

Türkiye İnsan Hakları Vakfı Yayınları (31)

Yayına Hazırlayanlar:
Ebru Uzdil
Nalan Özdemir Gür

Katkıda Bulunanlar:
Gül Erdost
Genco Dönmez

BULUŞ Tasarım ve Matbaacılık Hizmetleri, Ankara
Tel : (0.312) 222 44 06 • Faks : (0.312) 222 44 07

ISBN : 975 7217-37-9

10.2.2003 - Ankara

Türkiye İnsan Hakları Vakfı, Türk Medeni Yasası'na göre kurulmuş, hükümet dışı ve bağımsız bir kuruluştur.
Statüsü 30 Aralık 1990 tarihli ve 20741 sayılı
Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

TIHV
Türkiye İnsan Hakları Vakfı

2 0 0 0
T Ü R K İ Y E
İNSAN HAKLARI RAPORU

Ankara, 2003

İÇİNDEKİLER

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI RAPORU - 2000

1 - KÜRT SORUNU VE OLAĞANÜSTÜ HAL UYGULAMALARI	.3
1.1 Kürt Sorunu	.3
1.2 Olağanüstü Hal Uygulamaları	.10
1.3 Kürt Sorunu ve PKK	.14
2 - YAŞAM HAKKI	.23
2.1 Ölüm Cezası	.25
2.2 Yargısız İnfaz	.31
2.3 Faili Meçhul Cinayetler	.41
2.4 Kara Mayınları	.42
2.5 Silahlı Örgütler ve Yaşam Hakkı	.45
3 - ZORUNLU GÖÇ	.65
4 - KİŞİ GÜVENLİĞİ HAKKI	.81
4.1 İşkence ve Kötü Muamele	.85
4.2 Ceza ve Tutukevlerinde İnsan Hakları	.120
5 - DÜŞÜNCE ÖZGÜRLÜĞÜ	.161
5.1 İfade Özgürlüğü	.164
5.2 İletişim Özgürlüğü	.183
6 - TOPLANTI VE GÖSTERİ ÖZGÜRLÜĞÜ	.199
7 - ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ	.207
8 - İNSAN HAKLARI SAVUNUCULARINA BASKILAR	.225

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği	SES	Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası
AİHK	Avrupa İnsan Hakları Komisyonu	SİP	Sosyalist İktidar Partisi
AİHM	Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi	SPY	Siyasal Partiler Yasası
AİHS	Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi	TBB	Türkiye Barolar Birliği
AKPM	Avrupa Konseyi Parlamenterler Meclisi	TBMM	Türkiye Büyük Millet Meclisi
ANAP	Anavatan Partisi	TCY	Türk Ceza Yasası
BBP	Büyük Birlik Partisi	TGC	Türkiye Gazeteciler Cemiyeti
BM	Birleşmiş Milletler	TİHV	Türkiye İnsan Hakları Vakfı
BMMYK	BM Mülteciler Yüksek Komiserliği	TİKB	Türkiye İhtilalci Komünistler Birliği
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi	TİKKO	Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu
CMUK	Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu	TMMOB	Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği
ÇGD	Çağdaş Gazeteciler Derneği	TMY	Terörle Mücadele Yasası
ÇHD	Çağdaş Hukukçular Derneği	TSK	Türk Silahlı Kuvvetleri
DBP	Demokrasi ve Barış Partisi	TTB	Türk Tabipleri Birliği
DGM	Devlet Güvenlik Mahkemesi	TÜRK-İŞ	Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu
DHKP-C	Devrimci Halk Kurtuluş Partisi-Cephesi	YÖK	Yüksek Öğretim Kurulu
DİSK	Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu		
DSP	Demokratik Sol Parti		
DYP	Doğru Yol Partisi		
EĞİTİM-SEN	Eğitim, Bilim ve Kültür Emekçileri Sendikası		
EMEP	Emeğin Partisi		
FP	Fazilet Partisi		
GÖÇ-DER	Göç Edenler Sosyal Yardımlaşma ve Kültür Derneği		
HADEP	Halkın Demokrasi Partisi		
İHD	İnsan Hakları Derneği		
KDP	Kürdistan Demokrat Partisi (Kuzey Irak)		
KESK	Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu		
KHK	Kanun Hükmünde Kararname		
MAZLUMDER	İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği		
MGK	Milli Güvenlik Kurulu		
MHP	Milliyetçi Hareket Partisi		
MİT	Milli İstihbarat Teşkilatı		
MKM	Mezopotamya Kültür Merkezi		
MLKP	Marksist Leninist Komünist Parti		
MÜSİAD	Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği		
MYK	Merkez Yürütme Kurulu		
OHAL	Olağanüstü Hal		
ÖDP	Özgürlük ve Dayanışma Partisi		
PKK	Kürdistan İşçi Partisi		
PM	Parti Meclisi		
RP	Refah Partisi		
RTÜK	Radyo ve Televizyon Üst Kurulu		

TÜRKİYE İNSAN HAKLARI VAKFI'NİN YAYINLARI

- 1- Türkiye İnsan Hakları Raporu 1991 (Türkçe-İngilizce)
- 2- Türkiye İnsan Hakları Raporu 1992 (Türkçe-İngilizce)
- 3- TİHV Tedavi Merkezleri Raporu 1990-1992 (Türkçe-İngilizce)
- 4- Türkiye İnsan Hakları Raporu 1993 (Türkçe-İngilizce)
- 5- İşkence Dosyası-12 Eylül 1980-1994 (Türkçe-İngilizce)
- 5/2 İşkence Dosyası-12 Eylül 1980-1995 (Genişletilmiş 2. Baskı)
- 6- TİHV Tedavi Merkezleri Raporu 1993 (Türkçe-İngilizce)
- 7- Abidin Dino-İşkence Desenleri (Yayın numarası verilmemiştir)
- 8- Güneydoğu'da Sağlık Hizmetleri ve Sağlık Personelinin Sorunları (Türkçe-İngilizce)
- 9- Emil Galip Sandalcı'ya Armağan
- 10- Türkiye İnsan Hakları Raporu 1994 (Türkçe-İngilizce)
- 11- TİHV Tedavi Merkezleri Raporu 1994 (Türkçe-İngilizce)
- 12- Düşünce Özgürlüğü ve Göç
- 13- TİHV Tedavi Merkezleri Raporu (Türkçe-İngilizce)
- 14- Türkiye İnsan Hakları Raporu 1995 (Türkçe-İngilizce)
- 15- TİHV Tedavi Merkezleri Raporu 1996 (Türkçe-İngilizce)
- 16- TİHV Yargıda (1998) (Türkçe-İngilizce)
- 17- TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 1997 (Türkçe-İngilizce)
- 18- Türkiye İnsan Hakları Raporu 1996 (Türkçe-İngilizce)
- 19- TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 1997 (Türkçe)
- 20- Türkiye İnsan Hakları Raporu 1997
- 21- Türkiye İnsan Hakları Raporu 1998
- 22- TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 1998 (İngilizce)
- 23- TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 1999
- 24- İşkence ve Diğer Zalimane, İnsanlık Dışı, Aşağılayıcı Muamele veya Cezaların Etkili Biçimde Soruşturulması ve Belgelendirilmesi İçin El Kılavuzu-"İstanbul Protokolü"
- 25- TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 2000 (Türkçe-İngilizce)
- 26- Türkiye İnsan Hakları Hareketi 1. ve 2. Konferansları 1998-1999 Bildirileri
- 27- Tek Başına Orkestra "Mahmut Tali Öngören"
- 28- Türkiye İnsan Hakları Raporu 2001 (Türkçe)
- 29- TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Raporu 2001 (Türkçe-İngilizce)
- 30- Türkiye İnsan Hakları Raporu 1999 (Türkçe)

SUNUŞ

Türkiye İnsan Hakları Vakfı'nın 2000 yılı İnsan Hakları Raporu, 1999 İnsan Hakları Raporu gibi gecikmeyle de olsa kamuoyunun bilgisine sunulmaktadır. Yıl boyunca yaşanan insan hakları ihlallerini ele alan bu rapor, TİHV Dokümantasyon Merkezi tarafından hazırlanmıştır. Bu raporda, 2000 yılında gerçekleşen insan hakları ihlalleri konusunda bilgilendirme ve geçmişe dönük bir değerlendirme olanağı sunmak hedeflenmiştir. Raporun hazırlık çalışmalarında özel kaynaklarımızdan, gazete, dergi ve diğer yayınlarda yer alan haber ya da yazılardan, TİHV'nin günlük insan hakları raporlarından, insan hakları savunucularının verdiği bilgilerden, parti, sendika ya da kitle örgütlerinin çalışmalarından ve resmi makamların açıklamalarından yararlanılmıştır.

2000 Türkiye İnsan Hakları Raporu'nda yıl içinde yaşanan insan hakları ihlalleri; "Kürt Sorunu", "Yaşam Hakkı", "Zorunlu Göç", "Kişi Güvenliği Hakkı", "Düşünce Özgürlüğü", "Toplantı ve Gösteri Özgürlüğü", "Örgütlenme Özgürlüğü" ve "İnsan Hakları Savunucularına Baskılar" ana başlıkları altında yer almıştır. Bu konular alt başlıklarla incelenmiş ve bölümlerde örnek olaylara yer verilmiştir. Örnekler o alanda yıl boyunca yaşanan gelişme ve ihlallerin tümünü kapsamamaktadır. Bu nedenle rapor değerlendirilirken 2000 yılı içinde yaşanan insan hakları ihlallerinin daha üst boyutlarda olduğu gözönünde tutulmalıdır.

Raporu yayınlamamızın nedeni, 1991 yılından itibaren hazırladığımız yıllık raporlarla oluşturmayı hedeflediğimiz hafızada bir kesintiye yol açmamaktır. Çalışmalarımızda bize destek veren, belge ve bilgi aktaran herkese teşekkür ediyor, saygılar sunuyoruz.

TİHV Dokümantasyon Merkezi

1. KÜRT SORUNU VE OLAĞANÜSTÜ HAL UYGULAMALARI

1.1 KÜRT SORUNU

PKK'nin 1999 yılı Ağustos ayında ilan ettiği tek taraflı ateşkesin ardından, bölgede yaşanan şiddet olaylarında önemli ölçüde azalma olmasına rağmen, Kürt sorununa karşı resmi politikalarda önemli bir değişiklik gözlenmedi.

Kürt sorununun insan haklarına dayalı ve barışçıl çözümü konusunda 2000 yılında da somut adım atılmadı. Kürt sorunu, 2000 yılında da Türkiye'de insan hakları sorunlarının ve ihlallerinin temel belirleyicisi olmaya devam etti. Kürt sorunu konusunda devlet politikalarını geliştiren ve uygulayan MGK ve güvenlik güçleri, Kürt sorununun çözümüne yönelik talepleri, "toprak bütünlüğü ve ulusal güvenlik kaygılarına bağlı olarak 'terörist' talepler olarak görmeye devam ettiler.

Haziran ayında Genelkurmay Başkanlığı tarafından yapılan açıklamada "yıllardır akıtılan kanları, çekilen acıları herkesin unutmaması halinde bile Türk Silahlı Kuvvetleri'nin unutmamasının mümkün olmadığı" bildirilirken, "PKK terörü" konusunda bazı çevrelerin ve basın yayın kuruluşlarının tutumu da eleştirildi. "Bu çevrelerin bilerek veya bilmeyerek bu örgüte barışçı bir görünüm vermeye çalıştığı" iddia edilen açıklamada "İster dışarıda olsun, ister içeride olsun, halen eli silahlı binlerce teröristin var olduğunu ve bunların fırsat bulsalar eylemlerine yeniden başlama arzusunda bulduklarını unutmamak gerekir" denildi. "Bu noktaya terörle mücadelede süreç içinde sağlanan başarı sonucu gelindiğini, terör örgütünün de bu sonucu kabullenmek zorunda kaldığı" vurgulanan açıklamada, "bu durumun teröristlerce meydana getirilen olayların grafiğine bakıldığında net olarak görülebileceği" ifade edildi. Açıklamada şu bilgilere yer verildi:

"Yoğunlaştırılan operasyonlar sonucu, (PKK) ülke içinde tutunamaz hale getirilmiş ve yurtiçi terörist mevcudunun toplam terörist miktarına oranı, 1997 yılında yüzde 50'ye, 1998 yılında yüzde 42'ye, 1999 yılında yüzde 26'ya düşürülmüştür. Bu oran halen yüzde 11'dir. Ancak 'terör bitti' rehavetine de kapılmamak gerekmektedir."

2000 yılında OHAL ve mücavir illeri kapsayan bölgede yasaklamalar, insan haklarına aykırı fiili uygulamalar devam etti. Bölgede sendikal faaliyetlere katılan pek çok işçi ve memur, idari kararlarla bölgeden sürüldü, kültürel etkinlikler yasaklandı, Kürtçe müzik kasetleri yasaklandı, bazı yayın organlarının OHAL bölgesine girişi yasaklandı. Kürt sorunuyla ilgili yazıları nedeniyle çok sayıda gazeteci, yazar ve bilim adamı yargılandı, hapse girdi. RTÜK kararlarıyla Kürtçe müzik yayını yapan radyolar cezalandırıldı. Koruculuk sisteminin kaldırılmasına ilişkin tedbir alınmadı. Özellikle boşaltılmış köy ve mezralarda döşeli mayınların ve sahipsiz patlayıcıların temizlenmesi konusunda etkin bir adım atılmadı.

CHP Merkez Yönetim Kurulu üyesi Algan Hacaloğlu tarafından hazırlanan ve 2000 yılı başlarında açıklanan "Demokratikleşme ve Doğu-Güneydoğu Anadolu Kalkınması Temel Politikaları" adlı raporda feodal yapı, yoksulluk, işsizlik, eşitsizlik, hukuksuzluk, keyfi güvenlik uygulamaları, can güvenliğinin yetersizliği, insan hakları ihlalleri ve zorunlu köy boşaltmaları gibi koşulların bölgede yaşam koşullarını son derece zorlaştırdığı ve "terörü yeşerten ve besleyen bir ortam yarattığı" belirtildi.

Raporda, Kürt sorununun çözümünün bugüne kadar sadece güvenlik güçlerine havale edildiği, bölgede yaşanmakta olan sürecin çözüm anahtarının siyaset olduğu vurgulandı.

Raporda kültürel haklar konusunda CHP parti programında "Etnik Duyarlılıklara Demokratik Çözüm" olarak tanımlanan devletin tüm alt kimliklere saygı, eşitlik ve hoşgörü temelinde yaklaşımını temel alan politikası çerçevesinde şunlar önerildi:

"Kürt kökenli yurttaşların,

-Ortak "resmi Cumhuriyet dilimiz" olan Türkçe'nin ekinde, kendi ana dil, kültür ve folklorlarını daha iyi öğrenme, koruma ve geliştirme olanaklarını,

-Kendi alt kimlik, kültür, dil ve folklorlarını koruma, geliştirebilme ve açıklayabilmede özgür olmalarını,

-İsteyenlerin, kendi ana dillerinde, Milli Eğitim Bakanlığı kuralları içinde, özel eğitim görebilmelerini,

-Üniversitelerde ilgili araştırma enstitüleri kurulabilmesini,

-Her türlü özel iletişim, yazılı basın, yayın ve medyadan bu amaçla ve bu çerçevede yararlanabilmeler sağlanmalı; bu konulardaki tüm yasak ve fiili engeller kaldırılmalıdır”

2000 yılı kültürel haklar, özellikle Kürtçe yayın konusunun yoğun olarak tartışıldığı bir yıl oldu. Dönemin TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt Temmuz ayında Van’da yaptığı açıklamada bölgeye insan hakları ve demokrasi bakımından yatırım yapılması gerektiğini belirterek Türkiye’de yaşayan herkesin özgürce konuşması ve bireysel haklarını kullanması gerektiğini bildirdi. Bireysel hak ve özgürlüklerin içinde Kürtçe radyo ve televizyonun da olması gerektiğini belirten Pişkinsüt, “Bunları tartışma konusu yapmanın mantığı yok. Ancak devletin bölünmez bütünlüğünü zedelemeyecek yayınlar yapılmaması koşuluyla bunlara izin verilebilir” dedi. Bölge insanının, demokrasi ve insan hakları yönünde iyileştirme yapılması beklentisi içinde olduğunu ifade eden Pişkinsüt, Türkiye’nin en kısa zamanda sosyal devlet anlayışına geçmesi gerektiğini vurguladı.

Ağustos ayında insan haklarından sorumlu Devlet Bakanı Rüştü Kazım Yücelen TRT’den Kürtçe yayın konusunda görüş isteyerek kurumun kanallarından kısa sürelerle de olsa Kürtçe yayın yapıp yapılamayacağını araştırılmasını istedi. TRT Genel Müdürü Yücel Yener Eylül ayında yaptığı açıklamada TRT Yasası’nda Kürtçe yayını engelleyecek açık bir hüküm bulunmadığını ancak RTÜK Yasası’nda bunu engelleyecek hükümler olabileceğini bakana ilettiğini belirtti.

RTÜK Başkanı Nuri Kayış da Kasım ayında yaptığı açıklamada Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkındaki Yasa’nın “yayınların Türkçe yapılması ancak, evrensel kültür ve bilim eserlerinin oluşmasında katkısı olan yabancı dillerin öğretilmesi veya bu dillerde haber iletilmesi amacıyla bu dillerin kullanılmasını” hükme bağladığını anımsattı. Kayış “Biz Üst Kurul olarak bu maddeyi şu şekilde yorumluyoruz: Yayınlar Türkçe yapılır. Bunun dışında İngilizce, Fransızca, Almanca, İtalyanca gibi dillerde de yayın yapmak mümkündür. Kürtçe ise evrensel bir dil sayılamayacağı için kullanılamaz” dedi. Kayış bu maddenin değişmesi gerektiğini, hükümet içinde bir anlaşma olduğu takdirde, hükmün değişmesinin kolay olduğunu da vurguladı.

Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne üyelik yolunda atması gereken adımlar ve gerçekleştirmesi gereken yapısal düzenlemelerin belirlendiği “AB Türkiye İçin Katılım Ortaklığı Belgesi”nin (KOB) 8 Kasım günü açıklanmasıyla birlikte Kürtçe’nin genel olarak

kamusal alanda kullanılmasına ilişkin tartışmalar yoğunlaştı.

Katılım Ortaklığı Belgesi’nde AB, Türkiye’den kısa vadede “Türk yurttaşlarının kendi anadillerinde televizyon ve radyo yayını yapmalarını yasaklayan her türlü yasal hükmün kaldırılmasını”, orta vadede ise “kültürel çeşitliliğin sağlanması ve kökenlerine bakılmaksızın tüm yurttaşların kültürel haklarının güvence altına alınmasını, bu hakların kullanılmasını engelleyen her türlü yasal hükmün –eğitim de dahil olmak üzere- kaldırılmasını” istedi¹.

MİT Müsteşarı Şenkal Atasagun 28 Kasım günü gazetecilerle yaptığı toplantıda Kürtçe yayın konusunda açıklamalarda bulundu. Konunun siyasi olduğunu vurgulayan Atasagun şunları söyledi:

“Bu bir hükümet meselesi, hükümetin vereceği bir karar. Hükümet sorarsa söyleriz. Güneydoğu’da çok rahat Medya TV seyrediliyor. Olayları kendi açılarından yalan yanlış aktarıyorlar. Buna karşı bir rakip çıkarsa iyi olur mu, olmaz mı?”

Toplantıya katılan MİT Müsteşar Yardımcısı Mikdat Alpay da “oradaki, vatandaşların kazanılması” gerektiğini belirterek “Türkiye’nin çıkarları için Apo’yu nasıl kullanıyorsak, Kürtçeyi de kullanırız. Bunu da başkalarının bizden istediği şekilde değil, kendi istediğimiz şekilde yapabiliriz. Yoksa örgüt, yandaşlarına her şeyi yasaklamış. Türk televizyonlarını seyretilmiyor, Türk gazetelerini okutturmuyor” dedi. Müsteşar ve yardımcısı açıklamalarında bölgedeki kadınların yüzde 60’ının Türkçe bilmediğine dikkat çekerek, devletin “anaları kazanmadığını” kazanmış olsaydı meselenin bugüne çözülmüş olacağını kaydettiler.

Atasagun ve Alpay’ın Kürtçe yayının gerekliliği ve önemi konusundaki açıklamaları Başbakan Bülent Ecevit ve Başbakan Yardımcısı Mesut Yılmaz tarafından desteklendi. Hükümetin MHP kanadından gelen “Müsteşarın bu açıklamaları yapacak yetkisi yok” tepkisine karşın, Başbakan Bülent Ecevit, Müsteşar’a izni kendisinin verdiğini söyledi. Kürtçe sorununa ulusal bütünlüğe zarar vermeyecek bir çözüm bulunmasının gereğine işaret eden Ecevit 29 Kasım günü şu değerlendirmelerde bulundu:

“Demokratik ülkelerde ve çağdaş iletişim teknolojisinde kolay kolay sır tutulamaz. Bugünkü MİT yönetimi de bu çağdaş gerçeklerin bilinci içinde davranıyor. O nedenle MİT Müsteşarı Şenkal Atasagun’un son açıklamalarını yadırgamamak ve gözlemlerinden yararlanmak gerekir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu’da Kürt kökenli kadınlardan çoğunun Türkçe bilmedikleri doğrudur. Bu devletin kusurudur. Kürtçe sorununa ulusal bütünlüğümüze zarar vermeyecek bir çözümün bulunması gerekir.

¹ Türkiye İçin Katılım Ortaklığı Belgesi için bkz. www.deltur.cec.eu.int

Güneydoğu ve Doğu Anadolu'daki sorunlara da ekonomik ve sosyal ağırlıklı çözümler gereklidir. Bu konuda elden geleni yapıyoruz. Bu arada bölücü akımın sona ermediği, sadece nitelik değiştirdiği gözönünde tutulmalıdır. Son HADEP Kongresi bu açıdan uyarıcı bir etkidir”

Kültürel haklar konusundaki tartışmalara son noktayı Genelkurmay Başkanlığı'nın 7 Aralık tarihli “2000 Yılı İç Güvenlik Değerlendirmesi” koydu. Değerlendirme de “kültürel haklar” istemleriyle PKK'nin siyasallaşması ve “etnik milliyetçilik temeline dayalı, siyasi ayrılıkçı bir hareketin yaratılması” çabaları arasındaki paralellığe dikkat çekilerek Kürtçe yayın ve eğitim istemleri “PKK'nin ayrılıkçı faaliyetlerinde toplumu ikna çabası” olarak nitelendirildi.

Değerlendirmede “2000 yılı PKK terör örgütünden kaynaklanan terörün, şiddet boyutunda azalmanın, bunun yanında başta siyasi bir güç haline gelme gayretleri olmak üzere çeşitli alanlara yayılmanın hızlandığı ve buna paralel olarak karşı mücadelenin değişik boyutlarda sürdürülmesine olan ihtiyacının açıkça ortaya çıktığı bir yıl olarak dikkati çekmiştir” denildi.

“Gerçek bir insan hakları ve demokrasi mücadelesi” olarak nitelendirilen “terörle mücadele”nin;

“terörün şiddet boyutunun sona erdirilmesi, konunun etnik milliyetçilik temeline dayalı, siyasi ayrılıkçı bir hareket haline gelmesinin önlenmesi ve Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin sosyal ekonomik kalkınmalarının sağlanarak, terörün istismarına neden olan noksanlıkların giderilmesi olarak gruplandırılabilen üç boyut” kazandığı belirtilen değerlendirilmede “TSK'nın birinci boyuta karşı mücadeleyi fiilen yürütmekte olduğuna” dikkat çekildi.

Açıklamada şöyle denildi:

“terör örgütü inisiyatifinde meydana gelen olaylar zaman içinde gittikçe azaltılarak, 1994 yılında 3298 olan olay sayısı 2000 yılında toplam 45'e indirilmiştir. Bir başka ifade ile geçmişte günde 9 olay meydana gelirken, bu rakam 2000 yılında 9 günde 1 olaya kadar düşürülmüştür. Bunun yanı sıra; terörist eylemlerde hayatını kaybeden vatandaş sayısı yılda 1479'dan 15'e, güvenlik güçleri şehit miktarı da yılda 1145'ten 29'a indirilmiştir. Toplam yaralı sayısı ise; yılda 4 binlerden 108'lere düşmüştür. Bunun anlamı; mevcut şehitlerimize her gün 7, gazilerimize 11 kişinin eklenmesinin önlenmiş olmasıdır.

Diğer yandan; geçmişte terörist sayısını 11.000'e kadar çıkarabilmiş olan ve bu miktarın aşgari yarısını yurt içinde tutabilen ve eyleme yöneltebilen terör örgütü; tüm propagandasına, yurtiçi ve yurtdışından gördüğü her türlü desteğe rağmen, mevcudunu koruyamaz hale gelmiş ve terörist miktarı 4.000-4.500'e kadar düşmüştür, bunun da ancak %10'nu

yurtiçinde tutabilmektedir. Bu durumda; 2000 yılında terörün şiddet boyutunun önemli ölçüde kontrol altına alındığını söylemek mümkündür.

Bu sonuç; Türk Silahlı Kuvvetleri ve güvenlik güçlerimizin kahramanlığının ve onlara her zaman sınırsız destek vermiş olan aziz milletimizin sabrının bir eseridir.

Yıllardır her türlü arazi ve hava koşullarında büyük bir özveri ile yürütülen PKK terör örgütüne karşı mücadelede; toplam 5.853 şehit verilmiş, 11.946 TSK ve güvenlik gücü mensubu da yaralanmıştır. Yine bu mücadelede; hayatını kaybeden vatandaş sayısı toplam 5.405, yaralanan vatandaş sayısı da 6.056'dır. Diğer yandan; büyük çoğunluğu yurt dışında da olsa, halen 4.500 civarında teröristin varlığını sürdürüyor olması önemli bir tehdit oluşturmaya da devam etmektedir.”

Genelkurmay Başkanlığı'nın değerlendirmesinde “terörle mücadele”nin ikinci boyutuyla ilgili olarak şu bilgiler yer aldı:

“Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin kendilerinin sözde barış çağrılarına doğrudan cevap vermeme ihtimaline karşı, PKK terör örgütünün, devleti içten ve dıştan zorlamak için başka alanlarda bazı faaliyetlere yöneldiği de görülmektedir.

Bu faaliyetler genelde, kısaca “PKK'nın siyasallaşması” olarak tanımlanmakta ise de, gerçek olan etnik milliyetçilik temeline dayalı, siyasi ayrılıkçı bir hareketin yaratılma ve geliştirilme çabalarıdır.

Bunu, terörün ikinci boyutu olarak tanımlamak mümkündür. Bu konuda, yurt içinde, toplumun bazı kesimleri legal veya illegal kuruluşlar marifeti ile örgütlenmekte ve gerektiğinde çeşitli nedenler gerekçe gösterilerek toplumsal eylemlere yöneltilmektedir. Bunun bir örneği 22 Ekim 2000 tarihinde Adana'da yaşanmış, nüfus sayımında, 10-15 yaşındaki çocuklar polis ile karşı karşıya getirilmiştir. Ayrıca toplumu örgütlenme kapsamına legal bazı siyasi oluşumlarda dahil edilerek, PKK güdümünde tek ve etkin bir ayrılıkçı siyasi güç yaratılmak istenmektedir. PKK terör örgütünün bu faaliyetlerinde; etnik kimlik, ana dilde eğitim, ana dilde radyo/TV yayını ve yerel yönetimlerin güçlendirilmesi gibi sloganlar toplumu ikna temaları olarak kullanılmaktadır.”

Önceki yıllarda olduğu gibi 2000 yılında da kamusal alanda Kürtçe'nin kullanımı ve bununla ilgili etkinlikler yargı konusu oldu.

Abdullah Demirci adlı imam Lice (Diyarbakır) eski Belediye Başkanı Nazmi Balkaş'ın 10 Ocak günü Lice'de yapılan cenaze töreninde, “Kürtçe vaaz verdiği” gerekçesiyle gözaltına alındı. Abdullah Demirci'nin serbest bırakılmasını isteyenler ile polisler arasında tartışma çıktığı, polislerin, bu kişileri “üzerlerine ateş açmakla” tehdit ettiği bildirildi.

Hürriyet gazetesine 24 Temmuz 1999 tarihinde "Kürtçe okuma-yazma bilen yüksek öğrenim gören öğrencilere burs verilecektir" şeklinde ilan verdikleri için Kürt Kültür ve Araştırma Vakfı (Kürt-Kav) Başkanı Celal Baykara, Yönetim Kurulu üyeleri Kamber Soyapak, Faruk Parlak, Abdullah İşçi, Yaşar Kilerci, Selim Sırrı Feroğlu, Mehmet Parlak, Bayram Karaca, Mazhar Kara, Reşit Deli ve Faruk Kurhan hakkında TCY'nin 312. maddesi ve TMY'nin 8. maddesi uyarınca İstanbul DGM'de dava açıldı.

1 Şubat günü yapılan duruşmada ifade veren Celal Baykara herhangi bir etnik ayırım yapmadıkların söyledi ve "Biz 'Sadece Kürt olanlara burs vereceğiz' demedik. Kürtçe okuma-yazma bilen öğrencilere vereceğimizi söyledik. Kürt olmayan kişiler de Kürtçe bilirler. Kürtçe bilen Türkler, Araplar, Ermeniler de var. Bu nedenle bölücülük suçunun unsurları oluşmamıştır" dedi. Dava ilk duruşmada beraatla sonuçlandı.

Şişli İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nün suç duyurusu üzerine Şişli Cumhuriyet Savcılığı, Kürt Enstitüsü Başkanı Hasan Kaya hakkında, vakıf bünyesinde izinsiz olarak Kürtçe öğrenim kursu açtıkları iddiasıyla Kasım ayında dava açtı. İddianamede, Anayasa'nın 42. maddesinin "Türkçe'den başka hiçbir dil eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına anadilleri olarak okutulamaz, öğretilmez" denildiği ifade edildi. İddianamede, Kaya'nın "Kanun ve nizamla aykırı olarak kurs açmak" gerekçesiyle "625 sayılı özel öğretim kurumları yasasına aykırı biçimde izinsiz enstitü açmak" suçlamasıyla 2 yıla kadar hapisle cezalandırılması isteniyor.

Bursa'da bir düğünde Kürtçe türkü söylendiği gerekçesiyle HADEP Osmangazi İlçe Başkanı Recep Kuru ile Yıldırım Işık, Ümit Ceylan, Zahir Aksu ve Sedat Işık adlı ses sanatçıları gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan Ceylan, Aksu ve Işık 20 Şubat günü tutuklandı.

Eğitim-Sen Diyarbakır Şubesi Örgütlenme Sekreteri Hasan Kaçan hakkında, Medya TV'de 22 Aralık 1999 tarihinde yayınlanan, "ana dilde eğitim" hakkına ilişkin konuşması nedeniyle Mart ayında dava açıldı. Diyarbakır DGM Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, Kaçan'ın söz konusu programda yaptığı Kürtçe konuşmada "halkı kin ve düşmanlığa tahrik ettiği" iddiasıyla TCY'nin 312. maddesi uyarınca cezalandırılması istendi. Bu davadan beraat eden Kaçan'a ayrıca Diyarbakır Millî Eğitim Müdürlüğü tarafından açılan soruşturmada da 1 yıl kıdem durdurma cezası verildi. Kaçan, bu kararın ardından da Amasya'ya sürgün edildi.

EMEP Elazığ İl Örgütü'nün 22 Mayıs 1999 tarihinde düzenlediği Dayanışma Gecesinde Kürtçe türkü söylediği gerekçesiyle düzenleme komitesi üyeleri hakkında açılan dava, 8 Mart günü sonuçlandı. Elazığ 2. Asliye Ceza Mahkemesi, Mesut Gündoğdu, Cemal

Günsili, Yusuf Bal, Ali Dağ, Ali Ekber Bakır, Hıdır Erdoğan ve Bülent Bozkurt'a 6 ay hapis cezası verdi. Bülent Bozkurt dışındaki sanıkların cezaları paraya çevrildi. Bülent Bozkurt'un cezası ise daha önce başka bir davadan ceza aldığı için paraya çevirmedi.

Tuncelililer Sosyal Kültür Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği'nin açtığı Kürtçe dil kursu Nisan ayında Ankara Valiliği tarafından kapatıldı. Derneğe Vali Yardımcısı Mustafa Erkal imzasıyla gönderilen yazıda, "Söz konusu kursu verebilmemiz için, Millî Eğitim Bakanlığı'nın 625 Sayılı Özel Eğitim Kurumları Kanunu'nun ilgili hükümlerine göre İl Millî Eğitim Müdürlüğü'nden izin almanız ve Valiliğimize bilgi vermeniz gerekmektedir. Aksi takdirde izinsiz kurs düzenlemekten, derneğiniz hakkında yasal işlem yapılacağına bildirilmesi hususu tarafınıza tebliğ olunur" dendi.

30 Haziran günü Hakkari'de bir düğünde Kürtçe türkü söylediği için gözaltına alınan Aydın Acar adlı sanatçı "bölücülük propagandası yaptığı" iddiasıyla tutuklandı.

Ordu Efirli Kapalı Cezaevi'ndeki PKK davası hükümlüleri adına Bayram Altun ve Hacı Haykır tarafından Temmuz ayında yapılan yazılı açıklamada, cezaevine Kürtçe yasağının getirildiği belirtildi. Diyarbakır Barosu Cezaevi Komisyonu tarafından hazırlanan bir raporda da benzer sorun dile getirilerek Mardin Cezaevi'nde kalan Türkçe bilmeyen tutuklu ve hükümlülerin Kürtçe konuşmalarının yasaklandığı bildirildi.

Diyarbakır'da çoğunluğu Kürtçe şarkılardan oluşan 242 kasetin satışı Ağustos ayında yasaklandı.(Bkz.Düşünce Özgürlüğü)

Muş'un Malazgirt ilçesine bağlı Hasretpınar köyünde 10 Eylül günü yapılan bir düğünde, Kürtçe türkü söyledikleri gerekçesiyle Selim Turan, Faik Turan ve Hayati Eşen adlı kişiler 15 Eylül günü gözaltına alındı. Bu kişiler Malazgirt Asliye Hukuk Mahkemesi'nce tutuklandı. Selim Turan, Faik Turan ve Hayati Eşen 2 Ekim günü mahkemenin takipsizlik kararı vermesi üzerine serbest bırakıldılar.

HADEP İzmir İl Örgütü'nün 1 Ekim günü yapılan 4. Kongresi'nde "Kürtçe konuşulduğu" gerekçesiyle HADEP İzmir eski İl Başkanı Ali Yavuz ve eski yönetim kurulu üyeleri hakkında soruşturma açıldı. HADEP İzmir İl Başkanı Cemal Coşkun kongrede Kürtçe tiyatro oyunu ve MKM sanatçıları tarafından sunulan müzik dinletisinin dışında Kürtçe konuşulmadığını söyledi.

HADEP tarafından Mersin'de düzenlenen Newroz kutlamasında Kürtçe konuşulduğu ve türkü söylendiği gerekçesiyle tertip komitesi üyeleri hakkında Siyasi Partiler Yasası'nın 81. maddesi uyarınca açılan dava 27 Ekim günü sonuçlandı. Mersin 6. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, tertip komitesi üyeleri hakkında beraat kararı verildi.

SES Diyarbakır Şube Sekreteri Muhsin Uyanık hakkında Medya TV'nin ana haber bültenine katılarak Kürtçe konuştuğu için 5 yıl hapis istemiyle Kasım ayında Diyarbakır DGM'de dava açıldı.

RTÜK tarafından bir haber programında Kürtçe yayın yaptığı gerekçesiyle kapatılan Diyarbakır'da yayın yapan Can TV'nin, karara karşı açtığı dava, Kasım ayında Danıştay'da sonuçlandı. İdare Mahkemesi'nin verdiği kararı bozan Danıştay 10. Dairesi'nin kararında, Diyarbakır Valiliği ve Emniyet Müdürlüğü tarafından RTÜK'e yapılan başvuruda "Can TV'nin sık sık Kürtçe müzik parçalarına yer verdiği ve canlı bağlantı sırasında çeşitli röportajların Kürtçe yapıldığı gerekçesiyle gereğinin yapılmasının istendiği" vurgulandı. Danıştay'ın bozma kararında, Can TV'nin Türkçe hazırlanıp sunulan bir program içinde önemli bir yer tutmayacak ölçüde Türkçe dışında bir dille yapılmış röportaja yer verdiği, bunun radyo ve televizyon yayınlarının Türkçe yapılması ilkesine aykırılık oluşturmadığı belirtildi.

Teatra Jiyana Nü tarafından Kürtçe sahneye konulan "Komara Dinan Şermola" (Deliler Cumhuriyeti Şermola) adlı oyunun yasaklanması nedeniyle, Ankara Valiliği aleyhine açılan dava Kasım ayında sonuçlandı. Ankara 1. İdare Mahkemesi, valiliğin yasaklama kararını yerinde buldu. Mahkeme kararında, oyunun Kürtçe oynanmak istenmesinin ve oyunda rol alanlardan bazılarının sabıkasının bulunmasının, "toplumu etnik ayrımcılığa sevk edeceği, toplumda nefret duygularını artıracığı, istenmeyen olaylara neden olacağı" ileri sürüldü.

İstanbul'da bulunan MKM Genel Merkezi 19 Kasım günü "ruhsatsız tiyatro faaliyetleri" gerekçesiyle Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı polislerce basıldı MKM Genel Müdürü Türkan Çetin, şirket sahiplerinden Yemiyan Adıgüzel ve Jiyana Rewşen çalışanlarından Abdurrahman Çelik gözaltına alındı. MKM yetkilileri salonun sadece provalar için kullanıldığını belirttiler.

Silvan'a bağlı Akçeltik köyü Alakum mezrasında oğlunu evlendirmeye hazırlanan Mehmet Çağırtekin adlı kişiye 10 Kasım günü Çatalköprü Jandarma Karakol Komutanı Astsubay İbrahim Bulut imzasıyla gönderilen yazıda, düğünde "Kürtçe şarkı söylenmemesi" uyarısında bulunuldu. Yazıda düğüne saat 24.00'te son verilmesi, düğünün bittiğinin köy muhtarı tarafından jandarmaya haber verilmesi, köy dışından gelen konukların jandarmaya bildirilmesi istendi. Silvan'da faaliyet gösteren yerel müzik grupları da Kürtçe yasağı konusunda uyarıldı. Ferhenk, Barış, Esmer, Buse, Evgi, Navdest ve Dostlar isimli müzik gruplarının elemanlarının Kasım ayında İlçe Tabur Komutanlığı'na çağrılarak Kürtçe şarkı söylememeleri için uyarıldıkları bildirildi.

HADEP Malatya Gençlik Kolları tarafından düzenlenen şenlikte sahneye çıkan Koma Gula Xerzan

adlı grup polisler tarafından engellendi. 10 Aralık günü düzenlenen şenlikte mikrofonların fişini çeken polisler, salonda bulunanlar tarafından protesto edildi. Bunun üzerine şenliğin yapıldığı düğün salonuna gelen Malatya Emniyet Müdürü'nün, Kürtçe şarkı söylenmesine izin verilmeyeceğini söylediği bildirildi.

Eğitim-Sen Diyarbakır Şubesi, 3 Ekim günü polisler tarafından basıldı ve sendika binasında bulunan yöneticiler gözaltına alındı. Sendika binasında bulunmayan yöneticiler ise görev yaptıkları okullardan gözaltına alındılar. Şubenin 5 Ekim Dünya Öğretmenler Günü nedeniyle düzenlemeyi planladığı şenlik de Valilik tarafından yasaklandı. Valilik yasaklamaya gerekçe olarak şenlik davetiyelerinde Kürtçe ve Türkçe çağrı yapılmasını gösterdi. Baskında gözaltına alınan Figen Aras, Nesip Gültekin, Hüseyin Kaya, Müzeyyen Akıncı, Ali Erdemirci ve Medeni Kaya adlı sendika yöneticileri 5 Ekim günü serbest bırakıldı. Serbest bırakılan yöneticilerin daha sonra Diyarbakır Valiliği tarafından görevlerinden alındıkları bildirildi. Valilik görevden almaya gerekçe olarak, izinsiz şölen düzenlemek istenilmesi ve şölen için bastırılan davetiyelere Kürtçe "Barış ve emeğin özgürlüğüne doğru evrilen böylesi bir süreçte, düzenleyeceğimiz gecede sizlerle birlikte olmak bizleri onurlandıracaktır. Eğitim-Sen AMED Şubesi" yazılmasını gösterdi.

Eğitim-Sen Diyarbakır Şubesi yöneticileri Figen Aras, Nesip Gültekin, Hüseyin Kaya, Müzeyyen Akıncı, Ali Erdemirci ve Medeni Kaya hakkında Kasım ayında Diyarbakır DGM'de dava açıldı. İddianamede, davetiyelerin tek bir dille değil, Türkçe ve Kürtçe'nin yan yana kullanılarak yazılması nedeniyle "Devletin bölünmez bütünlüğü aleyhine propaganda ve T.C. devletinin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü hedef alma olarak değerlendirildiği" ifade edilerek, öğretmenlerin TMY'nin 8/1. maddesi uyarınca cezalandırılmaları istendi. 13 Aralık günü yapılan ilk duruşmada esas hakkındaki mütalaasını veren DGM Savcısı "davetiye metninin yasalar açısından suç teşkil etmediğini" belirtti. DGM, öğretmenler hakkında beraat kararı verdi.

2000 yılı Mart ayında Yargıtay Hukuk Genel Kurulu Kürtçe ad kullanımı konusunda önemli bir karar verdi. Bitlis'in Güroymak ilçesinde Nezir Durak adlı kişi 1992 yılında doğan kızının aile içinde ve çevresinde 'Mizgin' adıyla bilinip tanındığını ileri sürerek nüfusta yazılı 'Hatic'e' adının değiştirilmesi istemiyle açtığı davanın temyiz duruşmasını görüşen Yargıtay Hukuk Genel Kurulu 1 Mart günü aldığı kararda 'Müjde' anlamına gelen 'Mizgin' adının kullanılabilmesine karar verdi.

Güroymak Asliye Hukuk Mahkemesi, babanın istemini, "Mizgin adı Türk dilinde yoktur, zıt anlamlar içermekte, milli kültüre, örf ve âdetlere uygun düşmemektedir. Kamu vicdanını incitecek niteliktedir" gerekçesiyle reddetmişti. Baba Durak'ın temyizi

üzerine Yargıtay 18. Hukuk Dairesi, yerel mahkemenin kararını "kişinin toplum içinde bilinip tanındığı adını kayden de taşıması doğal hakkıdır, bunun bir sakıncası yoktur" gerekçesiyle bozmuştu. Yerel mahkeme eski kararında direnince dosya, Yargıtay Hukuk Genel Kurulu'na gelmiş, Kurul, direnme kararını oy çokluğuyla onaylamıştı. Babanın karar düzeltme isteminde bulunması üzerine Kurul, kendi kararını 14'e karşı 30 oyla kaldırdı ve mahkemenin 'yasak' yönündeki kararını bozdu.

Kararın gerekçesinde, özel hukuk açısından, ismin kişiyi tanıtan ve onu diğer bireylerden ayırmaya yarayan kavram olduğu vurgulandı. Kişinin yaşamıyla özdeşleşen ve kişiliğinin ayrılmaz bir ögesini oluşturan ismini özgürce seçmesi ve onurla taşıması için kendisine tanınmış bir temel kişilik hakkı olduğuna işaret edilen gerekçede, "Ad üzerindeki bu hak Anayasamızda güvence altına alınmış bulunan temel hak ve özgürlükler kapsamında olup, her Türk yurttaşının milli kültür ve çağdaş hukuk düzeni içinde eşit olarak yararlandırılması ilkesine dayandırılmıştır" denildi. Nüfus Yasası'nın 16/4 fıkrasının, Türk dilini yabancı kökenli sözcüklerden arındırmak amacıyla değil, milli kültüre, ahlak kurallarına, örf ve adetlere uymayan adların konulmaması için getirildiği hatırlatılan gerekçede Doğu ve Güney Anadolu'nun, yalnızca belli bir etnik kökenin değil, ülkemiz gerçekliğinde var olan, çeşitli etnik kökenli insanların yaşadığı vatanın bir bölümü olduğu vurgulanan kararda şöyle denildi:

"Toplumun en küçük birimi olan aile ve onu oluşturan bireylerin toplumun içinde bulunduğu sosyo-ekonomik ve kültürel dokulardan örf ve adetlerden etkilenmesi yadsınamaz bir gerçektir. O nedenle bireyin kendi yapısı içerisinde değerlendirilmesi kaçınılmazdır. Dahası bireyin bölgeye özgün şekillenmesi de göz ardı edilmemelidir. Gerçekte de kökleşmiş bu oluşumun milli kültürümüzün, örf ve adetlerimizin bir parçasını oluşturduğunda kuşku ve duraksamaya yer olmamalıdır. Nitekim ülkemizdeki kişi adlarının Türkçe sözcükler yanında daha çok tarihi süreç içinde millî kültürümüze ve geleneklerimize yerleşmiş bulunan Arapça ve Farsça gibi yabancı sözcüklerden türemiş oldukları bilinen bir gerçektir. (...) Millî kültürümüzü oluşturan, örf ve adetlerimize kaynak olan tarihi geçmişimiz ile çağdaş toplumsal yaşamımızın gerekleri dikkate alındığında 'Mizgin' sözcüğünün salt yabancı (Farsça) kökenli olması ve Türk dilinde değişik anlamlara gelmesi kişiye ad olarak verilmesine engel oluşturmayacağı gibi, bunu kamu vicdanını inciteceğinden söz edilemeyeceği cihetle mahkemenin bu yöne ilişkin değerlendirmeleri yerinde değildir." (01.03.2000 tarih, E:2000/18-127 ve K:2000/154 sayı).

Oğluna 'Laşer Rodi' adını vermek isteyen Turabi Şen, Malatya İdare Mahkemesi'nin "Millî kültüre, örf ve

adetlere uygun düşmediği ve kamu oyunu incittiği" gerekçesiyle reddetmesi üzerine, Haziran ayında Danıştay'a başvurdu.

Şanlıurfa'nın Bozova ilçesinden 12 yıl önce Almanya'ya göç eden Hasan Kurt, 'Serxwebun Bedirxan' ismini verdiği çocuğuna nüfus cüzdanı almak üzere Temmuz ayında Frankfurt Konsolosluğu'na yaptığı başvuru isimdeki 'X' ve 'W' harflerinin Türkçe'de yer almaması nedeniyle reddedildi.

Batman Belediye Meclisi'nin Haziran ayında bazı cadde ve sokak adlarını değiştirmesi üzerine Batman Valiliği, isimlerin iptali için İçişleri Bakanlığı'na başvurdu. Başvuruda 'Binaların Numaralanması ve Sokaklara İsim Verilmesi Hakkındaki 1003 sayılı Yasası ile İl İdaresi Yasası'na göre bu isimlerin sokaklara verilemeyeceği savunuldu. İçişleri Bakanlığı'nın başvuruyu iletmediği Danıştay'ın 28 Eylül günü aldığı kararla Zozan, Zilan, Mahatma Gandhi, Yılmaz Güney, Halepçe, Munzur vb isimlerin cadde ve sokaklara verilmesini yasakladı. Danıştay'ın iptal gerekçeleri şöyle:

"Ömer Muhtar: Libya'da Fransa'ya karşı bağımsızlık mücadelesinin önderlerinden biridir. Bu isim verilmeden önce Dışişleri Bakanlığı'ndan uygun görüş alınmalıydı, bu izin alınmamıştır.

Mahatma Gandhi: Hindistan'da İngiltere'ye karşı bağımsızlık mücadelesi veren bir liderin ismidir, bakanlıktan izin almadan kullanılamaz.

Elmedina: Batman yakınlarında sel altında kalan bir köy ismidir, yabancı dil kurallarına göre yazılmıştır.

Zilan: Bölgede bir aşiret ismi olmakla birlikte 1930'larda çıkan Kürt isyanında Kürtlerin katledildiği öne sürülen çayın adıdır.

Tilmerç: Batman'a bağlı bir köyün eski adı olup Türkçe olmayan ismin yeniden canlandırılması hedeflenmektedir.

Zozan: Kürtçe bir kelime olup 'yayla' anlamına gelir.

Laleş: Kürtçe lale anlamına gelmekle birlikte Yezidilerin kutsal sayıp Irak'ta hacı olmak için ziyaret ettikleri yer ismidir.

Hazzo: Batman'ın Kozluk ilçesinin eski adıdır.

Munzur: Tunceli yöresinde bir dağ ve çayın adı olmakla Dersim isyanı sırasında Kürt katliamı yapıldığı iddia edilen bir yerden esinlenilmiştir.

Said Nursi: Hem irtica hem bölücü faaliyetlerde propaganda aracı olup, toplumu ayrımcılığa sevk eder.

Yılmaz Güney: Bu isim sahibinin bölücülükle ilgili çeşitli faaliyetleri olduğu gibi bir hakimi öldürmekten ceza alıp yurtdışına kaçmıştır.

Halepçe: Irak'ta yerleşim adıdır. Irak devletinin Kürtleri toplu olarak öldürdüğü yer olarak biliniyor.

Arapkent: Bismil'e bağlı eski bir köyün adı olup Türkçe olmayan ismin canlandırılması hedeflenmektedir.

Bu isimler Türkçe değildir. Yabancı dil kurallarına göre teşkil edilmiştir. Bir kısmının önceki tarihlerde devlete yapılan isyanları ve devletçe katledilenleri çağrıştırdığı, Halepçe isminin de aynı amaca hizmet ettiği, Mahatma Gandhi gibi isimlerin sömürgecilere karşı mücadele eden kişiler olması nedeniyle özellikle seçildiği, bu isimler konularak halk nezdinde devlete isyan etmenin makbul bir şeymiş gibi gösterilmeye çalışıldığı, etnik köken ve dini düşüncede farklılık gösteren kesimlere mesaj verilerek siyasi rant elde etmenin hedeflendiği, isimlerin bilinçli seçildiği anlaşılmaktadır. Bu isim değişiklikleri hem kültürel erozyona yol açar, hem isimlerinden beklenen fayda sağlanamaz; hem de birtakım kamu hizmetlerinin gerilemesine neden olur."

2000 yılında da birçok ilde resmi kutlamalar dışında Newroz kutlamalarına izin verilmedi. İstanbul, Malatya, Siirt, Van, Şanlıurfa, Tunceli, Hakkari, Muş, Bitlis, Kars, Iğdır ve Ağrı'da Newroz kutlamaları yasaklandı. Yurdun çeşitli yerlerinde gerçekleştirilen

Newroz kutlamalarında en az 748 kişi gözaltına alındı.

Kars Cumhuriyet Savcılığı HADEP tarafından basılan Newroz afişlerinde "w" harfi ve sarı, kırmızı, yeşil renkleri ve güvercinle bölücülük propagandası yapıldığı gerekçesiyle soruşturma başlattı. Soruşturma kapsamında 31 Mart günü HADEP Kars İl Başkanı Tuncer Bakırhan'ın ifadesi alındı. Bakırhan savcının kendisine, "Afişlerde yer alan sarı, yeşil, kırmızı renkler PKK'nin renkleridir. Lale ve güvercin de Türkiye'de esaretin olduğunu demokrasinin olmadığını ima ediyor. W harfi ise Siyasi Partiler Yasası'ndaki "Türkçe'den başka bir dilde propaganda yapılamaz" maddesine ters düşüyor. Sizin afişlerde bunların hepsi bir arada var" dediğini söyledi.

Batman'da yayın yapan Bayram gazetesi, Batman gazetesi, Batman Postası, Çağdaş gazetesi, Batman Expres, Güncel gazetesi, Mücadele gazetesi, Aydınlık Rota gazetesi yazışmaları müdürleri hakkında "Newroz sözcüğünün 'w' ile yazılması nedeniyle" TCY'nin 312. maddesi uyarınca açılan dava 9 Haziran günü Batman Ağır Ceza Mahkemesi'nde beraatla sonuçlandı. (Bkz. Düşünce Özgürlüğü)

HADEP, "Kürt Sorunu ve Göç Raporu 2000"den

Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun ve bölgedeki insanlarımızın yaşamakta olduğu olumsuzlukların adeta kadere dönüşen sorunların dar vizyonlu ve demokratik değerleri içine sindirememiş otoriter devlet yapısı çerçevesinde ırkçılık, militarizm, bağnazlık, ret ve inkar temelinde geliştirilen politikalarla aşılamayacağı bilinmelidir.

Sorunun olağan dışı yönetim ve hukuk rejimleri ile önlenemeyeceği, demokrasi ve temel insan haklarına duyarsız uygulamalarla iç barışın ve siyasi istikrarın sağlanamayacağı ortaya çıkmıştır.

Bu politikalar sonucu, 40 binden fazla insanımız yaşamını yitirmiş, binlerce insanımız yaralanmış, binlerce köy ve mezra boşaltılmış, 4 milyon insan şiddet ortamından dolayı yerlerini terk etmek zorunda kalmıştır. Milyonlarca insanımız en zor koşullarda yaşamını sürdürmekte ve acilen sorunun çözümünü beklemektedir.

Ülkenin genelinde ve bölgede atılacak demokratik adımlar, ülkenin bölünmesini değil, tam tersine ülkenin bütünlüğünü pekiştirecektir. Bugüne kadar sorunlar, askeri bir sorun olarak görülmüş ve çözümü güvenlik güçlerine havale edilmiştir. Bu yöntem çıkış yolu değildir. Ve Türkiye'ye çok büyük kaybettirmiştir. Türkiye'nin uluslararası ve kamuoyu imajını zedelemiş, toplumsal kamuoyu vicdanını zedelemiş ve yaralamıştır.

PKK'nin 2 Ağustosta başlattığı süreç oldukça önemli ve sorunun çözümüne çok ciddi katkılar sunacaktır. Ülkemizin Güneydoğu Anadolu'da yaşamakta olduğu sürecin çözüm anahtarı siyasettir. Sorumlusu ise siyasi iktidarlar ve her kesimden siyasetçiler ve sivil toplum örgütleridir. Çözüm, ancak yaygın kamuoyu desteği altında demokratik duyarlılık, uzlaşmayı ve toplumsal barışı esas alan politikalarla sağlanabilir.

Sorunun kalıcı çözümü için;

1- Demokratikleşme projesi ile

2- Bölgesel sosyoekonomik kalkınma projesinin iç barış ortamı ve sosyal devlet duyarlılığı içinde kararlılıkla ve eşzamanlı olarak yaşama geçirilmesi ile sağlanabilir.

Doğu ve Güneydoğuda yaşamakta olan sorunların tümünden çözümüne, şiddet ve çatışma ortamının kalıcı olarak bitirilmesine, sosyoekonomik gelişmenin sağlanmasına, Kürt sorununun kalıcı çözülmesine, bu anlayış etrafında öncülük etmek, doğru siyasetin ertelenemez bir temel sorumluluk alanı haline gelmiştir.

Çözüm stratejisinin temel kuralları:

Devlet olabilmenin temel koşulları ayırılmaz tüm yurttaşların esenliğini ve kültürlerinin korunması ve ülke güvenliğinin sağlanmasıdır. Sorunların zor ve şiddet kullanılarak çözümü meşru değildir.

Ülkenin bütünlüğü tartışma konusu yapılamaz. Akmakta olan insanlarımızın kanıdır. Bu kanama dinmelidir. Sorunlar hoşgörü ile iç barış zemininde çözümlenmelidir. Kürt yurttaşlarımızı potansiyel suçlu görmekle, sorunlar çözülemez. Bölgedeki olayların mağduru o yörede yaşayan Kürt kökenli vatandaşlarımızdır.

Kürt sorunu ve diğer etnik sorunlara demokratik çözüm çok kültürlü toplumların çoğulcu demokrasinin vazgeçilmez koşuludur. Resmi ideolojiye dayalı politikalar terk edilmeli, hoşgörü ve uzlaşma esas alınmalı.

Bölgede eşitsizlikler giderilmeden, sosyal devlet yapılanması kökleştirilmeden, toprak reformuna gidilmeden, sorunlara kalıcı çözüm sağlanamaz.

Temel hak ve özgürlüklerin ihlallerine göz yumulamaz. Şiddet ve baskı kabul edilemez. Temel insan hakları, demokrasi ve hukukun üstünlüğünden taviz verilemez. Bölgesel ekonomik kalkınma sağlanmadan ve bölgede sosyal devlet ayağa kaldırılmadan, işsizlik, yoksullaşma ve eşitsizlik gibi toplumsal yaraya dönüşmüş olan sorunlara kalıcı çözüm bulunamaz.

Boşaltılan köy ve mezralarda göçe zorlanan 4 milyona varan insanımıza yönelik temel hak ihlalleri sona ermeli, mağduriyetleri giderilmeli, kendilerine hakları verilmeli, insanca yaşama koşulları sağlanmalıdır. OHAL, koruculuk vb. yapılanmalar lağvedilmeli, bölge mayınlarından arındırılmalı, araziler yeniden tarıma açılmalıdır. Bölge yeniden normal olağan sürece girmelidir.

Bu temel ilkelerin sivil iradenin öncülüğü ve hükümetin sorumluluğu altında kararlılık ve süreklilikle, şeffaf diyaloglarla bölge halkının katılımını sağlayarak cesaret ve özgüvenle uygulamaya konulmaları halinde Kürt sorununun aşamalı olarak çözümlenebileceğinden, ülkemizin hızla bu krizden çıkabileceğinden hiç kimsenin kuşkusu olmamalıdır.

1.2 OLAĞANÜSTÜ HAL UYGULAMALARI

13 yıldan bu yana süren OHAL uygulaması 2000 yılında da MGK'nın aldığı kararlar uyarınca TBMM'nin 28 Mart, 26 Haziran ve 21 Kasım günlerinde yapılan toplantılarında 4'er aylık dönemler halinde uzatıldı. Meclisin 26 Haziran günü toplantısında Van ilinde 30 Temmuz tarihinden itibaren OHAL uygulaması kaldırıldı. OHAL halen Diyarbakır, Şırnak, Hakkari ve Tunceli'de sürüyor, Bingöl, Bitlis, Siirt, Batman, Mardin, Muş ve Van 'mücadir alan' kapsamında bulunuyor.

TBMM'de OHAL ile ilgili olarak 21 Kasım günü yapılan oylamada ANAP grubu adına konuşan ANAP Bursa Milletvekili Turhan Tayan "bölgede doğan 17 yaşındaki gencin devletin sadece bir yüzünü gördüğünü" belirterek "Artık güleç devlet yüzüne ihtiyaç var. ANAP olarak 41. uzatmanın son olmasını diliyoruz. Her defasında son kez deniliyor. Ama 4 ay sonra bir daha uzatmayalım" dedi.

13 Kasım günü bir basın toplantısı düzenleyen Olağanüstü Hal Bölge Valisi Gökhan Aydın, bölgedeki "terör olaylarında" geçen yıla oranla yüzde 80'i aşan oranda azalma görüldüğünü söyledi. Yılın ilk 10 ayında sorumluluk alanlarındaki 11 ilde 206 olayın gerçekleştiğini ve bu olaylarda 351'i ölü, 221'de sağ olmak üzere toplam 572 PKK militanının yakalandığını ifade eden Aydın, şu bilgileri verdi:

"PKK'yla irtibatları nedeniyle haklarında soruşturma yapılan 1.717 kişiden 547'si ve Hizbullah örgütüne yönelik operasyonlarda yakalanan 2.709 kişiden 1.730'u tutuklanmıştır. Yine bu 10 aylık dönemde, güvenlik güçlerimizden 27 ve vatandaşlardan da 39 olmak üzere toplam 66 kişi şehit olmuştur. Güvenlik güçlerinden 73 kişi, vatandaşlardan da 29 kişi olmak üzere toplam 102 kişi yaralanmıştır. 1999 yılına oranla terör olaylarında yüzde 80'i aşan oranda azalma görülmektedir. Halkımızın desteğiyle terörün şiddet boyutu çok aşağılara çekilmiştir."

Aydın konuşmasında "OHAL'in kaldırılmasını isteyen kesimler" hakkında da şunları söyledi:

"Terörün hedefleri doğrultusunda çalışmalarını sürdürenlere dikkat edilmelidir. Eğer onlar gerçekten

halkın istediği huzur ve kardeşliğe katkıda bulunmak istiyorlarsa, yurt içindeki ve yurtdışındaki silahlı gruplara 'bırakın silahları, gelip adalete teslim olun' çağrısını yapsınlar. İçeride ve dışarıda ülkenin bütünlüğüne yönelik silahlı gruplar varken terörle mücadele devam edecektir" dedi.

Gökhan Aydın Kasım ayında bir törende yaptığı konuşmada olağanüstü hal uygulaması ile koruculuk sisteminin kaldırılmasını isteyenleri "bölücü mihraklar" olarak nitelendirerek uygulamanın devamını savundu. Aydın şunları söyledi:

"OHAL Valiliği, terörle mücadele eden güvenlik kuvvetlerinin yetki ile donatımını sağlıyor. Bunun için bölücü mihraklar, bölge valiliği ve koruculuk sisteminin kaldırılmasını istiyor. Biz ayrıca terörden dolayı zarar gören köylere yardım ediyoruz. Köylerin geliştirilmesi ve köylülerin ekonomik durumlarının iyileştirilmesi amacıyla hazırlanacak projelere destek oluruz. Yeter ki köylüler bize bildirsinsin."

Aralık ayında Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'nden yapılan açıklamaya göre, OHAL uygulamasının başlamasından bu yana PKK'ye karşı güvenlik güçlerince gerçekleştirilen operasyonlarda 23 bin 396'sı ölü, 621'i yaralı, 3 bin 86'sı sağ ve 2 bin 371'i de teslim olmak üzere toplam 29 bin 474 PKK militanının ele geçirildiği bildirildi.

TİHV Diyarbakır Temsilcisi Sezgin Tanrıku Ocak ayında yaptığı bir açıklamada bölgedeki OHAL sürecini anlatarak, OHAL Yasası'na ve ona bağlı olarak çıkan kanunlara bakıldığında, "bölgede, demokrasiyle bağdaşmayan bir yönetim biçiminin egemen olduğunu" ifade etti.

"OHAL Valisi demokrasilerde olmaması gereken yetkilere sahiptir. 13 yıllık dönem içerisinde de bu yetkilerinin hepsini kullanmıştır. Köyleri boşaltmış, insanları sürgün etmiş, basının bölgeye girişini engellemiş, televizyonlara yasak getirmiş, sinema günlerini bile yasaklayabilmiştir. Siyasi partilerin araçlarının bölgeye girişini, toplantı ve gösteri yapılmasını engellemiş, yüzlerce kamu emekçisinin sürgün edilmesini sağlamıştır. Yani bu kadar geniş

yetkilere sahip bir yönetim anlayışının devam etmesinin tek nedeni Kürt sorununun demokratik ve barışçıl bir temelde çözülmemiş olmasıdır” diyen Tanrıkulu, bu sorun çözülmediği takdirde rejimin adının değişeceğini, ancak uygulamaların devam edeceğini söyledi.

OHAL kaldırılrsa bile İller İdaresi Yasası’nda yapılan değişikliklerle tüm valilerin birer OHAL Valisi haline getirildiğine dikkat çeken Tanrıkulu, TİHV’in OHAL’in kaldırılması tartışmalarının yerine Kürt sorununun demokratik bir ortamda tartışılmasının gerektiği görüşünde olduğunu iletti.

Bölge valisine geniş yetkiler tanıyan Olağanüstü Hal Yasası bölgedeki insan hakları ihlallerine yasal çerçeve oluşturmaya devam etti. İnsan hakları ile ilgili çalışmalar yapan kuruluşların faaliyetleri 2000 yılında da engellenmeye çalışıldı. 1997 yılında Diyarbakır Valiliği tarafından “devletin bütünlüğünü tehdit edecek faaliyetlerde bulunulduğu” iddiasıyla süresiz olarak kapatılan İHD Diyarbakır Şubesi 12 Mayıs günü, açılışının üzerinden bir ay bile geçmeden Valilik tarafından OHAL Yasası’na dayanılarak 3 ay süreyle kapatıldı. Bu sürenin dolduğu 11 Ağustos günü yeniden kapatılan şube 10 Ekim günü Valilik kararıyla açıldı. İHD Van Şubesi, Van Valiliği tarafından 17 Mayıs günü cezaevleriyle ilgili bir imza kampanyası gerekçe gösterilerek OHAL Yasası uyarınca üç ay süreyle kapatıldı.

OHAL bölgesinde düşünce özgürlüğüne yönelik engellemeler yoğun olarak devam etti. Pek çok kitabın, gazetenin, müzik kasetinin bölge sınırları içinde dağıtılması, satılması ve yayınlanması yasaklandı. (Bkz. Düşünce Özgürlüğü)

OHAL bölgesinde görev yapan pek çok kamu çalışanı “sakıncalı görüşleri” nedeniyle, Bölge Valiliği kararıyla ya görevden alındı ya da bölgeden sürgün edildi. Yılın ilk altı ayında OHAL Yasası gerekçe gösterilerek Eğitim-Sen üyelerinin de aralarında bulunduğu 139 öğretmenin bölgeden sürgün edildiği bildirildi. Edinilen bilgiye göre sürgünler, öğretmenler hakkında 657 sayılı devlet memurları kanununa göre idari soruşturma yapılmadan OHAL Yasası’nın 29. maddesi gerekçe gösterilerek yapıldı. İllere göre 6 ayda sürgün edilen öğretmenlerin sayısı şöyle: Diyarbakır: 37, Van: 10, Batman: 32, Mardin: 30, Şanlıurfa: 13, Siirt: 17.

1 Aralık günü işçi ve memur sendikaları ile kitle örgütlerinden oluşan Emek Platformu tarafından düzenlenen bir günlük iş bırakma eylemine Diyarbakır’da katılan çok sayıda memur hakkında soruşturma açıldı. Edinilen bilgiye göre, Diyarbakır İl Millî Eğitim Müdürlüğü, memur, teknisyen, hizmetli ve öğretmenlerden oluşan toplam 4. 137 kişi hakkında soruşturma açtı. Eğitim-Sen Diyarbakır Şubesi yöneticisi Medeni Alpkaya, cezaların hukuka aykırı olduğu gerekçesiyle Ankara 7. İdare

Mahkemesi’nin 21 Aralık 1995 ve Danıştay 5. Dairesi’nin 21 Aralık 1995 tarihli kararları ile bu tür cezaların iptal edildiğini bildirdi. SES ve BES üyesi 150 kadar memur hakkında da soruşturma açıldığı bildirildi.

OHAL bölgesinde faaliyet gösteren pek çok demokratik kitle örgütünün de faaliyetleri engellendi. Diyarbakır’da faaliyet gösteren Dicle Kadın Kültür Merkezi ile Meteris Kültür Merkezi Mayıs ayında OHAL Yasası uyarınca süresiz olarak kapatıldı. Dicle Kadın Kültür Merkezi Başkanı Saniye Varlı kapatma kararını tebliğ etmek için merkeze gelen polisler tarafından tehdit edildiklerini söyledi. Meteris Kültür Merkezi yetkililerinden Remzi Yıldırım da, kültür merkezlerine gelen yaklaşık 20 polisin kendilerine “PKK’nin 7. kongresi kararları doğrultusunda faaliyet yürütüyorsunuz. İl valiliği kararıyla faaliyetleriniz durdurulmuştur” dediklerini belirtti.

Mayıs ayında Dicle ve Van Yüzüncü Yıl Üniversiteleri’nin öğrenci derneklerinin faaliyetleri OHAL Yasası’nın 11. maddesi uyarınca üç ay süreyle durduruldu. Dicle Üniversitesi Öğrenci Derneği Ağustos ayında cezanın bitmesi üzerine yeniden aynı madde gerekçe gösterilerek üç ay süreyle kapatıldı.

Diyarbakır Valiliği, HADEP’in 10 Aralık İnsan Hakları Günü etkinlikleri kapsamında Diyarbakır’da gerçekleştirmek istediği “2000’li Yıllarda Demokrasi ve İnsan Hakları Mitingi”ne OHAL Yasası’nın 11. maddesine dayanarak izin vermedi. Bu tür engellemelerle sık sık karşılaştıklarını belirten HADEP Diyarbakır İl Başkanı Ali Ürküt, mitingle sadece basın açıklaması yapmak istediklerini ve barış talep edeceklerini vurguladı. HADEP tarafından 1 Eylül Dünya Barış Günü nedeniyle Diyarbakır’da düzenlenmek istenen Demokrasi ve Barış Mitingi de “hoşgörü ortamının zedelenmemesi” gerekçesiyle Valilik tarafından yasaklandı.

OHAL bölgesindeki kentlerde F tipi cezaevlerine karşı eylem düzenlenmesi de yasaklandı. İHD tarafından “F Tipi” cezaevi uygulamasının durdurulması için yurt genelinde başlatılan imza kampanyası Mayıs ayında OHAL Valiliği tarafından yasaklandı. İHD Genel Başkan Yardımcısı Osman Baydemir, “yapılan anayasal hak olan dilekçe hakkının engellenmesidir” dedi. Kendilerine tebliğ edilen yasaklama kararında; “OHAL bölgesi illerinde ‘F Tipi’ cezaevine geçilmesi planına tepki olarak söyleşi, brifing, afiş, el ilanı, imza kampanyası yapılması 2935 sayılı Olağanüstü Hal Kanunu’nun 11/e maddesi gereğince yasaklandığı, buna uymayanlar hakkında gerekli işlemin yapılacağı”nın belirtildiğini ifade eden Baydemir, 285 sayılı kanun hükmündeki kararnamenin 7. maddesinin, OHAL Valiliği’nin kararlarına iptal davası açılmayacağı hükmünü getirdiğini hatırlattı.

Köy Koruculuğu

“OHAL Bölgesi’nde terörle mücadelede görev yapan

güvenlik güçlerine yardımcı olmak ve köylülerin kendilerini korumaları” gerekçesiyle 1985 yılında oluşturulan koruculuk sisteminin akıbeti 2000 yılında da belirsizliğini korudu.

İçişleri Bakanı Sadettin Tantan Ocak ayında yaptığı bir açıklamada toplam 65.809 köy korucusunun bulunduğunu belirterek, “Geçici köy koruculuğu sisteminin gelecekteki durumu, gelişmelere göre belirlenecektir” dedi. Koruculara ödenen maaşın 60 milyon 425 bin lira ile 64 milyon 625 bin lira arasında değiştiğini kaydeden Tantan “Olağanüstü hal ilanını gerektiren sebepler ve şiddet hareketlerine ait ciddi belirtilerin köyde veya çevrede ortaya çıkması veya ne sebeple olursa olsun köylünün canına ve malına tecavüz hareketlerinin artması halinde, Valinin teklifi ve İçişleri Bakanlığının onayı ile geçici köy korucusu istihdam edilmektedir” dedi.

Dönemin Başbakanı Bülent Ecevit, 11 Haziran günü Diyarbakır’da yaptığı konuşmada koruculuk sisteminin doğruluğunun tartışılabileceğini, ancak güvenlik güçlerine yardımcı olan korucuların barış ortamıyla birlikte açıkta bırakılmayacağını söyledi. Köy korucuları sorununa kesin çözüm getirmeye kararlı olduklarını anlatan Ecevit, “Korucular canlarını tehlikeye atarak, şehitler vererek ülkenin birliği için silahlı kuvvetlerimizle, jandarmamızla birlikte mücadele ettiler, görev yaptılar. Şimdi terör bitti diye onları aç ve açıkta bırakamayız. Mutlaka köy korucularının geleceğini güvence altına alıcı, ağa baskısından kurtaracak bir düzeni en kısa zamanda gerçekleştireceğiz” dedi.

İçişleri Bakanlığı tarafından köy korucularının işe alınmalarını, görev ve sorumluluk alanlarını düzenlemek üzere yeni bir yönetmelik çıkarıldı. “Köy Korucuları Yönetmeliği” 30 Haziran günü Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girdi. Köy korucularının işe alınması, görev alanlarının belirlenmesi, sorumlulukları, eğitimleri, işten çıkarılmaları ve diğer özlük hakları ile ilgili esas ve usulleri düzenleyen yönetmelikte köy korucusu olmak için aranacak şartlar arasında “Türkçe okur yazar olmak, 22 yaşından küçük, 60 yaşından büyük olmamak, yıkıcı bölücü ve irticai faaliyetlere karışmış olmamak, iyi huylu tanınmış bulunmak ve herkesle kavga çıkarmak, sarhoşluk gibi huysuzluklara sahip olmamak” gibi maddeler yer alıyor.

OHAL Bölge Valiliği kayıtlarına göre 1.899 korucu “PKK’ya yardım ve yataklık etmek,” 1.073 korucu uyuşturucu kaçakçılığı ve çete üyesi olmak, 108’i rüşvet almak, 196’sı adam öldürme, 161’i adam yaralama, 57’si kız kaçırma, 13’ü meskene tecavüz, 280’i silah kaçakçılığı suçlarından yargılandı.

Korucular 2000 yılında da silahlı şiddet olaylarına karıştılar. 15 Mart günü Batman’ın Kozluk ilçesine bağlı Çakırlar köyünde, köylüler ile korucular arasında tarla anlaşmazlığı nedeniyle çıkan kavgada bir kadın öldü. Edinilen bilgiye göre olay şöyle gelişti:

Sabah saat 08.30 sıralarında Mahmut Aslan, Şükrü Bozan, Rıza Bozan, Emin Bozan, Meman Tahtacı, Medeni Tahtacı, Şafi Tahtacı, Davut Tahtacı ve Yakup Tahtacı adlı korucular ile köylüler arasında çıkan tartışma daha sonra taşlı sopalı kavgaya dönüştü. Kavgası sırasında Mehmet Gökmen adlı köylü başından aldığı kürek darbesi ile yaralandı. Bunun üzerine yakınları Mehmet Gökmen’i hastaneye götürmek isterken, bindikleri minibüse Reşedara köyü yakınlarında korucular tarafından ateş açıldı. Saldırıda, Mehmet Gökmen’in annesi Zümrette (Zümrüt) Gökmen öldü. Mehmet Gökmen, minibüs sürücüsü Mustafa Kaytar ve Abbas Bakır yaralandı.

Diyarbakır’ın Bismil ilçesinde aralarında kan davası bulunan korucuların çatışması sonucu Selahattin Karakaş adlı korucu öldü, 4 korucu yaralandı. Bismil’e bağlı Gundike Pire mezrasında ikamet eden MHP eski İlçe başkanı korucubaşı Arap Koluman’ın korucu yakınları kan davalı oldukları Ambarçay köyünü 5 Nisan günü bastı. Koluman’ın yakınları ile Ambarçay köyü korucuları arasında çıkan çatışmada, koruculardan Selahattin Karakaş öldü. Ferhan Kabakol, Cafer Karakaş, Bedirhan Karakaş ve Duran Karakaş yaralandı. Olay üzerine iki köye baskın düzenleyen askerlerin 6 korucuyu gözaltına aldığı öğrenildi.

7 Nisan günü Siirt’in Şirvan ilçesine bağlı Siti köyünde Şirin Dizek (18) adlı köylü, korucular tarafından öldürüldü. Şirin Dizek’in babası Abdulbari Dizek, olay günü sabah saatlerinde oğlunun korucularla odun toplama konusunda tartıştığını, kendisinin araya girmesiyle tartışmanın önlendiğini belirterek, öğleden sonra Şirin Dizek ve diğer çocuklarıyla köy yakınlarında odun toplarken yanlarına gelen Halil Çiçek, Mahmut Çiçek, Harun Çiçek, Maşallah Çiçek ve Hizbullah Çiçek adlı korucuların kendilerine ateş açtığını söyledi. Abdulbari Dizek, korucuların özellikle Şirin Dizek’e nişan aldıklarını belirtti.

Batman’da 8 Nisan günü Mardin’in Savur ilçesine bağlı Kayacık köyü korucularının bir minibüse ateş açmaları sonucu minibüste bulunan Diyarbakır’ın Bismil ilçesi Güzelköy köyü korucularından Halef Çelik ve İbrahim Özgül öldü. Saldırıda, Mehmet Şirin, Halim Hamzaoğlu, Bedrettin Çelik, Mehmet Barlık, Veysel Aktan ve Bedrettin Tekin adlı korucular yaralandı. Saldırının Orhan Akgün, İrfan Akgün ve Mehmet Akgün adlı korucular tarafından kan davası nedeniyle gerçekleştirildiği bildirildi.

10 Nisan günü Ağrı’nın Doğubeyazıt ilçesine bağlı Yukarı Ayrancı köyünde, köylüler ile korucular arasında tarla anlaşmazlığı nedeniyle çıkan kavgada Muhlis Karaboğa ve Tahir Efe adlı köylüler öldü. Edinilen bilgiye göre olay şöyle gelişti:

Yukarı Ayrancı köyü muhtarı Reşit Fırat’ın yol üzerine yaptırdığı duvar köylüler tarafından tepkiyle karşılandı. Bunun üzerine koruculardan Tahir Efe’nin

köylülerin üzerine otomatik silahla rasgele ateş açması sonucu, Muhlis Karaboğa olay yerinde öldü. Köy muhtarı Reşit Fırat da Tahir Efe'yi öldürdü. Olayda, Ali Efe, Sadık Efe, Hüseyin Bozkurt ve Hasan Fırat adlı kişiler de silahla yaralandı.

12 Nisan günü Kahramanmaraş'ın Ekinözü ilçesine bağlı Alişar köyünde Cuma Polat adlı korucu, "ağaç dikme sorunu" nedeniyle tartıştığı ağabeyi Mevlüt Polat ve akrabası Mehmet Polat'ı öldürdü. Cuma Polat, olaydan sonra tutuklandı.

25 Nisan günü Batman'ın Sason ilçesinde çevreye rasgele ateş açan Abdurrahman Başak adlı eski korucu, bir kişiyi öldürdü. Abdurrahman Başak'ın, Medeni Uçar adlı korucunun otomatik silahını elinden zorla aldığı ve ateş açtığı bildirildi. Olayda, Ferzende Parlak (62) öldü, biri polis 10 kişi de yaralandı. Abdurrahman Başak'ın 1996 yılında eşini öldürdüğü ve bir süre cezaevinde kaldıktan sonra akli dengesinin yerinde olmadığı anlaşılınca serbest bırakıldığı öğrenildi.

22 Mayıs günü Batman'ın Gercüş ilçesinde korucular arasında koyun otlatılan arazi anlaşmazlığı nedeniyle çıkan silahlı çatışmada Ali Aslan ve Süleyman Gölge adlı korucular öldü. Olayda adları öğrenilemeyen 6 korucu yaralandı. Daha sonra 20 kişinin gözaltına alındığı bildirildi.

1995 yılında Şırnak'ın Beytüşşebap ilçesinde adliye binasını basıp gözaltındaki yakınlarını kurtaran ve görevlileri tartaklayan korucular hakkındaki davada Ağustos ayında Beytüşşebap Asliye Ceza Mahkemesi tarafından görevsizlik kararı verildi. Dosya Diyarbakır DGM'ye gönderildi. Görevsizlik kararında, olay tarihinde ilçe jandarma komutanının gerekli tedbirleri kasıtlı olarak almadığı belirtilerek sanık korucular Naci Timur, Eşref Bayhan, Ömer Timur, Süleyman Timur, Görgün Turan ve Şemsettin Tekin'in suçlarının devlete isyan niteliğinde bulunduğu vurgulandı.

Olayda, Mezra Belediye Başkanı Hüsnü Timur, Maxmuran aşiretine bağlı 300 korucuyla adliyeyi basmış, güvenlik görevlilerini etkisiz hale getirdikten sonra Nesim Timur'u gözaltından çıkarmıştı. İlçeye ve adliye binasına yaklaşık 300 korucunun baskın düzenlemesine karşın, sadece altı korucunun adı saptanabilmişti.

Muş'un Solhan ilçesine bağlı Yeralan köyü korucularından Şahin Çelebi, Abdullah Çetin ve Fahri Sevinç'in 31 Ekim günü koyunlarını otlatan İbrahim Yapıcı ve Hüseyin Özer adlı çobanların 500 koyununu PKK'li kılığında girerek gaspettikleri ileri sürüldü. Gasp olayından sonra çobanların haber vermesi üzerine, köylülerin koyunları geri aldığı, korucuların kaçtığı bildirildi.

OHAL'de İntiharlar

2000 yılında bölge, özellikle Batman yaşanan intihar olaylarıyla devletin ve sivil toplum kurumlarının

gündemine geldi. Bölgede yıllardır süren olağanüstü koşulların yarattığı travma intihar olaylarının artışıyla kendini gösterdi.

Dicle Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Ana Bilim Dalı öğretim üyesi Doç Dr. Aytekin Sır tarafından yapılan, son 5 yılda Diyarbakır'da meydana gelen intihar ve intihar girişimlerinin ele alındığı bir araştırmada, kentte her yıl bir öncekine göre intihar olaylarında artış gözlemlendiği belirtildi. Araştırmada, Diyarbakır'da kadın intiharlarının erkeklerin iki katı olduğu, bu durumun toplumsal baskıdan kaynaklandığı savunuldu. İntihar nedenleri arasında işsizlik, göç ve terör ilk sıralarda gösterildi.

Diyarbakır Kadın Platformu Kasım ayında bölgede 303 kadının intihara teşebbüs ettiğini ve bunlardan 16'sının öldüğünü bildirdi. Kadın Platformu, cinsel şiddet, tecavüz ve yoksulluğun kadın üzerinde derin tahribat yarattığına dikkat çekerken, bunun da intiharlara varan süreci başlattığını ileri sürdü. Açıklamada, daha sonra şöyle denildi:

"Güneydoğu'da son bir ayda yaşanan 303 intihar girişimi bunun bir göstergesidir. İntihar olaylarının nedenleri üzerinde soyut bir tartışma ve girişimlerin kalıcı sonuç vermeyeceği açıktır. Bunu kadercilikle de bağdaştırmak intiharların gerçek sebeplerini geçiştirmekten başka bir şey değildir. Asimilasyon politikaları uygulayarak intiharların önüne geçilemez. Yaşamın tüm alanlarında karşı karşıya kaldığımız şiddet, kadını aşağılama, sindirmek, kişiliğini zayıflatmak ve erkek egemenliğini sürdürmek amacıyla çeşitli biçimleriyle uygulanmaktadır. Şiddete uğrayan kadınların en önemli sorunu, toplumdaki ahlaki değerlerden, yasalardan ve uygulamalardan dolayı bunu açıklamamalarıdır."

Açıklamada ayrıca bölge genelinde yaşanan intihar olaylarının özellikle kırsal kesimde ölümle sonuçlanmazsa resmi makamlardan gizlendiği, bunun da intihar vakalarıyla ilgili gerçek rakamlara ulaşmakta güçlüğüne neden olduğu belirtildi.

Batman Barosu'nun yaptığı araştırmaya göre Batman'da 1999-2000 yılları içinde toplam 135 intihar ve intihar girişimi yaşandı. Bunların 42'si ölümle sonuçlandı. Dünyadaki intihar istatistiklerinin tersine intihar edenlerin çoğunun kadın olduğuna dikkat çekilen raporda şu bilgilere yer verildi:

"Batman'daki intihar vakalarının bilinen saptama ve istatistiklerden ayrılan çarpıcı yönü; intihar edenlerin yüzde 75'ini genç kadınların oluşturmasıdır. Oysa intiharlarla ilgili dünya geneli için yapılan istatistiklerde, kadınlar vakaların yalnızca yüzde 25'ini oluşturmaktadır. İntihar eden veya intihar teşebbüsünde bulunanların büyük çoğunluğu, kentten 1985 yılından beri göç alan gecekondu, mahalle/köy özelliğinde ve 3. Bölge olarak nitelendirdiğimiz semtlerinde yaşayan kişiler arasında gerçekleşmiştir." Raporda 3. Bölge olarak tanımlanan yerleşim yerleri

1985 ile 1995 yılları arasında göç eden kesimin yaşadığı, altyapısı olmayan gecekondu bölgeleri olarak belirlendi.

Çağdaş Batman gazetesi Yazıişleri Müdürü Arif Aslan intiharlarla ilgili olarak yaptığı açıklamada intihar nedenleri ile ilgili olarak göçün en büyük etken olduğunu söyledi. Batman merkezde gerçekleşen intiharların çoğunun göç alan mahallelerde meydana geldiğini belirten Aslan şunları söyledi:

“Ayrıca bu bölgede 17 yıl süreyle büyük çatışmalar yaşadı. Şimdi bir ‘barış şoku’ yaşanıyor. İnsanlar yeni sürece adapte olamadı. Bir beklenti vardı. İnsanlar hayatlarında bir şeyin değişmediğini gördü. Hükümetlerin vaat ettiği şeyler gerçekleşmedi. Köye dönüş projesi halkta büyük bir beklenti. Pazaryeri mahallesinde bir kadın ilaç alarak yaşamına son vermek istedi. ‘İki yıldan beri köye dönmeyi bekliyordum’ diyor. Köy onun için belki de her şeydi; bir domatesle, bir inekle geçinebildiği bir yerd.”

“Zorunlu Göç Kurbanı” (Müjgan Halis “Batman’da Kadınlar Ölüyor” kitabından)

N.K. (50): N.K. bir göç kurbanı. Çatışmaların yoğun yaşandığı dönemlerde, köyü boşaltılmış ve ona da Batman yolu gözükmüştü. Kocasını iki evliydi. Kendisinin altı, kumasının beş çocuğu vardı. Bağlar Mahallesi’ndeki ahırdan bozma evinde on dört nüfus bir arada yaşamaya çalışıyorlardı. Tek gelirleri, Licki köyünün hayvanlarını güden çoban kocasının 30 milyonluk maaşiydi. Okula hiç gitmemişti N. Maddi durumları hep çok kötüydü. 10 milyonu kiraya verdikten sonra, kişi başına günlük 70 bin lirayla yaşamaya çalışıyorlardı. Ölene kadar tam üç kez intihara teşebbüs etti, her defasında kurtarıldı. En son, Siirt’te misafirlığe gittiği evde 5 Aralık 2000 günü kendisini asarak yaşamına son verdi.

Ölmeden önce gazetelere yaşamını anlattı ve ölmekteki kararlılığını defalarca yineledi. Yaşamın onu isyan ettirdiğini anlatırken, asgari insafın bile sığmadığı o viranede, ruh ve beden sağlığını bozan o mekanda hayatta kalmanın imkansızlığından bahsetti. Buzdolabı, televizyon istediğini söyledi. Hayatı sevmek, hayattan memnun olmak gibi kavramlara ne kadar uzak olduğunu tekrarladı. “Gözümü ölüme diktim,” dedi. Psikoloğa gittiğini ve doktorun bile derdine derman olmadığını söyledi. “Maddi durumun düzelse bir şeyin kalmaz. Hiç bir şeyin yok ki” diyen psikoloğun kendisiyle alay ettiğini sandığını ekledi. “Kararlıyım. Hayattan soğudum, ümidim yok, çocuklarım büyüyecek, kocam iş bulacak, düşünemiyorum bile.”

Tam altı yıl boyunca intiharı denedi N. Üç kez intihar girişiminde bulundu, her defasında yakınlarının müdahalesi sonucu ölümden döndü. Ölmeden üç ay önce kendini astı, komşuları kurtardı. Bu girişiminden bir ay sonra böcek ilacı içti, midesi yıkandı. Sonraki günlerde ise Batman Çayı’na atladı, bu defa da kuması yetişip çekti onu suların.

Geçim sıkıntısı nefesini kesti N.’nin. Sürekli isyan etti. Ölmeye büyük bir kararlılıkla sarılan N., on yıl önce terk ettiği köyünü özlediğini anlatırken, “Köyden göçtüm. Gitmem yasak. Köyümde evim, yağurdum, domatesim vardı. İstedğim havayı alırdım. Bu şehrin havası yok, boğuyor.” Dedi soranlara.

Her defasında çevredekilerin yardımıyla ölümden döndürülen N., Batman’da amacına ulaşamayacağını anlayınca, çareyi Siirt’teki yakınlarının yanına gitmekte buldu. Sonunda Siirt’te yakınlarına ait bir bahçede kendini ağaca asarak canına kıydı. N.K. Batman’da toprağa verildi.

Batman Barosu’nun raporunda 2000/2849 dosya numarasıyla yer alan N.K.’nin intihar nedenleri şöyle anlatıldı: “Köyden zorla göç ettirilme ve bir daha dönmelerine izin verilmemesi. Şehir hayatına uyum sağlayamama ve düşülen yoksulluk. Köy geçim kaynaklarıyla şehir geçiminin farklılıkları. İçinde bulunduğu maddi sıkıntıların hiçbir zaman sonra ermeyeceği inancı. Çocukları ve gelecek ile ilgili hayal kuramaması. Geleceğe dair büyük ümitsizlik ve kaygı. Çevresinde gördüğü maddi rahatlığa hiçbir zaman kavuşamayacağı inancı.”

1.3 KÜRT SORUNU VE PKK

PKK’nin Abdullah Öcalan’ın Türkiye’ye getirilmesinin ardından başladığı ateşkes ve barış süreci 2000 yılında da sürdü. 1999 yılında PKK’li iki grubun güvenlik güçlerine teslim olması, silahlı güçlerin önemli bir bölümünün geri çekilmesiyle başlayan bu süreç PKK’nin Ocak ayında gerçekleştirdiği Olağanüstü 7. Kongre ile devam etti. 2-23 Ocak günleri arasında yapılan kongrede Abdullah Öcalan yeniden lider ilan edilirken, “silahlı mücadelenin ulusal-demokratik gelişmedeki rolünü büyük ölçüde tamamladığı ve PKK’nin yeni çizgisinin ‘demokratik siyasi mücadele’ olacağı” kararlaştırıldı.

Buna göre PKK’nin, “Kürt sorununun Türkiye’nin demokratikleştirilmesiyle bağlantılı olarak çözülmesini” içeren yeni bir programı olan, “Kürt toplumuna etkin bir rol oynatma temelinde Türkiye’de

demokratik dönüşümü ve Kürt sorununun çözümünü geliştirmeyi hedefleyen ve bunu da bölge halklarının demokratik ilişki ve birliği içinde yapmak isteyen bir parti haline” geldiği belirtildi.

Bu çerçevede “silahlı mücadele örgütü” olan ARGK’nın adı “Halk Savunma Gücü” ve ERNK’nın adı da “Demokratik Halk Birlikleri” olarak değiştirildi.

Genelkurmay Basın Halkla İlişkiler Daire Başkanı Albay Fahir Altan 1 Haziran günü yaptığı açıklamada “terör olaylarındaki azalmanın bazı kesimlerce maksatlı olarak terörist PKK’nın barışçı bir çizgiye gelmiş olmasına bağladıklarını” kaydederek şunları söyledi:

“Bu noktaya terörle mücadeledeki süreç içinde sağlanan başarı sonucu gelinmiş, terör örgütü de bu

sonucu kabullenmek zorunda kalmıştır. Bu durumu teröristlerce meydana getirilen olayların grafiğine baktığımızda net olarak görmek mümkündür. 1994 yılında 3 bin 300 olan olay sayısı 1995 ve 1996'da yüzde 50 azaltılarak 1500 civarına, 1997'de yüzde 73 azaltılarak 919'a, 1998'de yüzde 83 azaltılarak 589'a, 1999'da ise yüzde 86 azaltılarak 488'e indirilmiştir."

HADEP Genel Başkan Ahmet Turan Demir, 24 Ağustos günü yaptığı açıklamada sınır dışındaki PKK'li güçlerin Türkiye'ye dönme beklentileri olduğunu belirterek, kalıcı barış için işe genel afın başlanması önerisinde bulundu. Demir, devletin potansiyel tehlike olarak gördüğü sınır dışındaki PKK'li silahlı güçlerin normal yaşama dönmeleri için kamuoyunun isteği doğrultusunda genel bir af çıkarılması gerektiğini belirterek, "Bu konuda önemli rol üstlenebiliriz" dedi. Demir, PKK'nin Kürt sorununun çözümü için fırsat yarattığını, 15 yıllık çatışma ortamını durdurduğunu, silahlı güçlerini de sınır dışına çekmesiyle Türkiye'de Kürt sorununun çözümüne yönelik beklentiler ortaya çıktığını bildirdi.

Hükümetin demokratikleşme konusunda adım atmadığı takdirde barış sürecini korumanın zorlaşacağını vurgulayan Demir, HADEP'in bu süreçte önemli rol oynayabileceğini kaydederek, şöyle dedi:

"Hükümet kamuoyunun isteği doğrultusunda genel af çıkarmalıdır. Kamuoyunun buna yönelik bir çabası yükselmelidir. Sınır dışındaki silahlı güçler normal yaşama katılmalıdır. Bu konuda Türkiye'deki tüm organize güçlerin çalışması gerekir. Biz bu konuda önemli rol üstlenebiliriz."

Merkezi Londra'da bulunan Uluslararası Stratejik Araştırmalar Enstitüsü (IISS) tarafından hazırlanan ve Ekim ayında basına yansıyan uluslararası terörizmle ilgili "Askeri Dengeler" adlı raporun Türkiye ile ilgili bölümünde, Türkiye'de "PKK terörünün kesin şekilde etkisizleştirildiği" kaydedilerek şöyle denildi:

"Türkiye'de terörizm, Abdullah Öcalan'ın 1999 yılı Şubat ayında yakalanmasından ve 6 ay sonra kendi örgütüne bir çağrıda bulunarak Türkiye Cumhuriyeti hükümetine karşı yürütülen silahlı eylemlere son verilmesini istemesinden bu yana ciddi ölçüde etkisizleştirilmiştir. Binlerce PKK'lı terörist Irak ve İran'daki eğitim kamplarına çekilirken, sayılarının 500'den fazla olmadığı düşünülen bazı teröristler ise Türk topraklarında kalmıştır. Bunun sonucunda da örgütün terörizm için para toplama ve uyuşturucu satışlarıyla finans sağlama gücünde de azalma meydana gelmiştir. Türkiye Cumhuriyeti hükümetinin Öcalan'ın yakalanması öncesinde bölgede sağladığı hakimiyetin ardından Öcalan'ın da yakalanmasıyla PKK'nın moralindeki düşüş, örgütün kentlerde hücre ağı kuramaması ve Avrupa'daki kredibilitesini artırma isteği, Türkiye'de terörizmin yeniden artması ihtimalini ortadan kaldırmıştır."

Raporda Türkiye'de "Kürt azınlık" bulunduğu belirtilerek, Türk hükümetinin son gelişmelerle bölgede uyguladığı sert kuralları yumuşatmasının kolaylaşacağı ve "kültür, eğitim ve dile ilişkin bazı haklara daha yumuşak yaklaşılabilmesi" ifade edildi.

Özellikle OHAL bölgesinde PKK'yi destekledikleri gerekçesiyle sivillere yönelik baskılar 2000 yılında da devam etti. Dersim merkeze bağlı Uzuntarla köyünde, 5 Ekim 1999 tarihinde askerler ile PKK'liler arasında çıkan ve iki PKK'linin yaşamını yitirdiği çatışmanın ardından köye düzenlenen baskında "PKK ve yardım ettikleri" iddiasıyla gözaltına alınan Fatma Sevük (77), Naciye Sevük (20), Yemiş Altıntaş (63), Emine Kıyanççek (76) ve Güllü Çelik (63) Malatya DGM tarafından TCY'nin 169. maddesi uyarınca 3'er yıl 9 ay hapis cezasına çarptırıldı. Davanın temyiz duruşması 8 Kasım günü görüldü. Kürtçe tercüman aracılığı ile savunmalarını yapan Güllü Çelik, Fatma Sevük, Emine Kıyanççek ve Yemiş Altıntaş, mezarlarında meydana gelen bir olay sonrasında karakola götürüldüklerini, okuma yazma ve Türkçe bilmediklerini belirterek, hazırlanan bir ifadeye parmak bastıklarını anlattılar. Sanıklardan 76 yaşındaki Emine Kıyanççek'in 3 kilometrelik yol giderek örgüte toplam 28 kilogram gıda ve erzak götürdüğü iddia edilen davada Yargıtay 9. Ceza Dairesi Aralık ayında hapis cezalarını onayladı.

Kürdistan Yurtseverler Birliği (YNK) ile PKK arasında Eylül ayında yoğunlaşan çatışmaların sona erdirilmesi amacıyla YNK lideri Celal Talabani ile görüşmek üzere Kuzey Irak'a giden Barış Anneleri Girişimi üyeleri Şekernaz Çakal (59), Müesser Güneş (48), Rahime İnci (65), Azize Yıldız (39), Fahriye Bıkkın (65), tercüman Murat Batği ile iki şoförün 4 Ekim günü yurda giriş yaparken Habur sınır kapısında gözaltına alındıkları öğrenildi. Gözaltına alınanlar 7 Ekim günü tutuklandılar. Şoförler serbest bırakıldı.

Şekernaz Çakar, Müesser Güneş, Rahime İnci, Azize Yıldız, Fahriye Bıkkın ve tercüman Murat Batği'nin gözaltında işkence gördükleri açıklandı. Avukat Muharrem Erbey yaptığı açıklamada, Mardin Cezaevi'nde bulunan müvekkillerinin gözaltına alındıktan sonra gözlerinin bağlandığını, hakarete maruz kaldıklarını ve dövüldüklerini söyledi. 26 Ekim günü de İHD'nin Barış Anneleri Girişimi üyelerine yapılan işkence ile ilgili olarak hazırladığı rapor açıklandı. (Bkz. Kişi Güvenliği)

Barış Anneleri Girişimi üyeleri, 7 Ekim günü avukatlarının yaptığı itirazın kabul edilmesi üzerine serbest bırakıldılar. Avukatlar Diyarbakır DGM Başkanlığı'na verdikleri dilekçede, 6 kişi hakkında "PKK'ye yardım ve yataklık ettikleri" iddiasıyla dava açıldığı, ancak dava açılması için yeterli delil olmadığını ifade ettiler. Talebin kabul edilmesi üzerine serbest bırakılan Barış Anneleri ve Murat Batği, HADEP Siirt İl Örgütü tarafından cezaevi çıkışında karşılandı. Karşılama töreni nedeniyle

Diyarbakır'ın Bismil ilçesinden gelen 50 HADEP'li şehre sokulmadı ve gözaltına alındı.

Barış Anneleri Girişimi üyelerinin “yasadışı örgüte yardım ettikleri” iddiası ile TCY'nin 169. maddesi uyarınca yargılanmalarına 27 Kasım günü Diyarbakır DGM'de başlandı.

1.3.1 Abdullah Öcalan

16 Şubat 1999 tarihinde uluslararası bir operasyonla Türkiye'ye getirilen ve Ankara DGM tarafından ölüm cezasına mahkum edilen PKK lideri Abdullah Öcalan'ın durumu ve ölüm cezasının hukuk sisteminde varlığını devam ettirmesi, Türkiye'nin en önemli problemlerinden biri olarak 2000 yılında da gündemi işgal etmeye devam etti.

Öcalan'ın cezasının infazı tartışmaları özellikle yılın başında yoğundu. Koalisyon ortağı MHP, Öcalan'a verilen ölüm cezasının infaz edilmesini savunan cepheye başı çekerken, dönemin Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel, Başbakan Bülent Ecevit, ANAP lideri Mesut Yılmaz ve Yargıtay Başkanı Sami Selçuk, AİHM kararının beklenmesi gerekliliğini açıkça dile getirdiler. FP Başkanı Kutun da infazın “iyi kötü durdurulmuş olan terör olaylarını azdıracığı, arttıracığı” endişesi içinde olduklarını belirterek bu konuda alınacak hükümet kararını destekleyeceklerini bildirdi.

Abdullah Öcalan'ın cezasının infazı sorunu 12 Ocak günü DSP, MHP ve ANAP'tan oluşan koalisyon ortaklarının liderler zirvesi toplantısında ele alındı. Toplantıda Öcalan dosyasının AİHM'deki dava sonuçlanıncaya kadar Başbakanlıkta tutulmasına karar verildi. Başbakan Bülent Ecevit, toplantıdan sonra düzenlediği basın toplantısında, “Bilindiği gibi Türkiye'nin de yargı yetkisini kabul etmiş olduğu AİHM'nin Türk yargısınca verilmiş kararları değiştirmesi hiçbir şekilde söz konusu değildir. Anayasamızdan ve uluslararası taahhütlerimizden kaynaklanan süreç tamamlandığında, dosya, gereği için ivedilikle TBMM'ye gönderilecektir. Genel başkanlar, hukuka saygı içinde aldıkları bu kararın, terör örgütü ve yandaşı çevrelerce, milleti ve devleti ile Türkiye'nin yüksek menfaatleri aleyhine kullanılmak istendiğinin değerlendirilmesi halinde, erteleme süreci kesilerek infaz sürecine derhal geçilmesi hususunda görüş birliğine varmışlardır.” dedi.

Öcalan'ın dosyası 29 Kasım 1999 tarihinde Yargıtay tarafından onaylandıktan sonra “gereği yapılmak üzere TBMM'ye sevk edilmesi” istemiyle Başbakanlığa gönderilmişti. AİHM, Abdullah Öcalan hakkında 20 Kasım 1999 tarihinde idam cezasının infazının önlenmesi için “ihtiyati tedbir” kararı almıştı.

PKK'nin 12 Eylül öncesinde Şanlıurfa ve çevresinde gerçekleştirdiği eylemlerle ilgili aralarında Abdullah Öcalan da bulunduğu 101 kişinin ölüm cezası

istemiyle yargılandığı dava Ankara 8. Ağır Ceza Mahkemesinde devam etti. 1999 yılında Adalet Bakanlığı'nın Öcalan hakkında açılan davaların birleştirilmesi genelgesine rağmen Ankara DGM'ye iletilmediği için ayrı olarak görülen davada 2000 yılında bir gelişme olmadı.

AİHM Davası

Abdullah Öcalan'ın Türkiye'ye getirildiği 1999 yılı Şubat ayında AİHM'e yapılan başvurunun incelemeye alınıp alınmayacağını karara bağlayan oturum 21 Kasım günü yapıldı. Duruşmada Türk hükümetini savunan Avukat Şükrü Alpaslan, savunmasında PKK'nin bir terör örgütü olduğunun Avrupa Konseyi ve AİHM tarafından daha önce kabul edildiğini hatırlattı. Öcalan'ın savunmasını yapan avukatlar ise Öcalan'ın Kenya'dan getirilmesini ‘kaçırma’ olarak nitelendirdi ve yargılamanın adil yapılmadığını iddia ettiler.

Öcalan'ın avukatlarının AİHM'e yaptıkları başvuruda, Türkiye'nin AİHS'nin 2, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 13, 14, 18 ve 34. maddelerini ihlal ettiğini savunmuşlardı. Avukatlar, Öcalan'ın gözaltına alınıp ve kaçırılış biçimi, Türkiye'de olağanüstü koşullarda ve özel birimlerce sorgulanması, İmralı'da tecrite tabi tutulması ve adil olmayan bir mahkemece yargılanması nedeniyle AİHS'nin birçok maddesinin ihlal edildiğini belirtmiş ve Öcalan'ın kaçırılmasında rolü olan ülkelerin de davanın tarafı olmalarını istemişlerdi.

AİHM 1. Dairesi kararını 15 Aralık günü açıkladı. AİHM'den yapılan yazılı açıklamada, Türkiye aleyhine yapılan şikayet başvurusunun, AİHS'nin 5. maddesinin 2. ve 5. fıkraları dışındaki fıkraları ile başvuruda söz konusu edilen diğer tüm maddelerin incelenmeye alınmasına karar verildiği belirtildi. AİHS'nin 5. maddesinin 2. fıkrası tutuklanma nedeniyle ilgili bilgilendirme hakkı, 5. fıkrası ise tazminat hakkıyla ilgili bulunuyor.

Avukatların, Öcalan'ın Türkiye'ye getirildiği operasyonda rolü olan ülkelerin de davanın sanığı olmaları konusunda yaptıkları başvuru ise reddedildi. AİHM'nin Birinci Dairesi ayrıca AİHS'nin 30. maddesi uyarınca, davanın 17 yargıçtan oluşan Büyük Dairede görüşülmesine karar verdi.

AİHM, 1999 yılında aldığı ihtiyati tedbir kararında, Öcalan'ın avukatlarının yaptığı başvuru sonuçlanıncaya kadar, Türkiye'den kesinleşen idam cezasını ertelemesini istemişti. Başvuruyla ilgili davanın sonuçlanmasının bir ya da iki yıl alabileceği belirtildi.

Öcalan'ın Avukatlarına Baskılar

Adalet Bakanlığı Ocak ayında Öcalan'ın avukatlarıyla olan görüşmelerine sınırlama getirerek yalnızca çarşamba günleri bir saat görüşmelerine izin verdi. Ayrıca Bakanlık tarafından barolara gönderilen bir

yazıda “avukatların müvekkilleri hakkında açıklama yapmasının Avukatlık Yasası’na aykırı olduğu” belirtilerek avukatlar uyarıldı. Daha sonra Adalet Bakanlığı’nın isteği üzerine İstanbul Barosu tarafından Ahmet Avşar, İrfan Dündar ve Aysel Tuğluk hakkında, İzmir Barosu tarafından Hatice Korkut ve Türkan Aslan hakkında ve Denizli Barosu tarafından Aydın Oruç hakkında soruşturmalar açıldı. Soruşturmalar üzerine Ahmet Avşar hiçbir açıklamalarının şiddet içermediğini, aksine toplumsal barışa katkı sunmanın amaçlandığını bildirdi.

Abdullah Öcalan’ın avukatlarından Ahmet Zeki Okçuoğlu hakkında yaptığı açıklamalar nedeniyle iki ayrı dava açıldı. Okçuoğlu’nun 14 Mart 1999 tarihinde Med TV’de yaptığı açıklamadaki “Daha mahkeme kurulmadan biz davayı kazandık. Mahkemede Öcalan yargılanacak ama asıl yargılanan Türk devleti olacaktır. Öcalan, bir Kürt lider olarak Kürt sorununu mahkemenin gündemine getirecek, mahkeme Türk devletinin resmi Kürt politikasının tartışıldığı yer olacaktır” sözleri nedeniyle İstanbul 3. Ağır Ceza Mahkemesi’nde açılan davada, Okçuoğlu’nun TCY’nin 159/1. maddesi uyarınca 6 yıla kadar hapis cezasına mahkum edilmesi istendi. Diğer dava ise Okçuoğlu’nun Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel ve Başbakan Bülent Ecevit’e hakaret ettiği iddiasıyla TCY’nin 158 ve 159. maddeleri uyarınca İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi’nde açıldı.

Cezaevi Koşulları

Haziran ayı başında içinde bulunduğu cezaevi koşulları ve tecrit yüzünden sağlık durumu bozulan Abdullah Öcalan’ın başka bir cezaevine nakledilmesi için yapılan başvuru reddedildi. Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Ali Suat Ertoşun, Öcalan’ın avukatlarına gönderdiği kararda, İmralı Cezaevi’nde gerekli sağlık tedbirlerinin alındığını belirterek, bu nedenle başka bir cezaevine nakil talebinin yerinde görülmediğini bildirdi. Karar üzerine Avukat Doğan Erbaş, Öcalan’ın “Soğuk algınlığı, nezle ve boğazında yanma, tat ve koku alamama, nefes alamama, uykusuzluk, uykudan ani uyanma” gibi sorunlarının bulunduğunu belirterek İşkenceyi Önleme Komitesi’den (CPT) Öcalan’ın durumunu incelemesini isteyeceklerini açıkladı.

Abdullah Öcalan’ın avukatlarından Mark Müller, 1 Ağustos günü AİHM’e başvurarak Öcalan’ın sağlık durumu nedeniyle “İmralı Cezaevi’nden başka bir cezaevine nakli, daha büyük hücreye konulması ve tecrit koşullarının ortadan kaldırılmasına” yönelik ihtiyati tedbir kararı alınmasını istedi. Başvuruyu inceleyen AİHM 1. Dairesi Ağustos ayı sonunda verdiği kararında bu isteği reddetti.

Adalet Bakanı Türk, 31 Ekim günü Meclis Genel Kurulu’nda, FP Samsun Milletvekili Musa Uzunkaya’nın sözlü sorusunu yanıtlarken, Öcalan’a,

dış dünya ve basınla iletişim kurması konusunda özel bir ayrıcalık tanınmadığını vurguladı. Öcalan’ın tüm ceza infaz kurumlarında uygulanan günlük işe bedelinden yararlandığını belirten Türk şöyle konuştu: “Kendisine sadece bir adet pilli radyo verilmiştir. Bundan başka kendisine Bakanlar Kurulu’nca veya mahkemelerce yasaklanmamış yayınlar verilmekte, kardeşleri ve avukatlarıyla haftada bir kez birer saat görüştürülmesi sağlanmaktadır.”

Abdullah Öcalan İçin Yapılan Eylemler

Kendini Yakanlar

14 Nisan günü Hişar Bozkurt adlı kişi Atina’da “Abdullah Öcalan tarafından geliştirilen barış projesi ile Öcalan’ın durumuna yönelik duyarsızlığı” protesto etmek için kendini yaktı. Bozkurt hastaneye kaldırılırken yaşamını yitirdi.

Abdullah Öcalan’ın serbest bırakılması ve cezaevinde koşullarının düzeltilmesi için 31 Mayıs günü Bartın Cezaevi’nde Şaban Saruhan, 24 Mayıs günü Ümraniye Cezaevi’nde Firuz Fethizade ve Reşat Durgaz adlı kişiler kendini yaktı. Firuz Fethizade kaldırıldığı hastanede öldü.

Özgür Halk dergisi Diyarbakır temsilcisi Nesrin Teke Abdullah Öcalan’ın serbest bırakılması için 3 Haziran günü kendini yaktı. Vücudunda 1. ve 3. derece yanıklar bulunan Teke 9 Temmuz günü Adana Ortadoğu Hastanesi’nde yaşamını yitirdi.

Aynı gerekçe ile 22 Haziran günü kendini yakan Mahmut Yener adlı üniversite öğrencisi de 8 Temmuz gecesi Adana Balcalı Hastanesi’nde öldü.

Ali İlhan adlı tutuklu “hücre tipi cezaevi uygulaması ile Abdullah Öcalan’ın sağlık durumuna duyarsız kalınmasını” protesto etmek için Gaziantep Cezaevi’nde Temmuz ayı başında kendini yaktı. İlhan’ın götürüldüğü hastanede askerlerin baskısına maruz kaldığı gerekçesiyle tedavi olmayı reddettiği ve açlık grevine başladığı öğrenildi.

Batman’da Önder Kangül adlı bir genç, Abdullah Öcalan’ın içinde bulunduğu tecrit koşullarını protesto etmek amacıyla 23 Temmuz günü kendini yaktı.

Özgür Halk dergisi İzmir bürosu çalışanlarından Esen Aslan (19) 28 Temmuz günü “Abdullah Öcalan’ın durumunu, PKK ve Kürt halkına yönelik saldırıları protesto amacıyla” İzmir Kadifekale’de kendini yaktı. Aslan 3 Ağustos günü Yeşilyurt Devlet Hastanesinde öldü.

Diğer Protesto Eylemleri

PKK’li tutuklu ve hükümlüler 31 Mayıs-29 Haziran tarihleri arasında Öcalan’ın içinde bulunduğu kötü koşulların düzeltilmesi ve sağlık sorunlarıyla ilgilenilmesi amacıyla açlık grevi yaptılar.

İstanbul Boğazköy’de 17 Şubat gecesi Abdullah Öcalan’ı desteklemek amacıyla gösteri yapan bir

gruba müdahale eden jandarmalar, İrfan Beyçimen (19), Mehmet Nalkıran (19), Faruk Nalkıran, Cüneyt Aksay, Menderes Vural ile yaşlarının 18'den küçük olduğu öğrenilen üç kişiyi gözaltına aldı.

6 Haziran günü İstanbul'da "ayırmsız genel af çıkarılması, Abdullah Öcalan'ın cezaevindeki yaşam koşullarının düzeltilmesi ve anayasal değişikliklerin yapılması" amacıyla gerçekleştirilen basın açıklaması sırasında 47 kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar 7 Haziran günü İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'ne sevk edildi ve haklarında "2911 Sayılı Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'na muhalefet", "memura mukavemet" ve "suç sayılan fiili övmek" iddialarıyla dava açıldı. Gözaltına alınanlar tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı.

Abdullah Öcalan'a ölüm cezası verilmesinin yıldönümü olan 26 Haziran günü yurdun çeşitli bölgelerinde yapılan gösteriler polis tarafından engellendi. Eylemler nedeniyle HADEP İstanbul il ve ilçe örgütlerine polis tarafından baskınlar düzenlendi.

Aynı gün Konya'da merkez PTT binası önünde toplanan yaklaşık 40 kadar HADEP'li idam cezasının kaldırılması için TBMM'ye faks çekmek istedi. Aralarında HADEP Konya İl Başkanı Mehmet Bozdağ, HADEP İl Sekreteri Muzaffer Küçükyıldız, İl Yöneticileri Ahmet Dikmen, Şahin Doğanbey, Zeynep İslambay, Cemal Dursun, Nazım Keleş, İl Kadın Kolları Başkanı Leyla Güven, İl Gençlik Kolları Başkanı Sabiha Temizkan'ın da bulunduğu 24 kişi gözaltına alındı.

26 Haziran günü İstanbul'da idam cezası kararını protesto etmek isteyen HADEP'li gruptan 23 kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar polis minibüsünde dayak atıldığı öğrenildi. İstanbul Eminönü'nde toplanmak isteyen grubu engelleyen polisler, Küçükpazar'da ve Yeni Cami önündeki alanda toplananları da zor kullanarak dağıttı. Polislerin yaklaşık 40 kişiyi gözaltına aldığı öğrenildi. Olay sırasında Yeni Gündem gazetesi muhabiri Kemal Selçuk da polisler tarafından tartaklandı.

Van'da 26 Haziran günü yapılan faks çekme eyleminde aralarında HADEP İl Yöneticileri Sait Kantarcıoğlu, Nezahat Ergüneş ve Mukaddes Atabay'ın bulunduğu bazı kişiler gözaltına alındı. Olay sırasında polislerin dövdüğü Sait Kantarcıoğlu'nun burnunun kırıldığı öğrenildi. Diyarbakır'da gerçekleştirilen faks çekme eylemi de engellendi.

Abdullah Öcalan'ın Suriye'den çıkış tarihi olan 9 Ekim 1999'un yıldönümünde de gösteriler düzenlendi. İstanbul'da gösteri yapan bir gruba müdahale eden polis sokak aralarına dağılan göstericilerden yaklaşık 10 kişiyi gözaltına aldı.

Abdullah Öcalan hakkında AİHM'e yapılan başvurunun görüşüldüğü 21 Kasım günü de pek çok

şehirde gösteriler düzenlendi. Van'da HADEP Gençlik Kolları tarafından düzenlenen eyleme müdahale eden polis 100 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanlardan 42'si serbest bırakılırken, aralarında HADEP Van İl Başkanı İrfan Kaval'ın da bulunduğu 58 kişi Van DGM'ye sevk edildi. İstanbul'daki gösterilerde de 8 kişi gözaltına alındı. HADEP İzmir İl Örgütü Gençlik Kolları tarafından Konak Meydanı'nda düzenlenmek istenen basın açıklamasına izin verilmedi. Basın açıklaması bunun üzerine HADEP Konak il binasında yapıldı. Mersin'de de yapılmak istenen basın açıklamasına müdahale eden polis, Mersin Postanesi önünde toplanan HADEP'li gençleri cop kullanarak dağıttı.

Abdullah Öcalan'ın Türkiye'ye getirilmesi üzerine Urfa'nın Suruç ilçesinde 1999 yılı Şubat ayında gösteri yaptıkları iddiasıyla Yusuf Koşti (18), Osman Koşti (19), Mehmet Koşti (17), Hişman Güngör (19), Mehmet Düzgün (20), Mukadder Binici (19) ve Sıtkı Kurtoğlu (18) hakkında TCY'nin 168/2. maddesi uyarınca "örgüt üyesi olmak" suçundan açılan davaya, 22 Aralık günü Diyarbakır DGM'de devam edildi. Duruşmada okunan adli tıp raporunda, Yusuf Koşti'nin eylem tarihinde 15 yaşını bitirmedeği belirtildi. DGM, Yusuf Koşti'nin tahliyesine karar verdi.

1999 yılı Şubat ayında okulda Öcalan lehine gösteri yaptıkları gerekçesiyle haklarında TCY'nin 168/2. maddesi uyarınca Diyarbakır DGM'de dava açılan S.A. (15), E.B. (15), A.T. (15), A.A. (15), Atilla Erdem (18) adlı öğrenciler ile Celal Kendal Turhan ve Murat Uğuraslan adlı öğretmenlerin de tutuksuz yargılanmalarına 2000 yılında devam edildi.

İtalya'nın Abdullah Öcalan'ın "siyasi sığınma talebinin kabul etmesi" için korsan gösteri düzenledikleri gerekçesiyle tutuklanan HADEP Çiğli Gençlik Komisyonu üyesi Demircan Aktaş, Feyyaz Yılmaz, Erdem Kılıç, Abdullah Yılmaz, Halide Köklütaş, Naciye Büyükgöl, Fikret Gücer, Yetkin Alkan, Fatma Erik, Suzan Erdoğan ve Sevilay Zeytin adlı gençlere İzmir DGM tarafından verilen 3 yıl 9 ay ile 2 yıl 6 ay arasında değişen toplam 45 yıl hapis cezası Şubat ayında Yargıtay 9. Ceza Dairesi tarafından onaylandı.

1.3.2 I. ve II. Barış ve Demokratik Çözüm Grubu Davaları

PKK lideri Abdullah Öcalan'ın barış çağrısı üzerine 1 Ekim ve 29 Ekim 1999 tarihlerinde teslim olan Barış ve Demokratik Çözüm gruplarının yargılanmasına devam edildi.

I. Barış ve Demokratik Çözüm Grubu üyeleri Gülten Uçar, Sohbet Şen, Yüksel Genç, M. Şirin Tunç ve Yaşar Temur, İsmet Baycan, Ali Sapan ve Seydi Fırat hakkında Van DGM'de açılan davalar Haziran ve Temmuz aylarında sonuçlandı. Ali Sapan TCY'nin 168. maddesi uyarınca 18 yıl 6 ay hapis cezasına

mahkum edilirken, diğer üyeler 12 yıl 6'şar ay hapis cezası aldılar. Grup tarafından yapılan açıklamada barış ve kardeşlik için özgürlüklerinden feragat ederek Türkiye'ye gelmelerine rağmen, uzattıkları ele bir yıldır yanıt gelmediği belirtildi. Grup açıklamasında çözüm önerileri olarak şunları getirdi:

"Silahlar kullanılmamalı; sivil bir anayasa için reform yapılmalı, Kürt kimliği, dili ve kültürü üzerindeki yasaklar, idam cezası, düşünce, ifade ve örgütlenme özgürlüğü önündeki engeller kaldırılmalı; ayrımsız genel af çerçevesi içinde bütün silahlar bırakılmalı; genel bir af sonucu var olan güçlerin birey olarak anayasa vatandaşlık haklarının kullanılmasının güvence altına alınması; Barış Grubu üyelerine verilen cezalar gözden geçirilmeli, verilecek olumlu kararlar ışığında yeni grupların gelişinin önü açılmalı."

II. Barış ve Demokratik Çözüm Grubu üyeleri Haydar Ergül, Aygül Bidav ve İmam Canpolat hakkında "PKK yöneticisi oldukları" iddiasıyla TCY'nin 168/1. maddesi uyarınca 22 yıl 6 aydan az olmamak üzere; Ali Şükrü Aktaş ve Yusuf Kıyak hakkında da "PKK üyesi oldukları" iddiasıyla TCY'nin 168/2. maddesi uyarınca 15 yıla 22 yıl 6 ay arasında hapis cezası istemiyle İstanbul DGM'de açılan dava 2 Şubat günü başladı. Duruşmada ortak savunmayı okuyan Haydar Ergül, Türkiye'ye geliş amaçlarının Kürt sorununun barışçı yollardan çözümüne katkı sağlamak olduğunu belirtti.

Grubun diğer üyeleri Dilek Kurt, Aysel Doğan ve Hacı Çelik hakkındaki dosya önce İstanbul DGM tarafından Ankara DGM'ye gönderildi. 9 Mart günü yapılan duruşmada Ankara DGM görevsizlik kararı vererek dosyayı yeniden İstanbul DGM'ye gönderdi. Davalar 2000 yılında sonuçlanmadı.

1.3.3 Cevat Soysal'ın Yargılanması

13 Temmuz 1999 tarihinde MİT tarafından düzenlenen bir operasyonla Moldova'da yakalanan Türkiye'ye getirilen Cevat Soysal'ın Ankara DGM'de TCY'nin 125. maddesi uyarınca ölüm cezası istemiyle yargılanmasına devam edildi.

Cevat Soysal ile birlikte SES eski yöneticilerinden Ali Kandemir ve HADEP eski Genel Başkan Yardımcısı Osman Özçelik de TCY'nin 169. maddesi uyarınca yargılanıyorlar. Davanın 2 Mayıs günü görülen duruşmasında Ali Kandemir tahliye edildi. 12 Aralık günü duruşmada Ankara DGM Savcısı esas hakkındaki görüşünü açıkladı. Savcılık, Soysal'ın, TCY'nin 125. maddesi uyarınca ölüm cezasına mahkum edilmesini istedi. Esas hakkındaki görüşte, Kandemir'e 7 yıl 6 aya kadar hapis cezası verilmesi, Özçelik hakkındaki davanın ise ertelenmesi istendi. Duruşmada söz alan Cevat Soysal, emniyetteki sorgusu sırasında ağır işkenceler gördüğünü ve hem fiziksel hem de psikolojik açıdan ağır tahribatlara maruz kaldığını belirterek, "Bu tahribatların giderilmesi için başta mahkeme olmak üzere birçok

yere başvurduğum. Fakat bir sonuç alamadım. Bu yüzden de savunmamı yapacak durumda değilim" diye konuştu. Soysal'ın avukatı Levent Kanat, esas hakkındaki savunmalarını hazırlaması için süre verilmesini istedi. Dava 2000 yılında sonuçlanmadı.

Cevat Soysal'ın MİT binası ile Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde işkence görmesi üzerine açılan soruşturma Ocak ayında takipsizlikle sonuçlandı. Ankara Cumhuriyet Savcısı Musa Türkay, kararında, 2937 sayılı Devlet İstihbarat Hizmetleri ve Milli İstihbarat Teşkilatı Kanunu'nun 26. maddesi uyarınca MİT mensupları hakkında ceza takibat yapılabilmesi için Başbakanlıktan izin istendiğini ancak Başbakanlığın, MİT mensupları hakkında "ceza takibata gidilmesini uygun görmediği" sonucuna vardığını belirtti. Savcı Türkay, MİT görevlileri hakkında izin verilmediğinden "kovuşturmaya yer olmadığına", Ankara Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi ekipleri için de "iddiadan başka yeterli ve inandırıcı delil elde edilemediğinden takibata yer olmadığına" kararlandı.

Soysal gözaltında tutulduğu 11 gün içinde "Vücudun çeşitli bölgelerine elektrik verme, askıya alma, buzda çıplak yatırma, basınçlı su sıkma, ne olduğunu bilmediği ilaçların içirilmesi, Çin işkencesi diye bilinen, ayakta durulabilecek kadar dar bir hücrede kafasına su damlatılması, dövülme" gibi işkencelere maruz kaldığını açıklamıştı. Sağlık durumu kötü olduğu için uzun süre tedavi gören Cevat Soysal 16 Eylül 1999 tarihinde yapılan duruşmada da bayılmıştı.

1.3.4 Şemdin Sakık ve Arif Sakık'ın Yargılanması

1998 yılında Kuzey Irak'tan Türkiye'ye getirilmesinin ardından yargılandığı Diyarbakır DGM tarafından 20 Mayıs 1999 tarihinde ölüm cezasına mahkum edilen ve cezası 1999 yılı Aralık ayında Yargıtay tarafından onaylanan Şemdin Sakık'ın dosyası, Pişmanlık Yasası'ndan faydalanmak istediğinden TBMM'ye verilmek üzere Adalet Bakanlığı'na gönderilmedi. Sakık'ın Pişmanlık Yasası'ndan faydalanma başvurusunun görüşülmesine 28 Nisan günü Diyarbakır DGM'de başlandı. Başvuru 2000 yılında sonuçlanmadı.

Şemdin Sakık'la birlikte yakalanarak Türkiye'ye getirilen kardeşi Arif Sakık'a verilen ölüm cezası kararının Yargıtay da eksik soruşturma gerekçesiyle bozulmasının ardından Diyarbakır DGM de yeniden yargılanmasına 2000 yılında devam edildi. Bu arada Arif Sakık'ın Pişmanlık Yasası'ndan faydalanmak için yaptığı başvuru ise Kasım ayında İçişleri Bakanlığı tarafından reddedildi.

1.3.5 Kuzey Irak

Kuzey Irak'a ilişkin hükümet politikalarında 2000 yılında da bir değişiklik olmadı. Kürt liderlerinin yönetiminde olan otonom Kürt bölgesine karşı diplomatik girişimler bu yılda sürdü. Irak Kürdistan

Demokratik Partisi'nin (IKDP) Ankara Temsilcisi Sefin Dizayi'nin Mart ayında Newroz nedeniyle Hilton Oteli'nde resepsiyon vermesi ve bu davete Ankara'daki bazı büyükelçilerin de katılması Türkiye'yi rahatsız etti. IKDP'nin Kuzey Irak'ta kendi bölgesinde oluşturduğu yerel hükümetin başkanı Neçirvan Barzani'ye Mart ayı sonunda Ankara'ya yaptığı ziyaret sırasında bu rahatsızlık iletildi ve Barzani "bağımsız bir devlet gibi davranmaması" yönünde uyarıldı. Görüşmelerde Türkiye'nin, IKDP'nin kendi bölgesindeki sınırları daha aktif denetleyerek PKK'nin bahar aylarında Türkiye'ye yönelik yapabileceği saldırıların önüne geçilmesini de istediği bildirildi. IKDP de, Kuzey Irak'taki PKK unsurlarına yönelik faaliyetlerini sürdürecekleri garantisini verdi.

17-18 Nisan günlerinde Amerika Birleşik Devletleri'nde "Kürtlerin Kimlik Arayışı" konulu bir konferans düzenlendi. Konferansta Türkiye ve Türkiye'nin Kürt politikası da tartışıldı. ABD Irak Özel Temsilcisi Frank Ricciardone konferansta yaptığı konuşmada ABD'nin ayrı bir Kürt devleti oluşturulmasına karşı olduğunu belirterek "Irak'ın toprak bütünlüğünü ve birliğini, bölgesel barış ve istikrar için bir gereklilik olarak desteklediklerini" bildirdi. Konferansta tartışılan "Kürt kimliği" konusunun karmaşık ve çok hassas olduğunu belirten Ricciardone, "Bu konuları çözmek ABD'nin sorumluluğunda ya da yetkisinde değildir" diye konuştu. Irak'taki durumu değerlendiren Ricciardone, "mevcut durumda diğer etnik topluluklarla birlikte Kürtleri de içeren 'özgür bir Irak ulusal parlamentosu ve hükümeti' hayal etmenin güç olduğunu" vurguladı.

Konferanstan önce Türkiye ABD Dışişlerine sert bir protesto notası göndererek "konferansın iki ülke arasındaki mevcut işbirliği ortamına ters düşüğünü" belirtti. "PKK sempatanlarının da konferansa katılacağı" vurgulandığı notada "bu tür konferansların PKK gibi örgütlere taviz olarak algılanabileceğine" dikkat çekildi.

TBMM Genel Kurulu, Kuzeyden Keşif Harekatı'nın (Çekiç Güç) süresini 30 Haziran ve 31 Aralık günlerinden itibaren geçerli olmak üzere 6 aylık dönemler halinde iki kez uzattı. Genel Kurul'da Aralık ayındaki oylama sırasında muhalefet partilerinin eleştirilerini yanıtlayan Milli Savunma Bakanı Sabahattin Çakmakoglu Kuzeyden Keşif Harekatının herkesten çok Türkiye'nin çıkarına olduğunu belirterek hareketin "PKK'nın yuvalanmasına engel olacağını, yeni bir göç hareketine imkan vermeyeceğini, sınır güvenliğini sağlayacağını, petrol boru hattının kısmen açılması ile gıda ve insani yardıma imkan verdiğini" dile getirdi.

Türk Silahlı Kuvvetleri (TSK)'nin Kuzey Irak'a yönelik operasyonları 2000 yılında da devam etti. Mart ayında Medya TV'de katıldığı bir programda Kuzey Irak'la ilgili değerlendirmelerde bulunan PKK Başkanlık

Konseysi üyesi Osman Öcalan "Türkiye'den Güney'e asker sevkiyatı olduğu yönünde" bilgiler aldıklarını, PDK'nin peşmergelerini topladığını ve YNK'nin de güçlerini alarma geçirdiğini söyledi.

TSK, 1 Nisan günü Kuzey Irak'ta faaliyetlerini sürdüren PKK militanlarına yönelik nokta operasyonları başlattı. Operasyon için Kuzey Irak topraklarına giren güvenlik güçlerinin sınırdan itibaren beş kilometrelik alanı kontrol altına aldığı öğrenildi. Harekatın, PKK militanlarının sınırdan geçici barınma merkezleri kurdukları ve Türkiye'ye geçiş yapmaya çalıştıkları istihbaratı üzerine başlatıldığı ve daha çok İran sınır hattında yer alan Hakurk bölgesinde yoğunlaştığı bildirildi. PKK militanlarının kayıp vermemek için çatışmaya girmedikleri öğrenilirken; uçakların, Zeli ve Boti bölgelerindeki kampları bombaladığı bildirildi.

Nisan ayı başından itibaren Kuzey Irak sınırına yerleştirilen askerlerden 4 bininin 12 Nisan günü Habur Sınır Kapısı ve Çukurca yakınlarında Kuzey Irak sınırından 10 kilometre içeriye geçtiği öğrenildi. 13 Nisan günü arazi taraması sırasında askerlerin mayınlı bir alana girmeleri sonucu meydana gelen patlamalarda 1 askerin öldüğü 2 askerin de yaralandığı kaydedildi. Ancak olay, resmi kaynaklarca doğrulanmadı. Askerlerin düzenlediği nokta operasyonlarına yer yer PDK peşmergelerinin de katıldığı bildirildi.

TSK ve Barzani liderliğindeki Peşmergelerin Mayıs ayı başlarında Kuzey Irak'ta PKK'ye yönelik bir kısaç operasyonu başlattığı, operasyonda 30 PKK militanı ve mayına basma nedeniyle bir askerin öldüğü öğrenildi. Yaklaşık 5 bin asker ile peşmergelerin katıldığı operasyonun, PKK militanlarının sınırdan Türkiye'ye geçiş yapacakları duyumu üzerine başlatıldığı öğrenildi. Operasyona 1000 kadar korucunun da katıldığı ve askerlere kılavuzluk yaptığı bildirildi.

15 Ağustos günü TSK'nın Kuzey Irak'ın Kürdistan Demokratik Partisi'nin hakimiyeti altındaki Lolan Kendakor bölgesine düzenlediği hareket sırasında iki savaş uçağının bombardımanı sonucu 38 sivil öldü. Operasyon 17 Ağustos günü PDK tarafından yapılan açıklamayla duyuruldu. Açıklamada hava saldırısının Türkiye tarafından yapıldığı, 15 Ağustos günü saat 17.00 sularında Türk savaş uçaklarının Irak, Türkiye ve İran sınırlarının kesiştiği bir alanda, PKK'ye karşı operasyon düzenlediği belirtildi. Bombalamada Kürt çobanların ve ailelerin hayvanları otlattığı bir meranın hedef alındığı ve 38 sivilin hayatını kaybettiği, 11 sivilin yaralandığı ve 4 kişinin kayıp olduğu bildirildi ve ölenlerin yakınlarına tazminat ödenmesi istendi. Kürdistan Demokratik Partisi'ne ait KTV televizyon kanalı da saldırıdan yaralı kurtulan sivillerin hastanedeki görüntülerini yayınladı.

Dışişleri Bakanlığı Sözcü Yardımcısı Hüseyin Diriöz konuyla ilgili olarak yaptığı açıklamada, bölgeye

zaman zaman operasyon düzenlendiğini hatırlatarak, 15 Ağustos günü de operasyon düzenlendiğini söyledi. Bu tür operasyonlarda sivil halkın zarar görmemesi için önlem alındığını belirten Sözcü Yardımcısı, bu çerçevede 15 Ağustos'taki operasyonda sivillerin zarar gördüğü iddialarının araştırıldığını bildirdi.

Olay yerinde inceleme yapmak üzere Diyarbakır Demokrasi Platformu tarafından oluşturulan heyetin bölgeye geçmesine izin verilmedi. 29 Ağustos günü Diyarbakır'da toplanan heyet üyeleri adına gazetecilere açıklama yapan İHD Genel Başkan Yardımcısı Avukat Osman Baydemir, "önyargılı olmadıklarını, amaçlarının sadece gerçeği ortaya çıkarmak olduğunu" söyledi. Baydemir, "Bombalanan bölge Birleşmiş Milletler denetiminde uçuşa yasak bir bölgedir. Savaş uçaklarının burada nasıl bulunduğu ve bombardımana katıldığı birçok ülkeyi ilgilendiren bir suçtur. Olayda Türk savaş uçaklarının kullanılması suçun sadece Türkiye hükümetinde olduğunu

göstermez. Olaydan sonra Kürdistan Demokrat Partisi'nin sivillerin öldüğüne yönelik açıklamasına karşın Türk hükümeti sessiz kalmıştır. Bu sessizlik olayı unutturma çabasıdır" dedi. Daha sonra bir araçla Silopi'ye hareket eden heyet üyeleri, Habur Sınır Kapısı'nda askerler tarafından durduruldu. Heyette yer alan ÇHD Genel Başkanı Avukat Ali Ersin Gür ve Osman Baydemir'in girişimleri de sonuç vermedi. Heyet üyelerinin görüştüğü Şırnak Valiliği yetkilileri, Olağanüstü Hal Bölge Yasası uyarınca, Kuzey Irak'a geçişe izin verilemeyeceğini savundular. Heyet üyeleri bunun üzerine Diyarbakır'a geri döndü.

3 Ekim günü Ankara'ya gelen Kürdistan Demokratik partisi (PDK) lideri Barzani TSK'nın öldürülen siviller için tazminat ödemeyi kabul ettiğini ve ödemeyi yaptığını açıkladı. Barzani, ciddi bir soruşturma yürütüldüğünü, soruşturmanın sonunda saldırıda "kasıt" olmadığı, hata ile gerçekleştiğinin ortaya çıktığını ve ailelerin tazminatları aldığını kaydetti.

2. YAŞAM HAKKI

2000 yılında yaşam hakkına yönelik ihlaller, daha önceki yıllara oranla azalmasına karşın sürdü. Bu dönemde Hizbullah örgütüne yönelik operasyonlarla birlikte, daha önceki yıllarda OHAL Bölgesi'nde yaşanan birçok faili meçhul cinayetin bu örgüt tarafından gerçekleştirildiği öne sürüldü. Ancak bu konuda somut bilgilere ulaşmak tam anlamıyla mümkün olamadı. Türkiye bu dönemde, Avrupa İnsan Hakları Mahkeme'sinde (AİHM) açılan davalarda savunma yaparken, "bu cinayetlerin Hizbullah tarafından işlendiği" tezini daha sıklıkla işlemeye başladı.

Özgür Gündem gazetesi Şanlıurfa Temsilcisi Kemal Kılıç¹ ve doktor Hasan Kaya'nın² öldürülmesi nedeniyle AİHM'de açılan davalar 18 Ocak günü sonuçlandı. AİHM, Türkiye'yi Kılıç davasında toplam 63 bin Sterlin, Kaya davasında ise toplam 72 bin 500 Sterlin para cezası ödemeye mahkum etti. Kararı değerlendiren Avukat Reyhan Yalçındağ, "Türkiye'nin avukatlığını yapan Şükrü Alpaslan, savunmasını, Hasan Kaya ve Metin Can'ın PKK sempatisini olduğu tezini ileri sürerek, bunların PKK-Hizbullah çatışmasına kurban gittiği üzerine kurdu. Kılıç davasında da Alpaslan, Kılıç'ın PKK sempatisini olduğu için Hizbullah'ın hedefi haline geldiği şeklinde savunma yaptı" dedi.

AİHM, 1992 yılının Ağustos ayında Güneydoğu'da bir polis operasyonu sırasında kaybolan Mehmet Ertak'la³ ilgili davayı da Mayıs ayı içinde karara bağladı. AİHM kararında, "Mehmet Ertak'ın güvenlik güçleri tarafından gözaltına alındıktan sonra bilinmeyen kişiler tarafından öldürüldüğü" belirtildi. Türkiye'nin AİHM'in "yaşama hakkı"na ilişkin 2. maddesini ihlal ettiğine karar veren AİHM, Türkiye'nin 165 bin Frank maddi, 220 bin Frank manevi tazminat ödemesini kararlaştırdı.

AİHM, 14 Ekim 1993 tarihinde Cizre'de gözaltına alındıktan sonra kaybolan Muhsin Taş⁴ ve Mehmet Gül'ün⁵ öldürülmesi nedeniyle açılan davalarda da Türkiye'yi tazminat ödemeye mahkum etti.

Silah Kullanma Yetkisi, Asker ve Polis İntiharları

Asker ve polisler arasında intihar olaylarına daha önceki yıllarda olduğu gibi 2000 yılında da rastlandı. Asker intiharlarının birçoğunda aileler olayın

"şüpheli" olduğu konusunda açıklamalar yaptılar. Ancak bu olaylar araştırılmadı hatta ailelere otopsi raporları bile verilmedi.

Emniyet Genel Müdürlüğü APK Daire Başkanlığı'nın 1989-1999 tarihleri arasındaki polis intiharları üzerine yaptığı bir araştırma Aralık ayı içinde "Polis ve İntihar" adıyla kitaplaştırıldı. Kitapta, bu dönemde 242 polis memurunun intihar ettiği belirtildi.

İntiharların çoğunun mesleğin ilk yıllarında ve 20'li yaşlarda meydana geldiğine dikkat çekilen araştırmada bu durum, mesleğe yeni başlayanların disipline uyum sağlamakta zorlanmalarına, maddi

¹ 18 Şubat 1993 tarihinde 3-4 kişi tarafından kaçırılmak istenen Özgür Gündem Gazetesi Şanlıurfa Temsilcisi ve İHD Şanlıurfa Şubesi Yönetim Kurulu Üyesi Kemal Kılıç, direnmesi üzerine iki el ateş edilerek öldürülmüştü. Cinayetin aydınlatılması için 8 Şubat 1997'de Ankara'da yapılan "Delil toplama duruşması"nda tanık olarak gösterilen kişinin tehdit edilmesi gerekçesiyle ifade vermemesi üzerine Kılıç'ın katillerine ulaşamadı. Bunun üzerine AİHK 27 Şubat 1993'te yapılan başvuruyu iç hukuk yolları tükenmemesine rağmen kabul etti.

² Hasan Kaya, 21 Şubat akşamı İHD Elazığ Şubesi Başkanı avukat Metin Can ile birlikte kimliği belirsiz kişiler tarafından kaçırıldıktan sonra 27 Şubat günü Tunceli'ye 12 kilometre uzaklıkta ölü olarak bulundu. Can ve Kaya'nın işkence yapıldıktan sonra başlarına birer kurşun sıkılarak öldürüldükleri belirlendi.

³ Mehmet Ertak'ın babası İsmail Ertak, oğlunun 18-20 Ağustos 1992 tarihinde Şırnak'ta bir polis operasyonunda gözaltına alındıktan sonra kaybolduğu gerekçesiyle AİHM'ye başvurdu. Mahkeme, konuya ilişkin birçok tanığı dinlerken; Türk resmi makamları ise ise "Mehmet Ertak'ın hiçbir zaman polis tarafından gözaltına alınmadığı" gerekçesiyle konuya ilişkin bir soruşturma başlatılmasını reddetti. Bunun üzerine olay, AİHM'ye götürüldü.

TBMM Faili Meçhul Cinayetleri Araştırma ve Susurluk Komisyonları'na ifade veren Murat İpek adlı PKK itirafçısı da Ertak ile ilgili olarak şunları söylemişti:

"18 Ağustos 1992'de ağabeyi dağda olduğu için Mehmet Ertak ile Avukat Rahmi Demir'i Emniyet Müdürü Necati Altuntaş ve Terörle Mücadele Şubesi Müdürü Mehmet Kaplan'ın emriyle öldürüp aynı yere gömdük. Mehmet Ertak'ın üzerine gerilla elbisesi giydirip eline keleş verdik ve terörist öldürdük" dedik."

⁴ Taş'ın babası Beşir Taş 7 Haziran 1994 tarihinde Avrupa İnsan Hakları Komisyonu'na 14 Ekim 1993 tarihinde gözaltına alınan oğlu Muhsin Taş'ın kaybolması nedeniyle başvurdu. 5 Mart 1996 tarihinde kabul edilebilir bulunan başvuruyla ilgili karar 30 Mayıs günü açıklandı. Taş'ın ölümünden Türk hükümetini sorumlu tutan AİHM, Taş'ın ölümü hakkında etkili bir soruşturma yapılmaması gerekçesiyle Türkiye'yi tazminat ödemeye mahkum etti.

⁵ 7 Mart 1993 tarihinde Şanlıurfa'nın Bozova ilçesinin Gölbaşı mahallesindeki bir eve baskın düzenleyen polisler Doğru Yol Partisi (DYP) Bozova İlçe Başkanı Mehmet Gül'ün oğlu Mehmet Gül'ü öldürdü. Gül'e yapılan otopsi sonucunda vücuduna 61 kurşun isabet ettiği belirlendi.

yetersizliklere, polislerin ailelerinden uzakta ve genelde bekar olmalarına bağlandı. Polislerin sürekli silah taşımalarının intihar girişimini kolaylaştırıcı etkenler arasında gösterildiği araştırmada, intiharların özellikle İstanbul (56), Ankara (25) ve İzmir (19)'de yoğunlaştığına dikkat çekildi.

Bu arada Emniyet Genel Müdürü Turan Genç de yayınladığı genelgede, konunun emniyet birimlerince iyi tahlil edilemediğini vurgulayarak, alınması gereken önlemleri şöyle sıraladı:

“Personelin silah kullanımı konusunda bilgilendirilmesi ve silahla gereksiz şekilde oynamasının önlenmesi, özellikle Rus ruleti tabir edilen davranış içine giren ve bu konudan söz eden personel hakkında gerekli yasal işlemlerin yapılması.

Saygınlığı zedeleyecek aşırı borçlanmayı alışkanlık haline getirmek, sarhoş dolaşmak ve iffetsizlikle tanınan kadın ya da erkeklerle ilişki kurmak gibi tutum ve davranış içinde bulunan ve bu nedenle ailevi düzenini bozan personelin takip edilmesi, bilinçlendirilmesi ve gerektiğinde hakkında yasal işlem yapılması.

Personelin iş stresinin giderilmesi ve ruh sağlığının korunması amacıyla spor yapmaya teşvik edilmesi ve gerekli spor tesislerinin oluşturulması.

Personel sorunları ve dayanışma bürolarının işler hale getirilmesi, personel sorunları hakkında duyarlı olunması, sorunların çözülmesi için gerekli hassasiyetin gösterilmesi”

Ali Haydar Kalan

Şanlıurfa'daki 20. Zırhlı Tugay Destek Kıtaları Oto Takımı'nda askerlik yapan Ali Haydar Kalan'ın (20), 24 Ocak günü nöbette intihar ettiği öne sürüldü.

Kalan'ın ağabeyi Şahin Kalan, kardeşinin telefon ettiğinde kendisine, “Benim gibi olanlara ve benim gibi düşünenlere baskı var. Burada MHP'li çok, durmadan bize baskı yapıyorlar, tehdit ediyorlar” dediğini aktardı. Bunun üzerine tehditleri gidip komutanına söylemesini istediğini anlatan Şahin Kalan, kardeşinin “Gidemem, gidersem beni öldürürler” dediğini öne sürdü.

Baba İsmet Kalan da, Tekirdağ Cumhuriyet Başsavcılığı'na olayla ilgili olarak oğluna ikinci kez otopsi yapılması için başvurdu ancak bu başvuru Savcılık tarafından reddedildi. Daha sonra İHD İstanbul Şubesi'ne de başvuran İsmet Kalan, olayla ilgili olarak suç duyurusunda da bulundu.

Salman Görelî

Denizli'ye bağlı Çardaklı Jandarma Karakol Komutanlığı'nda askerliğini yapan Salman Görelî'nin 21 Ocak günü intihar ettiği iddia edildi. Oğlunun, saat 16.00 sıralarında intihar ettiğine dair otopsi raporunun kendilerine iletilmediğini ve oğlunun ölümünü kuşkulu

bulduklarını belirten baba Hüseyin Görelî, “Cesedi gördük. Çene altından girip başından çıkan bir kurşun izine rastladık. Oğlumun intihar edebilecek psikolojik hiçbir sorunu yoktu. Ramazan'da oruç tutmadığı gerekçesiyle oruç tutan bir başka askerle tartışmış. Yaşadığı tartışmayı daha sonra telefona annesine anlatmış. Bu da ister istemez bizi düşündürüyor” dedi.

M. Şahin Barınç

Hakkari'nin Çukurca ilçesi 4. Jandarma Tabur Komutanlığı'nda askerliğini yapan M. Şahin Barınç'ın Haziran ayında intihar ettiği bildirildi. Kardeşi Metin Barınç, 24 Haziran günü ağabeyi ile telefonda konuştuğunu, aynı gün kendilerine olayın bildirildiğini belirtti. Barınç, şunları söyledi:

“Ağabeyim ‘Bana elbise ve yol parası gönderin geliyorum. Benim için hazırlık yapıyor musunuz, beni gezdirip, denize götüreceksiniz’ dedi. Terhisine 5 gün kalan ve hiçbir sorunu olmayan biri durup dururken neden intihar etsin? Görüşmek istediğimiz Üsteğmen Levent Göldoğan telefonumuza çıkmadı. Defalarca aradık telefon yüzümüze kapatıldı. En son aynı taburda görevli bir yüzbaşı bize ‘Yemekhanede yemek yedikten sonra arkadaşları ile şakalaştı, ardından yemekhanenin arka tarafına geçti. O an bir silah sesi geldi. Gittik baktık kendini vurmuştu’ demekle yetindi. Oysa kendisini vurması için hiçbir neden yoktu”

Mehmet Yorğa

Bursa Kemalpaşa Jandarma Birliği'nde askerlik yapan er Mehmet Yorğa'nın 4 Temmuz günü intihar ettiği öne sürüldü. Babası Hüsna Yorğa, oğlunun ölümünün şüpheli olduğunu savundu. Dağıtım iznine geldikten sonra Bursa'daki birliğine teslim olan oğlundan bir ay boyunca haber alamadığını belirten anne Hüsna Yorğa, “Biz merak edip aradık. Bize ‘Oğlunuz burada değil. Firar etti’ dediler. Batman'daki askerlik şubesine gidip burada, oğlumun kayıp olduğunu ve onu bulmalarını istedim. Hemen hemen her gün ya telefon açıyordum ya da şubeye gidiyordum. En son bir ay sonra telefonla ‘Oğlunuz hastanede yatıyor’ dediler. Bunun üzerine amcası onu görmeye gitti. Yediği dayaktan ve kafasına aldığı darbelerden akli dengesini kaybetmişti” dedi.

Hastaneden çıktıktan sonra izne gelen oğlunun bir daha askere gitmek istemediğini belirten Yorğa, “İzne geldiğinde ‘Bayıncaya kadar sürekli beni dövüyorlar. Bunların hesabını sormak için avukat tutup haklarında dava açacağım’ diyordu. Onu sabırlı olması için ikna edip kendi ellerimle şubeye teslim ettim” dedi.

Oğlunun dağıtım izninden sonra askere gittiğinde çürük raporu almaya çalıştığını, ancak sağlam raporu verildiğini belirten Yorğa, oğlundan uzun süre haber alamayınca iki hafta süreyle kendilerinin aradıklarını ve askeri yetkililerden “13 gün önce çürük raporu verip gönderdik” yanıtı aldıklarını aktardı. Yorğa istemelerine rağmen kendilerine oğlunun ölümüne ilişkin otopsi raporunun verilmeyişi belirtti.

4 Temmuz günü Kemalpaşa Emniyet Müdürlüğü'nden evlerine telefon açıldığını belirten anne Yorğa, "Telefon açan kişi, 'Oğlunuz intihar etti. Gelin cenazenizi alın' dedi. Cenazeyi almaya gücümüzün yetmediğini, mümkünse kendilerinin göndermelerini istediğimizde, telefondaki görevli, 'O artık asker değildi. İki hafta önce çürük raporu verdik' diyerek, telefonu kapattı" dedi.

Diğer İntiharlar

24 Ocak günü Batman'ın Kozluk ilçesi Suçeken jandarma karakolunda görevli Selçuk Canbay (32) adlı asteğmen beylik tabancası ile kafasına ateş etti. Ağır yaralı olarak hastaneye kaldırılan Canbay, hastanede öldü.

Batman Merkez Komutanlığı'nda 25 Ocak gecesi jandarma er Şahin Öztürk, nöbet tuttuğu sırada G-3 silahı ile kafasına ateş ederek intihar etti.

İstanbul Küçükköy'de bulunan 2. Özel Koruma Tabur Komutanlığı'nda piyade çavuş olarak görev yapan Özgür Çelik (21) 19 Şubat günü 2. Sadabat Viyadüğünden atlayarak intihar etti.

İstanbul Beşiktaş İlçe Emniyet Müdürlüğü'nde görev yapan Arif Türkmen (30) adlı polis memuru 12 Nisan akşamı eşi ile birlikte gittiği yemekte beylik tabancasını kafasına dayayarak intihar etti.

29 Nisan günü Manisa'nın Turgutlu ilçesi Şehit Mahmut Tuğrul Karakolu'nda görev yapan Tahsin Çelik (44) adlı polis memuru yaralı olarak bulundu. Beylik tabancasını çenesine dayayarak intihar ettiği anlaşılan Çelik, hastaneye kaldırılırken yolda öldü.

İstanbul Emniyet Müdürlüğü Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü'nde görevli Murat Bilgin adlı polis memuru 19 Mayıs günü evinde intihar etti.

Gaziantep Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şube Müdürlüğü'nde görevli polis memuru İhsan Çorman (24), 11 Haziran günü Yozgat Polis okulu öğrencisi eşi Fatma Çorman'ı (20) öldürdükten sonra intihar etti.

16 Haziran akşamı Bursa Emniyet Müdürlüğü özel hareket birliğinde görev yapan Levent Güllüoğlu (33), Çekirge caddesinde kendisini arabasına kilitleyip başına üç el ateş ederek intihar etti.

Bitlis Emniyet Müdürlüğü'nde görev yapan Cem Uyar (26) adlı polis memuru, emniyet müdürlüğü lojmanları yakınındaki atış poligonunda nöbet tutarken 16 Haziran gecesi tabancası ile intihar etti.

20 Temmuz akşamı Emniyet Genel Müdürlüğü Bilgi İşlem Dairesi'nde görevli Savaş Altun (27), geçirdiği bunalım sonrasında evinde, kendi tabancası ile intihar etti.

İstanbul Büyük Kartaltepe Kışlası'nda askerlik yapan Abdullah Çiçek adlı er, 22 Temmuz gecesi nöbette iken kendini karnından vurdu. Ağır yaralı olarak bulunun Çiçek, hastaneye kaldırılırken yolda öldü.

Batman Raman Yıldız Karakolu'nda askerlik yapan Cuma Aydoğdu adlı er, 6 Ağustos günü kafasına ateş ederek intihar etti.

Erzurum Emniyet Müdürlüğü'nde görev yapan Muhammet İncegül (30), 29 Eylül günü izinli olarak gittiği Erzincan'da eşinin ailesinin evinde silahı ile intihar etti.

İstanbul Sarıgazi Hava Savunma Okulu ve Eğitim Merkezi Komutanlığı'nda görevli Mevlüt Şimşek (28) adlı astsubay, 15 Kasım günü Moda sahilinde intihar etti.

19 Kasım günü Elazığ'ın Kovancılar ilçesinde jandarma komutanlığında görev yapan uzman çavuş Şakir Asil (24), G-3 tüfeği ile intihar etti.

Gölbashi polis Akademisi'nde görevli polis memuru Mustafa Yüksel (41), 26 Kasım günü evinde tabancası ile intihar etti.

İstanbul Bayrampaşa Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü'nde görev yapan Kamber Kantaş adlı polis 19 Aralık günü intihar etti.⁶

2.1 ÖLÜM CEZASI

Abdullah Öcalan hakkında verilen ölüm cezasının TBMM'ye gönderilip gönderilmeyeceği ve ölüm cezasının kaldırılması konusu 2000 yılında da gündemin önemli maddelerinden birini oluşturdu. 12 Ocak günü DSP, MHP ve ANAP'tan oluşan hükümet ortakları arasında gerçekleştirilen zirvede Öcalan dosyasının AİHM'deki dava sonuçlanıncaya kadar Başbakanlıkta tutulmasına karar verildi. Başbakan Bülent Ecevit, düzenlediği basın toplantısında, "Bilindiği gibi Türkiye'nin de yargı yetkisini kabul etmiş olduğu AİHM'nin Türk yargısınca verilmiş kararları değiştirmesi hiçbir şekilde söz konusu değildir. Anayasamızdan ve uluslararası taahhütlerimizden kaynaklanan süreç

tamamlandığında, dosya, gereği için ivedilikle TBMM'ye gönderilecektir" dedi. (Bkz. Kürt Sorunu)

2000 yılı sonu itibarıyla TBMM Adalet Komisyonu'nda 51 dosyada 71 kişi hakkında verilen ölüm cezası kararları görüşülmeyi bekliyor. Adalet Komisyonu'ndaki dosyaların 8'inde, TCY'nin 125. maddesi uyarınca 16 kişi hakkında, 7'sinde de TCY'nin 146. maddesi uyarınca 11 kişi hakkında ölüm cezası kararının uygulanması isteniyor.

⁶ 11 Aralık günü kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından öldürülen Mehmet Ali Acun ve Fahir Toka adlı polislerin 12 Aralık günü yapılan ve olaylı geçen cenaze törenine katılan Kamber Kantaş hakkında soruşturma açıldığı öğrenildi.

TCY, Askeri Ceza Yasası, Kaçakçılığın Men ve Takibi Hakkında Yasa ve Orman Yasası olmak üzere, Türkiye’de 4 ayrı yasanın 41 maddesinde ölüm cezası öngörülüyor. 2000 yılı içinde TCY’nin “ülke topraklarından bir kısmını devlet idaresinden ayırmaya yönelik eylem ve faaliyetlerde bulunma” suçunu düzenleyen 125. maddesi uyarınca 442 dava açıldı. Bu davalarda, 5’i 18 yaşından küçük olmak üzere toplam 927’si erkek, 61’i kadın 988 kişi yargılandı. TCY’nin “anayasal düzeni cebren değiştirmeye teşebbüs” suçunu düzenleyen 146. maddesi uyarınca açılan 164 davada; 14’ü 18 yaşından küçük olmak üzere toplam 512’si erkek 21’i kadın 533 kişi yargılandı. 2000 yılında “adam öldürmeye teşebbüs” suçunu düzenleyen TCY’nin 450. maddesinden açılan 289 davada; 26’sı 18 yaşından küçük olmak üzere toplam 458’i erkek 46’sı kadın 504 kişi yargılandı.

İHD Genel Başkanı Hüsni Öndül 11 Ocak günü yaptığı açıklamada, İHD’nin ölüm cezasına ilkesel açıdan karşı olduğunu hatırlatarak, İHD’nin Abdullah Öcalan hakkında verilen ölüm cezasının infazına da karşı olduğunu ve ölüm cezası öngören maddelerin hukuk sisteminden çıkarılmasını isteklerini belirtti. Öndül, Öcalan hakkındaki dosyanın, “Meclis’e gönderilmesinin, Türkiye’nin 50 yıldır üyesi bulunduğu Avrupa Konseyi’nden atılmasının yolunu açan bir gelişme olacağını” savundu.

Bu arada Şubat ayı sonunda da Avrupa Parlamentosu (AP) Dışişleri ve İnsan Hakları Komisyonu, “Dünya İnsan Hakları” başlıklı bir rapor ve karar tasarısını oybirliği ile kabul etti. “İdam cezası uygulayan hiçbir adayın, AB’ye tam üye olamayacağı” ifadesine yer verilen raporda, bu cezanın Ortaçağ’dan kalma, insanlık dışı, çağdaş toplumlara yakışmayan bir uygulama olduğu vurgulandı.

Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, 5 Nisan günü düzenlenen “Yargı Reformu 2000” konulu sempozyumda gazetecilerin sorularını yanıtlarken Avrupa’da ölüm cezası olan tek ülkenin Türkiye olduğunu hatırlatarak, uzun vadede bu cezanın kaldırılması gerektiğini söyledi. Türk, ölüm cezası ile ilgili olarak Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Genelkurmay Başkanlığı’nın üçlü bir çalışma yürüttüklerini belirtti.

Adalet Bakanlığı bünyesinde yeni bir ceza yasası oluşturmak üzere kurulan komisyon, Temmuz ayında idam cezasının kaldırılarak, “ağırlaştırılmış müebbet hapis cezası” verilmesini oybirliği ile kabul etti.

Aynı dönemde ölüm cezasının kaldırılmasına ilişkin tartışmalar da kamuoyunun en önemli gündem maddelerinden biri haline geldi. Başbakan Bülent Ecevit, 5 Temmuz günü düzenlediği basın toplantısında idam cezasının kaldırılmasının AB üyeliği açısından da kesin bir koşul olduğunu belirterek, şunları söyledi:

“İdam cezasını kaldırmak için ille hükümet girişi gerekmez, Anayasa değişikliği de gerekmez. Yasalarda yapılacak bazı değişikliklerle idam cezası kaldırılabilir. MHP dışındaki bütün partilerin bu konuda uzlaşabilecekleri anlaşılıyor. MHP’nin de bunu bir koalisyon sorunu yapmayacağı izlenimini ediniyorum.”

Aynı gün MHP Grup Başkanvekili Ömer İzgi ise “1998’deki tavrımızı aynen koruyoruz. TCY’nin 125. maddesi dışında idam cezasının kaldırılmasına katılıyoruz. MHP olarak milletin bu temayülünü gözardı edemeyiz. Ancak, şu ya da bu istedi diye konunun aceleye getirilmemesi lazım. MHP olarak acele edenlerin tarafında yer almayacağız” dedi.

Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer de 1 Ekim günü TBMM’nin yeni yasama döneminin açılışında yaptığı konuşmada, ölüm cezasının kaldırılması için bir Anayasa değişikliğine ihtiyaç olmadığını belirterek, “Aynı sonucun TCY’nin ölüm cezasını gerektiren suçların ölüm cezası dışında, örneğin ağırlaştırılmış ömür boyu hapis ile cezalandırılmasını sağlayacak bir gözden geçirmeye bağlı tutulmasıyla elde edilebilir” dedi.

Ekim ayı ortalarında Avrupa İrkçılık ile Mücadele Konferansı’na katılmak üzere Strasbourg’a giderken gazetecilerin sorularını yanıtlayan Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, TCY’de yapılması planlanan değişiklikler arasında ölüm cezası yerine ağırlaştırılmış müebbet hapis cezasının öngörülüğünü hatırlatarak, “Yeni TCY 2001 yılı ortalarında kabul edilse bile, yürürlüğe girmesi ancak 2002 yılında söz konusu olabilecektir” dedi.

Bu arada İtalya’nın başkenti Roma’da düzenlenen “Avrupa Konseyi İnsan Hakları Bakanları Konferansı”nda da üye ülkelere idam cezasının kaldırılmasına için 6 numaralı protokolü onaylamaları çağrısında bulunuldu. Kabul edilen 2 numaralı kararda, “gerek barış zamanında, gerekse savaş halinde ölüm cezasının kaldırılması temennisi” çerçevesinde, 6 numaralı protokole taraf olmayan devletlerden bir an önce taraf olmaları ve o zamana kadar idam cezalarını infaz etmemeye devam etmeleri istendi. Kararda, savaş halinde ölüm cezasının geçerli olduğu ülkelerde de bu cezanın uygulanmaması, yargılanan ve gözaltındaki kişilerin idam cezası uygulanan üçüncü bir ülkeye sınır dışı ya da iade edilmemesi çağrısında bulunuldu.

Sonuçlanan Davalar

Kayseri’de Kadir Çelik ve Mustafa Akoğlu adlı kişileri öldürdükleri iddiasıyla yargılanan Murat Sarıaslan ve Fevzi Koçak hakkında ölüm cezası istemiyle açılan dava 22 Mayıs günü sonuçlandı. Kayseri Ağır Ceza Mahkemesi’nde yapılan duruşmada Murat Sarıaslan ve Fevzi Koçak hakkında ikişer kez ölüm cezası verildi.

"PKK üyesi olduğu ve Binbaşı Esat Oktay Yıldırım'ı 1988 yılı Ekim ayı içinde öldürdüğü" iddiasıyla 1991 yılının Haziran ayında İstanbul'da tutuklanan Abdullah Kanat, İstanbul DGM'de 23 Mayıs günü sonuçlanan davada ölüm cezasına mahkum oldu. İstanbul DGM, 2 Mart 1994 tarihinde Kanat hakkında ölüm cezası kararı vermiş, ancak karar, Yargıtay tarafından bozulmuştu.

Aralarında İHD Denizli Şube Başkanı Sevgi Yamaç'ın da bulunduğu 18 kişi hakkında "DHKP-C üyesi oldukları" iddiasıyla açılan dava 31 Mayıs günü İzmir DGM'de sonuçlandı. Duruşmada, sanık avukatları, müvekkilleri ile görüşemediklerini belirterek savunmalarını hazırlamak için süre verilmesini istediler. DGM Başkanı Galip Cengiz Dinçer ise avukatların savunmalarını yapmalarını istedi. Avukatlar ise, mahkemeyi protesto ettiklerini açıkladılar ve savunma yapmadılar. Duruşmaya katılan sanıklar Gürsel Akmaz, Özlem Taş, Vicdan Şahin, Özlem Taşdemir, Bülent Ersoy, Ahmet Zencirci ve Hatice Aşık da mahkemenin tutumu nedeniyle savunma yapmayacaklarını açıkladılar.

Daha sonra kararını açıklayan DGM Başkanı, Yalçın Hafçı, Gürsel Akmaz, Özlem Taş, Süleyman Erol, Vicdan Şahin ve Özlem Taşdemir'i ölüm cezasına mahkum etti. Bülent Ersoy ve Hatice Aşık'a 15'er yıl, Ahmet Zencirci'ye 5 yıl, İHD Denizli Şube Saymanı Hacı Ahmet Akkaya'ya ise 3 yıl 9 ay hapis cezası verildi. DGM, Erdem Albayrak, İsmail Payat, Ramazan Zencirci, Hüseyin Ersoy, Kurtuluş gazetesi Denizli Temsilcisi Yaşar Bilibay, Sevgi Yamaç, Hatice Akkaya, Fizan Koç, Hüseyin Serinkan, Osman Serinkan ve Ali İbin hakkında ise beraat kararı verdi.

İstanbul DGM'de 18 kişi hakkında "TIKKO üyesi oldukları" iddiasıyla açılan dava 13 Haziran günü sonuçlandı. Duruşmada sanık avukatlarından Mihriban Kırdök Adalet Bakanlığı tarafından çıkarılan genelge nedeniyle müvekkilleri ile görüşlerinin kısıtlandığını ve savunma hazırlayamadıklarını belirterek, "Bunca ağır ve idam cezalarının istendiği bir davada sanıkların savunma yapmalarının kısıtlanması adil yargılanma hakkının ihlalidir. Vereceğiniz karar hukuki olmayacaktır" dedi. Duruşmada sanıklardan Muhammet Akyol da dava dosyasının kendisine ulaşmadığını ve savunmasını hazırlayamadığını söyledi.

Davada, sanıklardan Fedai Şahin, Zeki Şahin, Muzaffer Acunbay, Seyit Ali Uğur ve Hasan Rüzgar'a ölüm cezası verildi. Fatma Acunbay, Bayram Kama, Cengiz Polat ve Sami Bolmaz hakkındaki ölüm cezası kararı ömür boyu hapis cezasına çevrildi. Sadegül Özdemir, Muhammet Akyol ve Abdullah Kalay'a "yasadışı örgüt üyeliği" ve "gasp" suçundan TCY'nin 168. ve 417. maddeleri uyarınca 32 yıl 6 ay hapis, İsmail Kufa ve Kibar Saadet'e "yasadışı örgüt üyeliği" suçundan 12 yıl 6 ay, Haydar Güzel'e ise 22 yıl 6 ay hapis cezası verildi. Firari sanık Ziyafettin Kopalıoğlu

hakkındaki dosyanın da ayrılmasına karar verilen davada, silahlı çatışmada ölen Hülya Uğur hakkındaki dava düştü, Yılmaz Yıldız hakkında ise beraat kararı verildi.

"DHKP-C üyesi olduğu ve Çankırı Cezaevi'nde JITEM elemanı olduğu iddia edilen Turan Ünal'ı öldürdüğü" ileri sürülen Cemalettin Polat hakkında açılan dava Haziran ayı içinde sonuçlandı. Ankara DGM, Polat'a TCY'nin 146. maddesi uyarınca ölüm cezası verdi.

Sivas'ta 2 Temmuz 1993 tarihinde 37 kişinin öldürülmesi (Bkz. Siyasi Cinayet Davaları) nedeniyle 50 kişi hakkında açılan dava 16 Haziran günü Ankara DGM'de sonuçlandı. Duruşmada, 33 kişiye ölüm cezası, 17 kişiye hapis cezası verildi. Ölüm cezasına mahkum olanların adları şöyle: Muhsin Erbaş, Harun Gülbay, Bekir Çınar, Erol Sarıkaya, Mevlüt Atalay, Ahmet Turan Kılıç, Kenan Kale, Harun Yıldız, Zafer Yelok, Yunis Karataş, Halil İbrahim Düzbiçer, Ömer Faruk Gez, Ali Kurt, Ahmet Oflaz, Ekrem Kurt, Erkan Çetintaş, Faruk Sarıkaya, Hayrettin Gül, Harun Kavak, Süleyman Toksun, Hayrettin Yeğin, Mehmet Yılmaz, Adem Kozu, Mustafa Uğur Yaraş, Faruk Belkavli, Ömer Demir, Alim Özhan, İbrahim Duran, Etem Ceylan, Vahit Kaynar, Turan Kaya, Cafer Tayyar Soykök.

Artvin ve ilçelerinde 11 kişiyi öldürdüğü iddiasıyla yargılanan Adnan Çolak, 23 Haziran günü Zonguldak 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada ölüm cezasına mahkum edildi.

"İslami Hareket Örgütü'ne üye oldukları, Hürriyet gazetesi yöneticisi Çetin Emeç, şoförü Aydın Ercan, din araştırmacısı Turan Dursun ve İran uyruklu Ali Akbar Gorani'yi öldürdükleri" iddiasıyla 44 kişi hakkında açılan dava 24 Temmuz günü İstanbul DGM'de sonuçlandı. Duruşmada, İrfan Çağrırcı TCY'nin 146. maddesi uyarınca ölüm cezasına mahkum edildi. DGM, Cengiz Sarıkaya, Ekrem Baytap, Tamer Aslan ve Mehmet Ali Şeker'e ise aynı gerekçeyle ömür boyu hapis cezası verdi.

Duruşmada, Ridvan Çağrırcı, Ziver Kartal, Mehmet Okatan, Gül Aslan, Avukat Hüsnü Yazgan, Mehmet Kaya, Kutbettin Gök, Mehmet Zeki Yıldırım, İhsan Deniz ve Mehmet Zeki Deniz de "yasadışı örgüt üyesi oldukları" gerekçesiyle TCY'nin 168. maddesi uyarınca 12 yıl 6'şar ay, Abdülkerim Yağmur ve Mehmet Salih Yıldız ise "yasadışı örgüte yardım ve yataklık ettikleri" gerekçesiyle TCY'nin 169. maddesi uyarınca 3 yıl 9'ar hapis cezasına mahkum edildi. Davada 20 sanık beraat etti, bir sanığın da dosyası ayrıldı.

"30 Aralık 1994 gecesine Ankara'dan yolcu olarak bindikleri otobüse, Hereke yakınlarında silahlı ve bombalı saldırıda bulunarak Başak Kanat (17) ve asteğmen Neşet Alper'in ölümüne, 24 kişinin de yaralanmasına yol açtıkları" iddiasıyla 7 kişi hakkında açılan dava, 21 Eylül günü sonuçlandı. İstanbul DGM'de yapılan duruşmada, tutuklu sanıklar Ömer

Yıldırım ve Mahmut Uslan, TCY'nin 125. maddesi uyarınca ölüm cezasına mahkum edildi. Tutuklu sanık Adalet Aktepe Savur'a ise ömür boyu hapis cezası verildi. DGM, tutuksuz sanıklardan İhsan Turan'ı da "Yasadışı örgüte yardım" suçundan 3 yıl 9 ay ağır hapis cezasına mahkum etti. Davada, Abdurrahman Çevik, İhsan Çevik ve Mehmet Nuri Kaplan hakkında ise beraat kararı verildi.

Bursa'da anne ve babasını öldürttüğü gerekçesiyle yargılanan Mert Güven, iki kez ölüm cezasına mahkum edildi. Bursa 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 2 Ekim günü yapılan duruşmada, Kazım Aydın ve Uğur Tetik adlı kiralık katiller de ölüm cezasına mahkum edildi. Cinayete yardımcı olan Yılmaz Andiç adlı kişiye ise ömür boyu hapis cezası verildi.

Yıl İçinde Ölüm Cezası İstemiyle Açılan Davalar

Yeraltı dünyasının önde gelen isimlerinden Nihat Akgün'ün 1999 yılında öldürülmesi nedeniyle Şaban Akan adlı kişi hakkında Ocak ayında Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı tarafından ölüm cezası istemi ile dava açıldı.

İstanbul DGM, 24 Şubat günü işadamı Nesim Malki'nin öldürülmesi nedeniyle işadamı Erol Evcil ve Burhanettin Türkeş hakkında ölüm cezası istemi ile dava açtı. İstanbul 6 No'lu DGM'de görülen davanın 18 Aralık günü yapılan duruşmasında da DGM Savcısı mütalaasında Evcil, Türkeş ve Şükrü Elverdi'ye ölüm cezası verilmesini istedi.

Diyarbakır DGM Savcılığı, Türkiye'den Kuzey Irak'a geçmek isterken çıkan çatışmada yakalanan 14 PKK militanı hakkında Mart ayında dava açtı. İddianamede, Mehmet Siddik Emire, Zeki Demirağaç, Suriye uyruklu Alaaddin Muhammed Şiho, Güler Çelik, Osman Akbaş, Nihat Durmuş, Sohbet Yıldız, Fırat Pervane, Azmi Taşancık ve Turgay Ural hakkında TCY'nin 125. maddesi uyarınca ölüm, İhsan Taynan, Erdal Kılıklı, Çetin Baltaş ve S.E. (12) hakkında da 12 yıl 6 aydan 15 yıla kadar hapis cezası istendi.

Adana Cumhuriyet Savcısı Sacit Kayasu, Mart ayı içinde 12 Eylül 1980 askeri darbesinin lideri, Türkiye'nin 7. Cumhurbaşkanı Kenan Evren hakkında "ihtilal yaparak anayasal düzeni zorla değiştirdiği" iddiasıyla TCY'nin 146. maddesi uyarınca ölüm cezası istemiyle dava açtı. İddianamede, 30 Ağustos 1980 ve 12 Eylül 1980 tarihleri arasında söz konusu suçun işlendiği belirtildi. Daha önce de Ankara DGM'de aynı istemle dava açıldığını belirten Sacit Kayasu davanın örtbas edildiğini ileri sürerek, bu nedenle suçun zamaşımına uğramaması için tekrar dava açtığını belirtti. Hazırladığı iddianameyi Adana Cumhuriyet Başsavcılığı'na veren Kayasu, 29 Mart günü 14 günlük rapor aldığını, raporunun bitmesinin ardından emekliye ayrılacağını bildirdi. Kayasu'nun iddianamesi önce takipsizlikle sonuçlandı. Ardından

Tarsus Ağır Ceza Mahkemesi'ne yaptığı itiraz da "Anayasa'nın geçici 15. maddesi uyarınca Evren hakkında dava açılmayacağı" gerekçesi ile reddedildi.

Bu arada Adalet Bakanlığı Cumhuriyet Savcısı Sacit Kayasu hakkında "savcılık yetkilerini keyfi kullandığı" iddiasıyla idari soruşturma başlattı. Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulu (HSYK) Nisan ayında Kayasu'ya kınama cezası verdi. Kayasu daha sonra da HSYK tarafından görevinden uzaklaştırıldı.

Adana'nın Ceyhan ilçesinde intihar girişiminde bulunan ve kızı Nurgül Elbistanlı'ya (7) böcek ilacı vererek ölümüne neden olan Sultan Elbistanlı hakkında ölüm cezası istemiyle açılan davaya 31 Mart günü Ceyhan Ağır Ceza Mahkemesi'nde başlandı.

Hizbullah itirafçısı Cemil Meygil hakkında Nisan ayında Dr. Zeki Tanrıkulu (2 Eylül 1993) ve 13 kişinin öldürülmesinden sorumlu olduğu gerekçesiyle ölüm cezası istemiyle dava açıldı.

İstanbul DGM Savcılığı, Nisan ayı içinde "Hizbullah üyesi oldukları, 23 kişinin öldürülmesi, 18 kişinin de kaçırılması eylemlerine katıldıkları" gerekçesiyle Mehmet Emin Ekinci, Mehmet Cemil Erez ve Abit Taşan hakkında ölüm cezası istemiyle dava açtı. Davada, Mehmet Emin Kanlıbıçak ve Ali Atım'ın ise "örgüt üyesi oldukları" gerekçesiyle 15 yıla 22 yıl 6 ay arasında hapis cezasına mahkum edilmesi istendi.

Bursa Cumhuriyet Savcılığı da aynı eylemler nedeniyle Nisan ayı başında 15'i tutuklu, biri gıyabi tutuklu 22 kişi hakkında dava açtı. Davada, İbrahim Evliyaoğlu hakkında ölüm, diğer sanıklar hakkında hapis cezası istendi.

Ankara DGM Savcılığı aynı gerekçeyle Emin Alpsoy, Mustafa Gürlüer ve Şeyhmus Alpsoy adlı kişiler hakkında ölüm cezası istemiyle dava açtı. Davada ayrıca Dr. Abdurrahman Alpsoy ve Başbakanlık İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı'nda memur olarak çalışan Abdülsamet Yıldız'ın da aralarında bulunduğu 25 kişi hakkında 15 yıla 22 yıl, 3 kişi hakkında 4 yıl 6 ayla 7 yıl 6 ay, bir kişi hakkında ise 3 yıl hapis cezası istendi.

Diyarbakır DGM Savcılığı, Nisan ayı ortalarında PKK lideri Abdullah Öcalan'ın kardeşi Osman Öcalan hakkında TCY'nin 125. maddesi uyarınca ölüm cezası istemiyle dava açtı. İddianamede, PKK Merkez Komite üyesi Osman Öcalan'ın "örgütün siyasetinin ve stratejisinin belirlenmesine katkıları nedeniyle PKK eylemlerinden doğrudan sorumlu olduğu" öne sürüldü.

Diyarbakır DGM Savcılığı, "Hizbullah örgütü üyesi oldukları ve 1992-1993 yıllarında Diyarbakır'ın Silvan ilçesinde 10 kişiyi öldürdükleri" iddiasıyla Musa Daşkin ve Abdulcabbar Kırtay hakkında ölüm cezası istemi ile dava açtı.

Diyarbakır DGM Savcılığı, Mayıs ayı içinde “radikal İslamcı Vasat örgütü üyesi oldukları ve Şanlıurfa'nın Birecik ilçesinde 30 Mart günü düzenlenen ev baskınında Ali Osman Sarıçalı adlı polisi öldürdükleri” iddiasıyla ev baskınında yakalanan Mehmet Murat Yürekli hakkında ölüm, tutuklu sanıklar Bahri Bozok, Abdullah Çetin, Mehmet Şah Yürekli, Salih Arslan, Abdullah Ferit Erkan, Hasan Yıldırımadağı, Mehmet Özdalar, Suat Temel ve tutuksuz sanık İbrahim Halil Özbiber hakkında da “yasadışı örgüt üyeliği” iddiasıyla 15 yıla kadar hapis cezası istemiyle dava açtı.

Diyarbakır DGM Savcılığı, “radikal İslamcı Hizbullah örgütü üyesi oldukları” gerekçesiyle 70 kişi hakkında dava açtı. İddianamede, bir sanık hakkında ölüm, 39 tutuklu ve 30 tutuksuz sanık hakkında ise 15 yıla kadar hapis cezası istendi.

Diyarbakır DGM Savcılığı Mayıs ayı sonlarında, “Hizbullah örgütü üyesi” ve toplam 156 kişinin ölümünden sorumlu oldukları iddiasıyla yargılanan Cemal Tutar ve Edip Gümüş'ün de aralarında bulunduğu 15 kişi hakkında dava açtı. İddianamede, Cemal Tutar, Edip Gümüş, Fuat Balca, Mehmet Faysal Bozkuş, Abdülkerim Kaya, Mehmet Özdemir, Mahmut Demir, Kemal Gülşen, Yunus Avcı, Sinan Yakut ve Mehmet Ezme hakkında TCY'nin 146. maddesi uyarınca ölüm cezası, Fahrettin Özdemir, Nurettin Karabulut ve Abdulkudus Yersiz hakkında da “yasadışı örgüt üyesi oldukları” iddiasıyla 15 yıla kadar hapis cezası istendi.

10 Temmuz günü başlayan davada, iddianamenin okunmasının ardından söz alan Edip Gümüş ve Cemal Tutar, itirafçı oldukları yolundaki haberleri yalanladılar. Sanıklardan Fahrettin Özdemir ise gözaltında işkenceye maruz kaldığını söyledi. Abdulkudus Yersiz adlı sanık ise itirafçı olmak istediğini belirtti.

11 Eylül günü yapılan duruşmada, sanıklardan Edip Gümüş, örgütün arşivleme çalışmalarından sorumlu olduğunu belirtti. Cemal Tutar da 17 Ocak günü İstanbul'un Beykoz semtinde yapılan ev baskınında yakalandıktan sonra İstanbul ve Diyarbakır Emniyet Müdürlüklerinde toplam 180 gün gözaltında tutulduğunu belirterek, şunları söyledi:

“Tutuklandıktan sonra cezaevine konmam gerekirken, beni Terörle Mücadele Şubesi'ne götürdüler. Psikolojik olarak çöktürülerek, itirafçı olmaya zorlandım. İlk duruşmadan 5 gün önce iddianame elime geçti. Bu nedenle savunma yapmamıştım. Duruşmadan 4 gün sonra da hakim kararıyla tekrar Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nde 20 gün gözaltına alındım, hiç sorgulanmadım. Bu sebeplerden dolayı savunma yapmıyorum. Mahkemeden güvence istiyorum. Polisin keyfi uygulamalarına karşı bu tavrı koyuyorum. Bu koşullar kalktığında savunma yapacağım.”

Gümüş, itirafçı Abdülaziz Tunç'u tanıdığını ve birlikte örgütsel çalışmalar yaptıklarını belirterek “Tunç, örgütün meşhur sorgucusudur. Velioglu'dan aldığı talimatlarla sorgulamaları gerçekleştirdi. Bu sorgulamalarda kimin öldüğü, kimin yaşadığı hakkında bilgim yok” dedi. Sanıklardan Mehmet Feysal Bozkuş gözaltında işkence gördüğünü anlattı ve Pişmanlık Yasası'ndan yararlanmak istediğini söyledi.

Diyarbakır DGM'de 3 Kasım günü yapılan duruşmada söz alan Cemal Tutar, “Yüzlerce insan cezaevlerinde Hizbullah mensubu diye işkence ve gayri insanı muameleler görüyor. Tek bir işaret ile bu insanlar harekete geçebilir. Cezaevleri kan gölüne dönüşebilir. Her isyan Elazığ'daki gibi, kansız bitmeyebilir” dedi.

Özgür Gündem ve Özgür Ülke gazetelerinin muhabir ve dağıtımcılarının öldürülmesinde rol oynadıklarını açıklayan Tutar, “PKK'nin yayın organlarında çalışan muhabirler, devlet ve çetelerle birlikte çalıştığımızı yazıp bizi karalıyorlardı. Bizi bu şekilde karaladıkları için Özgür Gündem ve Özgür Ülke gazetelerinin muhabirlerine eylem yaptık. Böylece gazetelerin bölgeye girişini başarılı bir şekilde yasakladık” dedi. PKK ve devlet tarafından işlenen cinayetlerin yanısıra adli olayların da kendilerine yüklenmek istediğini ileri süren Tutar, kendisinin herhangi bir silahlı saldırıya katılmadığını iddia etti. Tutar, iddianamede adları geçen kişilerin bu eylemler ile ilgileri olmadığını savunarak, “Eğer vereceğim bilgiler kamuoyuna açıklanmazsa, eylem gruplarında yer alan kişilerin isimlerini açıklayabilirim” dedi. İstanbul Beykoz'da örgüt lideri Hüseyin Velioglu'nun öldürüldüğü operasyon sırasında birçok belgeyi imha ettiklerini belirten Tutar, operasyonda ele geçen binlerce dolar ve markın polis kayıtlarına geçmediğini söyledi.

18 Aralık günü yapılan duruşmada, söz alan sanıklardan Kemal Gülşen, bölgede yapılan eylemlerden güvenlik görevlilerinin haberdar olduğunu belirterek, Diyarbakır E Tipi Cezaevinde ölüm bulunan Hizbullah üyesi Cemal Uçar'ın (24 Kasım 1999) da devlet tarafından öldürüldüğünü öne sürdü. Cemal Tutar da, “Zübeyir Alkaç ve Ramazan Aydın Bilge adlı öğretmenler PKK'lı oldukları için Hizbullah tarafından öldürüldüler. Bunlar okulda PKK'ya taban oluşturdukları için öldürüldüler.” dedi.

Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı, Hollanda'da uyuşturucu kaçakçılığı suçundan tutuklu bulunan Hüseyin Baybaşın hakkında 9 Kasım 1997 tarihinde İstanbul Bakırköy'de Sadık Süleyman Öge adlı kişinin öldürülmesinden sorumlu olduğu iddiasıyla ölüm cezası istemiyle dava açtı. Dava, daha sonra görevsizlik kararı verilerek İstanbul DGM'ye gönderildi.

Denizli'de Yusuf Batur adlı öğretmeni öldüren İmdat Niyaz adlı öğrenci hakkında TCY'nin 450. maddesi

uyarınca ölüm cezası istemiyle açılan dava 5 Temmuz günü Denizli 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başladı.

Ankara DGM Savcılığı, Temmuz ayında "Uğur Mumcu, Prof. Ahmet Taner Kışlalı, Prof. Muammer Aksoy ile Doç. Dr. Bahriye Üçok cinayetlerine karıştıkları ve 'Tevhit, Selam ve Kudüs Ordusu' adlı radikal İslamcı örgütlere üye oldukları" iddia edilen 17 kişi hakkında dava açtı. İddianamede, Necdet Yüksel, Ferhan Özmen, Hakkı Selçuk Şanlı, Yusuf Karakuş, Muzaffer Dağdeviren, Abdülhamit Çelik, Fatih Aydın, Hasan Kılıç ve Mehmet Şahin hakkında TCY'nin "Anayasal düzeni yıkmaya kalkışmak" suçunu düzenleyen 146/1. maddesi uyarınca ölüm cezası istendi. (Bkz. Siyasi Cinayet Davaları)

Adana Cumhuriyet Savcılığı, "Hizbullah üyesi oldukları ve aralarında 16 Temmuz 1998 tarihinde Mersin'e kaçırılan İslamcı yazar Konca Kuriş ile HEP milletvekillerinden Mehmet Sincar'ın da bulunduğu 24 kişinin ölümünden sorumlu oldukları" iddiasıyla Musa Özer, Salih Yıldırım, Ali Rıza Yöndem, Enver Kaplan, Hasan Tilki, Zülküf Yüce, Vehbi Erdoğan, Hamit Çöklü, Mehmet Remzi Kaya ve Mahmut Eminoğlu hakkında Temmuz ayı ortalarında ölüm cezası istemiyle dava açtı.

Diyarbakır DGM Savcılığı, Ağustos ayında "Hizbullah üyesi olduğu ve çok sayıda eyleme katıldığı" iddia edilen Nurettin Erzik adlı kişi hakkında ölüm cezası istemiyle dava açtı.

1993 yılında 5 kişiyi öldürdükleri ve 10 kişiyi de yaraladıkları ve Hizbullah örgütüne üye oldukları belirtilen Abdullah Yalçın ve Süleyman Koraltan'ın TCY'nin 146. maddesi uyarınca ölüm cezası istemi ile Diyarbakır DGM'de yargılanmalarına 11 Ağustos günü başlandı.

Diyarbakır DGM, Ağustos ayında Mecit Damar ve Aydın Akgün hakkında 10 kişiyi öldürdükleri, 13 kişiyi de yaraladıkları iddiası ile ölüm cezası istemi ile dava açtı.

İstanbul Beykoz'da bir eve 17 Ocak günü yapılan baskında Hizbullah örgütünün lideri Hüseyin Velioglu'nun öldürülmesinden sonra gözaltına alınan 11 kişi hakkında, "örgütün üst düzey yöneticileri oldukları" iddiasıyla açılan dava 22 Ağustos günü İstanbul DGM'de başladı. Sanıklardan Hacı İnan'ın, Hizbullah örgütünün askeri kanat, İlyas Kutulman'ın da İstanbul sorumlusu olduğu, Abdülsettar Yıldızbakan, Burhan Ekineker, Mehmet Bayram Eren ve Sebahattin Alkan'ın birçok adam kaçırmaya ve sorgulayarak öldürme eylemlerine karıştıkları öne sürülen iddianamede, sanıkların "Anayasal düzeni

silah zoruyla değiştirmeye kalkışmak" suçundan TCY'nin 146/1. maddesi uyarınca ölüm cezasına mahkum edilmesi istendi. İddianamede, Enver Kılıçarslan, Abdullah Beldek, Ahmet Kortuk, Salih Kişi ve Benan Kutulman'ın da, "Yasadışı örgüt üyesi olmak" suçundan 15 ile 22 yıl 6 ay arasında hapis cezasına mahkum edilmesi istendi.

Ankara DGM Savcılığı, Ekim ayı içinde Cumhuriyet gazetesi yazarı Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı'ya 21 Ekim 1999 tarihinde düzenlenen bombalı saldırıya karıştığı iddiasıyla tutuklanan Rüstü Aytufan hakkında ölüm cezası istemiyle dava açtı. İddianamede, Aytufan ile birlikte yakalanan Derviş Polat, Yüksel Pekdemir ve İsmail Koçhan hakkında da "örgüte yardım ve yataklık ettikleri" iddiasıyla TCY'nin 169. maddesi uyarınca 7 yıl 6 aya kadar hapis cezası istendi.

Ağustos ayında "merkezi Pakistan'da bulunan Tebliğ Cemaati Örgütü'nün üyesi oldukları" iddiasıyla Kahramanmaraş'ta gözaltına alınan Şeyh Hamit Bahçe, Recep Şentür, Gazi Ceren ve Taner Büyük adlı kişiler hakkında Malatya DGM Savcılığı tarafından ölüm cezası istemiyle dava açıldı.

Diyarbakır'ın Bağlar semtindeki bir eve 11 Ekim günü yapılan baskında yakalanan Leyla Gülsever, Remziye Solmaz ve Cuma Güzel hakkında "Hizbullah üyesi oldukları ve ev baskınında Adem Bayrakçı adlı polisi öldürdükleri" iddiasıyla TCY'nin 146. maddesi uyarınca ölüm cezası istemi ile dava açıldı.

Diyarbakır'da evden kaçan kızı Demet Yargı'yı (17) bıçaklayarak öldüren babası Zeydin Yargı hakkında Kasım ayında ölüm cezası istemi ile dava açıldı.

20 Ekim günü Diyarbakır'ın Hatboyu semtinde bir evde çıkan çatışmada Mehmet Zengin adlı polislin öldürülmesi nedeniyle Hizbullah üyesi olduğu öne sürülen Yunus Aysu hakkında ölüm cezası istemiyle dava açıldı. Aynı evde yakalanan Mukadder Selamboğa hakkında ise "Örgüte yardım ve yataklık ettiği" iddiasıyla TCY'nin 169. maddesi uyarınca 3 yıl 9 ay hapis cezası istendi.

Diyarbakır DGM Savcılığı, Aralık ayı içinde Ramazan Akyol adlı kişi hakkında, "Hizbullah üyesi olduğu ve dört kişinin öldürülmesi eyleminde, tetikçilere yardım ettiği" gerekçesiyle ölüm cezası istemiyle dava açtı. Davada, Kenan Gökbörü, Mehmet Siddık İpek, Esat Durmaz, Muzaffer Aslangiray, Mehmet Sıraç Aslan ve Fırat Serik adlı kişiler hakkında da "Hizbullah için para topladıkları" iddiasıyla TCY'nin 169. maddesi uyarınca hapis cezası verilmesi istendi.

2.2 YARGISIZ İNFAZ

Kolluk güçleri, daha önceki yıllara göre azalmasına karşın 2000 yılında da çok sayıda yargısız infaz eyleminden sorumlu tutuldu. Gerek “yargısız infaz” olgularıyla ilgili olarak kolluk güçlerine dokunulmazlık getiren tutum ve uygulamalar, gerekse yasaların kolluk güçlerine tanıdığı ateş etme yetkisinin sınırsız olması, bu dönemde de yaşam hakkına ciddi bir tehdit oluşturmaya devam etti. TIHV'nin belirlemelerine göre 2000 yılında yargısız infaz olaylarında en az 47 sivil ve 6 polis öldü.⁷

Yargısız İnfaz Olayları

X.X., X.X.

Ocak ayı başında mazot satmak için İran'dan Türkiye'ye geçen ve isimleri öğrenilemeyen iki İran vatandaşı askerler tarafından öldürüldü. Edinilen bilgiye göre olay şöyle gelişti:

“Mazot satmak üzere İran'ın Hoy kentine bağlı Stures köyünden Türkiye'ye geçen 20 İranlı, Van'ın Başkale ilçesine bağlı Kızılca köyünde Tahir İkebaş adlı kişinin evinde toplandı. Geçitvermez Karakolu'na bağlı askerler 1 Ocak akşamı eve baskın yaparak söz konusu 20 kişiyi gözaltına almak istediler. Askerler, baskın sırasında kendilerine direndiklerini öne sürdükleri iki İranlıyı silahla taradılar.”

Öldürülen İranlılardan birinin cesedinin askerler tarafından Başkale'ye götürüldüğü, gözaltına alınan 18 kişinin de paralarına el konularak sınır dışı edildiği bildirildi.

Hüseyin Velioglu

İstanbul Beykoz'da 17 Ocak günü Hizbullah'ın hücre evi olduğu iddia edilen bir eve polisler tarafından düzenlenen baskında, “Radikal İslamcı Hizbullah örgütünün İlim kanadının kurucusu” olduğu belirtilen Hüseyin Velioglu öldürüldü. Operasyonda örgütün üst düzey isimlerinden olduğu belirtilen Edip Gümüş ve Cemal Tutar adlı kişiler ise sağ olarak yakalandı.

Olayın ardından Velioglu'nun öldürüldüğü operasyona katılan 20 polis memuru hakkında 6 Mart günü “faili belli olmayacak şekilde adam öldürmek” suçlamasıyla dava açıldı. Haziran ayında İstanbul Üsküdar 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başlayan dava, 30 Kasım günü sonuçlandı. Davada, 20 polis memuru hakkında beraat kararı verildi.

Hakan Kilimci

Hizbullah örgütüne karşı sürdürülen operasyonlar çerçevesinde Konya'nın Akşehir ilçesinde İBDA/C üyesi olduğu ileri sürülen bir kişinin evine 25 Ocak günü baskın düzenlendi. Baskın sırasında söz konusu kişinin kardeşi olduğu öğrenilen Hakan Kilimci, “dur ihtarına uymadığı” gerekçesiyle polisler tarafından öldürüldü.

Şeyho Bayol

Şanlıurfa'nın Ceylanpınar ilçesinde Hizbullah sorumlusu olduğu ileri sürülen Mehmet Bayol ve Lütfü Bayol adlı kardeşlerin babası Şeyho Bayol'un (65) evine 7 Şubat günü baskın düzenlendi. Saat 03.00 sıralarında yapılan baskında Şeyho Bayol öldürüldü. Polis yetkilileri Lütfü ve Mehmet Bayol'un evde olmadığını ve Şeyho Bayol'un da çatışmada öldürüldüğünü ileri sürdüler.

Şeyho Bayol'un öldürülmesi nedeniyle daha sonra Cumhuriyet Savcılığı tarafından soruşturma açıldı. Şeyho Bayol'un diğer oğlu Cuma Bayol da gazetecilere yaptığı açıklamada, “Evde çatışmaya girecek kimse yoktu. Polis kapıyı çaldığında da babam pijamasıyla dışarı çıkmış ve ateş açılmış. 2 el ateş edilmiş ve babam kapının önüne düşmüştü” dedi.

Hasan Hekimbin Mustafa

10 Şubat günü Şanlıurfa'nın Suruç ilçesi yakınlarında Kendirci ve Çaykara köyleri arasındaki bölgede, Türkiye-Suriye sınırını geçmeye çalışan Hasan Hekimbin Mustafa askerler tarafından öldürüldü.

Aziz Tokay

Adapazarı'nın Hendek ilçesine bağlı Bakacak köyünde Aziz Tokay, jandarmaların “dur ihtarı”na uymadığı gerekçesiyle öldürüldü. “Tecavüz” ve “hırsızlık” iddialarıyla hakkında giyabi tutuklama kararı olduğu belirtilen Aziz Tokay'ın evine 13 Şubat günü jandarmalar tarafından baskın düzenlendiği, ancak Tokay'ın “teslim ol” çağrısına uymayarak kaçmak isterken vurulduğu öne sürüldü.

Sebahattin Sap, Mehmet Nuri Balka, Nuri Baran, Zahir Hayva, Murat Hayva, Mehmet Ünver (polis), Naci Akçay (polis), Vahit Uslu (polis), Harun Karabulut (polis), Mustafa Kemal Açıkgöz (polis)

14 Şubat günü Van Vali Mithatbey mahallesinde bir eve düzenlenen baskında, Mehmet Ünver ve Naci Akçay adlı polisler ile “Hizbullah üyesi oldukları” iddia edilen Sebahattin Sap, Mehmet Nuri Balka ve Nuri Baran adlı kişiler öldü. Aynı gün Yenimahalle Şerefiye caddesi 4. sokakta bulunan bir eve düzenlenen baskında da, Zahir Hayva ve Murat Hayva adlı Hizbullah militanları ile Vahit Uslu, Harun Karabulut ve Mustafa Kemal Açıkgöz adlı polisler öldü.

Şerif Şimdi (Şemdi)

Mardin'in Saraçoğlu mahallesinde bulunan bir eve 24 Şubat gecesi düzenlenen baskında Şerif Şimdi (Şemdi) adlı kişi öldürüldü. Polis yetkilileri, Şerif Şimdi'nin

⁷ Korucuların karıştığı ölümlü olaylara bu bölümde yer verilmemiştir. (Bkz. Kürt Sorunu)

“PKK militanı olduğunu ve polisle çatışmaya girdiğini” iddia ettiler. Basılan evin sahibi İsa Günay’ın evde polisler tarafından ağır bir biçimde dövüldüğü ve kaburgalarının kırıldığı bildirildi.

İsa Günay ile hamile eşi Cemile Günay ve kızı Gülbarın Günay daha sonra gözaltına alındı. İsa Günay’ın işkence nedeniyle 25 Şubat günü Mardin Devlet Hastanesi’ne kaldırıldığı, daha sonra da Diyarbakır Devlet Hastanesi’ne gönderildiği öğrenildi. Görgü tanıkları, Saraçoğlu mahallesinin özel tim görevlileri ve polisler tarafından saat 19.00 sıralarında ablukaya alındığını ve daha sonra silah sesleri duyulduğunu bildirdiler. Görgü tanıkları, özel tim görevlilerinin eve yaklaşık yarım saat süreyle ateş açtığını kaydettiler.

Mehmet Yalçın

Çorum’da 3 Nisan günü Mehmet Yalçın adlı kişi, jandarmalar tarafından öldürüldü. Edinilen bilgiye göre, Çorum’un Mecitözü ilçesindeki cezaevinden, tedavi için Çorum Devlet Hastanesi’ne getirilen Hüseyin Tekçam adlı adli tutuklu hastaneden ayrıldıktan sonra midesinin bulandığı bahanesi ile cezaevi aracından indi ve kendisini izleyen akrabası Mehmet Yalçın’ın arabasına bindi. Jandarmaların, dur ihtarına uymayan araca, Gazi caddesinde trafiğe takıldığı halde ateş açması üzerine yaralanan Mehmet Yalçın, kaldırıldığı hastanede öldü.

Yaşar (Haşim) Yılmaz

9 Nisan günü İzmir’in Balçova ilçesinde iki evi soydukları ve bir arabayı çalmaya çalıştıkları ileri sürülen iki kişiye, bölgede devriye görevi yapan polisler tarafından ateş açıldı. Ateş sonucu, Yaşar (Haşim) Yılmaz adlı kişi öldü. Yaşar Yılmaz’ın “dur ihtarında” bulunan polisler gaz tabancası gösterdiğini ve ardından kaçmaya başladığını iddia eden polis yetkilileri, Yılmaz’ın durmaması üzerine uyarı ateşi açıldığını, daha sonra hedef gözetilerek ateş edildiğini öne sürdüler. Yaşar Yılmaz’a ateş eden Özdemir Pesen adlı polis de savcılıkta verdiği ifadede “İki el havaya ateş ettim. Başka bir sokağa girdiler. Karanlık olduğu için koşarken düştüm. Bu sırada silah yine ateş aldı. O zaman vurulmuş olabilir. Hedef gözetmedim” dedi. Özdemir Pesen tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı.

Özdemir Pesen’in yargılanmasına 29 Haziran günü İzmir 2. Ağır Ceza Mahkemesi’nde başlandı. Duruşmada ifade veren Pesen, Yaşar Yılmaz ve Metin Sülük adlı kişileri hırsızlık yaparken gördüklerini ve kovalamaya başladıklarını söyledi. Özdemir Pesen, kovalamaca sırasında düştüğünü ve silahının ateş açtığını belirtti.

Duruşmada tanık olarak dinlenen Metin Sülük, olay günü Yaşar Yılmaz’ın hırsızlık yaptığını kendisinin de onu beklediğini belirterek, “Polis memuru alkollüydü, bizde tabanca yoktu. Sadece küçük bir bıçak vardı.

Korkup kaçınca ateş ettiler” dedi. Sülük duruşmanın ardından polisler tarafından arandığı gerekçesiyle gözaltına alındı.

Cesim Başak

Kocaeli’nin Gebze ilçesine bağlı Dilovası beldesinde 16 Nisan günü silah kaçakçılarının bulunduğu ihbarı üzerine bir eve polisler tarafından yapılan baskında, kaçakçılarla polisler arasında çatışma çıktığı ve Cesim Başak adlı kişinin öldüğü bildirildi.

Nejat Kızıllırmak

19 Nisan günü Batman’ın Pazaryeri mahallesinde polislerin “dur ihtarına” uymadığı ileri sürülen ve PKK militanı olduğu iddia edilen Nejat Kızıllırmak adlı kişi öldürüldü. Polis yetkilileri, “dur ihtarı” üzerine ateş ederek kaçmaya çalışan kişinin Mahmut Gündüz adlı emekli polisin evinin bahçesine girdiğini ve 15 dakika kadar süren çatışmada öldürüldüğünü iddia ettiler.

Olayın ardından Batman’da yapılan ev baskını ve operasyonlarda HADEP’li Belediye Meclis üyesi Mehmet Adlığ, İhsan Silmiş, Zozan Toprak, Salih Acar, M. Ali Sarı ve Fehmi Toprak gözaltına alındı.

X.X.

Suriye’nin Mumbatih köyünden 27 Nisan günü Şanlıurfa’nın Akçakale ilçesine geçmek isteyen bir gruba “dur ihtarı”nda bulunan güvenlik güçlerinin ateş açılması sonucu adı öğrenilemeyen bir kişi öldürüldü.

Muhammet Cihangir, Muhammet Sebu, Ahmet Aşkaraluet, Salim Rahimi, Makbul X., Necip Nevbu, Nur Muhammetağa, Nasır Ahmet, Ali Asker

8 Mayıs gecesi İran sınırından Türkiye’ye geçmek isteyen mültecilere güvenlik güçlerinin açtığı ateş sonucu 9 mülteci öldü, 5 mülteci de yaralandı. Edinilen bilgiye göre Ağrı’nın Doğubeyazıt ilçesindeki Gürbulak gümrük kapısından Türkiye’ye girmek isteyen Afganistan, Bangladeş ve Pakistan uyruklu 153 mülteciye “sınırı ihlal ettikleri” ve “dur ihtarına uymadıkları” gerekçesiyle ateş açıldı. Açılan ateş sonucu Bangladeş uyruklu Muhammet Cihangir, Muhammet Sebu, Ahmet Aşkaraluet, Salim Rahimi, soyadı belirlenemeyen Makbul, Afganistan uyruklu Necip Nevbu, Nur Muhammetağa, Nasır Ahmet ve Pakistan uyruklu Ali Asker adlı mülteciler öldü. Yaralanan Muhammed Bilal Erzurum Numune Hastanesi’nde, İshak Rızai (23), Mahmut Eşref (40), Ahmet Akbarni (26) ve Mehmet Ali Fazlu (32) Iğdır Devlet Hastanesi’nde tedavi altına alındı.

Veysi Özen

Hizbullah örgütüne yönelik operasyonlar çerçevesinde 20 Mayıs günü İstanbul Kartal Kurfalı mahallesinde bir eve düzenlenen baskında çıkan çatışmada Veysi Özen adlı kişinin öldüğü, Murat Cezmi Erbay adlı polisin de hafif yaralandığı bildirildi.

Selim Aydar, Rahmetullah Korkmaz, Abdülvahit Kara 20 Mayıs günü Adana Mithatpaşa mahallesindeki bir eve Hizbullah operasyonları kapsamında düzenlenen baskında 45 dakika süren bir çatışma çıktığı bildirildi. Eve atılan gaz bombalarından etkilenerek dışarıya çıkmaya çalışan Selim Aydar, Rahmetullah Korkmaz ve Abdülvahit Kara adlı kişilerin kapının önünde öldürüldükleri öğrenildi. Aynı operasyonda üzerinden Hafız Karataş adına sahte kimlik çıkan Ali Rıza Yöndem, yaralı olarak gözaltına alındı.

Mehmet Gök, Nejat Uzun (polis)

Hizbullah üyesi olduğu iddiasıyla gözaltına alınan Nihat Özmen'in yer göstermesi üzerine Mehmet Gök adlı kişinin evine 27 Mayıs günü baskın düzenlendi. Evden atılan bir bombanın patlaması sonucu özel tim görevlisi Nejat Uzun öldü. Daha sonra çıkan çatışmada üzerinden Mehmet Doğan Alagöz adına düzenlenmiş kimlik bulunan Ağrı'da imamlık yapan Mehmet Gök adlı kişi öldü. Yaklaşık bir saat süren çatışma sırasında evde bulunan Nihat Özmen'in eşi Şefika Özmen ile çocukları Recep Özmen (6) ve Bilal Özmen'in (5) yara almadan evden çıkarıldığı belirtildi.

Cemal Muhari

Türkiye'nin güneyinden Hezil Çayı üzerinde 24 Haziran günü sınırı geçmeye çalışan 3 kişiye askerler tarafından ateş açıldı. Süleymaniye (Kuzey Irak) doğumlu Cemal Muhari'nin öldürüldüğü olayda, Mustafa Baran ve Ziyar Baran adlı kişiler yaralandı.

Celal Tümer

2 Temmuz günü saat 08.00 sıralarında Ankara'nın Mamak ilçesinde Celal Tümer adlı kişi polisler tarafından öldürüldü. "Bir kişinin elinde silahla dolaştığı" ihbarı üzerine Mamak Altağaç mahallesine giden polislerin, Celal Tümer'i silahını teslim etmesi için uyardıkları ileri sürüldü. Ancak elindeki silahı polislere doğrulttuğu ileri sürülen Celal Tümer, polisler tarafından öldürüldü.

X.X.

30 Haziran günü Van'ın Başkale ilçesi ile İran sınırı arasındaki tampon bölgeyi geçmeye çalışan 3 İranlı kaçakçıya askerler tarafından ateş açıldı. Açılan ateş sonucu bir İranlı öldü, diğer iki İranlı yaralı olarak yakalandı.

Muhammet Feysa, X.X.

18 Temmuz günü Suriye'den Türkiye'ye geçmek isteyen Muhammet Feysa ve kimliği belirlenemeyen bir kişi Hatay'ın Yayladağı ilçesi yakınlarında askerler tarafından açılan ateş sonucu öldü.

Halil Kazım

Hakkari'nin Çukurca ilçesi yakınlarından 12 Ağustos günü Türkiye'ye girmeye çalışan 4 Kuzey Iraklı Kürde askerler tarafından ateş açıldı. Ateş sonucu Irak'ın

Erbil kentinden geldiği belirlenen Halil Kazım öldü, Muhammed Yama, Reza Yama ve adı öğrenilemeyen bir kişi yaralandı.

Halil İbrahim Yenel

"Gasp ve darp suçu işlediği" iddiasıyla polis tarafından aranan Halil İbrahim Yenel adlı kişi 21 Eylül günü İstanbul Pendik'te bir eve düzenlenen baskında öldürüldü. Edinilen bilgiye göre, olay şöyle gelişti:

Gebze'de 3 Eylül günü Temel Avcı adlı kişiyi dövüp parasını zorla aldıktan sonra Gebze Devlet Hastanesi'ne bırakan Halil İbrahim Yenel, Çetin Yılmaz ve Davut Zengin adlı kişilerin bulunduğu araba, Gebze Yeni Mahalle'de bir sokakta durduruldu. Bu sırada Mesut Ersoy adlı polis, zanlıları arabadan çıkarmak isterken İsmail Sadık adlı polisin silahının kazayla ateş alması sonucu öldü. Olay sırasında Çetin Yılmaz ve Davut Zengin adlı kişiler gözaltına alındı. Bu arada Halil İbrahim Yenel ise olay yerinden kaçtı. 21 Eylül günü Pendik Güzelyalı'da Yenel'in saklandığı eve baskın düzenlendi. Yenel'in polislerin "teslim ol" çağrısına silahla karşılık verdiği ve çıkan çatışmada öldürüldüğü öne sürüldü.

Yılmaz Özcan

Sivas'ın Koyulhisar ilçesine bağlı Güzelyurt köyünde Yılmaz Özcan adlı kişi, izinsiz ağaç kestiği gerekçesiyle kendisini yakalamaya çalışan jandarmaların açtığı ateş sonucu başından vurularak öldü. "Ormanda izinsiz ağaç kesmek" suçundan 4 ay kesinleşmiş hapis cezası bulunan Yılmaz Özcan'ın evine 24 Eylül günü baskın düzenlendi. Savcının da hazır bulunduğu belirtilen operasyonda Özcan'ın jandarmanın "dur ihtarına" uymayarak kaçtığı ve başından vurularak öldürüldüğü bildirildi.

Babasının yakın mesafeden açılan ateş sonucu öldürüldüğünü ileri süren Yılmaz Özcan'ın oğlu Ömer Özcan, operasyona katılan jandarmalar hakkında Sivas Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulundu. Bu arada Özcan'ın Eylül ayı ortalarında cezasının kesinleşmesi üzerine erteleme isteminde bulunduğu, ancak talebinin reddedildiği bildirildi.

Özcan'ın yakınları, 18 Ekim günü İHD İstanbul Şubesi'nde düzenledikleri basın toplantısında, Yılmaz Özcan'ın, Koyulhisar Cumhuriyet Başsavcısı Mehmet Gömük gözetiminde, askerler tarafından gözaltına alındığını bildirdiler. Yılmaz Özcan'ın kızı Nermin Özcan, köy muhtarı ve bazı köylülerle babası arasında anlaşmazlık olduğunu, Başsavcı Mehmet Gömük'ün sürekli babası aleyhine kararlar verdiğini söyledi. Babasının üst mahkemeye başvurarak bu kararları kaldırdığını ifade eden Nermin Özcan, şunları anlattı:

"Son olarak Başsavcı, yol üzerindeki bir ağacı kestiği gerekçesiyle dava açtı. Babama 4 ay hapis cezası verildi ve gıyabi tutuklama kararı çıkartıldı.

Kardeşimin düğünü olduğu için babam Başsavcıyı telefonla aradı, cezasının bir süre ertelenmesini istedi ve düğünden sonra teslim olacağını söyledi. O da 'tamam' dedi. Aradan birkaç gün geçmeden Başsavcı Mehmet Gömük ve üsteğmen Muhammet Sarıç yanlarında 15 askerle evimize geldi. Babam onları içeri buyur etti. 'Hayır seni almaya geldik' dediler. Babamı üstünü giymesine izin vermeden, ellerini bağlayarak aldılar. Askerler evin kapılarını da kapatarak bizim dışarı çıkmamızı engellediler. Babamı evin arkasındaki duvarın dibine götürdüler. Dışarıda bir süre babamla tartıştılar. Birbirlerine bağırıyorlardı, sesleri duyabiliyorduk. Ardından silah sesleri geldi. Dışarıya çıktığımızda, babamı elleri bağlı şekilde çalılarının arasında yatarken gördük. Babam evin hemen yanında öldürülmüştü. Kan izleri çalılığa kadar gidiyordu. Askerler kanları siliyorlardı. Başsavcıyı ortada göremedik. Askerlere bağırarak. Üsteğmen, 'kaçtı, biz de arkasından ateş ettik' dedi."

Bu arada Adli Tıp Kurumu Otopsi Raporu'nda, Özcan'ın kafasına kurşun isabet etmesi sonucu öldüğü, ancak öldürülmeden önce yoğun bir şekilde tartaklandığı belirlendi.

Mehmet Kurt, Cevher Orhan, Salih Orhan

19 Ekim günü Hakkari'ye bağlı Yoncalı (Marunis) köyünde Mehmet Kurt, Cevher Orhan ve Salih Orhan adlı köylülerin askerler tarafından öldürüldüğü ileri sürüldü. Yaralanan Kemal Tekin adlı köylü ise gözaltına alındı.

Köyün 1993 yılında boşaltılmasından sonra Van'a yerleşen köylülerden dördünün, Hakkari'deki jandarma yetkililerinden izin alarak ceviz toplamak için köye gittikleri bildirildi. Edinilen bilgiye göre, köylülerin üzerine öğle saatlerinde askerler tarafından ateş açıldı. Olayda yaralandıktan sonra Şırnak'ın Beytüşşebap ilçesindeki Pirusi aşireti korucularına sığınan Kemal Tekin ise korucular tarafından askerlere teslim edildi.

Olayın duyulması üzerine aynı gün Hakkari'ye giden köylülerin, cesetleri almasına izin verilmediği bildirildi. Köylülerin yardım istediği ANAP Hakkari Milletvekili Macit Piruzbeyoğlu'nun İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'la görüşmesinden sonra, köylülerin cesetleri askerlerin nezaretinde arandı. Askerlerle birlikte cesetleri aramaya katılan ve isimlerinin açıklanması istemeyen köylüler, elleri bağlı olarak buldukları Mehmet Kurt ve Cevher Orhan'ın iplerini kendilerin çözdüklerini, Salih Orhan'ın ellerinin ise Hakkari Devlet Hastanesindeki doktorlar tarafından açıldığını söyledi. Öldürülen kişilerin baş kısmı ve vücutlarında çok sayıda kurşun izinin olduğunu ifade eden köylüler, olay yerinde de çok sayıda boş kovan bulunduğunu belirtti.

Macit Piruzbeyoğlu, gazetecilere yaptığı açıklamada, izin almadan ceviz toplamak için bölgeye giden köylülerin Şırnak'tan gelerek operasyon düzenleyen

askerler tarafından öldürüldüğünü ileri sürdü. Piruzbeyoğlu, "Burası yıllardır boşaltılan bir bölgeydi. Onlar da izin almadan köye gitmişler. Eğer izin alsalardı, Hakkari'deki askeri yetkililer Şırnak askerine bildireceklerdi. Bir yanlışlık olduğunu zannediyorum." dedi.

Olaydan yaralı olarak kurtulduktan sonra Şırnak Alay Komutanlığı'nda tutulan Kemal Tekin ile görüşen Mustafa Kurt adlı köylü ise "Kemal Tekin'in yüzünde kan vardı. Sığındığı koruculara 'üç arkadaşımı askerler öldürdü' demiş. Şırnak'taki ifadesinde ise 'Bize 25 kişilik bir PKK grubu ateş etti' demiş" diye konuştu.

Hakkari Devlet Hastanesi'nde otopsi yapılan Mehmet Kurt, Cevher Orhan ve Salih Orhan adlı köylüler, 22 Ekim günü Van'da toprağa verildi. OHAL Valiliği tarafından 21 Ekim günü yapılan açıklamada ise köylülerin PKK militanlarının öldürdüğü ve daha sonra çıkan çatışmada 6 PKK militanının öldürüldüğü iddia edildi.

Mehmet Kurt'un kayınpederi gazetecilere yaptığı açıklamada, "Damadımın vücudunda 37 kurşun vardı. Raporlar inandırıcı değil. Yaşamını yitiren üç köylünün yaşları 45 olarak gösterilmiş. Mehmet Kurt'un kafasına o kadar çok kurşun sıkılmıştı ki kafası tamamen dağılmıştı. Bu ayrıntılar raporda yoktu." dedi.

FP Milletvekili Mehmet Bekaroğlu da 26 Ekim günü İçişleri Bakanı Saadetin Tantan tarafından yanıtlanması istemiyle Meclis Başkanlığı'na verdiği soru önergesinde, olayın aydınlatılmasını istedi.

Bu arada İHD tarafından bölgede yapılan incelemelerle ilgili rapor da 7 Kasım günü İHD İstanbul Şubesi'nde düzenlenen basın toplantısında açıklandı. Raporda, köyün 1993 yılında boşaltılmasından sonra köylülerin Van'a yerleştikleri bildirildi. Öldürülen üç kişi ile Kemal Tekin'in Hakkari İl Jandarma Alay Komutanlığı'ndan izin alarak ceviz toplamak için köye gittikleri anlatılan raporda, olayın Kemal Tekin'in öldürülenlerin yakınlarına haber vermesi üzerine 18 Ekim günü ortaya çıktığı kaydedildi. Hakkari'ye giden köylülerin yetkililerle yaptığı görüşmelerde, olayın reddedildiği ancak 20 Ekim günü üç köylünün cesetlerinin bulunduğu ifade edilen raporda, Hakkari Valisi Orhan Işın ve Cumhuriyet Savcısı Bekir Özenir'in, köylülerin "PKK militanları tarafından öldürüldüğünü" söyledikleri kaydedildi.

Kemal Tekin'in jandarmaya verdiği ifadede, "PKK militanları tarafından yakalanıp elleri bağlandıktan sonra ifadelerinin alındığı ve üzerlerine ateş açıldığını" söylediği anlatılan raporda, özetle şöyle denildi:

"Olayın tek görgü tanığı olan Kemal Tekin, 21 Ekim 2000 tarihli savcılık beyanında, Kavaklı köyü girişinde havanın iyice karardığı saat 19.00 sıralarında 30 metre kadar uzaktan yüzlerini göremediği 5-6 kişinin

önce 'kimsiniz?' diye seslendiğini, sonra rasgele ateş açıldığını, herkesin kaçtığını söylemektedir. Üzümcü Jandarma Karakolu tarafından düzenlenen olay yeri tespit tutanağının aksine savcılık ifadesinde, ne bir yakalama ne ifade alma ne ellerin arkadan bağlanması ne de saldırganların kimliklerine ilişkin açık ve tatmin edici bir beyanda bulunulmamıştır.

İl Merkez Jandarma Komutanlığı tarafından Hakkari Cumhuriyet Başsavcılığı'na yazılan 25 Ekim 2000 tarihli yazıda, saldırı saati 17.30 olarak gösterilmektedir. Aynı belgede 20 Ekim günü Kemal Tekin'in yer göstermesi üzerine maktullerin bulunduğu belirtilmektedir. Oysa savcılık ifadesinde de geçtiği gibi Kemal Tekin'in arkadaşlarının ölümünü, öldürülmesi de yerini bilmemesi gerekmektedir. Savcılık ifadesinde saldırı saati 19.00 olarak, söz konusu tutanakta ise 17.30 olarak belirtilmektedir. Cenazeleri almaya giden maktul yakınları, Kavaklı köyüne vardıklarında, Türemiş Deresi köprüsü ile Sivritepe yamacında bulunan askerlerin 3-4 dakika süreyle ateş açtığını, 5 dakika sonra da yanlarında bulunan askerlerin 'Katilleri vurduk, 6 kişiyi ölü ele geçirdik' dediklerini, 10 dakika sonra saat 16.00 sıralarında hiçbir arama olmaksızın Kemal Tekin tarafından üç cesedin bulunduğu yere götürüldüklerini söylediler. Maktul yakınları, cesetlerin, Kavaklı köyü Aşağımahalle İlkokulu yanındaki yolun hemen kenarında, yoldan geçenlerin rahatlıkla görebileceği bir durumda bulunduğu, üç cesedin de ellerinin arkadan bağlı olduğunu, cesetler kaldırıldığında toprağın kabarık olduğunu, bedenleri delip geçen mermilerin yattıkları yere saplandığını, ayaklarında evden ayrılırken giydikleri eski ayakkabılar yerine yeni botlar bulunduğunu, vücutta kurşun degen yerlerde yanık ve barut izi bulunduğunu belirtmektedirler."

PKK militanı olduğu iddia edilen altı kişinin öldürülmesinde olay yeri ve saati konusunda çelişkiler olduğu vurgulanan raporda, olay hakkında bilgi sahibi olan bir kişinin anlatımlarına yer verildi. Raporda, 16 Ekim günü Kuzey Irak'taki Behdinan bölgesinden Türkiye'ye giren bir grubun başka bir grupla buluşmak üzere geldikleri Kavaklı köyünde üç cesetle karşılaştığı, bunun üzerine rehberlerin mültecileri bırakıp kaçtıkları anlatıldı. Görgü tanığının anlatımlarına göre, bu gruptan iki kişinin Geçitli Karakoluna teslim olduğu ve 25 Ekim günü Kuzey Irak'a gönderildikleri belirtilen raporda, öldürülen 6 kişinin bu mülteciler⁸ olduğu kaydedildi.

Raporda, Kemal Tekin'in olaydan sonra Şırnak Jandarma Alay Komutanlığı'nda verdiği ifadenin halen Hakkari Cumhuriyet Savcılığı tarafından yürütülen soruşturma dosyasına konulmadığı bildirilerek "Maktul aileleri, köye giden dört kişinin önce Hakkari İl Jandarma Karakolu'na gittiklerini, orada yapılan bir görüşmeden sonra köye gidildiği, kendilerine

kumanya, sırt çantası ve bot verildiğini anlatmışlardır. Ayrıca bazı görgü tanıkları, söz konusu dört kişinin 16 Ekim günü Yoncalı-Kavaklı köyleri yol ayrımındaki köprüye kadar panzerle götürüldüklerini, panzerden indirildiklerinde silahlı olarak başkaları tarafından görüldüğünü heyetimize anlatmıştır" denildi.

Üzümlü Jandarma Karakolu tarafından hazırlanan tutanakta üç köylüden "korucu" olarak bahsedildiği de kaydedilen raporda, koruculuk konusunun yetkililerle yapılan görüşmelerde gündeme gelmediği vurgulandı. Raporun sonuç bölümünde şöyle denildi:

"Bu cinayetlerin neden işlendiği, fail ya da failerin kim olduğu yapılan resmi açıklamanın aksine aydınlatılmamıştır. Öldürülen altı kişinin Kuzey Iraklı mülteciler olduğu düşünüldüğünde, hazırlık dosyasındaki pek çok çelişkilerle soruşturmanın seyretmesi gereken yönünden çok farklı yönlere kaydırıldığı, bazı gerçeklerin gizlendiği ve gizemlerin oluşturulduğu ortaya çıkmaktadır. Yaklaşık bir yıldır buna benzer vakalar bölgede yaşanmamıştır."

Alican Kaynar

7 Kasım günü İstanbul'un Eyüp semtinde trafik kontrolünde polisten kaçan bir kişiyi kovalayan polislerin açtığı ateş sonucu olayla ilgisi olmayan Alican Kaynar (14) adlı çocuk öldü. Alibeyköy Atatürk caddesinde yapılan kontrol sırasında "dur ihtarına" uymayarak kaçmaya başlayan Hüseyin Biricik (17) adlı kişiye polisler tarafından ateş açıldı. Olayı seyretmek için çalıştığı börekçi dükkanından çıkan Alican Kaynar kalbinden vuruldu. Alican Kaynar olay yerinden geçen Rıza Eroğlu adlı kişi tarafından hastaneye getirildiği sırada öldü. Rıza Eroğlu, Kaynar'ın yerde can çekiştiği sırada, polislerin Hüseyin Biricik'e kelepçe takmaya çalıştığını ve Kaynar'la ilgilenmediğini söyledi.

Olayın ardından Kaynar'ın ölümüne neden olan Sinan Buğa adlı polis tutuklandı. Çıkarıldığı mahkeme tarafından 850 milyon lira kefaletle serbest bırakılması kararlaştırılan Sinan Buğa, parayı ödemediği için tutuklanarak Metris Cezaevi'ne gönderildi. Bu arada görgü tanıkları, polisten kaçan Hüseyin Biricik'in ateş sonucu durduğunu ancak Sinan Buğa'nın havaya değil yere doğru ateş açtığını söylediler.

X.X., X.X.

13 Kasım günü Ağrı'nın Doğubeyazıt ilçesi yakınlarında Türkiye-İran sınırını geçmeye çalışan Bangladeş uyruklu 17 kişiye dur ihtarına uymadıkları gerekçesiyle askerler tarafından ateş açıldı. Olayda kimlikleri öğrenilemeyen iki Bangladeşli mülteci öldü. Yaralanan 3 mülteci hastaneye kaldırıldı. Diğer 12 mülteci ise gözaltına alındı.

⁸ Resmi açıklamada bu kişilerin PKK militanı olduğu öne sürülmüştü. Kuşku bu olayda net bir bilgiye ulaşılamadığı için THV'nin yargısız infaz olayları rakamlarında, bu 6 kişiye yer verilmemiştir.

Özkan Tekin

10 Aralık günü saat 03.00 sıralarında İstanbul Okmeydanı Fatih Sultan Mehmet caddesi Kuzey sokakta duvarlara F tipi cezaevlerine karşı afiş asan dört kişiye polisler tarafından ateş açıldı. Olayda, Özkan Tekin (21) öldü, Şükrü Yıldız (18) ve Fatih Buğrul (Barbul) yaralandı. Kimliği belirlenemeyen bir kişinin ise kaçtığı bildirildi.

Adli Tıp Kurumu'nda yapılan otopside, Tekin'e biri kafasına, biri beline diğeri de bacağına olmak üzere üç kurşun isabet ettiği ve "ateşli silah yaralamasına bağlı beyin kanaması sonucu öldüğü" belirlendi. Polis yetkilileri tarafından yapılan açıklamada, dört kişinin kendilerini gören polisler ateş açtığı ve Özkan Tekin'in çatışma sonucu öldürüldüğü iddia edildi. Görgü tanıkları, Şükrü Yıldız'ın silahla yaralanmadığını, yakalandıktan sonra başına vurulduğunu ileri sürdüler.

Özkan Tekin'in teyzesi Dilcan Yeşil yaptığı açıklamada, olayın yargısız infaz olduğunu ifade ederek, "Sabıkası yoktu. Yanlarında silah da yok. Polisin bu yaptığı infazdan başka bir şey değil. Özkan'ın başından hiç çıkarmadığı bir şapkası vardı. Başına isabet eden kurşuna rağmen şapkada en ufak kan izi yok" dedi.

Yaralananlar

22 Ocak günü İstanbul Halkalı'da bir eve baskın düzenleyen polisler, elleri kelepçeli olarak kaçmaya çalışan Polat Aktaş (20) adlı genci silahla yaraladılar. Polat Aktaş ile babası ve kardeşine de işkence yapıldığı bildirildi. (Bkz. Kişi Güvenliği)

29 Ocak günü Van'ın Başkale ilçesi yakınlarında yol kontrolü yapan askerlerin dur ihtarına uymadığı ileri sürülen bir kamyonu ateş açıldı. Ateş sonucunda, kamyon sürücüsü Nevroz Özdemir yaralandı.

7 Mart gecesi TEM Otoyolu İstanbul Sultanbeyli kavşağında yol kontrolü yapan polislerin "dur ihtarına uymadığı" iddia edilen bir arabaya ateş açıldı. Araçta bulunan Emine Gümüşyaka (26) adlı kadın başına isabet eden kurşunla ağır yaralandı, aracın sürücüsü Lütfü Koç ve araçta bulunan İzzet Civan, gözaltına alındı.

Diyarbakır'ın Bismil ilçesinde doğuştan akli dengesi bozuk olan İbrahim Kortak adlı kişi, 7 Mart günü Batman-Bismil karayolu üzerindeki Salat köprüsü yakınlarında polislerin dur ihtarına uymayınca açılan ateş sonucu bacağından yaralandı. Kortak'ın yaralandıktan sonra askerler tarafından dövüldüğü belirtildi.

İstanbul Kartal'da duvarlara 15 Temmuz günü Türkiye İşçi Köylü Ordusu (TİKKO) imzalı yazılar yazdıkları öne sürülen 4 kişiye polisler, "dur ihtarına" uymadıkları gerekçesiyle ateş açtı. Ateş sonucu Necdet Bulut adlı kişi ayağından yaralandı. A. U. (16),

B. B. (17) ve Düzgün Şirvan Akbaş (18) adlı kişiler gözaltına alındı.

Necdet Bulut, 22 Temmuz günü İHD İstanbul Şubesi'nde yaptığı basın açıklamasında, polislerin "dur ihtarına uymaması sonucu vurulduğu" yönündeki açıklamasını yalanladı. Bulut, olay günü polisin kendisini ve 4 arkadaşını evlerinin önündeki deprem çadırından çıkararak kelepçelediğini söyledi. Bulut, "Daha sonra polis bizi yere yatırıp, bacağıma kısa mesafeden ateş etti." dedi. Arkadaşlarının gözaltına alınmasından bir saat sonra kendisinin hastaneye kaldırıldığını anlatan Bulut, hastanede bulunduğu süre içinde ailesi ile görüştürülmediğini ve psikolojik işkence gördüğünü söyledi. Necdet Bulut, arkadaşlarının da gözaltında işkence gördüğünü belirterek, afiş asmadıklarını ve bu nedenle hakkında açılan davada da tutuksuz yargılandığını belirtti. Bulut, kendisini yaralayan polisler hakkında suç duyurusunda bulunacağını söyledi.

4 Ağustos günü İzmir'de hırsızlık yaptığı iddiasıyla Murat Mandacı adlı kişiyi kovalayan Memiş Harman adlı polisin açtığı ateş sonucu yoldan geçen bir minübüsün içinde bulunan Birgül Çelik, Fırat Yarmaz ve Gurbet Çelik adlı kişiler yaralandı. Daha sonra Memiş Harman ve İzmir Emniyet Müdürü Hasan Yücesan hakkında suç duyurusunda bulunuldu. Harman hakkında soruşturma açıldığı bildirildi.

İzmir'de belirli saatlerde kente sokulmayan kamyonları durduran trafik polisleri ile sürücüler arasında çıkan tartışmada üç kişi yaralandı. Edinilen bilgiye göre 5 Ağustos günü kamyonlar, Bornova'daki Ankara caddesinde trafik polisleri tarafından durduruldu. Bunun üzerine sürücüler ve muavinleri yolu trafiğe kapatmaya çalıştılar. Sürücülerle polisler arasındaki tartışmanın büyümesi üzerine Trafik Bölge Amiri Başkomiser Mehmet Ali Kartal, üç sürücüyü silahla yaraladı. Yaralılardan Osman İzgiç'in durumunun ağır olduğu bildirildi. Olaydan sonra açığa alınan Mehmet Ali Kartal ise ifadesi alındıktan sonra tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı.

Ağustos ayı sonlarında İstanbul Kadıköy'de polislerin "dur ihtarı"na uymadığı ve ateş açtığı ileri sürülen bir kişi, silahla yaralandı. Üzerinden Mehmet Ateş (22) adına düzenlenen kimlik çıkan kişinin herhangi bir örgütle ilgisi olup olmadığı öğrenilemedi.

3 Eylül günü İstanbul Bağdat caddesinde bir polis memuruna bıçakla saldırdığı ve hırsız olduğu öne sürülen Murat Güneş (22) adlı kişi polisler tarafından silahla karnından yaralandı.

25 Ekim günü Bingöl'den Diyarbakır'a giden bir arabaya, Diyarbakır'ın Lice ilçesi yakınlarındaki Abalı karakolu arama noktasında, dur ihtarına uymadığı gerekçesiyle ateş açıldı. Olayda, araç sürücüsü Erkan Çoşkun, Zeki Gündüz ve Sancar Geven adlı kişiler yaralandı. Arabanın çalıntı olduğu bildirildi.

Yargısız İnfaz Davaları

Süleyman Ekrem

Tunceli Valiliği 19 Mayıs günü, EMEP Pertek İlçe Örgütü yöneticisi Süleyman Ekrem'in (29 Kasım 1999) Pirinçli köyünde öldürülmesi nedeniyle soruşturma açılmasına gerek olmadığına karar verdi. Ekrem'in yakınlarının askerler hakkında suç duyurusunda bulunması üzerine dosyanın gönderildiği İl İdare Kurulu'nun kararında, Olağanüstü Hal Yasası'nın 23. maddesinin görevlilere "doğrudan ateş etme yetkisi verdiği", görevlilerin de olayda bu yetkiyi kullandıkları belirtildi.

Kararın ardından Ekrem ailesinin avukatı Hüseyin Aygün, Malatya Bölge İdare Mahkemesi'ne İl İdare Kurulu'nun kararının iptali istemi ile başvurdu. İtirazı değerlendiren Mahkeme, Ağustos ayı içinde yapılan itirazı reddederek, Kurul kararını onayladı. Bunun ardından da Pertek Cumhuriyet Savcılığı, Ekrem'in öldürülmesi ile ilgili takipsizlik kararı vererek soruşturmayı kapattı.

Bunun üzerine Ekrem ailesinin avukatlarının, savcılığın kararının iptali istemiyle Erzincan Ağır Ceza Mahkemesi'ne yaptıkları başvuruyu değerlendiren Mahkeme, "sanıklar hakkında kamu davası açmak için yeterli kanıt olduğu" gerekçesiyle "dava açılmasına" karar verdi.

Nabi Akyürek, Selma Çıtak, Mehmet Salgın, Sabri Atılmış, Hasan Kasa

İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi, Okmeydanı semtindeki Perpa İş Merkezi'nde bulunan bir kafeteryaya 13 Ağustos 1993 tarihinde yapılan baskında 5 kişinin (Selma Çıtak, Mehmet Salgın, Sabri Atılmış (16), Hasan Kasa ve Nabi Akyürek) öldürülmesi nedeniyle 3 yıl 10 ay 20'er gün hapis cezasına mahkum ettiği 9 polis hakkındaki gerekçeli kararını 28 Ocak günü açıkladı. Gerekçeli kararda, kafeteryada bulunan kişilerin kaçma olanağının olmadığı belirtilerek polislerin yasaların tanıdığı zor kullanma yetkisini aştıkları vurgulandı.⁹

Adalet Üzüm adlı polis hakkında ise Ağustos ayı içinde yeni bir dava açıldı. "Beyaz Saray Cafe'de diğer polislerle birlikte ateş ettim" şeklindeki ifadesine karşın dava açılmadığı öldürülenlerin avukatları tarafından sık sık dile getirilen Üzüm hakkında İstanbul Cumhuriyet Savcılığı tarafından iddianame hazırlandı. İddianamede, Adalet Üzüm'ün "adam öldürme" suçundan cezalandırılması ancak, "suçun görev sırasında işlenmesi nedeniyle" cezanın indirilmesi istendi.

Murat Bektaş, Erdiñ Aslan

Adana'nın Akıncılar mahallesinde iki eve 5 Ekim 1999 tarihinde düzenlenen baskında Murat Bektaş ve Erdiñ Aslan'ın öldürülmesi nedeniyle Nurettin

Bülbül, Eyüp Yalçınkaya, Haydar Erol, Ali Erdurucan, Fevzi Mustan ve Muammer Topaç adlı polislerin yargılanmalarına 5 Ocak günü Adana 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Duruşma öncesinde Erdiñ Aslan'ın annesi Hatice Aslan ve ablası Gülay Aslan, "Hatay'daki bombalama eylemlerinin planlayıcısı oldukları" iddiasıyla gözaltına alındı. Hatice Aslan daha sonra serbest bırakıldı.

Duruşmada, operasyonda sağ yakalandıktan sonra itirafçı olan Mustafa Köprü tanıklık yaptı. Köprü, polislerin baskın sırasında "teslim ol" çağrısı yaptığını, kendilerinin de polise ateş ettiklerini ileri sürdü. Erdiñ Arslan'ın avukatı Alper Saral ise, Köprü'nün polisleri koruduğunu belirterek Köprü'nün eski ifadelerinde Arslan'ın silah kullanmadığını, kendisinin kullandığı silahın da tutukluk yaptığını söylediğini anımsattı. Saral, "Duruşmadaki ifadeler ile hazırlık aşamasındaki ifadeler birbirleriyle çelişkili. Daha önce Murat Bektaş'ı tanımadığını söyleyen Köprü, şimdi Aslan'ın Bektaş'la görüştüğünü söylüyor. Bu durumda olayın üstünün kapatılmak istendiği açıkça görülüyor. Köprü'nün böyle ifade vermesi bizde şüphe uyandırıyor" dedi.

2 Şubat günü yapılan duruşmada tanık olarak dinlenen Ahmet Deniz adlı polis, ifadesinde olay gecesi bina girişinin aydınlık olduğunu söyledi. Diğer polisler ise bölgenin karanlık olduğunu ve çevreyi korumakla sorumlu olduklarını belirttiler. Bunun üzerine Murat Bektaş'ın avukatı Ziya Yergök, tanık polislerin ifadelerinin çeliştiğini belirterek, tüm tanık ifadelerini reddettiklerini söyledi. Bu arada duruşma için Adana'ya gelen Grup Yorum elemanları Serdar Güven, Neşet Aydın ve soyadı öğrenilemeyen Özgür adlı kişi gözaltına alındı.

Mustafa Köprü'nün ölüm cezası istemi ile yargılandığı davaya da 3 Şubat günü Adana DGM'de devam edildi. Mustafa Köprü'nün itirafçı olma talebini değerlendiren mahkemenin, bu konuda İçişleri Bakanlığı'ndan mütalaa istenmesine karar vererek, duruşmayı başka bir tarihe ertelediği öğrenildi.

1 Mart günü yapılan duruşmada tanık olarak dinlenen Siyasi Polis Şube Müdürü Ali Gezer, olay günü kendisinin dışarıda beklediğini, görevli polislerin binaya girdiğini belirterek "Saat 21.00 sıralarında eve girildi. Ben polislerle konuşurken bir takım sesler duydum. 'Teslim ol' çağrısını net duymamama karşın, bu sesin 'teslim ol' çağrısı olduğu kanaatindeyim. Çünkü uygulama her zaman böyle. Ardından silah sesleri geldi ve olay sonrası binaya girdik. Polis

⁹ 21 Aralık 1999 tarihinde sonuçlanan davada, Ercüment Yılmaz, Ali Çetkin, Hasan Erdoğan ve Kadir Uçar adlı polisler "silah kullanmadıkları gerekçesiyle beraat etmiş, Ayhan Çarkın, Hüseyin Doğrul, Ömer Kaplan, Ayhan Özkan ve Selim Kostik ise önce TCY'nin "kasten adam öldürmek" suçuna ilişkin 450/5. maddesi uyarınca ölüm cezasına mahkum edilmişti. Ceza daha sonra, çeşitli gerekçelerle 3 yıl 10 ay 20'er güne indirilmiştir.

arkadaşlara 'Murat Bektaş'ın evinden ateş edilmiş mi?' diye sordum. Arkadaşlar, evden ateş edilip edilmediğini kesin olarak bilmediklerini, karanlık olduğunu, ama Erdiñ Aslan ve Mustafa Köprü'nün bulunduğu evden silah sesleri geldiğini söylediler" dedi.

28 Mart günü yapılan duruşmada da davanın tek tutuklu sanığı Ali Erdurucan tahliye edildi. Duruşmadan sonra Adliye önünde kararı protesto eden bir grup polis tarafından engellendi. Daha sonra bir açıklama yapan müdahil avukatlarından Alper Saral, kararın hukuki olmadığını belirterek, "Adam öldürmekten ceza alacak bir insan üç ay cezaevinde kaldıktan sonra tahliye edilmez" dedi.

26 Haziran günü yapılan duruşmada, müdahil avukatların sanık polislerin tutuklanması ve Murat Bektaş ile Erdiñ Aslan'ın üzerlerinden çıkan elbiselerin incelenmesi konusundaki talepleri reddedildi.

25 Eylül günü yapılan duruşmada, sanık avukatlarından Veysel Güler, Erdiñ Aslan'ın "terörist" olduğunun kesinlik kazandığını öne sürerek, "Ablası ve kardeşi de örgüt üyesi olmaktan yakalanmıştır. Erkek kardeşi 300 kilo TNT ile İstanbul'da ele geçirilmiştir" dedi. Müdahil avukatlardan Behiç Aşçı ise "Avukat beyin ifadesinden 'örgüt üyesi öldürülebilir' diye anlaşılmaktadır. Dosyayla ilgisi yoktur" diyerek olay yerinde keşif yapılmasını istedi. Avukat Veysel Güler de yeniden söz alarak "Aslan'ın ablası ifade verirken kardeşinin Adana'ya okumaya geldiğini terörist olmadığını ifade etmiştir. Ben bu ifadeyi çürütmek için söyledim" dedi. Mahkeme, polis memurlarının "Olay yeri çok karanlıktı" ifadeleri üzerine, olay tarihinde ay ışığı durumunun belirlenmesi için Kandilli Rasathanesi'nden rapor istenmesine karar verdi. Dava, 2000 yılı içinde sonuçlanmadı.

Süleyman Örs

9 Haziran 1997 tarihinde İstanbul Gaziosmapaşa'da Süleyman Örs adlı DHKP-C militanının öldürülmesi nedeniyle Sami Şen adlı polis hakkında İstanbul Eyüp 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılan davanın 22 Mart günü yapılan duruşmasında Cumhuriyet Savcısı, esas hakkındaki görüşünü açıkladı. Süleyman Örs'ün vücudundan 18'i öldürücü nitelikte 48 mermi çıktığını belirten Savcı, Örs'ün sığındığı kömürlükten kaçamayacak durumda olması nedeniyle sağ yakalanması gerektiğini vurgulayarak Sami Şen'in TCY'nin "kasten adam öldürmek" suçuna ilişkin 448. maddesi uyarınca cezalandırılmasını, ancak cezada TCY'nin "bir emri yerine getirirken, yasanın, yetkili organların ya da zorunluluğun belirlediği sınırları aşanlara verilecek cezaların indirilmesine" ilişkin 50. maddesi uyarınca indirilmesini istedi.

28 Haziran günü Eyüp 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde sonuçlanan davada, sanık polis Sami Şen beraat etti.¹⁰

Ancak Eyüp Cumhuriyet Savcısı İbrahim Babür, Eylül ayında Sami Şen hakkında verilen beraat kararının bozulması istemiyle Yargıtay'a başvurdu. Savcının temyiz dilekçesinde Örs'ün yakın mesafeden ateş açılarak öldürüldüğünün anlaşıldığını belirtilerek, dosyanın yeniden görülmesi istendi. Savcı, Sami Şen'in "kasten adam öldürmek" fiilini düzenleyen TCY'nin 448. maddesi uyarınca 30 yıl hapis cezası istemiyle yargılanmasını istedi.

Gazi Olayları¹¹

İstanbul Gazi mahallesinde 1995 yılının Mart ayında 19 kişinin ölümüyle sonuçlanan olaylarda silah kullandıkları belirlenen 20 polisin yargılanmasına Trabzon Ağır Ceza Mahkemesi'nde 20 Ocak günü devam edildi. Duruşmada, müdahil avukatların olaylara ilişkin telsiz kayıtlarının tümünün ve olaylar nedeniyle Gaziosmanpaşa Kaymakamlığı'nda kurulan kriz masasının tutanaklarının istenmesi gibi istekleri reddedildi.

Davanın tek tutuklu sanığı Adem Albayrak ise silah kullanmadığını iddia ederek, "Her şey lehimde geliyor. Olay yerinde bulunuyordum, ancak silah kullanmadım. Ya başka bir yerden yönetiliyoruz ya da görevinizi yapmıyorsunuz. Eğer bazı yetkililer başımı yakmak istiyorsa açık açık söyleyin, cezamı çekeyim. Ben cezadan korkan biri değilim. Daha önceki savcı tahliye talebinde bulundu bu defa ise tutukluluk halimin devamını istiyor. Bu farklı görüşleri anlayamıyorum" dedi.

18 Şubat günü yapılan duruşmada ise savcı ve müdahil avukatları esas hakkındaki görüşlerini açıkladılar. Müdahil avukatların hazırladığı esas hakkındaki görüşte, olaylarda çok sayıda kişinin ölmesine ve yaralanmasına karşın, sanık polislerin 9 kişinin ölümünden, 5 kişinin de yaralanmasından sorumlu tutuldukları anımsatıldı ve sanıkların "faili belli olmayacak şekilde birden fazla kişiyi öldürmek" suçuyla cezalandırılması istendi.

¹⁰ Sami Şen, 11 Şubat 1998 tarihinde İstanbul Fatih'te Gülistan Özdemir ve Hamdin Salgın adlı kişilerin öldürülmesi ile 4 Ağustos 1994 tarihinde İstanbul Bağcılar'da Güner Şar, Özlem Kılıç ve Hüseyin Aslan adlı kişilerin öldürülmesi üzerine açılan davalarda da yargılanmış ve beraat etmişti.

¹¹ Gazi mahallesi'nde, Aleviler ile sol görüşlü kişilerin gittiği kahvehaneler 12 Mart gecesi kurşunlandı. Saldırıda, Halil Kaya (61) öldü, 19 kişi yaralandı. Saldırganlar gasp ettikleri taksinin şoförü Mesut Efe'yi de öldürdüler. Daha sonra binlerce kişinin yaptığı gösteriye polisler ateş açması üzerine 15 kişi öldü, 300'den fazla kişi yaralandı. Molotof kokteyli atılan bir araçta 2 kadın yanarak öldü, 2 kişi yaralandı. Ümraniye 1 Mayıs mahallesinde, olayları protesto için 15 Mart günü düzenlenen yürüyüş de polisler ateş açtı 5 kişi öldü, 24 kişi yaralandı. Ölenlerin adları şöyle: Halil Kaya, Mesut Efe, Mehmet Gündüz, Reis Kopal, Zeynep Poyraz, Mümtaz Kaya, Ali Yıldırım, Fadime Bingöl, Sezgin Engin, Fevzi Tunç, Dilek Sevinç, Dinçer Yılmaz, Hasan Sel, Hasan Ersüren, Hasan Gürgen, Hüseyin Bilal, Mehmet Özgür, Şefika Sevi, Gülistan Sevimlikurt, İsmail Baltacı, Hasan Tuyan, İsmihan Yüksel, Genco Demir, Hakan Çabuk.

Cumhuriyet Savcısı Süleyman Aras ise esas hakkındaki görüşünde, tutuksuz yargılanan 18 polisin beraatına, tutuksuz yargılanan Mehmet Gündoğan'ın 8 yıl, davanın tek tutuklu sanığı Adem Albayrak'ın ise 16 yıl hapis cezasına mahkum edilmesini istedi.

Dava, 3 Mart günü sonuçlandı. 17'si silahla toplam 19 kişinin öldüğü katliamda sadece 7 ölüm 5 yaralama olayından sorumlu tutulan davanın tek tutuklu sanığı Adem Albayrak hakkında, Ali Yıldırım¹², Fadime Bingöl ve Zeynep Poyraz'ı öldürmek suçundan "delil yetersizliği" gerekçesiyle beraat kararı verildi. Adem Albayrak, Dilek Sevinç, Reis Kopal, Fevzi Tunç ve Sezgin Engin'i öldürmek suçlarından ayrı ayrı 24'er yıl hapis cezasına mahkum edildi. Bu cezalar ayrı ayrı 1 yıl 8'er ay hapis cezasına indirildi. Toplam 6 yıl 8 ay hapis cezası verilen Albayrak, 2 yıl 4 aydır cezaevinde bulunduğu için tahliye edildi.

1 yıl 1 ay cezaevinde kaldıktan sonra tahliye edilen Mehmet Gündoğan adlı polis ise sadece Zeynep Poyraz ve Mümtaz Kaya'yı öldürmek suçundan mahkum oldu. Gündoğan'a verilen cezalar da aynı biçimde indirildi ve Gündoğan toplam 1 yıl 8 ay hapis cezasına mahkum edildi.

Komiser Süleyman Memişçi, Emniyet Amiri Ali Doğan, Hamdi Özata, Hasan Yavuz, İsa Bostan, Sedat Özemir, Hayrullah Şişman, Metin Çakmaz, Yakup Murat, Uğur Duran, İbrahim Serdar, Orhan Durmuş, Mehmet Türk, Mustafa Keleş, Selçuk Biçer, Ali Ulukaş, Yetkin Korkut ve Ahmet Türkmen adlı polisler ise "delil yetersizliği" gerekçesiyle beraat etti.

4 Mayıs günü açıklanan gerekçeli kararda özetle şöyle denildi:

"Emniyet görevlisi memurlara taş, sopa, demir parçası, tuğla, molotof kokteyli gibi nesnelere yoğun sağanak şeklinde atışlarla saldırmışlardır. Hayatın olağan akışı içinde, isteği olmayan bu kimselerin, bu şekilde yoğun kontrol altına alınmış bir yere gitmesi mümkün değil; tam aksine uzak dururlar. Bu nedenle, toplanan insanlar, bu arada maktüller, isteyerek olay yerine gelmişlerdir. Maktüllerden bir kısmının taş atmaması, saldırıda bulunmaması, sanıkların durumunu ağırlaştırmaz."

Mehmet Gündüz'ü öldürmek suçundan Komiser Süleyman Memişçi, Emniyet Amiri Ali Doğan, Hamdi Özata, Hasan Yavuz, İsa Bostan, Sedat Özemir, Hayrullah Şişman, Metin Çakmaz adlı polislerin beraat etmesine gerekçe olarak, ateşin panzer içinden açılmadığı, ateşin panzer arkasında bulunan çevik kuvvet polisleri tarafından açılması gösterildi.

Panzerin arkasındaki Yakup Murat, Uğur Duran, İbrahim Serdar, Orhan Durmuş, Mehmet Türk, Mustafa Keleş, Selçuk Biçer, Ali Ulukaş, Yetkin Korkut ve Ahmet Türkmen adlı polislerin ise haklarında "inandırıcı delil bulunmadığı" gerekçesiyle beraat ettikleri açıklandı.

Mahkemenin kararı, 8 Mayıs günü müdahil avukatları tarafından temyiz edildi. Yargıtay 1. Ceza Dairesi'nde 15 Aralık günü yapılan duruşmada savunma yapan Adem Albayrak ve Mehmet Gündoğan'ın avukatı İlhami Yeleğçi, müvekkillerinin olayda silah kullanmadıklarını, saldırıya karşı kendilerini savunduklarını iddia etti.

Bu arada Gazi mahallesinde 12 Mart 1995 tarihinde çıkan olayları "kışkırttıkları ve MLKP üyesi oldukları" ileri sürülen 14 kişiye İstanbul DGM tarafından verilen hapis cezaları Mart içinde Yargıtay tarafından onandı.¹³

Cem Selçuk Akgün, Sadık Mamati

4 Haziran 1999 tarihinde İstanbul'da Cem Selçuk Akgün ve Sadık Mamati adlı kişilerin öldürülmesi nedeniyle üç polis hakkında dava açıldığı, ancak davadan şikayetçi avukatların haberdar edilmediği ortaya çıktı. Avukat Murat Çelik, Avukat Metin Narin ve Avukat Basri Akyüz'ün şikayeti üzerine Sami Şen, Rüşti Güneş ve Selim Orhan Doğan hakkında Beyoğlu 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılan davanın son duruşmasının 2 Şubat günü yapıldığı öğrenildi. Avukat Metin Narin, davayı tesadüfen öğrendiğini belirterek "Aldığım dosyada sanıklar ifade vermiş, dosya bitme aşamasına gelmişti. 2 Şubat günü yapılan duruşmada mahkeme heyeti dosyayı, esas hakkındaki görüşünü bildirmesi amacıyla savcıya vermiş" dedi.

Davanın 10 Mart günü yapılan duruşmasında, Avukat Behiç Aşçı "Bu dava bütün hukuk ve yasa ilkeleri ters yüz edilerek, bizden kaçırılarak açılmıştır. Tarafımıza haber verilmeden duruşma bitirilme aşamasına getirilmiştir. Adeta gizli yargılama yapılmıştır" dedi. Sanık polislerin, "binanın bodrum katındaki kapıdan içeri hedef gözetmeksizin ateş ettikleri" yolunda ifade verdiklerini anımsatan Behiç Aşçı, olaydan sonra İstanbul Emniyet Müdürlüğü Kriminal Laboratuvarı tarafından hazırlanan ekspertiz raporunda, Akgün ve Mamati'ye "yakın mesafeden ateş edildiğinin ve sırtlarında kurşun giriş delikleri saptandığının" belirtildiğine dikkat çekti. Kendilerine haber verilmeyen duruşmalarda dinlenen polislerin ifadeleriyle ekspertiz raporunun çeliştiğine dikkat çeken Aşçı, "Cesetlerde yakın atış tespit edilmiş. Yani 2 santim ile 75 santim arasındaki bir mesafeden ateş edilmiş. Bu durum ve sırttan mermi girişlerinin tespiti, polislerin yalan ifade verdiklerini ortaya koyuyor" dedi.

¹² İstanbul 5. İdare Mahkemesi Nisan ayında olaylarda öldürülen Yıldırım'ın yakınlarına 4 milyar lira tazminat ödenmesine karar verdi. İdare mahkemesinin kararında, "yasadışı örgütlerin eylemlerinin devlete yönelik olduğuna" dikkat çekildi ve "eylemleri önlemekle yükümlü olan devletin, kişilerin maruz kaldığı zararı da ödemekle yükümlü olduğu" vurgulandı.

¹³ 16 Şubat 1999 tarihinde sona eren davada, Sevgi Tağaç, Evrim Sarısaltıkoğlu, Erdiç Tağaç ve Suna Yaşar 12 yıl 6'şar ay, Cihan Kırmızıgül ve Mehmet Akbaba 8 yıl 4 ay 15 gün, Haydar Tüzün 3 yıl 9 ay hapis cezasına mahkum edilmişti. Mehmet Kırmızıgül, Zeynep Aytemur, Kazım Koç, Düzgün Akyol, Musa Kılıç ve İsmail Yılmaz'ın beraat ettiği davada, Hakan Polat hakkındaki dava dosyası ise ayrılmıştı.

2 Haziran günü yapılan duruşmada ise davada müdahil olmak için 50 avukatın yaptığı başvuru dilekçelerinin kaybolduğu ortaya çıktı. Avukat Nurhayat İşyapan'ın davada müdahil avukat olma talebi üzerine, Mahkeme Heyeti, vekaletnamelerin dosyada bulunmadığını, bu nedenle İşyapan'ın duruşmaya katılamayacağını açıkladı. Bunun üzerine Nurhayat İşyapan ve Selçuk Akgün'ün eşi Melek Akgün'ün avukatı Behiç Aşçı ile duruşmayı izlemek üzere gelenler durumu protesto ederek, duruşma salonunu terk ettiler. Bu arada Mahkeme Heyeti, avukatlar hakkında Avukatlık Yasası'na aykırı davrandıkları iddiasıyla İstanbul Barosu'na suç duyurusunda bulunulmasına karar verdi. Açıldığı, avukatlar tarafından 2 duruşma sonra tesadüfen öğrenilen dava, 2000 yılı içinde sonuçlanmadı.

Mehmet Topaloğlu, Besat Ayyıldız, Bülent Dil

28 Ocak 1998 tarihinde Adana'da Kurtuluş gazetesi Adana Temsilcisi Mehmet Topaloğlu ile Besat Ayyıldız ve Bülent Dil adlı kişilerin öldürülmesi nedeniyle Nurettin Bülbül, Haydar Erol ve Suat Köse adlı polisler hakkında Adana 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılan dava, 17 Nisan günü sonuçlandı. Duruşmada, sanık polislerin "kendilerinin ve başkalarının güvenliğini korumak için ateş açtıkları" gerekçesiyle, beraatlarına karar verildi. Davada, polislerin TCY'nin "kastı aşarak birden çok adam öldürmek" suçuna ilişkin 452. maddesi uyarınca cezalandırılması isteniyordu.¹⁴

Elmas Yalçın, Fuat Erdoğan, İsmet Erdoğan

İstanbul Beşiktaş'taki bir kafeteryaya 28 Eylül 1994 tarihinde düzenlenen baskında Avukat Fuat Erdoğan, İsmet Erdoğan ve Elmas Yalçın'ı öldüren Hilmi Kalaycı, Şefik Kul, Mustafa Karabulut, Ramazan Ayan adlı polisler hakkında İstanbul 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nde TCY'nin 450/5, 463, 281, 31, 33, 49/1-3 veya 50'inci maddelerine göre cezalandırılmaları istemi ile açılan davada 2000 yılı içinde önemli bir gelişme yaşanmadı.

Sabahat Karataş, Eda Yüksel, Taşkın Usta

İstanbul'un Çiftelievler semtindeki bir eve 17 Nisan 1992 tarihinde düzenlenen baskında Eda Yüksel, Taşkın Usta ve Sabahat Karataş adlı kişilerin öldürülmesi nedeniyle Reşat Altay (dönemin Siyasi Polis Müdürü), İbrahim Şahin, Vasfi Kara, Abdullah Dindar, Mehmet Şakir Öncel, İsmail Alıcı, Adnan Taşdemir, Ruhi Fırat, Aslan Pala, Mehmet Düzgün, Adalet Üzüm, Mehmet Baki Avcı, Şenel Karaman, Ömer Mesut Yağcıoğlu, İsmail Türk, Ali Türken, Yahya Kemal Gezer, Zülfikar Çiftçi, Sönmez Alp, Ayhan Çarkın, Salih Tonga ve Yaşar Karaçam adlı polisler hakkında açılan davaya Kayseri 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 2000 yılında da devam edildi.

13 Temmuz günü yapılan duruşmada, o tarihe kadar dinlenemeyen tanıkların ifadesinin alınmasından "kararı etkilemeyeceği" gerekçesiyle vazgeçildi. Daha

sonraki duruşmalarda da önemli bir gelişme yaşanmayan dava 2001 yılına ertelendi.

Davada 22 sanık polis hakkında "adam öldürmek" suçundan yargılanmaları, ancak "verilen emri yerine getirdikleri ve çatışma sırasında silah kullanmak zorunda kaldıkları" göz önüne alınarak, meşru müdafaa hükümlerinin uygulanması isteniyor.

İrfan Ağdaş

Kurtuluş gazetesi dağıtımcısı İrfan Ağdaş'ın İstanbul Alibeyköy'de 13 Mayıs 1996 tarihinde öldürülmesi nedeniyle Birol Mıdık, Abdurrahman Yolcu ve Aytekin Kayhan adlı polisler hakkında açılan davaya 22 Mart günü Eyüp 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Yıl boyunca süren duruşmalarda Cumhuriyet Savcısı ve müdahil avukatların sanık polislerin tutuklanması istemleri Mahkeme tarafından "sanıkların halen görevli olduğu" gerekçesi ile reddedildi.

23 Ekim günü yapılan duruşmada iki yıldır beklenen Adli Tıp İhtisas Dairesi'nden gelen rapor okundu. Raporda, olay yerinde bulunan 17 mermiden, dördünün İrfan Ağdaş'ın silahına ait olduğu, diğer 13 merminin ise hangi silahtan çıktığının belirlenemediği belirtildi. Bunun üzerine Savcı İbrahim Babür, polislerin Adli Tıp Kurumu'na başka silah vermiş olabileceklerini söyledi. Dava 2000 yılında sonuçlanmadı.

Hamdin Salgın, Gülistan Özdemir

Yargıtay 1. Ceza Dairesi, İstanbul Fatih'te bir eve 17 Nisan 1998 tarihinde düzenlenen baskında Hamdin Salgın (18) ve Gülistan Özdemir (15) adlı gençlerin öldürülmesi nedeniyle 8 polis hakkında verilen beraat kararını 29 Ağustos günü oybirliği ile onadı.

Özdemir ailesinin avukatı Eren Keskin, davayı AİHM'e götüreceklerini belirterek, "Orada iki insan öldürüldü. Birisi henüz çocuktuktu. Esasen bunun kamuoyunda infiale yol açması gerekirdi. Böylesine açık bir infaz davasının böyle sonuçlanmasında, demokratik kamuoyunun davayı sahiplenmemiş olmasından kaynaklanıyor." dedi.

Siyasi Şube Müdürü Şefik Kul ile polisler Şaban Düzer, Erol Tekten, Salih Palamir, Ahmet Toprak, Rüştü Güneş, Sualp Bayrak ve Sami Şen hakkında açılan dava, 16 Kasım 1998 tarihinde İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde sonuçlanmıştır.

Fuat Ünlü

Fuat Ünlü'nün 17 Mart 1999 tarihinde İstanbul Bahçelievler Kocasinan semtinde öldürülmesi nedeniyle Erol Tekten, Ayhan Özkan ve Şaban Düzer adlı polisler hakkında açılan davaya, 2000 yılında devam edildi. 13 Ekim günü Bakırköy 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, çatışmada

¹⁴ Haydar Erol ve Nurettin Bülbül, 5 Ekim 1999 tarihinde Adana'da Murat Bektaş ve Erdiç Aslan adlı kişilerin öldürülmesi nedeniyle açılan davada da aynı suçlamayla yargılanıyorlar.

yaralandığını iddia eden sanıklardan Ayhan Özkan'ın parmağındaki yaranın silahla gerçekleşmediğine ilişkin hastane kayıtları okundu.

Duruşma, Ünlü'nün giysilerinden atış mesafesinin öğrenilmesi amacıyla Adli Tıp Kurumu Fizik/Balistik Dairesi'nden istenen raporun beklenmesi için 23 Şubat 2001 tarihine ertelendi. İddianamede, polisler hakkında TCY'nin "Görev gereği infazı zorunlu olan bir emri icra eden faile işlediği fiilden dolayı ceza verilmez" hükmünü içeren 49. maddesinin uygulanması isteniyor.

Ayşe Nil Ergen, Ayşe Gülen

16 Nisan 1992 tarihinde İstanbul Kozyatağı'nda bir eve düzenlenen baskında Ayşe Nil Ergen ve Ayşe Gülen'in (Uzunhasanoğlu) öldürülmesi nedeniyle, Kadıköy eski Emniyet Müdürü Ziya Özdemir ve 15 polis hakkında açılan dava 14 Ekim günü Kadıköy 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde sonuçlandı. Polisler hakkında "Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu"nun 16. ve TCY'nin "meşru müdafaa" hükmünü düzenleyen 49. maddesi uyarınca beraat kararı verildi.

İstanbul'un Anadolu yakasındaki 4 ayrı eve 16 Nisan 1992 tarihinde siyasi polis ve MİT (Milli İstihbarat Teşkilatı) görevlileri tarafından düzenlenen baskınlarda 11 kişi (Sinan Kukul, Arif Öngel, Satı Taş, Eda Yüksel, Sabahat Karataş, Ahmet Fazıl Ercüment,

Ayşe Nil Ergen, Şadan Öngel, Ayşe Gülen, Taşkın Usta ve Hüseyin Kılıç) öldürülmüştü. Ayşe Nil Ergen ve Ayşe Gülen'in kaldığı evde 21 Temmuz 1992'de hakim huzurunda yapılan incelemede, evde çatışma çıktığını doğrulayacak bir ipucu elde edilememiştir.

Eda Tanrısevergil

7 Kasım 1997 tarihinde İstanbul Balmumcu'da Eda Tanrısevergil'i öldüren Murat Erol adlı polis hakkında açılan dava 28 Haziran günü sonuçlandı. İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, Murat Erol "Tedbirsizlik, dikkatsizlik veya meslek ve sanatta acemilik nedeniyle ölüme sebebiyet vermekten" TCY'nin 455. maddesinin 1. fıkrası uyarınca 2 yıl hapis cezasına mahkum edildi. Erol'un 8'de 2 oranında kusurlu olduğunun anlaşıldığını kaydeden mahkeme, cezayı 8'de 6 oranında indirerek 6 ay hapse düşürdü. Mahkeme daha sonra bu cezayı da sanığın mahkemede iyi halinden dolayı 5 aya indirdi. Bu ceza da Mahkeme tarafından 1.5 milyon lira para cezasına çevrilerek ertelendi.

Bu arada Hazine Müsteşarlığı tarafından Tanrısevergil'in mirasçılara karşı dava açıldı. Beyoğlu 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nde açılan davada, Erol'un elinin olay sırasında jiletle hafif yaraladığı iddiasıyla Tanrısevergil'in ailesinden 947 milyon 625 bin lira para istendi.

2.3 FAİLİ MEÇHUL CİNAYETLER

İçişleri Bakanlığı verilerine göre, 1987-2000 yılları arasında polis sorumluluk bölgesinde 1991 siyasi cinayet işlendi. Cinayetlerden 639'u faili meçhul olarak kalırken, 114'ünün failinin firarda olduğu, 1238'inin failinin ise yakalandığı açıklandı. Resmi açıklamalara göre Türkiye'de 1996-2000 yılları arasında toplam 426 siyasi kayıp başvurusu yapıldı. Kayıp başvuruları, 1997, 1998 ve 1999 yıllarında yoğunlaştı. Hakkında kayıp başvurusu yapılan 46 kişinin cesedi bulunurken, 90 kişinin sağ, 18 kişinin ise cezaevinde olduğu belirlendi. 272 kayıp hakkında ise herhangi bir bilgi bulunmadığı bildirildi. İçişleri Bakanlığı'nın verilerine göre faili meçhul cinayet olaylarına ilişkin bilgiler şöyle: (Bkz. Tablo)

Bu arada İHD verilerine göre 1989-1991 yıllarında 42, 1992'de 210, 1993'te 510, 1994'te 292, 1995'te 321, 1996'da 78, 1997'de 109, 1998'de 192 ve 1999'da 210 olmak üzere 10 yılda 1.964 faili meçhul cinayet işlendi.

İHD Genel Başkanı Hüsni Öndül 24 Ocak günü yaptığı açıklamada, Hizbullah olayları ile birlikte faili meçhul cinayetlerin tekrar güncelleştiğini belirterek, "İHD verilerine göre, son 10 yılda toplam 1.964 kişi faili meçhul cinayetlerde yaşamını yitirmiştir. Bu cinayetlerin yüzde 80'i Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde işlenmiştir. Faili meçhul cinayetlerin

Yıl	Toplam cinayet	Faili meçhul	Faili belli (firar)	Yakalanan
1987	13	3	0	10
1988	12	4	1	7
1989	16	4	0	12
1990	51	15	1	35
1991	148	53	8	87
1992	398	101	25	272
1993	411	148	24	239
1994	453	155	26	272
1995	150	46	8	96
1996	112	36	7	69
1997	53	13	5	35
1998	66	19	1	46
1999	70	22	8	40
2000	38	20	0	18
Toplam	1991	639	114	1238

önlenmesi etkin bir hukuk sürecini gerektirir. Hem yargısal süreçler ve mekanizmalar açısından hem de eylemleri ve işlemleri denetlenebilen idare açısından hukukun üstünlüğü ilkesinin yaşama geçirilmesi temel koşuldur. Susurluk örneğinde olduğu gibi Hizbullah örgütlenmesi ve eylemleri de herkese bir devletin hukukun üstünlüğü ilkesi üzerinde yükselen yapısının önemini anımsatmış olmalıdır." dedi.

İstanbul Barosu bünyesinde kurulan Faili Meçhul Cinayetleri Araştırma Komisyonu Proje Koordinatörü Avukat Mehmet Uçum, faili meçhul cinayet olayları ile ilgili olarak bir rapor hazırladıklarını belirterek, "Araştırma yaparken gördük ki, devlet rutin dışına çıktığında faili meçhul cinayetler işlenmiş. Devletin sorumluluğu görmezden gelinemez. Devlet artık, 'Kurumlarımızda görevli bazı kişiler çeşitli olaylara karışmıştır. Bu yüzden yurttaşlarımızdan özür diliyoruz' diyebilmeli. Ayrıca sorumlular yargı önüne çıkarılmalı ve mağdurlara tazminat ödenmeli" dedi.

TİHV'nin belirlemelerine göre yıl içinde en az 9 faili meçhul siyasi cinayet işlendi.

Namık Değer

5 Ocak günü Diyarbakır'ın Mardinkapı semtinde Namık Değer adlı kişi, kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından düzenlenen silahlı saldırıda öldü. Saldırıda, Değer'in yanında bulunan Mehmet Deniz ve Mehmet Günaydın adlı kişiler yaralandı. Olay sırasında yoldan geçen Mehmet Gürbüz ve Zübeyir Ayaz adlı kişilerin de seken kurşunlarla hafif yaralandığı bildirildi.

Abbas Yürter

Diyarbakır'ın Silvan ilçesi Malabadi köyündeki koruculuk görevinden 1999 yılı sonlarında istifa eden Abbas Yürter, 14 Ocak günü Diyarbakır'ın Mardinkapı semtinde başından vurularak öldürüldü.

İhsan Erdem

Ocak ayı sonlarında Diyarbakır'ın Mardinkapı semti

yakınlarında İhsan Erdem (25) adlı kişinin cesedi bulundu.

Seyfettin Özbülten

MHP Diyarbakır İl Başkanı Seyfettin Özbülten 4 Mayıs günü Diyarbakır'ın Bağlar semtindeki evine giderken kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından öldürüldü.

Kenan Tutaşı

Mardin Belediye Başkanı Abdülkadir Tutaşı'nın akrabası olduğu bildirilen Kenan Tutaşı adlı kişi Yenişehir semtinde 1 Temmuz günü uğradığı silahlı saldırı sonucu öldü. Saldırıda iki kişi de yaralandı.

Şeyhmus Aziz

Büro Emekçileri Sendikası (BES) üyesi Şeyhmus Aziz (55) adlı kişi 6 Temmuz günü sabah saatlerinde Diyarbakır'ın Ofis semtinde kimliği belirsiz kişilerin silahlı saldırısı sonucu öldü. Yenişehir Karakolu'na 50 metre uzaklıkta meydana gelen olayın ardından, saldırganlar ve iki polis arasında kovalamaca başladı. Polisler ile saldırganlar arasında cadde ortasında çıkan çatışmada, Ahmet Aştan ve Hamit Yurt adlı polisler yaralandı, saldırganlar ise kaçtı. Saldırının Hizbullahın iç hesaplaşması olduğu ileri sürüldü.

Nurettin Sevilgen

Siirt'te 21 Eylül günü kimliği belirsiz silahlı kişiler tarafından kaçırılan Nurettin Sevilgen (53) adlı kişinin cesedi 24 Eylül günü Conkbayır mahallesi yakınlarında bulundu. Siirt E Tipi Cezaevi'nden 3 ay önce tahliye edilen Nurettin Sevilgen'in cesedinde darp ve kesici alet izleri bulunduğu bildirildi.

Yüksel Karahan, Sernur Karahan

Mardin'in Kızıltepe ilçesinde Yenimahalle İstiklal caddesinde oturan Yüksel Karhan (45) adlı kişi ile kızı Sernur Karhan (16), Ekim ayı sonunda kimliği belirlenemeyen kişi veya kişilerin silahlı saldırısı sonucu öldü.

2.4 KARA MAYINLARI

Türkiye'de her yıl çoğunluğunu çocukların oluşturduğu onlarca sivilin ölümüne neden olan mayınlar konusu, 1997 yılında kurulan TBMM Hudut Güvenliği'nin Araştırılması Komisyonu'nda da ele alındı. Komisyon, Türkiye-Suriye sınırını oluşturan yaklaşık 600 kilometre uzunluğunda ve 200-400 metre genişliğindeki bir bölgede nerelere mayın döşendiğini tespit edilemediğini ortaya çıkardı. Komisyon tarafından hazırlanan raporda, yüzbinlerce dönüm arazinin döşeli mayın nedeniyle ekime kapalı olduğu belirtilerek, "Mayın döşeme anahtarı bulunmadığı için nerelere döşendiği bilinmemektedir. Ayrıca bir kısmı yangın-sel gibi tabii afetlerle etkisiz hale gelmiştir" ifadelerine yer verildi.

Birleşmiş Milletler (BM) İnsani Meseleler Bölümü

tarafından 60'dan fazla ülkede yapılan araştırmanın sonuçları da 115 milyon insanın anti-personel mayınların tehdidi altında olduğu ortaya koydu. Her yıl döşenen 2.5 milyon mayınla bu tehdidin giderek artığına işaret edilen raporda, dünyada her 20 dakikada bir insanın mayın patlaması sonucu yaşamını yitirdiği ya da sakat kaldığı, yılda ölen 25 bin insanın, 5-6 bininin çocuk olduğu belirtildi. Raporda, üretimi 3 dolar olan bir mayının temizlenmesi için 300 ile 1000 dolar arasında bir harcama yapılması gerektiğine dikkat çekilirken, dünyadaki tüm mayınların temizlenmesi için 33 milyar dolarlık bir harcama gerektiği kaydedildi.

Human Rights Watch tarafından hazırlanan raporda da, dünya çapında mayın temizleme çalışmalarında

önemli bir gelişme sağlandığı belirtilirken, Türkiye'nin de aralarında bulunduğu 105 ülkede tehlikenin hala sürdüğü vurgulandı. 22 milyon mayının imha edildiğine dikkat çekilen raporda, 250 milyon kadar mayının 105 ülkede hala tehlike oluşturduğu belirtildi. Human Rights Watch, mayınların savaşın sözkonusu olduğu 20 çatışma bölgesinde, 11 hükümet ve 30 bağımsızlık mücadelesi veren örgüt tarafından yerleştirildiğini duyurdu.

Rus ordusunun da Çeçen savaşçılara karşı mayın kullandığına dikkat çekilen raporda, Türkiye, Kuzey Irak, İsrail, Burma, Sri Lanka, Angola, Kongo, Eritre, Senegal, Uganda, Somali, Kolombiya, Gürcistan gibi ülkelerde de mayın tehlikesinin sürdüğünün altı çizildi. Savaşan tarafların yıllarca süren çatışmalar sırasında mayınları yerleştirdiği belirtilen raporda, mayın temizleme çalışmalarının şimdiye kadar 138 ülke tarafından desteklendiği, bu ülkelerden 101'inin hükümetlerinin kararı ile pratiğe geçtiği kaydedildi.

Mayın temizleme anlaşmasını imzalayan 21 ülkenin mayın temizliğini başarıyla sonuçlandırıldığı vurgulanan raporda, 24 ülkedeki çalışmaların ise devam ettiği belirtildi. Mayın temizleme anlaşmasını imzalayan her ülke için 4 yıl süre tanınıyor. Dünyada hala 56 ülke anlaşmayı imzalamayı reddederken, bu ülkeler arasında ABD, Rusya, Çin, İsrail ve Yugoslavya da yer alıyor. Raporda mayın üreten firma sayısının 54'ten 16'ya düştüğü, bu nedenle de mayın kullanımında azalmanın sözkonusu olduğu ifade edildi.

Türkiye'de 2000 yılında da mayınların temizlenmesi konusunda önemli bir adım atılmadı. Mayınların temizlenmesi konusunda bazı bölgelerdeki çalışmalar da tüm mayınlı alanlar gözönüne alındığında yetersiz kaldı. Bu dönemde yerleşim yerleri ve çevrelerinde bulunan mayınların temizlenmesi için ilgili makamlara başvuran birçok köylünün başvurusu ise sonuçsuz kaldı.

Mayın patlamaları sonucu ölenlerin yakınlarının açtığı bazı davalar bu dönemde sonuçlandı. Örneğin 25 Haziran 1995 tarihinde Diyarbakır'ın Eğil ilçesine bağlı Sağlam köyünde, köy korucularını taşıyan bir minibüsün mayına çarpması sonucu ölen Recai Ülger'in ailesinin İçişleri Bakanlığı aleyhine açtığı tazminat davasında Diyarbakır Bölge İdare Mahkemesi, İçişleri Bakanlığını 1 milyar 700 milyon lira tazminat ödemeye mahkum etti.

Bitlis'in Tatvan ilçesi Kıyıldüzü köyü Sürgün Kışlası yakınlarında yerde bulunduğu roketatar mermisi ile oynarken merminin infilak etmesi sonucu sakat kalan 17 yaşındaki Kamuran Alican'ın babası Gülabi Alican'ın, İçişleri Bakanlığı aleyhine açtığı 2 milyar liralık tazminat davası da ailenin lehine sonuçlandı.

TİHV'nin belirlemelerine göre 2000 yılında 25 kişi meydana gelen patlamalarda öldü.

Patlamalar

Siirt'in Şirvan ilçesine bağlı Yolbaşı köyü yakınlarında 2 Ocak günü koyun otlatan İsa Örs (15) adlı çocuk, mayına basarak öldü.

11 Ocak günü Batman'ın Beşiri ilçesine bağlı Doğanakavak köyünde buldukları el bombası ile oynayan Ferit Oydaş (8) ve Revşen Oydaş (7) adlı kardeşler öldü. Patlamada, Halime Otaş (9) adlı çocuk ise yaralandı. Olayın ardından açıklama yapan köy muhtarı İsmet Büyüktop, köylerinde 10 Nisan 1997 tarihinde 3 PKK militanı ile Hanifi Karabulut'un öldürüldüğü çatışmada güvenlik güçleri tarafından atılan birçok bombanın patlamadığını belirterek, bir süre önce yerde buldukları bombaların patlaması sonucu iki çocuğun sakat kaldığını söyledi.

11 Ocak günü Diyarbakır'ın Kulp ilçesine bağlı Tuzla köyünde hayvanlarını otlatırken buldukları el bombasını kurcalayan Mehmet Şah Kılıç (12) öldü, Yılmaz Altun (16) ve Sayım Altun (12) ise yaralandı.

İzmir'in Bornova ilçesine bağlı Naldöken köyünde 3 Nisan günü 57. Topçu Tugayı'nın eski atış alanında buldukları top mermisini eve götürerek kurcalayan Dilaver Hattuz, Rüstem Tokman ve Haşim (Hakim) Tokman öldü. İhsan Hattuz, Menekşe Hattuz, Ayşe Dinçer ve Rıza Tokman yaralandı. Rıza Tokman 4 Nisan günü Ege Üniversitesi Hastanesi'nde öldü.

7 Nisan günü Diyarbakır'ın Lice ilçesi yakınlarında askeri birliklerin çöplerini boşalttığı alanda bulunduğu el bombasını kurcalayan Halit Şalkaya (11) öldü, Uğur Değirmenci (13) yaralandı.

Aynı gün Bingöl'ün Adaklı ilçesi Kuşçimeni köyünde koyunlarını otlatırken bulunduğu roket mermisi ile oynayan Kamil İnce (14) öldü.

22 Nisan günü Kocaeli'nin Gebze ilçesinde Gündüz Ayhan adlı emekli astsubayın evinde meydana gelen patlamada, evde konuk olarak bulunan Astsubay Yaşar Tekel¹⁵ öldü, eşi Büşra Tekel, kızı Mürüvvet Tekel (1,5) Astsubay Recep Kurt, eşi Züleyha Kurt ve Gündüz Ayhan yaralandı. Kocaeli Emniyet Müdürü Edip Sarıalp, patlamanın konukların evde bulunan el bombasını kurcalaması sonucu meydana geldiğini bildirdi.

24 Nisan günü Van'ın Başkale ilçesine bağlı Yukarı Dikmen köyü yakınlarında arazide bulunduğu el bombasını kurcalayan Abidin Güner öldü.

26 Nisan günü Hakkari'nin Yüksekova ilçesinde dere yatağında bir poşet içinde buldukları el bombasını kurcalayan İsmail Şedal (5) ve Welat Şedal (3) öldü, Azat Şedal (8), Fırat Şedal (4) ve Sibel Şedal (6) yaralandı.

8 Haziran günü Mardin'in Dargeçit ilçesi yakınlarında

¹⁵ Yaşar Tekel'in ölümü, asker olması nedeniyle TİHV tarafından mayın patlamaları sonucu ölüm rakamlarına dahil edilmemiştir.

koyun otlatan Remzi Varan (8) mayına basarak öldü. Varan'ın ölümünün ardından 70 aile mayınların temizlenmesi için Dargeçit Kaymakamlığı'na başvurdu. Ancak başvuruların yanıtızsız kaldığı bildirildi.

Bingöl'ün Karlıova ilçesine bağlı Sudurağı Köyü yakınlarında hayvan otlatan Şeyhmus Çarlı (12), Abdullah Berk (10) ile Ömer Gülbeden'in (11) arazide buldukları el bombasını kurcalamaları sonucu meydana gelen patlamada, Şeyhmus Çarlı öldü. Abdullah Berk ve Ömer Gülbeden ise yaralandı.

30 Haziran günü Mardin'in Savur ilçesine bağlı Serenli köyü yakınlarında bir traktörün mayına çarpması sonucu Mehmet İlhan öldü, Hatice İlhan, Baran İlhan ve Sait İlhan yaralandı.

Diyarbakır'ın Lice ilçesi yakınlarında 20 Temmuz günü arazide bulunduğu havan topu mermisini kurcalayan Ali Aydın (10) öldü.

21 Temmuz günü Şırnak'ın Balveren beldesindeki jandarma karakolunun yakınlarında buldukları havan topu mermisini kurcalayan çocuklardan Agit Sidar (10) öldü, Ömer Yıldız (8) ve Hasan Sidar (8) yaralandı.

27 Ağustos günü Diyarbakır'ın Çınar ilçesi Ağaçsever köyünde tarlada buldukları patlayıcı maddeyi kurcalayan Ahmet Deniz (9) adlı çocuk öldü, Hikmez Deniz (12), Rukiye Deniz (47), Nihat Deniz (27), Piroz Deniz (50) yaralandı.

18 Ağustos günü Elazığ'ın Ovacık ilçesine bağlı Tornova köyü Çemberlitaş mezrasında bir havan topu mermisinin patlaması sonucu Mustafa Kandil (65) öldü, oğlu Sinan Kandil (17) yaralandı.

Ali Asker Demirtaş (12) 20 Ağustos günü Tunceli'nin Pülümür ilçesi yakınlarındaki Heldağı yaylasında bulunduğu el bombasının patlaması sonucu öldü.

Mardin'in Mazıdağı ilçesine bağlı Kebapçı köyünde 6 Eylül günü yola döşenen mayına basan Hidayet Güzel (26) öldü.

6 Ekim günü Şırnak'ın Uludere ilçesine bağlı Polatlı köyünde mayına basan Ahmet Tonk (23) ve Salih Tonk (20) öldü.

18 Aralık günü Diyarbakır'ın Silvan ilçesine bağlı Kıbrıs köyü yakınlarında mayına basan Mehmet Doğru (13) öldü.

Yaralananlar

2 Nisan günü Mardin'in Dargeçit ilçesinde yola

döşenen mayına basan Lokman Çiftçi (12) ve Hüseyin Çiftçi (14) yaralandı.

Van'ın Gürpınar ilçesine bağlı Parmakkapı köyünde 29 Nisan akşamı yola döşenen mayına basan Cahide Yoğun (70) ile torunu Mesut Yoğun (9) ağır yaralandı.

14 Mayıs günü Ağrı Dağı eteklerinde Miri yaylasında bulunduğu bombayı kurcalayan Cengiz Keskin (12), bombanın patlaması sonucu ayağından yaralandı.

1 Haziran günü de aynı bölgede koyun otlatan Pervin Beksari (7), bastığı mayının patlaması sonucu bacağından yaralandı.

Ağrı'nın Doğubeyazıt ilçesi sınırında 28 Haziran günü İran'dan Türkiye'ye kaçak olarak girmeye çalışan Muhammet Arif (23) adlı Afganlı mülteci bastığı mayının patlaması sonucu ağır yaralandı.

Şırnak'ın Balveren beldesi yakınlarında 31 Temmuz günü meydana gelen mayın patlamasında da İbrahim Bayram (8), Zübeyde Bayram (10), Ruşen Decber (9) ve Hanım Anık (7) yaralandı.

9 Ağustos günü Diyarbakır'ın Lice ilçesinde bulunduğu uçaksavar mermisini sıcak suya koyarak ısıtan Lokman Aytek (16) merminin elinde patlaması sonucu ağır yaralandı.

12 Ağustos günü Ağrı'nın Doğubeyazıt ilçesi Gürbulak Sınır Kapısı yakınlarında İran üzerinden sınırı kaçak olarak geçmeye çalışan bir grubun içinde yer alan Afgan uyruklu Gurban Ahmet Ali adlı kişi mayın patlaması sonucu yaralandı. Gruptaki diğer 18 kişinin ise gözaltına alındığı bildirildi.

25 Ağustos günü Mardin'in Dargeçit ilçesine bağlı Kılavuz köyünde jandarma karakolu yakınlarındaki mayına basan Serhat Dursun (10) yaralandı.

9 Eylül günü Van'ın Erciş ilçesi Sögütlü köyü yakınlarında Rifat İşler (12), heybesini koyduğu yerdeki mayının patlaması sonucu yaralandı.

22 Ekim günü Aydın'ın Söke ilçesinde atık kömür toplamaya giden Ayhan Öymen (8) ve Cendar Demir (7), kömürlerin arasında buldukları 5 fününin ellerinde patlamasıyla yaralandılar.

9 Kasım günü Bitlis'in Güroymak ilçesine bağlı Cevizyatağı köyü yakınlarında Ecvet Bozkurt (20) ve kardeşi Cavit Bozkurt (18), araziye döşenen mayının patlaması sonucu yaralandı. Patlama sonucu Ecvet Bozkurt'un iki ayağının koptuğu, Cavit Bozkurt'un ise çeşitli yerlerinden yaralandığı öğrenildi.

2.5 SİLAHLI ÖRGÜTLER VE YAŞAM HAKKI

Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'nden Temmuz ayında yapılan açıklamada, Olağanüstü Hal Uygulaması'nın yürürlüğe girdiği 19 Temmuz 1987 tarihinden itibaren 23.279 PKK militanının öldürüldüğü, 619 PKK militanın yaralı yakalandığı, 3.014 PKK militanının sağ ele geçirildiği, 2.351'inin ise teslim olduğu ileri sürüldü. Açıklamada, bölgedeki çatışma ve saldırılarda 5.018 güvenlik görevlisinin öldüğü, 10.984 güvenlik görevlisinin yaralandığı bildirildi. Bölgede son 14 yılda 504'ü çocuk, 519'u kadın olmak üzere toplam 4.440 sivilin öldüğü, 646'u çocuk, 799'u kadın olmak üzere de 5.433 sivilin de yaralandığı kaydedildi.

OHAL Valisi Gökhan Aydıner, Kasım ayında yaptığı açıklamada, yılın ilk 10 ayında sorumluluk alanlarındaki 11 ilde meydana gelen 206 olayda 351'i ölü, 221'de sağ olmak üzere toplam 572 militanın yakalandığını öne sürerek, şu bilgileri verdi:

"PKK'yla irtibatları nedeniyle haklarında soruşturma yapılan 1.717 kişiden 547'si ve Hizbullah örgütüne yönelik operasyonlarda yakalanan 2.709 kişiden bin 730'u tutuklanmıştır. Yine bu 10 aylık dönemde, güvenlik güçlerimizden 27 ve vatandaştan da 39 olmak üzere toplam 66 kişi şehit olmuştur. Güvenlik güçlerinden 73 kişi, vatandaştan da 29 kişi olmak üzere toplam 102 kişi yaralanmıştır. 1999 yılına oranla terör olaylarında yüzde 80'i aşan oranda azalma görülmektedir. Halkımızın desteğiyle terörün şiddet boyutu çok aşağılara çekilmiştir."

Andrea Wolf

1998 yılının Ekim ayında Van'ın Çatak ilçesi Keleş köyü yakınlarında çıkan bir çatışmada sağ yakalandıktan sonra öldürüldüğü öne sürülen Andrea Wolf'un ölümünü araştırmak üzere Almanya'da oluşturulan komisyon Türkiye'ye geldi. 25 Eylül günü komisyon üyeleri ile birlikte İHD İstanbul Şubesi'nde yapılan basın açıklamasında, Şube Başkanı Eren Keskin olay hakkında yaklaşık bir yıldır araştırma yaptıklarını belirterek, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı aracılığıyla Van Çatak Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulduklarını açıkladı. Düzenlenen operasyondan kurtulan bir kişinin Wolf'un öldürülüşüne tanık olduğunu anlatan Keskin, "Wolf'un göğüslerinin kesilerek cinsel organına kurşun sıkıldığı yönünde bilgilere sahibiz" dedi. Keskin, Wolf'un mezarının yerinin de belirlendiğini ancak yerini deliller toplanana dek değiştirileceği endişesi ile açıklamayacaklarını anlattı.

Çatışmalar

9 Ocak günü Tunceli'nin Ovacık ilçesi Yenipınar köyü yakınlarındaki çıkan çatışmada iki asker öldü. Bunun üzerine bölgeye gönderilen askeri bir helikopter de 10 Ocak günü saldırıya uğradı. TIKKO

militanlarının ateşi sonucu düşen helikopterde, Kurmay Binbaşı Bülent Yavuz, Kurmay Yüzbaşı Ercan Solak ile Asım Gökmen, Mustafa Güney, Abdullah Köse ve Gökçe (Gökçen) Özkaya adlı astsubaylar öldü. Daha sonra aynı bölgede çıkan çatışmada da 6 TIKKO militanının öldüğü bildirildi.

Güneydoğu'da 14 Ocak günü PKK militanları ile askerler arasında çıkan çatışmada Deniz Muyan adlı asker öldü.

OHAL Bölge Valiliği tarafından Mart ayı başında yapılan açıklamada, Şırnak'ın Gabar Dağı bölgesinde çıkan çatışmada beş PKK militanı ile Serhan Kurt, Kadir Eraslan ve adı açıklanmayan bir askerin öldüğü bildirildi.

Tunceli'nin Hozat ilçesi yakınlarındaki Buzlupınar bölgesinde 7 Mart günü çıkan çatışmada Mehmet Aktaş adlı er öldü.

Bingöl'e bağlı Üçkaya köyü yakınlarında 9 Mart günü çıkan çatışmada Orhan İlbay, Nesih Yaman, Şiyar Aslan ve adları öğrenilemeyen 6 PKK militanı ve 2 asker öldü.

25 Nisan günü Tunceli'nin Ovacık ilçesi yakınlarında çıkan çatışmada 8 TIKKO militanı öldü. Ölen militanlardan dördünün isimleri şöyle: Yusuf Ayata, Fehiman Bozkurt, Umut İl, Ekrem Çetin.

Bingöl'ün Genç ilçesine bağlı Sağgöze mevkiinde 1 Mayıs günü çıkan çatışmada Mehmet Ali Gül adlı astsubay öldü. Çatışmada 4 PKK militanının da öldüğü öne sürüldü.

Erzurum'un Hınıs ilçesine bağlı Pınar köyü yakınlarında Mayıs ayı Mehmet Mahmut Yılmaz adlı erin öldüğü çatışmada 4 PKK militanının da öldüğü iddia edildi. Aynı bölgede 19 Haziran günü çıkan çatışmada da Ali Eren adlı astsubay öldü.

Van'ın Çatak ilçesi garnizonunda Özcan Öner ve Şerafettin Orhan adlı özel tim görevlileri 6 Temmuz günü ellerinde bulunan bombanın patlaması sonucu öldü. Olayda 11 asker de yaralandı.

4 Eylül günü Kars'ın Digor ilçesinde Yunus Cesur, Selim Yıldırım ve Engin Düzavcı adlı erler buldukları bombanın patlaması sonucu öldüler. Olayda Erkan Güler adlı er de yaralandı.

6 Eylül günü Tokat'ın Turhal ilçesi yakınlarında askerler ile TIKKO militanları arasında çıkan çatışmada Çetin Çakmaklı adlı jandarma eri öldü. Olayda ismi öğrenilemeyen bir jandarma eri de yaralandı.

Tunceli'nin Kutudere ilçesine bağlı Mirik ve Vartinik mezralarında 28 Ağustos günü askerler ile PKK militanları arasında çıkan çatışmada, Neşe Yüksel,

Gülcan Kaplan, Fazıl Abukan, Mukader Ergün ve adı öğrenilemeyen Suriye'li iki kişinin öldüğü bildirildi.

16 Eylül günü Bingöl'ün Karlıova ilçesi Yorgançayır köyü yakınlarında Medeni Genç adlı PKK militanının cesedi bulundu. Genç'in cesedinde işkence izleri olduğu bildirildi. Yakınları, Medeni Genç'in boynunun kırık olduğunu, el, boyun ve gövdesinde ip izleri olduğunu açıkladılar.

Bingöl'ün Yedisu ilçesine bağlı Dinarbey köyü kırsal alanında 25 Eylül günü askerler ile PKK'liler arasında çıkan çatışmada, bir güvenlik görevlisi ve 5 PKK militanı öldü. Çatışmada iki güvenlik görevlisinin de yaralandığı bildirildi.

OHAL Bölge Valiliği'nden Aralık ayı sonunda yapılan açıklamada, OHAL uygulamasının başladığı günden itibaren 23.396'sı ölü, 621'i yaralı, 3.086'ı sağ PKK militanının ele geçirildiği öne sürüldü. 2.371 PKK militanının teslim olduğu belirtilen açıklamada, toplam 29.474 PKK militanının ele geçirildiği iddia edildi.

Yasadışı Örgüt Saldırıları

DHKP-C itirafçısı Ali Can Kanat, 24 Temmuz gecesi İstanbul'da kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından öldürüldü. Kanat'ın 7 yıl önce güvenlik güçleri tarafından Tunceli'de yakalandıktan sonra itirafçı olduğu ve iki yıl cezaevinde kaldığı öğrenildi. Kanat'ın daha sonra adını değiştirerek İstanbul'a yerleştiği bildirildi.

Tokat'a bağlı Çöreğibüyük köyünde Hamdi Şahin 4 Ağustos gecesi kimliği belirsiz silahlı kişiler tarafından evinin önünde kurşuna dizilerek öldürüldü. Saldırıcıları gerçekleştirenlerin TIKKO militanları olduğu iddia edildi.

Tokat'ın Turhal ilçesi Kuytul köyündeki evinden 13 Temmuz günü silahlı kişiler tarafından götürülen Muhtar Bektaş Kaya'nın cesedi 16 Ağustos günü Fındıcak köyü yakınlarında bulundu. Bektaş Kaya'nın TIKKO militanları tarafından öldürüldüğü iddia edildi.

Tokat'ın Turhal ilçesine bağlı Yeşilalan köyü eski muhtarı Sadık Kaya, 29 Ağustos günü, silahlı kişiler tarafından öldürüldü. Sadık Kaya'nın, TIKKO militanları tarafından öldürüldüğü ileri sürüldü.

TIKKO lideri İbrahim Kaypakkaya'yı¹⁶ 1973 yılında Tunceli'de ihbar ettiği öne sürülen Cafer Atan adlı öğretmenin, 21 Ekim günü İstanbul Sangazi'de evine 23.30 sıralarında gelen üç kişi tarafından öldürüldüğü bildirildi. Olayın ardından Atan'ın eşi Duygu Atan eşinin öldürülmesinin siyasi bir olay olmadığını öne sürdü.

25 Ekim günü Cumhuriyet gazetesinde yeralan bir haberde de TIKKO üyelerinin yargılandığı sıkıyönetim mahkemelerinin belgelerinde, İbrahim

Kaypakkaya'nın yakalanması olayında sadece Hüseyin Güngör'ün adının geçtiği belirtildi. Haberde, "Tunceli'de kaynaklar Cafer Atan'ın 'Kaypakkaya'nın yakalanmasından sonra devlet korumasında Bursa'ya gönderildiğini' öne sürerken resmi belgelerde adının geçmemesi konusunda yorum yapamıyor" denildi. Aynı tarihli Sabah gazetesindeki haberde ise Cafer Atan'ın kardeşi Ali Atan'ın "muhbirlik" iddialarını doğrular nitelikteki şu anlatımına yer verildi:

"Ağabeyim, 1971'de Tunceli'nin Mirik köyünde öğretmenliğe başladı. Bir gün Vartınik köyü muhtarı, İbrahim Kaypakkaya ile okula gelmiş ve ağabeyime 'yaralıyı bir odaya kilitle, ben jandarmaya haber verip geleceğim' demiş. Daha sonra jandarma Kaypakkaya'yı okuldan teslim almış. Ağabeyim TIKKO tarafından tehdit edildi ve öldürülmek istendi. Bunun üzerine Hatay'a tayin oldu. Burada evi tetikçiler tarafından basıldı ama evde olmadığı için kurtuldu. Bu kez Gebze'ye yerleşti. Burada 7 yıl kadar görev yaptı. Tam herşey yoluna girmişti ki evine garip telefonlar gelmeye başladı. Ağabeyim bunlara daha fazla dayanamayınca Kaypakkaya'nın nasıl yakalandığına dair bir mektup yazarak TIKKO'ya gönderdi. Artık rahatsız edilmiyordu. 1990'da Çanakkale'de kendisi gibi öğretmen olan eşiyile evlendi. Aradan geçen sürede hiçbir şey olmadı. Örgütün ağabeyimin peşini bıraktığını düşünüyorduk. Ağabeyim, olayı eşinden ve çocuklarından sakladığını söyledi."

1 Aralık günü Özgür Politika gazetesinde ise TIKKO tarafından yapılan şu açıklama yer aldı:

"Partimiz kurucu önderi İbrahim Kaypakkaya, yaralı bir halde Hüseyin Güngör'ün evine gelmiştir. Hüseyin Güngör, azılı halk düşmanı köy öğretmeni olan Cafer Atan'a lbo'nun kendi evinde olduğunu belirtir. Her iki halk düşmanı, İbrahim'i direğe bağlayarak odanın kapısını üzerine kilitlemişlerdir. Önder İbrahim'in bütün ikna etme çabalarına rağmen Fehmi Altınbileğ'e ihbar edilmiş düşmana teslim edilmiştir."

Hüseyin Güngör'ün, 1997 yılında öldürüldüğü belirtilen açıklamada, Cafer Atan'ın da "21 Ekim günü cezalandırıldığı" öne sürüldü.

15 Aralık günü Hakkari'nin Yüksekova ilçesi Kayalar iş merkezine saat 19.30 sıralarında el bombası atıldı. Bombayı atanlar daha sonra iş merkezinin karşısında bulunan Kardelen Bilardo Salonu'na girerek İbrahim Karay, Abdülkerim Karay ile Tacettin Mengeç'in üzerine ateş açtı. Mengeç olay yerinde, Abdülkerim Karay hastaneye götürülürken yolda öldü, İbrahim Karay ise ağır yaralandı Olayın nedeni öğrenilemedi.

¹⁶ 23 Ocak 1973 tarihinde Tunceli'de çıkan bir çatışmada yaralanan İbrahim Kaypakkaya, yaralı halde sığındığı Vartınik köyünde, ihbar üzerine yakalanmıştı. Kaypakkaya, 16 Mayıs 1973 tarihinde Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde işkence nedeniyle ölmüştü.

19 Aralık günü İstanbul Zeytinburnu Merkez mahallesindeki Ülkü Ocakları Şubesi'ne saat 16.45 sıralarında düzenlenen saldırıda, Şükrü Sancak (15) adlı lise öğrencisi öldü, İdris Boğa (17), Göksel Günaydın (15) ve Hamza Soyulgan (15) adlı lise öğrencileri yaralandı. Saldırığı, TKEP/L üstlendi.

İstanbul Tarabya'da bulunan Finlandiya Başkonsolosluğu önünde nöbet tutan polis memuruna 12 Aralık gecesi kimliği belirlenemeyen bir kişi tarafından ateş açıldı. Olayda, polis memuru Ali Direk, kırılan camlardan hafif yaralandı.

11 Aralık günü saat 19.45 sıralarında İstanbul Gazi mahallesinde bir polis otobüsüne kimliği belirlenemeyen kişiler tarafından ateş açıldı. Tem Otoyolu hal sapağında gerçekleştirilen saldırıda, Mehmet Ali Acun ve Fahir Toka adlı polisler öldü, Emin Gül, Lütfi Kalın, Yahya Sakallı, Aydın Şensoy, Ayhan Yiğitler, Nezh Şah Yüceler, Murat Muş, Recep Okay, Hüseyin İnan, Mahmut Aydın, Halil Durmaz (Ağır), Hasan Polatkan Tap adlı polisler de yaralandı.

Olay yerine giderek bilgi alan İstanbul Emniyet Müdürü Kazım Abanoz, olayın Özkan Tekin adlı gencin öldürülmesine misilleme olabileceğini ileri sürdü. Polislerin cenaze törenleri ise olaylı geçti.

Polis Eylemleri

Acun ve Toka'nın cenaze törenleri için sabah 08.45 sıralarında Bayrampaşa'daki Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü'nden slogan atarak yürüyüşe geçen 4 bin kadar polis, TEM Otoyolunu trafiğe kapatarak Aksaray Vatan caddesindeki İstanbul Emniyet Müdürlüğü önüne yürüdüler. Emniyet Müdürlüğü önünde İstiklal Marşı okuyan ve af yasasına karşı sloganlar atan polisler, eyleme katılmayan polisleri de protesto etti. Polisler, görüntü almaya çalışan İnterstar kameramanı Ertuğrul Uzunoğulları ve Milliyet gazetesi muhabiri Veysi Şahin'i de dövdüler.

Daha sonra Cağaloğlu'ndaki İstanbul Valiliği'ne yürüyen polisler İstanbul Emniyet Müdürü Kazım Abanoz'u ve Vali Erol Çakır'ı da protesto ettiler. Valilik önünde yarım saat oturma eylemi yapan polisler, kendilerini eyleme son vermeye çağıran Kazım Abanoz'u dinlemediler ve cenaze töreninin yapılacağı İstanbul Emniyet Müdürlüğü'ne döndüler. İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın törene gelmesi üzerine "Tantan uyuma polisine sahip çık" sloganı atan polisler, Emniyet Genel Müdürü Turan Genç'in de aralarında bulunduğu üst düzey polis yöneticilerini protesto ettiler.

Cenaze töreninin ardından polisler yeniden Çevik Kuvvet Müdürlüğü'ne yürüyerek eylemlerine son verdiler. Eylem nedeniyle Fatih Cumhuriyet Savcılığı, polisler hakkında "izinsiz gösteri düzenledikleri" gerekçesiyle soruşturma başlattı. Aynı gün Bursa'da çevik kuvvet polisleri yürüyüş düzenledi.

İstanbul ve Bursa'da başlayan polis yürüyüşleri 13 Aralık günü de Adana, Mersin, İzmir ve Gaziantep'te sürdü. Bu kentlerdeki yürüyüşlerde, çevik kuvvet polisleri kendilerini durdurmak isteyen amirlerini dinlemediler. İzmir'de eyleme engel olmak isteyen Emniyet Müdürü Hasan Yücesan, polisler tarafından tartaklandı. Adana'da da polisleri durdurmaya çalışan Emniyet Müdürü Şükrü Yetimoğlu ve adı öğrenilemeyen bir şube müdürü, polislerin sert tepkisi ile karşılaştı. Yaşanan itiş kakış sırasında şube müdürü yere düşerek sürüklendi.

Bursa Emniyet Müdürü Aydın Genç, protesto yürüyüşü düzenleyen Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü'ne bağlı polis memurlarını tahrik ettikleri ve yürüyüşü yönlendirdikleri tespit edilen 8 polislin açığa alındığını belirtti. Genç, yaptığı yazılı açıklamada, "Her ne kadar duygularını dile getirmiş olsalar dahi amirlerinin emirlerini dinlemeyerek yürüyüş yapan çevik kuvvet polislerini, yapılan tespitlere göre tahrik eden, yönlendiren ve yürüyüş yapmalarına vesile olan Esat Özgüzel, Kadir Keleş, Süleyman Dönmez, Murat Mot, Harun Tatlıoğlu, Taner Uysal, Mete Berke ve İsmail Ergül adlı polis memurları, haklarında polis başmüfettişlerince gerekli tahkikat yapılmak üzere vilayet makamının onayı ile açığa alınmışlardır" dedi.

Adana ve İçel cumhuriyet başsavcılıkları, protesto yürüyüşüne katılan polisler hakkında, "Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Kanunu'na muhalefet" suçundan soruşturma başlattı. İçişleri Bakanlığı, polislerin eylemleri nedeniyle soruşturma başlattı. Bakanlık, yürüyüşlerin gerçekleştiği illere mülkiye müfettişlerini gönderdi.

15 Aralık günü itibarıyla İçişleri Bakanlığı tarafından başlatılan soruşturmalar kapsamında İstanbul'da 35, İzmir'de 16, Mersin'de 9, Gaziantep'te 8, Bursa'da 8, Adana'da 21 polisin görevden uzaklaştırıldığı bildirildi.

İstanbul'da soruşturmanın ilk aşaması 22 Aralık günü tamamlandı. Olaylarla ilgili olarak soruşturmayı yürüten müfettişler 1.540 polis hakkında idari ve adli soruşturma başlatılmasını istedi. Soruşturma kapsamında polislerin ifade vermeleri ve dava aşaması ile ilgili gelişmeler ise 2001 yılına kaldı.

Radikal İslamcı Örgütler

Diyarbakır, Mardin ve Batman'da PKK'ye karşı 1990-1991 döneminde örgütlenmeye başlayan Hizbullah örgütü, Hüseyin Velioğlu'nun öldürülmesi ve daha sonra çeşitli kentlerdeki evlerde yapılan araştırmalarda çok sayıda kişinin cesedinin bulunması nedeniyle 2000 yılında bir kez daha gündeme geldi. Devletin örgütlenme aşamasında koruduğu resmi kaynaklar tarafından da dile getirilen Hizbullah, İstanbul'da önce işadamlarının kaçırılması, ardından da

Beykoz'da çıkan çatışma ile kamuoyunun en önemli gündem maddelerinden birini oluşturdu.¹⁷

Türkiye çapında Hizbullah örgütüne yönelik olarak düzenlenen operasyonlarda binlerce kişi gözaltına alındı. Sorgulamalarda daha önceki yıllarda kaybolan çok sayıda kişinin cesedine ulaşıldı. Ancak daha önceki dönemlerde bir şekilde Hizbullah ile ilişkiye girmiş kişilerin cesetlerinin bulunmasına karşın özellikle Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde faili meçhul cinayetlerin kurbanlarına ulaşılamaması da soru işareti olarak kaldı.

Adana, Tarsus ve Mersin'de 21, İstanbul'da ise 12 öldürme ve kaçırma eylemi gerçekleştirdikleri iddia edilen Mehmet Cemil Erez, Mehmet Emin Ekinci, Ali Atım ve Mehmet Kanlıbıçak adlı kişiler hakkında açılan davanın 30 Kasım günü İstanbul DGM'de yapılan duruşmasında ifade veren Mehmet Emin Ekinci baskı altında ifade verdiğini belirterek, "Çok pişmanım, itirafçılıktan yararlanmaktansa asılmayı tercih ederim. İsterseniz asın. İtirafımları karşılığında bana normal bir hayat vaat edilmişti. Bu vaatler yüzünden bir sürü insanın başını yaktım. Polisteki ifadem onların senaryosudur. Faili meçhul cinayetler, polis ve derin devletin işidir. Hizbullah kılıfına uydurulmuştur" dedi.

Diyarbakır DGM'de yargılanan Hizbullah itirafçısı Aziz Tunç da, 25 Ocak günü yapılan duruşmada, "Ben 1998 yılının başında güvenlik güçlerine teslim oldum. 1995 yılından itibaren örgüt, devlet tarafından içine ajan sokulduğunu tespit ederek kendi elemanlarını kaçırdıktan sonra gömdü. Örgütün elemanlarını öldürdüğünü tabanına söylemesi mümkün değildi, onun için bunlar gizli tutuldu. Güneydoğu'da yer altında yapılan mezarlardan çok sayıda var. Ben bildiklerimi güvenlik güçlerine gösterdim" dedi.

15 Şubat 1993 tarihinde Show TV'de yayınlanan 32. Gün programında dönemin İçişleri Bakanı İsmet Sezgin, "Hizbullah'ın PKK'ye karşı örgütlendiğini" söyledi. Dönemin OHAL Bölge Valisi Ünal Erkan ise 17 Şubat 1993 tarihinde Milliyet gazetesinde yayınlanan röportajında "PKK çökertilmedikçe Hizbullah tipi 'militan' örgütleri çözmeye niyetleri olmadığını" söyledi. Gerçek dergisinde 24 ve 31 Ekim 1992 tarihlerinde yayınlanan röportajda da, adı açıklanmayan bir Hizbullah yetkilisi, "12 Eylül'ün sola indirdiği darbelerin örgütün önünü açtığını", "1985-86 yıllarında merkezi yapılarını sağlamlaştırdıklarını", "1990-91'le birlikte eyleme geçtiklerini" belirtti. Hizbullah yetkilisi, Musa Anter, Bahriye Üçok ve Turan Dursun cinayetlerini de örgüt adına üstlendi. Cumhuriyet gazetesinin 17 Şubat 1993 tarihli sayısında, kendisini Şeyhmus olarak tanıtan Hizbullah yöneticisi de "T.C. bize muhtaçtır. PKK'yi Batman'da biz durdurduk" dedi.

1993 yılında kurulan TBMM Faili Meçhul Cinayetleri Araştırma Komisyonu'na ifade veren Batman Emniyet Müdürü Öztürk Şimşek ise "Ne yazık ki, Hizbullah örgütü mensupları bir dönem askerlerden yardım gördüler. Buradaki bazı askeri birliklerde silahlı eğitim yaptılar, lojistik destek gördüler" dedi.

Komisyon tarafından hazırlanarak 12 Ekim 1995 tarihinde TBMM Başkanlığı'na sunulan faili meçhul cinayetleri işleyen örgütler hakkında geniş bilgilerin yer aldığı raporda, Hizbullah tehlikesine de dikkat çekilerek şu görüşlere yer verilmişti:

"Faili meçhul siyasal cinayetleri işleyen PKK örgütü yanında, bu örgütten daha büyük bir tehlike olarak faaliyetlerine devam eden Hizbullah örgütü, kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Bilindiği üzere, PKK terör örgütü, siyasi iradenin kararlı tutumu nedeniyle gücünü kaybetmiş ve halkın nefret ve tepkisini çektiğinden ötürü de halk tabanı bulamamıştır. Ancak Hizbullah örgütü böyle değildir. Halkımızın yüzde 99'unun Müslüman olduğu göz önünde tutulursa, vatandaşın dini duygularını istismar eden Hizbullah örgütünün müsait zemin içerisinde nasıl güçleneceği ortadadır. (Allah) diyen ve vatandaşın dini duygularını istismar eden bu örgütün yakalanması için örgütün çok iyi tanınması gerekir. Tüm Hizbullahi hareketlerin hamisi olduğunu beyan eden ve ülkemizde faaliyet gösteren Hizbullah örgütü adı altındaki tüm örgütleri eğiten ve destekleyen komşu ülkelerimiz bu konulardaki faaliyetlerinden dolayı uyarılmalıdır"

Kurulduğu günden itibaren devlet güçleriyle hiçbir şekilde çatışmaya girmeyen Hizbullah'a karşı ilk tutuklama operasyonları 1997 yılı sonlarında Diyarbakır, Şırnak ve Batman'da başladı.

1999 yılı Nisan-Mayıs-Haziran döneminde Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'nün düzenlediği operasyonlarda 163 kişiyi öldürmek, 102 kişiyi yaralamak, zorla para toplamak, kundaklama gibi suçlardan sorumlu tutulan bine yakın kişi gözaltına alındı. Bu kişilerden 400'ü tutuklandı. Tutuklama operasyonları devam ederken, Hizbullah'la ilişkili olduğu belirtilen 11 işadammının ortadan kaybolmasının ardından Diyarbakır'da 20

17 IHD Genel Başkan Yardımcısı Osman Baydemir, Ocak ayı içinde yaptığı açıklamada devletin Hizbullah'a göz yumduğu ya da desteklediği yönündeki açıklamaların doğru olmadığını belirterek "Olayın esası şudur: Bağımsız bir Hizbullah yoktur. Bu bizzat devlet tarafından oluşturulmuştur. Devlet, bu hukuk dışı yapılarla tam bir ilişki içerisinde olmuştur. Buradaki insan hakları ihlalleri bu ilişki içerisinde sistematik biçimde gerçekleşmiştir. İlişkileri büyük oranda yerel yöneticiler yürütmüştür ancak bu bir konsepttir ve merkezidir, Genelkurmay'dan Başbakanlığa kadar..." dedi. Baydemir, resmi verilere göre, sadece Olağanüstü Hal Bölgesi'nde 400 kayıp olduğunu, gerçek rakamın ise bunun çok üzerinde olduğunu ifade ederek, şunları söyledi: "Kayıpların kimler tarafından kaçırıldığı ve nerede gömülü olduğu biliniyor. Bizim bildiğimiz toplu mezarlar var. Bunları devlet de biliyor. Hiç kimse bilmese bile MIT biliyor. Özellikle Silopi, Cizre, İdil, Diyarbakır'a doğru. Silvan-Diyarbakır, Silopi-Cizre arası, insanların toplu olarak gömüldüğü yerler olduğuna ilişkin çeşitli yerlerden gelen iddialar var."

Aralık 1999 tarihinde düzenlenen "Hizbullah" zirvesi, Hizbullah'a yönelik operasyonların ilk işareti oldu.¹⁸

Bu dönemde düzenlenen operasyonlarda 13 kişi (bir kişi İBDA/C üyesi) öldürüldü. Çatışmalarda da 10 polis (biri kaza kurşunu) öldü. Başta İstanbul, Ankara, Konya, Adana, Tarsus ve Diyarbakır olmak üzere Hizbullah'a ait olduğu ileri sürülen evlerde yapılan kazı çalışmalarında da 69 kişinin cesedi bulundu.

13 Ocak günü "1993 yılında Diyarbakır Seyrantepe Semti'nde Mehmet Kaynak, Savaş Mahallesi'nde Yalçın Yaşa, 1994 yılında Bağlar Semti'nde Ahmet Aydın, Melikahmet Caddesi'nde Bayram Demir ve Seyrantepe Semti'nde de Ömer Güneş'i Hizbullah adına öldürdüğü" iddiası ile Mehmet Çiğdem adlı kişi tutuklandı.

17 Ocak günü İstanbul Beykoz'da bir eve düzenlenen baskında "Radikal İslamcı Hizbullah örgütünün İlim kanadının kurucusu" olduğu öne sürülen Hüseyin Velioğlu öldürüldü. Baskında, Edip Gümüş ve Cemal Tutar sağ olarak yakalandı.

Hüseyin Velioğlu ile çok sayıda faili meçhul cinayetten sorumlu olduğu ileri sürülen "Yeşil" kod adlı Mahmut Yıldırım arasındaki ilişkiyi sağlayan kişi olduğu iddia edilen Hizbullah itirafçısı Abid Taşan, 24 Ocak günü İstanbul'da gözaltına alındı. Polisin, Hüseyin Velioğlu'nun öldürüldüğü eve, Abid Taşan'ı izleyerek ulaştığı ileri sürüldü.

Gümüş'ün verdiği ifadeler doğrultusunda 19 Ocak günü Üsküdar Yavuztürk mahallesi Hasippaşa caddesi Çeşme sokakta Hizbullah militanları tarafından kullanıldığı belirtilen bir evde yapılan araştırmada 10 ceset bulundu. Gümüş'ün eve getirilerek yer göstermesinden sonra belediye araçlarının ve işçilerinin yardımıyla yapılan kazı sonucunda, evin kömürlüğünde sekiz, avluda ve arka bahçede de birer ceset bulundu. 1999 yılı sonlarında ortadan kaybolan İslami eğilimli bu kişilerin boğularak ya da silahla öldürüldüğü ileri sürüldü: Mehmet Salih Dünder (30 Kasım 1999), İsmail Aksoy (30 Kasım 1999), Ramazan Yaşar (30 Kasım 1999), Cihangir Gaffari Negiş (29 Kasım 1999), Şuayip Yeter (Yetiş-17 Kasım 1999), Selim Sankarkan, Ömer Çınar, Yusuf Akdeniz (65), Nezir Aslan ve Sıddık Öz.

Yusuf Akdeniz ve Nezir Aslan'ın Almanya'da yaşadıkları ve 11 Kasım 1999 tarihinde birlikte Türkiye'ye geldikten sonra kayboldukları öğrenildi. Sıddık Öz'ün de 1999 yılı sonlarında kaçırıldığı bildirildi.

Cesetlerin gömüldüğü iki katlı evde bulunan Ali Rıza ve Murat Yay adlı kişiler de gözaltına alındı.

Bu arada Beykoz'daki evde "feminist İslamcı yazar" Konca Kuriş'in sorgulamasının kaydedildiği bir kaset bulunduğu ileri sürüldü. Polis yetkilileri, 16 Temmuz

1998 tarihinde Mersin'de Konca Kuriş'i kaçıranlardan Mehmet Emin Ekinci adlı Hizbullah militanının daha önce İstanbul'da gözaltına alındığını, bu kişinin Pişmanlık Yasası'ndan yararlanmasının ardından, Kuriş'i Ahmet Yeşil ve Ali Rıza Yöndem adlı kişilerle birlikte kaçırdıklarını itiraf ettiğini bildirdiler. Polis yetkilileri, Konca Kuriş'in sorgulanıp öldürüldükten sonra Adıyaman yakınlarında gömüldüğünden kuşkulandığını belirttiler.

Ankara'da Dr. Abdurrahman Alpsoy, Mustafa Gürlüer (Gözlüer), Nermin (Nesrin) Aslan, Mahmut Demir, Nuran Aslan, Sadullah Arpa, Burhan Özlük, Selman İpek (Mehmet Yaşar) ve Nuray İpek adlı kişiler gözaltına alındı.

21 Ocak günü de Başbakanlık İdari ve Mali İşler Daire Başkanlığı'nda memur olarak çalışan Abdülsamet Yıldız gözaltına alındı. Gözaltına alınan kişilerin ve özellikle İstanbul'da yakalanan Mehmet Emin Ekinci adlı üst düzey Hizbullah militanının ifadeleri üzerine Ankara'nın Etimesgut ilçesi Kazım Karabekir mahallesinde iki ayrı evde arama çalışması başlatıldı. Çalışmalar sırasında 303. sokak 28 numaralı evin bahçesinde üç kişinin cesedi bulundu. Cesetlerden ikisinin 26 Temmuz 1999 tarihinde Mersin'de kaçırılan Mehmet Şerif Uprak ve Bayram Ali Uprak adlı kardeşler, üçüncü cesedin ise 1999 yılının Haziran ayında kaçırılan Ahmet Aydın adlı imam olduğu öne sürüldü. Ancak, Uprak ailesi cesetlerin çürümesi nedeniyle yakınlarını teşhis edemedi. Yakınları, Uprak kardeşlerin kaçırılmasından sonra Mersin Emniyet Müdürlüğü'nden önce "gözaltına alındılar", birkaç gün sonra ise "soyadı benzerliği nedeniyle yanlışlık yapılmış" şeklinde açıklama yapıldığını söylediler.¹⁹

Mehmet Emin Ekinci'nin, Konya'da 1999 yılı sonlarında bulunan toplu mezardan cesetleri çıkan 6 kişiyi öldürdüklerini söylediği de bildirildi. Bu toplu mezardan çıkarılanlardan üçünün öğretmen Hüseyin Tuncer, imam Ali Aslan ve Enver Aktaş adlı kişiler oldukları ileri sürülmüştü.

Sanıkların ifadeleri doğrultusunda 21 Ocak günü Konya Yunusemre mahallesi Sancaklıbey sokakta bulunan bir evde yapılan araştırmada ise biri kadın

¹⁸ Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nde 24 Kasım 1999 tarihinde intihar eden İsmail (Cemal) Uçar adlı Hizbullah militanının, emniyette verdiği ifadede çok sayıda faili meçhul cinayet ve kayıp konusunda bilgi verdiği Ocak ayında ortaya çıktı. Uçar'ın ifadesinde, "bilgi sızdırdığından kuşkulanan" Yasin Özalp, Hatip Pirizade, Aziz Başak, Musa Bakışkan, Nurettin Güneş, Hasan Bozan, Yılmaz Gökçe, Suat Erciyes, Şaban Kurmuş, Mehmet Ali Eroğlu ve İsmail Sevinç adlı örgüt üyelerinin kaçırılarak öldürüldüğünü söylediği öğrenildi. Uçar'ın Hasan Bozan ve Yılmaz Gökçe'nin işkence sonucu öldüğünü anlattığı da bildirildi.

¹⁹ Mayıs ayı içinde gözaltına alınan Abdülsettar Yıldızbakan adlı kişinin Mersin'de yapılan yer göstermede 26 Temmuz 1999 tarihinde Mehmet Şerif Uprak ve Bayram Ali Uprak adlı kardeşleri Ankara'dan gelen iki kişiye teslim ettiklerini açıkladığı ileri sürüldü.

4 kişinin cesedi bulundu. Öldürülen kadının 1998 yılında Mersin'de kaçırılan Konca Kuriş olduğu belirlendi. Konya'ya giden Kuriş'in kardeşi Mehmet Genç, 22 Ocak günü cesedi teşhis etti. Öldürülen diğer iki kişinin 22 Aralık 1998 tarihinde kaçırılan İlyas Saraç ve 12 Ekim 1998 tarihinde Adana'da kaybolan Mehmet Beşir Can olduğu saptandı. Diğer cesedin kimliği ise belirlenemedi.

22 Ocak günü Konya'nın Sakarya mahallesindeki bir evde ikinci bir toplu mezar daha bulundu. Bu evde 8 kişinin cesedi çıkarıldı. Cesetlerin çürüdüğü ve tanınmaz halde oldukları belirlendi.

23 Ocak günü Tarsus'ta da 6 ceset (Ahmet Aydın, Bülent Doğan, Yusuf Alpaslan, Uğur Gökdemir, Erkan Terzioğlu ve soyadı belirlenemeyen "Güneydoğu kökenli" Seyit adlı kişi) bulundu. Mehmet Emin Ekinci'nin yer göstermesi üzerine Tarsus Bağlar mahallesi Akyokuş bölgesindeki bir ahırın yanındaki tarlada yapılan kazı çalışmasında üç ceset bulundu. Ahırın, Hizbullah davası nedeniyle tutuklu bulunan Sinan Oruç adlı kişiye ait olduğu belirlendi. Bunun ardından iki kilometre kadar uzaklıktaki bir başka tarlada üç ceset daha bulundu. Cesetlerin çürüme nedeniyle tanınmadığı, kimlik tespiti için DNA testi yapılabileceği bildirildi. Öldürülen kişilerin el ve ayaklarının bağlandığı öğrenildi.

Ekinci'nin ifadesinde, Adana'da iki yıl içinde kaybolan Uğur Gökdemir, Erhan Terzioğlu ve Bülent Doğan'ı Tarsus'ta, Mehmet Beşir Can, Ahmet Ekinci ve Faik Boyunlu'yu Konya'da gömdüklerini, Hüseyin Bayburt'un nereye gömüldüğünü hatırlamadığını söylediği öğrenildi.

İçel Emniyet Müdürü Haluk Bahçekapılı, düzenlediği basın toplantısında Tarsus'ta gözaltına alınanların, İşçi Partisi Tarsus İlçe Başkanı Hüseyin Parlaticı'nın 11 Mart 1995 tarihinde öldürülmesi eylemine katıldığını saptandığını belirtti.

Bahçekapılı, ayrıca Sadık Bilgin (1993), Abdülkerim Baltekin (1993), Abdülhaluk Önen (1995), Hasan Gül (Büyük Birlik Partisi Mersin İl Başkanı, 1 Kasım 1996), Ramazan Gümüş, imam İlyas Saraç (Tarsus), Abdülrakip Öz ve Ali Sürmüş cinayetlerinin de aydınlatıldığını iddia etti.

Ankara'nın Etimesgut ilçesinde bir eve düzenlenen baskında da Mustafa Gözlüer, Mehmet Demir, Sadullah Arpa, Nuran Aslan ve Nermin Aslan adlı kişiler gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan Mustafa Gözlüer'in Tarsus'ta Mustafa Özkan (9 Ekim 1997) ve Oktay Bulun'u (10 Ekim 1997) öldürdüğü ileri sürüldü.

24 Ocak günü Tarsus'tan Adana'ya getirilen Mehmet Emin Ekinci'nin verdiği bilgiler üzerine, Adana Uçak mahallesi 1047 sokakta bulunan boş arazide bir erkek cesedi bulundu. Adana Emniyet Müdürü Şükrü Yetimoğlu, öldürülen kişinin, 29 Haziran 1999

tarihinde Tarsus'ta Ekinci tarafından kaçırılan ve öldürülen Ramazan Gümüş (23) olduğunu söyledi.

Tarsus'ta ise Ekinci'nin ifadeleri doğrultusunda sürdürülen çalışmalarda, Tarsus yakınlarındaki Akçakocalı köyü Şekerpınarı bölgesinde, tümüyle çürüdüğü ve belden aşağısı olmayan bir ceset çıkarıldı.

Gaziantep Emniyet Müdürü Haşim Tunç, gözaltına alınan kişilerin sorgulanması sonucunda, "Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılan Halkın Emek Partisi (HEP) Gaziantep İl Başkanı Abdülsamet Sakık'ı (Şemdin Sakık'ın ağabeyi) 3 Kasım 1992 tarihinde öldürdüklerini" itiraf ettiklerini bildirdi. İzmir Emniyet Müdürü Hasan Yücesan ise İzmir'de gözaltına alınan Kemal Gülşen adlı kişinin, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde son yıllarda işlenen çok sayıda cinayetin tetikçisi olduğunu ileri sürdü.

Diyarbakır'da gözaltına alınan Ferhat Bal adlı kişinin, 16 Kasım 1992 tarihinde Muhammet Tohumeken, 16 Aralık 1992 tarihinde de Mustafa Uçakan adlı kişileri öldürdüğü iddia edildi.

Hüseyin Velioğlu'nun öldürüldüğü evin Hüseyin Altsoy adına kayıtlı olduğu saptanınca, bu kişiye ait dört evde yapılan araştırmalarda yeni cesetlere ulaşıldı. Kartal Çavuşoğlu mahallesi Samanyolu caddesinde Altsoy'a bir villada, 28 Ocak günü yapılan araştırmada 7 ceset, 29 Ocak günü de 2 ceset bulundu. Öldürülen kişilerden üçünün Med Zehra Eğitim ve Kültür Vakfı Başkanı İzzettin Yıldırım ile vakıf üyeleri Mehmet Sait Avcı (28 Aralık 1999), Mehmet Kanlıbıçak (27 Aralık 1999) olduğu, yakınları tarafından saptandı. Cesetlerde işkence izleri olduğu bildirildi. Diğer altı cesetten ikisinin tefeci Nesim Malki'yi öldürdüğü gerekçesiyle yargılanan Mehmet Sümbül ve yeğeni Orhan Karaçöllü'ye ait olduğu ileri sürüldü. Mehmet Kanlıbıçak, Ramazan Yaşar ve Cihangir Gaffari Negiş'e ait arabalar da, Altsoy'un evlerinin önünde ve garajlarında bulundu. Pendik Güzelyalı semtindeki eve yapılan baskında, örgüt yöneticileri Mehmet Sudan, Enver Kılıçaslan, Hacı Bayıncık ve Edip Gümüş'ün eşleri ile Mehmet Sudan'ın kayınpederi gözaltına alındı. Bu evin garajında Sümbül'e ait araba bulundu.

Diyarbakır'da ise gözaltına alınan 11 kişinin ifadeleri üzerine 30 Ocak günü Melikahmet semti Savaş mahallesi Küçükkavas sokaktaki iki evde kazı yapıldı. Evlerden birinde üç kişinin cesedi bulundu. Bu kişilerden ikisinin, 21 Ocak günü eve girdikleri görülen Ayetullah Dalgın (20) ve Ali Çelik (19) olduğu saptandı. İşkence gördükleri ve boğularak öldürüldükleri saptanan gençlerin, eve güvercin çalmak amacıyla girdikleri ancak Hizbullah militanlarına yakalandıkları belirtildi. Ayetullah Dalgın'ın babası Abdullah Dalgın, oğlunun, Ali Çelik'in ve iki arkadaşlarının evde silahlı bir kişiyle karşılaştıklarını, iki kişinin kaçmayı başardığını

söyledi. Abdullah Dalgın, olayı haber alınca polise haber verdiklerini, evde arama yapıldığını ancak bir şey bulunamadığını söyledi. Diğer cesedin kimliği ise belirlenemedi. İkinci evde ise iki kişinin kemikleri bulundu.

Aynı evde 31 Ocak günü de bir kişinin cesedi bulundu. Cesedin tümüyle çürüdüğü öğrenildi. Evden 1 Şubat günü de 3 kişinin cesedi çıktı. Diyarbakır DGM Savcısı Yılmaz Aktaş, bu kişilerin elleri arkadan zincirle bağlandıktan sonra boğularak öldürüldüğünü ve naylon torba içinde gömüldüğünü bildirdi. Evde 2 Şubat günü yapılan çalışmada çürümüş üç ceset daha bulundu. Öldürülen kişilerden ikisinin Hizbullah üyesi olduğu iddia edilen Dicle Üniversitesi Genel Sekreteri İbrahim Sarı, 18 Nisan 1999 seçimlerinde Diyarbakır'ın Kayapınar beldesinde FP'nin belediye başkan adayı imam İsmail Eren olduğu belirlendi.

Örgüt yöneticilerinden Mehmet Emin Ekinci'nin ifadeleri üzerine 29 Ocak günü Antalya-Isparta yolu üzerinde Topallı köyü yakınlarında, Ahmet Yalçın adlı kişinin kemikleri bulundu. Ahmet Yalçın'ın Hizbullah'ın yöntemlerine karşı çıktığı için 1998 yılında kaçırıldığı bildirildi.

Batman'ın Gercüş ilçesi Bağlarbaşı mahallesinde Şerif Yıldırım adlı kişiye ait evin ahırında da bir ceset bulundu.

Antep yakınlarındaki bir mağarada Özgül Elmas adlı kadının cesedi bulundu.

Batman 19 Mayıs mahallesi 2922 sokakta bir evde de bir kişinin cesedi bulundu.

Ankara'da gözaltına alınan ve itirafçı olmak isteyen Mahmut Demir'in, HADEP Yüreğir (Adana) İlçe Başkanı Rabih Çabuk'un öldürülmesi (3 Ekim 1994) eylemine katıldığını itiraf ettiği bildirildi.

Bu arada, Maraş'ta bir eve düzenlenen baskında Senanur Fırathan (5) adlı kız çocuğu bulundu. Senanur Fırathan'ın 11 Şubat 1999 tarihinde Gaziantep'te kaybolan beş kişilik aileden olduğu, ailenin diğer üyelerinin nerede olduğu konusunda ise bilgi edinilemediği bildirildi.

Ankara'da gözaltına alınan Mehmet Emin Alpsoy adlı kişinin ifadesinde, İstanbul'da kaçırılan kardeşi Hacı Emin Alpsoy'un ve Adana'da Beşir Can adlı kişinin Hizbullah tarafından öldürüldüğünü söylediği öğrenildi.

3 Şubat günü İçişleri Bakanlığı tarafından özel olarak çağrı yapılan 59 gazeteciye Hizbullah operasyonu konusunda brifing verildi. Hizbullah tarafından kaçırılan bir kişinin boğularak öldürülmesine ilişkin kısa bir video filminin de gösterildiği brifingde şu verilere de yer verildi:

"1992-1995 yılları arasında PKK-Hizbullah çatışmasında, 400 PKK'li ve 200 Hizbullahçı öldü. 1993 yılında örgüt içinde yaşanan hesaplaşmada 50

kişi öldürüldü. Cezaevlerinde halen 506'sı Hizbullahçı, toplam 696 İslamcı örgüt üyesi bulunuyor. 17 Ocak gününden bu yana 44 ilde, 30'u öğretmen, 21'i imam toplam 1073 kişi gözaltına alındı"

Batman Emniyet Müdürü Muzaffer Erkan 7 Şubat günü yaptığı açıklamada, Batman'da ele geçirilen silahların, toplam 29 faili meçhul cinayetin aydınlatılmasını sağladığını iddia etti. Erkan'ın verdiği bilgiye göre, bu silahlarla öldürülenlerin isimleri şöyle:

Nesim Ormancı, Masum Erol, Ramazan Toprak, Mehmet Emin Başaran, Abdülkadir Ekinci, Naif Keleş, Basri Serihan, Mehmet Erten, Felemez Dünder, Mehmet Can Seçkin, Talip Topsuz, Ahmet Karabulut, Yahya Çillioğlu, Musa Bürü, Abdullah Bayındır, Derviş Yeşilmen, Nazım Doğan, Metin Demir, Ahmet İlyasoğlu, Alaattin Kutlubay, Şerif Gezer, Mehmet Reşat Başar, Medeni Göktepe, İbrahim Gül, Hasan Akın ve adı öğrenilemeyen iki kişi.

7 Şubat günü Şanlıurfa'nın Ceylanpınar ilçesinde Hizbullah sorumlusu olduğu ileri sürülen Mehmet Bayol ve Lütfü Bayol adlı kardeşlerin babası Şeyho Bayol'un (65) evine düzenlenen baskında, Bayol öldürüldü. Baskın sırasında evde olmadığı bildirilen Lütfü Bayol ve Mehmet Bayol daha sonra gözaltına alındı.

Bu arada örgüt hakkında itiraflarda bulunan Cemal Tutar'ın, "1992 yılında Ramazan Şat adlı kişiyi öldürdüğünü" söylediği bildirildi.

Hizbullah üyesi oldukları gerekçesiyle gözaltına alınan Fuat Balca, Abdülkerim Kaya ve Faysal Bozkuş adlı kişilerin, Diyarbakır'da aralarında Özgür Gündem gazetesi muhabiri Hafız Akdemir (8 Haziran 1992) ve 2000'e Doğru dergisi muhabiri Halit Güngen'in (18 Şubat 1992) de bulunduğu 7 kişiyi öldürdüklerini itiraf ettikleri bildirildi. Bu kişilerin itiraf ettiği diğer saldırılar şöyle:

"Hazreti Süleyman Camii imamı Siddik Turhallı'nın (29 Ağustos 1992), Musa Kaya'nın (29 Ocak 1994), Abdülbaki Karakoç'un (14 Ekim 1993), Mehmet Siddik Fidancı ve Azad Önen'in (13 Ocak 1994) öldürülmesi. Fahri Okman, Hamza Yüksel, Menzil kitapevinde Zeki Gür ve Özgür Gündem gazetesi satan Eşref Yaşa'nın yaralanması"

Fuat Balca, Abdülkerim Kaya ve Faysal Bozkuş'a 9 Şubat günü Diyarbakır'da tatbikat yaptırıldı. Fuat Balca, Hafız Akdemir'i soyadını bilmediği "Hüseyin" adlı kişinin, Halit Güngen'i de Cemal Tutar'ın öldürdüğünü²⁰, her iki olayda da kendisinin gözcülük

²⁰ Dönemin Olağanüstü Hal Bölge Valisi Ünal Erkan, 12 Kasım 1992 tarihinde "Halit Güngen'i öldüren Nedim Uysal adlı Hizbullah militanının yakalandığını" açıklamıştı. Ancak, Nedim Uysal 6 ay kadar tutuklu kaldıktan sonra ruhsatsız silah bulundurma suçundan ceza almış ve tahliye edilmişti.

yaptığını söyledi. Fuat Balca, eylemler için Mahmut Kaya adlı örgüt yöneticisinin talimat verdiğini belirtti.

14 Şubat günü Van Vali Mithatbey mahallesi Çavuşbaşı sokakta bulunan bir eve düzenlenen baskında da çatışma çıktı. 5 polis ve 5 Hizbullah militanının öldüğü olaylar edinilen bilgiye göre şöyle gerçekleşti:

Saat 02.00 sıralarında düzenlenen baskında çıkan çatışmada, Mehmet Ünver ve Naci Akçay adlı polisler ile "örgütün Van sorumluları oldukları" iddia edilen Sebahattin Sap, Mehmet Nuri Balka ve Nuri Baran adlı kişiler öldü. Çatışmada yaralanan Zahir Hayva adlı kişinin Yenimahalle semti Şerefiye caddesi 4. sokakta bulunan bir eve kaçtığı saptanması üzerine düzenlenen baskında da, Zahir Hayva²¹ ve Murat Hayva adlı Hizbullah militanları ile Vahit Uslu, Harun Karabulut ve Mustafa Kemal Açıkgöz adlı polisler öldü. Çatışmada, Gürbüz Bulut, Hüseyin Yağcı, Faris Atasever, Mansur Erdoğan, Metin Çiftlik ve Sami Özübelli adlı polisler de yaralandı. Üçüncü çatışma ise saat 14.00 sıralarında yaşandı. Saat 14.00 sıralarında Selimbey mahallesinde, basılan evden kaçmayı başardığı iddia edilen Adem Balka yaralı olarak yakalandı, İsa Balka adlı kişinin kaçtığı bildirildi.

İsmail (Adem) Balka ile daha önce gözaltına alınan Cömert Yorgun ve Billa Yararlı adlı kişilerin ifadeleri üzerine Bostaniçi beldesi Şafak mahallesi yakınlarındaki Ereğ dağı eteklerinde 16 Şubat günü yapılan kazıda "örgütten ayrılmaya karar verdiği için öldürülen" Tayfur Tokpınar'ın cesedi bulundu. Van Valisi Durmuş Koç, 16 Şubat günü düzenlediği basın toplantısında, gözaltına alınanların ifadeleri sayesinde bazı faili meçhul cinayetlerin aydınlatıldığını ileri sürdü. Koç'un verdiği bilgiye göre, Hizbullah tarafından Van'da öldürülen kişilerin adları şöyle: Orhan Karağar (19 Ocak 1993-Özgür Gündem dağıtımıcısı), Adnan Işık (27 Kasım 1993-Özgür Gündem dağıtımıcısı), Mehmet Aksarı (28 Mart 1995), Şevket Alpaslan (22 Ağustos 1996), İbrahim Memduhoğlu (1998-imam), Sulhaddin Kızıldaş (6 Aralık 1999-MHP Van Merkez İlçe 2. Başkanı). Diyarbakır'da gözaltına alınan İdris Hazar adlı kişinin de, imam Sebahattin Turan'ı öldürdüğünü itiraf ettiği öğrenildi. Sebahattin Turan'ın cesedi 25 Ekim 1998 tarihinde bulunmuştu.

Gözaltına alınanlardan Mehmet Varol'un Batman'da yer göstermesi üzerine Fatih mahallesi 3326. sokakta bulunan bir inşaatın bodrumunda bir kişinin cesedi bulundu.

Hizbullah örgütüne karşı sürdürülen operasyon çerçevesinde gözaltına alınan Musa Daşkın adlı kişinin 1992-1995 yıllarında Diyarbakır'ın Silvan ilçesinde Hamdusene Kırtay, Şirin Cesur, Mehmet Sait İşçi, Ahmet Okuyucu ve Mehmet Çiçek adlı kişileri

öldürdüğü, Mehmet Zait Ekinci, İhsan Yüce ve Mehmet Tokur adlı kişileri de yaraladığı ileri sürüldü.

8 Mart günü Van'da Hizbullah örgütüne yönelik olarak düzenlenen operasyonlarda 1998 yılının Mart ayında kaçırılan imam Tahir Çakır'ın cesedi bulundu.

Emniyet Müdürlüğü yetkilileri, 24 Mart günü Diyarbakır'da yakalanan Cihan Yeşil adlı kişinin 1993-1999 yılları arasında yedi kişiyi öldürdüğünü öne sürdü. Cihan Yeşil'in "18 Mart 1993 tarihinde Zülfü Akboğa ve Feridun Nergiz'in satırda, 15 Şubat 1994 tarihinde Çelebi Gül, 13 Şubat 1994 tarihinde Melikahmet mahallesi muhtarı Recep Kutlal, 30 Nisan 1994 tarihinde İbrahim Böçkün, 18 Mayıs 1994 tarihinde Kenan Aydın ve 18 Ocak 1999 tarihinde Ahmet Şeran adlı kişilerin silahla öldürülmesi, 2 Nisan 1999 tarihinde Mehmet Alptekin, 18 Kasım 1993 tarihinde de Suayip Polat ve Seyfettin Ay adlı kişilerin yaralanması"ndan sorumlu olduğu bildirildi.

Şanlıurfa'nın Birecik ilçesi Koca Şerif mahallesinde bir eve 30 Mart gecesi polisler tarafından baskın düzenlendi. Baskında çıkan çatışmada Ali Osman Sarıçalı adlı komiser öldü. Çatışmada, radikal islamcı Vasat örgütü üyesi oldukları iddia edilen Murat Yüreklili ile Bahri Bozok adlı kişiler yaralı, Mehmet Şah Yüreklili, Abdullah Erkan ve Hasan Yarımadağlı adlı kişiler ise sağ olarak yakalandı.

Diyarbakır'ın Çınar ilçesine bağlı Karabudak köyünün Pembeviran mezrası yakınlarındaki bir tarlada 3 Nisan günü yapılan kazılarda 5 ceset bulundu. Batman'da gözaltına alınan Hizbullah üyesi Şeyhmuz Kınay'ın yer göstermesi üzerine sürdürülen kazılarda bulunan cesetlerden üçünün Hatip Pirizade, Aziz Başak ve Yılmaz Gökçe'ye ait olduğu belirlendi. Cesetlerden birinin de Yasin Özalp olduğu belirtildi ancak bu bilgi daha sonra doğrulanmadı.

20 Mayıs günü Adana ve İstanbul'da iki eve düzenlenen baskınlarda Hizbullah militanı olduğu öne sürülen 4 kişi öldü. Edinilen bilgiye göre, Hizbullah örgütünün üst düzey yöneticilerinden olduğu iddia edilen Hacı İnan adlı kişi, Mayıs ayı ortalarında gözaltına alındı. Hacı İnan'ın verdiği bilgiler üzerine İstanbul'da bazı evlere baskın düzenlendi. Kartal ilçesi Kurfalı mahallesinde bir eve düzenlenen baskında çatışma çıktı. Çatışmada, Veysi Özen öldü, Murat Cezmi Erbay adlı polis hafif yaralandı. Baskınlarda, çatışma çıkan evde bulunan Enver Kılıçaslan, Fırat Çakmak, İlyas Kutluman, Eşref Turgut, diğer yerlerde de Orhan Kıvanç, Fatih Korkmaz, Mehmet Kenan Elmas, Bener Kutluman,

²¹ Baskınlarda öldürülen Zahir Hayva ve Nuri Baran'ın Ocak ayı sonlarında Hizbullah operasyonu çerçevesinde gözaltına alındıktan sonra serbest bırakıldıkları bildirildi. Murat Hayva adlı Hizbullah militanının da MHP Van Merkez İlçe 2. Başkanı Sulhaddin Kızıldaş'ın 6 Aralık 1999 tarihinde öldürülmesi nedeniyle gözaltına alındığı ancak delil yetersizliği nedeniyle serbest bırakıldığı öğrenildi.

Hasan Kutluman, Mehmet Bayram Ercan, Abdullah Beldek, Ahmet Şükrü Kontuk ve Hacı Bayancık adlı kişiler gözaltına alındı. Enver Kılıçaslan ve Hacı Bayancık'ın da Hizbullah örgütünün üst düzey yöneticileri olduğu iddia edildi.

Hacı İnan'ın ifadesi üzerine Adana Mithatpaşa mahallesinde bir eve düzenlenen baskında da Selim Aydar, Rahmetullah Korkmaz ve Abdülvahit Kara adlı kişiler öldü, üzerinde Hafız Karataş adına düzenlenmiş sahte kimlik bulunan Ali Rıza Yöndem²² de yaralı olarak gözaltına alındı. Yaklaşık 45 dakika süren çatışmada, evde bulunanların atılan gaz bombalarından etkilenecek dışarı çıkmaya çalıştıkları ve kapının önünde öldürüldükleri öğrenildi. Ali Asker Gonca adlı polis ise baskına giderken arabada kazayla silahının patlaması üzerine öldü.

Erzurum'da Hizbullah üyesi olduğu iddiası ile gözaltına alınan Nihat Özmen'in evine 27 Mayıs günü düzenlenen baskında, evden atılan bombanın patlaması sonucu özel tim görevlisi Nejat Uzun öldü. Patlamada, Nihat Özmen ile Alparslan Keskin, Süleyman Korkmaz ve Zeki Özdemir adlı polisler de yaralandı. Çatışmada üzerinde Mehmet Doğan Alagöz adına düzenlenmiş bir kimlik bulunan ve Ağrı'da imamlık yapan Mehmet Gök öldü.

Bu arada Mayıs ayı içinde Hizbullah örgütüne yönelik operasyonlarda gözaltına alınan Abdülsettar Yıldızbakan'ın Tarsus'ta yapılan yer gösterme sırasında Mustafa Özkan adlı öğretmeni öldürdüğünü itiraf ettiği öne sürüldü.

Şanlıurfa'nın Ceylanpınar ilçesinde gözaltına alınan Nurettin Erzik adlı öğretmene 29 Mayıs günü Diyarbakır'da yaptırılan tatbikatta Erzik'in 1994 yılında Seyrantepe semtinde "Menzil" grubu üyesi Abdurrahman Kar ve Mesut Yolcu'nun öldürdüğünü ve Murat Ayhan Benlice'yi yaraladığını söylediği bildirildi. Nurettin Erzik'in PKK'li olduğu iddiasıyla Bayram Kanat'ı kendilerini polis olarak tanıtarak kaçırdıklarını ve örgüt militanlarına teslim ettiklerini, Kanat'ın daha sonra Bağışvar beldesinde cesedinin bulunduğunu söylediği belirtildi.

Balıkesir'de gözaltına alınan Zeki Bildik, 1997 yılında Mustafa Akcan adlı kişiyi öldürdüğü iddiasıyla tutuklandı.

26 Haziran günü Gaziantep'in Yeşilevler mahallesinde bir evde yapılan kazıda Şırnak'ta kaçırılan Abdullah Tunç adlı kişinin cesedi bulundu. Gaziantep'te gözaltına alınan 3 kişinin ifadeleri doğrultusunda Diyarbakır'ın Bismil ilçesi Akpınar mahallesindeki bir evde yapılan kazı çalışmasında da 1999 yılı Aralık ayında kaçırılan Büyük Birlik Partisi Silvan İlçe Başkanı Mehmet Orak'ın oğlu Recep Orak'ın cesedi bulundu.

Diyarbakır'ın Bağlar semti Göçmenler caddesinde, 11 Ekim günü bir eve düzenlenen baskında çıkan

çatışmada, Adem Bayrakçı adlı polis öldü, Cuma Güzel adlı Hizbullah militanı ile evde bulunan iki kadın gözaltına alındı.

20 Ekim günü Hatboyu semtinde "Hizbullah üyesi oldukları" öne sürülen iki kişinin, kendilerini gözaltına almak isteyen polisler ateş açtığı bildirildi. Yaralanan Mehmet Zengin adlı polis, 22 Ekim günü kaldırıldığı hastanede öldü. Olayda gözaltına alınmak istenen kişilerden birinin yakalandığını, diğerinin ise kaçtığı bildirildi.

İstanbul Emniyet Müdürü Kazım Abanoz, 31 Ekim düzenlediği basın toplantısında Hüseyin Velioglu'nun öldürülmesinden sonra örgütün yeni lideri olduğu ileri sürülen Mehmet Sudan'ın yakalandığı açıklandı. Hüseyin Sudan ve örgütün 12 yeni yöneticisinin İstanbul Kartal'da bir eve düzenlenen baskında gözaltına alındığını açıklayan İstanbul Emniyet Müdürü Kazım Abanoz, bu kişilerden aralarında Sudan'ın da bulunduğu altısının sorgulanmak üzere Diyarbakır'a gönderildiğini bildirdi.

Diyarbakır'ın Bağlar semti Beşnisan mahallesinde Hizbullah militanlarına ait olduğu iddia edilen bir eve 9 Kasım günü düzenlenen baskında çatışma çıktı. Evde bulunan 3 kişinin yarım saat kadar süren çatışmadan sonra teslim olduğu, evde bu kişilerin dışında 2 kadın ve 2 çocuk bulunduğu bildirildi.

Hizbullah örgütüne yönelik olarak düzenlenen operasyonlara gözaltına alınanlar hakkında birçoğu ölüm cezası istemi ile olmak üzere çok sayıda dava açıldı. (Bkz. Ölüm Cezası)

25 Ocak günü Konya'nın Akşehir ilçesinde İBDA/C üyesi olduğu ileri sürülen bir kişinin evine düzenlenen baskında söz konusu kişinin kardeşi olduğu öğrenilen Hakan Kilimci, "dur ihtarına uymadığı" gerekçesiyle polisler tarafından öldürüldü.

İntihar Saldırıları

İstanbul'da 5 Ekim günü saat 21.50 sıralarında Harbiye Orduevi'nin yakınlarında meydana gelen patlamada, bir kişi öldü. Polis yetkilileri önce "TIKKO üyesi Hüsamettin Ciner"ın intihar saldırısına hazırlanırken öldüğünü iddia ettiler. Ancak daha sonra ölen Hüsamettin Ciner'in DHKP-C militanı olduğu açıklandı. Ciner'in Hacettepe Üniversitesi Fransız Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencisi olduğu ve Ankara DGM'de yargılandığı davada hakkında gıyabi tutuklama kararı olduğu öne sürüldü.

Yaralananlar

10 Nisan günü İstanbul Kadıköy Adliyesi Binasına düzenlenen bombalı saldırıda bir kişi hafif yaralandı.

İstanbul Bağcılar'daki bir parkta 26 Kasım günü saat 13.45 sıralarında bir çöp kutusunda meydana gelen

²² Yöndem'in Tarsus'ta iki öğretmenin öldürülmesi, Konca Kuriş'in kaçırılması nedeniyle arandığı öne sürüldü.

patlamada, Hakan Akerdik ağır, Özay Sırtbaşı ise hafif yaralandı.

Davalar

Sabancı Suikasti

9 Ocak 1996 tarihinde işadami Özdemir Sabancı (55), Haluk Görgün (43) ve sekreter Nilgün Hasefe'nin (40) öldürülmesi nedeniyle Fehriye Erdal, İsmail Akkol, Ercan Kartal hakkında TCY'nin 146/1. maddesi uyarınca ölüm cezası istemiyle Avukat Metin Narin, Fatma Erdem, Ejder Güngör, Mehmet Gökmen, Ferhan Taş, Nazlı Güngör, Murteza Devenci ve Melek Akkaya hakkında "örgüte yardım ettikleri" iddiasıyla açılan davaya, 2000 yılında da devam edildi.²³ 25 Nisan günü yapılan duruşmada söz alan Ercan Kartal, Adalet, Sağlık ve İçişleri bakanlıkları tarafından hazırlanan protokol nedeniyle avukatlarıyla görüşme imkanı bulamadığını söyledi. DGM, Fehriye Erdal'ın iadesine ilişkin Belçika adli makamlarından gelecek yazının beklenmesi ve dosyadaki eksikliklerin tamamlanması için duruşmayı erteledi.

Bu arada Belçika Başbakanı Guy Verhofstadt 26 Mayıs günü Belçika'da tutuklu bulunan Fehriye Erdal'ın Türkiye'de "idam cezasının yürürlükte olması" gerekçesiyle iade edilmemesine karar verildiğini açıkladı. Verhofstadt, Fehriye Erdal'ın kefaletle serbest bırakılmasının söz konusu olmadığını "silah taşımak ve terör eylemi hazırlamak" suçlamalarıyla Belçika'da yargılanacağını belirtti. Belçika hükümeti 29 Eylül günü Erdal'ın Türkiye'ye iade edilmeyeceğini resmi olarak Türk hükümetine bildirdi. Belçika Adalet Bakanlığı tarafından Dışişleri Bakanlığı'na gönderilen yazıda, Erdal'ın ölüm cezasının uygulanmayacağına ilişkin açık teminat verilmemesi nedeniyle iade edilmeyeceği ifade edildi. Erdal'ın iade edilmeyeceğine ilişkin resmi yazının beklendiği davada yıl içinde önemli bir gelişme olmadı.

Mısır Çarşısı

9 Temmuz 1998 tarihinde İstanbul'daki Mısır Çarşısı'na bomba yerleştirerek 7 kişinin ölümüne 120 kişinin yaralanmasına²⁴ neden oldukları iddiasıyla Pınar Selek, Abdülmecit Öztürk, Alaattin Öget, İsa Kaya, Kübra Sevgi hakkında TCY'nin 125. maddesi uyarınca ölüm, Baran Öztürk, Heval Öztürk, Ercan Alır, Maşallah Yağın, Delibaş Arat, Menderes Öget, Erkan Öget, Hasan Kılıçdoğan, Alican Öget ve Suat Kaya hakkında ise 3 yıla 31 yıl arasında hapis cezası istemiyle açılan davaya 28 Şubat günü devam edildi.

Sanıklardan Alaattin Öget, gözaltında polislerin eşine tacizde bulduklarını, bu nedenle ifadeleri imzalamak zorunda kaldığını söyledi. Sanıklardan Abdülmecit Öztürk, Ercan Alır, İsa Kaya, Heval Öztürk, Maşallah Yağın ve Delibaş Arat da ifadelerinin işkenceyle alındığını söylediler. Tanık olarak dinlenen Osman Urfalıoğlu, Aydın Durak ve

Kasım Ant adlı polisler, sanıklardan sosyolog Pınar Selek'i Beyoğlu Tünel'de gözaltına aldıklarını ve çantasında kimyasal maddeler bulunduğunu ileri sürdüler. Pınar Selek ise Beyoğlu'nda değil Kurtuluş'ta gözaltına alındığını, çantasında da herhangi bir şey bulunmadığını söyledi.

22 Mayıs günü yapılan duruşmada, Pınar Selek'in avukatlarından Ergin Cinmen'in, beş tanığın dinlenmesi talebi reddedildi. Pınar Selek'in babası Avukat Alp Selek de bomba uzmanlarının olayın gaz sıkışmasından kaynaklandığı yönünde ifade verdiğini hatırlattı. Pınar Selek de bundan sonra patlamaya ilişkin hiçbir soruya cevap vermeyeceğini açıkladı.

7 Ağustos günü yapılan duruşmada ise İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı uzmanları tarafından hazırlanan bilirkişi raporu mahkemeye sunuldu. Raporda, patlamanın bombadan kaynaklanmadığı, patlamanın etkisiyle çevreye fırlayan buzdolabı, ısıtıcı, fırın, cam gibi cisimlerin parça tesiri yaptığı kaydedildi. DGM, Adli Tıp Anabilim Dalı üyelerinden oluşan heyetten yeni bir rapor istenmesine karar verdi.

27 Ekim günü yapılan duruşmada, İstanbul Üniversitesi Adli Tıp Enstitüsü, TÜPRAŞ ve İ.Ü. Mühendislik Fakültesi Kimya Mühendisliği Bölümü'ne yazılan yazılara gelen yanıtlar okundu. Yazılarda, patlayıcılarla ilgili uzman bulunmadığının belirtildiği ifade edildi. Sanıkların avukatları, patlamanın bomba sonucu olup olmadığını bile belirlenemediğini belirterek, bu nedenle sanıkların tutuklu kalmasının hukuka uygun olmadığını söyledi. Duruşmada, sanıklardan Ercan Alır tahliye edildi. Bu arada, Mahkeme Başkanı Vedat Yılmaz Abdurrahmanoğlu, sanıklardan Pınar Selek'le ilgili deliller, tutuklu kaldığı süre ve kendisine isnat edilen suç vasfının değişme ihtimaline göre, Selek'in tahliyesi yönünde görüş bildirdiğini açıkladı. Ancak Selek, heyetteki diğer üyelerin tutukluluğun devamı yönünde muhalefet şerhi koymasına nedeniyle tahliye edilmedi.

2000 yılı içinde yapılan son duruşmada Prof. Dr. Neşet Kadırgan, Prof. Dr. Ali Şaşmaz ve Prof. Dr. Nurşen İpekoğlu tarafından hazırlanan raporda, patlamanın meydana geldiği büfedeki LPG tüplerinin sağlam olduğu, bu nedenle "tüpün içindeki gazın genleşmesinden kaynaklanan bir patlamanın söz konusu olmadığı" vurgulandı. Raporda, 36 metre yükseklikte büfede 8 adet LPG tüpünün bulunduğu dikkat çekilerek olayın "havanın içine en az yüzde 2 oranında karışan tüp gazının, bir kibrit, bir sigara izmariti ya da statik elektriğin doğurduğu bir

²³ Sabancı Suikasti davasında yargılanan Mustafa Duyar'ın 15 Şubat 1999 tarihinde Afyon Kapalı Cezaevi'nde öldürülmesi ile ilgili davaya da 2000 yılında devam edildi. (Bkz. Kişi Güvenliği)

²⁴ Mısır Çarşısı'nda meydana gelen patlamada yaralananlardan Levent Sevil, can güvenliğini sağlamaktan devletin sorumlu olduğu gerekçesiyle Nisan ayında İçişleri Bakanlığı aleyhine 50 milyar liralık maddi tazminat davası açtı.

kıvılcımla yanma reaksiyonu vererek patlaması sonucu gerçekleştiği" belirtildi. Tanıkların ifadelerinden, havanın yağışlı olması nedeniyle büfe içine ve kapıların önlerine sığınan insanların, zaten küçük olan hacmi azalttığı ve kapıların havalandırma engelleyici kaydedildi.

Son bilirkişi raporunda patlamanın LPG tüpünden kaynaklandığının belirtilmesinin ardından Pınar Selek'in tahliye edilmesi talebini değerlendiren İstanbul DGM; 25 Aralık günü Selek'in tahliyesine karar verdi.

Mavi Çarşı

"13 Mart 1999 tarihinde İstanbul Göztepe'de Mavi Çarşı adlı iş merkezine molotof kokteyli atarak 13 kişinin ölümüne neden oldukları" iddiasıyla Ergin Atabay, Abdullah Günay, Azime Işık ve Metin Yamalak hakkında ölüm cezası istemiyle açılan davaya 26 Nisan günü İstanbul DGM'de devam edildi. Duruşmada, olay yerinde bulunan kar maskesinin içinden çıkan 5 saç telinin, sadece olaya karıştığı iddia edilen İsmail Ekinci adlı kişinin saç teli ile karşılaştırıldıktan sonra polisler tarafından imha edildiği ortaya çıktı. Tanık olarak dinlenilmesi beklenen Tolga Ak ve Hakan Dağcı'nın, can güvenliklerinin bulunmamasını gerekçe göstererek katılmadığı duruşma ertelendi. 28 Haziran günü yapılan duruşmada, tanık olarak dinlenen Azime Işık sanıkları HADEP'ten tanıdığını belirterek, gözaltında işkence gördüğünü ve ifadesinin baskı altında alındığını söyledi.

6 Eylül günü yapılan duruşmada tanık olarak dinlenen Canan Bektaş ve Hakan Dağcı olay günü arkadaşan gördükleri kişinin Metin Yamalak olduğunu söylediler. Tolga Ak da gördüğü bereli kişinin Metin Yamalak olduğunu söyledi. Avukat Eren Keskin ise tanıklara itiraz ederek, "arkadan teşhis olamayacağını" vurguladı.

15 Kasım günü yapılan duruşmada, tanık olarak dinlenen Songül Ekşi, olay yerinde Metin Yamalak'ı gördüğünü belirterek, "Elinde siyah poşet vardı. Bir şişeyi tutuşturarak içeri attı" dedi. Sanıkların tahliye taleplerinin kabul edilmediği dava, 2001 yılına ertelendi.

Ayhan Çevik'e Bombalı Saldırı

5 Mart 1999 tarihinde Çankırı Valisi Ayhan Çevik'e düzenlenen bombalı saldırı nedeniyle Ankara DGM'de açılan davanın 9 Mart günü yapılan duruşmasında esas hakkındaki görüşünü açıklayan DGM Savcısı, Kemal Ertürk, Lale Açık, Nihat Konak, Küçük Hasan Çoban, Kemal Kaygısız, Mesut Deniz ve Muharrem Horuz'un TCY'nin 146. maddesi uyarınca ölüm cezasına mahkum edilmesini, sanıklar Şener Kökten, Savaş Kör, Hakan Eren, Erkan Balçık, Devrim Karacan'a "TİKKO üyesi oldukları" iddiasıyla TCY'nin 168/2. ve TMY'nin 5. maddeleri uyarınca 22 yıl 6 ay

kadar, Özgür Deniz Demirdiş, Bülent Ertürk, Arap Deniz, Bilal Ekin, Halil Köseoğlu, Cemile Sönmez, Serdar Çitil ve Murat Yılmaz'a ise "yasadışı örgüte yardım ettikleri" iddiasıyla TCY'nin 169. ve TMY'nin 5. maddeleri uyarınca 4 yıl 6 ay 7 yıl 6 ay arasında hapis cezası verilmesini istedi.

Davanın 8 Haziran günü yapılan duruşmasında Lale Açık, gözaltında tecavüze uğradığını açıkladı. Şener Kökten de 4 Temmuz günü yapılan duruşmada gözaltında işkence gördüğünü açıkladı. (Bkz. Kişi Güvenliği)

Davanın 31 Ağustos günü yapılan duruşmasında Murat Yılmaz tahliye edildi. 26 Eylül günü yapılan duruşmada, sanık avukatları müvekkilleri ile cezaevinde görüşemediklerini belirterek, esas hakkındaki savunmalarını yapmadılar. 21 Aralık günü yapılan duruşmada ise Bülent Ertürk ve Cemile Sönmez, "Şartlı Salıverme Yasası" kapsamına girdikleri için tahliye edildi.

Aşırı Sağ Grupların Saldırıları

Olaylar

İstanbul Ümraniye Mustafa Kemal mahallesinde, Şükrü Sarıtaş (13) adlı çocuk, MHP'liler tarafından silahla öldürüldü. Edinilen bilgiye göre, 29 Ekim günü akşam saatlerinde üzerinde MHP bayrakları bulunan bir araba mahalle girişinde bir grup çocuk tarafından taşlandı. Bunun üzerine arabadan inen Ruzi Temiz, çocukların üzerine ateş açtı. Üç kurşunla yaralanan Şükrü Sarıtaş olay yerinde öldü. Olaydan sonra Ruzi Temiz ve arabada bulunan kardeşi Edip Temiz gözaltına alındı. Ruzi Temiz'in Tokat'ın Erbaa ilçesinde Ülkü Ocakları başkanlığı yaptığı öğrenildi. Şükrü Sarıtaş'ın da DHKP-C adına pankart astığı iddiasıyla daha önce gözaltına alındığı bildirildi. Şükrü Sarıtaş'ın öldürülmesi üzerine 30 Ekim günü Okmeydanı Cemevi önünde toplanan yaklaşık 1.500 kişi protesto gösterisi düzenledi.

Sarıtaş'ı öldüren MHP'li Ruzi Temiz, 2 Kasım günü Üsküdar Cumhuriyet Savcılığı'na çıkarıldı. Ruzi Temiz, sevk edildiği Üsküdar Nöbetçi 2. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından tutuklandı. Ruzi Temiz, ifadesinde "politik görüşleri" nedeniyle saldırıya uğradıklarını zannettiği için ateş açtığını ileri sürdü.

Sivas Cumhuriyet Üniversitesi'nde Sosyoloji bölümü öğrencileri 10 Ocak günü yaklaşık 40 kişilik MHP'li bir grubun saldırısına uğradı. Öğrencilerin saldırıların sürmesi üzerine 18 Ocak günü yapmak istediği basın açıklaması ise polisler tarafından engellendi. Basın açıklaması için 18 Ocak günü Rektörlük önünde toplanan 150 kadar öğrenci polisler tarafından tartaklanarak gözaltına alındı.

20 Ocak günü Cumhuriyet Savcılığı'na sevk edilen öğrencilerden Ethem Han, Abdülkadir Özdemir, Muzaffer Yıldırım, Kahraman Çakal, Mehmet Ali Yeksar, Selahattin Çapar, Fatma Göçer ve Arzu

Doğan, "izinsiz gösteri ve yürüyüş yapıldığı" iddiasıyla nöbetçi mahkeme tarafından tutuklandı. Erhan Taş, Uğraş Kır, Okay Bozkurt, Bülent Koçyiğit, Devrim Özgür Köse, Zeynel Abidin Yıldız, Servet Gün, Önder Güzel, Tülin Ceylan ve Melek Özdemir adlı öğrenciler ise tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı.

25 Şubat günü Malatya İnönü Üniversitesi'nde sol görüşlü iki öğrenci MHP'liler tarafından bıçakla yaralandı. Edinilen bilgiye göre, sabah saatlerinde Yusuf Doğan adlı öğrenci, MHP'liler tarafından dövüldü. Bunun ardından, Eğitim Fakültesi kantinine giren MHP'liler sol görüşlü öğrencilere saldırdılar. Kavga üzerine kantine gelen jandarmaların sol görüşlü üç öğrenciyi gözaltına aldığı öğrenildi. Saat 16.00 sıralarında, Fen Edebiyat Fakültesi önünde toplanan sol görüşlü öğrenciler de MHP'lilerin saldırısına uğradı. Kavga sırasında sol görüşlü öğrencilerden İdris Ekmen ve Özgür Gündoğdu bıçakla yaralandı. Hastaneye kaldırılan öğrencilerin durumunun ağır olmadığı bildirildi.

26 Şubat günü de Doğan Ölper adlı öğrenci, hastanedeki arkadaşlarını ziyaretten dönerken kent merkezinde saldırıya uğradı. MHP Milletvekili Namık Hakan Durhan'ın bürosunun önünde 7-8 kişi tarafından sopalarla dövülen Doğan Ölper'in başından yaralandığı bildirildi.

Bu arada gözaltına alınan 21 öğrenci 29 Şubat günü savcılığa sevk edildi. Aralarında saldırıya katılan MHP'lilerin de bulunduğu 17 öğrenci serbest bırakıldı. Serhat Birgül, Afıt Yalçın, Mustafa Çıplak ve Nadir Yiğit adlı sol görüşlü öğrenciler ise "Ahmet Emre adlı MHP'liyi hayati tehlike oluşturacak şekilde dövdükleri" gerekçesiyle tutuklandılar. Ancak, Mustafa Çıplak ve Afıt Yalçın, Avukat Mustafa Doğan'ın tutuklama kararına itirazının kabul edilmesi üzerine kısa bir süre sonra serbest bırakıldılar.

2 Mart günü Denizli Pamukkale Üniversitesi'nde 100 kişilik MHP'li bir grubun Kamuran Çakır, soyadı öğrenilemeyen Barış ve iki öğrenciyi saldırdıkları bildirildi. Saldırının ardından dövülen öğrencilerin gözaltına alındıkları gece geç saatlerde ise serbest bırakıldıkları bildirildi.

Çanakkale 18 Mart Üniversitesi öğrencilerinden Sedat Yanık'ın 9 Mart günü Eğitim Fakültesi'nden çıkarken 10 kişilik aşırı sağcı bir grubun saldırısına uğradığı bildirildi. Yanık'ın arkadaşları tarafından İHD'de yapılan basın açıklamasında, Yanık'ın 5 günlük rapor aldığı belirtilerek, Yanık'ın daha sonra gözaltına alındığı ve burada da dayak yediği belirtildi.

HADEP İstanbul Sultanbeyli ilçe örgütü üyelerinden Meki Sarcan ve Metin Sarcan, 19 Mart günü MHP'li bir grubun saldırısının ardından Abit Küçük adlı MHP'linin silahlı saldırısı sonucu bacaklarından yaralandılar. Meki Sarcan, olaydan sonra iki kez polis tarafından ifadelerinin alındığını ancak polislerin

kendilerine "Sizi boşuna vurmamışlardır" dediklerini söyledi. Saldırının ardından gözaltına alınan Abit Küçük, bir süre sonra serbest bırakıldı.

30 Mart günü İstanbul Sarıyer Halkevi'nin MHP yanlıları tarafından basıldığı saldırıda Koray Özkan'ın bıçakla yaralandığı bildirildi. 4 Nisan günü de Halkevi önünde toplanan 60 kadar MHP yanlıları ile Halkevine üye 10 kişi arasında kavga çıktı. Kavgada Halkevi üyesi Kazım Ardış, Süleyman Asker adlı MHP'linin bıçaklı saldırısı sonucu yaralandı. Hastaneye kaldırılan Kazım Ardış'ın iç kanama geçirdiği ve dalağının alındığı bildirildi. Olayda polislerin MHP'lilere müdahale etmediği bildirildi.

4 Nisan günü Ankara Üniversitesi Cebeci Kampüsünde MHP'li öğrenciler ile sol görüşlü öğrenciler arasında kavga çıktı. Hukuk Fakültesi yemekhanesinin özelleştirilmesini protesto etmek amacıyla 9 gün süreyle yemek boykotu yapan sol görüşlü öğrencilere, Alpaslan Türkeş'in ölüm yıldönümü nedeniyle toplanan MHP'li öğrencilerin saldırısından sonra üniversiteye gelen polisler çoğunluğunu sol görüşlü yaklaşık 80 öğrenciyi gözaltına aldı. Gözaltına alınan öğrenciler 5 Nisan günü savcılığa çıkarıldı. Tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılan öğrenciler gözaltında işkence gördüklerini söyledi. Hastaneye kaldırılan, öğrencilerden Görkem Pabuççuoğlu'nda görme bozukluğu olduğu, Selma Şimşek'in de kaburgalarının kırıldığı bildirildi.

Olayların ardından saldırıya uğrayan öğrenciler hakkında "İzinsiz gösteri düzenledikleri" iddiasıyla dava açıldı. Ankara 21. Asliye Ceza Mahkemesi'nde 1 Mayıs günü yapılan duruşmada 80 öğrenci beraat etti.

7 Nisan günü İstanbul Şişli Motor Lisesi yakınlarındaki Çağlayan parkında MHP yanlılarının saldırısına uğrayan Ülken Gülveren ve Yılmaz Bal adlı lise öğrencileri yaralandı. Şikayette bulunmak için Sanayi mahallesi polis karakoluna giden Ülken Gülveren'in kardeşleri Özgür Gülveren, Türkan Gülveren, Hasan Gülveren ve Meltem Gülveren de gözaltına alındılar ve dövüldüler. Özgür Gülveren'in hastaneye kaldırıldığı öğrenildi.

12 Nisan günü İstanbul Atatürk Öğrenci Yurdu'na gelen MHP yanlılarının İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde okuyan 4 öğrenciyi dövdükleri, dövülen öğrencilerin daha sonra polisler tarafından gözaltına alındığı öğrenildi.

Van 100. Yıl Üniversitesi'nde 12 Nisan günü 15 kadar MHP yanlı öğrencinin saldırısına uğrayan Mehmet Göltaş adlı sol görüşlü öğrenci, yüzünden yaralandı. 13 Nisan günü de Fen-Edebiyat Fakültesi'nde çıkan kavgada, 6 MHP'li öğrencinin yaralandığı öğrenildi. Olaydan sonra üniversite kampüsünde arama yapan jandarmalar, 17 sol görüşlü öğrenciyi gözaltına aldı. Gözaltına alınan öğrencilerden 11'i aynı gece serbest bırakıldı.

19 Nisan günü Denizli Pamukkale Üniversitesi'nde sağ görüşlüler tarafından gerçekleştirilen saldırılara ilişkin ÖDP Denizli İl Binası'nda yapılan basın açıklamasından sonra polisler, 30 öğrenciyi gözaltına aldı. ÖDP, HADEP ve EMEP il başkanlarının katılımıyla yapılan basın açıklamasında öğrenciler, 9 Mart günü MHP'lilerin iki sol görüşlü öğrenciyeye saldırdığını, birkaç gün önce de bir arkadaşlarının dövüldüğünü açıkladı.

21 Nisan günü Adana Seyhan Erkek Lisesi'nde 10 öğrencinin MHP'li öğrenciler tarafından dövüldüğü öğrenildi. Dayak yiyen öğrencilerin daha sonra müdür muavinini tarafından tartaklandığı ve disiplin kuruluna sevk edildikleri bildirildi.

Erzurum Atatürk Üniversitesi Kampüsü'nde MHP yanlılarının 26 Nisan günü öğrencilere saldırdığı bildirildi. Saldırıda çok sayıda öğrencinin yaralandığı belirtilirken, kendisini "ülkücü reisi" olarak tanıtan bir kişinin de olaylarda yaralandığı bildirildi. Olayların ardından saat 15.00 sıralarında mağdur 4 öğrencinin rektörlük binası önünde gözaltına alındığı ve bir süre sonra serbest bırakıldığı öğrenildi.

Ankara Gazi Üniversitesi'nde 3 Mayıs günü MHP'li bir grup, sol görüşlü öğrencilere saldırdı. Saldırıda 5 öğrenci sopalarla dövülerek yaralandı.

Adana Çukurova Üniversitesi Bilgisayar Bölümü öğrencisi Umut Ali Mercümeç'in 11 Mayıs günü sağ görüşlüler tarafından dövülerek çenesinin kırıldığı bildirildi.

İzmir'in Selçuk ilçesinde 19 Mayıs Atatürk'ü Anma ve Gençlik Spor Bayramı'nda çelenk koyma sırasında MHP'nin ismini anons etmediği gerekçesiyle Bahadır adlı öğretmen MHP'lilerin saldırısına uğradı. Öğretmen 23 Mayıs günü MHP'liler tarafından demir sopalarla dövüldü.

Gaziantep Üniversitesi öğrencileri 31 Temmuz günü İHD Gaziantep Şubesi'nde düzenledikleri basın toplantısında 25 Mayıs akşamı Cumhuriyet mahallesinde dört öğrencinin MHP'liler tarafından dövüldüğünü, ertesi gün de yurttaki bir öğrencinin dövüldüğünü açıkladılar.

Marmara Üniversitesi İletişim Fakültesi'nde 5 Haziran günü karşıt görüşlü öğrenciler arasında çıkan olaylarda Hakan Günay adlı öğrenci ile Alper Tunga, Rahim Güllü ve Murat Topçu yaralandılar. Alper Tunga ve Rahim Güllü'nün tedavilerinin ayakta yapıldığı ve daha sonra gözaltına alındıkları bildirildi.

4 Temmuz günü 19 Mayıs Üniversitesi'ne bağlı Amasya Meslek Yüksekokulu'nda sınav çıkışında ÖDP üyesi Tahsin Hamurcu, Hasan Bektaşlı, Tuncay Turna ve Turan Erçel adlı öğrenciler sağ görüşlü yaklaşık 20-25 kişinin saldırısına uğradı.

Elazığ'da bulunan Fırat Üniversitesi Merkez Kampüsü'nde 6 Ekim günü sol görüşlü öğrenciler

MHP'li öğrencilerin saldırısına uğradı. Olaya müdahale eden jandarmalar 30 kadar öğrenciyi gözaltına aldı. Olayda F. E. adlı öğrenci bacağından aldığı bıçak darbesi sonucu yaralandı.

16 Ekim günü Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde sol görüşlü öğrenciler, MHP yanlı öğrencilerin saldırısına uğradı. Olayda, Volkan Ayhan Koku adlı öğrenci, MHP'liler tarafından kolundan bıçakla yaralandı. Saldırıya katılan bir MHP'li de, sol görüşlü öğrenciler tarafından ağır bir biçimde dövüldü. Olayın ardından, fakültenin içindeki bahçeye giren sivil polisler, öğrencileri havaya ateş açarak dağıttı. Hastaneye götürülen Koku, daha sonra gözaltına alındı.

İsmail Erdoğan (23) adlı kişi, Türk İntikam Tugayı (TİT) üyesi olduklarını belirten beş kişi tarafından kaçırılarak tecavüze uğradığını iddia etti. İHD İstanbul Şubesi'nde 3 Kasım günü basın açıklaması yapan Erdoğan, 31 Ekim günü eve giderken bir minibüsteki beş kişi tarafından kaçırılıp Sarıyer ormanlarına götürüldüğünü, burada dayak, tehdit ve tecavüze maruz kaldığını söyledi. Erdoğan yaşadıklarını şöyle anlattı:

"31 Ekim Salı günü saat 22.00 sıralarında Ferahevler'de (İstanbul) dolaşırken bir süreden beri beni takip eden mavi bir minibüs yanıma yanaştı. Adres sordular, cevap vermek için yanaştığımda yan kapıda bir kişi aniden başıma bez bir torba geçirdi. Direnince, kafama vurup içeri çektiler. Minibüse atar atmaz, arkadan ellerimi bağladılar ve her tarafıma vurmaya, ağır küfürler etmeye başladılar. 'Biz Türk İntikam Tugayı'ndanız. Seni tanıyoruz. Burada komünist faaliyetlerde bulunuyorsun. TİT öyle, emniyete, MİT'e benzemez. Seni geberteceğiz' dediler. Bir süre araçla dolaştırdıktan sonra Sarıyer ormanlarına götürdüler. Orada araçtan indirdikten sonra elbiselerimi parçaladıktan sonra sert bir cisimle tecavüz ettiler. Bu arada sürekli küfür ve tehditler yağdırıyorlardı. 'Bu işlerden vazgeçeceksin' diyorlardı. Birisi 'kafasına bir kurşun sıkıp, gebertelim' dedi. Sonra elimi arkadan çözdüler ve bir el ateş ettikten sonra gittiler."

Olaydan sonra TİHV'den tecavüze uğradığına ilişkin rapor alan Erdoğan, Özel Okmeydanı Hastanesi'nde de tecavüz bulgularının saptandığı yönünde bir rapor aldığını bildirdi.

Çorlu'da 21 Kasım günü düzenlenecek olan bir şenliğin biletlerini satan 7 öğrenci, 9 Kasım günü Çorlu Ülkü Ocakları binası önünde 25 kişinin saldırısına uğradı. Saldıranlar arasında Ülkü Ocakları Başkanı Çorlu Meslek Yüksek Okulu öğrencisi Oğuz Kurt'un da olduğunu kaydeden öğrenciler, okul müdürlüğüne soruşturma başlatılması için başvurular.

17 Kasım günü Trakya Üniversitesi'ne bağlı Çorlu Mühendislik Fakültesi'nin kantininde sağ ve sol

görüştü öğrenciler arasında çıkan olayda, Uğur Özşahin, İsmet Özşahin, Fatih Erdoğan, Yılmaz Gömek, Sinan Dağlı adlı sol görüşlü öğrenciler yaralandı. Baş ve yüzlerinden yaralanan öğrenciler, kaldırıldıkları hastanede tedavilerinin yapılmasından sonra gözaltına alındı.

Denizli Öğretmenevi Müdürü Nazım Gün, Kasım ayı başlarında "mescidin kapısına kilit astırıldığı, Cumhuriyet gazetesi aldırıp, Ortadoğu ve Zaman gazetelerinin alımını durdurduğu" gerekçesi ile emekli öğretmen Musa Sert tarafından dövüldü.

HADEP İçdir İl Örgütü tarafından yapılan yazılı açıklamada, Kasım ayı ortalarında Kafkas Üniversitesi'ne bağlı İçdir Meslek Yüksek Okulu'nda okuyan üç öğrencinin, ülkü ocakları üyeleri tarafından yaralandığı bildirildi.

Gaziantep Üniversitesi öğrenci yurdunda kalan Abdurrahim Tuğrul ve Davut Ezgin adlı öğrenciler, 30 Kasım gecesi yurdu basan MHP yanlısı bazı kişiler tarafından dövüldü. Olaydan bir gün önce yurt kantininde Kürtçe konuşan iki öğrencinin MHP'lilerle tartıştığı öğrenildi.

İstanbul Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrencileri Engin Çağlar ve Aslı Zer, 5 Aralık günü oruç tutmadıkları gerekçesi ile sağ görüşlülerin saldırısına uğradılar.

Marmara Üniversitesi Göztepe Kampusu ve İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde 13 Aralık günü çıkan olaylarda dört sol görüşlü öğrenci ve bir polis yaralandı. Göztepe Kampüsü'nde sabah saatlerinde MHP yanlısı bir grup öğrenci, sol görüşlü öğrencilere saldırdı. Saldırı sonucu Kemal Tunç adlı öğrenci elinden bıçakla yaralandı. Öğle saatlerinde kantinde toplanarak saldırıyı protesto eden öğrenciler, yeniden MHP'lilerin saldırısına uğradı. Çıkan taşlı sopalı kavgada Edip Gölbaşı ve Ömer Gür adlı sol görüşlü öğrenciler yaralandı. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'nde ise MHP'lilerin saldırısı sonucu sol görüşlü bir öğrenci ile bir polis hafif yaralandı.

Gökhan Balcı adlı İstanbul Üniversitesi öğrencisi 15 Aralık günü 10 kadar MHP'linin satır ve bıçaklı saldırısında yaralandı.

Konya Selçuk Üniversitesi öğrencisi Göksel Kuru, 15 Aralık günü "oruç tutmadığı" gerekçesiyle sağ görüşlü bir grubun saldırısına uğradı. Saldırıda bıçakla yaralanan Kuru'nun hayati tehlikesinin olmadığı belirtilirken, Kuru'nun daha önce de tehdit edildiği bildirildi. Bu arada aynı gün Selçuk Üniversitesi Akşehir Meslek Yüksekokulu'nda da 6 öğrencinin MHP'li bir grup tarafından dövüldüğü öğrenildi.

Marmara Üniversitesi öğrencileri tarafından 16 Aralık günü İHD İstanbul Şubesi'nde yapılan basın açıklamasında, MÜ'de 13 Aralık günü aşırı sağ görüşlü öğrencilerin saldırısı sonucu 4 öğrencinin yaralandığı, 14 Aralık günü de 3 öğrencinin okul

çıkışında sağ görüşlü kişiler tarafından bıçaklandığı bildirildi.

Bursa Uludağ Üniversitesi öğrencisi Serdar Karakuş, 17 Aralık günü okul çıkışında MHP yanlısı bir grubun saldırısına uğradı. Göğsünden 5 bıçak darbesi alan ve arkadaşları tarafından Bursa Devlet Hastanesi'ne kaldırılan Karakuş ameliyata alındı. Karakuş'un hayati tehlikeyi atlattığı bildirildi. Öğrencilerin teşhis ettiği ve polis tarafından gözaltına alınan saldırganlardan birinin üniversitenin İktisadi İdari Bilimler Fakültesi'nde öğrenci olduğu belirlendi.

Davalar

Ümit Cihan Tarho

Malatya İnönü Üniversitesi öğrencisi Ümit Cihan Tarho'nun 11 Ocak 1998 tarihinde oruç tutmadığı gerekçesiyle öldürülmesi nedeniyle açılan davaya, 12 Ocak günü Malatya Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Duruşmada, 24 yıla kadar hapis cezası istemi ile yargılanan tutuklu sanıklardan Caner Öztürk tahliye edildi.

17 Ocak günü sonuçlanan davada, Kadri Kılıç'ın, Tarho'nun ölmesinde asli maddi fail olduğu anlaşıldığından, kasten adam öldürmekten 20 yıl ağır hapis cezasına, Caner Öztürk, M. Hanifi Azdikoğlu, Muhammed Şahiner, Bedri Yaylagül ve M. Fatih Gökçalp ölümle sonuçlanan kavgada, maktüle el uzatmaktan TCY'nin 464/1. maddesi uyarınca 1 yıl 8 ay hapis cezasına, Korkut Özalp ölümle sonuçlanan kavgaya dahil olmaktan TCY'nin 464/3. maddesi uyarınca 5 ay hapis cezasına, Levent Mutlu, Memiş Dündar ile İrfan Küçük TCY'nin 396. maddesi uyarınca 1 yıl 8'er yıl hapis cezasına çarptırıldılar.

Ankara Üniversitesi

Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde 28 Mayıs 1999 tarihinde aşırı sağ görüşlü öğrencilerin bıçaklı saldırısıyla başlayan ve polisin sol görüşlü öğrencilere saldırması ile devam eden olaylarda gözaltına alınan 71 öğrenciden 30'u hakkında TCY'nin 456/4, 463, 258/3 ve 188/7 maddeleri uyarınca 1 yıl 2 ay ile 4 yıl 6 ay arasında hapis cezası istemiyle dava açıldı.

Çevik Kuvvet Şube Müdür Yardımcısı Ahmet Cemil Bezci, polis memurları Adem Uncu, Alpaslan Duran ve Atakan Taşçı'nın suç duyurusu üzerine Ocak ayı ortalarında açılan davada öğrencilerin "görevli memurlara darp, memura mukavemet, öğretim özgürlüğünü engelleme" iddiası ile Ankara 8. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yargılanacağı bildirildi. Hakkında dava açılan öğrencilerin adları şöyle :

Okan Kaygısız, Halit Sinan Alınak, Sinan Coşkun, Şahinhan Şenel, Barış Baysal, Nevzat Benli, Mehmet Yurdal, Aydın Kıvrak, Kenan Işık, Ahmet Kerim Gültekin, Murat Yiğit Paker, Murat Sürücü, Mehmet Deniz Yıldırım, Bülent Çakmak, Önder Özengi,

Özgür Öztürk, Veysel Apaydın, Yekbun Uzun, Hatice Cırık, Çiğdem Çetinkaya, Gökhan Ararken, Aslan Çakır, Mehmet Aydın, Halil Işık, Faysal Yeşil, Bilal Yürük, Mehmet Sadık Geçer, Harun Güzleoğlu, Ayşe Rengin Koç ve Vahide Akar.

3 Şubat günü başlayan davada ifade veren öğrenciler, polislin saldırısına uğradıklarını belirttiler. "Görevli memura direndiği" iddia edilen öğrencilerden Aslan Çakır, gözaltına alındıktan sonra bindirildiği polis otobüsünde dövüldüklerini ve sırtında iki copun kırıldığını söyledi.

Istanbul Üniversitesi

2 Aralık 1998 tarihinde İstanbul Üniversitesi Merkez Kampüsünde bazı öğrencilerin yaralanması ile sonuçlanan olaylara karıştıkları iddiası ile 25 kişi hakkında açılan dava 6 Haziran günü İstanbul 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başladı. Davada, Murat Altındere, okuldaki sağ görüşlülerin lideri Zafer Özbek, Günhan Çaymaz, Süleyman Gök, Çetin Sonat, Fatih Ayaz, Mehmet Esmer, Atılım Alvr, Hasan Genç, Aydın Çavlan Erdoğan, Özgür Karataş, Abdurrahman Demiryakan, Hacı Murat Bedir, Alptekin Ocak, Hikmet Topal, Sait Ertunç, Özgür Temiz, Mustafa Karabulutlar, Yasemin Varlık ve Murat Konak ile Mehmet Yılmaz, Ahmet Resul, Mustafa Yalçın, Hasan Genç ve Osman Çağıl adlı kişiler hakkında "eğitim ve öğretim özgürlüğünü kısıtlamak" ve "yaralama ile sonuçlanan kavgaya karıştıkları" iddiasıyla 5 yıldan 10 yıla kadar hapis cezası isteniyor.

2 Aralık 1998 tarihinde meydana gelen olayda ülkücü öğrencilerin saldırısı sonucu Yakup Akbaş, Barış Dalgıç, Hacı Murat Bedir, Coşkun Çolak, Abdülkerim Aslan, Ömer Bul ve İsmail Oğul adlı öğrenciler yaralanmıştı. Dava, 2000 yılı içinde sonuçlanmadı.

Siyasi Cinayet Davaları

Uğur Mumcu

Gazeteci-yazar Uğur Mumcu'nun²⁵ 24 Ocak 1993 tarihinde bombalı saldırı sonucu öldürülmesine katıldığı iddiasıyla Abdullah Argun Çetin'in ölüm cezası istemi ile Ankara DGM'de yargılandığı davaya 2000 yılında devam edildi. Savcı Hamza Keleş'in Çetin'in tahliye edilmesi yönündeki taleplerini inceleyen DGM, 4 Temmuz günü yapılan duruşmada Çetin'in tahliyesine karar verdi. 5 Aralık günü yapılan duruşmada esas hakkındaki görüşünü açıklayan DGM Savcısı, Çetin'in tüm bu yaşananların ardından "bomba yapımı konusunda bilgisi bulunmadığına" ilişkin bilirkişi raporuna ve "Yeşil" kod adlı Mahmut Yıldırım'la ilişkisi olduğuna ilişkin kanıt elde edilemediğine dikkat çekti. Çetin'in "beyanlarının çelişkili olduğunu" belirten DGM Savcısı, "Umut Davası" dosyasında ise sanıkların beyanlarının dışında deliller de bulunduğunu kaydetti. DGM, davanın Ankara DGM'de görülen "Umut Davası" ile birleştirilmesine karar verdi.

"Umut Operasyonu Davası"

Mayıs ayı içinde Uğur Mumcu'nun öldürülmesine karıştıkları iddia edilen kişilerin ev ve işyerlerine yönelik olarak bir dizi operasyon başlatıldı. İstanbul'da bir eve ve Selam gazetesine 5 Mayıs günü düzenlenen baskınlarda Selam gazetesinin sahibi Hasan Kılıç, Mehmet Ali Tekin, Yusuf Karakuş, Muzaffer Dağdeviren, Talip Özçelik, Mehmet Şahin ve Abdülhamit Çelik gözaltına alındı.

Baskın yapılan evde, Uğur Mumcu'nun evinin bulunduğu sokağın krokisinin ele geçirildiği iddia edildi. Yusuf Karakuş'un İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde verdiği ifadede, "hazırladıkları bombayı iki İranlıya 500 bin dolara sattıklarını ve iki İranlının Mumcu'nun arabasına bombayı yerleştirdiği sırada kendisinin ve Abdülhamit Çelik'in gözcülük yaptığını" söylediği ileri sürüldü. Gözaltına alınanlardan birinin Emniyet Müdürlüğü'nde verdiği ifadede "Doç. Dr. Bahriye Üçök'a gönderilen bombalı paketi Ankara'daki bir evde gördüğünü" söylediği öğrenildi.

Bu operasyonların ardından İstanbul DGM, "soruşturmanın selameti" gerekçesiyle Mumcu soruşturmasına ilişkin haberlere yayın yasağı koydu. İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, 7 Mayıs günü yaptığı yazılı açıklamada, "Uğur Mumcu'nun öldürülmesi eyleminin faillerinin aralarında bulunduğu 9 üst düzey örgüt mensubunun yakalandığını" bildirdi. Başbakan Bülent Ecevit de gazetecilerin sorularını yanıtlarken "Haberler kesin. Katil yakalandı" dedi.

8 Mayıs günü haftalık Selam gazetesinde düzenlenen basın toplantısında konuşan, gazetenin Yayın Koordinatörü Cevdet Kılıçlar, gözaltına alınan Mehmet Ali Tekin, Talip Özçelik ve Abdülhamit Çelik'in, Selam gazetesine bir ilgilerinin olmadığını bildirdi. Kılıçlar, bu kişilerin Hasan Kılıç'ın gazetenin sahibi olduğu dönemde çalıştıklarını, gazetenin iflas etmesi ve el değiştirmesi üzerine bu kişilerin gazeteyle bir ilgisi kalmadığını bildirdi. Mazlum-Der İstanbul Şube Başkan Yardımcısı Ahmet Mercan da, Başbakan Bülent Ecevit ve İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın gözaltına alınanları "suçlu" olarak tanıtmalarını eleştirdi.

Ankara DGM Savcısı Hamza Keleş gazetecilere yaptığı açıklamada, "Selam örgütü üyesi oldukları iddia edilenlerin listesi doğru değil. Soruşturmanın selameti nedeniyle bilgi vermiyoruz. Basına yansıyan haberlerin büyük çoğunluğu gerçek dışı, bize bu haberlerle ilgili intikal eden bir konu yok, abartılıyor. Bu şekilde devam edilirse, bizim ulaşmak istediğimiz

²⁵ Uğur Mumcu'nun öldürülmesinin ardından Mumcu'nun kardeşleri Beyhan Gürson ve Ceyhan Mumcu tarafından "devletin hizmet kusuru" gerekçesi ile 1994 yılında İçişleri Bakanlığı aleyhine açtıkları dava, 16 Temmuz günü sonuçlandı. Danıştay 10. Dairesi, "devletin hizmet kusurunu" kabul ederek, 5 milyon lira manevi tazminat ödenmesini kararlaştırdı.

kişiler ortadan kaybolacak, varolan deliller de karartılacak. Basın dikkatli ve sorumlu davranmalıdır” dedi.

Operasyon kapsamında yüzü aşkın kişi gözaltına alınarak sorgulandı. Suikaste karıştıkları iddiasıyla gözaltına alınan Yusuf Karakuş ve Abdülhamit Çelik'e²⁶ 11 Mayıs günü Mumcu'nun öldürüldüğü sokakta, kaldıkları otelde ve Ulus Meydanı'nda tatbikat yaptırıldı. Yusuf Karakuş, “Hizbullah üyesi olduğu” iddiasıyla tutuklu bulunan Murat Filiz adlı akrabası ile yüzleştirilmek için 12 Mayıs günü de Bandırma'ya götürüldü. Murat Filiz'in yüzleştirme sırasında, Uğur Mumcu cinayetiyle ilgisi olmadığını söylediği öğrenildi.

Cumhuriyet gazetesi yazarı Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı'ya 21 Ekim 1999 tarihinde düzenlenen bombalı saldırıya karıştıkları ileri sürülen Hakkı Selçuk Şanlı, Ferhan Özmen ve Necdet Yüksel adlı kişilerin de gözaltına alındığı bildirildi. Bu kişilerin adlarının, Mumcu operasyonunda gözaltına alınan Hasan Kılıç tarafından polise verildiği iddia edildi.

Mumcu suikastı nedeniyle gözaltına alınanlardan Yusuf Karakuş, Abdülhamit Çelik, Mehmet Ali Tekin, Mehmet Şahin, Talip Özçelik, Arif Tarı, Fatih Aydın ve Muzaffer Dağdeviren, 14 Mayıs günü Ankara DGM tarafından tutuklandı.

İtirafalarda bulunan Ferhan Özmen'in, Muammer Aksoy'u öldürdüğünü, Bahriye Üçok, Uğur Mumcu ve Ahmet Taner Kışlalı suikastlarında kullanılan bombaları yaptığını kabul ettiği iddia edildi. Ferhan Özmen'in parmak izinin Bahriye Üçok'a gönderilen bombalı paketten alınan parmak izine uyduğu bildirildi. Ferhan Özmen ve Necdet Yüksel'e 20 Mayıs günü saldırıların gerçekleştirildiği yerlerde tatbikat yaptırıldı. Prof. Dr. Muammer Aksoy'un Ankara Bahçelievler semtindeki tatbikattan sonra gazetecilere açıklama yapan Aksoy'un oğlu Arın Aksoy, Ferhan Özmen'in ifadesi ile babasının öldürülüşü arasında önemli yanlışlar olduğunu belirterek, “Söylediklerindeki hatalar, çelişki bile değil, zaten hiçbirini tutmuyor. Bu kişi rambo gibi demek ki. Bir kişi her şeyi yapmış. Bir şeye inanabilmek için akla uygun olması gerekir. Bu dosya 10 senedir açık duruyordu. Şimdi hazır biri bulunmuşken bu dosyayı tamamen kapatıp, gündemden çıkaracaklar” dedi.

Ferhan Özmen ve Necdet Yüksel “Mumcu, Kışlalı, Aksoy, Üçok, Victor Marvick, Ehud Sedan ve Abdullah Hüseyin Gurabi suiistatlarını planlayıp gerçekleştirdikleri”, Mehmet Gürova, Hakkı Selçuk Şanlı ve Mehmet Kasap ise “yasadışı Kudüs Savaşçıları örgütü üyesi oldukları” iddiasıyla 21 Mayıs günü Ankara DGM tarafından tutuklandı.

Ankara Emniyet Müdürü Kemal İskender, 8 Haziran günü yaptığı açıklamada, bombayı Uğur Mumcu'nun aracına Selam örgütü üyesi olduğu iddia edilen

Ferhan Özmen'in, Oğuz Demir ve Necdet Yüksel ile birlikte yerleştirdiğini açıkladı. Yusuf Karakuş ve Abdülhamit Çelik'in ise Mumcu suikastinde yer almadıklarını kaydetti.

Ankara DGM Savcılığı, 11 Temmuz günü “Uğur Mumcu, Prof. Ahmet Taner Kışlalı, Prof. Muammer Aksoy ile Doç. Dr. Bahriye Üçok cinayetlerine karıştıkları ve ‘Tevhit, Selam ve Kudüs Ordusu’ adlı radikal İslamcı örgütlere üye oldukları” iddiasıyla edilen 17 kişi hakkında dava açtı. İddianamede, Necdet Yüksel, Ferhan Özmen, Hakkı Selçuk Şanlı, Yusuf Karakuş, Muzaffer Dağdeviren, Abdülhamit Çelik, Fatih Aydın, Hasan Kılıç ve Mehmet Şahin hakkında TCY'nin 146/1. maddesi ölüm cezası, Mehmet Ali Tekin, Haluk Özçelik hakkında TCY'nin 168/1. maddesi uyarınca 15 yıldan az olmamak üzere hapis, Mehmet Kasap, Mehmet Gürova, Adil Aydın ile Murat Nazlı hakkında TCY'nin 168/2 maddesi uyarınca 10 yıldan 15 yıla kadar hapis, Arif Tarı ve Mahmut Koca hakkında ise “yasadışı örgüte yardım” suçlamasıyla 3 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası istendi.

Ankara DGM Savcısı Hamza Keleş, iddianame ile ilgili olarak düzenlediği basın toplantısında, İran tarafından yönlendirildiği ileri sürülen örgütlere ilişkin soruşturma çerçevesinde 22 olayla ilgili 128 sanığın sorgulandığını bildirdi. Savcı Keleş, 6 Mayıs günü İstanbul'da gözaltına alındıktan sonra 7 Mayıs günü Ankara'ya getirilen sanıkların sorgulanmaları sonucunda, Bahriye Üçok, Prof. Dr. Muammer Aksoy, Uğur Mumcu ve Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı cinayetlerinin aydınlatıldığını ileri sürdü. Savcı Keleş, iddianamesinde sanıkların İran gizli servisi SAVAMA'dan silah ve mühimmat yardımı aldıklarını, bazı eylem talimatlarının İran merkezli Kudüs Ordusu'ndan verildiğini öne sürdü. İddianamede, Karakuş hakkında, İran Şahı'nın eski koruması Abbas Gulamzade'nin kaçırılması olayına katıldığı gerekçesiyle ölüm cezası istendi. İddianamede, Ferhan Özmen ve Necdet Yüksel'in ifadeleriyle bombalar konusunda geniş bilgi sahibi olmaları ve gösterdikleri yerlerde çok sayıda C4 ve TNT bombalarıyla silah ele geçirilmesi, Mumcu suikastına katıldıklarına dair delil olarak gösterildi. Savcılık, soruşturma aşamasında ifadesi alınan 128 kişi hakkında ise takipsizlik kararı verdi.

Daha sonra kamuoyunda “Umut Operasyonu Davası” olarak tanımlanan dava, 14 Ağustos günü Ankara DGM'de başladı. Kışlalı, Mumcu, Aksoy ve Üçok'un aileleri ile Atatürkçü Düşünce Derneği'nin (ADD)

²⁶ Yusuf Karakuş ile Abdülhamit Çelik'in Hizbullah örgütünün Menzil kanadının lideri olduğu iddia edilen Fidan Güngör'ün öldürülmesi nedeniyle 1997 yılında düzenlenen operasyonlarda gözaltına alındıkları ve sorgulandıkları ortaya çıktı. Yusuf Karakuş'un “Hizbullah örgütüne yardım ve yataklık ettiği” iddiasıyla açılan davada 4 yıl 6 ay hapis cezasına mahkum olduğu, Yargıtay'ın ise kararı esastan bozduğu açıklandı.

davaya müdahil olarak katılmasına karar verilen duruşmada, Ferhan Özmen ve Hakkı Selçuk Şanlı sorgularında gözaltında işkence gördüklerini açıkladılar. (Bkz. Kişi Güvenliği)

21 Aralık günü Ankara DGM’de yapılan duruşmada, Yusuf Karakuş hakkında, İstanbul DGM’de açılan davanın bu dava ile birleştirilmesine karar verildi. Duruşmada ayrıca, Adli Tıp Kurumu’nun, Prof. Dr. Muammer Aksoy’un öldürülmesinde kullanılan silahın, sanıklarda ele geçirilen silah olduğuna ilişkin raporu okundu. DGM, Arif Tarı, Derviş Polat, Yüksel Pekdemir ve İsmail Koçhan adlı sanıklar hakkında tahliye kararı verdi.

Abdi İpekçi Cinayeti

İtalya Cumhurbaşkanı Carlo Azeglio Ciampi, 1981 yılında Papa İkinci Jean Paul’e suikast girişiminde bulunduğu için ömür boyu hapis cezasına mahkum edilen Mehmet Ali Ağca’nın affedilmesine ilişkin kararı 13 Haziran günü imzaladı. Ağca, aynı gün Türkiye’ye iade edilerek Kartal F Tipi Cezaevi’ne konuldu.

Ağca’nın Türkiye’ye getirilmesinin ardından bir açıklama yapan Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, Ağca’nın Abdi İpekçi’nin öldürülmesi²⁷ nedeniyle yeniden yargılanmayacağını açıkladı.

Mehmet Ali Ağca’nın iki ayrı gasp suçlaması ile yargılandığı davalara ise yıl içinde devam edildi. Ağca’nın 1979 yılında gerçekleştirilen gasp suçundan Kadıköy 1. Ağır Ceza Mahkemesi’nde yargılandığı dava, 18 Aralık günü sonuçlandı. Mahkeme, Ağca’ya önce 36 yıl hapis cezası verdi, daha sonra bu ceza, “Ağca’nın duruşmalardaki iyi hali” gerekçesi ile 7 yıl 2 ay hapis cezasına indirildi.

Bu arada Ekim ayı sonlarında Abdi İpekçi’nin öldürülmesi nedeniyle 17 yıldır aranan Yalçın Özbey ile Ünye Kapalı Cezaevi’nde bulunan Yusuf Çelikkaya hakkında “Taammüden adam öldürmeye katılmak” suçlamasıyla 20 yıla kadar hapis cezası istemiyle İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi’nde dava açıldı. İddianamede, her iki sanığın da Mehmet Ali Ağca’ya suç işlemeyen önce yardım ettiği belirtildi. Ünye Kapalı Cezaevi’nde “gasp” ve “hırsızlık” suçlarından hükümlü bulunan Yusuf Çelikkaya’nın, 4 Ocak tarihli dilekçesinde, İpekçi’nin öldürülmesiyle bağlantısı olduğunu bildirdiği ve 1978 yılında İpekçi suikastinin Abdullah Çatlı, Mehmet Ali Ağca, Mehmet Şener, Yavuz Çaylan²⁸, Oral Çelik ve kendisi tarafından planlandığını anlattığı belirtildi. İddianamede, Çelikkaya’nın ayrıca, Eskişehir Özel Tıp Cezaevi’ne nakli sağlandığı takdirde açıklamalarda bulunacağını bildirdiği ifade edildi.

Bahçelievler Katliamı Davası

Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 12 Temmuz günü Ankara Bahçelievler’de 8 Ekim 1978 tarihinde TİP üyesi Serdar Alten, Latif Can, Salih Gevence, Faruk Ercan,

Efrain Ezgin, Osman Nuri Uzunlar ve Hürcan Gürses’in öldürülmesi nedeniyle açılan davaya ilişkin kararını açıkladı. Yargıtay, sanıklar Ünal Osmanağaoğlu ve Bünyamin Adanalı’ya Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından verilen 7’şer kez ölüm cezasını bozdu. Yargıtay’ın cezası, “sanıkların asli fail gibi cezalandırılmasının yasaya aykırı olduğu” görüşüyle bozduğu bildirildi.

Yargıtay’ın kararının ardından dava 6 Ekim günü yeniden görülmeye başlandı. Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesi’nde yapılan duruşmada, müdahil avukatlardan Erşen Şansal, Yargıtay’ın Ünal Osmanağaoğlu ve Bünyamin Adanalı hakkında verilen 7’şer kez ölüm cezası istemini esastan bozmasının kabul edilemeyeceğini söyledi. Sanık avukatları da Yargıtay’ın bozma kararına karşı savunmalarını hazırlamak için ek süre istedi. Mahkeme, sanıkların tutukluluk hallerinin devamına karar vererek, duruşmayı erteledi.

22 Aralık günü yapılan duruşmada da Bünyamin Adanalı’nın avukatı Yalçın Kasaroglu, müvekkilinin Şartlı Tahliye Yasası’ndan yararlanacağı gerekçesiyle tahliye edilmesini istedi. Bu istemi reddeden mahkeme duruşmayı, Ünal Osmanağaoğlu ve Bünyamin Adanalı’nın Yargıtay’ın bozma kararına karşı söyleyeceklerinin dinlenmesi için 2001 yılına erteledi.

Kemal Türkler Cinayeti

22 Temmuz 1980 tarihinde DİSK Genel Başkanı Kemal Türkler’i İstanbul Merter’deki evinin önünde öldürdüğü iddiasıyla 19 yıl boyunca aranan ve 1999 yılında Kuşadası’nda yakalanan Ünal Osmanağaoğlu’nun yargılanmasına 2000 yılında devam edildi. Ancak yıl boyunca süren duruşmalarda dava ile ilgili önemli bir gelişme yaşanmadı.

Çetin Emeç’in öldürülmesi

“İslami Hareket Örgütü’ne üye oldukları, Hürriyet gazetesi yöneticisi Çetin Emeç, şoförü Aydın Ercan, din araştırmacısı Turan Dursun ve İran uyruklu Ali Akbar Gorani’yi öldürdükleri” iddiasıyla 44 kişi hakkında açılan dava 24 Temmuz günü İstanbul DGM’de sonuçlandı. Duruşmada, İrfan Çağrııcı, Cengiz Sarıkaya, Ekrem Baytap, Tamer Aslan ve Mehmet Ali Şeker, “Anayasal düzeni silah zoruyla değiştirmeye kalkıştıkları” gerekçesi ile TCY’nin 146. maddesi uyarınca ölüm cezasına mahkum edildi. İrfan

²⁷ Mehmet Ali Ağca, Abdi İpekçi’nin öldürülmesi ile ilgili olarak 25 Haziran 1979 tarihinde gözaltına alınmış, 11 Temmuz 1979 tarihinde tutuklanmıştı. 25 Kasım 1979 tarihinde Maltepe Askeri Cezaevi’nden firar eden Ağca, Sıkıyönetim Mahkemesi tarafından 12 Mart 1982 tarihinde ölüm cezasına mahkum edilmişti.

²⁸ Ağca ile aynı davada yargılanan Yavuz Çaylan “suçluyu bildirmemek”ten mahkum edildiği 3 yıllık hapis cezası infaz edildikten sonra tahliye olmuştu. Davanın diğer sanıklarından Oral Çelik de 28 Mayıs günü İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi’nde yapılan duruşmada “cinayeti planladığına ve olaya bizzat katıldığına ilişkin kesin ve inandırıcı delil olmadığı” gerekçesiyle beraat etmişti.

Çağırıcı'nın cezasında indirim uygulamayan DGM, diğer dört sanığın cezalarını müebbet hapis cezasına çevirdi.

Duruşmada, Ridvan Çağırıcı, Ziver Kartal, Mehmet Okatan, Gül Aslan, Avukat Hüsnü Yazgan, Mehmet Kaya, Kutbettin Gök, Mehmet Zeki Yıldırım, İhsan Deniz ve Mehmet Zeki Deniz de "yasadışı örgüt üyesi oldukları" gerekçesiyle TCY'nin 168. maddesi uyarınca 12 yıl 6'şar ay, Abdülkerim Yağmur ve Mehmet Salih Yıldız ise "yasadışı örgüte yardım ve yataklık ettikleri" gerekçesiyle TCY'nin 169. maddesi uyarınca 3 yıl 9'ar hapis cezasına mahkum edildi. Davada 20 sanık hakkında beraat kararı, 6 sanık hakkındaki davanın zaman aşımı nedeniyle düşmesi, bir sanığın ise dosyasının ayrılmasına karar verildi.

Sivas Katliamı davası

Sivas'ta 2 Temmuz 1993 tarihinde 37 kişinin öldürülmesi nedeniyle 50 kişi hakkında açılan dava, 16 Haziran günü Ankara DGM'de sonuçlandı. Duruşmada, 33 kişiye ölüm cezası, 17 kişiye hapis cezası verildi. Davada, yakalanamayan Mustafa Düner ve Muhammet Nuh Kılıç'ın dosyası ise ayrıldı. Ölüm cezasına mahkum olanların adları şöyle:

Muhsin Erbaş, Harun Gülbaş, Bekir Çınar, Erol Sarıkaya, Mevlüt Atalay, Ahmet Turan Kılıç, Kenan Kale, Harun Yıldız, Zafer Yelok, Yunis Karataş, Halil İbrahim Düzbiçer, Ömer Faruk Gez, Ali Kurt, Ahmet Oflaz, Ekrem Kurt, Erkan Çetintaş, Faruk Sarıkaya, Hayrettin Gül, Harun Kavak, Süleyman Toksun, Hayrettin Yeğin, Mehmet Yılmaz, Adem Kozu, Mustafa Uğur Yaraş, Faruk Belkavli, Ömer Demir, Alim Özhan, İbrahim Duran, Etem Ceylan, Vahit Kaynar, Turan Kaya, Cafer Tayyar Soykök.

Mahkeme, ölüm cezasına mahkum edilen Temel Toy, Sedat Yıldırım, Ali Teke ve Durmuş Tufan'ın cezalarını olay tarihinde 18 yaşından küçük olmaları nedeniyle 20'şer yıl, Yusuf Şimşek'in cezasını ise "akli dengesi yerinde olmaması" nedeniyle 15 yıl hapis cezasına çevirdi. Sanıklardan Yalçın Kepenek, Yusuf Ziya Eliş, Engin Durna, Metin Yokuş, Ahmet Kaşkaya, İlhami Çalışkan, Bünyamin Eliş, Özkan Doğan ve Çetin Asamaka ise "anayasal düzeni zorla bozmaya kalkışmaya katılmak" suçlamasıyla TCY'nin 146/3. maddesi ve TMY'nin 5. maddesi uyarınca 7 yıl 6'şar ay, Bülent Gülü ise 5 yıl hapis cezasına hapis cezalarına mahkum edildi.

Olaylar üzerine 124 kişi hakkında açılan dava Ankara DGM'de 21 Ekim 1993'de başlamış ve 26 Aralık 1994'de sona ermişti. Yargıtay'ın 3 Ekim 1996'da kararı büyük ölçüde bozmasından sonra dava, 19 Kasım 1996 tarihinde yeniden görülmeye başlamıştı. Yargıtay, kararı 3 Ekim 1996 tarihinde esastan bozmuş, 14 yeniden yapılan yargılama sonucunda mahkeme 14 Mayıs 1997 tarihinde Yargıtay kararına uymuş, ölüm cezasına mahkum edilen sanıklar hakkındaki kararı ise usulden bozmuştu.

Sivas davası ile ilgili gerekçeli karar 7 Eylül günü açıklandı. Sivas katliamını "Cumhuriyeti yıkmaya yönelik kalkışma" olarak nitelendiren DGM'nin kararında, sanıkların Aziz Nesin'in düşünce ve davranışlarını bahane ederek eylem düzenlediklerini belirtilerek, "Yanan kişilerin ölüm çığlıkları karşısında kolları bile kıpırdamamış, ölmelerini şeriat yanlısı slogan atarak zevkle izlemişlerdir" denildi.

Şemsi Denizer'in öldürülmesi

Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (Türk-İş) Genel Sekreteri ve Genel Maden-İş Sendikası Genel Başkanı Şemsi Denizer'in 6 Ağustos 1999 tarihinde öldürülmesi nedeniyle Cengiz Balık ve Balık'a yardım ettiği öne sürülen Engin Girgin hakkında açılan dava, 22 Haziran günü sonuçlandı. Burdur Ağır Ceza Mahkemesi Cengiz Balık'a, 27 yıl 6 ay 1 gün hapis ve 50 milyon 331 bin lira para cezası verdi. Davada, Engin Girgin hakkında ise beraat kararı verildi.

Karar, Temmuz ayı içinde Denizer ailesinin avukatları tarafından "olayın siyasi yönünün dosyada bulunan birçok delile rağmen değerlendirilmediği" gerekçesi ile temyiz edildi.

16 Mart Katliamı Davası

16 Mart 1978 tarihinde İstanbul Üniversitesi'nden çıkan öğrencilere düzenlenen bombalı-silahlı saldırıda 7 öğrencinin ölümü ve 41'inin de yaralanması nedeniyle Latif Aktı, Özgün Koç ve Mustafa Doğan hakkında İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılan davada 2000 yılında da önemli bir gelişme yaşanmadı. Davada sanıkların "taammüden adam öldürmek ve yaralamak" suçlarından 7'şer kez ölüm ve 41'er kez de 20 yıldan az olmamak üzere hapis cezasına mahkum edilmeleri isteniyor.

Bu arada davanın avukatlarından Cem Alptekin hakkında "MIT'e hakaret ettiği ve MIT görevlisinin kimliğini açıkladığı" iddiasıyla açılan davaya 7 Haziran günü İstanbul 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Duruşma, gazeteci-yazar Ali Bayramoğlu hakkında, söz konusu belgeye ilişkin yazdığı yazı nedeniyle açılan davada verilen beraat kararının beklenmesi için ertelendi.

Dava, 16 Ekim günü yapılan duruşmada sonuçlandı. Duruşmada, savunma yapan, Alptekin'in avukatı Türkiye Barolar Birliği Başkanı Eralp Özgen, Alptekin'in 16 Mart katliamına ilişkin mahkeme tarafından aranan bir belgeyi bulup mahkemeye vererek görevini yerine getirdiğini söyledi. Savunmaların ardından kararını açıklayan Mahkeme, "suç unsurları oluşmadığı" gerekçesiyle Alptekin hakkında beraat kararı verdi.

İddianamede Cem Alptekin'in, 29 Ocak 1997 tarihinde yapılan duruşmada, dönemin İçişleri Bakanı Fehmi Güneş'in Avrupa Ülkücü Türk Birliği Başkanı Lokman Kondakçı ile 30 Mart ve 10 Nisan 1979 tarihlerinde yaptığı görüşmelerin bant kayıtlarını

mahkemeye verdiği, bant kayıtlarının "MİT belgesi" niteliğinde olduğu belirtilerek, Alptekin'in 3 yıl ile 14 yıl arasında hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyordu.

Adana Ülkücü Gençlik Davası

20 yıl süren Adana Ülkücü Gençlik Davası Temmuz ayında sonuçlandı. Sıkıyönetim mahkemesinde açıldıktan sonra Ankara 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davada, 1980 öncesinde Adana Emniyet Müdürü Cevat Yurdakul'un öldürülmesinde²⁹ bizzat tetik ettiği saptanan sanık Kadir Akgöllü ile olaya katıldıkları belirlenen ülkücü Sezai Durmaz, Halil İbrahim Altınışık ve Yücel İrik'e önce ölüm cezası verildi. Mahkeme, sanıklardan Akgöllü ve İrik'in bu suçla ilgili cezalarını 20'şer, Durmaz ve Altınışık'ın cezalarını 12'şer yıla indirdi. Bu sanıklar, başka suçlara da katıldıklarından toplam cezaları yükseltildi.

Mahkeme heyeti, ÜGD'li sanıklara önce toplam 56 ayrı ölüm cezası verdi. Daha sonra bu cezalarda

çeşitli nedenlerle indirimle gidildi. Mahkeme, savcının şu mütalaasını kabul etti:

"Sanıkların mensubu oldukları Ülkücü Gençlik Derneği'nin (ÜGD), başlangıçta yasal kurulmuş dernek olduğu, bilahare mensuplarının zaman içinde silahlanarak eylemleriyle yasallıktan uzaklaşıp halk arasında korku, endişe, panik yarattıkları, siyasi görüşlerinden kaynaklanan amaçla Adana ili ve ilçelerinde çok sayıda adam öldürme, adam öldürmeye teşebbüs, gasp, ev kurşunlama, patlayıcı atma ve silah yasasına muhalefet suçlarını işledikleri, bu suçları işlerken de organize şekilde hareket ettikleri, olaylarda kullanılan silah mermi, boğma ipleri gibi suç aletlerini temin ettikleri, ikrar, tanık beyanları, tutanak-ekspertiz raporlarıyla Yargıtay bozma ilamından anlaşılmaktadır"

Çete suçlaması tüm sanıklar yönünden sabit bulunmasına karşılık, mahkeme beş yıllık süre dolduğu için bu suçlamaları zaman aşımı gerekçesiyle ortadan kaldırdı.

²⁹ Adana Emniyet Müdürü Yurdakul'un öldürülmesi emrinin MHP lideri Alpaslan Türkeş tarafından verildiği öne sürülmüş, bu nedenle Türkeş hakkında dava açılmış, ancak Türkeş bu suçtan beraat etmişti. Türkeş hakkındaki çete kurmak suçlaması ise zaman aşımına uğramıştı.

3. ZORUNLU GÖÇ

1990'lı yıllar boyunca yaşamlarını güvence altına almak amacıyla yaşadıkları yerleri terk etmek zorunda kalanların yanı sıra, sistematik bir politika olarak uygulanan yerleşim birimlerinin idari ya da askeri kararlarla boşaltılması sonucunda 3 milyona yakın kişi mağdur oldu. Olağanüstü Hal Bölgesi ve olağanüstü hal uygulamalarının gündeme getirildiği diğer bölgelerde en az 3.500 köy ve mezra tamamen ya da kısmen boşaltıldı. Yaşam ortamlarından kopan 3 milyon kişi barınma, beslenme, sağlık ve eğitim gibi temel haklarından daha fazla mahrum kaldılar.

PKK'nin 1999 yılında ilan ettiği tek taraflı ateşkesin ardından bölgede silahlı çatışmaların durma noktasına gelmesi OHAL bölgesinde köy boşaltma uygulamalarının da büyük ölçüde azalmasını beraberinde getirdi. Ancak devletin bölgede yürüttüğü güvenlik operasyonları devam etti.

Zorunlu göç uygulamasını yaratan siyasi anlayış değişmediğinden bu uygulamanın yarattığı sorunlar ve çözüm yolları konusunda somut bir gelişme yaşanmadı. Zorunlu göç mağdurlarının iradesi dışında resmi çevrelerce tek çözüm yolu olarak öne sürülen "köy-kent" ya da "merkezi köy" projesi gündemde kaldı.

Bölgede yaşanan çatışmaların azalması, gıda ambargosu ve yayla yasağı gibi uygulamaların bazı yerlerde kaldırılması gibi gelişmeler zorunlu göç mağdurlarının köye dönüş umutlarını artırdı. Göç-Der'in ve HADEP'in yanı sıra pek çok ilin valiliklerine binlerce köye dönüş dilekçesi sunuldu. Ancak zorunlu göç mağdurlarının köye dönüş ortamlarının hazırlanması için gerekli olan OHAL'in kaldırılması, koruculuk uygulamasına son verilmesi, göç mağdurlarının zararlarının tespiti ve ödenmesi, mayınların temizlenmesi gibi koşulların yerine getirilmesinde somut bir gelişme yaşanmadı.

27 Haziran günü Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinin sorunlarının çözümü amacıyla İçişleri Bakanı Sadettin Tantan başkanlığında OHAL Valisi, Diyarbakır, Hakkari, Şırnak, Tunceli, Van, Batman, Bingöl, Bitlis, Mardin, Muş, Siirt valileri, Jandarma Genel Komutanlığı'nı temsilen Tümgeneral Osman Özbek'in katılımıyla değerlendirme toplantısı gerçekleştirildi. Toplantının açış konuşmasını yapan Tantan, amaçlarının, PKK'nin bölgede yarattığı

olumsuzlukların giderilmesi, bölge halkının ekonomik, eğitim ve kültürel olarak kalkınabilmesi, köye dönüş projelerinin bir plan, program çerçevesinde uygulanabilmesi için valilerle görüş alışverişinde bulunmak olduğunu kaydetti. Köye dönüş projesi çalışmalarının sürdüğünü kaydeden Tantan, "Bu konudaki uygulamaya bakıldığında Bingöl, Bitlis, Hakkari, Muş, Tunceli, Van illerine 2.8 trilyon lira bu yıl için öngörülmüştür. GAP İdaresince de Diyarbakır, Batman, Şırnak illerinde yatırımlar öngörülmüştür. Bölgeye nitelikli kamu görevlileri gönderilmesi konusunda da çalışmalar başlamıştır" dedi. Bakan Tantan, bölge halkının ekonomik gücünü elde edebilmesi için yurttaşların eğitiminin sağlanacağını, köye dönen halkın en azından kendi işini yapabilecek duruma getirilmesi için çalışmalar yapılacağını kaydetti.

Köye dönüş projesi çerçevesinde, 3-4 köyün bir araya getirilerek, sağlık, eğitim gibi altyapılarının tamamlanacağını bildiren Sadettin Tantan, "Köyüne dön orada kaderinle baş başa kal mantığıyla hareket edilmeyecektir. Köyüne dönenlere bütün altyapı hizmetleri sunulacak, ekonomik olarak hangi alanda uğraşırsa o alanda eğitime tabi tutulacaklar. Güvenli bölgeler hayvancılığa açılmış durumda. Oradaki valilerimizin ve asayiş komutanlarımızın vereceği kararlar doğrultusunda diğerleri de açılacak. PKK terör örgütü halen bitmiş değil. Yani PKK terörü yurtiçinde alçak profil izlerken komşu ülkelerdeki faaliyetleri ve silahlı yapılanmaları devam etmektedir" dedi.

Konuyla ilgili değerlendirme yapan bazı milletvekilleri ve HADEP yöneticileri bütçeden köye dönüş için ayrılan ödeneğin azlığına dikkat çekerek, dönüşün alt yapısının oluşturulması gerektiğini belirttiler. HADEP Genel Sekreter Yardımcısı Ali Rıza Yurtsever, köye dönmek isteyen ailelere Ziraat Bankası ve Halk Bankası'ndan uzun vadeli faizsiz veya düşük faizli kredilerin verilebileceğini belirterek, sorunun süratle giderilmesi gerektiğini söyledi. Yurtsever, 2000 yılı bütçesinde köye dönüş için ayrılan ciddi bir ödeneğin olmadığını belirterek, "Devlet çatışma ortamı nedeniyle her yıl 8-10 milyar dolar para harcıyordu. Şimdi çatışma ortamı yok, savaşta ayrılan bütçe depremzedeler ile bölgedeki insanlarımızın yerleşimi için harcanabilir" dedi. Yurtsever, köye dönüş için öncelikle siyasi iradenin karar alması gerektiğini,

ardından da işin maddi yönünün çözüleceğine inandıklarını vurguladı.

ANAP Diyarbakır Milletvekili Sebgetullah Seydaoğlu da yakılan yıkılan binlerce köyün imar edilmesi gerektiğine dikkat çekerek; "Yeni yerleşim yerleri tespit edilmesine gerek yok. Bölge halkının boşaltılan köylere geri dönüşü sağlanmalı. Bunun için bütçeden gerekli ödenek ayrılmalı, alt yapı sağlanmalı. Ama 2000 bütçesinde gerekli para ayrılmadı" dedi.

CHP MYK üyesi Algan Hacıoğlu ise köy boşaltmaların "toplumun yüz karası olduğunu" belirterek, şöyle konuştu:

"Hükümet bu sürecin açtığı yaraları kapatmak zorunda. 1995'te benim devlet bakanlığım döneminde 4 bakanlıkla birlikte köye dönüşün çerçevesini belirlemiştik. Hangi amaçla yeni yerleşim bölgesi belirlenecek bunun bilinmesi lazım. Köye dönüşte ve belirlenecek yerleşim biçiminde öncelikle gönüllülük olmalı, önce bunun önü açılmalı, güvenli sağlanmalı."

Hacıoğlu, köyüne dönmek isteyenlere bu olanağın sağlanması gerektiğini vurgulayarak, dönenlerin evleri, ahırları, okulları ve camilerinin yapılması gerektiğini kaydetti. Hacıoğlu, "Gönüllü olarak yeni yerleşim yerleri istiyor olabilir ama öncelikle kendi alıştıkları yerlerde yaşama hakkının önü açılsın. Mezralarda hizmet zor olabilir. Mezralarda yaşayanlar, çevre köylere yerleştirilebilir. Kimseyi istemediği bir yere dönmeye zorlamasınlar. Köye dönüş gönüllü gerçekleştirilmeden barış sağlanmaz" dedi.

ANAP Genel Başkan Yardımcısı Salih Yıldırım, Eylül ayında yaptığı bir açıklamada çeşitli nedenlerle bölgelerinde çok sayıda insanın köylerinden ayrılmak zorunda kaldığını belirterek, "Ancak bugünkü politika ve finans kaynaklarının değeri ölçü kabul edilirse, köye geri dönüşün tamamlanması için geçen süre 36 yıl olacaktır" dedi. Yıldırım, ekonomik nedenler, şehrin çekiciliği, kan davaları gibi nedenlere, 1985 yılından bu yana bir de güvenlik faktörünün eklendiğini ve böylece pek çok insanın göç ettiğini ifade etti.

Yıldırım, bugün bin 779'u köy, 4 bin 374'ü mezra olmak üzere 6 bin 153 yerleşim biriminde insanların istemleri dışında yerinden, yurdundan olduğunu" kaydederek, yer değiştirmek zorunda kalan hane sayısının da 55 bin olduğunu belirtti.

"Yer değiştiren" insanların sayısının resmi rakamlara göre 401 bin olduğunu belirten Yıldırım, "Ama bunun 1.5 milyon üzerinde olduğunu söylersem, bu rakamın abartı olmadığını bölge gerçeklerini bilen tüm insanlar anlayacaktır" dedi. Bugüne değin geriye dönüşü saptanan yerleşim birimi sayısının 286 olduğunu ifade eden Yıldırım, 4 bin 871 haneden 34 bin 219 kişinin geriye dönme şansını yakaladığını belirtti. Köye geri dönüş için harcanması gereken

parasal kaynağın 90 trilyon lira olduğuna işaret eden Yıldırım, şunları söyledi: "Bugün geri dönüş için bütçeden ayrılan kaynak miktarı, tüm kamu kuruluşları için 7.5 trilyon liradır. Bunun önemle vurgulanmasını istiyorum. Toplam geri dönüş için gerekli olan finans kaynağı ise 1 milyar dolardır. Bugün bütçeye konulan ödenek, olması gerekenin sadece 35'te 1'idir."

Dönemin Tarım ve Köyişleri Bakanı Hüsnü Yusuf Gökalp, Ağustos ayında yaptığı açıklamada köye dönüşün başlatılacağını, bunun hayata geçirilebilmesi için çiftçiye kredi imkanı sağlanacağını, kamuya ait alanların da iskana açılacağını söyledi.

OHAL bölgesine yaptıkları ziyaretlerde sorunları yerinde tespit ettiklerini aktaran Bakan Gökalp, "Bölge valileri ve sivil toplum örgütleriyle bire bir görüşmeler yapılarak bölgedeki halkın sorunları tespit edildi. Halkın yöreye geri dönüşünü sağlamak için mera ıslahı, teşvik kredileri, hayvan kaçakçılığının önüne geçilmesi, tohum ıslahı, seracılık, arıcılık, küçükbaş ve büyükbaş hayvancılığın geliştirilmesi projeleri uygulanacak" diye konuştu.

"Terör nedeniyle göç eden bölge halkının mal varlığı ve tasarrufu olmadığı için geri dönüş imkanı bulamadığının" altını çizen Gökalp, köye dönüşün sağlanması için kamuya ait alanların iskana açılacağını, halkın yerleşiminin sağlanacağını anlattı.

Eylül ayında dönemin Başbakan Yardımcısı Devlet Bahçeli'ye 8. Beş Yıllık Kalkınma Planı çerçevesinde Diyarbakır'da sunulan raporda, köye dönüş projesinin kısa zamanda yaşama geçirilemeyeceği belirtildi. Yalnızca Diyarbakır'da köy ve mezarların boşaltılması nedeniyle göç eden 38 bin 666 kişiden 2 bin 157'sinin geri döndüğü kaydedilen rapordaki verilere göre, köye dönüş oranı yüzde 5.5 olarak gerçekleşti.

Raporda, "terör" nedeniyle 1992-1994 yılları arasında Diyarbakır genelinde 87 köy ve 302 mezarın boşaltılması sonucu 7 bin 225 haneden 38 bin 666 kişinin göç ettiği vurgulandı. Son 3 yıldır köye dönüş çalışmaları çerçevesinde yalnızca 18 köy ve 1 mezraya, 2 bin 157 kişinin geri dönüş yaptığına dikkat çekilen raporda, dönüş yapanların ilçelere göre dağılımı şöyle sıralandı:

"Merkez ilçesi Buçuktepe köyü Aşağıbeyan mezarına 60 kişi; Bismil'in Koğuk köyüne 50, Başköy'e 33, Yasince köyüne 30 kişi; Ergani Üçkardeş köyüne 150, Karşıbağlar köyüne 220 kişi; Hazro'nun Çiftlibahçe köyüne 148 kişi; Çüngüş'ün Kaynak köyüne 10, Üçpınar köyüne 20 kişi; Kocaköy'ün Tepecik köyüne 100, Şaklat köyüne 20 kişi; Lice'nin Duru köyüne 34, Çeper köyüne 421, Ecemiş köyüne 56, Birlik köyüne 21, Kırılan köyüne 173, Şenlik köyüne 120 kişi; Dicle'nin Kelekçi köyüne 100, Değirmenli köyüne 110 kişi."

Raporda, halen boş olan köy ve mezraların dağılımına da yer verilirken 78 köy ve 233 mezra için “dönülebilir”, 9 köy ve 69 mezra için de “dönülemez” ibaresi kullanıldı. Raporda, “dönülebilir” ve “dönülemez” ibaresi konulan köy ve mezraların ilçelere göre dağılımı şöyle:

“Dönülemez yerler: Bismil’de 2 mezra, Dicle’de 1 köy ve 6 mezra, Kulp’ta 2 köy ve 41 mezra, Lice’de 6 köy ve 20 mezra. Dönülebilir yerler: Merkez ilçede 2 köy ve 4 mezra, Bismil’de 8 köy ve 7 mezra, Çınar’da 3 köy ve 7 mezra, Çüngüş’te 2 köy ve 4 mezra, Dicle’de 3 köy ve 2 mezra, Ergani’de 4 köy ve 3 mezra, Hani’de 2 köy ve 5 mezra, Hazro’da 6 köy ve 11 mezra, Kocaköy’de 3 köy, Kulp’ta 16 köy ve 95 mezra, Lice’de 26 köy ve 76 mezra, Silvan’da 3 köy ve 19 mezra.”

3.1. Yerleşim Merkezlerine Saldırıları, Köy Baskınları

İHD Bölge Temsilcisi Hanifi Işık, Şubat ayında yaptığı açıklamada bir süredir bölgedeki yumuşamaya dikkat çekerek, çatışmaların sona ermesine karşın operasyonların devam ettiğini söyledi. PKK’nin güçlerini geri çekmesinden sonra, bölgede ciddi bir çatışma yaşanmadığını hatırlatan Işık şunları söyledi:

“Bölgede bir yumuşamanın yaşandığı aşıkardır. Ancak bu yumuşama devlet kanadındaki yansımaları pek bulmuş değil. İnsanlar gözaltına alınıyor, köyler basılıyor. PKK’nin olmadığı bölgede köylüler, PKK’ye erzak vermekle suçlanarak ambargolara tabii tutuluyor. Bölgeye barışın gelmesini istemeyen savaş rantçıları var. Bu durum son bulmalı ve bölge artık yaşanabilir bir hale getirilmelidir. Çünkü artık herkesin bildiği gibi dağlarda çatışan güçler yok ve böylesi bahanelerle bölge insanına yönelik baskıların devam etmesinin bir açıklaması olamaz. Temennimiz bu tür hak ihlallerinin son bulması ve bölgede kalıcı bir barışın yaratılmasıdır.”

Mardin’e bağlı Gurağaç (Gerduk) köyünün 22 Şubat günü ikinci kez yakıldığı iddia edildi. Askerler tarafından daha önce göç ettirilen Gurağaç köylülerinin, 21 Şubat günü Mardin’de ölen bir kadını, köyde toprağa vermelerinin ardından askerler tarafından köye baskın düzenlendi. Baskında, bir süre önce köylere geri dönen 4 aileyi köyden çıkaran askerlerin köydeki evleri ve bahçeleri ateşe verdiği öğrenildi. Köyden çıkarılan aileler komşu köye yerleşmek zorunda kalırken, daha önce köyün boşaltılması nedeniyle Mardin’e göç etmek zorunda kalan köylülerin geri dönme istemiyle Mardin Alay Komutanlığı’na yaptıkları başvurunun da reddedildiği bildirildi.

Diyarbakır’a bağlı Şenlikköy Akçapınar mezrasından 1993 yılında göç etmek zorunda kalan köylülerin, Lice Karakolundan aldıkları sözlü oturma izniyle köye dönüşlerinden 4 ay sonra, ‘devletle işbirliği yapmadıkları’ gerekçesiyle ikinci kez köyü terketmeye zorlandıkları ve köylülerinin yeniden yakıldığı bildirildi.

Edinilen bilgiye göre 3 Ekim günü köye yapılan operasyonda köylülere 48 saat içinde köyü boşaltmaları söylendi. Muhtar Fikriye Ertaş, Veysi Nazlıer ve Ahmet Budak adlı köylüler de köyü boşaltma süresinin uzatılmasını istemek için gittikleri Lice Karakolu’nda gözaltına alındılar. Bu olayın ardından köyü boşaltma süresinin 10 saate indirildiğini, sürenin dolmasıyla birlikte köyün ve tarlaların tekrar yakıldığını aktaran Şenlikköylüler, ikinci zorunlu göçle birlikte tekrar Diyarbakır’a geldiklerini, valiliğe yaptıkları başvurunun ise sonuçsuz kaldığını ifade ettiler.

Şırnak’ın Beytüşşebap ilçesine bağlı Hisarkapı köyüne 11-12 Şubat günlerinde askerler tarafından iki kez baskın düzenlendiği öğrenildi. Baskında bütün evlerde arama yapan askerlerin köylüleri bir araya toplayarak hakaret ettiği, bazılarını dövdüğü ve köyün boşaltılması yönünde baskı yaptığı bildirildi. Hisarkapı köylüleri, yapılan baskınlara ilişkin hiçbir gerekçe gösterilmediğini söylediler.

Van’ın Başkale ilçesine bağlı Aşalan (Melkawa) köyüne, “kaçak mazot bulundurdıkları” gerekçesiyle 9 Kasım günü askerler tarafından baskın düzenlendi. Aramalar sırasında kaçak mazot bulamayan askerlerin bazı çocukları ve kadınları dövdükleri öğrenildi. Olayda yaralanan Perişan Yerli ve Cemile Kadir adlı kadınlar, Başkale Devlet Hastanesi’ne kaldırılırken Perişan Yerli’nin kolunun kırıldığı ve 25 gün iş göremez raporu aldığı öğrenildi. Olayın ardından Başkale Kaymakamlığı ve Savcılığına gitmek isteyen köylülerin, ilçe girişinde askerler tarafından engellendiği bildirildi.

Şırnak’ın İdil ilçesine bağlı Yarbaşı (Hespist) köyüne askerler tarafından 14 Kasım günü baskın düzenlendi. Baskında evlerin arandığı ve Celal Şabuk, Melaim Şabuk (15), Hüseyin Ersoy, Murat Ersoy ve Ahmet Oruç adlı köylülerin gerekçe gösterilmeden gözaltına alındığı bildirildi.

Varto merkez ile Kulan, Çayçatı, Yeşildal, Teknedüzü, Beşikkaya, Eryurdu, Güzeldere, Gölyayla ve Sırasöğütler köylerine 11 ve 12 Kasım günleri operasyon düzenleyen jandarmanın yaklaşık 80 kişiyi gözaltına aldığı bildirildi.

3.2. Gıda Ambargosunun ve Seyahat Kısıtlamasının Kaldırılması

Tunceli’de 1988 yılından bu yana uygulanan gıda ambargosu ve seyahat kısıtlaması Ekim ayında resmen kaldırıldı. Tunceli Valiliği tarafından yapılan açıklamada, “Terörle mücadelenin bir gereği olarak, 1994 yılından bu yana ilimizde uygulanmakta olan kontrollü gıda sevkiyatı uygulaması, terörle mücadelede gelinen olumlu noktaya sebebiyle 02.10.2000 tarihinden itibaren kaldırılmıştır.” denildi. Açıklamada güvenlik nedeniyle belli saatlerde kullanılabilen yolların 24 saat hizmete açıldığı bildirildi. Açıklamada ayrıca il ve ilçe giriş ve

çıkışlarında bulunan jandarma güvenlik noktalarının da polise devredildiği bildirildi.

1988 yılında uygulamaya konulan gıda ambargosu, 1994 yılında Vali Atıl Uzelgün tarafından "kontrollü gıda sevkiyatı" adıyla resmîyete kavuşturulmuştu. Resmî açıklamalarda ısrarla reddedilen ambargo nedeniyle 1994 yılında Tunceli genelinde köylerde bulunan un değirmenleri kapatılmıştı. Ambargo özellikle çay, şeker, un, pirinç, makarna, mercimek, bulgur, patates, kuru soğan, et gibi gıda maddeleri için uygulanıyordu. Köyüne gıda maddesi götürmek isteyenler, önce Nüfus Müdürlüğü'nden aile fertlerinin sayısını belirten bir yazı, daha sonra da emniyet ve jandarma karakollarından izin almak durumunda kalıyordu.

Bitlis Valisi Uğur Boran, 29 Ekim günü yaptığı açıklamada Bitlis-Baykan, Bitlis-Mutki ve Bitlis-Hizan karayollarında uygulanan konvoy sisteminin kaldırıldığını, yayla ve meraların süresiz açıldığını, köylerini terk edenlerin ise istedikleri zaman köylerine dönebileceklerini söyledi. Vali Boran, "Yıllardan beri uygulanmakta olan konvoy sistemi, artık tarihe karışacaktır. Kapalı bulunan yollarımızın bugünden itibaren 24 saat trafiğe açık kalmasının yanı sıra, daha önce belirlenmiş olan tarihler içerisinde açık kalan yayla ve meralar ise, yine bugünden itibaren süresiz açık kalacaktır. Köylerinden göç eden vatandaşlarımız istedikleri zaman geri dönüş yapabileceklerdir" dedi.

3.3. Zorunlu Göç Mağdurlarına Ayrımcı Uygulamalar

Ordu'da fındık toplama mevsiminde çalışmak için Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinden gelen işçilere yönelik yasak 2000 yılında da uygulandı. Ordu'ya aileleriyle birlikte gelen işçilerin daha önce olduğu gibi Melet ırmağı havzasında konaklamaya çalıştıkları, ancak işçilerin hem jandarma hem de polisler tarafından başka yere gitmeleri için uyarıldıkları öğrenildi. Bu nedenle bazı işçilerin yakındaki köylere gittiği, bazılarının da gizlice Melet köprüsü altında ve şehir çöplüğü yanında çadır kurmadan konakladıkları belirtildi.

Bu arada jandarma tarafından Güneydoğu bölgesinden gelen işçilerin tamamının nüfus cüzdanlarına da el konuldu. Kente sokulmayan, kimlikleri alınan ve çadır kurmalarına izin verilmeyen işçilere yönelik uygulamaların tepki çekmesi üzerine Ordu Valiliği 5 Ağustos günü bir açıklama yaptı. Vali Vekili A. Selim Parlar işçilere ayrımcılık göstermelerinin mümkün olmadığını söyleyerek, işçilere ekme dağıtılacağını, sağlıklı içme suyu verileceğini ve sağlık kontrolü için de doktor tahsis edileceğini açıkladı.

Benzer bir uygulama da Adapazarı'nda yaşandı. Adapazarı'na fındık toplamak üzere gelen mevsimlik işçilerin kimliklerine "güvenlik" gerekçesiyle el konuldu.

Adapazarı'na bağlı Kocaali ilçesi Köfteli köyünde bir grup işçi, tarlasında çalıştıkları Mustafa Kanbur'un "terörist" suçlamasına maruz kaldı. Tarla sahibi Kanbur, bu söze tepki gösteren işçilerden işi bırakmalarını ve çadırlarını toplayarak köyü terk etmelerini istedi, topladığı yandaşlarıyla birlikte çadırların etrafını sararak işçilere saldırdı. Kavganın büyümesi üzerine olay yerine gelen jandarma, tarafları yatıştırırken, işçiler 150 ailenin kaldığı başka bir çadır kampa gitmek zorunda kaldı. İşçiler çalıştıkları 10 günün parasını da alamadılar.

3.4. Köye Dönüş Uygulamaları

3.4.1. Köy-Kent Projesi

Zorunlu göç mağdurları tarafından benimsenmeyen ve daha çok askeri güvenlik mantığına dayanan "Köy-Kent" ya da "Merkezi Köy" projesi, köye dönüş için tek çözüm yolu olarak sunulmaya devam etti. Proje istenen sonucu vermemesine rağmen 2000 yılında da hükümetin gündeminde oldu.

Zorunlu göç mağdurlarına yeni yerleşim birimleri sağlanmasına dair önerge Nisan ayında TBMM İçişleri Komisyonu'nda kabul edildi. Önergeye göre "güvenlik nedeniyle boşaltılan köylerdeki vatandaşlara MGK'nin önerisiyle Bakanlar Kurulu'nca yeni yerleşim yeri gösterilecek. Kendilerine gösterilen yerde iskânı kabul etmeyenler, hak sahipliğini kaybedecek. Bu aileler ikinci defa iskân talebinde bulunamayacak. Iskân edilecekler, iskan şekli ve şartları bağlı buldukları köy, kasaba veya ilçe merkezlerinde duyurulacak."

Göç-Der genel başkanı Mahmut Özgür önerenin anlamının zorunlu göç mağdurlarının merkezi köylere teşvik edilmesi olduğunu bildirdi. Özgür, "Merkezi köylerin bu yöntemle oluşturulması göç ailelerini mutlu etmeyeceği gibi Türkiye'nin demokratik, ekonomik ve sosyal istikrarına hizmet edemez. Çünkü merkezi köyler üretime kapalıdır. Yıllardır ısrar edilen ve bir türlü gerçekleştirilemeyen merkez köy politikalarından vazgeçilmeli" dedi.

Belli sayıda köylerin birleştirilmesiyle oluşacak merkezi köylere dönmeleri istenen zorunlu göç mağdurları kendi köylerine dönmek istediklerini belirtirken, göç nedeniyle nüfusu son 5 yılda birkaç katına çıkan Diyarbakır'daki sivil toplum örgütü temsilcileri "Köy-Kent" projesinin sorunu çözemeyeceğini belirten açıklamalar yaptılar.

Köye dönme talebinin son derece makul olduğunu belirten Diyarbakır Ticaret Borsası Başkanı Fahrettin Akyl, geri dönüşü izin verilmesi halinde köylünün bir yılda devletin ekonomik desteğine ihtiyaç duymaksızın toparlanacağını ifade etti.

Esnaf ve Sanatkar Odaları Birliği Başkanı Eşref Tanrıverdi de dönüşün sadece göç mağdurlarını değil, toplumun tüm kesimlerini rahatlatacağına dikkat çekti ve "Esnafın, sanatkarın artık zaman kaybetmeye tahammülü yok. Biran önce bu sorunun çözülmesi

gerekiyor. Göç edenler toprağına dönmeli, üretim yapmalıdır. Köylü kadar esnaf ve sanatkarın yaşaması da bu üretime bağlıdır. Özellikle sanatkar, ürettiği malları köylüye satar, köylü de bu araçlarla yaptığı üretimi şehre getirip esnafa satar. Yani para burada kalır”dedi.

Ecevit’in “Köy-Kent” projesini 20 yıldır dile getirdiğini ve bu modelin çözüm olmayacağını belirten Mimarlar Odası Diyarbakır Şube Başkanı Bahri Karhan şöyle dedi:

“Köye dönüş işi, Ecevit’in projesini bir anlamda besledi. Alt yapı hazır olsa belki bu projeye bu denli karşı çıkmaz. Ayrıca 15 yılda 3 bine yakın köy boşaltıldı. Bu köylerden giden insanlar nereye dönmek istiyorlarsa oraya gidebilmelidir. Dolayısıyla bu talep ile köy-kent uyumuyor. Eğer ben köyümden koparılmışsam; o zaman benim arazim neredeyse, nerede ekin biçebiliyorsam, tarlam bağım-bahçem neredeyse orada yaşarım. Toprağımdan uzağa yerleştirilmişsem bunun adı geri dönüş olmaz.”

Diyarbakır İnşaat Mühendisleri Odası’ndan yapılan açıklamada Köy-Kent projesinin gerçekçi olmadığı vurgulanarak, projenin “yakılıp yıkılan 3 binin üzerinde köye karşılık ortaya atıldığı, bu üç bin köyün ihtiyacını karşılayacak altyapısı ve hizmetleriyle donanımlı köy-kentlerin kısa sürede hazırlanamayacağı” bildirildi.

Diyarbakır’ın Hani, Lice, Hazro ve Kocaköy ilçe tabur komutanlarının bu ilçelere bağlı boşaltılmış köylerin muhtarlarıyla Ocak ayında bir araya gelerek üç-dört köy halkını tek köyde toplayacaklarını açıkladıkları bildirildi. Askeri yetkililer ayrıca köy olarak belirlenen alanlarda inşaat çalışmalarına 2000 yılı sonlarında başlanacağını da kaydettiler. 17 Ocak günü Özgür Bakış gazetesinde çıkan habere göre Hani’den toplantıya katılan bir muhtar, “Tabur Komutanı köyleri devletin yapacağını söyledi. Her köyde bir karakol, sağlık ocağı, okul olacağını söyledi. Bizlerden, birbirine yakın olan en az dört köyün ortak olarak bir yer tespit etmesini, merkezi köyde hak sahibi olmak isteyen ailelerin listelerini istediler” dedi.

Toplantılara katılan muhtarlar merkezi köy projesine karşı çıkarak, kendi köylerine geri dönüşlerin sağlanmasını istediler. Lice’deki toplantıda muhtarların geri dönüş taleplerini söylemeleri nedeniyle gerginlik yaşandığı bildirildi.

Habere göre, diğer bir muhtar “Eğer devlet ev yapıyorsa, köydeki evlerimizi tekrar yapsın dedik. Merkezi köylere kimsenin yerleşmeyeceğini söyledik. Tabur komutanı konuşmamıza sinirlendi. ‘Ya merkezi köylere yerleşeceksiniz. Ya da asla köylerinize geri dönmeyeceksiniz’ diyerek toplantıyı bitirdi.”

Göç-Der yöneticilerinden Serdar Talay, Ekim ayında yaptığı bir açıklamada Güneydoğu’da uygulanmaya çalışılan Köy-Kent projesinde sıkı bir kontrol ve

denetim mantığıyla hareket edildiğini belirterek “Bu projede de Kürt sorunu yok sayılarak hareket ediliyor. Halkın dili, kültürü, yaşam tarzı gözden irak tutuluyor. Yani 70 yıllık inkâr üzerine kurulu politikada bir değişiklik yapılmıyor” dedi.

Diyarbakır’da göç mağdurlarının kendi taleplerini devlete dayatan bir örgütlülüğünün olmadığını belirten Talay, sendika, kitle örgütü ve siyasi partilerin de yeterince konuya eğilmemesinden yakındı. Göç-Der’in Diyarbakır’da henüz şube açamamış olmasının göç mağdurlarının örgütsüzlüğünün başlıca nedeni olduğunu söyleyen Talay, en kısa zamanda şubeyi açacaklarını belirtti.

Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkan Danışmanı Şeyhmus Diken Ekim ayında yaptığı açıklamada, “Köy-kent” ve “Merkez köy” kavramlarını köye dönüşle karıştırmamak gerektiğini, çünkü “bu pragmatik politikaların denetim mekanizması dikkate alınarak düşünüldüğünü” vurguladı. “Oysa yeniden yerleştirme ve köye dönüş; çeşitli nedenlerle yerinden, yurdundan, toprağından koparılan insanların, gerek ekonomik gerekse toplumsal ve psikolojik olarak iyileştirilmiş şartlar temelinde gönüllü olarak eski yerleşim yerlerine dönmelerine yönelik çalışmalar olmalıdır. Bunu yaparken de her durumda uygulamanın merkezi ve bürokratik politikalarından arındırılması gerekir” diyen Diken, yerleşmenin sağlanacağı köylerin yapı tarzı ve yerleşim şekli projelendirilirken bölge koşullarının da mutlaka göz önüne alınması gerektiğini belirtti.

Devletin insanları potansiyel suçlu olarak görmemesi gerektiğini vurgulayan Diken, bu nedenle hangi köye döneleceği konusunda güvenlik amaçlı politikaların değil, o köylerin nüfusuna kayıtlı insanların görüşlerinin ön plana alınması gerektiğini belirtti. Köy-kentlere yerleşecek köylülerin üretime katılmalarını sağlamak amacıyla devletin karşılıksız bazı adımlar atmasının şart olduğunu kaydeden Diken, bu konudaki görüşlerini şöyle özetledi:

“Köylülere karşılıksız süt ineği veya belli sayıda koyun verilmelidir. Arıcılığa, ipek böcekçiliğine ve halıcılığa uygun bölgelerde destek unsurları belirlenmeli, gerekli altyapı destekleri sağlanmalıdır. Köye dönüşe gerekçe olan yerleşim birimlerinin ağırlıklı olarak hayvancılık alanları olacağı gerçeğinden hareketle mera ve yayla yasakları tamamen kaldırılmalıdır. Kullanılmayacak haldeki köy yolları onarılarak, elektrik, su gibi altyapı hizmetleri tamamlanmalıdır.”

2000 yılında Köy-Kent projesi kapsamında yerleşime açılan köyler

Konalga

“Köye Dönüş Projesi” kapsamında, Van’ın Çatak ilçesi Konalga köyü yakınlarındaki Cennet Vadisi’nde 1998 yılında yapımına başlanılan 383 konutluk köy-kent Ağustos ayı başında yerleşime açıldı. Çatak’a 47

kilometre uzaklıkta 500 dönüm alanda kurulan ve 3.5 trilyon liraya mal olan Konalga'da, boşaltılan 13 köy ve mezradan 5 bin kişinin yaşayacağı belirtildi. 500'er metrekarelik bahçe içinde yapımı tamamlanan 85'er metrekarelik tek tip ve betonarme konutlarda, salon, iki oda, mutfak, banyo, kiler ve tuvalet bulunuyor. Köy-kentte, jandarma karakolu, ilköğretim okulu, posta merkezi, sağlık ocağı, kamu lojmanları ve işyerleri de yer alıyor.

Köy-kentte kalacak ailelere 20 yıl boyunca bu konutları terk etmeyecekleri yönünde taahhüname imzalatıldığı, taahhünameye uymayanlar hakkında yasal işlem yapılacağı ve ailelerin şehre giderken jandarmaya haber vermek zorunda oldukları bildirildi.

Konalga'daki tamamlanan konutlara Ezdinan aşiretine mensup koruculardan oluşan 80 ailenin yerleştiği öğrenildi.

Konalga köyündeki ailelere Ekim ayında 15'er koyun dağıtıldığı, 10 adet ceviz fidanı ve 5'er adet arılı kovan da verileceği bildirildi. Ailelere, 2001 yılından sonra 3 yıl içinde 3 eşit taksit halinde ödeme koşulu getirildiğini söyleyen yetkililer, ahır yapımları için de yurttaşlara 600'er milyon lira malzeme yardımı yaptıklarını belirttiler.

Kaymakamçeşme

Şubat ayında Şırnak merkeze 3 kilometre uzaklıkta Kaymakamçeşme köyüne 68 ailenin dönüş yaptığı bildirildi. Şırnak Valisi Hüseyin Başkaya yaptığı açıklamada Kaymakamçeşme köyünün Şırnak Valiliği, Anadolu Kalkınma Vakfı ve GAP İdaresi ortaklığıyla kurulduğunu belirtti. Proje sayesinde, göç edenleri geç de olsa hatırladıklarını belirten Vali Başkaya, şunları söyledi:

"Köyün tüm ihtiyaçlarını karşılamaya çalıştık, tek eksik elektrik. Bu köyde koyunculuk projesi başlattık. Her aileye verdiğimiz 10 koyun karşılığında iki yıl sonra kuzularını almaya başlayıp yeni kurduğumuz köylere vereceğiz. Güvenliğin sağlanması durumunda köye dönmeyi isteyenler var, ancak yeni kuşak geri dönmek istemiyor. Köyü kurarken onları orada tutacak tüm imkanları da beraberinde yaratmak istiyoruz. Şu an Uludere ilçesine bağlı Taşdelen ve İnceler köyü yeniden yapıldı. Önümüzdeki günlerde Başağaç, Güneyçam ile Beytüşşebap'a bağlı Güneyyaka köyüne geri dönüşler başlayacak. Biz bu projeye zorunlu olarak köylerinden giden insanları unutmadığımızı ve geç de olsa onlara sahip çıktığımızı göstermek istiyoruz. Yeni köylerde koyunculüğün yanı sıra seracılık, arıcılık gibi alanlarda da çalışmalar yapacağız."

Başağaç

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin ikinci köy-kenti Şırnak Başağaç Köy-kenti'ne, Aralık ayında 13 ailenin yerleşiminin sağlandığı bildirildi. Şırnak Valisi Hüseyin Başkaya, Başağaç'taki 106 konuttan 56'sının

tamamlandığını, 50 konutun da yapımının sürdüğünü ifade etti. Başkaya, şöyle dedi: "Köy-kentteki 106 konuta yaklaşık 700 kişi yerleşecek. Bazı eksiklikler var. Ancak bunlarda zamanla giderilecektir. Buraya ilk etapta daha önce evleri olmadığı için çadırda yaşamak zorunda kalan 13 aile yerleştirildi. Geri kalanlar ise 2001 yılında yerleşecekler." Vali Başkaya, terör olayları nedeniyle Şırnak ve ilçelerinde toplam 108 köyün boşaldığını belirterek, huzur ve güvenliğin sağlanmasıyla boşalan bu köylerden 4'üne geri dönüşün sağlandığını söyledi. Tamamlanan 56 konutun 1989 yılında köyden göç eden koruculara verildiği öğrenildi.

Koruculuğu reddettikleri için köylerinden zorla göç ettirilen ve Kumçatı'ya yerleşen Başağaç köyünden 44 aileye ise konut verilmediği iddia edildi. 44 aile reisinin yeni yapılan konutlara yerleşmek için Ağustos ayında Şırnak Valiliği ve Alay Komutanlığı'na başvurdukları, ancak taleplerinin askerlerce geri çevrildiği bildirildi.

Diğer Köy-Kent Uygulamaları

Köy-kent projesinin altyapı çalışmalarına Temmuz ayı başında Hakkari'de de başlandı. Hakkari'nin Çukurca ilçesine bağlı korucu köyü Üzümlü'de bu kapsamda 120 hanelik bir köyün temeli atıldı. Temel atma törenine katılan Hakkari Valisi Orhan Işın, bölgede yeni bir yapılanma döneminin başladığını söyledi. Vali Işın, köylerini terk etmek zorunda kalanları yeniden bir araya toplamak amacıyla yaptırılan köy-kentin temelini atmaktan büyük mutluluk duyduklarını belirterek, şöyle konuştu:

"Birkaç köyün birleştirilerek oluşturulacağı bu köy-kentlerde vatandaşlarımızın eğitim, sağlık ve ulaşım gibi temel sorunlarının yanı sıra ekonomik yatırımlar da devlet tarafından sağlanacaktır. Terör olaylarının bitmesinden sonra bölgede yeni bir yapılanma başlamıştır. 120 konuttan oluşan köy-kent projesi için yaklaşık 2 trilyon lira dolayında bir harcama yapılacaktır."

Bitlis Valisi Kerametdin Köksal, Nisan ayında köy muhtarları ile yaptığı toplantıda, Bitlis merkeze bağlı İçmeli, Akçalı, Çalidüzü ve Gümüşkanat köylerinin altyapıları hazırlanarak, merkezi bir yerde bir araya getirilmesinin projelendirildiğini bildirdi. Boşalan köylerden ötürü gerileyen hayvancılığın, tersine göçle yeniden canlanabileceğini belirten Vali Köksal, "Dağlık ve dağınık bir bölgede yaşıyoruz. Köylerimiz boşaldığından dolayı hayvancılık istenildiği gibi yapılamamakta. Gerekli düzenlemeler sağlanarak göç eden vatandaşların yeniden köyelerine dönmelerine yardımcı olacağız" dedi.

3.4.2. Geri Dönüş İzin Verilen Köyler

OHAL Valisi Gökhan Aydın, Ağustos ayında yaptığı açıklamada "Köye Dönüş Projesi" kapsamında sadece Haziran ayında 24 köy ve 30 mezraya 2.250 kişinin

geri döndüğünü söyledi. Aydın, projede merkez köyler ve cazibe merkezleri dışında, vatandaşların güvenliği sağlanan köylere geri dönmesiyle büyük mesafe alındığını ileri sürdü.

Hakkari'nin Berwar bölgesinde 1994 yılında boşaltıldıktan sonra, Hakkari il merkezi ile Van'a yerleşen Şımanıs, Kutranıs, Sevin ve İlik köyü sakinlerinin valilikçe verilen izin üzerine Temmuz ayı sonlarında köyelerine geri döndükleri bildirildi. Köylüler geri döndükleri köylerinde çadır açarken, bir kısmı da yakılan evleri tamir ederek yerleşti. Köylüler kesin dönüş için çevresinde izin verildiğini, ancak henüz hazır olmadıkları için köyelerine geçici olarak yerleştiklerini söylediler.

Bitlis Valisi Keramettin Köksal, boşaltılan 19 köy ve 24 mezraya geri dönüş yapıldığını bildirdi. Vali Köksal, Haziran ayında yaptığı açıklamada, 1992'den bu yana Bitlis ve çevresinde 84 köy ve 126 mezra sakinlerinin göç ettiğini bildirdi. Güvenliği sağlanan 19 köy ve 24 mezraya geri dönüş sağlandığını belirten Köksal, "Bunlardan İcmeli, Akçalı, Çalidüzü, Gümüşkanat ve İçgeçit köylerinde hazırlanan konut projesine 1999 yılında 87 milyar lira harcandı. 2000 yılı ödeneği 500 milyar lira olan konut yapımı bu yıl tamamlanarak hak sahiplerine dağıtılacak. Yapılacak konutlar için tuğla, çimento ve demir gibi inşaat malzemelerini valilik olarak biz veriyoruz, işçiliğini ise konut sahibi olacak kişilere yaptırmaktayız" dedi.

Mardin Valisi Temel Koçaklar "Köye Dönüş Projesi" kapsamında 3 ilçede 3 pilot köy belirlediklerini söyledi. Proje çerçevesinde ilk etapta Mazıdağ ilçesine bağlı Çankaya, Midyat ilçesine bağlı Çayırılı ve Savur ilçesine bağlı Akyürek köyelerine dönüş yapılabileceğini belirten Vali Koçaklar, 2001 yılında köye dönüşleri hızlandıracaklarını belirtti.

Diyarbakır Valisi Cemil Serhadlı, Aralık ayında yaptığı açıklamada iki yıl içinde 3.813 kişinin köyüne geri döndüğünü söyledi. Vali Serhadlı, "bölgede geçmişte yaşanan terör olayları nedeniyle" köylerinden göç etmek zorunda kalan vatandaşların köyelerine geri dönüşlerinin sağlanması amacıyla, çalışmaların yoğun olarak sürdürüldüğünü belirtti. Köye dönen vatandaşlara malzeme ve para desteğinde bulduklarını belirten Vali Serhadlı şu bilgileri verdi:

"Köye dönen vatandaşlarımıza evlerini yapması için nakit paranın yanı sıra çimento, demir, kum ve benzeri malzemeler veriyoruz. Ayrıca köylülerin yerleşmesi için kamu kurum ve kuruluşlarına ait araçları vatandaşlarımıza kullanıyoruz. Kulp ilçesine bağlı İslam köyünde geri dönmek isteyen vatandaşlar için 50 adet son derece modern ev yaptırıyoruz. Konutlar tamamlanır tamamlanmaz vatandaşlarımıza teslim edeceğiz."

Serhadlı, Kasım ayında Diyarbakır'ın Kocaköy ilçesine bağlı Şaklat köyüne dönüş yapan 20 aileyi ziyaret etti. Vali Serhadlı burada yaptığı konuşmada Şaklat

köylülerine, evlerin onarmaları amacıyla Acil Destek Fonu'ndan kum, çimento, demir ve inşaat malzemesi yardımı yapıldığını, şu anda köyde yaklaşık 300 kişinin yaşadığını belirtti. Köylülerden maddi durumları iyi olmayanlara yardımların süreceğini belirten vali, maddi durumu iyi olanların evlerini kendilerinin yapacaklarını, devlet olarak tüm harcamaları karşılamalarının mümkün olmadığını söyledi.

Tunceli Valisi Mehmet Ali Türker Mayıs ayında Pertek'e bağlı Sağman ve Çemişgezek'e bağlı Ulukale köyelerine geri dönüşün kısmen başladığını bildirdi. Türker, bu köylere dönen bütün yurttaşlara yeni konutların yaptırıldığını ve hayvancılık kredisi verildiğini belirtti. Nazımiye ilçesi Dereova ile Büyükyurt köyelerine de 2000 yılı sonuna kadar dönüşün gerçekleşmesi için gerekli olanakların sağlanacağını ifade eden Türker, bu köylerde de altyapı çalışmalarının başlatıldığını anlattı. Mehmet Ali Türker çalışmalarla ilgili şu bilgileri verdi:

"Geçen yıl Pertek ve Çemişgezek ilçelerimize bağlı iki köye toplam 145 konut yaptırarak bu iki köye geri dönüşü tamamen sağladık. Bu yılki hedefimiz, 7 ilçemizde belirlenecek güvenli yerlere merkez köyler yaptırarak geri dönüşü sağlamaktır. Bu amaçla ilk etapta Nazımiye ilçesi Dereova köyüne 234 konutluk bir proje hazırladık ve imar çalışmaları ile altyapı çalışmaları başlamış durumda. Yine Nazımiye ilçesi Büyükyurt köyüne dönüş çalışmaları için altyapı ve proje çalışmalarımız devam ediyor. Bu köye de 200 civarında konut yapmayı düşünüyoruz. Köye geri dönüş ve rehabilitasyon çerçevesinde İçişleri Bakanlığı tarafından 430 milyar lira para valiliğimize tahsis edilmiştir."

Geri dönüş çalışmalarının hızlı ve planlı şekilde devam ettiğini anlatan Türker, bu yıl köyelerine geri dönen yurttaşlara çok sayıda damızlık dana ile süt ineği dağıttıklarını belirtti.

HADEP Tunceli İl Başkanı Hıdır Aytaç tarafından Haziran ayında yapılan yazılı açıklamada, köye geri dönüşlerin kısmen başladığı, ancak kalıcı çözümün bölge halkı tarafından beklendiğine dikkat çekildi. Aytaç, "Köylülerin bu konuda yoğun talebi var. Muhtarları aracılığıyla valiliğe veya diğer ilgililere başvuruyorlar. Genel olarak herkesin isteği köylere geri dönmek, ürünlerini kaldırmak, evlerini onarmak. Artık bölgede huzurun tam anlamıyla sağlanması için bu taleplerin karşılanması gerekiyor. Zaten sayın Vali'nin bu yönde büyük çabaları var" dedi.

3.4.3. Zorunlu Göç Mağdurlarının Geri Dönüş Girişimleri

Valiliklere Başvurular

Siirt'te çeşitli tarihlerde boşaltılan merkeze bağlı Ballıca, Bostancık, Demirkaya, Gaziler, Güneşli, Kelekçi, Konakçı, Meşelidere, Sağlarca (Bloris),

Yazlıca, Yerlibahçe (Kutmis) ve Yokuşbağlar (Suske) köylüleri 7 Nisan günü, geri dönüşlerinin sağlanması için Siirt Valiliği'ne başvurdu. Köylüler başvurularında evlerinin yeniden inşa edilmesini, köylerinin etrafına dökülen mayınların temizlenmesini, geri döndükleri taktirde koruculuk dayatılmamasını, hayvancılık ve tarım için kredi sağlanmasını, okul ve yolların onarılmasını talep ettiler. Kelekçi köyü muhtarı Hayrettin Ay, bahar sona ermeden evlerine geri dönmek istediklerini söyledi. Köylerinin 1995 yılında 'güvenlik' gerekçesiyle boşaltıldığını söyleyen Ay, "Köyümüz yaklaşık 70 haneden oluşuyordu. Biz göç ettikten sonra bütün evler yıkıldı. Şimdi bize gidin de denilse, biz nerede oturacağız. Eğer bu ay izin verilmezse biz tam perişan oluruz. Çünkü ne buğday ettik ne de başka bir şey. En azından şimdi bahçe ekme zamanıdır. Eğer izin verilirse gider bahçemizi ekeriz. Bağımıza bakarız. Öylece geçimimizi sağlarız. Yoksa 2-3 ay sonra izin çıkarsa bile geri dönüş işe yaramaz" diye konuştu.

Nisan ayında Tunceli'nin Ovacık ilçesinin Karataş ve Kozluca köyleri ile Hozat'ın Boydaş köyünden 192 kişinin Tunceli Valiliği'ne gönderilmek üzere İstanbul Valiliği'ne köye dönüşlerinin sağlanması için dilekçe verdikleri bildirildi.

Mardin'in Mazıdağ ilçesine bağlı Kebapçı, Arısu ve Kışlak köylerinden 1993 yılında göç ettirilen 83 ailenin 19 Haziran günü geri dönüş için Mardin Valiliği'ne başvurduğu bildirildi.

Siirt'in Eruh ilçesine bağlı Dalkorur (Kanılca), Payandı (Derevat), Akdiken ve Siirt merkeze bağlı Yazlıca köylüleri geri dönmek için Ağustos ayında Siirt Valiliği'ne başvurdu. Dalkorur köyü muhtarı Bedrettin Timurtaş, "Dilekçe verdikten sonra Vali bize 'Henüz erkendir. Köye dönüş için ortam elverişli değil' dedi. Bizler köyümüzden zorla göç ettirildik. Eruh Jandarma Taburu'nun baskılarıyla 1997 yılında köyümüzü terk ettik. Artık dönmek istiyoruz" dedi.

Ağustos ayında açıklama yapan Bingöl Valisi Tamer Gürsoy, Bingöl'de 17 bin 499 kişinin köye geri dönüş için Valiliğe başvurduğunu, 3 bin 806 nüfuslu 557 ailenin geri dönüşüne izin verildiğini ve bu ailelerin 14 köye yerleştiğini açıkladı. Köylerine dönenler için

tüm altyapı hizmetlerinin götürüleceğini ve her türlü kolaylığın sağlanacağını söyleyen Vali Tamer Gürsoy, köylerine dönen ve maddi durumu iyi olmayan ailelere evlerinin onarımı için maddi yardımda bulduklarını belirtti.

Göç Edenler Sosyal Yardımlaşma ve Kültür Derneği'ne Başvurular

Göç-Der'in 1999 yılında TBMM'ye sunduğu, köye dönüş taleplerini içeren 3.500 dilekçeye Ocak ayında Meclis'ten yanıt geldi. Meclis yetkililerinin Göç-Der'e gönderdiği yanıtta, zorunlu göç mağdurlarının dilekçelerinin kabul edilerek Meclis gündemine alınacağı belirtildi. Dönemin Göç-Der Başkanı Mahmut Özgür, kendilerine Meclis Özel Kalem Müdürü Fatih Ören imzasıyla gönderilen mektupta, dilekçelerin işleme alındığının belirtildiğini söyledi. Özgür daha önce de Meclis'e ilettikleri 4 bine yakın başvuru dilekçelerine cevap geldiğini, ancak bunların Meclis gündemine girmediğini belirtti.

10-16 Haziran günlerinde düzenlenen Göç Haftası etkinlikleri çerçevesinde Göç-Der yönetim kurulu ve göç mağdurları ile birlikte Galatasaray Postanesi'nde Başbakanlığa zorunlu göçün sorunlarını ve geri dönüş imkanlarının sağlanması taleplerini içeren bir mektup gönderildi.

Göç Haftasında dernek yönetim kurulundan oluşan dört kişilik bir heyet TBMM başkanlığını ziyaret etti ve zorunlu göç mağduru 10 bin 539 ailenin köye dönüş taleplerini içeren dilekçeleri Meclis Başkanlığı'na verildi. Görüşmede derneğin belirttiği görüşlerin haklılığını vurgulayan Meclis Başkanvekili Vecdi Gönül, göç sorununun Türkiye'de önemli ve acil bir sorun olduğunu ancak bunun için Başbakanlık bünyesindeki fonlardan acil kaynak oluşturulabileceğini ve hükümetin idari kararlar ile acil çözümler geliştirebileceğini, Temmuz başında tatile giren Meclisin sorunu Ekim ayında gündeme alabileceğini vurguladı.

Heyet daha sonra Adalet Bakanlığı, İnsan Haklarından Sorumlu Devlet Bakanlığı, İmar İskan Bakanlığı ve siyasi parti genel başkanlarını ziyaret ederek çözüm konusunda destek talebinde bulunuldu.

Göç-Der'in TBMM Başkanlığına köye dönüş dilekçeleriyle birlikte sunduğu üst yazı:

Konu: Göç sorununun çözümü ve göç mağdurlarının dilekçeleri

Göç; ülkemizi ekonomik, sosyal ve siyasal olarak etkileyen temel dramatik öncelikli sorun haline gelmiştir. Göç mağdurlarıyla dayanışma göçün sorunlarını araştırma ve çözüm önerileri geliştirme amacıyla kurulan derneğimize yapılan çok sayıda müracaat, yeni faaliyet ve gözlemlerimizden ortaya çıkan sonuçları ve çözüme yönelik önerilerimizi sizlere ve ilgili mercilere bildirmeyi görev bilmekteyiz.

1990'lı yıllarda Doğu ve Güneydoğu Bölgelerimizde OHAL koruculuk sistemi uygulamaları yayla yasağı, gıda kontrolü ve güvenlik nedeni ile köy boşaltma sonucu dört bin köy ve mezradan milyonlarca insan zorunlu olarak göç ederek evini geçim kaynaklarını geride bırakarak göç etmek zorunda kalmıştır. OHAL koruculuk sistemi ve yayla yasağı uygulamaları bölgedeki halkı göçe zorlayıcı etkiler olarak halen devam etmektedir.

Yoğun ve kitlesel göç sonucu büyük kentlerimiz çevresinde imarı, altyapısı olmayan, çöpleri toplanmayan gecekondular ve

plansız mahalleler hızla artmıştır. Kent merkezlerinde rutubetli bodrum katları, dükkanlar, oturulamayacak durumdaki birçok eski yapı ve çatı katları göç mağdurlarınca mesken olarak kullanılmaktadır. Sağlıksız barınma, yoksulluk, zorunlu göçün oluşturduğu psikolojik etkiler göç edenlerin sağlık sorunlarının ciddi boyutlara varmasına neden olmuştur. Çağdaş demokratik bir hukuk devleti vatandaşlarını evinden toprağından geçim kaynaklarından kopararak büyük kentlerin varoşlarında kaderlerine terk edemez.

Göç mağdurları kentlerde kötü barınma koşulları, açlık ve yoksulluk içinde yaşarken terk etmek zorunda kaldıkları toprakları boş ve atıl kalmaktadır. Bu durum göç mağdurlarını olduğu gibi ülke ekonomisini de olumsuz etkilemektedir.

Son bir yılda iktidar yetkilileri ve idareciler tarafından yapılan açıklamalarda Doğu ve Güneydoğu bölgelerinde çatışmaların yaşanmadığı ve güvenliğin sağlandığı yönünde açıklamalar yapılmaktadır. Geçmiş yıllarda bölgede yaşanan faili meçhul cinayetler artık yaşanmıyor. Bölgede gece ve gündüz güven içinde seyahat edilebiliyor. Bu gerçeklik tüm kamuoyu tarafından bilinmektedir. Yaşanan bu gelişmeler sonucu temel hak ve hürriyetleri kısıtlayan uygulamalara neden olan OHAL ve koruculuk sistemleri tamamen gereksiz hale gelmiştir.

Son bir yılda meydana gelen olumlu gelişmelerin etkisi ile bölge kentlerine geri göç yaşanmaktadır. 17 Ağustos depreminin ardından geri göç kitlesel bir hal almıştır. Ancak boşalan köylere geri göçe izin verilmediği için geri göç bölge kentlerinde yoğunlaşmaktadır. Bu durum bölge kentlerinde işsizlik, açlık ve altyapı sorunlarının hat safhaya varmasına neden olmuştur. Bu gelişmelerin ardından göç mağdurları ve ülkemiz açısından bir yılı daha kaybetmeyelim. Köyler acilen yerleşime açılmalı. Son olarak Tunceli’de beş köyün yerleşime açılması olumlu ancak çok yetersiz bir gelişmedir.

Nisan ayında İçişleri Komisyonunda onaylanan İskan Kanunu sorunu çözmede yetersizdir. Çağdaş demokratik toplumlarda yerleşim ve seyahat hakkı özgürlüğü temel bir haktır. Barınma ve mülkiyet hakkı da yasalarla koruma altındadır, bu Türkiye için de böyledir. Derneğimize müracaat eden binlerce göç mağduru aile topraklarından uzak yerlere değil göç ettikleri köylerine dönmek istediklerini belirtmektedirler.

TALEPLER:

OHAL, koruculuk sistemi, kontrollü gıda uygulaması, yayla yasağı kaldırılmalı; her türlü ihtiyacın serbestçe satın alınabilmesi sağlanmalı, yasal düzenlemeler yapılarak seyahat ve yerleşim özgürlüğü önündeki engeller kaldırılmalı. Bölgeler arası dengenin sağlanabilmesi için alt yapı hizmetlerinde bölgeler arası eşitlik sağlanmalı.

Göç mağdurlarının zararlarının tespiti yapılmalı, göç mağdurlarının ve köy korucularının sivil üretken bir yaşama kazandırılabilmesi için maddi imkanlar sağlanmalı.

150 haneli ve daha büyük köylere çevresindeki köylere de hitap edebilecek şekilde alt yapı ve mesleki eğitim hizmeti sağlanmalı. Çevresine hitap edecek köylere kültür evi kurularak bu kültür evlerinde mesleki eğitim, kooperatif türü mesleki örgütlenme ve gençlere sosyal kültürel etkinlik imkanı hazırlanmalı. Mesleki eğitim ve kültürel hizmet köylerimizin ekonomik, sosyal yönde gelişmesine ve tüm toplumun istikrarına hizmet edecektir.

Göç-Der olarak iç göç sorunu ve boşaltılan köylerin sorununun aciliyet arz ettiğini, çözüm merciinin de TBMM olduğunu düşünüyoruz. Bu amaçla çözüme yönelik görüş ve taleplerimizi, 10 bin 539 ailenin dilekçelerini başkanlığınıza sunuyoruz.

Geçim kaynakları ellerinden alınan ve halen köylerine dönme umuduyla yaşayan zorunlu göç mağdurlarının köylerine dönüşü ve sorunlarının çözümü için kamuoyundan destek ve ilgili mercilerden çözüm bekliyoruz. Boşalan dört bine yakın köy ve mezranın imarı, köylerine dönme umuduyla yaşayan göç mağdurlarının sorunlarının çözümü için acilen önlemler alınması sosyal hukuk devletinin gereğidir.

Saygılarımızla 13.06.2000

Göç-Der Merkez Yürütme Kurulu adına Gen. Bşk. Mahmut Özgür

Dönemin Göç-Der Başkanı Şefika Gürbüz, Aralık ayı başlarında yaptığı bir açıklamada köylerine geri dönmek isteyen toplam 17 bin 914 kişinin dilekçe ile başvurduğunu ve kendilerinin bu dilekçeleri TBMM’ye ilettiklerini bildirdi.

HADEP’e Başvurular ve “Göç Raporu 2000”

HADEP tarafından hazırlanan “Göç Raporu 2000” başlıklı rapora göre 2000 yılı Ağustos ayına kadar HADEP’e 23 bin 378 köye dönüş dilekçesi geldi. Köye dönüş için en fazla başvuru 9 bin 742 dilekçeyle Adana’dan geldi. Bunu 4 bin 692 dilekçeyle Mersin ve 2 bin 9 dilekçeyle Diyarbakır izledi.

1985-1995 yılları arasında güvenlik nedeniyle zorunlu

göçe maruz kalanların çoğunluğunu ana dili Kürtçe olan T.C. vatandaşlarının oluşturduğu belirtilen raporda kitlesel göç hareketlerinin nedenleri şu şekilde sıralandı:

- “- OHAL uygulaması; zaman zaman baskıya varan uygulamaları
- Özel Tim ve koruculuk sistemi her iki bölgede ortaya çıkan olumsuz sonuçları ve yarattığı tahribat
- Yayla yasağı uygulamasının hayvancılık etkinliklerini yok etmesi
- Can güvenliğinin sağlanamaması
- Ailelerin çocuklarının geleceğine ilişkin duydukları kaygılar

- Askeri çatışmaların varlığının yarattığı toplumsal gerginlik ve huzursuzluk ortamı
- Askeri çatışmaların, gerginlik ve huzursuzlukların ekonomik yapıyı ve işletmeleri tahrip etmesi
- Koruculuk sisteminin dayatılması
- Kitlelerin güvenlik güçleri tarafından -kimliklerinden ötürü- potansiyel suçlu görülmesi
- Bölgede kayıp ve faili meçhul cinayetlerin yaşanması.”

En fazla göç alan illerin Adana, Mersin, Aydın, Antalya, Hatay, İzmir, Manisa, İstanbul, Bursa, Denizli, Tekirdağ, Kocaeli, Eskişehir, Sakarya, Bilecik, Muğla, Kütahya olarak belirlendiği raporda Köye Dönüş Projesi'nin olması gereken genel uygulama ilkeleri şu şekilde sıralandı:

“1- Köye dönüşte zorlama olmamalı, bireyler geri dönmeye ilişkin kararlarını özgür iradeleriyle baskısız, demokratik ortam ve koşullar altında verebilmelidir.

2- Devlet, ülkenin her yöresinde yurttaşlarının güvenliğini resmi güvenlik güçleriyle sağlama yükümlülüğü altındadır. Devletin bu görevini geri plana iterek “güvenlik amacıyla” bölgeyi insansızlaştırma lüksü olamaz. Devlet yurttaşlarımıza güvenmek zorundadır. Devletin yurttaşı potansiyel suçlu olarak görme hakkı yoktur. Bu nedenlerle hangi köylere geri dönüleceğini güvenlik güçleri değil, o köyün nüfusuna kayıtlı olan yurttaşlar karar vermelidir. Güvenlik güçlerinin görevi geri dönülen köyde güvenliği sağlamak, diğer kamu kesimlerinin görevi ise köylülerin mağduriyetlerini gidererek geri dönülen köyde insanca yaşam ortamının doğmasına gerekli desteği vermektir.

3- Geri dönülmesi mümkün olan/olmayan ayırımı ve güvenlik sorunu gerekçe edilmemelidir.

4- Beş-on haneden oluşan mezralar yetersiz olan sosyo-ekonomik altyapının iyileştirilmesini, kamusal hizmetlerin yurttaşlara verilmesini zorlaştırmaktadır. O nedenle yurttaşlarımızın gönüllülük katılımı esas alınarak birbirine yakın mezralar birleştirilmelidir. Yasal haklarını kullanarak mezralarına geri dönmek isteyen vatandaşlarımızın maddi zararları karşılanmalıdır.

5- Koruculuk sistemi lağvedilmeli, suçta bulaşmış korucular yargı önüne çıkarılmalıdır. Şiddet ve çatışma ortamından etkilenen korucular rehabilite edilmelidir.

6- “Köye Dönüş Projesi”nin uygulanması ve eşgüdümünden sorumlu olmak üzere Başbakanlık Müsteşarı'nın başkanlığında Maliye, İçişleri, Sağlık, Milli Eğitim, Tarım ve Köy İşleri, Bayındırlık ve Orman Bakanlıkları Devlet Planlama Teşkilatı ve Hazine Müsteşarlığı Köy Hizmetleri ve Sosyal Hizmetler Genel Müdürlüğü T.C. Ziraat ve Halk bankaları

TMMOB, TTB, Sanayi ve Ticaret Odaları, Veteriner Hekimleri Merkez Konseyi, İHD ve Türkiye İnsan Hakları Vakfı, barolar, sivil toplum temsilcileri, belediye başkanları, boşaltılan köylerin muhtarları, mülki idare amirleri temsilcilerinden oluşan Merkezi Göçü İzleme Komisyonu kurulmalıdır. İllerde de İl Göç Komisyonları oluşturulmalıdır.”

Köye Dönüş Projesi için kamu kesimi tarafından sağlanması gereken maddi destek konusunda raporda şu öneriler yer aldı:

“- Köye Dönüş Projesinin gerçekleştirilmesi, kendi arzularıyla geri dönecek olan yurttaşlarımızın gerekli maddi desteğin ve güvenin sağlanması ve mağduriyetlerinin giderilmesine bağlıdır. Devlet, bir destekleme paketini geliştirerek uygulamaya koymalıdır. Bu destek paketinin finansmanı için özel bir fon oluşturmalıdır. Fonun kullanım yetkileri Merkezi ve İl Göç Komisyonlarına verilmelidir. Fon, esnek bir yapıya kavuşturularak içerden ve dışardan bağış alabilmeli, uzun vadeli dış kredi olanaklarından yararlanabilmesi sağlanmalıdır.

- Köyüne geri dönmek isteyen her aileye Ziraat Bankası ve benzer bankalardan faizsiz krediler sağlanmalıdır.

- Boşaltılmış olan her konutun sağlıklı koşullarda yaşanabilir mekanlar olarak onarılması veya yeniden yapılması için 100 metrekarelik sosyal konut standartlarında - 3+1 oda, mutfak, banyo, WC Foseptik, elektrik, pis ve temiz su tesisatları dahil- inşaat ve yapımı için gerekli malzemeler, gerekli proje ve teknik yardım ilgili ailelere karşılıksız olarak verilmeli, inşaat uygulamaları yakından denetlenmelidir.

- Köye geri dönen her aileye isteğine göre ikişer baş süt ineği, 20 koyun karşılıksız verilmelidir.

- Düşük faizli besi projesi uygulamasında, öncelik köyüne dönmek isteyen yurttaşlarımıza verilmeli.

- Geri dönülen köylere ait o köylerin bölgesinde bulunan mera, otlak ve araziler, mayınlardan arındırılıp kullanıma açılmalıdır.

- Düşük faizli kredilerle traktör ve tarım araç-gereçleri sağlanmalıdır.

- Köye geri dönen ailelerin ekonomik faaliyetlerini geliştirebilmeleri için; arıcılığa uygun bölgelerde Bingöl, Tunceli, Muş, Van, Ardahan illerinde modern arıcılık ve ipek böcekçiliği için gerekli girdiler sağlanmalı; insanlar teşvik edilmelidir.

- Hakkari, Siirt, Van illerinde; el halıcılığı, kilim, Siirt Battaniyesi üretimi için istekte bulunan her aileye tezgah ve imkanlar yaratılmalıdır. Ürünlerin pazarlanması ve satılmasında devlet sorumluluk almalıdır.

- Ağrı ve Muş'taki şeker pancarı üretimine ağırlık verilmeli, şeker fabrikaları yeniden üretime açılmalıdır.

- Ceylanpınar Üretim Çiftliği halka açılmalı; topraksız köylülere verilmelidir.

- Kars ve Ardahan'da büyük baş hayvancılığı geliştirilmeli, çiftçilere düşük faizli krediler verilmelidir.

- Suriye sınırındaki araziler mayınlardan temizlenip araziler kullanıma açılmalı ve çevre köylere devredilmelidir.

- Geri dönen aileler üzüm bağları, ceviz, fıstık vb orman ürün ve ağaç meyvelerini üretimi için özendirilmelidir.

- Geri dönülen köylerde sağlık evleri, ilköğretim okulları, PTT gibi kamusal hizmet binaları açılmalıdır.

- Bölgedeki tarihi ve turistik mekanlar tanıtılmalı, tarihi uygarlıklar koruma altına alınmalıdır. Van Gölü, Muradiye Şelalesi, Hazar Gölü, Munzur Gözeleri..... gibi yerler turizme açılmalı, uluslar arası tanıtımı yapılmalı ve turlar düzenlenmelidir.

- Ağrı Dağı, Bingöl ve benzer yerlerde spor amaçlı kayak merkezleri açılmalı ve tanıtımı yapılmalıdır.

- Bölgedeki tarihi yerler "İshakpaşa Sarayı", Ahmede Xane Türbesi, Hasankeyf, Nemrut, Harran, Belkis, Malabadi, Asur Mağaraları koruma altına alınmalı ve turizme açılmalıdır.

- Bölge coğrafyası koruma altına alınmalıdır: Güvenlik amacıyla orman yakmalarına son verilmeli, bölgedeki çıplak arazi için hızla orman ekimi özendirilmeli ve ağaç dikme kampanyaları başlatılmalıdır. Bilinçsiz av yasaklanmalı, doğa hayvanları koruma altına alınmalıdır.

- Yıllardır süren bölgelerarası dengesizlik, devlet eliyle ortadan kaldırılmalıdır. Güneydoğu Anadolu Bölgesine birinci derecede kalkınmada öncelik tanınmalıdır.

- Birinci derecede deprem bölgesinde bulunan sanayi ve üretim tesisleri Güneydoğu Anadolu Bölgesine aşamalı olarak kaydırılmalıdır.

- Batman/Raman, Adıyaman/Karakuş petrol üretim tesisleri üretime açılmalı, bölgedeki zengin maden ve petrol kaynakları araştırılmalı, üretime açılmalı, bölge insanı istihdam edilmelidir.

- Batman ve Adıyaman'da birer petrol rafineri tesisi kurulmalıdır. Bölgede başta Urfa, Diyarbakır, Batman, Mardin, Adıyaman olmak üzere bilimsel sulu tarıma geçilmeli, çiftçilere imkan ve olanaklar sunulmalıdır. Urfa ve Mardin'de tekstil fabrikaları kurulmalıdır.

- Bölgede sınır ticareti geliştirilmeli: Doğubeyazıt (İran Kapısı), Kars (Doğu Kapı), Ardahan (Gürcistan Kapısı), Iğdır (Nahçıvan Kapısı), Ardahan (Çıldır Sarp Kapısı), Ceylanpınar (Suriye Kapısı) Silopi (Irak Kapısı) sınır kapıları açılmalı, gerekli yasal düzenlemeler yapılarak bölge sınır ticareti geliştirilmeli, her türlü kolaylıklar sağlanmalıdır.

- Doğu ve Güneydoğu Ekonomik Kalkınma Bakanlığı kurulmalıdır. Beşer yıllık ekonomik kalkınma planları aşamalı olarak uygulanmalıdır.

- Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesinin ekonomik ve sosyal kalkınmasını ve sanayileşmesini sağlamak, bölgenin yaşam koşullarını kademeli şekilde iyileştirmek, Türkiye'nin batı bölgeleri düzeyine çıkarmak

- Bölgenin örgütlü ve rekabetçi pazar ekonomisine girmesini sağlamak, gerek Türkiye'nin gerekse uluslararası ekonomik sistemiyle ilişkilerini güçlendirmek

- Bölgede yerel girişimciliği geliştirmek Türkiye'nin diğer bölgelerindeki ve yabancı ülkelerdeki girişimciler ve sermaye sahiplerini bu bölgede yatırıma yapmaya özendirmek

- Bölgeyi aşamalı olarak sanayi ve ticaret merkezi haline getirmek

- Bölgeden sermaye kaçışını önlemek, Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi "Pilot Bölge" ilan edilerek mevcut yasal düzenlemeler yapılarak, Bölge Bakanlığı kurularak zaman yitirilmeden derhal çalışmalar başlatılmalıdır."

Raporda genel olarak göç mağdurlarının talepleri ise şöyle sıralandı:

"-Köylerimize dönmek istiyoruz.

-Maddi zararlarının tazmin edilmesi

-Bölgede güvenli bir ortamın yaratılması

-Arazilerin mayınlardan temizlenmesi

-OHAL ve koruculuk sisteminin kaldırılması

-Bölgenin kalkınmada öncelikli iller kapsamına alınması

-Bölgenin sosyal ve ekonomik olarak canlandırılması

-Faizsiz krediler ve iş imkanlarının yaratılması"

HADep Genel Başkan Yardımcısı ve Merkezi Göç Komisyonu Başkanı Eyyüp Karageçi, Nisan ayında yaptığı açıklamada bölgede yaşanan göçlerin temelinde Kürt sorununun bulunduğunu belirterek, çözüme dair kayda değer bir adımın henüz atılmadığını söyledi. Karageçi, bölgede barışın ve demokratikleşmenin sağlanmasının zorunlu olduğunu ifade ederek, sosyo ekonomik bir atağın da, çözüm için gerekli olduğunun altını çizdi. Bölgede boşaltılan köylere mayın döşendiğini de hatırlatan Karageçi şunları söyledi:

"Bugün köye gidelim dense dahi bu mümkün değil. Yaşam olanağı yok, hayvan besleme, tarım yapma olanağı bulunmuyor. Bu konuda hükümetin bir çalışma yapması gerekiyor. OHAL de köye dönüşün önünde ciddi bir engeldir. Bu sorunun da aşılması ve OHAL'in kaldırılması gerekiyor. Koruculuk sisteminin

lağvedilmesi gereklidir. Bölgede şiddete bulaşmış, halka eziyeti görev sayan, rant sağlayan teşhir olmuş korucular ve korucu başları var. Devlet bunlara dönük önlem almalıdır. Sosyal yaşamın geliştirilmesine dönük projeler hazırlanmalı ve yürürlüğe konmalıdır. Köye dönüş için güvenceli bir ortam yaratılmalı, barış, demokratikleşme ve sosyo-ekonomik atak birlikte gerçekleştirilmelidir.”

Karageçi, iktidar ortaklarından DSP'nin “Köy-kent Projesi” ile MHP'nin “Tarım-kent Projesi”nin bölge halkınca sıcak karşılanmadığını belirterek, bu projelerin insanlarda açık cezaevi çağrışımı uyandırdığını söyledi. Bir milyona yakın insanın güvenceli bir dönüşün sağlanması halinde köye geri döneceğini kaydeden Karageçi şöyle dedi:

“Ancak süreç zamana yayılıyor, güvenceli ortam yaratılmıyor. Köye dönüş geçiştirilmeye çalışılıyor. Bugün metropollerdeki sosyal yaşam da göç dalgası yüzünden alt üst olmuş durumda. Göç metropollerini bir köy kente dönüştürdü. Hükümetin acilen bölgeye dönük, güven veren, iç barışı esas alan bir politika oluşturması gerekiyor. HADEP'i bu sürece katması

gerekiyor. HADEP olmadan bir ‘Köye Dönüş Projesi’ne bölge insanı da sıcak bakmaz. Toplumsal barış isteniyorsa, HADEP ile ilişki kurulmalıdır. Biz her türlü yardıma ve göreve hazırız. Halkın taleplerini önümüzdeki günlerde TBMM'ye sunacağız.”

Karageçi, bölge milletvekillerinin halkın taleplerini gözardı ettiğini belirterek, “Onlara da görev düşüyor. Vicdani temelde sorumluluklarını yerine getirmeleri gerekiyor. Sorunların çözümü için aktif rol almaları gerekiyor. Barış, demokratikleşme ve köye dönüş için onlara büyük bir sorumluluk düşüyor” diye konuştu. Bölgede askeri yığınakların ve güvenlik noktalarının kaldırılması gerektiğini de kaydeden Karageçi, yaşamın normalleşmesi için bölge milletvekillerinin de katkı sunmasını istedi.

3.5. Geri Dönüşe Yönelik Engellemeler

2000 yılında da devlet zorunlu göç konusunda sorumluluğunu inkar etme ve köylülerin maddi, manevi zararlarını tazmin etme yükümlülüğünden kurtulma çabası içinde olmaya devam etti. Bunun en açık örneği köye dönüş için resmi makamlara

Boşalan köylere dönüş “zor” (Güngör Uras/10.05.2000-Milliyet)

Karayolu Siirt'e yaklaşırken, yolun iki yanında terk edilmiş, ahırlar, besi çiftlikleri sıralanıyor. Kocaman kocaman, uzun uzun “fenni ahır”lar. Çoğunun çevresinde bakıcı binaları var. Bunların yarısı dağda merada hayvan kalmadığı için boş kalan ve de harap olan ahırlar. Yarısı da, hayvancılığı teşvik tedbirlerinden yararlananlar tarafından kurulan ve fakat sonu getirilemeyen besi çiftlikleri. Teşvik tedbirlerinden yararlanılarak kurulan besi çiftliklerinin şüphesiz bir bölümü “kötü niyetlilerin sadece teşvik parası için başlattıkları göstermelik tesisler” ama, büyük bölümü de değişen şartlar nedeniyle batan tesisler. İyi niyetli yöre insanı teşvike “tav olarak” kamyonunu, evini satıp hayvancılığa başlamış. Şartlar değişince ithal inekler başına dert olmuş. Veterinerden alınan sahte raporla damızlıklar kasaplığa dönüşmüş. Kesilmiş. Gitmiş.

Terör nedeniyle dağlar, otlaklar ve meralar “hala” hayvan sahiplerine kapalı. Çok az sayıdaki meraya “kontrollü olarak” giriş izini veriliyor.

Bu nedenle şu biline ki, “bugün için Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da hayvancılık diye bir şey kalmamıştır.” Hayvancılığın başlaması ancak ciddi bir “master” plan çerçevesinde “kontrollü hayvancılık kredisi” uygulaması ile mümkün olabilir Siirt'ten Erüh'a “şimdilik” sadece “gün ışığında” kontrollü geçişe izin veriliyor. Yol üzerinde, terör nedeniyle terk edilen köyler sıra sıra duruyor. Köylerin çoğu on beş yıl önce boşalmış veya boşaltılmış. On beş yıl önce bu köylerin yüzde 99'unda elektrik, yüzde 97'sinde telefon, yüzde 57'sinde borulu içme suyu, yüzde 93'ünde okul vardı. Çoğunun sağlık ocağı bulunuyordu.

Köylerden kala kala taş binalar kalmış. Onların da kapıları, pencereleri yok... Bu durumdaki köylere insanlar nasıl dönebilir? On beş yılda köyden göç eden “nüfusun yapısı” değişmiş. Bekleyişi değişmiş. Hayat tarzı değişmiş. Gençler kendilerine ya iş bulmuş, ya başka bir yola sapmış. Yaşlılar köye dönseler ne yapacak? Susuz, elektriksiz, telefonsuz, sağlık ocaksız nasıl yaşayacak? Üç kişinin, beş kişinin yaşadığı köyü hangi karakol koruyacak?

Billoris (Sağlarca) köyü Siirt'e 20 kilometre uzaklıkta, Botan Çayı ile Zoraya Çayı'nın kesiştiği yerde, küçük bir tepe üzerinde kurulmuş evleri taştan yapılmış bir köy. Yolu, suyu, elektriği, telefonu, sağlık ocağı, okulu, karakolu olan 60 haneli köy on beş yıl önce boşaltılmış. Köy, hava karardıktan sonra hala trafiğe kapatılan Siirt - Erüh yolu üzerinde olduğundan, şimdilik köylülerin evlerine dönmeleri mümkün değil. Fakat iki yıldır köylülerin tarlalarını işlemelerine izin veriliyor. Sabri Başyığıt, ailesi ile birlikte gün ışığında tarlasına geliyor. Sebze ekip - biçiyor. Akşam vakti şehre dönüyor.

Sayın okuyucularım, Güneydoğu Anadolu'da boşaltılan köyler sorununu tartışırken şu üç noktayı dikkate alınız: (1) Şu anda terör durmuş görünüyor ama, güvenlik güçleri tüm kadroları ile bölgeyi kontrol etmeye devam ediyor. Sınır ötesine geçen teröristlerin içeriye geçiş geçmeyecekleri henüz açıklığa kavuşmamış. Sonbahara kadar bekleme süresi var. (2) Yaklaşık on beş yıl önce terk edilen köylerde altyapı ve üstyapı kalmamış. Bu hali ile köylerde normal bir yaşama imkan yok. Bu nedenle “dön” denilse de köylü dönemez. (3) On beş yıl içinde köyden ayrılanların hayat biçimi değişmiş durumda. Köye dönüp “aile bütünlüğü içinde” tam kadro, hayata bıraktıkları yerden başlamalarına imkan yok.

Bunlar biline de, hesaplar buna göre yapıla...

başvuran köylülere “köyümüzü PKK yaktı” ya da “kendi imkanlarımla köye dönmek istiyorum” şeklinde ifadeler içeren tutanak imzalatılması oldu.

1993 yılında zorla boşaltılan 450 haneli Diyarbakır'ın Kulp ilçesine bağlı Alaca (Naderan) köyünden göç ettirilene Kulp Kaymakamı İbrahim Akın tarafından, “köyünüze dönün” çağrısı yapıldı. Kaymakam Akın yaptığı çağrıda, Naderan köylülerinin, muhtar Vehbi Başer aracılığıyla köyelerine dönmek isteyenlerin kendisine başvurmalarını istedi. Ancak, yerel kaynaklar, yapılan duyurunun ardından, köylere dönmeye isteğiyle kaymakamlığa başvuran köylülere “Kendi imkanlarımla köyüme dönmek istiyorum” şeklinde bir tutanak imzalatıldığını bildirdiler.

Alaca köylüleri arasından tutanağı imzalamayan birçok köylünün başvurusunun kabul edilmediği bildirildi.

Hakkari'nin Çukurca ilçesinde köyelerine geri dönmek için Ağustos ayında Kaymakamlığa başvuran bazı köylülerin dilekçelerinin ‘tazminat talebinde buldukları’ gerekçesiyle kabul edilmediği bildirildi. Çukurca ilçesine bağlı 1993-1996 yılları arasında boşaltılan Kurudere köyü Muhtarı Salih Demirel, Çağlayan köyü Muhtarı Kerim Dalga, Kavuşak köyü muhtarı Mehmet Tan, Uzundere köyü muhtarı Hacı Gültekin, Işıklı köyü muhtarı Salih Çetinkaya, Kazandere köyü muhtarı İsmail Kara, Kavaklı köyü muhtarı Şeho Aslan ve Çınralı köyü muhtarı Faris Tunç, göç ettikten sonra Van ve Hakkari'ye yerleşen köylülerin geri dönüş için yazdıkları dilekçelerle birlikte Çukurca Kaymakamlığı'na başvurdu.

Köylerinin askerlerce yakıldığını belirten bazı köylülerin dilekçeleri Kaymakam Avni Kula tarafından kabul edilmedi. Kaymakamlık tarafından “PKK tarafından yakılan köylerimize dönmek istiyoruz” şeklinde dilekçe hazırlanarak köylülere imzalatıldı. Çağlayan köyü muhtarı Kerim Dalga, Kaymakam Avni Kula'nın kendisine “Sen bu dilekçeyi nasıl hazırlamışsın. Burada devletten tazminat istemişsin. Bu dilekçeye göre devlet suçlu. Devlet kimsenin zararını istemez. Kimse devletten tazminat alamaz. Git bu dilekçeyi yazan avukat seni köyüne göndersin” dediğini, bunun üzerine Kaymakamlıkça hazırlanan yeni dilekçelerle, köyelerine geri dönmek için yeni başvuru yaptıklarını söyledi.

Mardin'in Ömerli ilçesinde geri dönüş için başvuran göç mağdurlarına koruculuk şartı getirildiği ve yakınları PKK'ye katılmış ailelerin de geri dönüşüne izin verilmediği bildirildi. Köye dönüş için Ömerli tabur Komutanlığına başvuran Sivritepe, Çimenli, Güzelağaç ve Taşgedik köyü sakinlerine Haziran ayı sonlarında muhtarlar aracılığıyla yanıt verildi. Askeri yetkililer, yakınları PKK'li olan ailelerin dışındaki köylülerin istedikleri takdirde köylerine, dönebebileceklerini, ancak kendilerini korumak için devletten silah almayı kabul etmeleri gerektiğini

bildirdi. İHD Mardin Şube başkanı Cemil Aydoğan konu ile ilgili olarak yaptığı açıklamada koruculuk devam ettiği sürece geri dönüşün sağlıklı gerçekleşmeyeceğini söyledi.

Geri dönüşü mülki amirler tarafından izin verilen az sayıda köye dönme girişimlerinin de büyük kısmı jandarma tarafından engellendi. 1995 yılında boşaltılan Şırnak'ın Güçlükönak ilçesi Şehrika köyüne bağlı Şewe mezrasından Siirt'e göç eden 15 ailenin geri dönüşüne jandarmanın engel olduğu bildirildi. Edinilen bilgiye göre 1999 yılı Aralık ayında geri dönüş için yaptıkları başvurular Siirt Alay Komutanlığı tarafından kabul edilen köylüler kiraladıkları kamyonlarla yola çıktılar. Botan Çayı üzerindeki köprüde askerlerce durdurulan köylülerden korucu olmaları istendi. Koruculuğu kabul etmeyen köylüler askerler tarafından geri çevrildi. Köylülerden Osman Gök (50), 1995 yılından bu yana büyük zorluklar çektiğini belirterek yaşadıklarını şöyle anlattı:

“Güçlükönak'ta Baho Ağa'nın korucuları sürekli bizi şikayet ediyorlardı. Sonunda da gelip evlerimizi yaktılar. Amcam Mehmet Gök'ü de herkesin gözü önünde öldürdüler. Ben ailemle birlikte bir yıl Kaniyaheci, bir yıl da Şehrika köyünde kaldım. Siirt'e geldiğimizden beri yokluk içindeyiz. Korucular köyde milyarlarca liralık meyve ağaçlarımızı keserek sattı.”

Alay Komutanlığı'nda bir yetkilinin geri dönüşü karşılık kendilerinden 300 milyon rüşvet aldığını, kiraladıkları kamyonların ücretini vermek için hayvanlarını sattığını belirten Gök, “Alaydaki askerler koyunlarımızı yaya götürmemize izin vermeyeceklerini söyledi. Hem koyunlar hem de ev eşyalarımızı taşımak için kamyon tuttuk. Şimdi ahır olarak kullanılan bir yerde kalıyoruz” dedi.

Geri dönüşün önündeki en önemli engellerden biri de boşalan köylere ait topraklara ve tarlalara korucular tarafından el konulması oldu. Göç-Der başkanı Şefika Gürbüz Aralık ayı başında yaptığı açıklamada köyüne dönmek isteyenlerin birtakım fiili engellerle karşılaştıklarını belirterek “Köyelerine dönmek isteyen insanların önündeki engellerin başında OHAL'den kaynaklanan uygulamalar geliyor. Korucular ise ikinci büyük engel. Köylerinden ayrılan birçok köylünün toprağı korucular tarafından zaptedilmiş durumda. Bu toprakları geri vermemek için toprak sahiplerinin köyelerine dönmelerine engel olmaya çalışıyorlar” dedi.

Geri dönüş için HADEP Mersin İl Örgütü Göç Komisyonu'na başvuran Kayran ailesi Siirt'in Pervari ilçesine bağlı Tosuntarla köyü Aramis mezrasında bulunan tapulu arazilerinin Palamut köyü Muhtarı Mustafa Pervari ile korucular tarafından işlendiğini ve ellerinden alamadıklarını belirttiler.

23 Kasım tarihli 2000'de Yeni Gündem gazetesinde çıkan “Koruculara Büyük Arpalık” başlıklı habere göre koruculuğu kabul etmeyen sakinleri 1994 yılında

askerlerce göç ettirilen Siirt'in Eruh ilçesine bağlı Payamlı, Çimenbaşı (Merge), Awanas (Avanos), Bölüklü, Kasırcelo, Şıdada, Kuşdalı ve Bilgili köyleri Çizmeli köyü korucubaşı Selman Keskin tarafından Kırivan aşiretine mensup göçerlere kiraya verildi. Keskin, sözkonusu köylerin bir yıllık kullanımına karşılık göçerlerden 20 milyar aldı.

Payamlı köyü muhtarı Muhittin Polat, arazilerine 1994 yılından bu yana korucular tarafından el konulduğunu ve meyve ağaçlarının kesildiğini belirterek, "Her yıl bizim ağaçları keserek satıyorlar. Onların bu talanı nedeniyle köyde meyve ağacı kalmadı. Bu yetmezmiş gibi şimdi de arazilerimizi ve evlerimizi başkalarına kiralamışlar" dedi.

Muhtar Polat, korucular hakkında dava açacaklarını söyledi. Payamlı köyünün eski sakinlerinden Bedri Polat da, koruculuğu kabul etmedikleri için asker ve korucuların baskılarıyla topraklarını terk etmek zorunda kaldıklarını, yerleştikleri Siirt'te zorluklar içerisinde olduklarını söyledi. Polat şöyle konuştu: "Köyümüze dönebilmek için şimdye kadar yetkililere defalarca başvuruda bulunduk. Fakat dönüş için hala bir cevap alamadık. Biz de evimize dönmeyi beklerken korucular köyümüzü satmış. Göçerlerle konuştuk. Selman Keskin'e 2 milyar peşin para verdiklerini söylüyorlar. 'Paramızı verin biz de köyümüze gitmeyiz' dediler. Valinin olaya el koymasını bekliyoruz" Bölüklü köyünden İzzettin Dündar, Çimenbaşı (Merge) köyünden Abdullah ve Kardi Akın da kendilerinden habersiz topraklarını kiraya veren korucular hakkında suç duyurusunda bulunacaklarını bildirdiler.

Siirt'in Eruh ilçesine bağlı boşaltılan Bilgili köyü civarındaki Merge mezrasından Siirt'e ve Eruh'a göç etmek zorunda kalan 19 kişi köylerindeki ağaçların korucular tarafından kesildiğini belirterek Mart ayında Siirt Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulundu. Köylüler dilekçede 1999 yılı yaz aylarından itibaren Çizmeli köyünden korucubaşı Ahmet Keskin, Tahir Keskin, Selman Keskin, Kemal Keskin ile Hüseyin Keskin adlı korucuların ağaçlarını keserek Siirt'e getirip sattıklarını iddia ettiler. Korucuların köylerinden şimdye kadar milyarlarca lira tutarında ağaç kestiklerini söyleyen Reşit Akan adlı köylü "Korucular boşaltılan Kuşdalı, Şaura, Payamlı, Şıdada ve Bölüklü köylerinde bulunan ağaçları da kestiler. Kesilecek ağaç kalmadı" dedi

HADEP Tunceli İl Başkanı Alican Önlü, 30 Eylül günü yaptığı açıklamada, Nazımiye'ye bağlı Büyük Yurt ve Ballica köylerinin Nazımiye Garnizon Komutanı tarafından boşaltılması için halka baskı yapıldığını ve Merkeze bağlı Çalkıran köylülerine verilen 4 aylık köye dönüş izninin 2. ayında tekrar Merkez Jandarma Komutanı tarafından iptal edildiğini ve köyün boşaltıldığını belirtti.

3.6. Sivil Girişimler

Diyarbakır Valiliği, Büyükşehir Belediyesi, Dicle Üniversitesi, Sağlık Müdürlüğü ve Tabip Odası öncülüğünde Diyarbakır'da bir araya gelen, 35 resmi kurum ve kuruluş, göçe bağlı çevre ve sağlık sorunları ve çözüm önerilerini bir raporda topladı. Temmuz ayında açıklanan rapor, eğitimsizlik, işsizlik ve yoksulluğun, doğuda göç yaşanan illerin en önemli problemi olduğunu ortaya koydu. Raporunda, "1995'ten bu yana göç olgusu azaldı. Ancak işsizlik, yoksulluk ve eğitimsizlik önemli bir sorun olarak devam ediyor. Yani sıra çocuk yaz ishalleri, tifo, dizanteri ve parazit gibi hastalıklar da büyük tehlike olarak duruyor. Belediye, Sağlık Müdürlüğü ve Milli Eğitim Müdürlüğü'nün kaynak ve personel sıkıntısı da halen sürüyor" denildi. Raporunda sorunlar şöyle sıralandı:

"Gıda satışları açıkta yapılıyor. Denetimler yetersiz. Kentin belirli bölgelerinde tarımsal alanlarda kanalizasyon suyunun kullanımı sürüyor. Su ve gıda ile bulaşan hastalıkların sürveyansında ve bildiriminde var olan kurumsal eksiklikler sürüyor. Hastalık örtüsünde çocuk yaz ishalleri, tifo, dizanteri ve parazit hastalıklar da büyük tehlike olarak duruyor."

HADEP Siirt İl Örgütü tarafından 26 Ağustos günü "Göç Sorunu ve Köy-kent Projesi" konulu bir panel düzenlendi. Panele konuşmacı olarak HADEP Genel Sekreter Yardımcısı Ali Rıza Yurtsever ile İHD Diyarbakır Yönetim Kurulu Üyesi Vedat Çetin katıldı.

Ali Rıza Yurtsever, 15 yıllık savaş ve çatışmalar nedeniyle onbinlerce insanın yerlerinden göç etmek zorunda kaldığını belirterek, "Sadece Siirt ilinde 5 bin 486 kişi HADEP Göç Komisyonu'na köye dönüş için başvurdu. Bu insanların zararlarını yetkililer tespit etmeli ve karşılığı ödenmelidir" dedi.

Ege Üniversitesi Sosyoloji Bölümü ile Bilimsel Eğitim Sanat ve Kültür Vakfı'nın İzmir'deki gecekondularda yürüttüğü anket çalışmaları hakkında bilgi veren Prof. Dr. İbrahim Armağan gecekondularda yaşayanlar arasında birinci sırayı yüzde 37 ile Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgesinden göç edenlerin oluşturduğunu belirtti. Göç mağdurlarına yöneltilen, "Kendinizi İzmirli hissediyor musunuz" sorusuna, yüzde 82'sinin "hayır" yanıtını verdiğini belirten Prof. Dr. Armağan, "İzmir'de bulunmaktan mutlu musunuz" sorusuna ise yüzde 54'ünün "hayır" dediğini belirtti. Gecekondularda yaşamak zorunda kalanların büyük bir bölümünün kendilerini "yalnız, kente yabancı ve dışlanmış" hissettiğini dile getiren Prof. Armağan, göç edenlerin en önemli şikayetlerinden birinin de "çocuklarının geleneksel değerlerinden kopmaları" ve "ailelerin dağılması" olduğunu ifade etti.

Anket çalışmasında OHAL ve koruculuk sisteminin yüzde 90 gibi büyük bir çoğunluk tarafından tamamen kaldırılmasının talep edildiğine dikkat çeken Prof. Dr. Armağan, "Halk, OHAL ve koruculuk

sisteminin çatışmalı bir ortam yarattığını söylüyor. Bu uygulamanın tamamen kalkması gerektiğini ve genellikle hiçbir ilgisinin olmadığını düşünüyor. Toplumsal barışa da büyük bir darbe vurduğuna inanıyor” dedi. Göç etmek zorunda kalanlardan 35 yaşın üzerindekilerin yüzde 48’inin, köylerine kesinlikle geri dönmek istediklerini vurgulayan Prof. Armağan, “Ama şartları var. Devletin can güvenliklerini sağlamasını istiyorlar” dedi. Prof. Armağan, buna karşın 35 yaşın altındakiler arasında geri dönüş isteğinin azaldığını tespit ettiklerini belirtti.

3.7. Zorunlu Göç ve İltica Hakkı

Asya ve Avrupa ülkeleri arasındaki sığınmacı trafiğinde önemli geçiş noktalarından biri olan Türkiye’de 2000 yılında da önceki yıllarda olduğu gibi binlerce kişi “kaçak göçmen” oldukları gerekçesiyle yakalanıp sınırdışı edildi. Çok sayıda göçmen ve sığınmacının göç yollarında öldüğüne dair haberler basına yansdı.

Türkiye’nin mülteci sorununun altında yatan en temel neden olan yasal düzenlemelerde de bir değişiklik yapılmadı. Türkiye, 1954 Cenevre Sözleşmesine koyduğu çekince nedeniyle Avrupa dışından gelenlere mülteci statüsü tanımıyor. Avrupalı olmayan mültecilere üçüncü bir ülkeye yerleştirilmelerine kadar geçici sığınma hakkı tanıyan 1994 Sığınma Yönetmeliği de uygulamada çok sayıda sığınmacıyı, sığınma prosedürlerinin dışında bırakmaya devam ediyor. Bu düzenlemeye göre Türkiye’ye kaçak yollarla giren kişiler en fazla 5 gün içerisinde en yakın mülki amirliğe başvurmak zorunda. Bu şekilde başvuranların çok azına “geçici sığınmacı” statüsü verilerek Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) tarafından üçüncü bir ülkeye yerleştirilinceye kadar belli bir süre kendi olanaklarıyla Türkiye’de yaşamalarına izin veriliyor.

Resmi kayıtlara göre 2000 yılında Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Kara Kuvvetleri Komutanlığının sorumluluk alanlarında toplam 94 bin 514 “kaçak göçmen” yakalandı. BMMYK verilerine göre Türkiye’ye 2000 yılında 5 bin 777 kişi sığınma hakkı talebinde bulundu.

Emniyet Genel Müdürlüğü’nün açıkladığı rakamlara göre Türkiye’ye en çok yasadışı göç veren ülkelerin başında Moldova yer aldı. 2000 yılının ilk altı ayında Türkiye’de 3 bin 860 kaçak Moldovalı yakalandı. Bu ülkeyi, 3 bin 443 kişiyle İran, 3 bin 89 kişiyle Irak, bin 907 kişiyle Afganistan, bin 786 kişiyle Romanya, bin 637 kişiyle Pakistan, bin 517 kişiyle Ukrayna, bin 481 kişiyle Rusya Federasyonu ve bin 330 kişiyle Gürcistan takip etti. Bu arada bin 78 Türk de ülkeyi yasadışı yollardan terk etmek isterken gözaltına alındı ve haklarında yasal işlem yapıldı.

Türkiye’de sığınmacı ve göçmen trafiğine karşı önlemler, 2000 yılında da yakalanan kişilerin gözaltına alınarak sınırdışı edilmesinden ibaret kaldı.

Gemi, otobüs veya TIR’larla Türkiye’den Avrupa ülkelerine kaçmaya çalışan çok sayıda yabancı göçmen gözaltına alındı. Van’da son bir yıl içinde sınır bölgelerine yakın olan Başkale, Özalp ve Çaldıran ilçelerinin sınıra yakın köylerinde gerçekleştirilen operasyonlarda, yurda kaçak yollarla giriş yapan 5 bin 785 İran, bin 236 Afganistan, 273 İran ve 306 Pakistan uyruklu olmak üzere toplam 7 bin 600 yabancı uyruklu kişi ile onlara “yardım ve yataklık yaptığı” iddia edilen 165 Türk’ün yakalandığı bildirildi.

Yetkililer, kaçak girişlerin yüzde 95’inin Başkale’nin İran sınırına sıfır noktada bulunan Kızılca köyü civarından gerçekleştiğini belirterek, yakalanan ve sorgulamaları yapılan 7 bin 600 kişiden 33’ünün tutuklanarak cezaevine konulduğunu, diğer 7 bin 567 kişinin ise Pasaport Kanunu’na muhalefet suçundan işlem yapılarak ülkelere gönderildiklerini bildirdi.

İstanbul’da da 2000’in ilk 10 ayı içerisinde 12 bin 921 kaçak göçmenin yakalanarak sınır dışı edildiği, göçmenlerden 3 bin 174’ünün İran ve Irak uyruklu oldukları bildirildi.

Türkiye’nin yanı sıra Kuzey Irak ve İran göçmenlerinin Avrupa ülkelerine kaçak olarak girme çabalarına karşın Avrupa hükümetlerinin giderek artan iltica akınına durdurma arayışları devam etti. Ekim ayında Roma’da “İnsan Kaçakçılığı ile Mücadele Konferansı” düzenlendi. Konferansa Türkiye’den dönemin Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk katıldı. Türk, konferansa gitmeden önce havaalanında bir açıklama yaptı. Suç ve terör örgütlerinin, bazı insanları, umutlarını kötüye kullanarak refah düzeyi yüksek ülkelere iş bulma, oturma izni ve iltica hakkı sağlamak üzere, Batı Avrupa ülkeleri ve Kuzey Amerika veya Avustralya gibi hedef ülkelere ulaştırma vaadiyle kandırdığına dikkat çekti ve şunları söyledi:

“Çoğu zaman ellerindeki paraları alınan bu insanların bir bölümü, yasadışı yollardan transit olarak geçtikleri ülkelerde yakalanmakta, bir bölümü yollarda yaşamlarını kaybetmekte, hedeflerine varabilme şansını elde edenlerin büyük çoğunluğu ise yaşamlarını sürdürebilmek için suç işlemeye yönlendirilmekte, kadınlar ve çocuklar cinsel istismarın kurbanı olmaktadır. Doğu ile batı arasında bir köprü oluşturan Türkiye, bir yandan coğrafi konumu, öbür yandan komşu ülkelerdeki siyasal istikrarsızlıklar ve karışıklıklar nedeniyle bu yasadışı göç trafiğinde transit ülke olarak görülmektedir. Bu durum, yasadışı insan kaçakçılığı ile mücadelede Türkiye’ye önemli görevler yüklemektedir.”

Adalet Bakanı Türk, İtalya’daki konferansa yapacağı konuşmada, Türkiye’nin yasadışı insan kaçakçılığı konusundaki görüşlerini ve bunun önlenmesi yolundaki çabaları anlatacağını, insan kaçakçılığı ile etkili bir mücadelenin ancak iyi niyetli ve yakın bir uluslararası işbirliğiyle gerçekleştirilebileceğini dile getireceğini kaydetti.

İtalya İçişleri Bakanlığı tarafından düzenlenen konferansa Türkiye'nin yanı sıra, Arnavutluk, Romanya, Ukranya, Moldova Cumhuriyeti, Makedonya, Çin ve Nijerya hükümet temsilcileri katıldı. Konferansa sunulan bir raporda insan ticaretinin özellikle Balkanlarda Türk mafyası eliyle bir sektör durumuna getirildiğine dikkat çekildi. Türkiye'nin mafyaya karşı gerekli önlemleri almadığı vurgulanan rapordaki insan ticaretiyle birlikte uyuşturucu ticaretinin de önünün alınmadığı belirtildi. İnsan ticaretinde geçen yıllara oranla yüzde 50 oranında artış kaydedildiği bildirilen rapordaki özellikle Balkanlar üzerinden çoğunlukla Kürtleri kapsayan göçün engellenmesi için ilgili ülkelerin somut kararlar ve önlemler alması gerektiği kaydedildi.

Göçmen ve Sığınmacıların Yaşam Hakkı

Basında yer alan haberlere göre 2000 yılında Türkiye toprağından geçen mülteci adaylarından en az 55'i boğularak, vurularak ya da donarak hayatını kaybetti.

Bodrum'dan (Muğla) Yunanistan'ın İstanköy adasına geçmeye çalışan 8 Kuzey Iraklı mülteciyi taşıyan tekne bilinmeyen bir nedenle battı. Mültecilerin ve tekne sahibi İsmail Özgüvenlik'in cesetlerinin, 25 Mart günü Kos adasında bulunduğu bildirildi.

10 Mayıs günü Ağrı'nın Doğubeyazıt ilçesi yakınlarında Türkiye-İran sınırını geçmeye çalışan 153 mülteciye askerler tarafından ateş açıldı. Olayda Bangladeş uyruklu Muhammet Cihangir, Muhammet Sebu, Ahmet Aşkaraluet, Salim Rahimi, soyadı belirlenemeyen Makbul, Afganistan uyruklu Necip Nevbu, Nur Muhammetağa, Nasır Ahmet ve Pakistan uyruklu Ali Asker adlı mülteciler öldü. İshak Rızai, Mahmut Eşref, Muhammet Bilal, Ahmet Akbarni ve Mehmet Ali Fazlu adlı mülteciler ise yaralandı. 50 Afganistan, 37 Pakistan, 52 Bangladeş uyruklu 139 kişi ise savcılığa sevk edildi. Ağrı Vali Vekili Yusuf Fazıl Demir, mültecilere terörist sanılarak ateş açıldığını söyledi.

24 Haziran günü Türkiye'nin güneyinden Hezil Çayı üzerinde sınırı geçmeye çalışan 3 kişiye askerler

tarafından ateş açıldı. Olayda Süleymaniye (Kuzey Irak) doğumlu Cemal Muhari adlı kişinin öldüğü ve Mustafa Baran ve Ziyen Baran adlı kişilerin yaralandığı bildirildi.

Ağrı'nın Doğubeyazıt ilçesi sınırında 28 Haziran günü İran'dan Türkiye'ye kaçak olarak girmeye çalışan Muhammet Arif (23) adlı Afganlı mülteci mayına bastı. Ağır yaralanan Muhammet Arif hastaneye kaldırıldı.

18 Temmuz günü Suriye'den Türkiye'ye geçmek isteyen Muhammet Feysa ve kimliği belirlenemeyen bir kişi Hatay'ın Yayladağı ilçesi yakınlarında askerler tarafından açılan ateş sonucu öldü.

Hakkari'nin Çukurca ilçesi yakınlarından 11 Ağustos günü Türkiye'ye girmeye çalışan 4 Kuzey Iraklı Kürde askerler tarafından ateş açıldı. Ateş sonucu Irak'ın Erbil kentinden geldiği belirlenen Halil Kazım adlı kişinin öldüğü, Muhammed Yama, Rezayi Yama ve adı öğrenilemeyen bir kişinin yaralandığı bildirildi.

26 Ağustos günü Bodrum ile Yunanistan'ın İstanköy adası arasında kaçak mültecileri taşıyan bir tekne, kötü hava koşulları nedeniyle battı. Teknede 18 Iraklı, 5 Afgan, 8 İranlı ve uyuğu belirlenemeyen 1 yolcunun bulunduğu bildirildi. Teknedeki yolculardan 7'sinin kurtarıldığı ve tekne kaptanı Tevrat Yanık'ın tutuklandığı öğrenildi.

13 Kasım günü Ağrı'nın Doğubeyazıt ilçesi yakınlarında Türkiye-İran sınırını geçmeye çalışan 17 kişiye dur ihtarına uymadıkları gerekçesiyle askerler tarafından ateş açıldı. Olayda kimlikleri öğrenilemeyen Bangladeş uyruklu iki kişi öldü, 3 kişi yaralandı. Diğer 12 mültecinin ise gözaltına alındıkları öğrenildi.

Aralık ayı başında Van'ın Başkale ilçesine bağlı Nobirin köyü yakınlarında Türkiye-İran sınırını kaçak yollarla geçmeye çalışan İran ve Afganistan uyruklu 100 kadar mülteciden 5'i, donarak öldü. Bölgeye giden askerlerin 45 mülteciyi gözaltına aldığı, 50 mültecinin ise askerlere yakalanmadan Van'a ulaştığı bildirildi.

4. KİŞİ GÜVENLİĞİ HAKKI

Türkiye’de 2000 yılında kişi güvenliğinin sağlanması için olumlu adımlar atılmadığı gibi aksine kısıtlayıcı uygulamalar gündeme geldi. Cezaevlerinde baskıların tırmandığı bu dönemde, F tipi cezaevlerine geçiş hazırlıkları, cezaevlerine düzenlenen operasyonlar toplumsal gerilimi artırdı. Kolluk güçlerinin işkence uygulamalarında da azalma görülmeyen 2000 yılında, işkence yapanların cezalandırılması yönünde adım atılmadı.

a) Meclis İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu’nun çalışmaları, 2000 yılında kamuoyu gündeminde önemli bir yer tuttu. 29 Şubat günü Komisyon Başkanı

milletvekilleri tarafından Ankara’ya getirildi.

Komisyonun el koyduğu işkence aletlerinin Meclis’e getirilmesi de sorun yarattı. Paketlenemediği için açığa getirilen falaka, Meclis ana binası kapısı girişinde polislerin dikkatini çekti. Polisler falakayı içeri almak istemediler. Pişkinsüt devreye girerek falakanın komisyona ait bir delil olduğunu bildirdi. Bunun üzerine falaka kapıda polisler tarafından tutanak tutularak binaya alındı.

Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt, 2 Mart günü düzenlediği basın toplantısında, İstanbul Gaziosmanpaşa Küçükköy Karakolu’nda³ buldukları askı aleti konusunda bilgi verdi. Bakırköy Kadın ve

Siyasi Kültürümüzde Zulüm ve İşkence/Taner Akçam (İletişim Yayınları-İstanbul)

“Meclis’te İşkence Tartışmaları” bölümünden

1910 yılında, komplo hazırlıkları içinde oldukları gerekçesiyle içlerinde milletvekillerinin de olduğu geniş bir tutuklama yapılır. Sanıklara işkence yapılır. İşkence görenlerden Milletvekili Rıza Nur, Bekir Ağa Bölüğünde işkence aleti olarak kullanılan bir sopa ile kırbacı ve işkence sonucu düşen tırnağını hapisane dışına kaçırmayı başarır.¹ Sorun Millet Meclisi gündemine getirilir ve bu aletler, tırnakla beraber Meclis kürsüsünden gösterilir. Konu üzerine yapılan uzun tartışmalardan, işkencenin son derece yaygın olarak uygulandığı gerçeğinin yanısıra, bu tür soruşturmanın devlet organları dışına kaydırıldığını da öğrenmekteyiz.

Tutuklanan Rıza Nur’u ziyaret etmek isteyen milletvekili arkadaşları, resmi olarak tutuklamalardan sorumlu görülen dönemin Sıkıyönetim Komutanından ilginç bir cevap alırlar: “Bu konuda size yardımcı olamam, çünkü gizli ekibin soruşturmasından resmen biz bilgi sahibi değiliz. Bu soruşturma bizim yönetimimizde yapılmıyor.”² Meclis kürsüsünden bu açıklamaları yapan Milletvekili Fikri Lütfi Bey, tutuklamaların da resmi organlarca yapılmadığını örnekleriyle aktarır. Bu açıklamalardan da anlaşılacağı gibi, İttihat ve Terakki iktidarı, muhalefeti izleyen, tutuklayan ya da tutuklatan gizli ve yasadışı bir örgüt kurmuştur. Ve soruşturmalar bizzat bu yasadışı kuruluş tarafından yapılmaktadır.

İşkence metodları da tek tek anlatılır. İşkenceler nedeniyle aklını yitirenlerin, dili tutulanların, ayakları kangren olanların, intihara teşebbüs edenlerin tek tek isimleri verilir. Bazı sanıkların, Bekir Ağa Bölüğü’nde, üç ay boyunca, ayaklarında elli kiloluk demir olduğu halde yatırıldıkları dile getirilir. Bilinen işkencelerin dışında, sanıkları birbirlerine işkence ettirmek yoluna da gidilmiştir.

Sema Pişkinsüt, üyeler ANAP Milletvekili Emre Kocaoğlu ve DYP Milletvekili Kadir Bozkurt, Bakırköy Kadın ve Çocuk Cezaevi’nde yaptıkları incelemenin ardından mahkumların verdiği bilgiler üzerine Gaziosmanpaşa Küçükköy Polis Karakolu’na baskın düzenlediler. Baskında falaka ve askı bulundu. Milletvekillerinin işkence aletlerine el koymak istemesi üzerine, milletvekilleri ile Karakol Amiri arasında tartışma çıktı. Karakol Amiri’nin “işkence aletlerini ilk kez gördüğünü ve ne işe yaradığını bilmediğini” iddia ettiği öğrenildi. Bir süre sonra karakola gelen Gaziosmanpaşa İlçe Emniyet Müdürü ve İstanbul Emniyet Müdür Yardımcısı’nın da katıldığı tartışma sonucunda milletvekilleri buldukları işkence aletlerini tutanak tutarak aldılar. İşkence aletleri,

¹ Kitaptan alınan dipnot “Hapisaneden çıkarken zindancı Mülazım Salim’in zavallı, masum...mevkuflarını dövdüğü kanlı kızılık değneği ile ham deriden yapılmış kırbacını jandarma Mustafa’ya odasından çaldırdım. Yatağımın pamuğu içine soktum. Evime getirdim. Lütfi Fikri’yi çağırtım...değnekle kırbacı verdi. Lütfi Fikri bir mebusun haksız olarak aylarca hapsedilmesi hususunda hükümetten bir istizah yaptı. Bu kırbaç ile değneği kürsüden gösterdi. (Dr. Rıza Nur)

² Kitaptan alınan dipnot Ali Nejat Ölçen

³ Gaziosmanpaşa Küçükköy Karakolu’nda görev yapan polisler hakkında işkence davaları bulunduğu ortaya çıktı. Avukat Fatma Karakaş’ın verdiği bilgiye göre, 11 Temmuz 1998 tarihinde gözaltına alınan M.Y. (16) adlı gence yapılan işkence nedeniyle Hakan Savaş, Gökhan Şimşekoğlu, Hikmet Yaşar Aşkar ve Diyarbakır’da görev yapan Zakir Altıntaş hakkında Eyüp Ağır Ceza Mahkemesi’nde dava açıldı. 1998 yılı Temmuz ayında gözaltına alınan Erkan Bolat, Osman Yazıcı ve Kadir Sağın adlı gençlere işkence yaptıkları gerekçesiyle Zekai Yazıcı, Zakir Altıntaş ve İsmail Köker adlı polisler hakkında açılan davanın da sürdüğü bildirildi.

Çocuk Cezaevi'nde 267 çocukla yaptıkları görüşmelerden sonra 28 Şubat gecesi, bazı karakollara gittiklerini ve bir karakolda söz konusu aleti bulduklarını belirten Sema Pişkinsüt, çocuk mahkumların anlattıkları işkence olaylarında zaman ve mekan tariflerinin doğru olduğunu ifade etti. Pişkinsüt, bir soru üzerine "Cinayet dışındaki olaylardan gelen bütün çocuklar kötü muamele gördüklerini ifade ediyorlar. Çocuklar heyecanlı bir şekilde titreyerek, çırlıçıplak nasıl soyulduklarını ve kötü muamele sırasında neler hissettiklerini gözleri dolu dolu bizlere anlattılar" dedi.

Sema Pişkinsüt, karakoldan alarak Meclis'e getirdikleri işkence aletlerini "bütün polise maledilebileceği" gerekçesiyle gazetecilere göstermedi.

Bu arada İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nün ISO 9002 belgesi almaya çalıştığı ancak işkence aletlerinin bulunmasıyla bunun tehlikeye düştüğü bildirildi. İstanbul Emniyet Müdürü Hasan Özdemir'in de Küçükköy Karakolu amirlerini "işkence aletlerini yakalattıkları için" azarladığı bildirildi. Karakolda bulunan işkence aleti ile ilgili soruşturmanın sürdüğünü belirten İstanbul Valisi Erol Çakır ise "Her kurumda, her işyerinde, kötü muamele olabilir. Birisi bir sopa bulmuş. Ne olduğu, nerede kullanıldığı, kime tatbik edildiği bilinmiyor. Türkiye bir hukuk devletidir. Polisleri şüphe altında bırakmak doğru değil. Çok değerli arkadaşlarımız var. Bu çalışma münferit bir olay, büyütme gerek yok" dedi.

Komisyon üyeleri, 3 Mart gecesi İstanbul'da işkence yapıldığı bildirilen 4 karakola daha baskın düzenledi. Komisyon üyelerinin karakollarda işkence aleti bulamadığı ancak "işkence gördüğünü söyleyen tutukluların tariflerinden yola çıkılarak incelenen bazı mekanlarda askılar için açılmış delikler ve çukurlar bulunduğu", bunların üzerine koltuk konularak kapatılmaya çalışıldığı bildirildi.

Karakolların tümünde teftiş hazırlığı yapıldığını söyleyen komisyon üyesi Emre Kocaoğlu, "İşkence iddialarının 'bir sopa' diye geçirilecek kadar küçük olmadığını gördük" dedi. Emniyet Genel Müdürü Turan Genç ise, komisyonun İstanbul Gaziosmanpaşa Küçükköy Karakolu'nda işkence aleti bulmasını değerlendirirken "Filistin askısı söz konusu değil. Karakolun bir tanesinin deposunda birşey bulundu, ne olduğunu müfettişler araştırıyor. İstanbul'da yüzlerce binlerce karakol var. Bir tanesinin deposunda eskiden kalma böyle birşey bulunmuş. Eski mi yeni mi, müfettişler onu araştırıyor" dedi.

Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt ile milletvekilleri Emre Kocaoğlu ve Kadir Bozkurt, 5 Mart günü düzenledikleri basın toplantısında, incelemeleri hakkında bilgi verdiler. Sema Pişkinsüt, Bakırköy Kadın ve Çocuk Cezaevi'nde görüştükları mahkumlardan yüzde 80'inin kötü muameleden

yakındığını, yüzde 10'unun kötü muamele görmediğini söylediğini, yüzde 10'unun ise sustuğunu bildirdi. Askı aletini gazetecilere göstermeyen ancak ayrıntılı biçimde tarif eden Sema Pişkinsüt, Adalet, İçişleri ve Sağlık bakanlıkları arasında imzalanan protokol uyarınca savcıların üç ayda bir karakollarda denetleme yaptığını ancak, "her şey düzgün" biçiminde rapor tuttuklarını bildirdi. Pişkinsüt, "düzgün" raporu verilen karakollarda "nezarethane defterlerinde kazıntılar, silintiler, değişiklikler gördüklerini, zanlıların avukatlarıyla görüşülmediğini, doktor raporları bulunmadığını" ifade etti. Pişkinsüt, bir karakolda "esrar bulduklarını" gerekçesiyle gözaltına alınan çocuklarla görüştükları belirterek şöyle konuştu:

"Çocuklara kötü muamele görüp görmediklerini sorduk. Birkaç kez bu karakola geldiklerini, daha önce işkence gördüklerini ancak bu kez kendilerine iyi davranıldığını anlattılar. Hatta birisi 'O kadar utandık ki, bu kez suçumuzu kendiliğimizden söyledik' dedi. 'Bunu nasıl değerlendiriyorsunuz' diye sordüğümüzde 'Galiba Avrupa Birliği'ne girdik' karşılığını verdi"

Vali Çakır'ın sözlerini de eleştiren Pişkinsüt, işkenceye "münferit" demenin "işkenceyi masum göstermek" anlamına geldiğini savundu. Buldukları malzemenin "eski-yeni" diye geçirilemeyeceğini, kendilerine ulaşan mektuplardan değişik zamanlarda, değişik kişiler üzerinde kullanıldığının belirlendiğini kaydeden Sema Pişkinsüt, "Konu iki görevlinin açığa alınması, faturanın onlara çıkarılması ile kapanmayacak kadar önemlidir" dedi.

Adalet Bakanlığı Nisan ayı içinde İstanbul Küçükköy Karakolu'nda bulunan işkence aletleri nedeniyle soruşturma başlattı. İçişleri Bakanlığı tarafından da başlatılan soruşturma çerçevesinde, Teftiş Kurulu'nun, komisyona başvurarak "İşkence aletlerinin kimin üzerinde ne zaman kullanıldığını" ilişkin bilgi istediği, ancak, komisyonun, görüşülen çocukların adlarını "deşifre olmamaları için" vermediği bildirildi.

Ekim ayında ise Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Savcılığı tarafından açılan soruşturmada, mağdurların isimlerine ulaşamadığı için ilerleme sağlanmadığı bildirildi. Aynı tarihlerde açıklama yapan İHD İstanbul Şubesi İşkenceyi İzleme Komisyonu üyesi Kıvanç Sert, 1999 yılında 7 kişinin söz konusu karakolda işkence gördüklerine ilişkin derneğe başvurduklarını ancak bu kişilerin "devlet güvencesi" olmadan konuşmayacaklarını söylediklerini belirterek, "Karakol civarında oturan insanlar karakolda işkence gören kişilerin acı seslerini duydukları için uyuyamadıklarını söylüyorlar. İnsanlar doğal olarak korkuyorlar. Böyle bir durumda biz kimseye 'mutlaka konuşun' diyemeyiz. Çünkü biz onlara güvence veremeyiz." dedi.

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'nun Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi ile bazı karakollarda yaptığı incelemeye ilişkin raporu, 3 Mayıs günü yapılan toplantıda oybirliği ile kabul edildi. Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt, 3 Mayıs günü düzenlediği basın toplantısında rapor hakkında bilgi verdi. Raporda, karakollarda yapılan incelemelere ilişkin şu bilgilere yer verildi:

"32 karakol hakkında şikayet bulunuyor. En çok şikayet edilen 5 tanesinde incelemelerde bulunuldu. Kadıköy Yeldeğirmeni, Gaziosmanpaşa Küçükköy Şehit Tevfik Aslan, Üsküdar Çinili, Ümraniye Dudullu ve Maltepe Şehit Saffet Okumuş Gülsuyu Karakolu. Çinili dışındaki bütün karakollarda, kötü muamele devam ediyor. Bunlar işkence aletlerinin yerleri ve odalarıyla tespit edildi. İstanbul'da bir emniyet müdürü, işkenceyi bir emir ile durdurabileceklerini, ancak bu durumda da suç patlaması yaşanacağını belirtti."

Sema Pişkinsüt, Mayıs ayında Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'e hazırladıkları raporları sundu. Pişkinsüt, görüşmede ayrıca 1998 yılı Nisan ayında Şanlıurfa Merkez Kapalı Cezaevi'nde yaptıkları inceleme sırasında Suphi Diltaş adlı adli hükümlünün işkence görmesi nedeniyle yaptıkları suç duyurusu sonucunda açılan davada beraat eden 16 polis ve bir doktorun yeniden yargılanmasını istedi.

Komisyonun Batman'da yaptığı incelemeleri içeren "Batman Soruşturma, Kuvuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı 1998-2000" raporu 15 Haziran günü, Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt tarafından açıklandı. Pişkinsüt düzenlediği basın toplantısında, Batman'da gözaltına alınan herkesin işkence gördüğünü belirterek, 1998 yılı ile 2000 yılı arasında soruşturma ve kovuşturma sistemine ait önemli bir değişimin olmadığını söyledi. Batman Emniyet Müdürlüğü'nün değişik birimlerine ait iç mekanlarda askı izlerinin kapatıldığını belirten Pişkinsüt, "Ancak, askı değil ama 120 volt civarında elektrik verildiğini de belirten bulgulara rastladık. Tutuklular da, kendilerine çocukları olmayacak şekilde elektrik verildiğini söylediler" dedi.

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt 19 Temmuz günü düzenlediği basın toplantısında, Komisyon olarak 8.500'ü aşkın tutuklu ve hükümlü ile görüştiklerini belirterek, "Soruşturma açmak isteyenlere yetecek kadar delile raporlarda yer verdik. Bunun dışında bizimle görüşen, işkence ve kötü muamele gördüğünü ifade eden kişilerin isimlerini açıklama konusunda endişe duyuyorum" dedi. Tutukluların endişe içinde olduklarını vurgulayan Pişkinsüt, "Kendilerini süpürge altındaki fare gibi hissediyorlar" dedi. Pişkinsüt, ayrıca raporlardaki bazı kişilerin isimlerini bildirmesini isteyen İstanbul Şişli Cumhuriyet Savcısı Turgay Evsen'i Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'e şikayet etti.

Komisyonun cezaevleri ve karakollardaki inceleme raporları ve işkence konusu ile 2000 yılında sık sık gündeme gelmesinin koalisyon ortağı MHP'de yarattığı rahatsızlığa çözüm olarak Ekim ayında Komisyon Başkanlığı DSP'den MHP'ye verildi. DSP'li Sema Pişkinsüt'ün bu görevden alınmasının ardından FP'li milletvekillerinin protesto ederek katılmadıkları 9 Kasım günü yapılan seçimde, Komisyon Başkanlığı'na MHP milletvekili Hüseyin Akgül seçildi.

b) Adli Tıp

Türkiye'de "resmi bilirkişi" konumunda olan Adli Tıp Kurumu üzerindeki baskılar 2000 yılında da sürdü. Bu dönemde de kolluk görevlilerinin gözaltındaki kişileri muayene eden hekimlere baskı yapmaları, muayene odasından çıkmayı reddetmeleri ve işkence saptaması içeren raporları imha etmeleri uygulamalarına rastlandı.

Türkiye genelinde adli tıp uzmanı sıkıntısının devam ettiği bu dönemde, SES Diyarbakır Şubesi tarafından hazırlanan "Diyarbakır Sağlık Raporu"nda da adli tıp kurumlarındaki uzman hekim ve yardımcı personel sayısı yetersizliğine dikkat çekildi. Adli olayların ardından kişilerin çok sayıda polis ya da jandarma eşliğinde hekimlere getirildiği ve hekimle sanığın yalnız bırakılmayarak baskı uygulandığı belirtilen açıklamada, hazırlanan raporların yargıda birçok probleme neden olduğu kaydedildi. Açıklamada, bölgedeki adli olayların yüzde 99'unun polisin ve jandarmanın resmi yazısıyla adli tıp uzmanı olmayan hekimlere gönderildiğine dikkat çekilerek, şu saptamalara yer verildi:

"Gerek görüş istenen yer gerekse görüş isteme zamanı, keyfi uygulamalar halinde olmaktadır. Örneğin, gözaltına alınan kişiler gece sabaha karşı üç veya dörtte adli rapor alınması için devlet hastanesi acil servisine götürülmektedir. Kalabalık bir kolluk kuvvetiyle getirilen vakalarda, sanıkların hekimle yalnız bırakılmaması, verilecek raporu etkileyebilmektedir. Oysa Tıbbi Deontoloji (etik) Tüzüğü'nün 6. maddesine göre; tabiplerin mesleğini icra ederken hiçbir tesir ve etki altında kalmadan mesleki kanaatine göre karar vermesi gerek"

Şebnem Korur Fincancı

Adli Tıp 1. İhtisas Kurulu üyesi Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı, Şubat ayında İstanbul Valisi Erol Çakır hakkında, "Süleyman Yeter'in gözaltında işkenceyle öldürüldüğünü belgeleyen raporu imzaladığı için görevden alınmasını istediği" gerekçesiyle tazminat davası açtı.

İstanbul Sirkeci 8. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde 4 Nisan günü başlayan davada, Erol Çakır'ın avukatı Mehmet Bayraktar'ın, "suçun görev başında işlendiği" gerekçesiyle davanın usulden bozulması istemi, Mahkeme tarafından reddedildi.

30 Mayıs günü yapılan duruşmada, Erol Çakır'ın mahkemeye gönderdiği dilekçe okundu. Çakır dilekçesinde kendisi hakkında açılan tazminat davasının "Devletin güvenlik ve işleyişi açısından" reddedilmesini talep etti. Çakır, Fincancı'nın olay nedeniyle yaptığı açıklamaların yayımlandığı kapatılan Özgür Bakış ve Atılım gazetelerinin de "illegal örgütlerin yayın organı" olduklarını iddia ederek, İstanbul Emniyet Müdürlüğü tarafından bu gazeteler hakkında hazırlanmış bir raporu mahkemeye sundu. Fincancı'nın avukatı Meryem Turhan söz konusu röportajların bütün gazetelerde yayımlandığını belirterek, Çakır'ın iddialarının hukuki dayanaktan yoksun olduğunu söyledi. 9 Kasım günü yapılan duruşmada görevsizlik kararı verildi.

Fincancı'nın Milliyet gazetesinin 13 Nisan günü yayımlanan "Rapor Namlunun Ucunda" başlıklı röportajı nedeniyle Adli Tıp Kurumu Başkanlığı'nın Mayıs ayında "araştırma" başlattığı öğrenildi.

Uğur Mumcu, Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı, Bahriye Üçok ve Muammer Aksoy'un öldürülmesinin de bulunduğu 22 ayrı olayın failleri oldukları gerekçesiyle ölüm cezası istemiyle yargılanan Ferhan Özmen ve Necdet Yüksel hakkında 'yorum raporu' hazırlayan İstanbul Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı Başkanı Prof. Dr. Fincancı hakkında soruşturma açılması istendi. Uğur Mumcu'nun kardeşi Avukat Ceyhan Mumcu, Ekim ayında Başbakanlık, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, YÖK, İstanbul Valiliği, İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı, Adli Tıp Kurumu, İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü, İ.Ü. Tıp Fakültesi Dekanlığı, Adli Tıp Anabilim Dalı Başkanlığı, TTB ve İstanbul Tabip Odası Başkanlığı'na yaptığı başvuruda, Prof. Fincancı'nın "sanıkları görmeden işkence yapıldığı" yönünde rapor verdiğini belirtti.

Başvurunun ardından açıklama yapan Fincancı ise "Gördüğüme ya da muayene ettiğime dair bir rapor değil o. Avukat başvurusu üzerine kişilerin maruz kaldıklarını iddia ettikleri bazı işkence yöntemleri ve buna bağlı olduğunu bildirdikleri yakınmaların göz önünde bulundurulması gereken muayeneleri ve laboratuvar tetkiklerini bildiren bir yorum raporu" dedi. Fincancı, yaptığı işin "adli tabiplik danışmanlığı" olduğunu belirterek, Sağlık Bakanlığı tarafından hazırlanan bir genelge ile de standart muayene formlarında, yapılması gereken muayene ve tetkiklerin yer aldığını söyledi. Fincancı, söz konusu 'yorum raporu'nda da standart muayene ve tetkiklerin yapılmadığını, kişilerin işkence iddiaları doğrultusunda muayeneleri gereğinin bildirildiğini söyledi.

Nur Birgen

Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulu Başkanı Dr. Nur Birgen hakkında, gözaltında işkence gören kişilere sağlam raporu verdiği gerekçesiyle açılan davaya 2000 yılı içinde Beyoğlu 9. Asliye Ceza

Mahkemesi'nde devam edildi. Davanın 7 Aralık günü yapılan duruşmasında, Birgen'in avukatı Mehmet Fuat Mehmetoğlu, yazılı savunmasını verdi. Savunmada, şikayetçi gençlerin muayeneye toplu halde getirildiği ve sadece kollarını gösterdikleri için toplu halde rapor düzenlendiği belirtildi. Daha sonra kararını açıklayan mahkeme, Birgen'e 3 ay hapis cezası verdi bu ceza daha sonra bir milyon lira para cezasına çevrilererek ertelendi.

Nur Birgen, 13 Temmuz 1995 tarihinde gözaltına alınan ve 5 gün gözaltında tutulan Mahir Karaçam, Bülent Güzel, Barış Arslan, Gülsare Akkuş, Fikret Korkmaz, Tekin İme ve Aşur Tavşan'a vücutlarındaki belirgin darp izlerine karşın "sağlam raporu" verdiği ve "görevini ihmal ettiği" iddiasıyla TCY'nin 230. maddesi uyarınca 1 yıla 3 yıl arasında hapis cezası istemiyle yargılanıyordu.

Olay nedeniyle İstanbul Tabip Odası'nın Nur Birgen'e "İşkence izlerini gizleyerek, meslek etiğine aykırı davrandığı" için verdiği 6 ay meslekten men cezası, TTB Onur Kurulu tarafından 31 Mayıs 1998 tarihinde onaylanmıştı. TTB'nin kararını uygulamayan Adalet Bakanlığı, Beyoğlu Adli Tıp Şube Müdürü Nur Birgen'i terfi ettirerek Adli Tıp 3. İhtisas Kurulu Başkanlığı'na atamıştı.

Bu arada TTB'nin, cezayı uygulamayan Adalet Bakanlığı kararına karşı açtığı iptal davası da Mart ayında sonuçlandı. Ankara 9. İdare Mahkemesi TTB'nin itirazını yerinde bularak atama kararını iptal etti. Kararda, Adalet Bakanlığı'nın, 6023 sayılı TTB Yasası'nın 49. maddesinin 2. fıkrasında yer alan, "yasaklama süresince TTB üyesi memurların, memuriyetleri ile ilgili görevleri engellenemez" yolundaki hükmü "meslekten men cezasının, memur hekimler için uygulanmayacağı" biçiminde yorumladığına dikkat çekildi. Kararda, söz konusu maddenin özlük hakları ile ilgili olduğu, "meslekten men" cezası verilen kişinin hekimlik yapamayacağı vurgulandı. Ancak 1999 yılında çıkan Memur Sicil Affı yasası ile Birgen'e verilen meslekten men cezası ortadan kalktı.

Öte yandan 2000 yılı içinde Avukat Metin Narin ve Dr. Cem Cemal İşyapan hakkında 21 Ağustos 1998 tarihinde Adli Tıp Kurumu'na verdikleri dilekçede Nur Birgen'e hakaret ettikleri iddiasıyla TCY'nin 482. ve 273. maddeleri uyarınca iki ayrı dava açıldı.

Avukat Narin hakkındaki dava, TTB'nin Birgen'in görevden alınması kararının uygulanması istemiyle Adli Tıp Kurumu'na verdiği dilekçede "her 'doktor' sözcüğünden sonra ünlem işareti kullandığı" ve "sadece işkence suçunu saklamayıp, Beyoğlu'nda yapılan işkenceleri yerinde izlediği ve yol gösterdiğini" söylemesi gerekçelerine dayandırıldı. Metin Narin'in avukat olması nedeniyle Avukatlık Yasası uyarınca Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen dava, 19 Nisan günü başladı. Narin, İstanbul 1. Ağır

Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, beş yıldır Birgen'in görevden alınması için mücadele ettiği belirtti. Birgen'in Hipokrat yemine aykırı davranması nedeniyle 'doktor' sözcüğünden sonra ünlem işareti kullandığını ifade eden Metin Narin, kendisi hakkında dava açılması isteminin Adalet Bakanlığı'ndan gelmesini de eleştirdi. Metin Narin, "Dava yukardan aşağı açıldı. Tam tersi olmalıydı. Savcılığın

bakanlıktan izin alması gerekirdi" dedi. 19 Ekim günü sonuçlanan davada, Metin Narin hakkında "hakaret amacıyla hareket etmediği" gerekçesiyle beraat kararı verildi.

Dr. Cem Cemal İşyapan hakkında aynı gerekçelerle Fatih 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nde 1999 yılında açılan dava ise 2000 yılında sonuçlanmadı.

4.1 İŞKENCE VE KÖTÜ MUAMELE

Türkiye'de yıllardır sistematik bir sorgulama yöntemi olarak kullanılan işkence ve kötü muamele uygulamaları, 2000 yılında da gündemin üst sıralarında yer aldı. Yetkililerin işkencenin ortadan kaldırılabileceği açıklamalarına karşın, bu dönemde işkencenin azalması bir yana Sema Pişkinsüt örneğinde olduğu gibi işkence uygulamalarını ortaya çıkaran milletvekilleri görevlerinden alınabildi.

11 Şubat günü DSP Bursa milletvekili Ali Arabacı'nın soru önergesini yanıtlayan İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, 1995 yılından 2000 yılı Şubat ayına kadar 10 polisin işkence, 84 polisin de kötü muamele suçundan hüküm giydiğini bildirdi. Tantan "işkence" ve "kötü muamele" suçlarına ilişkin olarak şu bilgileri verdi:

"İşkence nedeniyle idari soruşturma açılan polis sayısı 569, men-i muhakeme kararı verilenler 118, "işkence" suçuna ilişkin 243. maddesi nedeniyle yargılananlar 577, takipsizlik kararı verilenler 68, beraat edenler 195, hüküm giyenler 10. Kötü muamele suçu nedeniyle idari soruşturma açılanlar 4668, men-i muhakeme kararı verilenler 1095, kötü muamele suçuna ilişkin 245. maddesi uyarınca yargılananlar 2851, takipsizlik kararı verilenler 278, beraat edenler 480, hüküm giyenler 84"

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü verilerine göre, 2000 yılında TCY'nin 243. maddesi uyarınca 549'u erkek, 19'u kadın olmak üzere 568 kişi hakkında 249 dava açıldı. Genel Müdürlük verilerine göre TCY'nin 245. maddesi uyarınca ise 1.655'i erkek, 29'u kadın toplam 1.684 kişi hakkında 1.005 dava açıldı.

2000 yılının önemli gündem maddelerinden birisini oluşturan Af Yasa Taslağı'na TCY'nin "işkence" suçunu düzenleyen 243. maddesinin dahil edilmemesini eleştiren Emniyet Genel Müdürü Turan Genç, tasarının komisyonlarda görüşülmesi sırasında kulis faaliyetleri yürüttü. Genç, Aralık ayında yaptığı açıklamada, "İşkence suçu işleyenler affedildi. Sadece polisler affedilmedi. Güvenlik görevlileri, polis, jandarma affedilmedi. Biz size işkencenin nasıl olduğunu göstermiştik. Hep birlikte seyrettik işkenceyle adam öldürenleri. Vatandaşlar nasıl boğazlanıyordu? Ama onlar affedildi. Bir taraf affedilir, diğer taraf affedilmezken onun adil olmayacağı

yolundan hareketle bu şekilde güvenlik kuvvetlerini de kapsasın istedik. Ama öyle takdir edildi. İnşallah iyi olur" dedi.

Tasarının 7 Aralık günü Genel Kurul'da yapılan görüşmeleri öncesinde de sert tartışmalar yaşandı. Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, 243. maddenin Şartlı Salıverme ve Cezaların Ertelenmesine ilişkin düzenlemeye alınması konusunda bir baskı olması durumunda istifa edeceğini söyledi. Ancak tasarı, TBMM Genel Kurulu'nda hükümet tarafından gönderildiği şekliyle kabul edildi. 21 Aralık günü Cumhurbaşkanı tarafından onaylanarak yürürlüğe giren yasada, TCY'nin 243. maddesinden hüküm giyenler yer almadı.

Yıl içinde işkence ile ilgili ilginç bir çıkış da Ordinaryüs Profesör Sulhi Dönmezer'den geldi. 25 Ekim günü Emniyet Genel Müdürlüğü Eğitim Daire Başkanlığı'nca düzenlenen "21. Yüzyılda Polisin Eğitimi" konulu sempozyumda konuşan Dönmezer, "Aslında işkenceden yargılanan polisler kötü adamlar değil, bunlar dopingci. Yüz metre koşucusu, birinci gelmek için nasıl doping yapıyorsa, polis de suçluları bir an önce yakalayıp adalete teslim etmek için zanlının üzerine fazla gidiyor, o zaman işkence ortaya çıkıyor. Aslında bu da polisin dopingidir" dedi.

Tüm bu gelişmeler ışığında 2000 yılında da hakkında adli ve idari soruşturma açılan personel sayısının çokluğuna rağmen, gerek hakkında men-i muhakeme kararı verilenler ve gerekse akibeti belirsiz işlem sayısının çokluğu nedeniyle sorumluların üzerine yeterince gidilmedi.

a) Gözaltında Ölenler

Gözaltında ölüm olaylarında son yıllarda meydana gelen azalma 2000 yılında sürdü ancak tamamen sona erdirilmedi. Bu dönemde TİHV'nin belirlemelerine göre 3 kişi gözaltında yaşamını yitirdi. Aynı dönemde bazı kuşku olaylara da rastlandı. Örneğin 13 Ocak günü Özgür Politika gazetesinin internet sitesinde yayınlanan habere göre, Tekirdağ'ın Çorlu ilçesinde 10 Ocak günü arkadaşı Çetin Bilican tarafından bıçakla yaralanan Yılmaz Üstek, üç saat karakolda bekletildikten sonra götürüldüğü hastanede öldü.

Aydın Muhammed Ali

İstanbul Eminönü'nde uyuşturucu sattığı iddiasıyla 13 Ocak günü gözaltına alınan Somali uyruklu Aydın Muhammed Ali'nin İstanbul Emniyet Müdürlüğü Narkotik Şube Müdürlüğü'nün 5. katındaki penceresinden atlayarak intihar ettiği öne sürüldü.

Edinilen bilgiye göre Eminönü'nde Narkotik Şube Müdürlüğü sokak timleri, Aydın Muhammed Ali'yi 10 gram eroinle yakaladı. Gözaltına alındıktan sonra Emniyet Müdürlüğü'ne getirilerek B Blok'taki Narkotik Şube Müdürlüğü'nün nezarethanesine konulan Ali, gece saatlerinde tuvalete gitmek istedi. Kendisini tuvalete götüren görevlinin dışarıda beklediği sırada da tuvalet camının demirini eğen Ali, kendini aşağıya attı. Ali, olay yerinde öldü.

Abdurrahman Özcan

Denizli'de gözaltına alınan Abdurrahman Özcan'ın (37) 7 Eylül günü Emniyet Müdürlüğü'nün üçüncü katından atlayarak intihar ettiği iddia edildi. 12 Ağustos günü Fatma Yarcı'yı öldürdüğü iddiasıyla Afyon'un Başmakçı ilçesi Yaka köyünde gözaltına alınan Özcan'ın Reşit Şakar ve Hayrani Yamaç adlı polis memurları ile birlikte cinayet büro amiri Tan Sağoğlu'nun odasına getirildiği, iki polis memurunun odadan çıkmasının ardından Özcan'ın açık olan camdan atlayarak intihar ettiği öne sürüldü.

Özcan'ın ölümünün ardından Cinayet Büro Amiri Tan Sağoğlu hakkında "görevi savsakladığı" iddiasıyla TCY'nin 230/1 maddesi uyarınca Denizli 4. Asliye Ceza Mahkemesi'nde dava açıldı. Dava, yıl içinde sonuçlanmadı.

Mesut Karakaş

İstanbul Büyükçekmece Güzelce mahallesinde, "bir lokantanın camını kırarak 3,5 milyon lira" çaldığı iddiasıyla hakkında tutuklama kararı verilen Zekeriya Mesut Karakaş adlı genç, adli işlemlerin devam ettiği sırada Büyükçekmece Adliyesi'nde camdan atlayarak intihar etti.

Edinilen bilgiye göre, 28 Eylül günü jandarmaların kuşkuyla gözaltına aldığı Zekeriya Mesut Karakaş'ın, Tuncay Yemiş adlı kişinin lokantasının camını kırarak içinde bozuk paralar bulunan bir poşeti çaldığı belirlendi. Bunun üzerine Büyükçekmece Adliyesi'ne sevk edilen Karakaş, Nöbetçi Sulh Ceza Mahkemesi tarafından tutuklandı. İşlemler sürerken, jandarmaların elinden kurtulan Karakaş, camdan atlayarak intihar etti.

Gözaltında Ölüm Davaları

Metin Yurtsever

İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin 18 Ocak günü düzenlediği basın toplantısında, HADEP ve Eğitim-Sen üyesi emekli öğretmen Metin Yurtsever'in 20 Kasım 1998 tarihinde Kocaeli'nde gözaltına alındıktan sonra

gördüğü işkence nedeniyle 23 Kasım 1998 tarihinde ölümüne ilişkin bilgi verdi. Keskin, Adli Tıp Kurumu 1. İhtisas Dairesi tarafından hazırlanan raporda Metin Yurtsever'in "akciğerinde ödem ve kanama bulguları, böbrek, beyin, beyincik, dalak, testislerde hiperemi, bağ dokusunda kanama, kaburga kırığı ve vücutta yaygın ekimoz" saptandığını bildirdi.

Yurtsever'in ölümü nedeniyle 16 polis memuru hakkında Kocaeli 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılan davaya Ocak ayında başlandı. "Gizlilik" gerekçesi ile Yurtsever'in yakınlarının ve gazetecilerin alınmadığı duruşmada söz alan sanık polisler, vekillerinin duruşmaya gelmediği gerekçesiyle ifade vermeyeceklerini söyledi.

Müdahil olarak dinlenen Metin Yurtsever'in eşi İsalet Yurtsever ise eşinin 20 Kasım 1998 tarihinde arkadaşları HADEP Kocaeli İl Başkanı Ramazan Bilginer'i görmeye gittiğini, daha sonra oradan telefon ederek binanın polisler tarafından sarıldığını söylediğini anlattı. Yurtsever, "Sonraki gün polisler eve telefon açarak, eşimin hastaneye kaldırıldığını söylediler. Hastaneye gittiğimde durumu çok kötüydü. Parti binasında polislerin kendilerine cop ve sopalarla saldırdığını, götürüldükleri siyasi şubede ağır işkencelere maruz kaldığını ve yaşananların bütün sorumlularını polisler olduğunu söyledi" dedi.

7 Nisan günü yapılan duruşmada ifade veren polisler, Metin Yurtsever'i dövmediklerini iddia ettiler. Müdahil avukatların, polislerin tutuklanması istemi mahkeme tarafından reddedildi.

4 Ekim günü basına kapalı olarak yapılan duruşmada, sanık polisler Bekir Şahin ve Temel Çakmak "tanık olarak" dinlendi. Bekir Şahin, Yurtsever'in karakolda dövülmediğini ileri sürerek, Yurtsever'in "halk girişimi sonucu" ölmüş olabileceğini iddia etti. Temel Çakmak'ın dinlenmesinden önce söz almak isteyen müdahil avukatları ile mahkeme heyeti arasında tartışma yaşandı. Müdahil avukatlar, iki polisin daha önce sanık olarak dinlendiğini hatırlattılar. Yeniden duruşma salonuna çağrılan polisler, davada "sanık olduklarını" söyleyince sanık bölümüne alındılar. Müdahil avukatlardan Keleş Öztürk'ün sanıkların tutuklanması talebi reddedildi.

18 Aralık günü yapılan duruşmada tanık olarak dinlenen HADEP Kocaeli eski İl Başkanı Ramazan Bilginer, 70 kadar partilinin, 18 Kasım 1998 tarihinde parti binalarına yapılan saldırıları kınamak için açık grevi başlattığını, bu sırada dışarıda biriken kalabalığın il binasını taşladığını anlattı. Bilginer, olayların büyümemesi için Kocaeli Valisi Memduh Oğuz, vali yardımcısı ve Emniyet Müdürlüğü'nü aradığını ancak yetkililere ulaşamadığını söyledi. 19 Kasım 1998 tarihinde kalabalığın parti binasına yeniden saldırması üzerine Vali Oğuz'u aradığını anlatan Bilginer, Oğuz'un "Durumunuz trafik kazasına benziyor" diyerek telefonu yüzüne

kapattığını söyledi. Bilginer, 20 Kasım 1998 tarihinde düzenlenen baskında, kapıyı kırarak içeri giren sivil polislerin, partilileri dövdüğünü ifade ederek Metin Yurtsever'in de "feci şekilde dövüldüğünü" söyledi. Yurtsever'in Eyüp Kılıçdoğan adlı HADEP üyesiyle birlikte aynı hücreye konulduğunu aktaran Bilginer, Yurtsever'in fenalaşması üzerine durumu yetkililere ilettiklerini, hücreye giren polislerin Yurtsever'i tekmelediklerini ve hastaneye götürmediklerini anlattı. Dava 2001 yılına ertelendi.

1999 yılında açılan davanın iddianamesinde, Kocaeli Emniyet Müdürlüğü Siyasi Şube Müdürü Şinasi Yılgin, Başkomiser Şih Ömer Ediz, Komiser Yardımcısı Şaban Kurnaz ile Süleyman Başkal, İsmail Türkdemir, Sadettin Topal, Bülent Oral Tunar, Bekir Şahin, Temel Çakmak, Kadir Cenk, Onur Düzcan, Cemil Çetin, Nihal Yücesoy, Mehmet Gürcan, Mustafa Atik ve Recai Ergün adlı polislerin "görev sırasında faili belli olmayacak ve kastı aşacak biçimde adam" öldürmek suçundan 8 yıla kadar hapis cezasına mahkum edilmeleri isteniyor.

Bu arada İçişleri Bakanlığı, baskın sırasında, "8 polisin yaralanmalarına neden oldukları" iddiasıyla HADEP üyesi 8 kişi hakkında Ekim ayında 9 milyar liralık tazminat davası açtı. Kocaeli 4. Asliye Ceza Mahkemesi'nde açılan davada, HADEP'li Ramazan Bilginer, Şemsettin Kavak, Ferhan Yavuz, Ahmet Kaya, Recep Nergizli, Mevlüde Akbaş, Zeynel Abidin Çelik ve Yasemin Akkoç'un gözaltına alındıkları sırada Zeliha Özer, Mehmet Berk, Kamuran Günay, Aydın Üzülmöz, Aydın Aslan, Celalettin Demir ve Bekir Şahin ile Bülent Oral adlı polislerin yaralanmasına neden oldukları iddia edildi.

Yücel Özen

12 Kasım 1991 tarihinde İstanbul'da "hırsızlık" iddiasıyla gözaltına alınan Yücel Özen adlı kişinin 24 Kasım 1991 tarihinde işkence sonucu ölmesi nedeniyle 7 polis hakkında açılan davaya 13 Nisan günü Beyoğlu 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Duruşmada savunma yapan polislerin avukatı İlhami Yelekçi, Yücel Özen'i siyasi şubede görevli polislerin sorgulamadığını, sorgulamayı Beyoğlu Emniyet Müdürlüğü'ndeki polislerin yaptığını ifade etti. Yelekçi, Yücel Özen'in ölümüne neden olan pankreas yırtılmasının da düşme sonucu kaynaklandığını iddia etti.

22 Haziran günü yapılan duruşmada ise Mahkeme, "Hortum Süleyman" takma adlı Süleyman Ulusoy ve Bekir Yerköy adlı polisler hakkında ek iddianame ile dava açılmasına karar verdi. Avukat Ercan Kanar, Süleyman Ulusoy ve Bekir Yerköy hakkında suç duyurusunda bulduklarını, yedi polis hakkında dava açan savcılığın, bu iki polis hakkında takipsizlik kararı verdiğini bildirdi. Ercan Kanar, takipsizlik kararına yaptıkları itirazın da reddedildiğini ancak, duruşmada mahkemenin "Süleyman Ulusoy ve

Bekir'in suçlu olabilecekleri" gerekçesiyle dava açılmasını istediğini belirtti.

Temmuz ayı içinde ise Süleyman Ulusoy'a ait dosyanın gönderildiği Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı Ulusoy hakkında "yeterli delil bulunmadığı" gerekçesiyle dava açılmasına gerek olmadığına karar verdi.

Beyoğlu 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 6 Kasım günü yapılan duruşmada, Süleyman Ulusoy, Bekir Yerköy ve Zeki Erdoğan adlı polisler hakkında açılan soruşturmada Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı'nın, 17 Aralık 1992 tarihinde verdiği takipsizlik kararı mahkemeye sunuldu. Bunun üzerine müdahil avukat Ercan Kanar savcılığın 1992 yılındaki takipsizlik kararını göndermesinin yanlış olduğunu, mahkemenin daha önceki duruşmada verdiği ek iddianame ile dava açılması kararının suç duyurusu niteliğinde olduğunu ve kabul edilmesi gerektiğini belirtti. Duruşma, polisler için ek iddianame ile dava açılıp açılmayacağına karar verilmesi için 2001 yılına ertelendi. Davada, Ahmet Güngör, Abdullah Süzer, Hasan Kirman, Yavuzhan Boran, Nafiz Aktaş, Ünal Canlı ve Veysel Atası adlı polisler hakkında 8 yıla kadar ağır hapis cezası isteniyor.

Süleyman Yeter

DISK'e bağlı Limter-İş Eğitim Uzmanı Süleyman Yeter'in 7 Mart 1999 tarihinde gözaltında ölümü nedeniyle Ahmet Okuducu, Mehmet Yutar ve Erol Erşan adlı polislerin yargılanmasına 22 Şubat günü İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Duruşma için adliye gelen çok sayıda izleyici salona alınmadı. Mahkeme mübaşiri de, duruşma salonuna girmesine izin vermediği sivil polisler tarafından tehdit edildiğini bildirdi. Duruşmada söz alan müdahil avukatlardan Ercan Kanar, 29 Kasım 1999 tarihinde verilen giyabi tutuklama kararına karşın, polislerin halen yakalanamaması nedeniyle İstanbul Valiliği, Emniyet Müdürlüğü ve İçişleri Bakanlığı hakkında suç duyurusunda bulunulmasını istedi. Kanar, Yeter'in işkence sonucu öldüğüne ilişkin rapora imza atan Prof. Dr. Şebnem Korur Fincancı hakkında İstanbul Valiliği tarafından soruşturma açıldığını anımsatarak, soruşturma dosyasının incelenmesini de istedi. Mahkeme, İstanbul Valiliği'nden bu dosyanın ve Yeter'in gözaltına alındığı dönemde siyasi polisin Tim-4 biriminde görev yapan polislerin adlarının İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nden istenmesine karar verdi. Duruşmadan sonra, izleyicilerin adliye önünde yapmak istediği basın açıklaması polisler tarafından engellendi.

Haklarında giyabi tutuklama kararı verilen Mehmet Yutar ve Erol Erşan adlı polisler, 7 Nisan günü Savcılığa teslim olduktan ve haklarındaki giyabi tutuklama kararı vicahiye çevrildikten sonra Metris Cezaevi'ne gönderildi.

Mehmet Yutar ve Erol Erşan, 27 Nisan günü yapılan duruşmaya katılmadı. Duruşmada müdahil avukatlardan Ercan Kanar'ın giyabi tutuklu sanık Ahmet Okuducu'nun tutuklanmasını sağlamayan görevliler hakkında suç duyurusunda bulunulması talebi reddedildi. Sanık avukatlarından İlhami Yelekçi ise bunun üzerine, müvekkillerinin duruşmaya, fotoğraflarının çekilmemesi için gelmediğini belirterek polislerin fotoğraflarının çekilmemesini ve adlarının gazetelerde yer almamasını istedi. Mahkeme Başkanı da, sanıkların fotoğraflarının mahkeme salonunda çekilmediğini, duruşma salonu dışında yaşananların ise mahkemeyi ilgilendirmediğini belirterek, bu talebi reddetti.

Davanın 5 Haziran günü yapılan duruşmasında giyabi tutuklu sanık polis Ahmet Okuducu'nun⁴ halen yakalanmadığının açıklanması üzerine Avukat Ercan Kanar, Okuducu'yu yakalamayan ve yakalanan iki sanığı da mahkemeye getirmeyen polisler hakkında suç duyurusunda bulunulmasını yeniden istedi. Avukat İlhami Yelekçi de duruşmanın basına kapalı yapılmasını talep etti. Mahkeme her iki talebi de reddetti.

Davanın 11 Eylül günü yapılan duruşmasında, Yeter ile aynı tarihte gözaltında bulunan Erol Elmas ile 4 polis tanık olarak dinlendi. Tanık polisler, olay gecesi Yeter'in odasından ses gelmesi üzerine odaya gittiklerinde rahatsızlandığını gördüklerini ve hastaneye götürdüklerini söylediler. Ümraniye Cezaevi'nde tutuklu bulunan Erol Elmas ise Yeter'in hücreye elleri ve kolları tutmaz halde getirildiğini belirterek, "Sonra onu sorguya götürdüler. Montu nezarethanede kalmıştı. Oradaki polise montunu götürmesini söyledim. Polis de bana 'onun artık monta ihtiyacı olmayacak' diye karşılık verdi" dedi. Bunun üzerine müdahil avukatlar, tanık olarak dinlenen polisler ile Elmas'ın yüzleşmesini istediler. Sanık avukatı İlhami Yelekçi ise teşhis için salonda bulunan başka kişilerin de Elmas ile yüzleştirilmesini istedi. Elmas da dinleyici polislerden Fethi Vuruşkan'ı teşhis ederek, "O sözler bu şahsa aittir" dedi. Müdahil avukatlardan Keleş Öztürk, tanık polislerden Şeref Bayrakçı ve Mehmet Hallaç'ın bir işkence olayı nedeniyle İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılandığını açıkladı.

23 Ekim günü yapılan duruşmada tanık olarak dinlenen polis Halil İbrahim Göçmen, Yeter'in sorgulandığı sırada Gökhan Oral'ın sorgu defterini imzaladığını, ancak Yeter'i sorguya götüren kişinin Oral olmadığını söyledi Gökhan Oral da defteri kendisinin imzaladığını kabul ederek, Yeter'i sanık Mehmet Yutar'ın sorguya almak istediğini söyledi. Oral, Yeter'in fiziki bir rahatsızlığının bulunmadığını da öne sürdü. Yeter ile birlikte gözaltına alınanlardan Emin Orhan ise şunları söyledi:

"40 kişi dövülerek hücrelere alındık. Hücreden sonra soldaki duvara gözlerimizi bağlayarak dizdiler.

Bulduğumuz yerin karşısında sorgu odaları bulunuyordu. Sürekli çığlık sesleri geliyordu. Bir ara gözbağımı araladım, Yeter iki kişinin arasında sorgu odasında çıkarıldı, sürükleyerek götürüyorlardı."

Davanın 4 Aralık günü yapılan duruşmasında tanık olarak ifade veren İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü'nde görevli polis memuru Süleyman Yılmaz, olay gecesi amirlerinin talimatı üzerine sorgularının yapılması için 3-4 kişiyi nezaretten alıp yukarı çıkardığını anlattı. Yılmaz, bu kişilerin vücutlarında gözle görülür bir darp izi bulunmadığını ileri sürdü. Tanık Gonca İkmeç ise Süleyman Yeter'le aynı operasyon kapsamında gözaltına alındıklarını, bir arkadaşıyla hücrede buldukları sırada çığlık sesi duyduklarını belirterek, "Hücre kapısının alt kısmında parmaklıklardan koridor görünüyordu. Koridorda çıplak, esmer, gözleri bantlanmış ve zayıf bir kişi, iki kişi tarafından yerde sürükleniyor ve üzerine hortumla su sıkılıyordu. Bu kişiyi, yanımda bulunan arkadaşım Süleyman Yeter'e benzettik, ancak yüzünü tam göremediğim için emin değilim" dedi. Polislerin avukatı İlhami Yelekçi'nin Mehmet Yutar ve Erol Erşan'ın tahliye istemini reddeden mahkeme, giyabi tutuklu Ahmet Okuducu'nun kırmızı bültenle aranmasına karar verdi.⁵

2000 yılı içinde sonuçlanmayan davada, İstanbul Siyasi Şube'de görevli Komiser Yardımcısı Ahmet Okuducu ile polis memurları Mehmet Yutar ve Erol Erşan'ın TCY'nin 422/1 ve 243. maddeleri uyarınca "öldürme kastı taşımayan darp sonucu ölüme neden olmak" ve "kötü muamele" suçlarından 13 yıla kadar ağır hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyor.

Süleyman Yeter'in İstanbul Alibeyköy'de yaptırılan anıt mezarının açılışı nedeniyle 7 Mart günü sabah saatlerinden itibaren Alibeyköy'de önlem alan polisler, Alibeyköy Cemevi'nde verilen yemekten sonra mezarlığa yürümek isteyen grubu, Cemevi önünde durdurdu. Burada yaşanan tartışmadan sonra anmaya katılanlar gözaltına alınmak istendi. Gruptakilerin direnmesi üzerine Süleyman Yeter'in eşi Ayşe Yumlu Yeter, Limter-İş Sendikası Genel Başkanı Kazım Bakış, avukatlar Gülseren Yoleri, Gülizar Tuncer, Keleş Öztürk ile İHD yöneticileri, tutuklu ve kayıp yakınlarının aralarında bulunduğu 127 kişi gözaltına alındı. Bu arada olayı görüntülemek isteyen gazetecilerin de tartaklandığı bildirildi. Gözaltına alınanlar 8 Mart günü serbest bırakıldı. Avukat Gülizar Tuncer, dövülerek gözaltına alınanlardan en az 20 kişinin yaralandığını söyledi.

⁴ Eylül ayı içinde hakkında giyabi tutuklama kararı çıkartılan sanık polis Ahmet Okuducu'nun teslim olmamak için görevine gitmediği ve bu nedenle de meslekten atıldığı iddia edildi.

⁵ Duruşmadan sonra bir açıklama yapan müdahil avukatlarından Ercan Kanar, BM İşkenceyi Önleme Sözleşmesi'nin 6. maddesi uyarınca sanık Ahmet Okuducu'nun kırmızı bültenle aranması için talepte bulduklarını belirterek, "Böyle bir karar ilk defa alınıyor. Bu emsal alınması gereken bir karardır" dedi.

Gözaltına alınanlar 22 Mart günü Eyüp Cumhuriyet Savcılığı'na İstanbul Valisi Erol Çakır ve Emniyet Müdürü Hasan Yücesan hakkında suç duyurusunda bulundular. Süleyman Yeter'in eşi Ayşe Yumlu Yeter, suç duyurusu dilekçesinde, olay günü Alibeyköy'de polis tarafından barikat oluşturulduğu ve yemeğe katılmak isteyen yakın, dost ve akrabalarının katılımının engellendiğini bildirdi. Yeter dilekçesinde seyahat ve dolaşma özgürlüğünün yasadışı bir şekilde ihlal edilerek yemeğe katılmak isteyenlerin engellendiği belirterek, birçok yakın, akraba ve dostunun ya geri çevrilerek veya gözaltına alınarak çevre karakollara götürüldüğünü kaydetti. Suç duyurusu Haziran ayı başında takipsizlikle sonuçlandı.

Anmaya katılan Yeşim Sönmez, Saadet Çetin, Serkan Nişancı, Nuray Demir ve Ufuk Tanbaş adlı öğrenciler hakkında Mayıs ayında İstanbul Üniversitesi rektörlüğü tarafından "Süleyman Yeter adlı örgüt mensubunun mezarı başında anmaya katıldıkları" gerekçesiyle soruşturma açıldı.

Baki Erdoğan

Baki Erdoğan'ın 21 Ağustos 1993 tarihinde işkence sonucu ölmesi nedeniyle Aydın Emniyet Müdür Yardımcısı İbrahim Türedi ve 5 polis hakkında Aydın 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılan davaya 2000 yılında devam edildi. Davanın 21 Eylül günü yapılan duruşmasında Baki Erdoğan'a yapılan otopsiye ilişkin Adli Tıp Kurumu tarafından hazırlanan rapor okundu. Raporunda, Erdoğan'ın vücudundaki işkence izlerinin otopsi raporunda ayrıntılı olarak yer aldığı ve ölümün işkence nedeniyle olduğu belirtildi. Adli Tıp Kurumu raporunda, "Ölenin epilepsi hastası olduğuna, ölmeden önce veya ölüm esnasında epilepsi krizi içinde bulunduğu delil olabilecek tıbbi belge ve bulguların dosyada olmaması nedeniyle bu konuda bir kanaat beyan edilemez" denildi. Dava, 2000 yılı içinde sonuçlanmadı.

Aydın'da Dev-Sol üyesi olduğu iddiasıyla 11 Ağustos 1993 tarihinde gözaltına alınan Baki Erdoğan, kaldırıldığı hastanede 22 Ağustos 1993 tarihinde ölmüştü. Erdoğan'ın ölümü nedeniyle Aydın 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde "efrada kötü muamele ve işkence sonucu ölüme neden olmak" suçundan yargılanan ve 21 Nisan 1998 tarihinde 5 yıl 6 ay 20'er gün hapis cezasına mahkum edilen Emniyet Müdür Yardımcısı İbrahim Türedi, Ayhan Erdal, Abdurrahman Çetinkaya, Cahit Sandıkçı, Ali Kumal, Siyasi Şube Müdürü Necmettin Aydınkaya adlı polisler hakkındaki karar, Yargıtay tarafından 23 Aralık 1998 tarihinde "eksik soruşturma" gerekçesiyle bozulmuştu. 25 Haziran 1999 tarihinde sonuçlanan ikinci davada, Emniyet Müdür Yardımcısı İbrahim Türedi, Siyasi Şube Müdürü Necmettin Aydınkaya ile Abdurrahman Çetinkaya, Ayhan Erdal, Cahit Sandıkçı ve Ali Kumal adlı polisler aynı ceza verilmişti. Mahkeme'nin kararında direnmesi üzerine dosyayı ele

alan Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun, 1999 yılı Aralık ayında kararı bozması üzerine polis memurlarının yeniden yargılanmasına başlanmıştı.

Alpaslan Yelden

İzmir'de gözaltına alınan Alpaslan Yelden'in 15 Temmuz 1999 tarihinde işkenceyle ölümüne ilişkin ANAP İstanbul milletvekili Bülent Akarcalı'nın verdiği soru önergesini 21 Mart günü yanıtlayan İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, Yelden'in "olay günü savcı izinde olduğu için savcılığa çıkarılmadığını ve şahsın kaçma ihtimali olduğu için gözaltında tutulduğunu" bildirdi. Tantan, Yelden'e gözaltına alındıktan sonra ve serbest bırakılmadan önce Adli Tıp tarafından "darp ve cebir izine rastlanmamıştır" şeklinde rapor verildiğini, ancak Yelden'in serbest bırakılma işlemlerinin yapıldığı sırada rahatsızlanarak hastaneye kaldırıldığını, beyin kanaması teşhisiyle ameliyata alınmasına rağmen kurtarılamadığını anlattı. Tantan'ın yanıtında Emniyet Genel Müdürlüğü Teftiş Kurulu tarafından hazırlanan raporlara değinmemesi dikkat çekti.⁶

Alpaslan Yelden'in işkence sonucu ölümü⁷ nedeniyle 10 polis hakkında açılan davaya 24 Şubat günü İzmir 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Duruşmada ifade veren Orhan Şaşmaz adlı polis, 15 Temmuz gecesi Atatürk Devlet Hastanesi'nde görevli olduğunu, Yelden'in Faili Meçhul Cinayetleri Araştırma Bürosu'nda görevli Başkomiser İbrahim Peker ve polisler tarafından getirildiğini söyledi. Şaşmaz, Mahkeme Başkanı'nın olay gecesi tutulan tutanakta Yelden için "Faili meçhul erkek cesedi"

⁶ Teftiş Kurulu raporunda Yelden'in kimliği ve adresi bilinmesi ve aranmamasına rağmen gözaltına alınmasının keyfi bir uygulama olduğu belirtilerek şu görüşlere yer verilmiştir:

"Polisler görevi kötüye kullanmışlardır. Yelden'in ifade alma, sorgulama amacıyla gözaltına alınmadığı, nezarethanede güvenilir kayıt tutulmadığı, Başkomiser Cemil Bulut'un tutulan gayri resmi kayıtları da inkar ederek yalan söylediği anlaşılmıştır. Yelden'in savcılığa teslim edilmesi gerekirken Başkomiser İbrahim Peker ve yardımcısı Hakan Ergüden, adli görevi ihmal ederek savcılığa Yelden'in yakalandığını dahi bildirimemiştir. ...Yelden'i hastaneye getiren komiser yardımcısı Hakan Ergüden, hastane polisine 'şahsı yolda bulduklarını' söylemiştir. Bu da olayın örtbas edilmeye çalışıldığını göstermektedir. İzmir Atatürk Eğitim Hastanesi'nde görevli beyin cerrahisi Doç. Dr. Şevket Tektaş, Yelden'in beyin kanaması sonucu öldüğünü, ancak bunun travmasız (darbesiz) meydana gelmesinin mümkün olmadığını belirtmiştir. Tektaş, polis iddiasının aksine, bunun şahsın kafasını bir yere vurması sonucunda oluşmasının imkansız olduğu şeklinde görüş bildirmiştir."

⁷ Yelden'in ailesi Nisan ayı sonlarında Yelden'in işkence sonucu ölümünden idarenin sorumlu olduğu gerekçesiyle İçişleri Bakanlığı aleyhine 45 milyar liralık tazminat istemi ile dava açtı. Dava, Mayıs ayı içinde reddedildi. Yelden ailesinin avukatları Arif Ali Cangı, Türkan Aslan, Gül Kireçkaya, Saadet Kayaalp, Özlem Zeyrek ve Eylem Yıldız, 11 Ağustos günü İzmir Nöbetçi İdare Mahkemesi'ne verdikleri dilekçede Alpaslan Yelden'in ölümüyle yakınlarında psikolojik rahatsızlık oluştuğu vurgulandı. Ancak İçişleri Bakanlığı tarafından davanın görüldüğü İzmir 4. İdare Mahkemesi'ne Kasım ayında gönderilen savunmada, "İdarenin eylemi sonucu değil, sanığın aşırı sinirlenerek yere düşmesi ve başını çarpmasıyla olay meydana gelmiştir. Sorumluluğu idareye yüklemek ve tazminata hükmetmek hakkıyla bağdaşmaz. Tazminat da davacıları sebepsiz zenginleştirir" denildi.

yazıldığını hatırlatması üzerine, cesedi getiren polislerin böyle dediğini belirtti. Şaşmaz, “Önce yol kenarında bulunmuş sara hastası dediler. Hastanede görevli beyin cerrahı maktulü görünce beyin kanaması geçirdiğini söyledi” dedi. Aynı hastanede görevli Ufuk Türkbay adlı polis de, ceset getirildiğinde üstünü aradığını, kimlik olmadığı için “faili meçhul erkek cesedi” yazıldığını belirterek cesedi getiren polislerin Yelden’in adını söylemeleri üzerine tutanağı düzelttiğini bildirdi.

Davanın 25 Mayıs günü yapılan duruşmasında tanıklık yapan Atatürk Devlet Hastanesi Beyin Cerrahi Bölümü doktorlarından Aytül Erol, Yelden’in hastaneye getirildiği gün görevli olmadığını ancak, daha sonra ameliyatında hazır bulunduğunu belirterek, “Kafasının arka kısmında cilt altı şişliği vardı. Yanılmıyorsam 3 çarpı 3 santim büyüklüğündeydi. Kuyruk sokumu bölgesinde morluklar vardı” dedi.

5 Ekim günü yapılan duruşmada ifade veren polisler, Yelden’e işkence yapmadıklarını iddia ettiler. Müdahil avukatların, Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Teftiş Kurulu İzmir Bölge Başkanlığı tarafından açılan soruşturma raporunun⁸ istenmesi talebi ise reddedildi.

2000 yılı içinde sonuçlanmayan davada, İzmir Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şubesi Faili Meçhul Cinayetleri Araştırma Bürosu’nda görevli Başkomiser İbrahim Peker, komiser yardımcısı Tarkan Gündoğdu ve Hakan Ergüden ile Muharrem Çetinkaya, Ali Aykol, Hikmet Kudu, Yusuf Oyan, Uğur Kocal ve Nevzat Sağoğlu hakkında “Alpaslan Yelden’e işkence yaparak ölüme neden oldukları” iddiasıyla 15 yıla kadar, Başkomiser Cemil Bulut hakkında da “görevi savsaklamak” iddiasıyla 3 aydan bir yıla kadar hapis cezası isteniyor.

Bu arada Yelden’in ölümü ile ilgili olarak İçişleri Bakanlığı’nın 10 polis hakkında açtığı idari soruşturma da Kasım ayı içinde tamamlandı. İçişleri Bakanlığı müfettişleri tarafından hazırlanan raporda, “ölümün nasıl meydana geldiğinin inceleme sonucu belirleneceği, ancak tıp ve ilkyardım bilgisi olmayan sanıkların, Yelden’i bayıldıktan sonra üç saat süreyle büroda tuttukları için kusurlu oldukları” belirtildi. Raporda, gözaltının usule aykırı olduğu kaydedilerek, sanık polisler hakkında ‘görevi ihmal’ suçundan yargılanmaları için savcılığa suç duyurusunda bulunuldu.

Welathan Gülşenoğlu

Welathan Gülşenoğlu⁹ (19) adlı üniversite öğrencisini “gözaltında tutulduğu Kasımpaşa Polis Karakolu’nda” silahla öldürmekle suçlanan Abdullah Bozkurt adlı polislin yargılanmasına 17 Nisan günü İstanbul Beyoğlu 1. Ağır Ceza Mahkemesi’nde devam edildi. Esas hakkında görüş veren savcı, Abdullah Bozkurt’un Gülşenoğlu’nu tek el ateş ederek öldürdüğünü söyledi. Savcı, Bozkurt’un “kasten adam öldürmek” suçuna ilişkin TCY’nin 448. maddesi ve suçu görevi

başında işlediği için cezanın yarı yarıya artırılmasını öngören TCY’nin 251. maddesi uyarınca 45 yıl hapisle cezalandırılmasını talep etti. Mahkeme, Bozkurt hakkında giyabi tutuklama kararı verdi.

12 Temmuz günü yapılan duruşmada da hakkında giyabi tutuklama kararı bulunduğu halde görevde olduğu ileri sürülen Abdullah Bozkurt adlı polislin yakalanmadığı belirtildi. Bunun üzerine Avukat Fatma Karakaş, Bozkurt’un yakalanmamasında sorumluluğu bulunanlar hakkında suç duyurusunda bulunulmasını istedi. Duruşmada, olayda kullanılan silahın akıbetinin öğrenilmesi için karakola yazı yazılması, Bozkurt’un nerede görevli olduğunun araştırılması ve giyabi tutuklama kararını uygulamayan görevliler hakkında suç duyurusunda bulunulmasına karar verildi.

13 Kasım günü yapılan duruşmada ise hakkında giyabi tutuklama kararı bulunan ve yakalanamayan Abdullah Bozkurt’un Isparta Eğirdir Emniyet Müdürlüğü’nde görev yaptığı açıklandı. Abdullah Bozkurt’un avukatı müvekkilinin görev yerinin belirlendiğini ifade ederek, tutuklama kararının kaldırılmasını talep etti. Bu talebi reddeden Mahkeme Heyeti, Bozkurt’un yakalanması için Eğirdir Emniyet Müdürlüğü’ne yazı yazılmasına karar vererek duruşmayı erteledi. Dava, 2000 yılı içinde sonuçlanmadı.

Birtan Altunbaş

Birtan Altunbaş’ın¹⁰ gözaltında gördüğü işkence sonucu ölümü nedeniyle 10 polislin yargılandığı davaya 2000 yılında devam edildi. Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesi’nde 13 Haziran günü yapılan duruşmada Altunbaş’ın işkence gördüğü tarihlerde gözaltında bulunan avukatlar Oya Ersoy Ataman ve Feray Günver tanık olarak dinlendi. 3 Ocak 1991 tarihinde Ankara Emniyet Müdürlüğünde 15 gün

⁸ Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Teftiş Kurulu İzmir Bölge Başkanlığı tarafından açılan soruşturma raporu da Eylül ayı içinde tamamlandı. 29 sayfalık raporda polislerin iddialarının aksine Yelden’in kafasının arkasında görülen iki ekimozun kafasını bir yere vurarak oluşmasının imkansız olduğu, Atatürk Hastanesi Beyin Cerrahisi Klinik Şefi Doç. Şevket Tektaş ile Dr. Metin Gökmen’in görüşleri doğrultusunda kafasına aldığı darbe sonucunda öldüğünün ortaya çıktığı vurgulandı. Raporda, bu durumda İstanbul Adli Tıp Kurumu Başkanlığı’ndan alınacak bir raporla da teyit edilmesi halinde başkomiser İbrahim Peker, komiser yardımcısı Hakan Ergüden ve Tarkan Gündoğdu ile polis memurları Muharrem Çetinkaya, Ali Aykol, Hikmet Kudu, Yusuf Oyan ile Uğur Kocal’ın hapis cezası ile birlikte meslekten çıkarma cezası ile cezalandırılmaları, Nevzat Sağoğlu’nun ise sadece hapisle cezalandırılması gerektiği kaydedildi. Polislerin “Suçunu söylemek için işkence yaparak ölüme neden olmakla” suçlandığı raporda söz konusu suçun “Memurlar ile diğer Kamu Görevlilerinin Disiplin Cezalarının Affı Hakkındaki Kanun” kapsamına girmediği belirtilerek, İzmir Cumhuriyet Savcılığı’na suç duyurusunda bulunulduğu belirtildi.

⁹ Newroz Bayramı nedeniyle İstanbul’un Kasımpaşa semti Bahariye Caddesi’nde 22 Mart 1994 tarihinde öğle saatlerinde düzenlenen izinsiz gösteriden sonra gözaltına alınan Welathan Gülşenoğlu götürüldüğü Kasımpaşa Karakolu’nda öldürülmüştü.

¹⁰ Birtan Altunbaş, Ankara’da 10 Ocak 1991 tarihinde gözaltına alınmış ve 16 Ocak 1991 tarihinde Güllhane Askeri Hastanesi’nde ölmüştü.

süreyle gözaltında tutulduğunu belirten Ataman şöyle konuştu:

“Bir kişiye yoğun işkence yapılıyordu. Duvara vuruluyordu. Annesine küfür ediliyordu. 7-8 kişi 3 gün boyunca koridorda ve garaj denilen yerde bir kişiyi sürekli koşturuyorlardı. Sorgulamanın içeriğine dair birşey sorulmuyordu. Sürekli ‘konuş’ deniyordu. Bir gece birisi geldi ve ‘ağzından salyalar geldi, hala konuşmadı, bu çocuk konuşmayacak’ dedi. Son günlerde böğürtüler geliyordu, bir süre sonra sesler kesildi.”

Ataman kendisinin işkence görüp görmediği şeklindeki soruya ise “İlk gözaltımdı. İşkenceye maruz kaldım. Orada bulunan herkese işkence yapılıyordu, küfür ediliyordu” yanıtını verdi. Davanın diğer tanığı Feray Günver ise olay tarihinde bulunduğu koridorda “Birtan konuş yoksa gebereceksin” diye konuşulduğunu duyduğunu söyledi. Müdahil avukatlardan Ender Büyükcülha’nın tanık ifadelerinin dikkate alınarak sanık polislerin tutuklanmaları talebi Mahkeme tarafından, “eski davada tutuksuz yargılanmalarına karar verildiği” gerekçesiyle reddedildi.

İbrahim Dedeoğlu, Sadi Çalı, Ahmet Baştan (Taştan), H. Cavit Orhan, Süleyman Sinkil, Tansel Kayhan, Talip Taşdan, Mehmet Kırkıcı, Muammer Eti ve Naif Kılıç adlı polisler hakkında TCY’nin “işkence” suçuna ilişkin 243 ve 245 ile “öldürme” suçlarına ilişkin 452. maddeleri uyarınca hapis cezası istenen dava, 2001 yılına ertelendi.

Celal Cankoru

Antalya’da 16 Şubat 1997 tarihinde yapılan “Sürekli Aydınlik” eyleminde Celal Cankoru adlı vatandaşın başına telsizle vurduğu ve kalp krizi geçirerek ölmesine neden olduğu ileri sürülen Dursun Saygılı adlı polisin yargılandığı dava 12 Aralık günü sonuçlandı. Antalya 2. Ağır Ceza Mahkemesi’nde yapılan duruşmada, Dursun Saygılı hakkında “delil yetersizliği” gerekçesiyle beraat kararı verildi.

Mahmut Yıldız

Siirt’te 22 Kasım 1997 tarihinde gözaltına alınan Mahmut Yıldız’ın (16) işkence sonucu ölümü nedeniyle bir binbaşı ve 6 astsubay hakkında 3 yıl aradan sonra Siirt Ağır Ceza Mahkemesi’nde dava açıldı.¹¹ Siirt Ağır Ceza Mahkemesi’nde açılan davada, Siirt İl Jandarma Alay Komutanlığı’nda görevli Binbaşı Dursun Şenel, Jandarma başçavuşlar Bestami Gelebek, Cemalettin Evgi, uzman çavuşlar Yıldırım Görlek, Hıdır Küçük, Ahmet Bozkuş ve Celalettin Demir hakkında, “Cürüm işlemek için adam öldürmek ve efrada işkence yapmak” suçlarından TCY’nin 452/1 ve 243/2 maddesi uyarınca 12 yıla kadar hapis cezası istendi. Siirt Cumhuriyet Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede, mağdur Yıldız’ın

sorgulandığı oda içerisinde yaralı bulunduğu ve tedavi edilmek amacıyla ilgili sağlık kuruluşlarına sevk edildiği ancak daha sonra öldüğü belirtildi. İddianamede, Yıldız ile ilgili hazırlanan otopsi raporunda mağdurun yere düşürülerek başının sert bir zemine çarpılması sonucu beyin kanaması geçirdiği belirtildi.

6 Haziran günü Siirt Ağır Ceza Mahkemesi’nde başlayan ve yıl çindeki duruşmalarda önemli bir gelişme kaydedilmeyen dava, 2001 yılına ertelendi.

Faruk Tuna

Faruk Tuna’nın 8 Ağustos 1980 tarihinde İstanbul Emniyet Müdürlüğü’nde işkence sonucu ölümü nedeniyle, olayın üzerinden 20 yıl geçtikten sonra iki polis hakkında suç duyurusunda bulunuldu. Faruk Tuna’nın babası Baran Tuna ve Avukat Ergin Cinmen tarafından 9 Ağustos günü İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı’na verilen suç duyurusu dilekçesinde, olayın üzerinden 8 yıl geçtikten sonra 1988 yılında hakkında dava açılabilen Sinan Yalçın¹² adlı polisin mahkemede verdiği ifade üzerine, Sebahattin Tür, Necdet Göksel, Mustafa Soylu, Hüseyin Gök ve Yusuf Tokur adlı polisler hakkında da dava açıldığı hatırlatıldı. Dilekçede, Sinan Yalçın’ın ifadelerinde adı geçen Halis Yelmen ve Mustafa Yıldırım adlı polislerin de “işkence sonucu ölüme neden olmak” suçundan yargılanması istendi. Ancak soruşturma Aralık ayı içinde takipsizlikle sonuçlandı.

Hamit Çakar

16 Kasım 1998 tarihinde HADEP Diyarbakır İl Örgütü binasında devam eden açlık grevine yapılan müdahalede gözaltına alınan Hamit Çakar’ın işkence sonucu ölümü nedeniyle 1999 yılı içinde 130 polis hakkında açılan soruşturma 2000 yılı içinde kapandı.

Hamit Çakar’ın ölümü nedeniyle yapılan suç duyurusu üzerine açılan soruşturmada, dosyanın gönderildiği Diyarbakır İl İdare Kurulu, Çakar’ın “kalp hastalığı sonucu öldüğü” gerekçesiyle Diyarbakır Emniyet Müdür Yardımcısı ve Terörle Mücadele Şube Müdürü Burhan Gümüş ve 130 polis hakkında “Men-i Muhakeme” kararı verdi.

¹¹ Siirt İl Jandarma Alay Komutanlığı’nda yapılan sorgusu sırasında fenalaşarak Diyarbakır Askeri Hastanesi’ne kaldırılan Mahmut Yıldız, hastanede yaşamını yitirdi. Yıldız’ın avukatı Mahmut Vefa ve ailesinin talebi üzerine Adli Tıp Kurumu’nda otopsi yapıldı. Otopsi raporunda Yıldız’ın kesin ölüm nedeninin, “Akut subdural beyin kanamasından” meydana geldiği ortaya çıktı. Aile bunun üzerine Siirt Cumhuriyet Savcılığı’na suç duyurusunda bulundu. Ancak savcılığın takipsizlik kararı vermesi üzerine dosya AHM’ye gönderildi. Mahkeme başvurusu kabul ederken diğer yandan Avukat Vefa’nın üst mahkeme olarak Batman Ağır Ceza Mahkemesi’ne takipsizlik kararının bozulması istemini içeren başvurusu yerinde bulundu. Dosya, Siirt Ağır Ceza Mahkemesi’nde yeniden ele alındı.

¹² Sinan Yalçın 1991 yılında İstanbul 5. Ağır Ceza Mahkemesi tarafından 5 yıl 4 ay hapis cezasına mahkum olmuştu. Sinan Yalçın, kararın Yargıtay tarafından onanmasından sonra, 26 Kasım 1997 tarihinde cezaevine girmiş ve 16 Ekim 1998 tarihinde serbest bırakılmıştı.

Çakar ailesinin avukatları Sinan Tanrıku ve Fethi Gümüş, Kasım ayında İl İdare Kurulu kararının iptali istemiyle Danıştay'a başvurdular. Dilekçede, baskın sırasında gözaltına alınanlara kötü muamelede bulunduğu, bunun tanıkların anlatımlarıyla doğrulandığı vurgulandı. Dilekçede, polislerin önyargılı davrandıkları ve yasal yetkilerini aştıkları belirtildi. İl İdare Kurulu'nun, İstanbul Adli Tıp Kurumu Birinci İhtisas Kurulu Başkanlığı tarafından hazırlanan raporu yanlış yorumladığı anlatılan dilekçede, "Davalı idare, işlemde siyasal saiklerle hareket etmiş, siyasal amaç gütmüştür. Konu yönünden hukuka aykırılığı, öze ilişkin hukuk kurallarına aykırılık olarak da anlama olanağı vardır. Bu itibarla salt şekli açıdan 'Men-i Muhakeme' kararının verilmiş olması işleminin konu yönünden hukuka uygun olduğunu gösteremez" denildi.

Bayram Duran

Bayram Duran'ın, İstanbul Gaziosmanpaşa Gazi Karakolu'nda 16 Ekim 1994 tarihinde ölmesi nedeniyle karakol eski amiri Ahmet Şengül ile polisler Abdullah Çavuşoğlu, Halit Ak, Mevlüt Salgar, Ahmet Aşçiel, Ayhan Köşger ve İsmail Usman hakkında açılan dava 6 Eylül günü Denizli Ağır Ceza Mahkemesi'nde sonuçlandı. Mevlüt Şalgar, Ahmet Aşçiel, Ayhan Köşger ve İsmail Usman "Görevleri sırasında katil kastı ile olmayan darp ve cebir eylemleri sonucu failce bilinmeyen şekilde adam öldürdükleri" gerekçesiyle TCY'nin 452/2. maddesi uyarınca 2'şer yıl 9'ar ay hapis cezasına mahkum edildiler. Ahmet Şengül, Abdullah Çavuşoğlu ve Halit Ak hakkında ise beraat kararı verildi.

c) İşkence ve Kötü Muamele Uygulamaları

Türkiye İnsan Hakları Vakfı, 2000 yılında derlediği bilgiler sonucunda gözaltı yerleri ya da cezaevlerinde en az 284¹³ kişinin işkence gördüğünü belirledi. TİHV'nin Ankara, İzmir, İstanbul ve Adana'daki merkezlerine "540'ı 2000 yılında işkence gördüğünü" bildiren 1023 kişi başvurdu. Bu dönemde işkencenin varlığı TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından hazırlanan raporlarla resmileştirilirken, en somut örneği ise gözaltına alınan kişilere işkence yapan "Hortum Süleyman" lakaplı başkomiser Süleyman Ulusoy'un televizyonlara da yansıyan görüntüleri oluşturdu.

Süleyman Ulusoy (Hortum Süleyman)

31 Mayıs gecesi CNN Türk televizyonunda 1996 yılında Beyoğlu Emniyet Müdürlüğü'nde "Hortum Süleyman" olarak tanınan başkomiser Süleyman Ulusoy'un gözaltına alınan kişileri hortumla dövmesi görüntüleri yayımlandı. Gizli kamera ile çekilen görüntülerde, gözaltına alınan bir grup karakola getirilerek sıraya dizildi. Kimlik kontrolü yapıldıktan sonra Süleyman Ulusoy, elindeki hortumla bir kişiyi dövmeye başladı. Diğer bir görüntüde ise Ulusoy, gözaltına alınan bir kişiyi duvara yapıştırıp

yumruklarken ekrana geldi. Kamuoyunda büyük tepki ile karşılanan görüntülere rağmen Emniyet Genel Müdürü Turan Genç, görüntülerin yayınlanmasını eleştirebildi. Görüntülerin "polisin en parlak dönemini yaşadığı sırada gündeme getirilmesinin maksatlı" olduğunu iddia eden Genç, polislerin "travestilerin ve uyuşturucu bağımlılarının saldırısına uğradığını ve kendisini savunmak zorunda olduğunu" öne sürdü.

Haziran ayı başında Süleyman Ulusoy hakkında adli soruşturma başlatıldı. 12 Haziran günü Savcılığa ifade veren Ulusoy, 1991-1992 yıllarına ilişkin iddiaların zamanaşımına uğradığını ve söz konusu suçlamalarla ilgili "Memurun Muhakematı Yasası" hükümlerinin işletilmesini talep etti. Savcılığın kendisi hakkında soruşturma yetkisi bulunmadığını belirten Ulusoy, iddiaların adli görev sırasında değil, idari görev sırasında işlendiğinin kabul edilmesi gerektiğini söyledi. Süleyman Ulusoy, televizyonlarda yayınlanan görüntülere ilişkin olarak ise "Orası bizim nezarethane ama ben kimseye hortumla dayak atmadım. O kişi gerçekte ben değilim. Bir fotomontaj olabilir" dedi.

Temmuz ayında Ulusoy'un başka bir birime atandığını açıklayan Turan Genç, Ulusoy'un "görev yaptığı bölgenin durumuna göre bu şekilde davrandığını" iddia ederek, Ulusoy hakkında hem Genel Müdürlük hem de Savcılık nezdinde soruşturma başlatıldığını bildirdi.

Soruşturmayı tamamlayan Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı, Ulusoy'un yargılanmasına karar vererek dosyayı, "Memurun Muhakematı Yasası" uyarınca Beyoğlu İlçe İdare Kurulu'na gönderdi. İlçe İdare Kurulu, Ulusoy'un yargılanmasına onay verdi. Ulusoy, İstanbul Bölge İdare Mahkemesi'ne yaptığı başvuruda, karara itiraz etti. İtirazı değerlendiren İstanbul Bölge İdare Mahkemesi, Ekim ayında Ulusoy'un itirazını reddetti.

Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı Ekim ayı ortalarında İstanbul Beyoğlu Ekipler Amirliği'nde görev yaptığı sırada gözaltına alınan kişilere işkence yapan

13 Bu bölüm, savcılığa suç duyurusunda bulunan, mahkemeler ya da basın-yayın organları aracılığı ile işkence gördüğünü açıklayan ya da TİHV'nin tedavi merkezlerine başvuranlara ilişkin bilgiler derlenerek hazırlanmıştır. Çalışmada kuşkulu ya da tutarsız görünen bilgiler dikkate alınmamıştır. Sürekli olarak yinedeğimiz gibi, Türkiye'de işkence, sistematik bir sorgu yöntemi olarak "siyasi-adli" ayrımı yapılmadan neredeyse tüm sanıklara uygulanmaktadır. Ancak, polis ve jandarma karakollarında adli suç sanıklarına bilinen işkence yöntemleri yaygın olarak uygulandığı halde, bu kesimin hak arama yoluna daha az başvurması, işkence olaylarının çoğunun ortaya çıkmasını engellemektedir. Bu nedenle; "işkence ve kötü muamele"den şikayet edenlerin ve az sayıda da olsa rapor alanların çoğunu siyasi nitelikli suçlardan gözaltına alınanlar oluşturmaktadır. Büyük kentler dışından ve özellikle Olağanüstü Hal Bölgesi'nden sağlıklı haber alma zorluğu buna eklenirse, yıl içinde TİHV'nin belirlediği işkence kurbanlarının, mağdurların küçük bir bölümü olduğu ortaya çıkar. Bu bölümde Hizbullah davalarında yargılanan çok sayıda kişinin ifadelerinin işkence altında alındığına ilişkin açıklamaları, doğrulanamaması nedeniyle yeralmamıştır.

Başkomiser Süleyman Ulusoy hakkında TCY'nin "kötü muamele" suçunu düzenleyen 245. maddesi uyarınca dava açtı. İddianamede, 9 kişiye işkence yapılması nedeniyle Ulusoy hakkında istenen cezanın 9 kez uygulanarak, 27 yıl hapis cezası istendi. İddianamede ayrıca, halen Fatih İlçe Emniyet Müdürlüğü'nde görevli Ulusoy'un "memuriyetten men edilmesi" de istendi. Beyoğlu Asliye Ceza Mahkemesi'nde açılan dava, 2000 yılında başlamadı.

Öte yandan daha önceki yıllara ilişkin bazı işkence olayları da ancak 2000 yılında gündeme geldi. Bu konudaki bazı örnekler şöyle:

Mehmet Arıca

"Hizbullah üyesi olduğu", "6 kişiye işkence yaptığı ve 3 kişiyi işkence ile öldürdüğü" iddiasıyla ölüm cezası istemi ile yargılanan Mehmet Arıca, Diyarbakır DGM'de 10 Şubat günü yapılan duruşmada gözaltında işkence gördüğünü açıkladı. Arıca, duruşmada verdiği ifadede 1998 yılında "Aziz Yılmaz" adına düzenlenmiş kimlikle gözaltına alındığını ve yaklaşık 20 gün boyunca işkence gördüğünü açıkladı. Arıca, "1999 yılında yeniden yakalanınca aynı işkenceleri çekmemek için önüme konan tüm belgeleri imzaladım" diye konuştu.

M. D.

12 Haziran 1996 tarihinde İzmir'de gözaltına alınan M. D. adlı kadın, gözaltında tecavüze uğradığını Nisan ayında açıkladı. Yaşadıklarını yaklaşık dört yıldır gizleyen M. D. Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Hukuki Yardım Projesi avukatlarına başvurdu. İzmir Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı polisler tarafından gözaltına alınan ve 15 gün gözaltında kalan M. D., yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Gözaltında defalarca çırılçıplak kollarımdan askıya alındım. Vücudumu ıslattıktan sonra cinsel organıma, göğüslerime ve parmaklarımın ucuna elektrik verdiler. Ventilatorün önünde tuttular. 15 gün boyunca sürekli çırılçıplak tuttular. Sadece çok kısa bir süre kaldığım hücrede elbiselerimi verdiler."

Gözaltına alındığının ikinci gününde kendisine ait olmayan bir ifadenin zorla imzalatılmaya çalışıldığını belirten M. D., "Rambo adında bir polis çağırıldı. Bu polis, enseme bir yumruk vurup yere düşürdü. Ardından başka polisler ellerimden tuttular. Bu polis hem makattan hem vajinadan copla tecavüz etti. Çok kanamam oldu, bayıldım. Uyandığımda hücrede kan içinde yarı çıplak bir haldeydim. Kanlı elbiselerimi de üzerime atmışlardı" dedi.

Gözaltına alındığının dördüncü günü bir kez daha tecavüze maruz kaldığını belirten M. D., "Bana bir kez daha o ifadeyi imzalatılmaya çalıştılar, kabul etmedim. Bunun üzerine bazı polisler ayaklarımdan bir tahtaya bağladılar, bazıları da ellerimi tuttular ve tecavüz etmeye başladılar. Bir süre sonra vücudumun

uyuştuğunu hissettim. 4 ya da 5 polis tecavüz etti. Yeniden kanama oldu. Beni bu halimle götürüp soğuk suyun altına tuttular, yeniden elektrik verdiler" dedi. Proje avukatlarından Fatma Karakaş, polisler hakkında İstanbul Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu.

M. D., İzmir DGM tarafından "PKK üyesi olduğu" iddiasıyla tutuklanmış ve yargılama sonucunda 12 yıl hapis cezasına mahkum edilerek Uşak Kapalı Cezaevi'ne konulmuştu.

Ö. İ.

1997 yılında İstanbul Alibeyköy Cemevi önünde gözaltına alınan Ö. İ., Mayıs ayında Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Girişim üyelerine gözaltında tecavüze uğradığını açıkladı. Gözaltına alındıktan sonra Terörle Mücadele Şubesi'ne götürüldüğünü kaydeden Ö. İ., ilk iki gün çırılçıplak soyularak askıya alındığını, vücuduna elektrik verildiğini, tazyikli su sıkıldığını ve sürekli olarak kendileri ile çalışması için tehdit edildiğini belirtti. Ö.İ. gözaltına alınışının üçüncü günü yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Aynı işkenceleri sırası ile yaptılar. Derken kanapeye iki polis arasında oturtuldum. Çırılçıplaktım. Sürekli cinsel tacizde bulunuyorlardı. Göğüslerimi sıkmaya başladılar. Ardından iki polis kolumdan tutarak yere yatırdı ve bir polis tecavüz etti"

Tecavüzü izleyen polislerden birinin Bayram Kartal¹⁴ olduğunu söyleyen Ö.İ., polislerin, "Sizinle ancak böyle başedilir" dediğini aktardı.

Lale Açık

5 Mart 1999 tarihinde Çankırı Valisi Ayhan Çevik'e düzenlenen bombalı saldırıya katıldığı iddiasıyla ölüm cezası istemiyle yargılanan Lale Açık, gözaltında tecavüze uğradığını açıkladı. Açık, davanın 8 Haziran günü Ankara DGM'de yapılan duruşmasında gözaltında yaşadıkları şöyle anlattı:

"7 Mart 1999'da Tokat'ta ağabeyimle birlikte gözaltına alındım. Tokat Emniyet Müdürlüğü'nde gözlerimi kapatıp hücreye koydular. Bildiklerimi anlatmamı istediler, bir şey söylemedim. Saçlarımdan tutup duvarlara vurdular. Giysilerimi beni döverek çıkardılar. Enseme ve vücuduma tazyikli su sıktıktan sonra hücreme geri götürdüler. Elbiselerimi istedim, vermediler. Daha sonra tekrar hücreme geldiler. Tekmeleyip sırtüstü yatırdılar. Bana tecavüz etmeye başladılar. 'Bunu yapmayın, yapamazsınız' diyordum. Gözlerimden yaş geliyor, nefes alamıyordum. 'Tamam bırakın, konuşacağım' dedim. Bana bunları yapanların, aileme, benimle birlikte gözaltına alınan babama ve ağabeyime neler yapabileceklerini

¹⁴ Bayram Kartal, aralarında 5 gazetecinin de bulunduğu 19 kişiye işkence yaptıkları ve Atılım gazetesi muhabiri Asiye Güzel Zeybek'e tecavüz ettikleri gerekçesiyle İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 7 polis birlikte yargılanıyor.

düşünüyordum. Beni bıraktılar, çamaşırlarımı giymemi söylediler. Battaniye ve ilaç verdiler. Tekrar aynı şeyi yapmalarından çok korkuyordum. Bana, 'şunu imzala, senin hiçbir şeyin yokmuş. Savcılıkta bunları kabul et. İlk duruşmada senin çıkmanı sağlarız' dediler. Ankara emniyetine getirilmek üzere Tokat'tan yola çıkartılmadan önce beni emniyet müdürünün karşısına getirdiler. Emniyet Müdürü bana, 'Bizim canavarlar sana iyi baktı mı?' diye sordu. Bu sırada gözlerimi açtılar. Tecavüze uğradığımı bildiğimi düşündüm. Ailem bunları bilmiyordu. Adli Tıp'ta, savcılıkta ve mahkemede bunları hiç anlatmadım. Bana tecavüz eden polislerden ikisini teşhis edebilirim"

Mahkeme Başkanı Orhan Karadeniz'in Lale Açık'a "Senin ırzına mı geçildi? Niye şimdiye kadar söylemedin?" diye sorması üzerine Lale Açık, "Ailemden çekindiğim ve cezaevinden çıkabileceğimi düşündüğüm için anlatmadım. Polislerden korkuyordum" dedi. Avukat Kazım Genç, Açık'ın hastaneye sevk edilmesini ve tecavüz iddiasının incelenmesini talep etti.

DGM, Lale Açık'a Tokat'ta yapılan muayenede tecavüz bulgusuna rastlanmadığı gerekçesiyle hastaneye sevk istemini reddederek, avukatların ve Açık'ın ilgili polisler hakkında suç duyurusunda bulunabileceklerine karar verdi. Lale Açık, avukatları aracılığı ile 14 Temmuz günü Tokat TEM polisleri ve doktorlar hakkında suç duyurusunda bulundu.

Şener Kökten

Çankırı Valisi'ne 5 Mart 1999 tarihinde yapılan saldırı nedeniyle Ankara DGM'de yargılanan Şener Kökten, 4 Temmuz günü yapılan duruşmada gözaltında işkence gördüğünü açıkladı. Şener, "Polisler nişanlının fotoğrafını gösterip, ona da işkence yapmakla tehdit ettiler. Beş gün boyunca gözlerim hep kapalıydı ve hiç okumadığım ifadeler bana zorla imzalatıldı" dedi.

Beşir Kasap

"Eski Çankırı Valisi Ayhan Çevik'e düzenlenen saldırıya (5 Mart 1999) katıldığı ve TİKKO üyesi olduğu" iddiasıyla 16 Mart 1999 tarihinde gözaltına alınan Beşir Kasap, ajanlığa zorlandığını ve gördüğü işkence nedeniyle bunu kabul ettiğini açıkladı. 2 Kasım günü İHD İstanbul Şubesi'nde basın açıklaması yapan Samsun 19 Mayıs Üniversitesi öğrencisi Beşir Kasap, gözaltında yoğun işkence gördüğünü belirterek, yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Askıya aldılar, tazyikli su sıktılar, kaba dayak attılar. Dayanamadım, ajanlığı kabul ettim. Erol ismini kullanan ve MIT kimliğini taşıyan bir kişiyle 1,5 ay içerisinde yaklaşık 7-8 defa görüştük. Bana, 'Özgür Gelecek gazetesi çalışanlarıyla aynı yerde kalacaksın. Onlarla birlikte hareket edeceksin. Onların örgütsel faaliyetlerine aktif olarak katılacaksın. Sonra

yapacakları eylemleri bize bildireceksin' dedi. Bana çok para vereceklerini söylediler"

Ajanlık baskıları nedeniyle Samsun'dan ayrıldığını, ancak daha sonra okuluna devam edebilmek için tekrar geri döndüğünü anlatan Kasap, polislerin 20 Ekim günü okula geldiğini ve kendisini kaçırdığını söyledi. Polislerin ajanlık yapması için kendisini tehdit ettiğini belirten Kasap, Samsun Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunduğunu söyledi. Kasap, polisler tarafından sürekli takip edildiğini de kaydetti.

2000 Yılı İşkence Olayları

Salih Akgün

Mardin'in Nusaybin ilçesinde 7 Ocak günü gözaltına alınan ve 11 Ocak günü tutuklanan Salih Akgün'ün gözaltında işkence gördüğü bildirildi. İHD'ye başvuran Meyese Akgün, Nusaybin Cezaevi'nde ziyaret ettiği eşinin yürüyemez halde olduğunu belirtti. Meyese Akgün'ün, polisler hakkında suç duyurusunda bulunduğu öğrenildi.

Emine Demir

9 Ocak günü Diyarbakır'ın Şehitlik semtinde Hayriye Demir adlı kadının evine baskın düzenleyen polislerin eve gizli kamera yerleştirdiği öğrenildi. 18 Ocak günü eve ikinci kez baskın düzenleyen polisler, Hayriye Demir'in kızı Emine Demir'i (16) ağır bir biçimde dövdüler. Emine Demir, yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Arama sırasında beni bir odaya kapattılar. Bana 'kimlerin eve geldiğini ve kardeşlerimin nerede olduğunu' sordular. Bir şey bilmediğimi söyleyince, salona yerleştirdikleri küçük kamerayı alarak, 'kimlerin geldiğini öğreniriz, o zaman size gösteririz' dediler. Daha sonra beni aralarına alarak dövdüler. Özellikle kalbime ve başıma tekme atıyorlardı. Dayak sonucu bayılmışım. Çılgınlıklarımı duyan komşular gelince polisler evden ayrılmış" dedi.

Hayriye Demir, iki oğlunun PKK militanı olduğunu, bir oğlunun da "PKK üyesi olduğu" gerekçesiyle ömür boyu hapis cezasına mahkum edildiğini belirterek, kızıyla birlikte birçok kez gözaltına alındıklarını ve sürekli baskı gördüklerini bildirdi.

Vahdettin Tayfur

Diyarbakır'da Ocak ayı başında yapılan operasyonlarda HADEP Diyarbakır il yönetici ve üyelerinden Vahdettin Tayfur, Rıza Tayfur, Bayram Özyılmaz, Fariya Yiğit, Berivan Yağni, Faruk Çiftçi, Abdullah Değirmen, Vedat İrmak, Servet Değer ve soyadları öğrenilemeyen Ferhat ve Sibel adlı kişiler gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan Vahdettin Tayfur'un gözaltında işkence gördüğü açıklandı. Avukat Mansur Reşitoğlu gözaltı süresinin dört gün aşması üzerine 12 Ocak günü gözaltındakilerle görüşüğünü ve Vahdettin Tayfur'un işkence nedeniyle sağlık durumunun kötü olduğunu bildirdi.

Nusret Sülük, Yusuf Çelik

“PKK’ye yardım ettikleri” iddiasıyla gözaltına alınan Nusret Sülük ve Yusuf Çelik adlı kişilere işkence yapıldığı bildirildi. Edinilen bilgiye göre, Ocak ayında Mardin’in Dargeçit ilçesinde güvenlik görevlilerine teslim olan 2 PKK militanı, örgüte yardım eden kişilerin adlarını söylediler. Ancak militanlar, savcılık ve mahkemede, jandarmada verdikleri ifadeleri reddederek söz konusu kişilerin adlarını kendilerinin söylemediğini, bilgileri dışında yazıldığını belirttiler. PKK’liler daha sonra çıkarıldıkları mahkemede tahliye edildi.

Bu arada ifadelerde adları geçtiği öne sürülen Nusret Sülük ve Yusuf Çelik adlı kişiler de Gaziantep’te gözaltına alındı. Dargeçit’e götürülerek 10-15 Ocak günleri arasında sorgulanan Sülük ve Çelik, burada işkenceye maruz kaldı. Savcılığa çıkarılmadan önce yapılan doktor kontrolünde, iki kişinin vücutlarında son 36 saat içinde meydana gelmiş travmalardan kaynaklanan izler belirlendi. Bunun üzerine Nusret Sülük ve Yusuf Çelik’in avukatları Ayla Akat ve Cihan Sincar, Mardin Cumhuriyet Savcılığı’na suç duyurusunda bulundular.

Yıl içinde yapılan soruşturma sonucunda Aralık ayı başında Mardin Cumhuriyet Savcılığı, jandarma astsubaylar Mustafa Kıracı, Naci Karahisar, Ali Çekük ve Ahmet İzi hakkında TCY’nin “işkence” suçunu düzenleyen 243. maddesi uyarınca dava açtı.

S.T., İ.A., E.G., M.O., Ö.A., İ.C.

Adana’da Mazlum Aslan (17) adlı genci öldürdükleri iddiasıyla 15 Ocak günü gözaltına alınan S.T., İ.A. (12), E.G. (14), M.O. (16), Ö.A. ve İ.C. adlı çocuklar Adana Emniyet Müdürlüğü’nde işkence gördüklerini açıkladılar. Çocuklar, gözaltında sürekli dövüldüklerini, çırılçıplak soyularak soğukta bekletildiklerini ve üstlerine soğuk su döküldüğünü söylediler. Gençlerden E.G. polislerin özellikle kalp ameliyatı geçiren Ö.A. ve M.O.’ya işkence yaptıklarını bildirdi. Gençlerden Ö.A. ve İ.C. daha sonra tutuklandı.

Zülfü Yıldız

Tunceli’de “Süleymanlar (Ekrem) ölmesin, OHAL kaldırılсын” başlıklı imza kampanyasını yürüttüğü sırada bir arkadaşı ile 16 Ocak günü jandarmalar tarafından gözaltına alınan EMEP üyesi Zülfü Yıldız gözaltında işkence gördüğünü açıkladı. 30 saat gözaltında kalan Zülfü Yıldız götürüldüğü Göktepe köyü karakolunda bir asker tarafından dövüldüğünü açıkladı. Daha sonra Mazgirt Sağlık Ocağı’na götürüldüğünü belirten Zülfü Yıldız, vücudundaki morluklara rağmen kendisine “sağlam” raporu verildiğini söyledi.

Hükmiye Aksoy, Sindi Yüksel, Nuriye X, Songül X, Vesile X

İzmir’de Nezahat Aksoy adlı kadının öldürülmesi nedeniyle gözaltına alınan yakınlarına Ocak ayı ortalarında “cinayeti üstlenmeleri” için işkence yapıldığı bildirildi. Nezahat Aksoy’un kayınvalidesi Hükmiye Aksoy, İzmir Emniyet Müdürlüğü’ne bağlı cinayet masası polislerinin kendisine işkence yaptığını belirterek “Damadım Sindi Yüksel, kızlarım Nuriye, Songül ve Vesile’ye benim gibi elektrik veriyorlardı. Onların seslerini duydum, benimle torunum Vahap’ı bıraktılar” dedi.

Levent Şahin

İstanbul’da Ocak ayı ortalarında “kız kaçırdığı” iddiasıyla gözaltına alınan Levent Şahin (19), 7 gün gözaltında tutulduğu Avcılar semtindeki Araştırma Büro Amirliği’nde işkence gördüğünü bildirdi. Gördüğü işkence nedeniyle 78 ayrı suç dosyasına imza atmak zorunda kaldığını belirten Şahin, “İşkence sırasında 12 kişi vardı. Önce ellerimi ve ayaklarımı bağlayıp falakaya yatırdılar. Bu 5 dakika sürdü. Ardından beni çırılçıplak soyup askıya aldılar. Vücuduma su döküp işaret parmağıma ve testislerime kablo bağlayıp elektrik verdiler” dedi.

Polislerin gözaltında tutulan bir arkadaşının makatına cop sokmaya çalıştıklarını anlatan Şahin, sürekli yan nezarete bulunan 16-17 yaşlarındaki iki genç ile işkence yapılan diğer kişilerin çılgınlıklarını duyduğunu söyledi. Şahin, polislerin serbest bırakmak için kendisinden üç milyar lira rüşvet istediğini de sözlerine ekledi. Küçükçekmece Sulh Ceza Mahkemesi tarafından tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılan Levent Şahin’e Adli Tıp Kurumu 3 günlük rapor verdi. Şahin, polisler hakkında suç duyurusunda bulundu.

Muharrem Akburak

20 Ocak günü gözaltına alınan Tüm Yargı-Sen Kütahya eski Şube Başkanı Muharrem Akburak’a gözaltında işkence yapıldığı bildirildi. Akburak’ın suç duyurusunun ardından karakolda işkence yapan Murat Tener, Haluk Gökçe ve Yaşar Özkan adlı polisler hakkında TCY’nin “işkence” suçunu düzenleyen 243. maddesi uyarınca dava açıldı.

26 Haziran günü Kütahya Ağır Ceza Mahkemesi’nde yapılan ilk duruşmada ifade veren Muharrem Akburak, bir gün gözaltında kaldıktan sonra götürüldüğü Tavşanlı Sağlık Ocağı’nda “başım ve omzuma vuruldu, vücuduma tazyikli su sıkıldı” demesine rağmen doktor Feyzullah Macit Öztoprak’ın işkence görmediğine dair rapor verdiğini söyledi. Savcılık tarafından serbest bırakılan Akburak, aynı gece rahatsızlanması üzerine kaldırdığı Tavşanlı Devlet Hastanesi’nde işkence gördüğüne dair rapor alarak, polisler hakkında suç duyurusunda bulunduğunu söyledi. Savcılığın istemi ile Bursa Adli

Tıp Kurumu'na gönderildiğini belirten Akburak, burada da işkence gördüğüne dair rapor verildiğini söyledi. Dava, 2000 yılında sonuçlanmadı.

Nimet Yılmaz

Adana'da 22 Ocak günü "PKK yöneticisi olduğu" iddiasıyla gözaltına alınan Nimet Yılmaz'ın gözaltında işkence gördüğü bildirildi. Yılmaz'ın kardeşi Ayfer Yavaş, işkence nedeniyle ağabeyinin sol kolunu kullanmadığını belirterek, ağabeyinin "Kolum buz kesiliyor. Parmaklarımın ucundan başlayarak kolumun tümü uyuşuyor. Kolumu hissedemiyorum" dediğini aktardı. Ayfer Yavaş, ağabeyinin tedavisinin yapılması istemiyle cezaevi yönetimine yaptığı başvurunun sonuçsuz kaldığını da bildirdi.

Polat Aktaş, Fuat Aktaş, Orhan Aktaş

22 Ocak günü Aktaş ailesinin İstanbul Halkalı'da bulunan evine baskın düzenleyen polisler kelepçeli olarak kaçmaya çalışan Polat Aktaş'ı silahla yaraladı. Baskında Polat Aktaş'ın babası Fuat Aktaş ve kardeşi Orhan Aktaş'ı gözaltına aldı. Aktaş ailesine gözaltında işkence yapıldığı bildirildi. Edinilen bilgiye göre olay şöyle gelişti:

30 kadar polis tarafından düzenlenen baskında, yatakta olan Polat Aktaş'ın elleri kelepçelendi. Bu sırada polislerin elinden kurtulan Polat Aktaş, balkondan atılarak kaçmaya çalıştı. Ancak, polisler tarafından bacağından vuruldu. Daha sonra aşağı inen polisler, Polat Aktaş'ı bu kez diğer bacağından vurdular. Bunun ardından da Polat Aktaş, babası Fuat Aktaş ve kardeşi Orhan Aktaş gözaltına alınarak Küçükçekmece Araştırma Büro Amirliği'ne götürüldüler.

Ağabeyi ile birlikte işkence gördüğünü belirten Orhan Aktaş, "Ters, düz askıya aldılar. Göğsümden ve parmak uçlarımdan elektrik verdiler. Hiç yapmadığım şeyleri kabul ettirmeye çalıştılar" dedi. Polislerin sürekli olarak ağabeyinin bacağına vurduklarını söyleyen Orhan Aktaş, "Polisler, 'Yaralarını açacağız. İnşallah bir dahaki sefere bana rastlarsın, o zaman kafana sıkırım' diyorlardı. Abim, işkenceye dayanamayarak suçlamaları kabul etti" diye konuştu

Fuat Aktaş ise, "Karakolda müzik çalıyorlardı. Teybin sesini sonuna kadar açtılar. Oğlumun sesi geliyordu.: 'Ben yapmadım, beni daha kaç defa vuracaksınız' diye. Daha sonra oğlumu işkence odasından çıkardılar. Oğlum işkenceden dolayı kusmuştu ve ortalık kan içindeydi. Bunları bana temizlettiler" dedi. Polislerin kendisine sürekli küfredtiğini belirten Fuat Aktaş, kendisinin bir süre sonra serbest bırakıldığını belirtti. Orhan Aktaş'ın 25 Ocak günü serbest bırakıldığı, Polat Aktaş'ın ise gözaltında tutulduğunu bildirildi. Fuat Aktaş, polisler hakkında suç duyurusunda bulundu.

Ulaş Onur

25 Ocak günü İstanbul DGM tarafından tahliye edilen Ulaş Onur adlı siyasi tutuklu, Ümraniye Cezaevi'nden çıkarken askerler tarafından dövüldüğünü bildirdi. "MLKP üyesi olduğu" iddiasıyla yaklaşık 1.5 yıl önce tutuklandığını belirten Ulaş Onur, İHD İstanbul Şubesi'nde 28 Ocak günü düzenlediği basın toplantısında şunları söyledi:

"Hazırlıklarımı tamamladıktan sonra koğuştan çıktım. Askerler beni kayıt odasına aldı. Ayakkabımı çıkarmamı istediler, kabul etmedim. Onlar da döverek çıkardılar. Daha sonra 'Çıktıktan sonra ne yapacaksın?' diye sordular. Yanıt vermedim. Bunun üzerine 10 asker üzerime çullanarak kalaslarla vurmaya başladılar. Falakaya yatırdılar. Vücudumda sigara söndürüp, 'Bu hap içmiş onun için konuşmuyor' diyerek ayaklarıma iğne batırdılar. Sonra yakama bir Türk bayrağı rozeti taktılar. Ben kabul etmeyip atınca, bu kez çok daha sert vurdular. Bu böyle 45 dakika sürdü"

İki gün boyunca hastanede tedavi gördüğünü, TİHV'de de tedavisinin sürdüğünü anlatan Ulaş Onur, askerler hakkında suç duyurusunda bulunacağını bildirdi.

Ulaş Yurdakul

İHD İstanbul Şubesi'nde 28 Ocak günü düzenlenen basın toplantısında konuşan Ulaş Yurdakul adlı kişi yaklaşık bir ay önce İstanbul Büyükçekmece'de gözaltına alındığını ve götürüldüğü Büyükçekmece Jandarma Karakolu'nda üç gün boyunca "falaka, askı, elektrik" gibi işkencelere maruz kaldığını bildirdi. Kendisinden işkence ile PKK için çalıştığını kabul etmesinin istendiğini anlatan Yurdakul, Esenler İlçe Emniyet Müdürlüğü'nde de bir gün işkence gördüğünü bildirdi. Yurdakul, daha sonra İstanbul DGM Savcılığı tarafından serbest bırakıldığını söyledi.

Hüseyin Ayhancı

Almanya'dan 24 Kasım 1999 tarihinde Türkiye'ye iade edilen Hüseyin Ayhancı adlı kişi gözaltında işkence gördüğünü bildirdi. "PKK'ye yardım ve yataklık ettiği" iddiasıyla Mardin'in Yeşilli ilçesinde sık sık ailesi ile birlikte gözaltına alınan Ayhancı, 1993 yılında 7 çocuğuyla birlikte Almanya'ya gittiğini anlattı. Ayhancı, sığınma talebinin "delil yetersizliği" nedeniyle kabul edilmemesi üzerine Türkiye'ye gönderildiğini ve Atatürk Havalimanı'nda uçaktan inince gözaltına alındığını söyledi. Hüseyin Ayhancı, "Havaalanı Karakolu'nda 7 gün keyfi bir şekilde gözaltında tutularak, dayak, aç bırakma, küfür gibi işkencelere maruz kaldım" dedi.

Daha sonra akrabalarını ziyaret için gittiği İzmir'de de 28 Ocak günü sivil polisler tarafından gözaltına alındığını belirten Ayhancı, "İssiz bir yere götürdüler. 'Seni öldüreceğiz' dediler. Sonra da kafama silah

dayayıp tetik düşürdüler. Burada bir süre sorguladıktan sonra bilmediğim bir binaya götürüldüm. İşkence burada da devam etti. Almanya’da hangi derneklerle ilişkim olduğunu sordular. Ayaklarımı bağlayarak falakaya yatırdılar. Sırtıma, bacaklarıma cop ve kalaslarla vurdular. Daha sonra ayaklarım şişmesin diye sulu bir yerde gezdirdiler. Kollarım ve omuzlarıma kablo bağlayıp, defalarca vücuduma su döküp elektrik verdiler” diye konuştu.

29 Ocak günü tehdit edilerek serbest bırakıldığını anlatan Ayhancı, polisler hakkında suç duyurusunda bulunduğunu kaydetti. 2 Şubat günü Adli Tıp Kurumu’na başvuran Ayhancı’ya 7 günlük iş göremez raporu verildi. Adli Tıp Kurumu’nun raporunda, “sol omuz ön kısmında, göğüs sol üst ve iç yüzü, sağ üst kol pazu nahiyesinde, sol diz çukuru bölgesinde yer yer ebatları 5x5 cm’yi bulan sarımtırak görünümlü eski ekimozları bulunduğu, boyun arka nahiyesinde iki adet 5x1 cm ebatlarında, eski cilt sıyrıkları, bulunduğu görülmüştür” denildi.

Mart ayı başında İzmir Tabip Odası Muayene ve Rapor Komisyonu Başkanı Prof. Dr. Veli Lök, Dr. Bülent Pişmişoğlu ve Dr. Ahmet Elit tarafından yapılan muayene sonucu hazırlanan raporda da Ayhancı’nın çırılçıplak soyulduğu, falakaya alındığı, ölümle tehdit edildiği, elektrik verildiği belirtildi. “Akut stres reaksiyonunu takiben yakınmaların 1 ay sonra hala devam ediyor oluşu nedeniyle ‘travma sonrası stres bozukluğu’ tanısı konulmuştur” denilen raporun sonuç bölümünde ise, Ayhancı’nın kaçırıldığı süre içerisinde maruz kaldığı uygulamalara dikkat çekilerek, şöyle denildi:

“Ortopedi ve psikiyatri konsültasyonu muayeneleri tüm iskelet sintigrafisi bulguları gözönüne alınarak yapılan değerlendirmede, kişinin kaçırıldığı süre içerisinde insan eliyle oluşturulmuş fiziksel ve ruhsal travmalara maruz kaldığı kanaatine varılmıştır”

Aşur İşbilen

MLKP davasından tutuklu bulunduğu Ümraniye Cezaevi’nden İstanbul DGM tarafından 3 Şubat günü tahliye edilen Aşur İşbilen adlı mahkumun serbest bırakılırken askerler tarafından dövüldüğü bildirildi. İşbilen, çıkış işlemlerinin yapıldığı sırada askerlerin ayakkabalarını çıkarmasını istediğini, bunu reddedince kalaslarla dövüldüğünü söyledi.

Cafer Çiğdem, İlker Yıldız

Şubat ayı başında İstanbul Esenyurt’ta gözaltına alınan Cafer Çiğdem (23) ve İlker Yıldız (19) adlı kişilere gözaltında tutuldukları 7 gün boyunca işkence yapıldığı bildirildi. Cafer Çiğdem ve İlker Yıldız, gözaltında tutuldukları Asayiş Şube Müdürlüğü’nde askıya alma, elektrik verme ve dayak gibi işkencelere maruz kaldıklarını bildirdiler. 7 Şubat günü Büyükçekmece Sağlık Ocağı’ndan “işkence

gördüklerine” ilişkin rapor aldıklarını belirten Yıldız ve Çiğdem, işkence nedeniyle 18 ayrı hırsızlık suçunu kabul etmek zorunda kaldıklarını ifade ettiler.

Leyla Ayçıl

1999 yılı Aralık ayında Antakya’da tutuklanan Vatan dergisi muhabiri Leyla Ayçıl’in, cezaevinde ajanlık yapması için zorlandığı bildirildi. 7 Şubat günü İHD Antakya Şubesi’nde basın toplantısı düzenleyen tutuklu yakınları, Şubat ayı başlarında Leyla Ayçıl’in “avukatın geldi” denilerek koğuşundan alındığını ve gözaltındayken kendisine işkence yapan sivil polislerin yanına götürüldüğünü bildirdiler. Polislerin, Ayçıl’den serbest bırakılması karşılığında arkadaşları aleyhine ifade vermesini istedikleri öğrenildi. Polislerin, Ayçıl’in kız kardeşini de gözaltına aldıkları öğrenildi.

İsa Günay

Mardin’in Saraçoğlu mahallesinde bulunan bir eve 24 Şubat gecesi düzenlenen baskında Şerif Şimdi (Şemdi) adlı kişinin öldürüldüğü olayda, basılan evin sahibi İsa Günay’ın polisler tarafından ağır bir biçimde dövüldüğü ve kaburgalarının kırıldığı bildirildi. Günay’ın işkence nedeniyle 25 Şubat günü Mardin Devlet Hastanesi’ne kaldırıldığı, daha sonra da Diyarbakır Devlet Hastanesi’ne gönderildiği öğrenildi.

Gülistan Durç

27 Şubat günü Mardin Kızıltepe’de gözaltına alınan ve 29 Şubat günü çıkarıldığı mahkeme tarafından “PKK’ye yardım ettiği” iddiası ile tutuklanan Mardin Kadın Komisyonu üyesi Gülistan Durç’un gözaltında işkence gördüğü bildirildi. Mardin E Tipi Cezaevi’ne gönderilen Durç’un 30 Mart günü fenalaşarak Mardin Devlet Hastanesi’ne, daha sonra da Diyarbakır Devlet Hastanesi’ne gönderildiği öğrenildi.

Ahmet Gülay

Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (THAY-DER) Başkanı Avukat Kenan Sıdar, 28 Şubat günü Erzurum Cezaevi’ne getirilen Ahmet Gülay adlı tutuklunun, gözaltında kaldığı süre içinde işkence gördüğünü bildirdi. Sıdar, işkencede kaburgaları kırılan Ahmet Gülay’ın cezaevinde tek kişilik hücrede tutulduğunu ve tedavi edilmediğini bildirdi.

Yusuf Demir

Almanya’dan 10 Ocak günü sınırışı edilen Yusuf Demir (20), Türkiye’de birkaç kez gözaltına alındığını ve işkence gördüğünü açıkladı. İlk olarak İstanbul Atatürk Havaalanı’nda gözaltına alınıp bilmediği bir yere götürüldüğünü ve iki gün tutulduğunu belirten Yusuf Demir, polislerin “Burası Avrupa değil, Türkiye’ye hoş geldin” diyerek kendisini dövüklerini söyledi. Yusuf Demir, savcılık tarafından serbest bırakıldıktan sonra yeniden gözaltına alındığını ve tehdit edildiğini anlattı.

8 Şubat günü de İzmir’de siyasi polis tarafından gözaltına alınan Yusuf Demir, gözaltında tutulduğu iki gün boyunca dövüldüğünü ve hakarete maruz kaldığını bildirdi. Demir, son olarak, serbest bırakıldıktan sonra 10 Şubat günü bindiği taksiden indirilerek gözaltına alındığını ve gece yarısına kadar tutulduğunu belirterek, “Yunus” adı verilen motosikletli polisler tarafından dövüldüğünü, işkence nedeniyle iki dişinin kırıldığını kaydetti. Demir, 21 Şubat günü polisler hakkında suç duyurusunda bulundu.

Beşir Aşkara

Siirt İl Genel Meclisi yedek üyesi HADEP’li Beşir Aşkara, 2 Mart günü sivil polisler tarafından kaçırıldığını ve işkence gördüğünü açıkladı. Beşir Aşkara yaşadıklarını şöyle anlattı:

“Saat 22.00 sıralarında Ulus mahallesinde bulunan evime gidiyordum. Yanımda bir arkadaşım vardı. Aydınlar caddesinde yürürken yanımızdan bir sivil polis arabası geçti. Bize baktıklarını gördük, ancak durmadılar. Bir süre sonra arkadaşım evime gitmek üzere ayrıldı. Fatih İlköğretim Okulu’nun yanında daha önce yanımızdan geçen 56 AG 831 plakalı beyaz arabanın farları sönmük halde durduğunu gördüm. Yanından geçerken arabadan inen iki polis beni zorla arabaya bindirdi. Arabada polislerden biri başımı koltuğun altına koyarak sırtıma oturdu. Kasaplar deresi bölgesine götürüldüm. Sonra beni indirdiler ve arabadan 50 metre kadar uzağa sürüklediler. Sonra da çamurun üstüne yüzüstü atıldılar. Polislerden biri ayağıyla başıma bastı. Diğeri de elbiselerimi çıkardı. Çırılçıplak soyduktan sonra kalaslarla dövmeye başladılar. Yaklaşık yarım saat bu şekilde dövdüler. Cep telefonuma el koydular. Sonra ‘başını kaldırırsan kafana bir kurşun sıkırsın’ diye tehdit edip gittiler. Korkudan 20 dakika kadar bekledim”

4 Mart günü Adli Tabiplikten 5 günlük rapor alan Beşir Aşkara, 9 Mart günü Cumhuriyet Savcılığı’na çağrıldı ve ifadesi alındı. Savcılık tarafından muayene için 2 No’lu Sağlık Ocağı’na sevk edilen Beşir Aşkara’ya burada ise 12 günlük rapor verildi.

Tamer Taylan

Nesim Malki¹⁵ cinayeti sanıklarının ifadelerinde adı sıkça geçen ve zorla senet imzalatırmak suçundan Mart ayı başında Bursa’da gözaltına alınan Tamer Taylan’a işkence yapıldığı öne sürüldü. Gözaltı süresinin ardından 14 Mart günü bir gözü morarmış şekilde mahkemeye sevk edilen Taylan için Emniyet Müdürlüğü’nün bir poliklinikten aldığı “işkence görmemiştir” raporunu mahkeme yeterli bulmadı.

Mahkemenin isteği üzerine Taylan, Bursa Adli Tıp Kurumu’na sevk edildi. Taylan’ın avukatı Yunus Egemenoğlu, “Adli tabiplik, müvekkilimin vücudunda elektrik ve falaka izlerine rastladı” dedi. Açılan

soruşturma sonrasında 13 polis memuru hakkında Tamer Taylan’a işkence yaptıkları gerekçesiyle TCY’nin 243. maddesi uyarınca cezalandırılmaları istemi ile dava açıldı. Dava 2000 yılı içinde sonuçlanmadı.

B. Tören (15)

Osmaniye’de evine giderken 15 Mart günü gözaltına alınan B. Tören (15) adlı çocuk işkence gördüğünü açıkladı. Akşam saatlerinde sivil polisler tarafından gözaltına alındığını belirten, B. Tören yaşadıklarını şöyle anlattı:

“Akşam saat 0.30’da evime gitmek üzere Mimar Sinan mahallesinde yürürken yanıma yaklaşan sivil bir polis aracına zorla bindirildim ve Raufbey mahallesi yakınında bulunan boş bir araziye götürülüp tekme tokat dövüldüm. Polisler, PKK’ye katılan ağabeyim Murat ve şu an nerede olduğunu bilmediğim babam Ali’nin eve telefon edip etmediklerini ve nerede olduklarını sordular. ‘Haberim yok’ deyince iyice dövdükten sonra serbest bıraktılar”

Murat Turhan

15 Mart gecesi Trabzon’da polisten dayak yediğini söyleyen Murat Turhan, Cumhuriyet Savcılığı’na suç duyurusunda bulundu. Özel otosuyla giderken Yenimahalle kavşağında, hatalı sollama konusunda başka bir sürücü ile tartıştığını belirten Murat Turhan, bu sırada yanlarına gelen sivil polis ekibinde bulunan bir komiser yardımcısı tarafından dövüldüğünü belirterek, Devlet Hastanesi’nden aldığı raporla Cumhuriyet Savcılığı’na başvurdu. Turhan, dilekçesinde, kendisini döven kişinin telsizle gözüne vurduğunu ve sarhoş olduğunu da iddia etti.

Mehmet Selman

İzmir Emniyet Müdürlüğü’ne bağlı sivil polislerin 19 Mart günü Bornova’da yaptıkları ev baskınında gözaltına aldıkları bir kişiye işkence yapıldığı bildirildi. İHD İzmir Şubesi’ne başvuran Cemile Selman, Bornova’da bulunan evlerine yapılan baskında kendisinin ve oğlu Mehmet Selman’ın gözaltına alındığını söyledi. Gözaltında bir gün tutulduktan sonra serbest bırakıldıklarını ifade eden Selman, gözaltına oğlu Mehmet Selman’a işkence yapıldığını söyledi.

İzmir Cumhuriyet Başsavcılığı’nı da polislerle ilgili suç duyurusunda bulunacak olan Selman, “Oğlumun boynunu ve cinsel organını sıkıştırdılar” dedi.

Ahmet Işık

Mardin’in Midyat ilçesinde 19 Mart günü evine düzenlenen baskında gözaltına alınan Ahmet Işık (50) adlı kişinin işkence gördüğü ileri sürüldü. Ahmet

¹⁵ Ünlü tefeci Nesim Malki, 28 Kasım 1995 tarihinde Bursa’da uğradığı silahlı saldırı sonucu ölmüştü.

İşık'la birlikte gözaltına alınan, eşi Aliye İşık, oğlunun eşi Taybet İşık ve torunu Ş. İşık (12) 25 Mart günü serbest bırakıldı. Yakınları, Ahmet İşık'a Midyat Emniyet Müdürlüğü'nde işkence yapıldığını, işkence nedeniyle İşık'ın omurgasında zedelenme olduğunu bildirdiler. Yakınları, baskında evde suç unsuru bulunmamasına karşın, polislerin Ahmet İşık'a evde silah bulunduğuna ilişkin bir tutanağı zorla imzalattığını söylediler.

Abdullah Yandım, Refik Yılmaz, Nimet Çetin, Vahyettin Çetin

Ağrı'nın Tutak ilçesi Soğukpınar köyünden inşaat işçiliği yapmak üzere Çanakkale'ye giden Abdullah Yandım, Refik Yılmaz, Nimet Çetin, Vahyettin Çetin adlı kişilerin 27 Mart günü gözaltına alınarak işkence gördükleri bildirildi. 27 Mart günü bir kahvehanede otururken polislerin kimlik kontrolünden sonra kendilerini önce Lapseki Karakolu'na ardından da Çanakkale Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'ne götürdüğünü anlatan işçiler, gözaltında işkence gördüklerini açıkladılar.

Neslihan Oruç, Günay Oruç

24 Mart gecesi Mersin'de evine yapılan baskında kardeşi Günay Oruç ile birlikte gözaltına alınan HADEP Mersin Merkez İlçe Örgütü Yöneticisi Neslihan Oruç gözaltında işkence gördüğünü açıkladı. 26 Mart günü çıkarıldığı savcılık tarafından serbest bırakılan Neslihan Oruç, şunları söyledi:

"Emniyet binasına getirilişim sırasında kolumdan sert ve oldukça kabaca tutularak tartaklandım, belime sert bir biçimde yumruk vurdular. Daha sonra gözüm bağlı olarak hücreye atıldım. Bunun yanı sıra küfür ve hakaretlerde bulundular, tehdit ettiler"

Oruç, HADEP tarafından düzenlenen Newroz şenliğinde tertip komitesinde görevli olduğunu belirterek, "PKK propagandası yapmakla" suçlandığını söyledi. Neslihan Oruç kendisi ile birlikte kardeşi Günay Oruç'a Adli Tabiplik tarafından gözaltında işkence gördüklerine dair rapor verildiğini belirtti.

Ayfer Kaptan, Meliha Yıldız, Ahmet Altınır

Kocaeli Sendikalar Birliği'nin 1 Nisan günü İzmit'te düzenlediği miting sırasında gözaltına alınan Alinterimiz gazetesi muhabiri Ayfer Kaptan, tiyatro sanatçısı Meliha Yıldız ve mitingle ilgisi olmayan Ahmet Altınır adlı işportacı gözaltında işkence gördüklerini açıkladılar.

Kaptan, Yıldız ve Altınır, 6 Nisan günü İHD İstanbul Şubesi'nde bir basın toplantısı düzenlediler. Kendisinin neden polislerin fotoğraflarını çektiğinin sorularak gözaltına alındığını belirten Ayfer Kaptan, "Beni İzmit Emniyet Müdürlüğü içindeki spor salonuna götürdüler. Gazeteci olduğumu söylediğimde 'gazeteci olsan ne yazar' dediler. Çocuk felci geçirdiğimi anladıklarında sürekli bacağıma copladılar. Darbeler sonucu

parmağım kırıldı. Aynı zamanda polislerin cinsel tacizine maruz kaldım" dedi.

Ahmet Altınır de, polislerle mitinge katılanlar arasında çıkan kavga sırasında, olayla ilgisi olmadığı halde gözaltına alındığını ve bir dışının polisler tarafından kırıldığını bildirdi. Meliha Yıldız ise, dudağının patladığını söyledi. Kaptan, Altınır ve Yıldız, polisler hakkında suç duyurusunda bulunacaklarını bildirdiler.

Metin Sevindik, Ahmet Şahin, Ahmet Rençber, Adem Yıldız, Namık Kemal Taşçı

27 Mart günü Samsun'da gözaltına alınan Metin Sevindik, Ahmet Şahin, Ahmet Rençber, Adem Yıldız ve Namık Kemal Taşçı adlı kişilere işkence yapıldığı bildirildi. "Radikal İslamcı örgüt üyesi oldukları" iddiasıyla gözaltına alınanlardan Mehmet Sevindik'in avukatı Mustafa Remzi Toprak, gözaltına alınanların önce "Hizbullah üyesi olduğunun" iddia edildiğini, bu yönde bir delil bulunmaması üzerine gözaltına alınanların sadece "yasadışı örgüt üyesi olmak" suçundan tutuklandığını bildirdi.

Toprak, Metin Sevindik'in gözaltında gördüğü işkenceyi anlatmadığını, durumu öğrenince cezaevine giderek Sevindik ile görüştüğünü ve elbiselerini çıkarttırarak işkence izlerini gördüğünü belirtti. Avukat Toprak, Sevindik'in işkence izlerini tutuklanmadan önce çıkartıldığı Adli Tabiplikte doktorlara gösterdiğini ancak, izlerin rapora geçirilmediğini söyledi. Toprak, Sevindik'in "gözlerinin bağlandığını, askıya alındığını, kafasına vurulduğunu, cinsel organı ve parmağından elektrik verildiğini, dövüldüğünü ve vücudunda törpü benzeri bir cisimle yaralar açıldığını" kaydetti.

Toprak, gözaltına alınanlardan Namık Kemal Taşçı'nın da işkence nedeniyle korkudan dilinin tutulduğunu, bu nedenle savcı ve hakime ifade veremediğini bildirdi. Bu arada Mazlum-Der Genel Başkanı Yılmaz Ensaroğlu, 6 Nisan günü düzenlediği basın toplantısında, Ankara'da "Hizb-Üt Tahrir örgütü üyesi oldukları" iddiasıyla gözaltına alınan Mustafa Aksu, Haydar Odabaş ve Mehmet Fatih Güzel adlı kişilere işkence yapıldığını bildirdi. Ensaroğlu, Bilal Akın adlı kişinin evine de kapısının kırılarak girildiğini belirtti.

Bu arada Avukat Remzi Toprak'ın Sevindik'in durumu ile ilgili Cumhuriyet Savcılığı'na yaptığı başvuru üzerine Adli Tabiplik tarafından hazırlanan raporda, Sevindik'in vücudunda 50 ayrı darp izi olduğu belirlendi. İşkence sonucu oluşan yara ve sıyrıkların ayrıntılı olarak anlatıldığı raporda, Sevindik'in gözaltında tutulduğu dört gün boyunca "gözlerinin bağlı olduğunu, künt bir cisimle ve tahminine göre cop ve madeni bir alet ile kaba dayak atıldığını, kollarının altına sert birşey sokularak kollarının arkaya gerildiğini, sırtında, sağ lomber bölgede, karın alt kısımlarında, sağ uyluk ve kolunda ağrı olduğunu,

olaydan sonra iki gün idrarının kana benzediğini, götürüldüğü doktor muayenesinden sonra verilen ilaçlar ile ağrıların hafiflediğini" ifade ettiği kaydedildi. Adli Tabiplik Sevindik'e 10 gün işgöremez raporu verdi.

Metin Sevindik, Samsun Cumhuriyet Savcısına verdiği ifadede gördüğü işkenceleri anlattı. Sevindik Jandarma Komutanlığı'nda kaldığı bir gün boyunca, kafasına defalarca vurulduğunu, sürekli küfür edildiğini, tekme atıldığını, vücudunun törpülediğini ve gözleri bağlı olarak birçok belgeye imza attırıldığını söyledi. Sevindik, Samsun Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü'nde de işkenceye uğradığını belirterek, eşinin yanına getirilerek onun yanında işkenceye devam etmekle tehdit edildiğini kaydetti.

Kamuran Kabul, Hacı İnan, Mehmet Kartal, Derviş Algül, Mehmet Ebuzeytoğlu, Mehmet Baysal

Şırnak'ta 31 Mart günü "PKK üyesi oldukları ve PKK'ye yardım ettikleri" iddiasıyla tutuklanarak Şırnak Cezaevi'ne konulan Kamuran Kabul, Hacı İnan, Mehmet Kartal, Derviş Algül, Mehmet Ebuzeytoğlu ve Mehmet Baysal'ın gözaltında işkence gördükleri açıklandı. Edinilen bilgiye göre, tutuklandıktan üç gün sonra Midyat (Mardin) Kapalı Cezaevi'ne sevk edilen 6 kişi, vücutlarında işkence izlerinin saptanması üzerine cezaevine kabul edilmediler ve Şırnak Cumhuriyet Savcılığı'na gönderildiler. İHD Diyarbakır Şubesi de 6 kişiye işkence yaptıkları iddia edilen polisler hakkında suç duyurusunda bulundu.

Ahmet Bozan

İstanbul Sarıgazi'de 5 Nisan günü "arabasında Özgür Halk dergisi bulunduğu" için gözaltına alınan Ahmet Bozan adlı kişi, jandarmalar tarafından dövüldüğünü ve ölümle tehdit edildiğini bildirdi. Jandarmaların kendisini, daha sonra sivil giyimli askerlere teslim ettiğini söyleyen Ahmet Bozan, yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Bu kişiler beni ıssız bir yere götürerek sopalarla dövmeye başladılar. Sivil giyimli bir astsubay ağzıma silahını sokarak '10 saniye vaktin kaldı, öleceksin' diye tehdit etti. Daha sonra karakola götürüldüm. Astsubay büyük olasılıkla sarhoştur. Beni sürekli dövüyor ve ölümle tehdit ediyordu. Saat 02.00'de beni tekrar üniformalı askerlere teslim etti. Bu kişiler beni arabaya bindirdiler ve ıssız bir yerde indirmek istediler. Araba kapısına ayaklarımı dayayarak inmedim, bunun üzerine kalaslarla ayak ve kollarıma vurdular. Bağırmağa başlayınca astsubay paniğe kapıldı ve arabadaki askerlere küfretti. Beni arabadan atmaktan vazgeçtiler. Araç saat 04.00 sıralarında yolda durdu. Arkadan bir taksinin yanaştığını görünce kendimi aşağı attım. Jandarmalar bunun üzerine taksinin sürücüsüne beni bir yere bırakmasını ve kimseye bir şey anlatmamasını söylediler"

Bozan, taksinin kendisini Sarıgazi'de bıraktığını, arkadaşları tarafından hastaneye kaldırıldığını söyledi.

Sibel Akkaya

17 Nisan günü İstanbul'da gerçekleştirilen IMF karşıtı gösteri sırasında gözaltına alınan "Gözaltında Cinsel Taciz ve Tecavüze Karşı Girişim" ve Emekçi Kadınlar Birliği çalışanı Sibel Akkaya, işkence gördüğünü açıkladı. Sibel Akkaya, bindirildiği polis aracında, dövüldüğünü, cinsel tacize ve hakarete maruz kaldığını bildirdi.

Süleyman Fındıkoğlu

4 Mayıs günü İstanbul Küçükköy'de jandarmalar tarafından gözaltına alınan Süleyman Fındıkoğlu, jandarma karakolunda işkence gördüğünü bildirdi. İHD İstanbul Şubesi'nde 8 Mayıs günü basın toplantısı düzenleyen Süleyman Fındıkoğlu, "O gece bana kimliğimi sordular. Kimliğimi gösterdim ve adını sonradan öğrendiğim Hüseyin Uçar adlı astsubaya, sivil giyimli olduğu için kimliğini sormak istedim. Uçar bunun üzerine 'şimdi görürsün sen' dedi ve beni gözaltına aldı" dedi.

Tartaklanarak Küçükköy Jandarma Karakolu'na götürüldüğünü anlatan Süleyman Fındıkoğlu, burada da Hüseyin Uçar ve Ali Tekin adlı astsubaylar ile 30 kadar asker tarafından dövüldüğünü ve ölümle tehdit edildiğini belirtti. Hastaneye götürülürken ölümle tehdit edildiğini anlatan Fındıkoğlu, karakolda elini kesen Hüseyin Uçar'a, kendisinin saldırdığı iddiasıyla gerçek dışı rapor alındığını ve hakkında "görevli memura saldırdığı" iddiasıyla 5 yıl 6 aya kadar hapis cezası istemi ile dava açıldığını da kaydetti. Fındıkoğlu, daha sonra Hüseyin Uçar ve Ali Tekin adlı uzman çavuşlar hakkında suç duyurusunda bulundu.

Neriman Şaşmaz, Şahin Şeker

İstanbul Gülsuyu semtinde 10 Mayıs günü gazete dağıtımını yaparken gözaltına alınan Neriman Şaşmaz ve Şahin Şeker adlı Atılım gazetesi dağıtımcılarının gözaltında işkence gördükleri açıklandı. Götürüldükleri Esenkent Karakolu'nda polislerin kendilerine dayak attıklarını ve hakarete maruz kaldıklarını belirten Neriman Şaşmaz, Adli Tabiplikten işkence gördüğüne dair rapor aldığını söyledi. Gözaltına alındıktan bir gün sonra savcılık tarafından serbest bırakılan Şaşmaz ve Şeker hakkında "polis mukavemet ettikleri" iddiasıyla dava açıldı.

Yusuf Karakuş, Abdülhamit Çelik, Mehmet Ali Tekin, Mehmet Şahin, Talip Özçelik, Arif Tarı, Fatih Aydın, Muzaffer Dağdeviren

Cumhuriyet gazetesi yazarı Uğur Mumcu'ya düzenlenen bombalı saldırıya karıştıkları iddiasıyla tutuklanarak 15 Mayıs günü Eskişehir Özel Tip Cezaevi'ne sevk edilen Yusuf Karakuş, Abdülhamit Çelik, Mehmet Ali Tekin, Mehmet Şahin, Talip Özçelik, Arif Tarı, Fatih Aydın ve Muzaffer Dağdeviren ile cezaevinde görüşen Avukat Mustafa Akçay, bu kişilerin gözaltında işkence gördüğünü açıkladı. Mustafa Akçay, Abdülhamit Çelik'in

idrardan kan geldiğini ve cezaevinde tedavi gördüğünü söyledi.

N. Akın

Eskişehir'de "hırsızlık yaptığı" iddiasıyla 30 Mayıs günü gözaltına alınan N. Akın (15) adlı çocuğa işkence yapıldığı bildirildi. 31 Mayıs günü serbest bırakılan N. Akın'ın babası İbrahim Akın, savcılığa suç duyurusunda bulundu. Suç duyurusunda, N. Akın'ın demir çubuk ve yumrukla dövüldüğü, gözünün morartıldığı, zorla bulaşık yıkatıldığı ve karakolun temizletildiği belirtildi. Suç duyurusunda, N. Akın'a bir haftalık rapor verildiği belirtildi. Eskişehir Emniyet Müdürlüğü yetkilileri ise, N. Akın'ın savcılığa sevk edilmeden önce doktor kontrolünden geçirildiğini belirterek, çocuğun serbest bırakıldıktan sonra babası ya da başka kişiler tarafından dövülmüş olabileceğini iddia ettiler.

Mehmet Nuri Gökhaner, Abdurrahman Gökhaner, Alaaddin Gökhaner

Batman'ın Kozluk ilçesinde 31 Mayıs günü Mehmet Nuri Gökhaner, Abdurrahman Gökhaner ve Alaaddin Gökhaner adlı kişilere askerler tarafından işkence yapıldığı açıklandı. Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı'na başvuran Mehmet Nuri Gökhaner, Diyarbakır'ın Silvan ilçesine bağlı Dilimalan köyünden yükledikleri tütünü Silvan'a götürmek isterken durduruldukları Yanıkkaya Karakolu yakınlarında askerler ile aralarında tartışma çıktığını belirterek, yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Askerler bana karakol yakınlarında neden yavaşladığımı sordu. Ben de 'yolda çukur olduğundan dolayı durduğumu, araçta kimsenin bulunmadığını ve kimseyi indirmedim' söyledim. Verdiğim bu yanıt üzerine asker bana 'yalan söylüyorsun' diye bağırды ve yüzümüze yumruk atmaya başladı. Bu sırada askerler ellerimizi arkadan enseimize koyarak yüzüstü yere yatmamızı söylediler. Biz de yan yana ve yüzüstü yere uzandık. Korkudan söylenenleri yapmak zorundaydık. Daha sonra sağ tarafımızdan gelen panzer, bacaklarımızın üzerinden geçirildi. Panzerin 4 tekerleği benim ve yeğenim Abdurrahman'ın bacaklarının üstünden geçirildi. Bu sırada biz acıyla bağırduğumuz için yere uzandığımızda en sonda amcamın oğlu Alaaddin bacaklarını geri çekmişti. Panzer bu nedenle onun üzerinden geçemedi"

Daha sonra karakola getirildiklerini belirten Gökhaner, burada kendilerine doktora götürülmelerinin teklif edildiğini, ancak bunu kabul etmediklerini belirterek, şöyle devam etti:

"Biz oradakilere eve gitmek istediğimizi söyledik. Bunun üzerine bizi tekrar üzerimizden panzerin geçirildiği kontrol noktasına götürdüler. Bir süre sonra sebebini bilmediğimiz bir nedenle yeniden karakola götürüldük. Burada bulunan, adını bilmediğim bir askeri yetkili bize neden böyle olduğunu, başımızdan

geçen olayı anlatmamızı söyledi. Ben de ona bacaklarımızın üzerinden panzer geçirildiğini anlatınca '7 tonluk panzer üzerinizden geçiyor ve sağ kalıyorsunuz. Yalan söylüyorsunuz. Bunun için her ton başına bir yumruk yiyeceksiniz' diyerek bana ve yeğenime yumruklar atmaya başladı. Askerler de bizi dövmeye başladı. Bizi öldürüp yol kenarına atmakla tehdit ettiler. Daha fazla dayak yemeyi göze alamadık. Sonunda traktörden düşüğümüzü söyledik."

Erhan Günsaçtı, Engin Börü

İstanbul'da hırsızlık yaptıkları gerekçesiyle Haziran ayı başında gözaltına alınan Erhan Günsaçtı (21) ve Engin Börü (21) adlı kişilerin işkence gördükleri bildirildi. Karaköy Karakolu'na götürülen Erhan Günsaçtı ve Engin Börü gördükleri işkence nedeniyle hastaneye kaldırıldı. Elleri kelepçeli olarak hastaneye getirilen Günsaçtı ve Börü'nün vücudunda işkence izleri olduğu belirtildi. Polisler ise Günsaçtı ve Börü'nün kendilerini duvara vurduklarını ileri sürdüler. Beyoğlu Emniyet Savcılığı'na sevk edilen Günsaçtı ve Börü tutuklanarak Bayrampaşa Cezaevi'ne konuldu.

Olayın ardından Günsaçtı ve Börü, Karaköy Karakolu'nda görevli polisler hakkında Beyoğlu Cumhuriyet Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulundu.

Kenan Ak, Serkan Aksoy

İstanbul'da 5 Haziran günü gözaltına alınan Kenan Ak ve Serkan Aksoy adlı kişilere gözaltında işkence yapıldığı bildirildi. Edinilen bilgiye göre, Ak ve Aksoy dört gün boyunca gözaltında tutulduktan sonra Savcılığa çıkarılmadan önce Küçükçekmece Adli Tıp Şube Müdürlüğü'nde sağlık kontrolünden geçirildi. Burada Ak ve Aksoy'a "darp ve cebir izi bulunmadığı" yönünde rapor verildi. Sanıkların avukatı Murat Salman'ın talebi üzerine Savcı, Ak ve Aksoy'u Bakırköy Devlet Hastanesi'ne gönderdi. Burada zanlılarla ilgili düzenlenen adli raporda, omuzlardaki askı izleri doktorca saptandı.

Bu rapor üzerine soruşturma başlatan Savcılık, Bakırköy 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde Küçükçekmece Asayiş Büro Amiri Başkomiser Nevzat Ayar ve Feridun Koç adlı polis hakkında TCY'nin işkence suçuna ilişkin 243. maddesi uyarınca dava açtı. Davada yıl içinde önemli bir gelişme yaşanmadı.

Şerif Aytaç

Adana'da 14 Haziran günü kendisini JITEM elemanı olarak tanıtan kişiler tarafından gözaltına alınan Şerif Aytaç, gözaltında işkence gördüğünü açıkladı. Ertesi gün serbest bırakıldıktan sonra tekrar gözaltına alındığını anlatan Aytaç, gördüğü işkence nedeni ile iki dişinin kırıldığını belirtti. Aytaç yaşadıklarını şöyle anlattı:

“Evime gelenler ‘dağa çıkacak iki adamımız var; sende kalsınlar’ dedi. Ben de karşı çıktım. Sonra Büyükdikili Jandarma Karakolu’na götürdüler. Üç saat orada tuttuktan sonra akşam serbest bıraktılar. Ertesi sabah aynı kişiler beni evden alarak tekrar karakola götürdüler. Gözaltında işkencenin her türlüünü denediler. İşkence sırasında üç kez baygınlık geçirdim. İki dişim kırıldı”

Bilgin Akkoyun, Cevher Ay, Yasin İşleme, Burhan Yücel

HADEP Üsküdar İlçe Örgütü’nde yapılan bir toplantıdan çıktıktan sonra 11 Haziran günü gözaltına alınan 30 HADEP’liden Bilgin Akkoyun, Cevher Ay, Yasir İşleme ve Burhan Yücel, 19 Haziran günü İHD’de yaptıkları basın açıklamasında, gözaltında işkence gördüklerini açıkladılar.

İHD İstanbul Şubesi’nde 19 Haziran günü bir basın açıklaması yapan HADEP’liler, HADEP Ümraniye ilçe binasından çıkarken gözaltına alındıklarını ve burada kendilerine ajanlık yapmaları için baskı yapıldığını bildirdi. Yasin İşleme, “Bizi Vatan’a götürdüler. Tazyikli suyla ıslattıktan sonra askıya aldılar. Cinsel organıma ağırlık bağladılar ve ‘HADEP’te bizim için çalışırsan seni serbest bırakırız’ dediler” diye konuştu.

Burhan Yücel ve Cevher Ay da gözaltına alındıklarında cırılçıplak soyulduklarını ve dayak yediklerini anlattılar. Gözaltına alındığı tutanaklara geçmeyen Bilgin Akkoyun ise kendisinin bir ormana götürüldüğünü, yapılan korsan eylemleri, HADEP’te illegal çalışmalar yaptığını kabul etmesi ve ajanlık yapması için tehdit edildiğini söyledi.

Akkoyun Ekim ayı başında da İstanbul Üsküdar’da sivil giyimli kişiler tarafından bir kez daha kaçırıldığını bildirdi. Kapalı bir alana götürülerek 8 saat işkenceye maruz kaldığını belirten Akkoyun, sarı renkli toros marka bir arabaya zorla bindirildiğini belirterek, “Gözlerimi bağladılar. Ajanlık tekliflerini kabul etmemi, yoksa beni ve ailemi öldüreceklerini söylediler. Beni 8 saat tuttuktan sonra Cevizli’de yol kenarına bıraktılar” dedi.

Yeter Güzel, Murat Güzel

8 Haziran günü Kocaeli’nde gözaltına alınan Yeter Güzel ve Murat Güzel adlı iki kardeşin gözaltında işkence gördükleri açıklandı. Tutuklanarak Gebze Cezaevi’ne konulan Yeter Güzel gözaltında yoğun işkence gördüğünü belirterek, cezaevinde de kendisine itirafçılık yapması yönünde baskı yapıldığını bildirdi. Yeter Güzel, itirafçılığı kabul etmemesi durumunda polislerin “kendisi ile birlikte kardeşi Murat’ı da gözaltında kaybedecekleri” tehdidinde bulduklarını da söyledi.

S G., B.S. (19)

17 Haziran günü İstanbul Avcılar’da çöplükten kağıt toplarken, araba hırsızlığı yaptığı iddiasıyla S.G. adlı

akrabası ile birlikte gözaltına alınan B.S., Ambarlı Karakolu’nda polislerin kendilerine copla tecavüz ettiğini açıkladı. B.S. olayı şöyle anlattı:

“Ben ve bacanağımı aşağı indirdiler. Gözlerimizi bağladılar. Beş altı polis vardı. İçlerinden birisi ‘Ben karateciyim’ diyerek tekme-tokat bize saldırdı. Biri göğsümün üzerine zıpladı. Nefes alamaz duruma geldim. Bir ara gözlerimizi açtılar. O polis, ‘Ben boksör oldum, pazularına bak’ dedi. Korkudan baktım. Bakınca yüzüme yumruk attı. ‘Şimdi de sapık oldum’ diyerek cinsel organlarımıza elektrik verdi. Sonra bayılmışız. Gözümü açtığımda bir masada cinsel organımı tahtanın üzerine koymuş copla vuruyorlardı. Yine bayıldım. Tazyikli su sıktılar. Daha sonra ayıldım. Aynı polis, ‘Şimdi de cinsi sapık oldum’ dedi. Bir copa prezervatif takarak arkadaşlarının yardımı ile bacanağıma ve bana tecavüz ettiler. Kanama olmuştu, ölüyorum zannettim. O polis, bu kez beni kucığına oturtarak taciz etti. ‘Abi yapmayın ben evliyim iki çocuğum var’ dedim. ‘Seni top yapacağım, karını da ben alacağım’ dedi.”

Durumlarının kötüleşmesi üzerine Avcılar’daki bir sağlık ocağına götürüldüklerini belirten B.S., daha sonra Silivri Devlet Hastanesi’ne sevk edildiklerini ve burada işkence gördüklerine dair rapor aldıklarını anlattı. Gözaltında 4 gün kaldıktan sonra Küçükçekmece Sulh Ceza Mahkemesi tarafından tutuklandıklarını söyleyen B.S. “Beni Silivri Cezaevi’ne koydular. Bacanağımı da asker kaçağı olduğu gerekçesiyle Gaziantep Cezaevi’ne gönderdiler. Ben 21 gün içeride kaldıktan sonra çıkarıldığım ilk duruşmada tahliye edildim.”

B.S., tahliye edildikten sonra avukatı Ersin Dere aracılığıyla Silivri Cumhuriyet Savcılığı’na suç duyurusunda bulundu. Savcılık soruşturma sonucunda, Ambarlı Karakolu’nda görevli polisler Murat Çakıcı, Müjdat Arayan, Bircan Ballı, Rıza Köklü, İbrahim Murat Gazi ve Ömer Yiğit Doğan hakkında kötü muamele suçlaması ile dava açtı.

64 Öğrenci

Haziran ayı ortalarında İstanbul Çağaloğlu’nda basın açıklaması yaparken gözaltına alınan öğrenciler, gözaltında işkence gördüklerini açıkladılar. 22 Haziran günü İHD İstanbul Şubesi’nde düzenlenen basın toplantısında konuşan Esin Dalkılıç adlı üniversite öğrencisi, işkence nedeniyle kolunun kırıldığını ve 45 günlük rapor aldığını belirtti. İstanbul Demokratik Liseliler Birliği adına basın açıklamasını okuyan Münir Solhasan adlı öğrenci de, dövülerek gözaltına alınan 64 öğrencinin 36 saat boyunca tuvalete gönderilmediğini, zorla arabesk müzik dinletildiğini, hakarete ve tehditlere maruz kaldığını anlattı.

Bahattin Selçuk, Serkan Gurbet

İstanbul'da hırsızlık yaptıkları gerekçesiyle 17 Haziran günü gözaltına alınan Bahattin Selçuk ve Serkan Gurbet adlı kişilerin gözaltında işkence gördükleri açıklandı. İstanbul Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şubesi'ne götürülen Selçuk ve Gurbet kendilerine "Balyoz" lakaplı polis tarafından işkence yapıldığını söylediler.

Beş polisin cinsel organına copla vurduklarını ve işkence sonucu bayıldığını belirten Bahattin Selçuk, "Balyoz lakaplı polis prezervatifi copla tecavüz etti. Ayrıca bana tecavüz etmeye yeltendi. Yüzüme kuru sıkı tabanca ile ateş ettiği için bir süre görme problemi yaşadım" dedi. Serkan Gurbet de aynı polisin kendisine işkence yaptığını ve ölümle tehdit ettiğini açıkladı.

Dört gün gözaltında kaldıktan sonra Silivri Savcılığı'na çıkarılan Selçuk ve Gurbet, işkence gördüklerini anlatmamaları için polisler tarafından tehdit edildiklerini söylediler. Daha sonra Silivri Devlet Hastanesi'ne gönderilen Selçuk ve Gurbet, işkence gördüklerine dair rapor aldıktan sonra, polisler hakkında Silivri Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulduklarını kaydettiler. Raporda Selçuk'un cinsel organında yaraların, sırtında kızarıkların ve kafasında şişliklerin bulunduğu belirtildi. Selçuk ve Gurbet, "oto hırsızlığı yaptıkları" iddiasıyla tutuklandılar. Ayrıca Serkan Gurbet'in babasının da oğlunun durumunu öğrenmek üzere gittiği Avcılar Polis Karakolu'nda polisler tarafından dövüldüğü açıklandı. Bahattin Selçuk'un annesi Beyhan Selçuk ise polislerin oğlunu 2 milyar lira karşılığında serbest bırakma teklifinde bulduklarını ileri sürdü.

Medeni Koçağa, Muhterem Alsaç, Hüsnü Demir, Sosin Ak, Saliha Demir

IHD Diyarbakır Bölge Temsilcisi Hanifi Işık, düzenlediği basın toplantısında haziran ayının son 10 günü içinde Diyarbakır ve Batman'da çok sayıda eve ve köye baskın yapıldığı bildirdi. Işık, polisler tarafından düzenlenen baskınlarda Gönül Kalır, Nusret Bakır, Reşat Hayman ve Selahattin Doğru adlı kişilerin gözaltına alındığını bildirdi. Işık, Kulp, Silvan ve Sason'a bağlı köylere düzenlenen baskınlarda gözaltına alınan Medeni Koçağa, Muhterem Alsaç, Hüsnü Demir, Sosin Ak ve Saliha Demir'e gözaltında iken işkence yapıldığını bildirdi.

Ercan Şahin, M.A. (17), M.Ö. (17)

İstanbul Büyükçekmece'ye bağlı Kırac beldesinde 26 ve 29 Haziran günleri gözaltına alınan Ercan Şahin, M.A. (17) ve M.Ö. (17) adlı inşaat işçileri işkence gördüklerini açıkladılar. Kırac Jandarma Karakolu'nda jandarmalar tarafından dövüldüklerini belirten Ercan Şahin, gözaltına alınmasına gerekçe olarak "askerin karşısında tespih sallamasının" gösterildiğini söyledi. Şahin yaşadıklarını şöyle özetledi:

"Soyadını bilmediğim Murat adlı bir astsubay, tespih sallamamı bahane ederek, 'Niye artistlik yapıyorsun' dedi. Öyle bir şey olmadığını söyleyince de, 'Askeri gördüğün zaman hazırola geçeceksin' diye bağırdı. Sonra da dövmeğe başladı. Dayak, Kırac Jandarma Karakolu'nda da devam etti"

Aynı şantiyede kalan M.Ö. ve M.A. da aynı astsubay tarafından gözaltına alındıklarını belirterek, "Saat 22.00 sıralarında kahveye gidiyorduk. Kimlik istediler. Biz çıkarıyorduk. Bu sefer 'Neden geç çıkarıyorsunuz?' deyip vurmaya başladılar. Daha sonra da Kırac Jandarma Karakolu'na götürüp dövdüler. Yarım saat sonra da serbest bıraktılar" dediler.

İbrahim Yalçınkaya, Mahmut Yoktur, Cuma Yoktur, Halaf Aydın

DYP Şanlıurfa milletvekili Mehmet Yalçınkaya'nın amcasının oğlu İbrahim Yalçınkaya'nın Nisan ayında Suriye sınırı ile Şanlıurfa'nın Akçakale ilçesi arasındaki arazide jandarmanın bulunduğu "uyuşturucu hammaddesi" ile bağlantılı olduğu gerekçesi ile gözaltına alındığı Şanlıurfa Emniyet Müdürlüğü'nde işkence gördüğü belirlendi.

Edinilen bilgiye göre, Yalçınkaya'yı 26 Nisan günü muayene eden Şanlıurfa Devlet Hastanesi doktoru İ. Halil Sakar, Yalçınkaya'nın vücudunda "darp ve cebir izine rastlanmadığına" dair rapor verdi. Ancak muayeneden iki gün sonra, Milletvekili Mehmet Yalçınkaya'nın da girişimleriyle Akçakale Sağlık Ocağı'na sevk edilen Yalçınkaya'ya burada verilen raporda işkence belgelendi. Söz konusu raporda, Yalçınkaya'nın vücudundaki darp izleri sıralanarak, "Bu bulgularla şahsın elektrik verilmesi sonucu işkenceye maruz kaldığı ve testislerle darp aldığı kuvvetle muhtemel olduğu" belirtildi. Raporda, Yalçınkaya'nın vücudunun çeşitli bölgelerinde meydana gelen ikinci derece yanıkların su topladığı, su toplayan yanıkların şahsa verilen elektrik akımı sonucu meydana geldiğine dikkat çekildi.

Yalçınkaya'nın avukatı Saniye Karakaş da aynı olay nedeni ile gözaltına alınan Mahmut Yoktur, Cuma Yoktur ve Halaf Aydın'a da işkence yapıldığını söyledi. Karakaş, olayla ilgili olarak Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu.

Temmuz ayı sonlarında da Şanlıurfa Cumhuriyet Savcılığı, polis memurları Şendağ Kurtoğlu ve Salih Korkmaz hakkında, "kaçakçılık gerekçesiyle" gözaltına alınan Yalçınkaya, Halaf Aydın ve Cuma Yoktur'a emniyette işkence yaptıkları suçlamasıyla dava açtı.

Bu arada İbrahim Yalçınkaya, Mahmut Yoktur, Cuma Yoktur ve Ahmet Emin Coşkun adlı kişiler hakkında "uyuşturucu kaçakçılığı" iddiasıyla açılan davaya 11 Ağustos günü Şanlıurfa 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başlandı. Ahmet Emin Coşkun duruşmada,

kaçakçılığın yapıldığı tarihte Akçakale Cezaevi'nde tutuklu olduğunu, olayla ilgisinin olmadığını söyledi. Coşkun, "Kardeşimin arabasını bana aitmiş gibi gösterdiler. Cuma Yoktur, hakimlikte suçlamaları reddetti. Kabul etmiş gibi yazdılar. Ayrıca savcı iki polisle birlikte cezaevine geldi. Yalçınkaya'yı çağırdı. 'Ahmet Emin Coşkun aleyhine ifade ver' dedi. İbrahim de kabul etmiyordu. Koşuşumuz idarenin hemen altında olduğu için sesleri olduğu gibi duyuyorduk. Sonra kalas ve copla döverek işkence yapmaya başladılar. İbrahim'in bağırması tüm cezaevinde duyuldu" dedi.

Şendağ Kurtoğlu ve Salih Korkmaz adlı polisler hakkında açılan davanın 13 Eylül günü Şanlıurfa 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmasında, Mahmut Yoktur, gözaltındayken gözlerinin bağlanarak dövüldüklerini belirterek, "Bizi döven sivil polisleri tanıyamadım. Zorla ifade imzalatırdılar. Biz dövülürken savcı da emniyetteydi. İki gün boyunca dövüldük" dedi. Dava, 2000 yılı içinde sonuçlanmadı.

Erdal Süsem

21 Mart günü İstanbul Kartal'da "TIKKO üyesi olduğu" iddiasıyla gözaltına alınan Erdal Süsem adlı kişiye, yargısız infaz ve işkence davalarından yargılanan polislerin avukatlığını yapan İlhami Yelekçi'nin talimatıyla işkence yapıldığı ileri sürüldü. Erdal Süsem'in babası Halil Süsem, oğlunun gözaltına alınmasının ardından oğluna işkence yapılmaması için İlhami Yelekçi'ye başvurduklarını belirterek, şunları anlattı:

"Cağaloğlu'ndaki bürosuna giderek görüştüm. Bana 500 milyon lira vermem durumunda yardımcı olacağını söyledi. Ben de 450 milyon lira verdim. Daha sonra birlikte İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'ne gittik. Şubeye girer girmez bütün polisler, 'Buyur baba, hoş geldin' diyerek bir amir gibi saygı gösterdiler. Oğlumu getirdiler, görüştük. İlhami Yelekçi, oğlumdan itirafçı olmasını istedi. 'Her şeyi anlatırsan, arkadaşlarının adını verirsen, sana yardımcı olurum' dedi. Oğlum da, 'Kimseyi tanımıyorum. Haksız yere gözaltına alındım' dedi. İlhami Yelekçi bir süre ısrar etti. Oğlum kabul etmeyince, polislerle dönerek, 'Alın, götürün şunu! Biraz dövün, hırpalayın, suçunu itiraf eder' dedi. Sonra polisler oğlumu alıp götürdüler"

Halil Süsem, "Daha sonra oğlumla görüştüğümde durumu çok ağırdı. 'Sen nasıl böyle babamıza karşı çıkarsın?' diyerek askıya almışlar, elektrik vermişler, tazyikli su sıkmışlar, falakaya yatırmışlar" dedi. Çıkarıldığı Adli Tabiplikte, "Vücutun çeşitli bölgelerinde işkence izlerine rastlandığı" yönünde rapor alan Erdal Süsem'in avukatı Eren Keskin, olay üzerine, polisler hakkında savcılığa suç duyurusunda bulunduğunu ve Yelekçi'ye disiplin cezası verilmesi için İstanbul Barosu'na başvurduğunu bildirdi.

Halil Süsem, Yeni Gündem gazetesinde bu haberin yayınlanmasının ardından kendisini İlhami Yelekçi ile tanıştıran İbrahim Alkış ve iki kişinin evine gelerek kendisini tehdit ettiklerini bildirdi.

Erdal Süsem ve Ramazan Aydın hakkında açılan davaya, 10 Temmuz günü İstanbul DGM'de başlandı. Erdal Süsem duruşmada, gözaltında tutulduğu sırada, kendisini itirafçı olmaya zorlayan Avukat İlhami Yelekçi'nin talimatıyla işkenceye maruz kaldığını söyledi. Süsem, "Ben hiçbir şey bilmediğimi söyleyince 'alın götürün şu ...' diye küfretti. Ondan sonra daha yoğun işkence gördüm" diye konuştu. Süsem, işkencenin doktor raporuyla kanıtlandığını ancak, polislerin baskısı üzerine rapora "Bu ifadeler bana ait değildir" ifadesini yazdığını belirtti.

Yaşar Buhan, Cihat Buhan

Bitlis'in Tatvan ilçesinde gerçekleştirilen güreş karşılaşmasında çıkan tartışmalara müdahale eden FP'li Belediye Başkanı Yaşar Buhan'ın polisler tarafından dövüldüğü bildirildi. 22 Temmuz günü meydana gelen olayda Buhan'ın oğlu Cihat Buhan'ın da polisler tarafından dövüldüğü, Buhan ve oğlunun ilçe kaymakamı Yener Erçin tarafından polislerin elinden kurtarıldığı belirtildi.

E. Türkmen (14)

İstanbul Küçükçekmece'de 28 Temmuz günü gözaltına alınan E. Türkmen (14) adlı çocuğun işkence gördüğü bildirildi. E. Türkmen'in babası Sait Türkmen, 16 yaşındaki büyük oğlu adli bir olay nedeniyle arandığı için 28 Temmuz gecesi saat 04.00 sıralarında evinin arama izni olmayan polisler tarafından basıldığını söyledi. Sait Türkmen, büyük oğlu evde olmadığı için E. Türkmen'i gözaltına alan polislerden birinin, "Oğlunu eve almayacaksın. Evini gözetim altında tutuyoruz. Yoksa bir daha gelişimizde bütün hane halkını, çevrenizdekileri bile alırız. Oğlunu görünce vururum, sakat bırakırım. Böyle birkaç kişiyi sakat bıraktım" dediğini belirtti. E. Türkmen'in Küçükçekmece Asayiş Büro Amirliği'nde iki saat gözaltında tutulduğunu belirten Sait Türkmen, "Büyük oğlumun nerede olduğunu sormuşlar. Bilemeyince de dövmüşler ve küfretmişler" dedi.

Azime Torun

İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin, Ağustos ayında yaptığı açıklamada Burdur Cezaevi'nde Azime Torun adlı kadının tecavüze uğradığını bildirdi. Keskin, Torun'un kendisine yaşadıklarını şöyle anlattığını açıkladı:

"5 Temmuz günü saldırı öncesi kendimizi korumak için oluşturduğumuz barikatları gece yarısı yaran polis, gardiyan ve askerler içeriye girdiler. Beni aldılar. İkinci kata çıkardılar. Önce beni ikinci kattan aşağı atmayı düşündüler, tam atıyorlardı ki vazgeçtiler. Merdivenlerden yuvarlandılar. O sırada pantolonumun düğmeleri kopmuştu, iç çamaşırlarım

görünüyordu. Asker ve polisler, sürekli 'Sana tecavüz edeceğiz' diyorlardı. Sürekli dik bir biçimde cop ile cinsel organıma vuruyorlardı. O sırada başgardıyan Ali Coşar eline aldığı floresan lambayı cinsel organıma sokmaya çalıştı, ancak iç çamaşırlarım yırtılmadığı için lamba, vajinama tam olarak girmedi. Bacaklarımı ayırdılar. Pantolonumu ve çamaşırlarımı indirip ucu köşeli bir copu vajinama sokmaya başladılar”

Keskin, Torun'a tecavüz edenler hakkında Burdur Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu. Suç duyurusunda, Burdur Jandarma Komutanlığı'na bağlı askerler, Burdur Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı polisler ve cezaevi infaz koruma memuru Ali Coşar hakkında TCY'nin "işkence" suçunu düzenleyen 243. maddesi uyarınca ceza verilmesi istendi.

Ali Altuntaş

Diyarbakır merkeze bağlı Kardeşler mezrasında 7 Temmuz günü oğlu asker kaçağı olduğu gerekçesiyle gözaltına alınan Ali Altuntaş, işkence gördüğünü açıkladı. Mermer Jandarma Karakolu'nda 3 saat boyunca işkence gördüğünü belirten Ali Altuntaş, İHD'ye başvurduktan sonra Mermer Jandarma Karakolu'nda görevli askerler hakkında suç duyurusunda bulundu.

Altuntaş, Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı'na verdiği suç duyurusu dilekçesinde, 7 Temmuz günü çocukları ve eşi ile birlikte Diyarbakır'dan kendi köyleri olan merkeze bağlı Kardeşler Mezrası'na gittiklerini, oğlu Seyithan'ın kendilerini bıraktıktan sonra kente geri dönmek üzere köyden ayrıldığını söyledi. Dilekçesinde, karakol komutanının küfür ve tehditlerine maruz kaldığı sırada, "oğlunun davranışlarından sorumlu tutulamayacağını ve bu nedenle kendisinden şikayetçi olacağını" söylediğini vurgulayan Altuntaş, "Karakol komutanı bana 'Ne yaparsan yap, Nereye başvurursan vur. Hiç kimseden çekincem yok. Her şey benim' şeklinde alaylı cevaplar veriyordu. Bırakıldıktan sonra yürüyecek halde değildim. Bir müddet yürüdükten sonra Mermer Köyü'nde bitkin düştüm ve o geceyi köyde geçirdim. Ertesi gün köyüme dönüp bir araca binerek Diyarbakır'a geldim" dedi.

Çetin Dölek

Antalya'nın Kemer İlçesi'nde Temmuz ayı başlarında jandarmalar tarafından gözaltına alınan inşaat işçisi Çetin Dölek'e (21) işkence yapıldığı bildirildi. İki gün iş göremez raporu alan Dölek, TİHV İzmir Temsilciliği'ne başvurdu. Dölek, daha sonra avukatı Lokman Acar aracılığıyla Kemer Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu.

İbrahim Öztürker

İstanbul Avcılar'da 23 Temmuz günü tartışan iki kişiyi ayırdıktan sonra gözaltına alınan İbrahim Öztürker adlı kişinin gözaltında işkence gördüğü açıklandı. Firuzköy Karakolu'na götürülen İbrahim Öztürker'in,

Müjdat Arayan adlı komiser tarafından yaklaşık iki saat dövüldüğü, aynı polis tarafından Özel Anadolu Hastanesi'ne kaldırıldığı bildirildi. İbrahim Öztürker, geçirdiği iç kanama sonucu ameliyat edildi. Dalığı alınan ve bağırsakları zedelenen İbrahim Öztürker kendisine işkence yapan polisler hakkında suç duyurusunda bulundu.

İlhan Erzik

İstanbul Esenyurt Fatih mahallesinde bir kavgaya karıştığı gerekçesiyle gözaltına alınan İlhan Erzik (23) adlı kişi, "bölgedeki hırsızlık olaylarını kabul etmesi için" üç gün boyunca işkence gördüğünü söyledi. 24 Temmuz günü jandarmalar tarafından gözaltına alınarak Esenyurt Jandarma Karakolu'na götürülen İlhan Erzik, yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Karakolda Sinan adlı bir uzman çavuş, bana 4 yıldır aradıkları 'çakır' takma adlı hırsız olduğumu söyledi. Gözlerimin rengi çakır olduğu için yakınlarım da bana 'çakır' der. Gözaltında kaldığım 3 gün boyunca birçok hırsızlık olayıyla suçlandım. Bu iddiaları kabul etmediğim için sürekli dövüldüm. Suçlamaları kabul etmedikçe kafamı duvara vurdular. Uzman çavuş elindeki silahı kafama ve ağzıma dayayarak suçları kabul etmemi istedi."

İlhan Erzik'in ağabeyi Necati Erzik, Avukat Ersin Dere'nin devreye girmesiyle işkenceyle alınan ifadelerin düzeltildiğini ve kardeşinin savcılıkta ifadesi alındıktan sonra serbest bırakıldığını söyledi. Erzik, olayın ardından Esenyurt Jandarma Karakolu'ndaki jandarmalar hakkında suç duyurusunda bulundu.

Emrullah Atamış ve 14 kişi

İstanbul Bakırköy'de 29 Temmuz günü yapılan cezaevi protestosunda gözaltına alınan 30 kişi 30 Temmuz günü Bakırköy Adliyesi'ne sevk edildi. Burada adli tabiplik tarafından muayene edilen 30 kişiden 15'ine 2 günle 10 gün arasında değişen sürelerle rapor verildi. Bakırköy İlçe Emniyet Müdürlüğü'nde maruz kaldığı işkence nedeniyle 3 günlük rapor alan Emrullah Atamış (20) Bakırköy 8. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından "bir polisin parmağını incittiği" gerekçesiyle tutuklandı. Atamış'ın avukatı Barış Topuk, parmağı incindiği öne sürülen polisin, bütün kolunu alçıya alarak müvekkili aleyhine ifade vermeye gittiğini söyledi.

26 Tutuklu Yakını

İstanbul Galatasaray Lisesi önünde 29 Temmuz günü F tipi cezaevlerine karşı yapılmak istenen basın açıklamasında gözaltına alınan 26 kişinin dövüldükleri bildirildi. 2 Ağustos günü İHD İstanbul Şubesi'nde düzenlenen basın açıklamasında konuşan Gülşen Aslan, götürüldükleri karakolda dövüldüklerini bildirdi. Mine Demirkaya da polislerin gözaltına alınanların özellikle kaburgalarına vurduklarını kaydetti.

Abdülmelik Becermen

Muş'ta Abdülmelik Becermen adlı kişi 3 Ağustos günü yol kenarında otururken sivil polisler tarafından gerekçe gösterilmeksizin dövüldü. Abdülmelik Becermen kendisini neden dövdüklerini bilmediği polisler hakkında suç duyurusunda bulundu. Becermen'in savcılık tarafından gönderildiği hastanede rapor almasının da polisler tarafından engellendiği bildirildi.

Yeliz Saygınar, Bedri Vatanserver, Melek Altıntaş, Semiha Kırkaç

F tipi cezaevlerini protesto amacıyla 6 Ağustos günü Galatasaray Lisesi önünde gerçekleştirdikleri eylem nedeniyle gözaltına alınan tutuklu yakınları, İHD İstanbul Şubesi'nde 9 Ağustos günü yaptıkları basın açıklamasında gözaltında işkence gördüklerini açıkladılar. Tutuklu yakınlarından Yeliz Saygınar, polis otobüsünde tacize uğradığını belirterek, "Otobüse bindirildiğimde bir polis kafamı bacaklarının arasına sokarak cinsel tacizde bulundu. Göğüslerimi sıktılar ve bu arada da vuruyorlardı. Tersten kelepçe takıp kollarımı arkadan havaya kaldırdılar" dedi.

Bedri Vatanserver adlı tutuklu yakını da Karaköy Polis Karakolu'nda gözlerine biber gazı sıkıldığını ifade ederek, götürüldükleri hastanelerde doktorların kendilerine ilgisiz davrandığını belirtti. Polislerin saldırısı nedeniyle Melek Altıntaş adlı tutuklu yakınının burnunun kırıldığı, Semiha Kırkaç'ın ise kafasının yarıldığı öğrenildi.

Özcan Sarıtop

HADEP'in Diyarbakır'ın Bismil İlçe Örgütü yöneticilerinden Özcan Sarıtop'un Ağustos ayı başlarında gözaltına alınarak dövüldüğü bildirildi. Sarıtop serbest bırakılmasının ardından yaptığı açıklamada, gözaltında kaldığı süre içerisinde, kendisinden partinin Gençlik Komisyonu çalışanlarının isimlerinin istendiğini anlattı. Sorgu sırasında kendisine dayak atıldığını da belirten Sarıtop, "Serbest bırakıldığımda oradaki komiser haklarında işkence davası açacağını söyledim. Komiser 'Eğer böyle bir şeye kalkışacak olursan beni ödüllendirmiş olacaksın' dedi" diye konuştu.

Mahmut Bayram

Diyarbakır'da hazır beton taşıyan kamyonunun çıkardığı toz nedeniyle Mahmut Bayram'ın 19 Ağustos günü devriye gezen askerler tarafından bayılana kadar dipçikle dövüldüğü bildirildi. Diyarbakır-Ergani Karayolu üzerinde bulunan Mardin Hazır Beton Fabrikası'nda çalışan Mahmut Bayram, Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi tarafından yaptırılan bir inşaata beton döktükten sonra işyerine dönerken devriye gezen askerler tarafından aracının durdurulduğunu ve "Neden toz çıkarıyorsun" diyen askerler tarafından dipçikle bayılana kadar dövüldüğünü söyledi.

Bayram, kendisini yerde baygın halde bulan şoför arkadaşları tarafından hastaneye kaldırıldığını belirtti. İHD Genel Başkan Yardımcısı Osman Baydemir de doktorların, olayın askerler tarafından yapıldığını duymaları üzerine rapor vermekten çekindiklerini ileri sürdü.

Mustafa Alkayış

Adıyaman Barosu'na bağlı Avukat Mustafa Alkayış'ın gözaltına alınan bir müvekkiline Adıyaman Emniyet Müdürlüğü'nde "sana işkence yaptılar mı?" diye sorması üzerine polisler tarafından dövüldüğü bildirildi. Adıyaman Barosu Başkanı Yusuf Yetiş, FP Adıyaman İl Başkanı da olan Mustafa Alkayış'ın tartaklandığını ve cep telefonun kırıldığını belirterek, polisler görevden alınmaya kadar Emniyet Müdürlüğü ve karakollardaki sorgulamalarına katılmama kararı aldıklarını söyledi.

Ferhan Özmen, Hakkı Selçuk Şanlı, Necdet Yüksel

Uğur Mumcu, Ahmet Taner Kışlalı, Bahriye Üçok ve Muammer Aksoy'un öldürülmesinden sorumlu olduğu iddiası ile yargılanan Ferhan Özmen, 14 Ağustos günü Ankara DGM'de yapılan duruşmada, 8 gün gözaltında tutulduğu süreçte ağır işkence gördüğünü açıkladı. Özmen gördüğü işkence nedeniyle fiziksel ve ruhsal sorunlar yaşadığını söyledi.

Aynı davanın sanıklarında Hakkı Selçuk Şanlı ise gözaltına alındıktan sonra emniyette ilk sorgunun "insani bir görüşmeyle" başladığını, daha sonra gözlerinin bağlandığını ve kendisinden çırilçıplak soyunmasının istendiğini söyledi. Soğuk bir odaya götürülerek çıplak bir biçimde ıslak betona oturtulduğunu anlatan Şanlı, cinsel organı ve kafasına tazyikli su sıkıldığını, askıya alındığını bildirdi. Şanlı, "Sorgu yapan görevliler, 'size bir örgüt ismi bulalım' dediler. 'Kudüs Ordusu' ismini polis buldu" dedi.

Necdet Yüksel de, gözaltına alındığı andan itibaren kendisine yönelik işkenceye başladığını belirterek, "Terörle Mücadele Şubesi'ne getirildiğim ilk andan itibaren benimle hiç konuşulmadan hemen işkenceye alındım. Gözlerim dışarıyı hiç göremeyecek şekilde kapatıldı. Arkasından çırilçıplak soyuldum. Hemen tazyikli soğuk su uygulamasına geçtiler. Vücudum sürekli titremeye başlamıştı. Ve birden görevlilerden biri 'askıda çok kaldı, artık indirelim. Yoksa elimizde kalacak' dedikten sonra, askıdan aşağıya indirildim. Bu askıya alınma seansından sonra her iki elimin bir kaç parmağında halen kısmi hissizlik devam etmektedir. İki omuzun, kürek kemiklerimin hemen üzerinde ağırla beraber önceden olmayan sesler geliyor" dedi.

Nuran Doğan, Neriman Şaşmaz

20 Ağustos günü F tipi cezaevleri uygulamasını protesto etmek amacıyla Kartal ve Maltepe Demokrasi Platformu tarafından Kartal Meydanı'nda yapılan basın açıklaması sırasında gözaltına alınan Yaşamda

Atılım gazetesi muhabiri Nuran Doğan gözaltında işkence gördüğünü açıkladı. Nuran Doğan, İHD İstanbul Şubesi'nde 24 Ağustos günü yapılan basın açıklamasında gözaltına alındıktan sonra götürüldükleri karakolda hücreye koyulduklarını belirterek, şunları anlattı:

"İşkence sırasında Neriman Şaşmaz isimli arkadaşım ve ben bayıldık. Bunun üzerine bizi Kartal Devlet Hastanesi'ne kaldırdılar. Cerrahi bölüm doktoru göğsümü sıkarak beni uyandırdı. Bunun yanında doktorlar saçımızı da çektiler. Buna tepki gösterdim. 'Bunu yapamazsınız' dedim. Hastanede de baskı devam ediyordu. Sedyeyi duvarlara vuruyorlardı"

Atılım gazetesi çalışanı Neriman Şaşmaz da götürüldükleri Yakacık Polis Karakolu'nda kapatıldıkları hücrede polisin hakaretlerine maruz kaldığını belirterek, daha sonra çıkarıldıkları savcılık tarafından serbest bırakıldıklarını söyledi. Gözaltına alınanlardan Kartal Demokrasi Platformu Sözcüsü ve Halkevi Başkanı Tufan Serttek de tutuklu yakınlarının polis otobüsünde dövüldüklerini belirterek, birçok kişinin yaralandığını söyledi.

Talha Erkan, Mehmet Kırşehirli, Hacı Muhacır

"Gasp suçlamasıyla" Diyarbakır 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yargılanan Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü Siyasi Şube'de görevli Talha Erkan, Mehmet Kırşehirli ve Hacı Muhacır adlı polisler gözaltında işkence gördüklerini açıkladılar. Diyarbakır 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde Eylül ayı içinde yapılan duruşmada, tutuksuz yargılanmak üzere tahliye edilen Talha Erkan, kendisine zorla bir yazının imzalatıldığını belirterek, "Aksi takdirde Hizbullahçı Cemal Tutar ve Edip Gümüş'e yapılan muamelenin bana da yapılacağı söylendi. Bana işkence yapıldı. İfadeyi kabul etmiyorum" dedi.

Duruşmada, tutuksuz yargılanan Mehmet Kırşehirli ve Hacı Muhacır da ifadelerinin baskı altında alındığını söylediler.

Meral Tatar

Öğrenci Seçme Sınavına ilişkin uygulamaları protesto etmek ve parasız eğitim uygulamasının gerçekleştirilmesi talebi ile öğrencilerin Mersin'de 13 Haziran günü yaptıkları gösteride gözaltına alınan Meral Tatar, gözaltında işkence gördüğünü açıkladı. Mersin Emniyet Müdürlüğü'ne götürülen Meral Tatar yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Başımı sürekli duvarlara vurdular. Ben karşı koyunca daha kötü vurdular. İfademi almak için yukarı çıkarttılar. Ben ifade vermeyeceğimi söyledim. Bunun üzerine sivil polislerden biri bana küfür ve hakaret ederek duvara yaslanmamı ve arkamı dönmemi söyledi. Bundan sonra tekrar yumruklayarak belime vurdular. Aralıksız 3 ya da 4 saat boyunca tekme tokat yerlerde sürüklediler"

Polislerin kendisine "Senin yaştın büyük olsaydı, seninle arkadaşlık ederdik. Senin emniyette değil, denizde erkeklerle birlikte olman gerekirdi" sözleriyle tacizde bulduklarını belirten Tatar, gözaltında tehdit edildiğini de söyledi. Serbest bırakıldıktan sonra uzun süre yürüyemediğini belirten Tatar, işkence nedeniyle psikolojik durumunun bozulduğunu ve Adli Tıp Kurumu'ndan 3 günlük rapor aldığını bildirdi.

Nimet Aslan

9 Eylül günü İstanbul Beyoğlu'nda F tipi cezaevlerine karşı yaptıkları eylemde gözaltına alınan Nimet Aslan'ın gözaltında dövüldüğü bildirildi. İstanbul Barosu CMUK Servisi avukatı Birgül Sönmez, tutuklu yakınlarından Nimet Aslan'ın avukatların yanında polisler tarafından kafası duvara vurularak dövüldüğünü belirterek, "Arslan'ın kafa filmi çekildi ve travma bulunduğu dair rapor verildi" dedi. Sönmez, Haseki Hastanesi Acil Servisi'nde görevli Doktor Tuncay Şen'in tutuklu yakınlarını muayene etmediğini ve Vakıf Gureba Hastanesi'nde görevli soyadları öğrenilemeyen Yavuz ve Uğur isimli doktorların da bayan polisleri doktor olarak tanıttıklarını, polislerin tanınması üzerine de hakaret ederek tutuklu yakınlarını kovduklarını söyledi.

Mehmet Teomete

25 Eylül günü İzmir'in Gürçeşme mahallesinde gözaltına alınan Mehmet Teomete adlı kişi, gözaltında işkence gördüğünü bildirdi. Kardeşi Murat Teomete'yi gözaltına alan polislere, bunun nedenini sorduğu için kendisinin de gözaltına alındığını belirten, Mehmet Teomete, bindirildiği polis aracından hareket halindeyken atıldığını söyledi. Yeniden arabaya bindirildiğini ve götürüldüğü karakolda ağır bir biçimde dövüldüğünü anlatan Mehmet Teomete, durumu ağırlaşınca Atatürk Eğitim Hastanesi'ne kaldırıldığını, polislerin doktora "ayağı taşa takılıp düştü" dediğini aktardı. Teomete yaşadıkları ile ilgili olarak şunları anlattı:

"Doktor, elimin kırıldığını söyledi ve alçıya aldı. Sağ diz kapağım, ellerim ve sırtımda yara ve morluklar vardı. Beni yeniden karakola götürdüler. Şikayetçi olmamamız için çok iyi davrandılar. Hakkımızı arayacağımızı söylediğimizde bizi tehdit etmeye başladılar. Polisler bize 'şikayetçi olursanız, biz de sizden şikayetçi oluruz, 'arabaya yumruk attı' deriz. Camı kırar, 'onlar yaptı' deriz. Polis olduğumuz için bize inanırlar, dediler"

Mehmet Teomete daha sonra Gürçeşme Polis Karakolu'nda görevli Cem, Bahattin ve adlarını bilmedikleri üç polis hakkında suç duyurusunda bulduklarını bildirdi.

Kayhan Yıldız

3 Ekim günü Ümraniye Cezaevi'ne giderken gözaltına alınan HADEP Kıraç İlçe Örgütü üyesi Kayhan Yıldız'ın işkence gördüğü bildirildi. Yıldız'ın ağabeyi

İshak Yıldız, kardeşinin 4 Ekim gecesi arama için eve getirildiğinde bitkin olduğunu ve yoğun işkence yapıldığını söylediğini bildirdi.

Yusuf Dindar, Kaya Giray, Vahit Dilsiz

5 Ekim günü Diyarbakır'ın Hazro ilçesinde bir düğüne katılan HADEP üyeleri "toplu yürüyüş yapıldığı"ni iddia eden polisler tarafından engellendi. Polisler tarafından gözaltına alınan Yusuf Dindar, Kaya Giray, Vahit Dilsiz adlı HADEP'liler 6-7 saat sonra serbest bırakıldı. HADEP üyeleri daha sonra yaptıkları açıklamada, Hazro İlçe Emniyet Müdürlüğü'nde Emniyet Amiri Murat Miftioğlu ve polis memuru Serdar Geren tarafından işkence yapıldığını açıkladılar.

Şekernaz Çakar, Müesser Güneş, Rahime İnci, Azize Yıldız, Fahriye Bıkkın, Murat Batği

Kürdistan Yurtseverler Birliği (YNK) ile PKK arasındaki çatışmaların sona erdirilmesi amacıyla Barış Anneleri Girişimi adına Kuzey Irak'a giden ve buradan dönüşlerinde Habur sınır kapısında gözaltına alınan kişilere gözaltında işkence yapıldığı açıklandı. Avukat Muharrem Erbey, 4 Ekim günü gözaltına alınarak tutuklanan Şekernaz Çakar (59), Müesser Güneş (48), Rahime İnci (65), Azize Yıldız (39), Fahriye Bıkkın (65) ve tercüman Murat Batği'nin gözaltında işkence gördüklerini bildirdi.

Erbey yaptığı açıklamada, Mardin Cezaevi'nde bulunan müvekkillerinin gözaltına alındıktan sonra gözlerinin bağlandığını, hakarete maruz kaldıklarını ve dövüldüklerini söyledi. Müvekkillerinin sağlık sorunları olmasına rağmen ayakta bekletildiklerini ve uykusuz bırakıldıklarını belirten Erbey, müvekkillerinin başlarına bağladıkları tülbentle boğazlarının sıkıldığını, yüzlerine sıkılan bir spreyle nedeniyle kustuklarını ve burunlarının kanadığını anlattı. Erbey, müvekkillerinin tercüman Murat Batği aleyhine ifade vermeye zorlandıklarını da kaydetti.

26 Ekim günü de İHD'nin Barış Anneleri Girişimi üyelerine yapılan işkence ile ilgili olarak hazırladığı rapor açıklandı. İHD İstanbul Şubesi'nde düzenlenen basın toplantısında konuşan Şube Başkanı Eren Keskin, Silopi Jandarma Karakolu'nda "Barış Anneleri"ne işkence yapılması emrini Hüseyin adlı uzman çavuşun verdiğini öğrendiklerini bildirdi. Gözaltında, kadınların gözlerinin bağlandığını ve çırılçıplak soyulduklarını vurgulayan Keskin, şunları anlattı:

"65 yaşında, ameliyatlı ve yüksek tansiyonlu Fahriye Bıkkın, rahatsızlığını belirtmesine rağmen, hücrede bütün gece ayakta bekletilmiş ve taciz edilmiştir. 65 yaşındaki Rahime İnce, boğazı sıkılmış, saçları çekilmiş ve omuzları ağır bir cisimle vurularak ezilmiştir. Hepsi, 'orospu, fahişe, sen oraya Talabani ile yatmaya mı gittin? Senin kızın ormanda erkeklerle para karşılığı yatıyor' denilerek taciz edilmiştir"

Karakolda en yoğun işkencenin Yeni Gündem gazetesi sahibinin eşi Azize Yıldız'a yapıldığını belirten Keskin, Yıldız'ın göğüslerinin askerler tarafından sıkıldığını ve çıplak fotoğraflarının çekildiğini kaydetti. Keskin, "Azize Yıldız'ı, 'Senin resimlerini Tan gazetesine vereceğiz, (2000'de Yeni Gündem gazetesinin sahibinin karısı fuhuş yaparken yakalandı) diye yazacaklar' diyerek tehdit etmişler" dedi.

Barış Anneleri Girişimi'nin avukatları Ekim ayı başlarında Silopi Jandarma Karakolu görevlileri hakkında suç duyurusunda bulundu. İstanbul Cumhuriyet Savcılığı'na yapılan suç duyurusunda jandarmaların, TCY'nin "işkence" suçunu düzenleyen 243. maddesi uyarınca cezalandırılmalarını ve müvekkillerinin tedavi için halen buldukları Mardin Cezaevi'nden İstanbul Üniversitesi Çapa Tıp Fakültesi Psikiyatri Ana Bilim Dalı'na sevk edilmelerini istediler. Ancak 2000 yılı içinde olayla ilgili olarak herhangi bir yasal girişimde bulunulmadı.

Mustafa Ocak

Mustafa Ocak adlı kişi, Ekim ayı başlarında "Bayrampaşa Cezaevi'ndeki PKK'lilerin özel telefon santrali kurmasına yardım ettiği" iddiasıyla gözaltına alındıktan sonra İstanbul Emniyet Müdürlüğü'nde kendisini yaktı.

19 Ekim günü İHD İstanbul Şubesi'nde düzenlendiği basın toplantısında yaşadıklarını anlatan Mustafa Ocak, 3 Ekim günü gözaltına alındığını ve 10 Ekim günü İstanbul DGM Savcılığı tarafından tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldığını belirtti. Daha sonra "karşılıksız çek verdiği" iddiasıyla yeniden gözaltına alındığını anlatan Ocak, her iki gözaltına alınışında da psikolojik işkence gördüğünü ve ölümle tehdit edildiğini, bu nedenle tutulduğu hücrede kendini yaktığını söyledi.

Yusuf Bayrak

Ankara Elmadağ Telekom'da Santral Başteknisyeni olarak çalışan Yusuf Bayrak'ın Elmadağ Emniyet Müdürü Mevlüt Dursun tarafından dövüldüğü bildirildi. Edinilen bilgiye göre, telefon borçlarının ödenmemesi nedeniyle 18 Ekim günü Elmadağ Emniyet Müdürlüğü'nün telefonları görüşmeye kapatıldı. Bunun üzerine Mevlüt Dursun, önce Telekom görevlisi Mustafa Sağlık'ı yanına çağırarak hakaret etti, ardından da Yusuf Bayrak'ı gözaltına aldırdı. Bayrak'ın Emniyet Müdürlüğü'nde Dursun tarafından dövüldüğü ve parmaklarının kırıldığı bildirildi.

Sabahat Demir

Mersin'in Tarsus ilçesinde 25 Ekim günü gözaltına alınan Azadiye Welat gazetesi dağıtıcılarından Sabahat Demir, gözaltında işkence gördüğünü ve tecavüz edilmekle tehdit edildiğini açıkladı. Üç sivil polis tarafından gözaltına alındığını ve gözleri

bağlanarak polis arabasıyla bir saat kadar dolaştırıldığını belirten Demir, "Sürekli hakaret ediyorlardı. Başıma yumrukla vuruyorlardı. Daha sonra Emniyete götürerek, hücreye attılar. Erkek polisler arama bahanesiyle bana sürekli dokunarak cinsel tacizde bulunuyorlardı. Bayan polislerin aramasına izin vermediler. Sürekli dövüyorlardı" dedi.

Daha sonra Adli Tabipliğe götürüldüğünü burada, polislerin zoruyla kendisine bekaret kontrolü yapıldığını, polislerin kendisine doktorun yanında Kürtçe küfür ettiğini anlatan Demir, şöyle konuştu:

"Doktor da Kürttü. Polise 'Niye küfrediyorsunuz. Ayıp değil mi? Kızınız yaşında' deyince polisler 'bu hakediyor' diye karşılık verdi. Doktora dayak yediğimi söyledim. Ama polisler doktoru 'rapor vermeyeceksin' diye tehdit ettiler"

Daha sonra tekrar hücreye götürüldüğünü belirten Demir, polislerin gıysilerini zorla çıkartarak cinsel tacizde bulduklarını ve tecavüz etmekle tehdit ettiklerini anlattı. Bir bayan polis tarafından da dövüldüğünü ve kendisine zorla bir sıvı içirilmek istendiğini aktaran Demir, bir gece gözaltında kaldıktan sonra tekrar Adli Tabipliğe götürüldüğünü ve burada kendisine işkence gördüğüne dair rapor verilmediğini ifade etti. Demir, Savcılığa çıkarılmadan serbest bırakıldığını söyledi.

Kalender Has

Kalender Has, 31 Ekim günü İstanbul Güngören'de sivil polis olduğunu sandığı üç kişinin kendisini bir arabaya bindirerek, iki saat arabayla dolaştırdığını ve "Sizin sonunuz geldi" diyerek tehdit ettiğini açıkladı. 3 Kasım sabah saatlerinde işe giderken aynı kişilerin kendisini arabalarına alarak Bağcılar'da açık bir alana götürdüklerini anlatan Has, burada kelepçelendiğini ve eline yakılmış naylon akıtıldığını söyledi. Has, "Bir daha bizimle görüşmek istemiyorsan hiçbir tarafa gitmeyeceksin. Ne HADEP'e ne de EMEP'e. İlla öldürelim mi" sözleri ile tehdit edildiğini belirtti.

Veli Han

18 Mart Üniversitesi öğrencisi Veli Han'ın 31 Ekim günü gözaltında alındığında işkence gördüğü bildirildi. Götürüldüğü emniyet binasında küfür, dayak ve tehditlere maruz kaldığını belirten Han, çırılçıplak soyularak tekmelendiğini, hayalarının burkulduğunu anlattı. Emniyette bir polis tarafından kendisine kurşun gösterilerek tehdit edildiğini de kaydeden Han, işlemediği suçların yer aldığı bir yazının da imzalatılmak istendiğini ifade etti. Han, 4 Kasım günü polisler hakkında suç duyurusunda bulundu.

X.X. (Gökşin)

İstanbul 0-1 Karayolu'nun Merter mevkiinde "Gökşin" takma adlı travestinin 8 Kasım gecesi polisler tarafından ağır bir biçimde dövüldüğü bildirildi. Daha

sonra travestiler kendilerini beyzbol sopasıyla döven Zeytinburnu Emniyet Müdürlüğü polisleri hakkında suç duyurusunda bulundu.

Perişan Yerli, Cemile Kadir

9 Kasım günü "kaçak mazot bulundurulduğu" gerekçesiyle Van'ın Başkale ilçesine bağlı Melkawa (Aşalan) köyüne baskın düzenleyen askerler, mazot bulamayınca köydeki çocukları dövdüler. Çocukların dövülmesine müdahale eden kadınlardan Perişan Yerli ve Cemile Kadir, jandarmaların dipçikli saldırısı sonrasında Başkale Devlet Hastanesi'ne kaldırıldı. Yerli'nin çıkan olaylarda kolunun kırıldığı ve 25 gün iş göremez raporu aldığı öğrenildi.

Olayın ardından Başkale Kaymakamlığı ve Savcılığına gitmek isteyen köylüler, ilçe girişinde Tugay Komutanlığı ve Merkez Jandarma Alay Komutanlığı askerleri tarafından engellendi.

Cemal Kavak, Yıldız Aktaş

HADEP İstanbul İl Örgütü yöneticilerinden Halil Salık, 15 Kasım günü yaptığı basın açıklamasında, 10 Kasım günü gözaltına alınan İstanbul İl Örgütü Yönetim Kurulu üyeleri Cemal Kavak ve Yıldız Aktaş'ın gözaltında işkence gördüklerini bildirdi. Salık, Kasım ayında Sultanbeyli, Tuzla, Ümraniye, Gaziosmanpaşa ilçelerinde çok sayıda yönetici ve üyelerinin gözaltına alındığını belirterek, gözaltına alınanların işkence gördüğünü ve HADEP aleyhinde ifade vermeye zorlandığını söyledi.

Mahmut Eminoğlu, Zülküf Yüce

"Hizbullah üyesi oldukları ve aralarında 16 Temmuz 1998 tarihinde Mersin'e kaçırılan islamcı yazar Konca Kuriş ile HEP milletvekillerinden Mehmet Sincar'ın da bulunduğu 24 kişinin ölümünden sorumlu oldukları" iddiası ile yargılanan sanıklardan Mahmut Eminoğlu ve Zülküf Yüce, 13 Kasım günü Adana DGM'de yapılan duruşmada gözaltında işkence gördüklerini açıkladılar.

Kazım Uysal

Hizbullah'ın örgütsel çalışmalarına katıldıkları iddiası ile 18 kişinin Diyarbakır 1 No'lu DGM'de yargılandığı davanın 24 Kasım günü yapılan duruşmasında sanıklardan Kazım Uysal kendilerine işkence yapıldığını açıkladı. Mahkeme, Uysal'ın işkence ile ilgili ifadelerinin DGM Savcılığı'na gönderilmesini kararlaştırdı.

Mehmet Sait Dönmüş, Mehmet Ali Kaplan

Diyarbakır'ın Silvan ilçesinde "PKK'ye yardım ettikleri" iddiasıyla gözaltına alınan Mehmet Sait Dönmüş ve Mehmet Ali Kaplan'a, Silvan Jandarma Komutanlığı'nda işkence yapıldığı öğrenildi. Edinilen bilgiye göre, vücutlarına elektrik verilen, hayaları sıkılan ve dövülen Dönmüş ve Kaplan, 7 Haziran günü Diyarbakır Devlet Hastanesi'nde muayeneye

edildi. Adları açıklanmayan doktorların, Dönmüş ve Kaplan'ın işkence gördüğüne ilişkin verdiği rapor, jandarma görevlileri tarafından kabul edilmedi. Bunun üzerine, raporun değiştirilmesi için İl Sağlık Müdür Vekili Dr. Emirhan Yardan'ın devreye girdiği iddia edildi. Yardan'ın, doktorları raporu değiştirmemeleri durumunda başka yere tayin ettirmek ve haklarında soruşturma açmakla tehdit ettiği öne sürüldü.

Doktorların hazırladıkları raporda ısrar etmeleri üzerine, Dönmüş ve Kaplan, Jandarma Alay Komutanlığı'na geri gönderildi. Diyarbakır Tabip Odası, olayla ilgili olarak İl Sağlık Müdür Vekili Yardan hakkında soruşturma açılması için savcılığa suç duyurusunda bulundu. Ancak Diyarbakır İl İdare Kurulu, Dr. Yardan hakkında soruşturma açılmasına izin vermedi. Diyarbakır Savcılığı'nın, bu karara karşı başvurusu üzerine Bölge İdare Mahkemesi, İl İdare Kurulu'nun kararını bozdu. Bunun üzerine, Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı, Dönmüş ile Kaplan'a işkence yaptıkları ve doktor raporlarını dosyaya koymadıkları gerekçesiyle, İdris Yıldırım ile Tuncay Beden adlı askerler hakkında TCY'nin işkence suçunu düzenleyen 243. maddesi uyarınca dava açtı. Davada, 243. maddenin ikişer kez uygulanması istendi. Davada, Dr. Emirhan Yardan hakkında da TCY'nin 240. maddesi uyarınca bir yıla kadar hapis cezası verilmesi ve memuriyetten men edilmesi istendi.

D.G. (16)

Kahramanmaraş'ın Nurhak ilçesindeki ilköğretim okulunda okuyan D.G. (16) adlı çocuk, Kasım ayı içinde "okulda kavga çıkardığı" gerekçesiyle polisler tarafından okul müdürünün odasında dövüldüğünü, başına telsizle vurulduğunu ve hayalarının sıkıldığını bildirdi. D.G. daha sonra götürüldüğü emniyet müdürlüğünde de benzer uygulamalara maruz kaldığını ve savcılığa çıkarılmadan serbest bırakıldığını belirtti.

Kaze Özlü

İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, Adana'da 19 Kasım 1999 tarihinde polislerin tecavüzüne maruz kalan Kaze Özlü adlı kadının durumu ile ilgili olarak FP Rize Milletvekili Mehmet Bekaroğlu'nun soru önergesini Mart ayında yanıtladı. Tantan yanıtında konunun Adana Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından soruşturulduğunu belirtirken, Özlü'nün işkenceyi açıklamasına karşın, tecavüze uğradığını olaydan üç ay sonra bildirdiğine dikkat çekti.

Kaze Özlü, 31 Mart günü kendisine tecavüz ettiği iddia eden polisleri tespit etmesi için Adana Emniyet Müdürlüğü'nde 108 polis ile yüzleştirildi. Bunun hemen ardından da Özlü'nün evi 1 Nisan günü yeniden basıldı. Kaze Özlü, aynı gün üç kez evini basan polislerin davadan vazgeçmesi için kendisini ölümle tehdit ettiklerini bildirdi.

Bu arada Özlü'nün polisler hakkındaki suç duyurusu takipsizlikle sonuçlandı. Takipsizlik kararına itiraz eden Özlü'nün avukatları Haziran ayı içinde Tarsus Ağır Ceza Mahkemesi'ne itiraz dilekçesi verdiler. Dilekçede, Savcılığın, görevini yerine getirmediği ve polisler aleyhine delilleri yeterince değerlendirmedeği ifade edildi.

Özlü'nün evi 24 Haziran günü yeniden basıldı. Kaze Özlü, gece evini basan kar maskeli polislerin davadan vazgeçmesi için kendisini ölümle tehdit ettiklerini söyledi. Kaze Özlü, yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Bu kişiler bana daha önceki baskında tecavüz eden kişilerdi. Bana 'pişman olduklarını' söyleyerek, olayın 'PKK tarafından organize edildiğini, PKK'nin devleti karalamak için böylesi bir olayı hazırladığını' içeren bir metin imzalatmaya zorladılar. İmzalamayınca da dövdüler. Silahı boğazıma dayayıp ölümle tehdit ettiler. Ayrıca oğlumu ve kızımı sordular. Kendilerini savcıya şikayet edeceğimi söyleyince 'Savcı senin baban mı? Bizi zaten savcı gönderdi' diyerek alay ettiler. Daha sonra evi didik didik aradılar ve 5 küçük altınımı aldılar"

Kaze Özlü, olaydan sonra Savcılığa suç duyurusunda bulunduğunu söyledi. Kaze Özlü'nün evi 19 Kasım günü yeniden basıldı. Gece geç saatlerde evini basan polislerin kendisini açtığı davadan vazgeçmesi için ölümle tehdit ettiklerini kaydeden Özlü, şunları söyledi:

"Evide yalnızdım. Kapıyı vurmaya başladılar. Açmayınca kıracaklarını söylediler, ben açtım. İçeri girer girmez beni dövmeye başladılar. Kafamı duvarlara vurdular. Elime yazılı bir kağıt tutuşturup imzalamam için zorladılar. Okumam yazmam olmadığı için avukatlarıma göstermeden imzalamayacağımı söyledim. Beni tekrar dövdüler. Evi aradıktan sonra çocuklarımla fotoğrafını aldılar. Daha sonra beni bir arabaya bindirerek iki saat gezdirdiler. Bana 'bir daha İHD, HADEP ve gazeteye gitmeyeceksin, davadan da vazgeçeceksin. Kimi kime şikayet ediyorsun, biz devletiz. Bu olayı İHD ve gazeteye bildirirsen seni de çocuklarını da öldürürüz' dediler. Daha sonra beni bir tarlada bırakıp gittiler. Eve gelmek için üç saat yürüdüm"

Adana'nın Gülbahçe mahallesindeki evine düzenlenen baskında tecavüze uğrayan, boğazı ütü kablosuyla sıkılan Kaze Özlü, TİHV'e başvurmuş ve 7 Aralık 1999 tarihinde polisler hakkında suç duyurusunda bulunmuştu. Suç duyurusu üzerine, 27 Aralık 1999 tarihinde eve baskın yapan polisler, TİHV tarafından verilen raporu istemişti.

Rüştü Aytufan

Eylül ayında Kocaeli'nin Sapanca ilçesinde gözaltına alınan Rüştü Aytufan gözaltında işkence gördüğünü açıkladı. Prof. Dr. Ahmet Taner Kışlalı'ya 21 Ekim 1999 tarihinde düzenlenen bombalı saldırıya karıştığı iddiasıyla ölüm cezası istemi ile yargılanan Aytufan,

24 Kasım günü Ankara DGM'de devam yapılan duruşmada, ifadesinin işkence altında alındığını söyledi. Emniyette tehdit edildiğini belirten ve gördüğü işkenceleri ayrıntılı olarak anlatan Aytufan, işkence sonucunda suçlamaları kabul etmek zorunda kaldığını belirtti.

Fersende Ak

5 Aralık günü Manisa'nın Akhisar ilçesinde trafik kazası yapan Fersende Ak (37) adlı kişi, götürüldüğü Şehit İlgaç Polis karakolunda işkence gördüğünü açıkladı. Olay günü bir araca çarptığını belirten Fersende Ak, çarptığı aracın sahibinin polis arkadaşıyla çağırması üzerine gözaltına alındığını anlattı. Ak, saat 03.00 sıralarında tutulduğu hücreye gelen iki polisin kendisini ağır bir biçimde dövdüğünü, bir polisin göğsünü sandalye ile ezdiğini ve parmaklarını çığnediklerini kaydetti. İki parmağı kırılan ve dudağı yarılan Fersende Ak, polisler hakkında suç duyurusunda bulunduğunu bildirdi.

Mehmet Buğur

13 Aralık günü İstanbul Sarıgazi'de gözaltına alınan HADEP Belde Başkanı Mehmet Buğur, gözaltında işkence gördüğünü açıkladı. Sarıgazi'de TAYAD'lı ailelerin düzenlediği bir eylemden sonra evine düzenlenen baskında, 5 kardeşi ve iki misafiri ile birlikte gözaltına alınan Mehmet Buğur 14 Aralık günü serbest bırakıldı. Daha sonra yaptığı açıklamada Sarıgazi Jandarma Karakolu'nda yoğun işkenceye maruz kaldıklarını anlatan Buğur, "Yumruklarla ve tekmelerle başıma ve vücuduma vurmaya başladılar. Aldığım darbelerden dolayı fenalık geçirmişim. Haydarpaşa Numune Hastanesi'ne kaldırdılar. Sol kaburgamda kırıklar olduğu ve vücudumda morluklar oluştuğu için, doktor 15 gün iş görmez raporu verdi" dedi.

Sıtkı Yüce

İHD Bursa Şubesi üyelerinden Sıtkı Yüce 26 Aralık günü polis olduğunu tahmin ettiği kişiler tarafından kaçırıldığını açıkladı. Kendilerini seslerinden tanıyabileceği kişiler tarafından ormanlık bir alana götürüldüğünü anlatan Yüce, vücudunda sigara söndürüldüğünü, muhbirlik yapması için tehdit edildiğini belirtti. Adli Tıp Kurumu'ndan 10 günlük rapor alan Yüce, daha sonra Bursa Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu.

Ercüment Öztürk

Daha önce çeşitli derneklerde yöneticilik de yapan Ercüment Öztürk, 26 Aralık günü Eskişehir'de sivil polisler tarafına gözaltına alınarak, işkence yapıldığını açıkladı. Zaman zaman tutuklu yakınlarını Eskişehir otobüs terminalinden Özel Tıp Cezaevi'ne götürüp getirdiğini belirten Öztürk, sabah saatlerinde 3 sivil polis tarafından gözaltına alındığını, polislerin el ve ayaklarını bağlayıp sorguladıktan sonra Eskişehir Mezarlığı'nda tarım ilacı içirip bıraktıklarını söyledi.

Öztürk, sürüklenerek yola inmeyi başardıktan sonra bir araç tarafından hastaneye götürüldüğünü anlattı.

TBMM İnsan Hakları Komisyonu üyesi FP Milletvekili Mehmet Bekaroğlu da, İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın yanıtlanması istemiyle TBMM Başkanlığı'na verdiği yazılı soru önergesiyle konuyu Meclis gündemine getirdi. Bekaroğlu, önergede Öztürk'ün başından geçenleri şöyle anlattı:

"26 Aralık sabahı Eskişehir otoparkında sivil bir ekip tarafından gözaltına alınmış, bir yolunu bularak ailesine alındığını, cep telefonuna ve çantasına el konulduğunu bildirmiş. Öztürk'ün gözaltında olup olmadığını öğrenmek için eşi dilekçe vermek istiyor. Dilekçe saatler boyu uğraşılmasına rağmen nöbetçi savcılık ve Emniyet Müdürlüğü tarafından kabul edilmiyor. Ardından eşi Mazlum-Der'e başvuruyor. Emniyet yetkilileri Mazlum-Der Genel Sekreteri Ömer Ekşi'ye sözkonusu kişinin kendilerinde olmadığını bildiriyor. Öğleden sonra ise savcılık dilekçeyi kabul edip emniyete havale ediyor. Eşi dilekçeyle Emniyete gidiyor. Kadına eşinin orada bulunmadığı, ancak kaşe olmadığı için dilekçenin resmen kabul edilemeyeceği söyleniyor. Gece yarısından sonra Mazlum-Der, Ercüment Öztürk'ün Eskişehir Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'nde olduğunu öğrenerek, eşine haber veriyor. Saat 00.30 civarında yapılan telefon görüşmesinden yaklaşık yarım saat sonra bu kez ev Emniyet Müdürlüğü'nce aranıyor, rahatsızlandığı için Öztürk'ün Tıp Fakültesi Hastanesi'ne kaldırıldığı söyleniyor. Hastane yetkilileriyle yapılan görüşmelerde Ercüment Öztürk'ün elleri ve kolları bağlı bir vaziyette bir tarlada bulunduğu ve hastaneye getirildiği bildiriliyor"

d) Kaçırma Olguları ve Muhbirlik Baskısı

Vedat Demir

İHD İzmir Şubesi'ne başvuran Vedat Demir adlı kişi, cezaevinden tahliye edilmesinin ardından Terörle Mücadele Şubesi ekipleri tarafından sorgulandığını, 20 Ocak günü de Eski İzmir semtindeki karakola götürülüp ajanlık yapması için ölümle tehdit edildiğini açıkladı.

Adnan Akdeniz

HADEP İstanbul İl Gençlik Komisyonu üyesi Adnan Akdeniz adlı kişinin bir yakınına ziyaret için gittiği Bursa Cezaevi önünde 1 Şubat günü gözaltına alınarak ölümle tehdit edildiği bildirildi. Akdeniz, JITEM elemanları tarafından gözaltına alındığını ve götürüldüğü Bursa İl Jandarma Komutanlığı'nda ajanlık yapması için ölümle tehdit edildiğini söyledi.

Aytekin Cintamür

Samsun'da Şubat ayı başında gözaltına alınan Aytekin Cintamür'ün ajanlık yapması için tehdit edildiği bildirildi. SİP Samsun İl Örgütü tarafından yapılan açıklamada, polislerin, üniversite öğrencisi Aytekin

Cintamür'ü okuldan attırmakla tehdit ettiği vurgulandı. Açıklamada, polisler hakkında suç duyurusunda bulunulacağı kaydedildi.

İdris Atak

İHD Adana Şubesi'ne başvuran İdris Atak adlı kişi, 23 Şubat günü sivil polisler tarafından boş bir araziye götürüldüğünü, burada kendisine HADEP ile ilgili sorular sorulduğunu ve kendisine ajanlık yapmasının teklif edildiğini bildirdi. Atak, polislerin olayı kimseye anlatmaması için tehdit ettiklerini de söyledi.

F.A.

Gözaltında ölen Süleyman Yeter için 7 Mart günü düzenlenen anma törenine giderken İstanbul Gülsuyu'nda gözaltına alınan F.A. (17), Esentepe karakolunda sorgulandığını ve kendisine ajanlık teklif edildiğini açıkladı.

Yener Yardımcıel

HADEP Ankara İl örgütü tarafından 11 Mart günü yapılan yazılı açıklamada, Ankara İl Yönetim Kurulu üyesi Yener Yardımcıel'in kendisini astsubay olarak tanıtan telsizli üç kişi tarafından şehir dışına kaçırıldığı, kendileri için çalışması yönünde tehdit edildiği ve tehditlerin sürdüğü bildirildi. HADEP, Yardımcıel'e yönelik baskılar nedeniyle Ankara Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu.

Haydar Sümbül

İHD Diyarbakır Şubesi'ne Mart ayı ortalarında başvuran Dicle Üniversitesi öğrencisi Haydar Sümbül, polisler tarafından okulda yaşananlarla ilgili olarak ajanlık yapması için ölümlerle tehdit edildiğini bildirdi.

Şerife Korkmaz, İsmail Kaya

Haftalık Vatan dergisi çalışanlarından Şerife Korkmaz'ın 27 Nisan günü İstanbul Cağaloğlu'nda kaçırıldığı bildirildi. Sivil bir arabaya 3 kişi tarafından zorla bindirildiğini ve gözleri bağlı olarak 4-5 katlı bir binaya götürüldüğünü anlatan Korkmaz, bir gün boyunca burada tutulduğunu ve Vatan Dergisi'nde çalışmaması için tehdit edildiğini bildirdi.

Aynı derginin çalışanlarından İsmail Kaya ise 1 Mayıs günü Beşiktaş Ortaköy durağından kaçırıldığını bildirdi. Kendisini kaçırarak kimselerin sürekli olarak ölümlerle tehdit ettiklerini belirten Kaya, "Beni gözü bağlı bir şekilde araziye götürdüler. Burada 6 el ateş edip beni ölümlerle tehdit ettiler" dedi.

Korkmaz ve Kaya, 9 Mayıs günü Halkın Hukuk Bürosu avukatları aracılığıyla İstanbul Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundular.

Bülent Özçakmak

Daha önce de polisler tarafından tehdit edildiği belirtilen Bülent Özçakmak adlı kişinin 12 Temmuz günü otobüs durağında beklediği sırada yanına gelen üç sivil polis tarafından zorla bir arabaya bindirilerek

ajanlık yapmaya zorlandığı bildirildi. Kendisine "1 Mayıs'a kimlerle katıldın? Politikada Atılım gazetesine kimler geliyor" gibi sorular yöneltildiğini ifade eden Özçakmak, yaşadıkları ile ilgili olarak suç duyurusunda bulunacağını açıkladı.

Muzaffer Yetim

Elazığ'da Muzaffer Yetim adlı kişi, Ağustos ayı sonlarında ismi Orhan olduğu iddia edilen polis memuru tarafından ölümlerle tehdit edildiğini belirterek, İHD Elazığ Şubesi'ne başvurdu. Söz konusu polis çalıştığı büfeye gelerek kendisine ajanlık teklifinde bulunduğunu ve tartaklandığını belirten Yetim, ajanlık teklifini kabul etmediği için ölümlerle tehdit edildiğini açıkladı.

Haydar Polat

19 Eylül günü gözaltına alınan ve 40 saat süreyle gözaltında tutulan Eğitim-Sen üyesi Haydar Polat kendisine muhbirlik teklif edildiğini açıkladı.

Ahmet Pekyen

Adana Devlet Hastanesi'nde bulunan annesini ziyaret ettikten sonra hastane önünden sivil polisler tarafından gözaltına alınan Ahmet Pekyen, ajanlık yapması için tehdit edildiğini açıkladı. İHD Adana Şubesi'nde 2 Ekim günü basın toplantısı düzenleyen Ahmet Pekyen, 3 sivil polis tarafından kaçırıldığını belirterek, araba ile dolaştırıldığını, boğazının sıkıldığını, kendisinden HADEP hakkında bilgi istendiğini söyledi. Yaşadıkları ile ilgili olarak "Beni randevu tarihi ve yeri vererek bıraktılar. Buluşma yerine gitmemem halinde de beni ve ailemi öldürmekle tehdit ettiler" şeklinde konuşan Pekyen, daha sonra polisler hakkında Adana Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu.

Tayyip Yıldırım

HADEP üyesi Tayyip Yıldırım, 16 Ekim günü sivil giyimli kişiler tarafından kaçırıldıktan sonra karakola götürülerek ajanlık teklifi ve ölüm tehdidinde maruz kaldığını belirtti. İHD İstanbul Şubesi'nde 19 Ekim günü bir basın toplantısı düzenleyen Yıldırım, "bir ifade vermen gerekiyor" denilerek kaçırıldığını belirterek, kendisine ajanlık teklif edildiğini, kabul etmeyince de ölümlerle tehdit edildiğini bildirdi. Yıldırım, "Sürekli HADEP'in PKK ile ilişkisi olduğu ve bazı yöneticilerimizin adını bilmediğim bazı kişilerle irtibat içinde olduğu yönünde ifade vermemi istediler" diye konuştu. Tayyip Yıldırım 24 Ekim tarihinde ise Güngören polis karakoluna ifadesi alınmak üzere çağırıldıktan sonra 27 Ekim günü çıkarıldığı İstanbul DGM tarafından tutuklandı.

Alihan Alhan

İHD üyesi Alihan Alhan'ın 22 Şubat günü iş çıkışında iki sivil polis tarafından kaçırıldığı ve kendisine muhbirlik teklif edildiği bildirildi. İHD'den yapılan açıklamada, daha önce muhbirlik teklif eden

polislerin 30 Kasım günü de Alhan'a yaptığı suç duyurusunun kendisi için iyi olmadığını ve İHD'ye başvurmaması yönünde tehdit ettikleri kaydedildi.

e) İşkence Davaları

Nurgül Doğan

Nurgül Doğan'a 1999 yılında İstanbul Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şubesi'nde işkence yaptıkları gerekçesiyle İsmail Kaya ve Güngör Yaman adlı polisler hakkında 2000 yılı başında TCY'nin 243. maddesi uyarınca dava açıldı. İstanbul 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nde Kasım ayı içinde sonuçlanan davada, Kaya ve Yaman hakkında beraat kararı verildi.

22 Şubat 1999 tarihinde Kadıköy'de gözaltına alınan Nurgül Doğan, gözaltında tutulduğu 3 gün boyunca örgüt üyesi olduğu ve tanımadığı kişiler hakkında ifade vermeye zorlandığını belirterek, psikolojik ve fiziksel işkence gördüğünü açıklamıştı. Gözaltına alındığında hamile olan Doğan, Adli Tıp Kurumu'ndan bir günlük rapor verilmişti.

Abdullah Halas, Ekmel Uzunkaya, Olcay Kapan

Radikal İslamcı Selefî örgütünün üyesi oldukları gerekçesiyle Ankara'da gözaltına alınan Abdullah Halas, Ekmel Uzunkaya ve Olcay Kapan¹⁶ adlı kişilere işkence yaptıkları gerekçesiyle Siyasi Şube'de görevli 21 polis hakkında Temmuz ayında dava açıldı. İddianamede, Mustafa Kemal Erdoğan, Mehmet Halil Kaya, Ali Osman Yıldırım, Abdurrahman Yılmaz, Tufan Demirel, Serkan Karataş, Alim Temür, Aziz Ercan, Doğan Çelik, Mutlu Samut, Nejdet Yılmaz, Cafer Şimşek, Neriman Gümüş, Hamit Demircan, Yılmaz Ekmez, Mehmet Ünal, Ercan Çiftçi, Kemal Kandemir, Yaşar Uçar, Bahadır Aydın ve Orhan Coşkun adlı polislerin TCY'nin 243. maddesi uyarınca cezalandırılmaları istendi.

Erol Evcil

Tefeci Nesim Malki'nin 1998 yılında öldürülmesinde azmettirici olduğu iddiası ile yargılanan Erol Evcil'e işkence yaptıkları gerekçesi ile Bursa Cumhuriyet Savcılığı tarafından Ağustos ayı içinde 11 polis hakkında dava açıldı.

Evcil'in şikayeti üzerine Bursa Cumhuriyet Savcılığı tarafından hazırlanan iddianamede dönemin emniyet amirleri Sırrı Tuğ, Candemir Özdemir, başkomiserler Ahmet Yıldız, Metin Soner Şentürk, komiser Ragıp Doğanemir ile polis memurları Harun Özkay, Kemal Nair, Mehmet Kaçmaz, Yaşar Usta, Mustafa Ak ve Hakan Ünsal Yalçın'ın TCY'nin 243. maddesi uyarınca cezalandırılmaları istendi.

Evcil, Bursa 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen dava nedeniyle, 9 Ekim günü Kartal 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde ifade verdi. Evcil, gözaltına alındığının ikinci günü kafasına çuval geçirildiğini, askıya alındığını, vücuduna elektrik verildiğini, dövüldüğünü ve basınçlı su sıkıldığını söyledi.

Mahkeme Başkanı'nın "Niçin elektrik verdiler" sorusu üzerine Evcil, "Bir suçu kabul ettirmek için işkence yapıp askıya aldılar. Başlarında Bülent Elicaçık, Ahmet Yıldız vardı. Biri 'Kemal Abi yeter' diye bağırdı. Bu işkenceleri yöneten Bursa Emniyet Müdürü Aydın Genç'tir" Erol Evcil, "İşkence sonrası doktor getirdiler. Ama yanıma yaklaştırmadan uzaktan bakarak muayene yaptırıldılar" dedi.

27 Ekim 1999 tarihinde Mudanya'da gözaltına alınan Evcil, Bursa Emniyet Müdürlüğü'nde yedi gün sorgulanmış ve Evcil'e, İstanbul Adli Tabipliği tarafından beş günlük rapor verilmişti.

Fatma Deniz Polattaş, Nazime Ceren Samanoğlu

İskenderun'da 6 Mart 1999 tarihinde gözaltına alınan Fatma Deniz Polattaş ve Nazime Ceren Samanoğlu'na gözaltında tecavüz edilmesi ve işkence yapılmasına ilişkin soruşturmada, İskenderun İlçe İdare Kurulu, men-i muhakeme kararı verdi. 15 Aralık 1999 tarihinde verilen karar, 10 Şubat günü genç kızların avukatı Bülent Akbay'a tebliğ edildi.

Bu arada İskenderun Cumhuriyet Savcılığı'na 1999 yılı içinde yapılan suç duyurusunun takipsizlikle sonuçlanmasının ardından genç kızların avukatlarının Hatay Ağır Ceza Mahkemesi'ne kararın iptali için yaptıkları başvuru, 26 Ocak günü sonuçlandı. Mahkeme'nin kararında genç kızlara verilen "sağlam" raporlarının eksik ve geçersiz olduğu gerekçesiyle Savcılığın kararının kaldırılması benimsendi. Kararda, genç kızlara işkence yapıldığının anlaşıldığı belirtildi.

Bunun ardından İskenderun Cumhuriyet Savcılığı tarafından Mart ayı içinde hazırlanan iddianamede de İskenderun Emniyet Müdürlüğü'nde görev yapan Murat Çıkar, Halil Özkan, Aysun Yüksel ve Siyasi Polis Büro Amirî Gürkan İlhan'ın TCY'nin "işkence" suçunu düzenleyen 243. maddesi uyarınca cezalandırılması istendi.

Öte yandan Hatay Tabip Odası, Samanoğlu ve Polattaş'a işkence gördüklerine ilişkin rapor vermeyen Ecehan Birge, Bahar Işık Köse, Sonuç Serçelik, Tayfur Saygılı, Ahmet Alpan, Süleyman Saygılı, Bedi Kurt ve Riyat Fakıoğlu adlı doktorlar hakkındaki soruşturmasını Mart ayında tamamladı. Soruşturma sonucunda, "İddia edildiği gibi hekimlerin işkenceye ait bulguları gizlemek için çaba göstermedikleri ve bu konuda bir kasıt içinde olmadıkları kanaatine varılmıştır. Bu nedenle söz konusu hekimlere ceza verilmemesine oy birliği ile karar verilmiştir" denildi.

İşkence yapan polislerin yargılanmasına 14 Nisan günü İskenderun Ağır Ceza Mahkemesi'nde başlandı.

¹⁶ "Radikal İslamcı Selefî örgütüne üye oldukları ve bomba imal ettikleri" ileri sürülen Abdullah Halas, Ekmel Uzunkaya ve Olcay Kapan'ın da aralarında bulunduğu 12 kişi hakkında açılan dava, 29 Mayıs günü sonuçlandı. Ankara DGM, Dr. Abdullah Halas, Ekmel Uzunkaya ve Hüseyin Eken'e, 10 yıl 10 ay hapis, Olcay Kapan 15 yıl hapis ve 1 milyar lira para cezası verdi.

Çok sayıda polisin ve MHP'linin salonu doldurması nedeniyle gergin başlayan duruşma, sanık polislerin ve genç kızların avukatlarının isteği üzerine gizli yapıldı. Genç kızların babaları Temim Samanoğlu ve Hüseyin Polattaş'ın duruşma salonuna girmesi de bir süre MHP'liler tarafından engellendi. Nazime Ceren Samanoğlu duruşmada, sorgu sırasında göz bandının kayması üzerine sanık Aysun Yüksel'i ve Gürkan İlhan'ı gördüğünü, Aysun Yüksel'in kendisini çırılçıplak soyduğunu, Gürkan İlhan'ın da kendisini dövdüğünü söyledi. Fatma Deniz Polattaş da, polis memuru Aysun Yüksel'i sesinden tanıdığını belirtti. Mahkeme, genç kızlara işkence yapılıp yapılmadığının belirlenmesi için İstanbul Çapa Tıp Fakültesi Hastanesi'ne sevk edilmesini kararlaştırdı.

19 Temmuz günü yapılan duruşma da genç kızlara işkence yapılıp yapılmadığının belirlenmesi için İstanbul Çapa Tıp Fakültesi Psikotravma Merkezi'nden alınacak raporun beklenmesine karar verilerek ertelendi.¹⁷

Davanın 12 Eylül günü yapılan duruşmasında, genç kızlarla aynı dönemde gözaltına alınan Nurettin Yağmur ve Fatma Aydıncı tanık olarak dinlendi. Fatma Aydıncı, cezaevinde kızların durumuna tanık olduğunu belirterek, "Perişan haldeydiler. Geceleri yatamıyorlardı, sürekli uykuda çılgık atıyorlardı" dedi. Nurettin Yağmur da genç kızlarla gözaltında aynı hücrede kaldıklarını belirterek, "Sürekli çılgık sesleri geliyordu. Bayan çılgıydı. Onlarla konuşmamız engelleniyordu" dedi. İşkence davası yıl içinde sonuçlanmadı.

Bu arada Polattaş ve Samanoğlu ile Mehmet Şirin Kaplan, Müslüm Doğan, Abdulcabbar Karabey, ve Yusuf Öntaş hakkında "PKK üyesi oldukları, PKK'ye yardım ve yataklık ettikleri ve molotofkokteyli saldırı düzenledikleri" iddiasıyla Adana DGM tarafından verilen karar, 28 Haziran günü Yargıtay tarafından onaylandı. Yargıtay, Özgür Yaşar hakkında verilen 12 yıl 6 ay hapis cezasını esastan bozarak, tahliyesine karar verdi. Gözaltında gördüğü işkence nedeniyle hastanede tedavi gören Özgür Yaşar, 29 Haziran günü tahliye edildi.

Adana DGM'de 4 Kasım 1999 tarihinde sonuçlanan davada, Samanoğlu 12 yıl 13 gün, Polattaş da 12 yıl 6 ay hapis cezasına mahkum olmuştu. Davada, Mehmet Şirin Kaplan ve Müslüm Doğan 3'er yıl 9'ar ay, Abdulcabbar Karabey ve Özgür Yaşar 12'şer yıl 6'şar ay ve Yusuf Öntaş'a da 16 yıl 8 ay hapis cezası verilmişti. Yargıtay kararında, Çapa Tıp Fakültesi Hastanesi'nde gözaltında gördükleri işkencenin belirlenmesi nedeniyle tedavi gören kızlar hakkında verilecek rapor ve kızlara gözaltında işkence yapan polisler hakkında süren davanın sonuçlanması beklenmedi.

Cevat Soysal

PKK'nin üst düzey yöneticilerinden olduğu iddiasıyla ölüm cezası istemiyle yargılanan ve 13 Temmuz 1999

tarihinde Türkiye'ye getirilen Cevat Soysal'ın gözaltında işkence görmesi üzerine açılan soruşturma, Ocak ayı ortalarında takipsizlikle sonuçlandı. (Bkz. Kürt Sorunu)

Cevat Soysal gözaltında tutulduğu 11 gün içinde "Vücudun çeşitli bölgelerine elektrik verme, askıya alma, buzda çıplak yatırma, basınçlı su sıkma, ne olduğunu bilmediği ilaçların içirilmesi, Çin işkencesi diye bilinen, ayakta durulabilecek kadar dar bir hücrede kafasına su damlatılması, dövülme" gibi işkencelere maruz kaldığını açıklamıştı. Sağlık durumu kötü olduğu için uzun süre tedavi gören Cevat Soysal 16 Eylül 1999 tarihinde yapılan duruşmasında da bayılmıştı.

Manisa Davası

Manisa'da 1995 yılı sonunda gözaltına alınan gençlere işkence yaptıkları için yargılanan 10 polis hakkındaki davaya, 17 Şubat günü Manisa Ağır Ceza Mahkemesi'nde¹⁸ devam edildi. Duruşmadan önce gazetecilerle konuşan sanık polisler Ramazan Kolak, Levent Özvez, Musa Geçer ve Halil Emir, gençlere işkence yapmadıklarını iddia ettiler ve işkenceyi kanıtlayan raporların gerçeği yansıtmadığını savundular. Bu sırada çıkan bir tartışmaya katılan TİHV İzmir Temsilcisi Prof. Dr. Veli Lök, bir polis tarafından "seninle sonra görüşeceğiz" diye tehdit edildi. Polisler, Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun kararına uyulmamasını ve mahkemenin beraat kararında ısrar etmesini istediler.

19 Temmuz günü yapılan duruşmada, İskenderun'da görev yapan Emin Dal'ın İskenderun Ağır Ceza Mahkemesi'ne ifade verdiği ancak, Van'da görev yapan Atilla Gürbüz'ün Van Ağır Ceza Mahkemesi'ne ifade vermeye gitmediği açıklandı.¹⁹ Avukat Pelin Erda, duruşmadan sonra yaptığı basın açıklamasında, davanın zamanaşımına uğratılmak istendiğini söyledi.

¹⁷ Polattaş ve Samanoğlu'na işkence yaptığı iddiasıyla yargılanan Terörle Mücadele Şube Müdürlüğü Büro Amiri Gürkan İlhan'a Temmuz ayı ortalarında Hatay Emniyet Müdürlüğü tarafından "görevinde üstün başarı gösterdiği" gerekçesi ile "teşekkür belgesi" verildi.

¹⁸ Manisa'daki işkence davasına bakan Manisa Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı Mehmet Yılmaz, Mart ayı başında Manisa'daki işkence olayını ortaya çıkartan CHP eski Manisa milletvekili Sabri Ergül hakkında, polislerin beraat kararını eleştiren açıklamaları nedeniyle 5 milyar liralık manevi tazminat davası açtı.

¹⁹ İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, 18 Ağustos günü DSP İstanbul Milletvekili İsmail Aydın'ın "Atilla Gürbüz'ün ifadesinin 7 aydır neden alınmadığına" ilişkin soru önergesini yanıtladı. Van Emniyet Müdürlüğü'nde görev yapan Komiser Gürbüz'ün, "vakti olmaması" nedeniyle duruşmalara katılmadığını iddia eden Tantan, özetle şöyle dedi:

"23 Aralık 1999'daki duruşmaya, Hizbullah'a yönelik 22 Aralık 1999'da başlatılan operasyonda görevli olması nedeniyle katılmadı. 21 Ocak 2000'deki duruşmaya 19 Ocak 2000 tarihi itibarıyla senelik iznine mahsuben mazeret iznine ayrıldığı için katılmadı. 7 Mart 2000'deki duruşmaya, senelik izne mahsuben mazeret iznine ayrıldığı için katılmadı. 30 Mart 2000'deki duruşmaya, Hizbullah'a yönelik 24 Mart 2000'de başlatılan operasyonlarda görev aldığı için katılmadı. 1 Mayıs 2000 tarihindeki duruşmaya, 28 Nisan 2000 tarihi itibarıyla senelik izne ayrıldığı için katılmadı. 1 Haziran 2000'deki duruşmaya, 31 Mayıs 2000 tarihi itibarıyla senelik izne ayrıldığı için katılmadı"

Manisa Ağır Ceza Mahkemesi'nde 25 Eylül günü yapılan duruşmada, Avukat Pelin Erda, İçişleri Bakanı Sadettin Tantan'ın yanıtını mahkemeye sundu. DGM, Avukat Pelin Erda'nın, Gürbüz'ün yakalanmasında sorumluluğu bulunan kişiler hakkında suç duyurusunda bulunulması istemini kabul etti. Duruşmadan sonra açıklama yapan sanık polis Levent Özvez, kimseye işkence yapmadıklarını iddia ederek, konunun "medya ve insan hakları savunucuları tarafından gündemde tutularak büyütüldüğünü" öne sürdü. Özvez, "Hergün 'işkence vardır' diyenler, araştırmaya gerek bile duymuyorlar. Bu kafalara göre hukuk üstün bir taraf değil, bir araçtır. Biz bu konuda haklıyız. Mağdur edildik" dedi.

Manisa davası, 15 Kasım günü sonuçlandı. Duruşmada söz alan savcı, polislerin "mağdurlara işkence yaptıklarını, bunun raporlar, Yargıtay 8. Ceza Dairesi ve Yargıtay Ceza Genel Kurulu kararlarıyla sabit olduğunu" ifade ederek, TCY'nin 243/1 maddesi uyarınca cezalandırılmalarını istedi. Mahkeme, sanıklara önce her mağdur için ayrı ayrı 12'şer ay hapis cezası verdi, daha sonra bunu 10 aya indirdi. Buna göre, Turgut Demirel 5 yıl, Turgut Özcan 5 yıl 10 ay, Atilla Gürbüz 8 yıl 4 ay, Halil Emir 10 yıl 10 ay, Levent Özvez 10 yıl, Engin Erdoğan, Fevzi Aydoğ, Musa Geçer, Mehmet Emin Dal ve Ramazan Kolak 9 yıl 2'şer ay hapis cezasına mahkum edildi. Karar, yasanın öngördüğü cezanın alt sınırında olduğu için polisler tutuklanmadı.

12 Mart 1998 tarihinde sonuçlanan ilk davada, Başkomiser Halil Emir ile polis memurları Ramazan Kolak, Turgut Demirel, Musa Geçer, Fevzi Aydoğ, Levent Özvez, Engin Erdoğan, Mehmet Emin Dal, Turgut Özcan ve Atilla Gürbüz beraat etmişti. Kararı, "sanıkların işkencede aktif rol aldıkları" gerekçesiyle (12 Ekim 1998) bozan Yargıtay 8. Ceza Dairesi, sanıklara ne kadar ceza verilmesi gerektiğini de belirtmişti. Yenilenen yargılamada 27 Ocak 1999 tarihinde ikinci kez beraat kararı verilmişti. Mahkemenin kararında direnmesi nedeniyle dava, Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nda ele alınmıştı. Ceza Genel Kurulu, 15 Haziran 1999 tarihinde mahkemenin kararını bozmuştu.

Bu arada "Manisalı gençler" hakkındaki kararın Yargıtay'da bozulmasının ardından, yeniden görülen dava 28 Kasım günü İzmir DGM'de sonuçlandı. Duruşmada, Manisa Ağır Ceza Mahkemesi'nin gençlere işkence yapan polislerle ilişkin gerekçeli kararının mahkemeye geldiği açıklandı. Daha sonra söz alan DGM Savcısı, gençlerin "örgüt üyesi olduklarına" dair kanıt olmadığından beraatlarına karar verilmesini istedi. DGM de, "delil yetersizliği" gerekçesiyle beraat karar verdi.

İzmir DGM'de 16 Ocak 1997 tarihinde sonuçlanan davada, Ali Göktaş, Faruk Deniz, Levent Kılıç, Emrah Sait Erda ve Aşkın Yeğin 12 yıl 6'şar ay, Jale Kurt 3 yıl

9 ay, Ayşe Mine Balkanlı, Münire Apaydın, Sema Taşar ve Özgür Zeybek 2 yıl 6'şar ay hapis cezasına mahkum olmuştu. Hüseyin Korkut, Erdoğan Kılıç, Boran Şenol, Abdullah Yücel Karakaş ve Fulya Apaydın ise beraat etmişti. Davanın en küçük sanığı Mahir Göktaş hakkındaki dosya ayrılmıştı. Çocuk mahkemesinde yargılanan Göktaş beraat etmişti. Yargıtay, Hüseyin Korkut, Erdoğan Kılıç, Boran Şenol, Abdullah Yücel Karakaş ve Fulya Apaydın'ın beraat kararını onaylamıştı. Karar 28 Ocak 1998 tarihinde Yargıtay tarafından bozulmuştu. Bozma kararı, Manisa Ağır Ceza Mahkemesi'nde süren işkence davasının sonucunun beklenmemesi ve Manisa Ağır Ceza ile Sulh Ceza Mahkemesi'nde gençler aleyhine açılan davaların beraatle sonuçlanması nedeniyle alınmıştı.

Öte yandan Manisalı gençlerin avukatlarından Sema Pektaş hakkında, işkence davasında yargılanan polislerin fotoğraflarını basına vererek "görevini kötüye kullandığı" iddiasıyla açılan dava 4 Ekim günü başladı. Ancak bu dava, 2000 yılı içinde sonuçlanmadı.

Neytullah Getiren

İstanbul Göztepe'de bulunan Mavi Çarşı alışveriş merkezine 13 Mart 1999 tarihinde düzenlenen saldırıya katıldığı iddiasıyla tutuklanan ancak daha sonra bu dava ile ilgisi bulunmadığı anlaşılan Neytullah Getiren'e işkence yaptıkları gerekçesiyle iki polis memuru hakkında açılan davaya 24 Ocak günü devam edildi. Ancak davanın, davacı tarafa bildirilmediği de aynı dönemde ortaya çıktı. Avukat Gülizar Tuncel, Ümraniye Cezaevi'nde bulunan Neytullah Getiren'e "bulunamadığı" gerekçesiyle davanın bildirilmediğini, kendisinin de 24 Ocak günü yapılan üçüncü duruşmayı tesadüfen öğrendiğini bildirdi. İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülen davada, Komiser Hüseyin Gelener ve Mustafa Kara adlı polisin yargılandığını belirten Avukat Tuncel, işkence nedeniyle Neytullah Getiren'in sağ kulağının duymadığını kaydetti.

27 Kasım günü yapılan duruşmada, Getiren 13 Mart 1999 tarihinde 6 arkadaşı ile birlikte gözaltına alındığını ve işkence gördüğünü bildirdi. Mahkeme heyeti, Adli Tıp Kurumu'na "Mağdura ait tıbbi belgelerin gönderilerek belirtilen izlerin, işkence izleri olup olmadığının veya kötü muamele sonucu meydana gelip gelmediğinin" sorulması için yazı yazılmasını kararlaştırdı. Polislerin avukatı İlhami Yelekçi, ise ara karara "işkence izi" yazılmasına itiraz etti. Yelekçi, "Zaten onlar bunu yazmak için can atıyor. İşkence tabirini çıkarın" dedi. Hakimin yasa maddesinde suç tanımının "işkence" diye yapıldığını belirtmesi üzerine Yelekçi, "İşkence ifade almak için yapılan darp ve cebirdir. Ancak burada ifade bile alınmamıştır. İşkence diye yazamazsınız" dedi. Ancak, karar bu biçimiyle yazıldı. Getiren'e yapılan işkence ile ilgili olarak açılan dava, 2000 yılı içinde sonuçlanmadı.

Süleyman Yeter ve 15 kişi

Limter-İş Sendikası eğitim uzmanı Süleyman Yeter ile aralarında gazetecilerin de bulunduğu 15 kişiye 1997 yılında gözaltında işkence yapan 8 polisin yargılanmasına 31 Ocak günü İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Duruşmada, müdahil avukatlardan Ercan Kanar, sanık polislerin tutuklanmasını istedi. Avukat Keleş Öztürk ise 17 Haziran 1999 tarihinde yapılan duruşmaya izleyici olarak katılan Şahin Kaplan adlı polisin müdahiller tarafından teşhis edildiğini hatırlatarak, bu polis hakkında dava açılıp açılmadığını sordu. Duruşma öncesinde, gazetecileri mahkemenin bulunduğu koridora sokmayan polisler, duruşmadan sonra da gazetecilerin adliye binasından çıkmasına izin vermedi. Gazetecileri tartaklayan polisler, duruşmayı izleyemeye gelenler arasında bulunan Bilge Tağaç, Hülya İmak, Nahide Kılıç, Kıvanç Aydın ve adı öğrenilemeyen bir kişiyi de döverek gözaltına aldı.

5 Nisan günü yapılan duruşmada da müdahil avukatlardan Ercan Kanar'ın, sanık polislerin tutuklanması yönündeki talebi reddedildi.

Davanın 25 Ekim günü yapılan duruşmasında Yeter'in ölüm kaydının mahkemeye geldiği belirtilerek, yakınları Sırma Yeter, Ayşe Yeter, Mustafa Yeter ve Dursun Yeter'in müdahillğine karar verildi.

Yıl içinde önemli bir gelişme yaşanmayan dava, 2001 yılına ertelendi. Davada Başkomiser Bayram Kartal, Komiser Yusuf Öz ve Sedat Semih Ay ile polisler Erdoğan Oğuz, Zülfikar Özdemir, Necip Tükenmez, Şaban Toz ve Bülent Duramanoğlu'nun 5 yıla kadar hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyor.

Asiye Güzel Zeybek

Süleyman Yeter'le birlikte gözaltına alınan gazeteci Asiye Güzel Zeybek'in gözaltında tecavüze uğraması nedeniyle Başkomiser Bayram Kartal, komiser Sedat Selim Ay, komiser yardımcısı Yusuf Öz, polisler Erdoğan Oğuz, Zülfikar Özdemir, Şaban Toz, Bülent Duramanoğlu ve Necip Tükenmez hakkında açılan soruşturma ekim ayı sonlarında takipsizlikle sonuçlandı. Aralarında 5 gazetecinin de bulunduğu 19 kişiye gözaltında işkence yaptıkları gerekçesiyle 8 polisin yargılandığı davada, İstanbul 7. Ağır Ceza Mahkemesi, Zeybek'e gözaltında tecavüz edilmesi nedeniyle suç duyurusunda bulunulmasına karar vermişti.

Zeybek'e, İstanbul Üniversitesi Çapa Tıp Fakültesi Psikiyatri Ana Bilim Dalı'ndan, "Travmatik yaşantıyla ilgili zihni sıkça meşgul eden düşüncelerin mevcut olduğu, travma sonrası stres bozukluğu yaşadığı ve anlatılanlardan hastanın travmatik bir deneyim yaşadığına dair kuvvetli ihtimal olduğu" yönünde rapor verilmişti. Raporla, söz konusu bulguların gözaltında iken tecavüze uğraması sonucu olabileceği gibi gözaltı ve cezaevi sürecinde yaşamış olduğu

olaylardan da kaynaklanabileceği, bunlar arasında tıbben ayırım yapılamayacağı belirtilmişti. Suç duyurusu üzerine açılan soruşturmada savcılığın, raporu "sanık polisler lehine değerlendirdiğini" ve takipsizlik kararı verdiğini belirten Zeybek'in avukatı Ercan Kanar AIHM'ye başvuracaklarını açıkladı.

Behzat Örs

1996 yılında Ankara'da gözaltına alınan Behzat Örs adlı kişiye işkence yaptıkları gerekçesiyle Hayati Akça, Osman Menteşe, Rıza Temir, Fikri Vedinli, Kadri Tuncel, Ali Tosun ve Remzi Ekçi adlı polislerin yargılanmasına Ankara 9. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 2000 yılında devam edildi. 2 Şubat günü yapılan duruşmada, Örs'ün Ankara Emniyet Müdürlüğü'nde gözaltında tutulduğu sırada çekilen video görüntüleri izlendi. Mahkeme heyeti, görüntülerden Örs'ün vücudunda ağrı ve yorgunluk belirtileri bulunduğunun anlaşıldığını tutanağa geçirdi. Mahkeme, Behzat Örs'ün kendisine işkence yapanları teşhis etmesi için, sanık polislerin fotoğraflarının Ankara Emniyet Müdürlüğü'nden istenmesine karar verdi.

2000 yılında sonuçlanmayan davada, 7 polisin TCY'nin 243. maddesi uyarınca 5 yıldan az olmamak üzere hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyor.

Orhan Kur

28 Temmuz 1997 tarihinde İzmir Balçova'da bir kavgaya karıştığı iddiası ile gözaltına alınan Orhan Kur adlı gence işkence yaptıkları gerekçesiyle Bülent Tezek ve Mustafa Yurdakul adlı polisler hakkında açılan davaya yıl içinde İzmir 7. Asliye Ceza Mahkemesi'nde devam edildi. Yıl içinde uzun süre polislerin hangi karakolda çalıştıklarının belirlenemediği dava, 2001 yılına ertelendi.

Yüksel Sırtı, Ender Bayram, Tolga Kanat, Umut Özçalık, Recep Işık

İzmir'de bir kişinin öldürülmesi nedeniyle 26 Ocak 1998 tarihinde gözaltına alınan Yüksel Sırtı, Ender Bayram, Tolga Kanat, Umut Özçalık ve Recep Işık adlı kişilere işkence yaptığı gerekçesiyle İzmir Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şubesi Ağır Suçlar Bürosu eski Amiri Hacı Murat Dursun hakkında açılan dava, 15 Şubat günü İzmir 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başladı. Duruşmada ifade veren Yüksel Sırtı, İzmir Emniyet Müdürlüğü Asayiş Şubesi Ağır Suçlar Bürosu eski Amiri Hacı Murat Dursun'un gözaltına alınanlara işkence yaptığını belirtti.

5 Temmuz günü sonuçlanan davada, Hacı Murat Dursun, "delil yetersizliği" gerekçesi ile beraat etti.

Yunus Atalay

İstanbul Okmeydanı'nda 24 Ağustos 1995 tarihinde gözaltına alınan Yunus Atalay'a gözaltında işkence yapılması nedeniyle Beyoğlu Ekipler Amirliği'nde görevli Komiser Müslüm Ayan, Mehmet Aksaç ve Müjdat Pamuk adlı polisler hakkında açılan dava, 29

Şubat günü sonuçlandı. Beyoğlu Asliye Ceza Mahkemesi, polisleri TCY'nin "kötü muamele" suçuna ilişkin 245. maddesi uyarınca önce 3'er ay hapis cezasına mahkum etti. Daha sonra 2 ay 7 güne indirilen ceza, ertelendi.

Yunus Atalay, işlettiği büfenin duvarına yazılan siyasi slogan nedeniyle polisler tarafından dövülmüş ve gözaltına alınmıştı. İki gün gözaltında kalan Atalay'a Adli Tıp Kurumu tarafından 10 günlük rapor verilmişti.

Gülderen Baran

Gözaltında gördüğü işkence nedeniyle bir kolu sakatlanan Gülderen Baran'a²⁰ işkence yaptıkları gerekçesiyle Mustafa Sara, Mustafa Taner Paylaşan, İbrahim Batur, Metin Şenol ve Yakup Doğan adlı polisler hakkında İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılan davaya 2000 yılı içinde devam edildi. Davanın 27 Eylül günü yapılan duruşmasında Gülderen Baran, yüzleştirme için davayla ilgisi olmayan kişilerle birlikte duruşma salonuna alınan polislerden Mustafa Taner Paylaşan'ı teşhis etti. Baran, Paylaşan'ın kendisine işkence yapanlardan biri olduğunu belirterek, "Şubedeyken bu sanık bıyıklıydı. Şimdi bıyığını kesmiş" dedi. Polislerden Yakup Doğan'ı hatırladığını söyleyen Baran, Metin Şenol'u ise teşhis edemedi. Sanıkların avukatı İlhami Yelekçi bunun üzerine teşhisi, sağlıklı olmadığı gerekçesiyle kabul etmediklerini söyledi. Yelekçi soruşturmanın genişletilmesi için taleplerini hazırlamak için süre istedi. Baran'ın avukatı Ergin Cinmen, 5 yıldan beri süren davanın gereksiz yere uzatıldığını ve talebin kabul edilmemesi gerektiğini söyledi. Yelekçi'nin taleplerini bildirmesi için 10 gün süre veren Mahkeme Heyeti, taleplerini bu süre içinde bildirmemesi halinde dosyanın mütaala hazırlamak üzere cumhuriyet savcısına iletilmesine karar vererek duruşmayı erteledi.

23 Kasım günü yapılan duruşmada, sanık avukatı İlhami Yelekçi, soruşturmanın genişletilmesi talebinde bulundu. Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulu tarafından verilen ve uzuv kaybının yaşandığının belirtildiği raporu kabul etmediklerini belirten Yelekçi, "Müdahil daha önce Cudi dağlarında eğitim görmüştür. Uzuv kaybının hangi tarihte meydana geldiği belli değildir" dedikten sonra yeniden rapor alınmasını talep etti. Sanık talebinin inceleneyeceğini belirten Mahkeme, sanık polisler Mustafa Sara ve İbrahim Batur'un yüzleşme yapılmak üzere getirilmesi için Cumhuriyet Savcılığı'na yazı yazılmasını kararlaştırdı. Dava 2000 yılı içinde sonuçlanmadı.

Şükrü Töre, Ali Akkurt

1994 yılının Şubat ayında gözaltına alınan Şükrü Töre ve Ali Akkurt'a işkence yaptıkları iddiasıyla yargılanan Başkomiser Mustafa Sara ve Mustafa Kaya adlı polis hakkında açılan dava, 30 Mart günü sonuçlandı.

İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, Mahkeme, Töre'ye işkence yapıldığını kabul etti. Tutanağa "Sanıkların, mağdur Töre'yi suçunu söyletme için soyup betona yatırdıkları, üzerine tazyikli su sıktıkları ve falakaya yatırdıkları ve yine askıya almak suretiyle yedi gün iş ve gücünden kalacak şekilde işkencede buldukları anlaşılmalıdır" ibaresini koyan Mahkeme, polisleri önce 10 ay hapis cezasına çarptırdı. Ancak "cezanın ertelenmesi halinde sanıkların ileride suç işlemekten çekinecekleri" kanaatine varan Mahkeme, daha sonra bu cezayı erteledi.

Mustafa Sara ve Mustafa Kaya hakkında İstanbul 4. Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılan dava, 17 Haziran 1997 tarihinde beraatle sonuçlanmıştı. Dosyayı inceleyen Yargıtay 8. Ceza Dairesi, ise Akkurt adına yapılan başvuruyu reddederken, Töre açısından sanıkların yeniden yargılanmasını istemişti.

G.Y.

İzmir'de sarhoş olduğu için evine götürmek üzere polis aracına aldıkları G.Y. adlı kadına tecavüz eden Necdet Yeniay ve Mehmet Aşkın adlı polisler hakkında İzmir 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılan dava, Nisan ayında sonuçlandı. Mahkeme, polislere tecavüz nedeniyle 7 yıl hapis cezası verdi. Daha sonra cezayı suçları görevde ve kendi muhafazaları altındaki bir kadına karşı işledikleri gerekçesi ile bir kat daha artırarak 14 yıla çıkaran Mahkeme, "duruşmalardaki iyi hallerini" göz önünde bulundurarak, iki polise 11'er yıl 8'er ay ağır hapis cezası verdi.

Olaydan sonra İzmir 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılan dava, Memurin Muhakematı Hakkında Yasa uyarınca durdurulmuş ve 4.5 ay kadar tutuklu kalan polisler tahliye edilmişti. Buca İlçe İdare Kurulu'nun verdiği men-i muhakeme kararının İzmir Bölge İdare Mahkemesi tarafından bozulması üzerine polislerin yargılanmasına yeniden başlanmıştı.

Suphi Diltaş

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, 26 Nisan günü yaptığı açıklamada, Komisyonun 1998 yılı Nisan ayında Şanlıurfa Merkez Kapalı Cezaevi'nde yaptıkları inceleme sırasında Suphi Diltaş adlı adli hükümlünün işkence görmesi nedeniyle yaptıkları suç duyurusunun ardından açılan davada 16 polis ve bir doktorun beraat ettiklerini ve kararın Yargıtay tarafından onaylandığını bildirdi.

²⁰ Gülderen Baran ile Kamil Yıldız, Ahmet Uğur, Hacı Aziz Hun ve Seyfullah Aydın adlı kişilerin "TDP üyesi oldukları" iddiasıyla yargılandıkları dava, 2 Mart günü İstanbul DGM'de sonuçlandı. DGM, Gülderen Baran ve Kamil Yıldız'ı önce TCY'nin 146. maddesi uyarınca ölüm cezasına mahkum etti. Ceza daha sonra ömür boyu hapis cezasına çevrildi. Ahmet Uğur ve Hacı Aziz Hun'a 12 yıl 6 ay hapis cezası verilen davada, Seyfullah Aydın hakkında beraat kararı verildi.

Nesrin Ekmekçi

Siirt'in Kurtalan ilçesinde Nesrin Ekmekçi'ye tecavüz ettiği iddiasıyla yargılanan astsubay İsmail Uysal hakkında verilen hapis cezası kararı Mayıs ayı içinde Askeri Yargıtay tarafından bozuldu. Jandarma Uzman Çavuş İsmail Uysal yargılandığı davada "zorla ırza geçmek ve kızlık bozmak" suçlarını işlediği iddiasıyla TCY'nin 416/1 ve 418/2 maddeleri uyarınca yargılanmıştı. Ekmekçi'nin sanıktan hamile kaldığını ve bir kız çocuğu dünyaya getirdiğini belirten Mahkeme, Uysal'ı 10 ay hapis cezasına mahkum etmişti.

Remziye Dinç

Remziye Dinç adlı kadına Batman'ın Kozluk ilçesine bağlı Güllüce köyünde 1994 yılı Aralık ayında tecavüz ettiği gerekçesiyle Ekrem Altuner, Ceyhan Altuner ve Nevzat Altuner hakkında açılan dava, 18 Mayıs günü sonuçlandı. Yargıtay'ın Dinç'in kemik incelemesinin yapılması için gönderdiği dosya, Batman Ağır Ceza Mahkemesi'nde TCY'nin "18 yaşını dolduran çocuklara tecavüz" suçunu düzenleyen 416/3. maddesi uyarınca tekrar ele aldı. Duruşmada kemik inceleme raporlarında olay tarihinde Dinç'in 18 yaşından küçük olduğunun tespit edildiği belirtildi. "Yine de Dinç kendi rızası ile cinsel ilişkiye girmiştir" kararında direnen Mahkeme, sanık koruculardan Nevzat Altuner hakkında 1 yıl 6 ay hapis cezası, diğer korucular hakkında ise beraat kararı verdi.

Batman 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 16 Haziran 1998 tarihinde sonuçlanan davada, Ekrem Altuner ve Ceyhan Altuner "delil yetersizliği" gerekçesiyle beraat etmiş, Nevzat Altuner'e ise 1 yıl 6 ay hapis cezası verilmişti. Mahkeme kararında, "tecavüzün Remziye Dinç'in rızasıyla gerçekleştiği" de öne sürülmüştü. Yargıtay ise 3 Kasım 1998 tarihinde Nevzat Altuner'e verilen cezayı bozmuş, Ekrem Altuner ve Ceyhan Altuner'in beraat kararını ise onamıştı.

Kamile Çiğci

Mardin Cumhuriyet Savcılığı, 1992 yılında Mardin'in Nusaybin ilçesinde gözaltına alınan Kamile Çiğci (45) adlı kadına gözaltında işkence yaptıkları ve tecavüz ettikleri gerekçesiyle 7 polis hakkında 2000 yılında dava açtı.

Gözaltında kaldığı 33 gün süresince çırılçıplak soyulduğunu, üzerine basınçlı su sıkıldığını, falaka ve askıya alındığını belirten Kamile Çiğci yaşadıklarını şöyle anlattı:

"Kulak zarım patladı. Daha sonraki günlerde birkaç polis beni tuttu, içlerinden birisi tecavüz etti. Ardından girintili çıkıntılı bir sopayı cinsel organıma soktular. Kanamam oldu. Uzun süre devam edince hastaneye kaldırdılar. Kısa süren tedavinin ardından tekrar hastaneye götürüldüm. Gözaltında kaldığım ilk 20 gün boyunca birçok polis bana defalarca tecavüz etti. Elle, ayakkabıyla, copla defalarca tecavüz ettiler.

Kaçıncı gün olduğunu hatırlamıyorum, ama son kez tecavüz ettiklerinde yine şiddetli bir kanamam oldu. Hastaneye kaldırdılar. Doktor 'safra kesesi hasar görmüş. Bu kadın ölüm sınırı gelmiş. Artık dokunmayın buna' dedi."

Kamile Çiğci daha sonra savcılıkta suç duyurusunda bulunmak istediğini, ancak ifadesini alan kadın savcının "Söylediklerini yazar ve suç duyurusunu kabul edersem, sana yaptıklarını bana da yaparlar" dediğini söyledi. Çiğci daha sonra 1999 yılında TİHV'de tedavi gördüğünü ve polisler hakkında Mardin Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunduğunu açıkladı.

Kamile Çiğci'ye TİHV tarafından verilen raporu delil olarak kabul eden Mardin Cumhuriyet Savcılığı, Mardin Emniyet Müdürlüğü'nde görevli komiser İbrahim Hakerler ile Yılmaz Papakçı, Nezir Karukuş, Kamil Vedat Karaman, Muhammet Özcan, Taner Tamişgün ve Elmas Erzincan adlı polisler hakkında TCY'nin "işkence" suçuna ilişkin 243., "tecavüz" suçuna ilişkin 416. ve "tecavüz sonucunda mağdurun sağlık durumunun ağır bir biçimde bozulması durumunda cezanın artırılmasına" ilişkin 418. maddesi uyarınca 18'er yıla kadar hapis cezası istemiyle dava açtı.

31 Mayıs günü başlayan davada, sanık polislerin ifadelerinin halen görev yaptıkları Erdemli (Mersin), Niğde, İstanbul, İzmir ve Adana'da alınmasına karar verildi.

Davanın 12 Temmuz günü yapılan duruşmasında sanıklardan Kamil Vedat Karaman, mahkemeye gönderdiği ifadesinde olayı hatırlamadığını ileri sürerek, Çiğci'nin İHD'nin yönlendirmesi sonucu şikayetçi olduğunu iddia etti. Kamile Çiğci duruşmada, 1991, 1992, 1993 yıllarında gözaltına alındığını ve her defasında tecavüz ve işkenceye maruz kaldığını belirterek, "Gözaltına alındığımda 3 polis bana tecavüz etti." dedi. Çiğci, 1991 yılındaki gözaltını olayını şöyle anlattı:

"Polisler evimi basarak beni gözaltına aldılar. Emniyet Müdürlüğü'nde bana, 'soyun' dediler. Soyduğum yerde 7 PKK militanı da vardı. Beni askıya aldıktan sonra falakaya yatırdılar. Gözaltında bana 3 polis tecavüz etti. 17 gün gözaltında kaldım"

1992 ve 1993 yıllarında da aynı şekilde gözaltına alındığını anlatan Kamile Çiğci, yine işkence ve tecavüze uğradığını söyledi. Çiğci, kendisine tecavüz eden polisleri teşhis edebileceğini söyledi. Avukat Eren Keskin ise müvekkilinin teşhis edebilmesi için polislerin tutuklanmasını, Kamile Çiğci ile aynı dönemde gözaltında tutulan ve Mardin Kapalı Cezaevi'nde tutuklu bulunan Adnan Karakaş adlı kişinin ve Diyarbakır'da Çiğci'yi ameliyat eden Dr. Mehmet Ekmen'in tanık olarak dinlenmesini istedi. 2000 yılı içindeki diğer duruşmalarda önemli bir gelişmenin yaşanmadığı dava, 2001 yılına ertelendi.

Emrullah Duman

İstanbul Zeytinburnu'nda "hırsızlık" yaptığı iddiasıyla gözaltına alınan Emrullah Duman adlı kişiye işkence yaptıkları için 5 yıla kadar hapis cezası istemi ile yargılanan 3 polis, 31 Mayıs günü Bakırköy 3. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada tutuklandı. Duruşmada ifade veren Ali Rıza Kurt, İbrahim Özen ve Tayfun Çetin Sav adlı polisler, suçlamayı reddettiler. Adli Tıp Kurumu'ndan aldığı 7 günlük raporu mahkemeye veren Emrullah Duman ise polislerin kendisine işkence yaptıklarını belirtti. İşkence raporunu dikkate alan mahkeme polislerin tutuklanmasına karar verdi. Duruşmada tutuklanan polisler Metris Cezaevi'ne gönderildi.

Enver Gündüz, Şehabettin Alp, Hanifi Turan, Hüseyin Avcu, Menşure Avcu, Şirin Ağahatun

Diyarbakır Cumhuriyet Savcılığı, "Yekbun" adlı örgüte üye oldukları iddiasıyla 12 Mayıs 1995 tarihinde gözaltına alınan Enver Gündüz, Şehabettin Alp, Hanifi Turan, Hüseyin Avcu, eşi Menşure Avcu, Şirin Ağahatun adlı kişilere gözaltında işkence yaptıkları gerekçesiyle dönemin Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü Terörle Mücadele Şube Müdürü Ramazan Sürücü'nün de aralarında bulunduğu 18 polis hakkında TCY'nin işkence suçunu düzenleyen 243., 245. ve "görevi ihmal" suçunu düzenleyen 230. maddeleri uyarınca dava açtı. Avukat Sezgin Tanrikulu davanın AIHM'ye götürülüp kabul edildiğini belirterek, davanın, dosyanın AIHM tarafından Türkiye'ye gönderilmesi üzerine açıldığını bildirdi.

Davada Ramazan Sürücü, Haluk Bayram Deniz, Hasan Koçak, Nebih Alpaslan, Gıyasettin Özturan, Mustafa Bölük, Cafer Ongün, Şevki Taşçı, Yusuf Ziya Evran, İlhan Kara, Recep Kaplan, Tevfik Işık, Ömer Uslu, İbrahim Uçar, Numan Çakır, Ekrem Korkmaz, Mahmut Yılmaz ve Orhan Çerçi adlı polisler hakkında toplam 145 yıla kadar hapis cezası istendi. 2000 yılı içinde görülmeye başlanan dava, 2001 yılına ertelendi.

Fatma Tokmak, Azat Tokmak

İstanbul DGM'de "PKK üyesi olduğu" iddiasıyla ölüm cezası istemi ile yargılanan Fatma Tokmak'ın 2,5 yaşındaki oğlu Azat Tokmak'a işkence yapılmasıyla ilgili açılan soruşturmada Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Dairesi,²¹ 2000 yılı içinde "izlerin ne zamana ait olduğunun belirlenemediği" yönünde rapor verdi. Daha önce "delil yetersizliği" gerekçesiyle 'takipsizlik' kararı veren Savcılık, bunun üzerine Haziran ayında ikinci kez takipsizlik kararı vererek, dosyayı kapattı.

İstanbul Tabip Odası tarafından 24 Nisan 1998 tarihinde verilen raporu geçersiz sayan savcılık, Azat Tokmak'ın elinde ve parmaklarında işkence sonucunda oluşan deri değişimini 'normal bulgular' olarak değerlendirmişti. Savcılığın verdiği ilk takipsizlik kararına itiraz etmesi üzerine dosya, tekrar

Savcılığa gönderilmişti. Savcılık ise Azat Tokmak'ın vücudunda saptanan sigara izlerinin ne zaman meydana geldiğinin belirlenmesi amacıyla Tokmak'ın Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Dairesi tarafından muayene edilmesini istemişti.

Şükran Aydın

Yargıtay, Mardin'in Derik ilçesinde 29 Haziran 1993 tarihinde gözaltına alınan Şükran Aydın adlı kadına gözaltında tecavüz edilmesi nedeniyle yargılanan Derik Jandarma eski Bölük Komutanı Yüzbaşı Musa Çitil hakkında verilen beraat kararını Haziran ayında bozdu. Kararda, Musa Çitil'in söz konusu suçu işlediği sırada Derik Jandarma Ala Komutanı olduğu ve davanın Askeri Mahkeme'de görülmesi gerektiği belirtilerek, görevsizlik kararı verilmesi gerektiği ifade edildi.

8 Ekim 1998 tarihinde Mardin 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, Musa Çitil, "delil yetersizliği nedeniyle" beraat etmişti. Türkiye'de mahkemelerden bir sonuç elde edemeyen Şükran Aydın'ın başvurusu üzerine AIHM, 24 Eylül 1997 tarihinde, Türkiye'nin Aydın'a 25 bin, avukatlarına da 9 bin Sterlin tazminat ödemesine karar vermişti.

Cafer Cangöz, Nurettin Kılıçaslan, Durmuş Kurt, Selma Turgut

İstanbul'da 22 Haziran 1995 tarihinde gözaltına alınan Cafer Cangöz, Nurettin Kılıçaslan, Durmuş Kurt, Selma Turgut adlı kişilere gözaltında işkence yaptıkları iddiasıyla Kadir Demirci, Metin Öztürk, Mahir Katırcı ve Fatih Harputlu adlı polisler hakkında İstanbul 6. Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılan davaya 2000 yılında devam edildi. Beş yıldır görülen davaya katılmayan sanık polislerin avukatı İlhami Yelekcı, 26 Eylül günü yapılan duruşmada sanıklardan Ayhan Bektaş'ın duruşma için mahkemeye geldiğini ancak bir önceki duruşmanın uzaması nedeniyle görevine dönmesi, Metin Öztürk'ün senelik izinde olması, Mahir Katırcı'nın tayininin çıkması ve Fatih Harputlu'nun da Tunceli'de görev yapması gerekçesiyle duruşmalara katılmadıklarını ileri sürdü. Duruşmada Cafer Cangöz duruşma saatine kadar aç bekletildiklerini belirterek, sanıkların duruşmalara getirilmemesine ve davanın sonuçlandırılmamasına tepki gösterdi.

Cevahir Temel

Adana Cumhuriyet Savcılığı, 17 Ocak 1997 tarihinde Adana'da evinde arama yapan polisler tarafından saçları kesilen Cevahir Temel'e işkence yapan Sami Çelik, Osman Soyuer ile Murat Esertürk adlı polisler hakkında Haziran ayında "kötü muamele" ve "görevi kötüye kullanmak" suçlamasıyla dava açtı.

²¹ Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Dairesi Başkanlığı'nı "gözaltına alınan kişilere yapılan işkenceyi gizleyecek şekilde, gerçek dışı rapor düzenlediği" gerekçesiyle Türk Tabipleri Birliği tarafından 6 ay meslekten men cezası verilen ancak Adalet Bakanlığı tarafından bu kararın uygulanmadığı Nur Birgen yapıyor.

Adana'da evinde arama yapan polisler tarafından saçları kesilen Cevahir Temel'in 7 Şubat 1997 tarihinde savcılığa yaptığı suç duyurusu reddedilmişti. Ancak davanın götürüldüğü AİHM'de görülmesi üzerine Adalet Bakanlığı'nın kararıyla dava açıldığı bildirildi. Adana 3. Asliye Ceza Mahkemesi'nde açılan dava, 2001 yılına ertelendi.

Garip Aygün, Sultan Aygün

İstanbul Ümraniye'de 18 Ocak 1995 tarihinde meydana gelen bir trafik kazası nedeniyle gözaltına alınan Garip Aygün ve Sultan Aygün adlı karı kocaya işkence yaptığı gerekçesiyle Turan Binali hakkında açılan dava 10 Temmuz günü Üsküdar 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde sonuçlandı. Turan Binali TCY'nin "işkence" suçunu düzenleyen 243. ve 245. maddeleri uyarınca yargılandığı davada beraat etti.

18 Ocak 1995 tarihinde direğe çarptıkları halde, bir kişinin yaralanmasına neden oldukları gerekçesiyle karakola götürülen Aygün çifti, burada 12 saat süreyle Turan Binali adlı polisin işkencesine maruz kalmıştı. Aygün ailesinin suç duyurusu üzerine Daha sonra Turan Binali, Üsküdar 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde TCY'nin 243 ve 245. maddelerine göre "işkence ve fena muamele yapmak"tan 2'şer kez cezalandırılması istemiyle yargılandığı davada beraat etmişti. Ancak Yargıtay kararı, "işkence ve kötü muamele" olduğu gerekçesiyle esastan bozmuştu.

Müslüm Turfan, Ahmet Turan, Dinçer Erduvan

İstanbul Cumhuriyet Savcılığı, 11 Kasım 1998 tarihinde gözaltına alınan Müslüm Turfan, Ahmet Turan ve Dinçer Erduvan adlı kişilere gözaltında işkence yaptıkları gerekçesiyle Mehmet Hallaç, Şeref Bayrakçı, Ahmet Okuducu ve Mahmut Yıldız adlı polisler hakkında dava açtı. 1 Kasım günü İstanbul 7.

Ağır Ceza Mahkemesi'nde başlayan davada 2000 yılı içinde önemli bir gelişme yaşanmadı.

Tamer Taylan

Bursa'da Tamer Taylan adlı kişiye işkence yaptıkları gerekçesiyle, Bursa Emniyet Müdürlüğü Mali Şube Müdür Vekili Mehmet Varol, Başkomiser Ragıp Doğandemir, Komiser Koray Keskin, Mustafa Kalaycıoğlu, Mehmet Kaçmaz, Kemal Nair, Mehmet Emin Güven, Nakşi Duran Seven, Yaşar Usta, Muammer Duran, Mustafa Yurtoğlu, Muzaffer Ak ve Yahya İlhan adlı polisler hakkında TCY'nin 243. maddesi uyarınca açılan davaya 2000 yılı içinde devam edildi.

Mustafa Tosun, Nazım Mercan, Özcan Kumuz, Nazım Özcan, Alev Yıldız, Ali Şahin Bütün

"DHKP-C örgütüne üye oldukları" iddiasıyla 1995 yılının Kasım ayında İstanbul'da gözaltına alınan Mustafa Tosun, Nazım Mercan, Özcan Kumuz, Nazım Özcan, Alev Yıldız ve Ali Şahin Bütün'e işkence yaptıkları gerekçesiyle Fethi Vuruşkan, Dursun Ali Öztürk, Savaş Akın adlı komiserler, komiser yardımcısı Erkan Kabakçılı ile polisler Nuh Çelik, Erhan Mamikoğlu, Halil Melengeç ve Talip Kaya hakkında açılan dava 14 Aralık günü sonuçlandı.

İstanbul 1. Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada polisler önce 1 yıl hapis ve 3 ay memuriyetten men cezası verildi. Mahkeme daha sonra cezayı TCY'nin 59/1 maddesini uygulayarak 10 ay hapis ve 2 ay 15 gün memuriyetten men cezasına indirdi. Bu ceza da "sanıkların bir daha suç işlemeyeceklerine dair kanaat" edinildiği gerekçesiyle ertelendi.

4. 2 CEZA VE TUTUKEVLERİNDE İNSAN HAKLARI

Tutuklu ve hükümlülere yönelik baskı ve saldırılar, F tipine geçiş süreci ve af tartışmalarının yoğun olarak yaşandığı 2000 yılında daha önceki yıllara oranla büyük ölçüde arttı. Siyasi tutuklu ve hükümlülerin yaşadığı yoğun baskıya karşın mafya ve dolandırıcılık suçlarından hüküm giyenler cezaevlerine cep telefonu ve silah bile sokabilecek kadar rahat koşullar buldular. Adalet, İçişleri ve Sağlık bakanlıkları arasında imzalanarak 17 Ocak günü yürürlüğe giren protokol, cezaevlerindeki baskıları artırıcı rol oynarken, 2000 yılı sonunda çıkarılabilen Af Yasası da cezaevlerinde gerginliğin artmasına neden oldu.

4. 2. 1. Cezaevlerinde Ölüm Orucu

1. Adalet, İçişleri ve Sağlık Bakanlıkları Arasındaki Protokol

6 Ocak günü Adalet, İçişleri ve Sağlık bakanları tarafından imzalanan protokol, F tipi cezaevleri

hazırlıklarını içeren bir "geçiş programı" olarak 17 Ocak günü yürürlüğe girdi. Avukat ve doktorların tutuklu ve hükümlülerle arasındaki ilişkiden, cezaevlerinin iç düzenine, açlık grevindekilerin zorla tedavi edilmesinden basının cezaevleri ile ilgili haberlerine kadar her alana müdahaleyi içeren protokol, 2000 yılında cezaevlerindeki gerginliğin en önemli nedenlerinden birini oluşturdu.

Cezaevlerindeki baskıların artmasına neden olan olan protokol, avukatların müvekkilleri ile görüşememe şikayetlerinin de artmasına neden oldu. Kamuoyunda da tepki ile karşılanan protokolün iptali istemi ile Danıştay'a çok sayıda dava açıldı.

ÇHD üyesi avukatlar, Şubat ayı başında protokolün iptali istemiyle Danıştay'da dava açtı. "Yürütmenin, yasamanın yetkilerini gasp ettiğine" dikkat çeken ÇHD Genel Başkanı Ali Ersin Gür, yürütme organı

YILLAR	HÜKÜMLÜ			TUTUKLU			GEN.TOPLAM
	ADLİ	TERÖR	TOPLAM	ADLİ	TERÖR	TOPLAM	
1990	27731	1642	29373	14488	1745	16233	45.606
1991	10652	395	11047	14760	1044	15804	26.851
1992	12301	522	12823	15597	3062	18659	31.482
1993	14300	847	15147	14681	4977	19658	34.805
1994	15787	1094	16881	15638	6412	22050	38.931
1995	20371	1637	22008	17058	7025	24083	46.091
1996	24651	2328	26979	17697	6207	23904	50.883
1997	32155	4179	36334	19346	4926	24272	60.606
1998	31647	4239	35886	19670	4835	24505	60.391
1999	37986	6145	44131	19953	3497	23450	67581
2000	20378	4467	24855	20467	4190	24657	49.512

tarafından hazırlanan protokolle avukatların ve tutukluların haklarının sınırlandırıldığını belirterek cezaevlerinde avukatların ayakkabı ve kemerlerinin çıkarıldığını, gizli olması gereken avukat-sanık yazışmalarının incelendiğini, ziyaretçilerin, mahkumların sayımı bitmeden cezaevinden çıkarılmayarak rehin tutulduğunu bildirdi.

TBB tarafından Danıştay'da açılan iptal istemli davada da, avukatların cezaevine girişlerinde elektronik cihazdan geçtikten sonra infaz koruma memurları tarafından elle aranması, üzerlerinde ve yanlarında bulunan her tür evrakın denetlenmesine ilişkin kurallar getirildiğine dikkat çekilerek, uygulamanın ise daha abartılı ve mesleğin icrasını engelleyici nitelikte olduğu kaydedildi. Başvuruda, "meslek sırrını yokeden, mahpus haklarını ihlal eden, savunma hakkını ortadan kaldıran ve avukatlık onurunu zedeleyen" üçlü protokolün kaldırılması istendi.

TTB Merkez Konseyi de protokolün bazı hükümlerinin yürütülmesinin durdurulması ve iptali istemiyle Danıştay'a dava açtı. Başvuruda, açlık grevine katılan tutuklulara sağlık durumları kritiklediğinde uzman tabip kararı ile derhal müdahale edilmesini ve tıbbi tedavi uygulanmasının öngörüldüğüne dikkat çekilerek, bu düzenlemenin tıbbi müdahalelerde hastanın tıbbi müdahaleyi reddetme hakkının varlığı ilkesi ile hekimlerin mesleki bağımsızlığının ve klinik özgürlüğünün sağlanması ilkelere ters düştüğü kaydedildi. Protokolün 66. maddesinde de hem eşitlik ilkesine hem hasta haklarından gizlilik ilkesine, hekimlerin mesleki bağımsızlığının sağlanması ilkesine aykırı düzenleme yapıldığı vurgulanan başvuruda, "Protokolün 74. maddesi protokolün diğer hükümleri ile çelişmektedir. Hem güvenlik gerekçesi ile muayene ve tedavi esnasında tutuklu hasta ile sağlık personeli yalnız bırakılmamakta, böylece

hekimin ve hastanın hukuksal düzenlemelerle teminat altına alınmış hakları ortadan kaldırılmakta, hem de firar olaylarında baş sorumlu olabileceği endişesi ile haklarında özel bir soruşturma yöntemi getirilmeye çalışılmaktadır. Bu madde ile aslında protokolün nasıl bir bakış açısı ile düzenlendiği açık bir biçimde ortaya çıkmaktadır. Bu bakış açısına göre tutuklu hastalar tedavi sürecinde öncelikle hasta değil her an kaçıma çalışan suçlulardır, hekimler ise tedavi hizmeti sunan tıp mensubu değil tutuklu hastanın kaçması için uğraşan potansiyel suçlulardır" denildi.

"Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevlerindeki Yönetim, Dış Koruma ve Sağlık Hizmetlerine İşlerlik Kazandırılmasına İlişkin Protokol"

BİRİNCİ BÖLÜM

GENEL HÜKÜMLER

Konu

MADDE 1: Bu protokolün konusu, ceza infaz kurumları ile tutukevlerindeki yönetim, dış koruma ve sağlık hizmetlerine işlerlik kazandırılmasından ibarettir

Amaç

MADDE 2: Bu protokolün amacı, ceza infaz kurumları ile tutukevlerindeki yönetim, dış koruma ve sağlık hizmetlerinin Adalet, İçişleri ve Sağlık Bakanlıklarının işbirliğiyle daha düzenli ve etkili bir şekilde yürütülmesini sağlamaktır.

Kapsam

MADDE 3: Bu protokol hükümleri; Adalet ve İçişleri Bakanlıklarının görevleri yönünden adliyeler ile kapalı cezaevleri ve tutukevlerini, cumhuriyet savcılığının talebi halinde de, açık cezaevleri ile çocuk ıslahevlerini, Sağlık bakanlığının görevleri yönünden

ise, tüm kapalı ceza ve tutukevleri ile açık cezaevleri ve çocuk islahahlerini ve hastaneleri kapsar.

İKİNCİ BÖLÜM

ADALET BAKANLIĞI'NA AİT YÜKÜMLÜLÜKLER

Duyarlı Geçit Uygulaması

MADDE 4: Tehlikeli suçluların (bunlar terör, çıkar amaçlı suç örgütü suçlusunu veya duruma göre adli suçlu olabilir) barındırıldığı cezaevlerinden başlamak üzere, ceza infaz kurumları ile tutukevlerinin dış ana giriş kapılarına duyarlı geçit cihazları monte edilerek, sıfat ve görevleri ne olursa olsun cezaevlerine giren ve çıkan herkesin bu duyarlı geçitlerden geçmesi sağlanacaktır. Söz konusu duyarlı geçitlerin başında kurum müdürü tarafından görevlendirilecek bir yetkili ile jandarma tarafından görevlendirilecek bir rütbeli (subay, astsubay, uzman çavuş) bulundurulacak, giriş ve çıkışlar müştereken kontrol edilecektir.

Personelin Aranması

MADDE 5: Mülki amir, Cumhuriyet Başsavcılığı, Cumhuriyet Savcılığı, Hakimler ve bu sınıftan sayılanlar, kontrolörler ile kurum müdürü hariç, cezaevinde görev yapan tüm personel, giriş kapısındaki duyarlı geçitten geçtikten sonra, bu geçit ile idare binası arasında, cezaevi müdürünün görevlendireceği bir memur tarafından üzerleri, çanta ve eşyası elle kontrol edilmek suretiyle ikinci bir fiziki aramadan geçirilecektir. Bu aramaya Adalet Bakanlığı'nca atamaya tabi görevlilerden birisi ile jandarma tarafından görevlendirilen rütbeli bir personel nezaret edecektir. Ancak, Adalet Bakanlığı'nca atanan personeli, görevli 2. müdür arayacaktır.

Dışarıdan Gelecek Eğitimci ve Sağlık Görevlileri ile Avukatların Aranması

MADDE 6: Eğitim ve öğretim çalışmaları ile sağlık hizmetleri yürütmek üzere, kurum dışarıdan görevlendirilecek her branştan öğretmen, öğretim üyeleri, müftü, vaiz ve din adamları, serbest çalışan meslek sahibi esnaf ve sanatkarlar, müzisyenler, konferansçılar, tabip, diş hekimi ve sağlık emmurları ile hükümlü ve tutuklu avukatları, duyarlı geçitten geçirilecek, ayrıca bu geçit ile idare binası arasında cezaevi müdürünün görevlendireceği bir memur tarafından üzerleri, çanta ve eşyaları elle kontrol edilmek suretiyle ikinci bir fiziki aramaya tabi tutulacaktır. Bu aramaya, Adalet Bakanlığı'nca atamaya tabi görevlilerden birisi ile rütbeli bir jandarma personeli nezaret edecektir.

Ziyaretçilerin Aranması

MADDE 7: Kurum dışarıdan gelip, cezaevindeki tutuklu ve hükümlülerle görüşmek isteyen ziyaretçiler, önce jandarma tarafından elle aranacak, sonra duyarlı geçitten geçirilecek, daha sonra da cezaevi idaresince görevlendirilmiş bir memur tarafından yine elle aramaya tabi tutulacaklardır.

Geçici Hizmetlilerin Aranması

MADDE 8: Bu protokolün 5 ve 6. maddelerinde sayılanlar ile görevliler dışındaki fırıncı, toptancı, kasap, elektrikçi, sebzeçi, postacı, çöpçü ve su tesisatçısı gibi kurumla iş ilişkisi bulunan ve belirli zamanlarda cezaevine gelen geçici hizmetliler, önce jandarma tarafından elle aranacak, sonra duyarlı geçitten geçirilecek, daha sonra da cezaevi idaresince görevlendirilmiş bir memur tarafından yine elle aramaya tabi tutulacaklardır.

Jandarmaların Aranması

MADDE 9: Cezaevinin birlik komutanı hariç, genel arama ve müdahale dışında, jandarmalardan herhangi birisi cezaevi binasına girmek istediğinde, önce görevli jandarma tarafından rütbeliler ise kendi amirlerince elle aranacak, sonra duyarlı geçitten geçerek kuruma girebilecektir. Bu aramaya Bakanlıkça atamaya tabi görevlilerden birisi nezaret edecektir.

Bayanların Aranması

MADDE 10: Bu protokolün 5, 6, 7 ve 8. maddelerinde aranması öngörülen personelden bayan olanları, bayan infaz ve koruma memurlarınca, bunların bulunmaması halinde, cumhuriyet başsavcısının talebi üzerine, mülki amirlerce görevlendirilen bayan polisler, bulunmadığı takdirde de görevlendirilen bayan memurlarca elle aranacaktır.

El Dedektörü ile Arama

MADDE 11: Duyarlı geçidin bulunmadığı veya arızalandığı cezaevlerinde, yukarıda 5, 6, 7, 8, 9 ve 10. maddelerde sayılan kişiler, duyarlı geçit yerine el dedektörü ile aranacaklardır.

Tutuklu ve hükümlüler, avukat görüş mahalline alınmadan önce, cezaevinde görevli iki memur tarafından elle üzerleri aranacak, yargılama ve savunma ile ilgili olanlar hariç, bulunan her türlü madde, eşya koşullarına dönerken kendilerine verilmek üzere alınacak ve muhafaza edilecektir.

Tutuklu ve hükümlüler, avukatı ile görüştüğten sonra, koşullarına gitmeden önce farklı memurlar tarafından tekrar aranacak ve avukatı tarafından kendisine verilmiş evrak ve belge varsa; yargılama ve savunma ile ilgili olanları hariç, görevli memurlarca düzenlenecek bir tutanakla alınarak, cumhuriyet başsavcılığına teslim olunacaktır. Bu evrak ve belgeler, suç teşkil etmedikleri ve yalnız savunma ve yargılama ile ilgili olduklarının tespiti halinde, savunma hakkını kısıtlamamak için en seri şekilde ilgilisine iade edilecektir.

Yaka Kartlarının Taktırılması

MADDE 12: Cezaevlerinde görevli tüm personel, cezaevlerinde eğitim, öğretim ve sağlık hizmetleri ile geçici hizmetlerin yapılması için dışarıdan görevlendirilen elemanlar, matbu, seri numaralı ve

ilgisinin açık kimliğini içeren fotoğraflı ve mahalli cumhuriyet başsavcılığınca imza ve mühürle tasdik edilmiş yaka kartı takarak, cezaevine girip çıkacaklardır. Bu kartlar, ilgililere zimmetle verilecek ve görevleri sona erdiğinde geri alınacaktır.

Giriş Kartı Zorunluluğu

MADDE 13: Hükümlü ve tutukluların avukatları ile ziyaretçilerine cezaevine girerken idarece kimlikleri alınarak yerine matbu, seri numaralı, cumhuriyet başsavcısı tarafından tasdik edilmiş giriş kartı verilecektir.

Bu kartların kayıp olmaması için cezaevi idaresince gerekli tedbirler alınacaktır.

Açık Görüş ve Ziyaretler

MADDE 14: Açık görüşler, tüzük ve genelgelerde belirtilen esaslar çerçevesinde yaptırılacaktır.

Açık görüş esnasında alınacak tedbirler hakkında, açık görüşten en az üç gün evvel, cumhuriyet savcısının başkanlığında cezaevi müdürü ve cezaevi jandarma birlik komutanının da katılacağı bir toplantı yapılacaktır, bu toplantıda alınacak kararlar, müştereken imzalanacak ve özel bir dosyada muhafaza edilecektir.

Açık görüşlerde ise; açık görüşün bitimini müteakip, görüş yerinde bulunan hükümlü ve tutuklular, görevliler nezaretinde dikkatli bir şekilde arandıktan sonra koğuş veya odalarına götürülecek, koğuş veya odalarda sayımlarının yapılmasından ve kimliklerinin fotoğraflı belgelerle kontrolünden sonra, eksik olmadığı kanaatinin oluşması üzerine, ziyaretçilerin kurum dışına çıkartılması sağlanacaktır. Normal ziyaretler, tüzükte belirtilen şekilde yürütülecektir. Bu ziyaretlerde de gerekli tedbirler, cezaevi idaresi ile jandarma tarafından müştereken alınacaktır.

Açık Görüş Yerlerinin Yaptırılması

MADDE 15: Tüzükte belirtilen esas ve amaçlar doğrultusunda, açık görüşlerin yaptırılması ve firarların önlenmesi için; yeni inşa edilecek cezaevlerinden başlamak üzere, fiziki yapısı müsait olan cezaevlerinin uygun bir yerinde, hükümlü ve tutukluların dışarıya çıkmasını, ziyaretçilerin ise içeriye girmesini önleyecek, hükümlü ve tutuklularla ziyaretçileri birbirinden ayıracak ve çağımızın teknolojisi kullanılmak suretiyle her türlü elektronik ve mekanik kontrol sistemini kapsayacak açık görüş yerleri yaptırılacaktır.

Aramaları Kolaylaştırıcı Tedbirler

MADDE 16: Arama ve sayımları kolaylaştırmak amacıyla, ceza infaz kurumları ile tutukevleri idaresince, aşağıdaki tedbirler eksiksiz olarak alınacaktır.

a-Kurum içi aramalara daha çok önem verilecek ve bu aramalar daha dikkatli bir şekilde yerine getirilecektir.

b-Aramalar, koğuş veya oda boşaltıldıktan sonra ayrıntılı, dikkatli ve eşyaya zarar vermeyecek bir şekilde yapılacak, daha sonra koğuş veya oda sakinleri tekrar koğuşlarına veya odalarına yerleştirilecektir.

c-Sabah ve akşam sayımları, havalandırma avlusu veya yemekhanede yapılmayacak, yatma planları da göz önünde bulundurularak, kesinlikle koğuşlarda yerine getirilecektir.

Akşam sayımları, koğuş veya odalarda yapıldıktan sonra bunların kapıları, kurum müdürü veya ikinci müdürü veya idare memuru başkanlığında, maltada nöbetçi infaz ve koruma memurları ile birlikte, kurumdaki nöbetçi infaz ve koruma başmemurlarından oluşan en az beş kişilik bir heyet tarafından kapatılacak, sabah sayımları aynı şekilde nöbetçi heyet tarafından yapılacak ve sayımdan sonra koğuş veya oda sakinleri yemekhane veya havalandırmaya çıkabileceklerdir. Sayımların yapılması ve kapıların açılıp kapatılması ile ilgili işlem ve sonuçları, yoklama defterine kaydedilecek ve sayıma katılanlar tarafından imzalanacaktır.

d-Dışarıdan içeriye, içeriden dışarıya olmak üzere, kanun, tüzük, yönetmelik ve genelge hükümlerince tespit edilenler dışında eşya, malzeme ve yiyecek maddesi alınmasına izin verilmeyecektir.

e-İhtiyaç maksadı ile daha önce içeriye verilen malzemelerin (plastik kova, plastik leğen, voleybol ağı, basketbol filesi ve bunun gibi firarda kullanılacak eşyaların) eskileri alındıktan sonra yenilerinin verilmesi sağlanacak, her koğuşa veya odaya verilen ve geri alınan bu malzemelerin cins, miktar, verilmiş ve geri alınış tarihleri belirtilmek suretiyle kaydı tutulacaktır.

f-İnfaz koruma başmemuru ve infaz koruma memurlarının koruma giriş ve çıkışları ile görevleri süresince mutlaka resmi elbise giymeleri sağlanacaktır.

Sayımlara Jandarmanın Katılması

MADDE 17:

a-Normal durumlarda yapılacak olağan sayımlara jandarma katılmayacak: ancak, olağanüstü durumlarda cumhuriyet başsavcısı veya başsavcının muvafakatı ile kurum müdürünün talebi üzerine jandarma sayımlara katılacaktır.

b-Sabah ve akşam sayımları dışında, şüphe ve ciddi görülen ihbarlar üzerine belirsiz saatlerde de aynı sayımlar yapılacaktır.

Aramalar

MADDE 18: Kuramlarda asayiş ve güvenliği sağlamak amacıyla; tüzük, yönetmelik ve genelge hükümlerine uygun olarak: 15 günü geçmeyecek süre içinde en az bir genel arama, faydalı görülmesi durumunda da, her

zaman kısmi arama yapılacaktır. Cumhuriyet Başsavcısının muvafakatı ile kurum müdürünün talebi üzerine jandarma da bu aramalara katılacaktır.

Cumhuriyet Başsavcısının talebi durumunda, aramalar emniyet ile de işbirliği yapılmak suretiyle yerine getirilecektir.

Açlık Grevleri

MADDE 19:

a-Tıbbi Tedbirler

1-Terör örgütlerince cezaevinde organize edilen açlık grevi veya ölüm orucu adı altında yürütülen eylemlerde, cumhuriyet başsavcısı veya onun muvafakatı ile kurum müdürü tarafından talep edilmesi durumunda, tıbbi müdahalede bulunmak üzere, yeteri kadar sağlık personeli ile araç, gereç, ilaç ve gerekli diğer malzemeler hazır bulundurulacaktır.

2- Açlık grevine katılanların sağlık durumları kritikleştiğinde, bu kişilere uzman tabip kararı ile derhal müdahale edilerek tıbbi tedavi uygulanacaktır. Bu kişiler, koğuş veya odalarından alınarak ayrı bir koğuş, oda, revir veya hastaneye konulacaktır. Alınmadığı takdirde jandarmadan yardım istenecektir.

b-Güvenlik Tedbirleri

1-Açlık grevine katılan veya bu eylemi yönlendirerek ölüme sebebiyet veren lider konumundaki hükümlü ve tutuklular ile diğerlerine gerekli kanuni yaptırımlar tavizsiz bir şekilde süratle uygulanacaktır.

2-Basın ve yayın organlarının röportaj, çekim ve eylemin propagandasını yapmalarına fırsat verilmeyecektir.

3-Açlık grevlerinin cezaevi dışındaki bazı gruplarca istismar edilmesinin önlenmesi için, cezaevinin koruma alanı içinde bildiri okuma, gösteri, basın toplantısı ve protesto gibi eylemleri yapılmasına müsaade edilmeyecektir.

Jandarmadan Gelecek Arama Talepleri

MADDE 20: İsyân, yangın, deprem gibi olağanüstü durumlarda veya firar teşebbüslerinin önlenmesi amacıyla, jandarma tarafından vaki olacak yazılı arama talebi, cumhuriyet başsavcılığınca değerlendirilecek ve gerekli görülürse birlikte arama yapılacaktır.

Koğuşlarda Kalacak Eşyanın Belirlenmesi

MADDE 21: Kapalı ceza ve infaz kurumları ile tutukevlerinde: Adalet Bakanlığı'nca belirlenenler dışında kalan eşya ve malzemeler koğuşlardan çıkarılacaktır.

Firarları Kolaylaştıracak Engellerin Kaldırılması

MADDE 22: Kapalı cezaevleri ile tutukevlerinde firarları kolaylaştıran, kontrol ve gözetlemeye engel

teşkil eden; her türlü bitki, ağaç, kameriye ve benzeri tabii ve suni örtülerin, bina ve ihata duvarlarının kenarlarına yapılmasına müsaade edilmeyecek, mevcut olanlar ise kaldırılacaktır.

Tutuklu ve Hükümlülerin Dışarıya Çıkarılmaması

MADDE 23: Kapalı cezaevleri ile tutukevlerinde barındırılan hükümlü ve tutuklular, çöp dökmek, odun kırmak, kömür taşımak, bahçede çalıştırılmak, tamirat yapmak, yiyecek almak ve benzeri hizmetler için cezaevi ihata duvarları dışına çıkartılmayacaktır. Kanun, tüzük, yönetmelik ve genelgelerde belirtilen hükümler dışında, hükümlü ve tutukluların kurum dışına çıkarılmasına (duruşma, başka yere nakil, hastaneye tedavi için götürülme halleri hariç) müsaade edilmeyecektir.

Vasıtaların Aranması

MADDE 24: Kapalı infaz kurumları ile tutukevlerinin çeşitli kapılarından giren ve çıkan motorlu veya motorsuz bütün araçlar (mülki amir, hakimler, cumhuriyet başsavcısı ve cumhuriyet savcılarını ile bu sınıflardan sayılanlar, kontrolörler ve kurum müdürünün aracı hariç) jandarma tarafından aranacaktır.

Kurumların Teknik Donanımı

MADDE 25: Terör cezaevlerinden başlamak üzere, mevcut kapalı cezaevlerinin dış korumasındaki aydınlatma, kule, tel örgü, kafes tel, ihata duvarı, dinleme cihazı, kamera, nöbetçi kulübeleri, kapı ve pencere demirleri ve elektronik kontrol cihazları gibi fiziki noksanlıkların giderilmesi suretiyle, tünel kazılarak vuku bulacak firarları önlemek üzere, Adalet Bakanlığı'nca bütçe imkanları ölçüsünde gerekli tedbirler alınacaktır. Yeni yapılacak ve yapılmakta olan cezaevlerinde de aynı fiziki tedbirler alınacak ve uygulamaya konulacaktır. Adalet Bakanlığı'nca belirlenecek ceza infaz kurumlarında "dinleme ve kamera sistemi" kurulacaktır.

Jandarmaya Ayrılacak Bölümler

MADDE 26: Projesi hazırlanacak ve yeni yapılacak cezaevi binaları ile ilgili olarak, il jandarma komutanlığının görüşü alınarak, jandarma için gerekli koğuş ve yemekhane gibi mekanlar Adalet Bakanlığı'nca yaptırılacaktır.

Kiralık Binalarda Mülki Amirlerden Görüş Alınması

MADDE 27: Kapalı ceza ve tutukevi olarak kullanılmak üzere kiralanacak binalar için o yerin mülki amirliğinden görüş alınacak ve kiralık binaların bulunmasında ve kiralanmasında mülki amirlerce cumhuriyet başsavcılıklarına gerekli yardım, destek ve kolaylık sağlanacaktır.

Cezaevi Çevresinde Yapılacak Kamulaştırmalar

MADDE 28: Haberleşmeyi, firarı, tünel kazmayı önlemek ve tutuklularla hükümlülerin güvenliklerini

sağlamak üzere, önem arz eden ceza ve tutuklevlerinin çevresindeki belli bir miktar arazi (güvenlik alanı olarak), Adalet Bakanlığı ile İçişleri Bakanlığı arasında varılacak mutabakat çerçevesinde bütçe imkanlarının elverdiği ölçüde kamulaştırılabilecektir.

Tutuklu Davalarına Öncelik Tanınması

MADDE 29: Mahkemelerde görülen davalarda, tutukluların duruşmalarına öncelik tanınacak ve cumhuriyet başsavcılarını, tutukluların adliye koridorlarında uzun süre bekletilmemesi için gerekli tedbirler alınacaktır.

Adli Tıp'tan Randevu Alınması

MADDE 30: Mahkemeler ve cumhuriyet başsavcılıklarınca Adli Tıp Kurumu'na yapılacak sevklerden önce, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü'nün genelgesi doğrultusunda, bu kurumdan randevu alınacak ve sevkler belirlenecek tarihlere göre yapılacaktır.

Sağlık Kuruluşlarından Muayene İçin Gün Alınması

MADDE 31: Tutuklu ve hükümlülerin muayene, tedavi, tahlil ve filmlerinin çekilmesi için, sağlık kuruluşlarına sevklerinde, mümkün olduğu ölçüde önceden randevu alınacak, sevkler jandarma tarafından randevu saatinde, sağlık kuruluşunda hazır olunacak şekilde yapılacaktır.

Sağlık Kuruluşlarındaki Tutuklu ve Hükümlü Koşullarında İç İnzibatın Sağlanması

MADDE 32: Kurum dışındaki sağlık kuruluşlarında tedavisi yapılan tutuklu ve hükümlülerin, toplu olarak buldukları mahkum koşullarında, iç düzenin sağlanması ve diğer idari işlemlerin yürütülmesi amacıyla, cezaevi yönetimince yeteri kadar infaz ve koruma memurunun bulundurulması sağlanacaktır.

Sevk ve Konaklamada Kolaylık Gösterilmesi

MADDE 33: Hükümlü ve tutukluların iller arası nakillerinde; bu nakillerde görevlendirilen jandarma devriye komutanının isteği üzerine, o yerin cumhuriyet başsavcısı ile irtibat kurularak, yolda konaklayacak yer, cezaevleri idaresince, tutuklu ve hükümlüler bekletilmeden, cezaevine alınacaktır.

Sevklere Kumanya Verilmesi

MADDE 34: Başka kurumlara sevkler yapılmadan bir gün önce, tutuklu ve hükümlüler için, gidecekleri mesafe de gözönünde bulundurularak, sevk yapan cezaevi idaresince yeteri kadar kumanya hazırlanacak ve sevk günü tutanakla araç komutanlarına teslim edilecektir. Ayrıca duruşmalara götürülecek hükümlü ve tutukluların, duruşma günündeki öğle yemeği, önceden kumanya olarak hazırlanıp kendilerine verilecektir.

Kaza ve Arıza Durumunda Vasıta Sağlanması

MADDE 35: Başka cezaevlerine hükümlü veya tutuklu sevklerinin yapılması sırasında, cezaevlerine ait araçların arıza ve kaza yapması halinde, yol güzergahındaki müdürlük teşkilatı bulunan ceza infaz kurumları veya tutuklevlerince, yolda kalan ekibe yeterli araç temin edilecek ve gidecekleri yere kadar gönderilmeleri sağlanacak, durum en seri haberleşme vasıtasıyla Bakanlığa bildirilecektir.

Jandarmaya İtaatsizlik ve Mukavemet Edilmesi

MADDE 36: Hastaneye, başka bir cezaevine veya duruşmalara yapılacak sevkler sırasında jandarma; hükümlü ve tutuklulara müşfik davranacak, adil ve insani muamele yapacaktır.

Ancak hükümlü ve tutukluların yolda, araçta ve cezaevlerindeki aramalarda, açık görüşlerde, sayımlarda ve hastanelerde yapılan görevler sırasında, jandarmaya itaatsizlik ve mukavemet etmeleri halinde; görevli jandarma tarafından gerekli inzibati tedbirler alınmakla birlikte, olayı belgeleyecek şekilde tutanak düzenlenerek, gerekli adli, idari ve inzibati işlemler yapılmak üzere cumhuriyet başsavcılığına iletilecektir.

Cezaevinde Dış Kontrol ve Arama

MADDE 38: Ceza İnfaz kurumu ile tutuklevindeki jandarma komutanı tarafından, devriye hizmeti için ayrılan jandarmaların, cezaevi etrafında gezmeleri, gerektiğinde idarenin yardımı ile su ve tuvalet kanalları ile benzeri yerleri kontrol etmeleri ve çöpleri aramaları sağlanacaktır.

Ayrıca, kaçak olarak insan, silah, toprak, kesici, delici, parlayıcı, yanıcı, yakıcı, patlayıcı, uyuşturucu madde ve benzerlerinin, içeriye girip çıkmasını önlemek amacıyla; cezaevine giren veya çıkan yiyecek, içecek ve giyecek maddeleri ile sandık, valiz, bavul, yatak, dolap, ranza gibi her türlü eşya ve malzemeler, cezaevi idaresinin de katılımıyla jandarma tarafından kontrol edilecektir.

İstek Dışı Nakillerde Yol Masrafı

MADDE 39: Disiplin, idari tedbir, olağanüstü hal, toplu nakil, dava nakli veya hizmet gereği gibi sebeplerle, kendi istekleri dışında başka bir cezaevine nakledilen hükümlü ve tutukluların vasıta masrafları ile jandarmanın harcırahları peşin veya avans olarak ödenecektir.

Sevklere Yol Paralarının Ödenmesi

MADDE 40: Bulunduğu cezaevinden başka bir cezaevine kendi isteği ile nakledilecek hükümlü ve tutuklular, muhafız jandarmaların yol paralarını ve harcırahlarını, cezaevi müdürlüğüne bir makbuz karşılığında ödeyecekler ve cezaevi müdürlüğü de, bu paraları bir tutanakla jandarma sevk devriyesi komutanına teslim edecektir.

Çalıştırma Halinde Jandarmaya Önceden Bilgi Verilmesi

MADDE 41: 647 Sayılı Cezaların İnfazı Hakkındaki Kanunun 17. maddesinde sayılan, kurum dışındaki iş yerlerinde, kapalı cezaevi hükümlülerinin çalıştırılması durumunda, cumhuriyet başsavcılığınca mahalli jandarmaya önceden bilgi verilecektir.

Kapılara Duyarlı Geçitlerin Yerleştirilmesi

MADDE 42: Devlet Güvenlik Mahkemelerinden başlamak ve daha sonra gerekli görülen ağır ceza mahkemelerinin bulunduğu adliye binalarına da uygulanmak üzere, ana giriş kapılarına duyarlı geçitler yerleştirilecektir. Ayrıca gerekli görülen adliyelerin duruşma salonlarına, kurşun geçirmez özel cam ve ses tesisatını ihtiva eden, muhafızları da içine alabilecek hacimde, muhafazalı yerler yapılacaktır.

Adliyelerde Nezarethanelerin Yapılması

MADDE 43: Büyükşehir adliyelerinden başlamak şartıyla, duruşmalar için bekletilen hükümlü ve tutukluların korunmalarını sağlamak üzere, adliyelerde; bütçe imkanları ölçüsünde, jandarma için ayrı bölmeleri olan, kadın ve erkek tutuklular için bölünmüş, tuvaletli, pencere, muhafazalı odalar inşa edilecektir.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

İÇİŞLERİ BAKANLIĞI'NA AİT YÜKÜMLÜLÜKLER

Dış Korumanın Jandarmaya ait Olması

MADDE 44: Kapalı cezaevleri ile tutukevlerinin dış korunması, hükümlü ve tutukluların başka cezaevlerine sevk edilmeleri, hastaneler ile duruşmalara götürülüp getirilmeleri, 2803 Sayılı Jandarma Teşkilat Görev ve Yetkileri Hakkındaki Kanun ile buna bağlı olarak çıkartılan Jandarma Görev ve Yetkileri Yönetmeliği hükümlerine göre, jandarmaya aittir.

Hastane ve Duruşmalara Sevkinin Geciktirilmemesi

MADDE 45: Cezaevi idaresince hasta hükümlü ve tutukluların hastaneye, duruşmaları olanların da mahkemelerine sevk edilmesi gerektiğine dair yazı, er geç bir gün öncesinden jandarmaya yazılacak, jandarma koruma birlik komutanlığı da, istenilen gün ve saatte hizmete uygun olacak şekilde sevkleri yapacaktır.

Açık Kurumlardan Kapalı Cezaevlerine Sevk

MADDE 46: Kanunlara göre bir suç işleyen veya kendilerine disiplin kurulunca disiplin cezası verilip, açık cezaevleri ile çocuk ıslahevlerinden kapalı cezaevlerine iade edilen hükümlüler, cumhuriyet savcısının talebiyle jandarma tarafından ilgili kapalı cezaevine teslim edilecektir.

Nakillerin Geciktirilmemesi

MADDE 47: Başka cezaevlerine nakledilecek tutuklu ve hükümlülerin nakilleri, ilgili yazıların jandarmaya intikal etmesinden itibaren en geç bir hafta içinde yapılacaktır.

Mahkeme Salonlarında Alınacak Tedbirler

MADDE 48: Adliyelerle mahkeme salonlarında, hükümlü ve tutukluların slogan atma, sözde saygı duruşunda bulunma, küfür, hakaret gibi eylemlerine engel olunabilmesi amacıyla, adli mercilerle jandarma ve polis tarafından gerekli önlemler alınacaktır.

Jandarmanın Müdahale İçin Çağrılması

MADDE 49: Açık ve kapalı cezaevleri ile tutukevleri ve çocuk ıslahevlerinde meydana gelen isyan, yangın, deprem, toplu firar, tünel kazma, duvar delme gibi asayiş ve güvenlikle ilgili olaylarda, iç güvenlik personeli ile duruma hakim olunamadığı takdirde, cumhuriyet başsavcısının veya onun görüşü alınarak kurum müdürünün talebi üzerine jandarma, kuruma girerek, olaya müdahale etmek suretiyle güvenlik ve asayiş sağlayacaktır.

Güvenlik Güçleri ile Birlikte Yapılacak Arama ve Operasyonlarla İlgili Esaslar

MADDE 50: İçişleri Bakanlığı, cezaevleri ile tutukevlerinde meydana gelen açlık grevleri, rehin alma, adam öldürme, yangın çıkarma, sabotaj, tünel kazma, isyan ve ayaklanma, arama ve sayımların yapılmasına karşı koyma, duruşma ve hastanelere, başka cezaevlerine gidecek veya tahliye edilecek olanlara engel olma gibi olayları önlemek amacıyla ceza ve tutukevi idaresi ile birlikte yapılacak arama ve operasyonların can kaybına meydan vermeksizin yürütülebilmesi için görevlendirilecek güvenlik güçlerinin önceden uygun ve yeterli her türlü araç, gereç ve silahla teçhiz edilmesi ve bu amaçla eğitilmesi için gerekli tedbirleri alacaktır.

Ceza ve tutukevi idaresi de, yeteri kadar sağlık personeli, ambulans ve ring araçlarını derhal hizmete sokacak şekilde hazır bulunduracaktır.

Acil Hastalıklar Halinde Sevk

MADDE 51: Kapalı cezaevi ve tutukevlerinde acil ve hayati tehlike arzeden hastalık durumunda, kurum amiri veya nöbetçi amirinin yazılı talebi üzerine jandarma, hasta hükümlü ve tutukluyu bekletmeden hastaneye sevkedecektir.

Öğretim Kurumlarına Sevk

MADDE 52: Kapalı ceza ve tutukevlerinde bulunup da, ilköğretim, lise, açık öğretim, yüksekokul veya üniversite giriş, ara ve bütünlüme sınavlarına girecek hükümlü ve tutuklular, cezaevi idaresince bildirilecek sınav tarihinde ve istenilen yerde bulundurulacak şekilde, jandarma tarafından sevk edilecektir. Sınav

yerlerindeki emniyet tedbirleri mülki amirliklerce aldırılacaktır.

Sınavların, imkanlar ölçüsünde önceden belirlenen cezaevlerinde yapılmasına çalışılacaktır.

Jandarma Tarafından Yolda Hükümlü Alınması

MADDE 53: Bir cezaevinden başka bir cezaevine tutuklu ve hükümlü götürülen jandarma, gidiş veya dönüş güzergahında bulunan cezaevlerinden başka cezaevine sevk edilecek tutuklu veya hükümlü var ise, güzergahı dışına çıkmamak kaydıyla, bunları teslim alacak ve yolu üzerindeki ilgili cezaevlerine teslim edecektir.

Mahalli Toplantıların Yapılması

MADDE 54: Cezaevlerinde mevcut sorunları mahallinde çözümü kovuşturmak maksadıyla cumhuriyet başsavcılar ve il jandarma komutanları ayda bir defa ve cezaevi müdürleri ile cezaevi jandarma birlik komutanları haftada bir defa toplantı yapacaklardır. Çözümüne kavuşturulamayan sorunlar, taraflarca üst makamlara bildirilecektir.

Gerek görüldüğü takdirde bu toplantılara, Sağlık Bakanlığı yetkilisi ile mülki amirin de talebi durumunda, ilgili diğer bakanlık ve kurumların yetkilileri çağrılacaktır.

Açık Kurumlarda Jandarmanın Görevli Olmaması

MADDE 55: Jandarma, cumhuriyet başsavcılıklarından talep gelmedikçe, açık cezaevleri ile çocuk islahahlerinde görev ifa etmeyecek, ancak yardım talep edilmesi durumunda verilen görevi yerine getirecektir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

SAĞLIK BAKANLIĞI'NA AIT YÜKÜMLÜLÜKLER

Boş Kadrolara Tabip veya Diş Hekimi Atanması

MADDE 56: Tam teşkilatlı kapalı ceza infaz kurumları ile tutukevlerinde boş bulunan tabip veya diş hekimi kadrolarına, Adalet Bakanlığı'nın talebi üzerine Sağlık Bakanlığı'nca kura ile tabip veya diş hekimi verilecek ve Adalet Bakanlığı'nca tayinleri yapılacaktır.

Boşluk Durumunda Tabip veya Diş Hekimi Görevlendirilmesi

MADDE 57: Tabip veya diş hekimi kadrosu olmayan veya askerlik, izin yahut rapor gibi nedenlerle kadrosu boş bulunan kapalı ceza ve tutukevleri ile açık cezaevleri ve çocuk islahahlerinde, cumhuriyet başsavcılığının yazılı talebi üzerine, mülki amirlikçe 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 88. ve 175. maddeleri uyarınca, her gün öğleden önce veya sonra çalışmak üzere, tabip veya diş hekimi görevlendirilecektir.

Sürenin (4) ayı geçmesi halinde, mülki amirlerce tabip veya diş hekimi görevlendirilmekle birlikte, Sağlık Bakanlığı'ndan da uygun görüş alınacaktır.

İlçe Cezaevlerinde Tabip veya Diş Hekimi Görevlendirilmesi

MADDE 58: Tabip veya diş hekimi kadrosu bulunmayan ve tam teşkilatlı olmayan, ağır ceza mahkemeleri dışındaki küçük ilçe kapalı ceza ve tutukevlerinde barındırılan hükümlü ve tutukluların, muayene ve tedavilerini yapmak, sicil ve müşahade dosyalarındaki "sağlık fişini" doldurmak maksadıyla, o yer cumhuriyet başsavcısının talebi ile mülki amirler tarafından, sağlık kuruluşlarında görevli tabip veya diş hekimlerinden biri veya birkaçı, haftada iki gün olmak üzere o yer cezaevlerinde görevlendirilecektir.

Uzman Hekimlerin Görevlendirilmesi

MADDE 59: Hayati tehlike arz eden acil hastalık halleri ile salgın hastalıkların baş gösterdiği tehlikeli durumlarda, cumhuriyet başsavcısının yazılı talebi ile mülki amirliklerce, sağlık kuruluşlarında görevli ve ihtiyaç duyulan branşlardaki uzman tabiplerden yeteri kadar görevlendirilecektir.

Yardımcı Sağlık Personelinin Temini

MADDE 60: Cezaevlerinde yardımcı sağlık personelinin bulunmaması veya yetersiz kalması durumunda, cumhuriyet başsavcılığının yazılı talebi üzerine, mülki amirlikçe 5442 Sayılı İl İdaresi Kanunu'nun 9/G maddesi uyarınca, yardımcı sağlık personeli görevlendirilecektir.

Diş Hekimlerinin Görevlendirilmesi

MADDE 61: Diş hekimi bulunmayan cezaevlerinde, hükümlü ve tutukluların diş ve ağız muayeneleriyle tedavileri için, cumhuriyet başsavcısının talebi üzerine, haftada bir günden az olmamak kaydıyla, mülki amirlikçe gerekli görevlendirme yapılacaktır.

Muhtaç Hükümlü ve Tutukluların Tedavi Masraflarının Karşılanması

MADDE 62: Muhtaç hükümlü ve tutukluların muayene ve tedavileri, "Yataklı tedavi kurumları işletme yönetmeliği"nin 55/H maddesi gereğince, ücretsiz sağlanacaktır. Hastane tarafından temin edilemeyen ilaç, tıbbi malzemelerle ortez ve protez bedelleri Adalet Bakanlığı'nca ödenecektir.

Muhtaç hükümlü ve tutukluların ayakta yapılan muayene ve tedavilerine ait ilaç, tıbbi sarf malzemesi ve tedavi giderleri, Adalet Bakanlığı'nca karşılanacaktır. bu giderler, müracaat tarihinde yürürlükte bulunan, Sağlık Bakanlığı fiyat tarifesi üzerinden ücretlendirilerek fatura edilecektir.

Adalet Bakanlığı'nca karşılanması öngörülen ilaç, tıbbi sarf malzemesi, ortez ve protezler, bu Bakanlığın anlaşma yapacağı eczanelerden temin edilecektir.

Hastanelerdeki Tedavilerin Hükümlü Koşullarında Yapılması

MADDE 63: Hastaneye sevk edilen hükümlü ve

tutuklular, yatarak tedavi edilmeleri gerektiği takdirde, o hastanede bunlara tahsis edilen "hükümlü koğuşuna" yatırılacak ve tedavileri burada yapılacaktır. Hükümlü koğuşu olmadığı takdirde, jandarma tarafından gerekli tedbirler alınarak tedavileri, hastanelerin diğer birimlerinde tamamlanacaktır.

Hükümlü Koğuşu Bulunmayan Hastaneler

MADDE 64: Buldukları mahal hastanelerinde "hükümlü koğuşu" bulunmaması veya hastalığın özelliği veya "hükümlü koğuşu" olan hastanede branş ve teknik donanım noksanlığı yüzünden, tedavi edilemeyen hükümlü ve tutuklu, gerekli tedavileri için tabiplerin uygun göreceği ağır ceza merkezlerindeki hastanelere, cumhuriyet başsavcılığınca derhal gönderilecektir. Burada tedavi altında buldukları sırada, tedavisinin aciliyeti nedeniyle başka bir tedavi kurumuna sevk edilmesi gereken hükümlü ve tutuklulardan, durumları sağlık kurulu raporlarıyla tevsik edilenler ve hayati tehlike içinde buldukları asgari çift doktor raporu ile belgelenenler, derhal belirlenen sağlık kurumlarına sevk edilecektir. Cumhuriyet başsavcılığı, jandarma ve hastane idaresince gerekli emniyet tedbirleri alındıktan sonra, hükümlü koğuşu varsa orada, yoksa 3. sınıf genel ve muhafazalı bir koğuş veya odaya yatırılacak ve tedavileri burada yapılacaktır.

Hasta Kadın Tutuklu ve Hükümlülerin Yatarak Tedavisi

MADDE 65: Hükümlü koğuşu bulunmayan veya yetersiz kalan hastanelerde, bayan hükümlü ve tutukluların yatarak tedavileri, hastanelerin 3. sınıf genel kadın koğuşlarında yapılacak; cumhuriyet başsavcılığı, jandarma ve hastane idaresi tarafından gerekli emniyet tedbirleri alındıktan sonra, bunların muhafazaları; öncelikle bayan infaz koruma memurlarınca, olmadığı takdirde mülki amirlerce görevlendirilecek bayan polis memurlarınca sağlanacaktır.

Tutuklu ve Hükümlülerin Muayenelerinde Gizlilik

MADDE 66: "Terörle Mücadele" ve "Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Kanunları" dışında kalan suçlardan hükümlü ve tutuklu olanların, hastanelerde muayeneleri sırasında, muayenenin yapıldığı oda veya bölümün muhafazalı olması durumunda, jandarmalar kapı dışında bekleyecek; yukarıda belirtilen kanunlarda sayılan suçlardan tutuklu ve hükümlü olanların muayeneleri ile oda veya bölümün muhafazalı olmaması durumunda diğer suçlardan tutuklu ve hükümlülerin muayene ve tedavilerinde, jandarmalar muayene odası içinde, ancak paravanın uzağında, doktorla hasta arasında geçecek konuşmaları duymayacak uzaklıkta koruma tedbiri olacaktır.

Bulaşıcı Hastalık Hallerinde Yapılacak İşlemler

MADDE 67: Umumi Hıfzısıhha Kanunu'nun 57. ve "Ceza İnfaz Kurumları ile Tutukevleri Yönetimine ve Cezaların İnfazına Dair tüzüğü" 224. maddeleri uyarınca, cezaevlerinde bulaşıcı hastalıkların başgöstermesi durumunda, hastaların derhal hastanelere sevk edilmelerinde veya cezaevlerinde tedavilerinde, mahalli sağlık kuruluşları ve gerektiğinde Sağlık Bakanlığı ile cumhuriyet başsavcılığı işbirliği içinde gerekli sağlık tedbirlerini alacaktır.

Hükümlü ve Tutuklulara Yapılacak Aşılar

MADDE 68: Ceza infaz kurumlarında, Sağlık Bakanlığı'nca ulusal aşı programı çerçevesinde, uygulamaya konulan aşilar, cumhuriyet başsavcılıklarının talebi doğrultusunda ve süresi içinde, mahalli sağlık kuruluşları tarafından yapılacaktır.

Hükümlü ve Tutukluların Verem Taramasından Geçirilmesi

MADDE 69: Kapalı ceza ve tutukevlerindeki tüm hükümlü ve tutuklular, asgari yılda bir defa dispanser hekiminin uygun gördüğü metotla taranacak, ayrıca ceza ve tutukevine yeni gelen her hükümlünün muayene edilmesi sağlanacak; bunlardan tüberküloz teşhisi konulanlar ile muayeneleri sırasında tespit edilen şüpheliler, bölge verem savaş dispanserlerine sevk olunarak, tetkik ve tedavileri yapılacak, tüberkülozlu hükümlü ve tutukluların, dispanser hekiminin belirleyeceği süre içinde, diğer hükümlü ve tutuklulardan ayrı yerlerde (revir gibi) barınmaları temin edilecektir.

Hastane Binalarında Hükümlü Koğuşu Ayrılması

MADDE 70: Ağır ceza teşkilatı bulunan il ve ilçelerdeki Sağlık Bakanlığı'na ait yeni kurulacak hastanelerde proje safhasında; mevcutlarda ise mahalli mülki amirin görüşü de alınarak, yeterli sayıda hükümlü ve tutuklu koğuşu ayrılacaktır.

Muhafız Görevlilere Kolaylık Gösterilmesi

MADDE 71: Hükümlü koğuşu bulunsun veya bulunması, yatarak tedavileri yapılan hükümlü ve tutukluların kaldığı hastanelerde görevli muhafız jandarmalara, infaz ve koruma memurları ile diğer görevlilere, sağlık kuruluşlarının yetkilileri ve personeli tarafından gerekli yardım ve kolaylıklar gösterilecektir.

Hastalara Refakatçi Memur Verilmesi

MADDE 72: Kapalı ceza ve infaz kurumları ile tutukevlerinden, sağlık kuruluşlarına sevk edilen ve burada muayene edilecek veya yatırılacak olan hükümlü ve tutukluların yanlarına, cezaevi idaresince, yeteri kadar infaz ve koruma memuru refakatçi olarak görevlendirilecek, hükümlü ve tutukluların

hastanelerdeki idari işlemleri bunlar tarafından yürütülecektir.

Hastanelerde Ziyaret

MADDE 73: Sağlık kuruluşlarında yatarak tedavi gören hükümlü ve tutuklu hastalar; cumhuriyet başsavcısının uygun göreceği ziyaretçilerle, tedaviyi yapan hekimin izni alınarak, hastane ziyaret gün ve saatlerinde, görevli infaz ve koruma memuru ve jandarma nezaretinde görüştürülecektir. Görüşmeden önce, bu protokolle belirtildiği şekilde ziyaretçilerin aramaları yapılacaktır.

Hastanelerdeki Firarlarda Sorumluluk

MADDE 74: Sağlık kuruluşlarında yatarak tedavi gören hükümlü ve tutukluların firar olaylarında, sağlık personelinin kusuru olup olmadığı mülki amirliklerce tahkik ettirilecek, sorumlu görülenler hakkında ceza ve disiplin yönünden gereği yapılacaktır.

Cezaevi Personelinin Eğitimi

MADDE 75: Cezaevi personelinin, temel sağlık bilgisi ve ilkyardım alanında eğitilmesi, cumhuriyet başsavcılığının talebi üzerine, il sağlık müdürlüklerince yerine getirilecektir.

BEŞİNCİ BÖLÜM

SON HÜKÜMLER

İstihbaratın Bildirilmesi

MADDE 76: Ceza infaz kurumlarının güvenlik ve asayiş ile ilgili olarak elde edilecek her türlü istihbarat, bu istihbaratı alan birim tarafından en kısa zamanda cumhuriyet başsavcısına, mülki amire ve jandarmaya bildirilecektir.

Genelgenin Teatisi

MADDE 77: Bu protokol hükümlerini değiştirecek mahiyetteki konularda, Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı ve Sağlık Bakanlığı tarafından, ceza infaz kurumları ve tutukevlerinin korunması ve sağlık hizmetleri ile ilgili olarak yazılan emir ve genelgelerin yayımından önce, ilgili bakanlıkların görüşleri alınacaktır. İlgili bakanlıklar 10 gün içinde görüşlerini bildireceklerdir. Bu süre içinde görüş bildirilmediği takdirde olumlu görüş verilmiş sayılacaktır. Daha sonra söz konusu emir ve genelgelerin birer örneği bilgi için ilgili bakanlıklara gönderilecektir.

Uyuşmazlıkların Giderilmesi

MADDE 78: Bu protokolün uygulanması sırasında çıkacak uyuşmazlıkların; eksiklik ve aksaklıkların giderilmesi amacıyla Adalet, İçişleri ve Sağlık Bakanlığı yetkilileri toplantıya çağrılacak ve toplantılar, genel müdürler seviyesinde yapılarak tespit edilen aksaklıklar giderilecektir.

Yürürlük

MADDE 79: Bu protokol 17 Ocak 2000 tarihinde yürürlüğe girer.

2. F Tipi Cezaevleri

1991 yılında yürürlüğe giren Terörle Mücadele Yasası'nın 16. maddesi²³ ile yasal dayanağı hazırlanan ve bundan sonra tüm hükümetlerin gündeminde olan F tipi (hücre tipi) cezaevlerine geçilmesinin 2000 yılındaki ilk adımı 6 Ocak günü İçişleri, Adalet ve Sağlık Bakanlıkları arasında imzalanan protokolle atıldı. Protokolle ilgili bilgi veren Başbakan Bülent Ecevit, cezaevlerinin yönetiminden kaynaklanan sorunlarının temelinden çözümlenebileceğini ve cezaevlerindeki yaşam koşullarının daha olumlu hale getirilebileceğini iddia etti. Koşuş sisteminin mafya ve terör tipi suç örgütlerinin egemenliklerini sürdürmesine olanak tanıdığı savunan Ecevit, "Yeni cezaevleriyle terör ve mafya örgütlerinin egemenliği de sona erecek. Bu nedenle, bazı çevreler bu tür cezaevlerinin hizmete sokulmasını önlemeye yönelik kampanya yürütüyor" dedi.

Bu dönemde insan hakları savunucuları ve sivil toplum örgütleri tarafından F tipi cezaevlerine karşı çeşitli kampanyalar düzenlendi. Tutuklu ve hükümlüler ile yakınları, hükümetin F tipi cezaevlerinin "ne kadar güvenli, insan onuruna yakışır" olduğu yönündeki açıklamalarına karşın bu tip cezaevlerinin "yasakçı, baskıcı" olduğunu anlatmak için seslerini yükselttiler. Ancak, bu ses muhalif basın organları dışında önemli bir yankı bulmadı. Ancak protesto gösterileri ve yılın ikinci yarısında F tipi cezaevlerine karşı kamuoyunda yükselen tepkileri değerlendiren Adalet Bakanlığı, F tipi tanıtım kampanyası başlattı. Öncelikle köşe yazarlarına yapımı tamamlanmak üzere olan bu cezaevlerini tanıtım turları düzenleyen Bakanlık, F tipine geçiş sürecini hızlandırdı.

Adalet Bakanlığı'nın izniyle 28 Temmuz günü Sincan F Tipi Cezaevi'nde incelemelerde bulunan İHD, Tutuklu Aileleri ile Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (TİYAD), TİHV ve Mazlum-Der tarafından hazırlanan rapor Temmuz ayı sonunda açıkladı. İHD Genel Başkanı Hüsnü Öndül cezaevine düzenledikleri inceleme gezisiyle "ilk elden, doğru bilgileri aldıklarını" belirterek, 'F tipi' cezaevlerine karşı çıkmalarının haklılığını gördüklerini söyledi.

Raporun "Değerlendirme" başlıklı bölümünde şu görüşlere yer verildi:

²³ "Bu kanun kapsamına giren suçlardan mahkum olanların cezaları, tek kişilik veya üç kişilik oda sistemine göre inşaa edilen özel infaz kurumlarında infaz edilir. Bu kurumlarda açık görüş yaptırılmaz. Hükümlülerin birbirleriyle irtibatına ve diğer hükümlülerle haberleşmesine engel olunur. Bu kurumlarda cezasının en az üçte birini iyi halle geçiren hükümlülerden şartlı tahliyelerine 3 yıldan az kalmış olanlar, diğer kapalı infaz kurumlarına nakledilebilirler. Bu kanun kapsamına giren suçlardan tutuklananlar da birinci fıkrada gösterilen şekilde inşaa edilmiş tutukevlerinde muhafaza edilirler. İkinci fıkrada hükümleri tutuklular hakkında da uygulanır"

“Cezaevinin ulaşımı zor ve geniş kamu arazisi içerisinde kurulmuş olması, cezaevi kompleksini kamunun en dolaysız haber alma ve incelemesinden mutlak şekilde izole ettiği açıktır. İlgili kişilerin (avukat, görüşçü) ulaşım ve iletişimi açısından sorun yaratacak, hak ihlallerinin tespit ve takibini ciddi biçimde zorlayacak.

Bekleme yeri 40-50 kişi kapasitelidir. Cezaevinin muhtemel kapasitesinin 368 kişi olacağı düşünüldüğünde bekleme yeri kapasitesi, avukat ve aile görüşlerinin süre, sayı ve periyotla sınırlanacağı izlenimi uyandırmaktadır.

Geniş açık arazi içerisinde başkaca bir bekleme yeri bulunmadığından aile ve avukatların bekleme süresince hava koşullarından ve fiziki zorluklardan korunması mümkün değildir. Her iki durumun da hukuksal ve sosyal açıdan eleştirilmeye ve değiştirilmeye muhtaç olduğu açıktır.

Bekleme odasında x-ray cihazı ve el ayası taraması cihazı bulunacağı belirtilmesine ve giriş kapısında ayrı bir x-ray cihazı ve boydan dilimli elektronik turnike kapı bulunduğu görülmeye rağmen, giriş bölümünde yer alan “erkek arama odası” ve “kadın arama odası” anlamına da gelmektedir. Bakanlığın önemli teknoloji yatırımı yaptığını açıkladığı cezaevi girişine ayrıca birer elle arama odası yerleştirilmesinin teknolojik yatırımın genel zihniyeti değiştirmede endişesini uyandırmıştır.

Kapatma bölümlerine geçilmeden incelenen ve başta 90 metre kare civarında üç adet salon olmak üzere değişik boyutlarda doğal ışık ve havalandırması bulunmayan mekan mescit, depo, çok amaçlı salon, çöp çıkışı, sığınak şeklinde isimlendirilmişti. Cezaevi iç mimarisi yönünden tutuklu ve hükümlülerin kapatılacağı bölümlere uzak ve isimlendirildikleri amaçlara elverişli görülmeyen bu bölümler hakkında yapılan açıklama tatmin edici bulunmamıştır.

İdari bina içerisinde, idari personel ile birlikte “Sosyal Hizmet Uzmanı” ve “Psikolog” için odalar ayrıldığı görülmüştür. Bu iki personelin hekim, diş hekimi, revir sağlık personelinin ayrılarak idari bina içerisinde yerleştirilmiş olması, bakanlığın bu mesleklere yaklaşımındaki ciddi yanlılığı göstermektedir. Bu meslek gruplarının fonksiyonel bir varlık gösteremeyecekleri açıktır.

Cezaevi merkezi yakınlarında bir kantin bölümü gösterilmiş olmakla birlikte tutuklu ve hükümlülerin bu mekanı kullanması imkan dışıdır. Böyle bir halde kantin kullanımı tamamen idarenin tasarrufu altında ve infaz koruma personeli dolayısıyla mümkün olacaktır.

Gerek yüklenici firmanın gerekse kontrol mühendisliğinin yazılı belgelerinde (metraj gibi teknik evrakında) bu birimlerden 1 kişilik hücre ve 3 kişilik

hücre şeklinde bahsedildiği belirlenmiştir. Üç kişilik izolasyon üniteleri ses ve ısı yalıtımlıdır. Kullanılan çok miktarda yalıtım malzemesinin ısı izolasyonu yönünden avantaj sağlaması mümkün olmakla birlikte ciddi bir ses izolasyonu yaratarak tecrit fonksiyonunu arttıracığı değerlendirilmiştir. Gerek havalandırma alanının gerekse ikinci kat ve birinci kat pencerelerinin görüş açısı olarak sadece duvara karşılık geldiği görülmüştür.

Tek kişilik hücrelerin havalandırmaları tüm örneklerinde bir de dış kapı (infaz koruma personeli kapısı) barındırmaktadır ve her koşulda bu hücrelerde havalandırmaya çıkış cezaevi iradesinin inisiyatifinde olacaktır. Bu durum ilgililerce de kabul edilmektedir.

Tek kişilik hücreler ve üç kişilik izolasyon ünitelerinin elektrik, su, ısıtma, merkezi yayın sistemleri bağımsız döşenmiştir ve dışarıdan kontrol edilmektedir. Teknik refakatçiler tarafından, bunun “sorunlu” bölmelere müdahale için bakanlık tarafından önerildiği açıklanmıştır. Isınma, aydınlanma ve su kullanma gibi temel hakların dahi bu ölçüde merkezi idarenin kontrolüne terk edilmesi ve hatta infaz koruma personelinin bireysel amaçlı kötü kullanımına imkan tanınması kabul edilemez.

Açık futbol sahasının tamamen cezaevi kapalı alanının dışında, nizamiye kapısına ve dış duvara yakın yerde tahsis edildiği, değil yüksek güvenlik iddiasında bulunan bir cezaevinde, sıradan bir cezaevinde dahi tutuklu ve hükümlülerin bu alana çıkarılmasının mümkün olmadığı belirlenmiştir. Ortak yemekhane bulunmadığı belirtilmiştir. İlahe bedelleri kişi başına 700 bin lira civarında ve dışarıdan kuru gıda alınmayacağı açıklamasıyla birlikte düşünüldüğünde bu durum tutuklu ve hükümlülerin beslenmesinde tamamen idari tasarrufa bağlı çok ciddi sorunlar yaşanabileceğini göstermektedir”

Bu arada TTB ve TBB başta olmak üzere birçok kitle ve meslek örgütü tarafından hazırlanan raporlarda da “Yüksek Güvenlikli Cezaevi” olarak tasarlanmış olan F tipi cezaevlerinin “sosyal izolasyon ve duyuşal yalıtma koşullarına sahip olduğu ve bu nedenle iddia edilenlerin aksine insan onuruyla bağdaşmayan çağdışı bir nitelik taşıdığı” vurgulandı.

F Tipi Protestoları

F tipi cezaevlerini protesto amacıyla 27 Temmuz günü İHD İstanbul Şubesi önünde yapılan basın açıklamasına müdahale eden polisler aralarında İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin’in de olduğu 15 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar akşam saatlerinde serbest bırakıldılar. Aynı gün İstiklal caddesinde lise öğrencilerinin yapmak istedikleri protesto yürüyüşünü de engelleyen polisler, 40 kişiyi tartaklayarak gözaltına aldı. Gözaltına alınanların 38’i daha sonra serbest bırakılırken, dövülen öğrenciler arasında kolu ve burnu kırılanlar olduğu bildirildi.

29 Temmuz günü İstanbul'da Galatasaray lisesi önünde F tipi cezaevlerine karşı basın açıklaması yapmak isteyen grubu zor kullanarak dağıtan polisler, 26 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanların bindirildikleri polis araçlarında ve gözaltında dövüldükleri öğrenildi.

Bakırköy'de de HADEP İstanbul Gençlik Komisyonu'nun basın açıklamasına müdahale eden polisler, 30 kişiyi gözaltına aldı. 30 Temmuz günü Bakırköy Adliyesi'ne sevk edilen ve burada adli tabiplik tarafından araçlarında ve gözaltında 2 günle 10 gün arasında değişen sürelerle rapor verildi.

Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Yardımlaşma Derneği ve çeşitli sivil toplum örgüt üyelerinin F tipi cezaevlerinin yapımının durdurulması istemi ile İstanbul'dan Ankara'ya yaptıkları yolculuk olaylı geçti. 28 Temmuz günü Kadıköy İskele Meydanı'nda toplanan tutuklu yakınlarının basın açıklaması yapmasına izin vermeyen polisler, Adapazarı'na ulaşan grubu TEM üzerinde durdurdu. Gruba müdahale eden polisler, 21 kişiyi döverek gözaltına aldı. Ağır biçimde dövülen 15 tutuklu yakını hastaneye kaldırıldı. Gözaltına alınanların serbest bırakılmasının ardından tutuklu yakınları 1 Ağustos günü Ankara'ya ulaştı. Ankara girişinde güvenlik görevlileri tarafından durdurulan tutuklu yakınları kente sokulmadı.

Ancak, 15 temsilcinin Adalet Bakanlığı'na gitmesine izin verildi. İHD Genel Başkanı Hüsnü Öndül ve temsilciler Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk ile yaklaşık 2.5 saat süren bir görüşme yaptı. TAYAD üyeleri adına bir açıklama yapan Şükran Ağdaş, görüşmeden tatmin olmadıklarını söyledi. Ağdaş, "Bakan Türk her zamanki şeyleri söylüyor. Çok güzel olduğunu söylüyor" dedi. TAYAD'dan 30'ar kişilik iki grup, 2 Ağustos günü Sincan F Tipi Cezaevi'ni gezdi.

Bu arada Adapazarı'nda dövülenler tarafından 3 Ağustos günü İstanbul Adliyesi'nde yapılan suç duyurusunun ardından düzenlenmek istenen basın açıklamasını engelleyen polisler, 40 kişiyi gözaltına aldı. Olay sırasında polis otobüsünün altında kalma tehlikesi geçiren tutuklu yakını Şükran Ağdaş hastaneye kaldırıldı.

30 Temmuz günü Ankara Güvenpark'ta basın açıklaması yapmak için toplanan bir grubu da polisler zor kullanarak dağıttı. Polisler, aralarında 29 Temmuz günü bir günlük sembolik açık grevine katılan Özgür Üniversite Başkanı Fikret Başkaya'nın da bulunduğu Mahmut Temizyürek, Esmâ Seviş, Leyla Uğraş, Alaaddin Uğraş, Abdullah Soner, Zeynep Şeker, Nazmiye Karakaya, Fatma Özçelik, Songül Ergül, Halil Çelik, Sabriye Güler, Ömer Leventoğlu, Kazım Savcı, Hilal Alar, Hikmet Gökçe ile soyadları öğrenilemeyen Emre ve Sinan adlı kişileri gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar Savcılık tarafından tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı.

Diyarbakır'da 30 Temmuz günü HADEP Merkez İlçe binası önünde toplanan yaklaşık 1500 kişilik grubu dağıtan polisler 3 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar daha sonra serbest bırakıldı.

İstanbul Galatasaray lisesi önünde 5 Ağustos günü hücre tipi cezaevlerini protesto amacıyla yapılan gösteriye müdahale eden polisler, 35 kişiyi gözaltına aldı.

6 Ağustos günü de tutuklu yakınları tarafından Boğaziçi Köprüsü üzerinde yapılmak istenen gösteriyi engelleyen polisler 19 kişiyi gözaltına aldı.

F tipi cezaevlerine ilişkin bir program nedeniyle 8 Ağustos günü CNN Türk adlı özel televizyon kanalının binasına gazeteci Mehmet Ali Birand'la görüşmeye giden tutuklu yakınlarına müdahale eden polisler, Şükran Ağdaş, Nadire Çelik, Eylem Göktaş ve Ali Rıza Eroğlu adlı tutuklu yakınlarını gözaltına aldı. Polisler tarafından dövülen Eroğlu, ayağından yaralandı.

İstanbul Galatasaray lisesi önünde 10 Ağustos günü hücre tipi cezaevlerini protesto amacıyla yapılan gösteriye müdahale eden polisler, 9 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanların Karaköy Karakolu'na götürüldükleri bildirildi.

12 Ağustos günü İstanbul İstiklal caddesinde F tipi cezaevlerini protesto amacıyla basın açıklaması yapmak isteyen tutuklu yakınlarına müdahale eden polisler, yaklaşık 50 kişiyi döverek gözaltına aldı. Bindirildikleri polis otobüsünde slogan atmaya sürdüren tutuklu yakınlarının yüzüne biber gazı sıkıldı. Olay sırasında fenalaşan Nadire Çelik hastaneye kaldırıldı.

17 Ağustos günü İstanbul Unkapanı köprüsü üzerinde F tipi cezaevlerini protesto amacıyla gösteri düzenlemek isteyen TAYAD üyelerini engelleyen polisler, Huriye Tavuk, Hamiyet Bayram, Yeter Özarslan, Hatice Nevruz, Kerime Eroğlu, Hülya Şimşek, Fadik Adıyaman, Mukaddes Özdemir, Jale Çelik, Serap Bozoğlu, Eylem Göktaş, Özlem Çakır, Derya Karahan, Özgür Toğaçak adlı kişileri gözaltına aldı.

İstanbul Beyoğlu'nda 19 Ağustos günü gösteri yapan TAYAD üyelerine müdahale eden polisler 30 kişiyi tartaklayarak gözaltına aldı.

20 Ağustos günü İstanbul Kartal Meydanı'nda toplanan tutuklu yakınlarına müdahale eden polisler, aralarında Yaşamda Atılım gazetesi muhabiri Nuran Doğan'ın da bulunduğu 30 kişiyi gözaltına aldı.

F tipi cezaevlerine karşı görüşlerini Adalet Bakanlığı'na iletmek üzere 20 Ağustos günü İstanbul'dan yola çıkan tutuklu yakınları Ankara'ya sokulmadı. 21 Ağustos günü Ankara-İstanbul otoyolunun Ankara girişindeki gişelerde durdurulan tutuklu yakınlarından Cemile Atmaca gözaltına alındı.

Diğer tutuklu yakınlarının da kimlikleri toplandı. Tutuklu yakınları, polislerin ancak temsilcilerinin Adalet Bakanı ile görüşebileceği açıklaması üzerine İstanbul'a döndü.

TAYAD tarafından F tipi cezaevlerini protesto amacıyla 26 Ağustos günü İstiklal Caddesinde düzenlenmek istenen basın açıklamasını zor kullanarak engelleyen polisler aralarında Özgür Gelecek gazetesi çalışanları Barış Açık ve Sema Gül'ün de bulunduğu 50 kişiyi döverek gözaltına aldı. Tutuklu yakınları, 29 Ağustos günü İstanbul Emniyet Müdürü, Beyoğlu İlçe Emniyet Müdürü, Çevik Kuvvet Şube Müdürlüğü ve Siyasi Şube'de görevli polisler hakkındaki suç duyurusunda bulundular. Suç duyurusu dilekçesinde gözaltına alınanların dövüldüğü, bir kişinin kolunun kırıldığı ve tecavüzle tehdit edildikleri bildirildi.

26 Ağustos günü Ümraniye'de EMEP, HADEP, ÖDP, SİP ve Birlik Halkevi tarafından düzenlenmek istenen basın açıklamasına müdahale eden polisler, 15 kişiyi gözaltına aldılar.

F tipi cezaevlerine karşı 6 Eylül günü Samsun'da yapılmak istenen basın açıklamasını engelleyen polisler, 13 tutuklu yakını gözaltına aldı.

9 Eylül günü İstanbul Beyoğlu'nda F tipi cezaevlerini protesto amacıyla basın açıklaması sırasında 62 tutuklu yakını gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan 40'ı savcılık tarafından, DGM'ye sevk edilen 12 kişi de daha sonra tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı. Özgür Gelecek gazetesi muhabiri Gülşen Dinler, Kutup Yıldızı müzik grubu elemanı Mehmet Kuruçay ise arandıkları gerekçesiyle tekrar gözaltına alındılar.

9 Eylül günü İstanbul Beyoğlu'nda F tipi cezaevlerini protesto amacıyla basın açıklaması sırasında gözaltına alınan 62 tutuklu yakını 11 Eylül günü savcılığa çıkarıldı. Gözaltına alınanlardan 40'ı serbest bırakılırken, 12'si "yasadışı örgüte yardım ve yataklık" iddiasıyla DGM'ye sevk edildi. İstanbul DGM'ye çıkarılan 12 kişi, tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakılırken, Özgür Gelecek gazetesi muhabiri Gülşen Dinler, Kutup Yıldızı müzik grubu elemanı Mehmet Kuruçay ise arandıkları gerekçesiyle tekrar gözaltına alındılar.

12 Eylül günü İstanbul Taksim'de de F tipi cezaevlerini protesto etmek amacıyla tutuklu yakınları tarafından yapılan gösterilerde, 25 kişi gözaltına alındı.

F tipi cezaevlerini protesto amacıyla 23 Eylül günü İstanbul Galata Kulesinde eylem yapmak isteyen 15 tutuklu yakını gözaltına alındı.

IHD İstanbul Şubesi tarafından Eylül ayı sonlarında yapılan açıklamada, Temmuz ve Ağustos aylarında hücre tipi cezaevleri uygulamasına karşı düzenlenen eylemlerde toplam 1834 kişinin gözaltına alındığı

bildirildi. Temmuz ayında 714 kişinin gözaltına alındığı, bunlardan 57 kişinin işkence ve kötü muameleye maruz kaldığı bildirilen açıklamada, Ağustos ayında ise 1120 kişinin gözaltına alındığı ve 49 kişinin işkence gördüğü belirtildi.

F tipi cezaevlerini protesto amacıyla 27 Eylül günü Adana Ceyhan Cezaevi önünde basın açıklaması yapmak isteyen tutuklu yakınlarını engelleyen polisler 6 kişiyi gözaltına aldı.

30 Eylül günü İstanbul Galata Kulesi'nde eylem yapmak isteyen tutuklu yakınlarına müdahalede 9 kişiyi gözaltına alan polisler, olayı görüntülemeye çalışan Milliyet gazetesi muhabirini de döverek başından yaraladı. 1 Ekim günü Savcılığa çıkarılan 6 kişi serbest bırakılırken, tutuklu yakınları Gülşen Arslan ve Yılmaz Kılıç ile Özgür Gelecek gazetesi muhabiri Derya Binay tutuklandı.

İstanbul Gaziosmanpaşa'da 1 Ekim günü protesto gösterisi yapmak isteyen 50 kişi dövülerek gözaltına alındı.

7 Ekim günü İstanbul Beyoğlu'nda F tipi cezaevlerini protesto etmek üzere toplanan gruba müdahale eden polisler, 30 kişiyi gözaltına aldı.

14 Ekim günü İstanbul Galatasaray Lisesi önünde eylem yapmak isteyen 10 tutuklu yakını dövülerek gözaltına alındı. 28 Ekim günü aynı yerde yapılmak istenen basın açıklamasını engelleyen polisler, 4 tutuklu yakını gözaltına aldı. 4 Kasım günü de tutuklu yakınlarının eylemine yapılan müdahalede 15 kişi gözaltına alındı. 18 Kasım günü Galatasaray Lisesi önündeki açıklamayı engelleyen polisler, 15 kişiyi döverek gözaltına aldı.

Bu arada İstanbul DGM Savcılığı, hücre tipi cezaevlerini protesto amacıyla Temmuz ayından itibaren İstanbul Galatasaray Lisesi önünde eylem yapan 51 tutuklu ve hükümlü yakını hakkında "tüm örgütlerin genel işlevine yardım ve yataklık ettikleri" iddiasıyla dava açtı. İddianamede sanıklar hakkında TCY'nin 169. maddesi uyarınca 4 yıl 6 aydan 7 yıl 6 aya kadar hapis cezası istendi.

10 Aralık İnsan Hakları Günü etkinlikleri çerçevesinde İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Bursa, Mersin ve Diyarbakır'da düzenlenen mitingler F tipi cezaevlerini protesto eylemlerine dönüştü. Beyoğlu semtinde yapılan gösterilere müdahale eden polis, 100'ü aşkın kişiyi döverek gözaltına aldı. Ümraniye Cezaevi önünde toplanan tutuklu yakınlarına da saldıran polis, 9 kişiyi gözaltına aldı. İzmir'de Konak Meydanı'nda yapılan gösterilerde 43, Eskişehir'de yapılan gösterilerde 44 öğrenci, Adana'da 12, Diyarbakır'da 5 kişi gözaltına alındı.

12 Aralık günü tutuklu yakınlarının F tipi cezaevlerine karşı yaptıkları eylem olaylı geçti. Öğle saatlerinde Sakarya Meydanı'nda toplanarak Atatürk Bulvarı üzerinden Adalet Bakanlığı'na yürüyen gruba

Güvenpark'ta polisler saldırdı. Saldırıda aralarında yaşlı kadınların da bulunduğu tutuklu yakınları, öğrenciler ve siyasi parti üyeleri acımasızca dövülürken, Kanal D kameramanı Ali Berber, Cumhuriyet gazetesi muhabiri Serdar Özsoy ile Evrensel gazetesi muhabiri Jülide Kalıç da yaralandı. Daha sonra ara sokaklardan ellerinde taşlarla Ziya Gökalp Caddesi'ne çıkan grup, polisleri taşladı. Göstericilerin geri çekilmesi sırasında DYP Genel Merkezi önündeki araçları taşlamaları üzerine, parti önündeki polisler havaya ateş açtılar. Polis bu sırada Kızılay Meydanı'nı trafiğe kapattı. Sakarya Caddesi ve çevre sokaklarda yeniden toplanan grubun polise taş atmaya başlaması üzerine polis göstericilerin üzerine panzerlerle su sıkı ve gaz bombası kullandı. Bunun ardından Sakarya Caddesi'nde toplanan grup, polisler tarafından desteklenen MHP'lilerin saldırısına uğradı. İki grup arasındaki taşlaşma sırasında, zaman zaman geri çekilen MHP'lilerin, polis panzerlerinin arkasına sığındığı gözlemlendi. Bir saat kadar süren bu çatışmanın ardından, göstericiler polis panzerlerinden basınçlı su sıkılarak ve gaz bombası atılarak dağıtıldı.

Göstericilerin sığındığı ÖDP, TSİP, Pir Sultan Abdal Derneği Genel Merkezi'nin bulunduğu bina ile Çankaya Belediyesi'ni taşıyan MHP'lilere polisler müdahale etmedi. Parti örgütlerinin bulunduğu binaya kapıyı kırarak giren polisler, ÖDP İlçe Örgütü'nde 21 gündür açlık grevi yapan tutuklu yakınları ile Ankara Tabip Odası Başkanı ve TİHV Ankara Tedavi Merkezi Sorumlusu Dr. Ümit Erkol'un da aralarında bulunduğu 15 kişiyi döverek gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar, binanın girişinde bekleyen MHP'lilerin de saldırısına uğradı.

Çatışmalarda 58 kişi gözaltına alındı. Durumları kötü olan 20 kişi Ankara ve Numune Hastanesi'nde tedavi altına alındı. Gözaltına alınanlardan Ümit Erkol ve İHD Ankara Şube Yöneticilerinden Mesut Çetiner akşam saatlerinde serbest bırakıldı. Haklarında Ankara Cumhuriyet Savcılığı tarafından "izinsiz gösteri düzenledikleri" iddiasıyla dava açılan 58 kişi, Ankara Nöbetçi 9. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı.

Bu arada Van 100. Yıl Üniversitesi'nde de aynı gün 'F tipi' cezaevlerini protesto amacıyla gösteri düzenleyen öğrencilere müdahale eden polisler, 200 öğrenciyi gözaltına aldı.

19 Aralık operasyonunun ardından tutuklu yakınları ve F tipi cezaevleri protesto eylemine katılan sivil toplum örgütleri üzerindeki baskılar daha da arttı. Türkiye çapında operasyonları protesto gösterilerine katılan yüzlerce kişi gözaltına alındı.

3. Af Yasası

1999 yılında Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'in veto etmesinin ardından 1999 yılı Kasım ayında askıya alınan af'a ilgili çalışmalar, 2000 yılında da gündemin önemli maddelerinden birini oluşturdu.

Cezaevlerinde büyük gerginliklere neden olan af tartışmaları sürerken, daha önceki affın kapsamına alınmayan siyasi tutuklu ve hükümlüler ile yakınları "genel af" çıkarılması taleplerini dile getirdiler.

Protestolar

23 Ocak günü İstanbul Bayrampaşa Cezaevi'nde kendini asan Mehmet Dinçer'in Af Yasası'nın çıkmamasını protesto etmek için intihar ettiği iddia edildi.

Çanakkale Cezaevi'nde 24 adli tutuklu ve hükümlü "Af Yasası'nın geciktirilmesini" protesto etmek amacıyla Mart ayında açlık grevine başladı. Bilecik, Sivas, Bursa ve Adapazarı Cezaevlerindeki adli tutuklu ve hükümlüler de destek için aynı dönemde açlık grevine başlarken, Balıkesir Cezaevinde bulunan 289 kişi de görüşe çıkmama eylemi başlattılar. Çanakkale Cezaevi'nde açlık grevini 20 Nisan günü sona erdiren tutuklu ve hükümlülerin sağlık durumlarının bozulduğu bildirildi. Bu arada Mayıs ayı içinde de açlık grevi yapan mahkumlardan bazılarının dövülerek Malatya, Sivas, Ordu ve Erzurum'daki cezaevlerine gönderildiği öğrenildi. Mahkumlar tarafından yapılan açıklamaya göre, 2 Mayıs günü Başsavcı Abdülkadir İlhan'la görüşürülmek üzere çağrılan 5 koğuş temsilcisi dövülerek başka cezaevlerine gönderildi, 3 Mayıs günü de "arama" gerekçesiyle koğuşlara baskın düzenleyen silahlı askerler 17 kişiyi döverek götürdü. Bunun üzerine koğuşlara barikat kuran mahkumlar direnişe geçti.

Kütahya E Tipi Cezaevi'nde 40 tutuklu 26 Haziran günü "Af Yasası'nın çıkmamasını" protesto etmek amacıyla eylem yaptılar. Bir gardiyanı da rehin alan tutuklular hakkında daha sonra idari soruşturma başlatıldı.

29 Haziran günü bir grup mahkum, 8 gardiyanı rehin alarak eylem başlattı. Eylem, tutukluların Afyon Valisi ile yaptıkları görüşmenin ardından 30 Haziran günü sona erdi.

İki adli mahkum Düzce Kapalı Cezaevi'nde 6 Temmuz günü yangın çıkardı. Kısa süre içinde kontrol altına alınan yangın sırasında bir mahkumun yaralandığı bildirildi.

Gaziantep Cezaevi'nde 10 mahkumun 11 Kasım günü diğer mahkumlardan ağır kesici ve antibiyotik ilaç toplayarak intihara kalkıştığı bildirildi.

"Şartla Salıvermeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Yasa"

TBMM'nin 1 Ekim günü açılışının ardından af çıkartılması yönündeki çalışmalara da hız verildi. Adalet Bakanlığı tarafından hazırlanan yasa tasarısı taslağı kamuoyunda tartışılırken, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Ali Suat Ertoşun, toplam kapasitesi 72.535 olan 556 cezaevinde 1 Ekim 2000 tarihi itibarıyla 72.841 tutuklu ve hükümlünün

bulduğunu belirterek, affın zorunluluk haline geldiğini açıkladı.

Koalisyonu oluşturan partilerin liderleri 5 Aralık günü yaptıkları toplantıda taslak üzerinde anlaşmaya vararak, tasarımı "Şartlı Tahliye Yasası" olarak TBMM'ye göndermeyi kararlaştırdılar. Aynı gün TBMM'ye gönderilen taslak, 6 Aralık günü Anayasa Komisyonu'nda ivedi olarak ele alınıp, kabul edildi.

Tasarının, komisyonda görüşülmeye başlamasından önce Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk ve TBMM Adalet Komisyonu Başkanı Emin Karaa ile toplanan MHP Grup Başkanvekilleri, "Bahçelievler katliamı" sanığı Haluk Kırıcı'nın yasadan yararlanamamasından memnun kalmadıklarını ve Anayasa Mahkemesi'nin yasanın kapsamını genişletmesi durumunda, Abdullah Öcalan'ın da şartlı tahliyeden yararlanabileceği kaygısını dile getirdiler. MHP'liler, TCY'nin "yasadışı örgüte yardım" suçunu düzenleyen 169. maddesinin kapsamı içine alınmasına da karşı çıktılar. Ancak MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin milletvekillerinin bu tepkisi üzerine, itiraz noktalarında önerge hazırlayıp, Meclis Genel Kurulu'na getirmelerini önerdiği bildirildi.

TBMM Adalet Komisyonu'nda 7 Aralık günü yapılan görüşmeler öncesinde de MHP'li milletvekillerinin TCY'nin "işkençe" suçuna ilişkin 243. maddesinin²⁴ ve Haluk Kırıcı'nın af kapsamına alınması yolunda girişimde bulunması, ortamı gerginleştirdi. Ancak, Komisyon daha sonra tasarımı hükümetin yolladığı şekliyle kabul etti. 8 Aralık günü gergin geçen bir oturumda kabul edilen "Şartlı Salıverme ve Erteleme Yasa Tasarısı" Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'e gönderildi.

Ancak Cumhurbaşkanı Sezer, yasa'yı Anayasa'nın eşitlik ilkesine aykırı olduğu gerekçesi ile 15 Aralık günü TBMM'ye iade etti. Cumhurbaşkanı'nın iade gerekçeleri özetle şöyle:

"Yasada eşitlik ilkesine aykırı düzenlemelere yer verilmiştir. Suç türü ve suçlunun kişiliğinden ayrı, kesinleşmiş hükümden önceki evreye dönük suça ve suçluya göre uygulanma öngörülmesi, şartla salıverme ve erteleme kavramlarının hukuksal nitelikleriyle bağdaşmaz.

Yasa, toplum vicdanını incitecek içeriktedir. Cezaevlerinin mevcudunun azaltılması gibi hukuksal değerden yoksun düşüncelerle af yetkisinin kullanılması, toplumda adalete duyulan güveni azaltır. 1991 yılındaki yasadaki şartla salıvermeden yararlanabilmek için çekilmesi gerekli ceza süresi konusunda suç türüne göre farklı düzenlemeler öngörülmüş olması, Anayasa Mahkemesi'nce iptal nedeni sayılmıştır. Aynı gerekçeler bu yasa yönünden de geçerli olacaktır. Aynı süre ceza alan iki hükümlüden birinin, sırf suçunun türü nedeniyle daha uzun ceza çektikten sonra şartla salıverilmesi,

cezaların farklı çektirilmesi sonucunu doğurmakta ve bu iki mahkum arasında eşitsizliğe neden olur.

Yasada, Anayasa'da 'affedilmeyecek suç' niteliğinde olan TCY'nin 125-157, 161, 162, 168, 171 ve 172. maddeleri ayrı tutulmuş, ancak, TMY'nin 'Cumhuriyet'in temel niteliklerini değiştirmeyi, bölünmez bütünlüğü bozma amaçlı örgütleri kuran, yöneten ve bölücülük propagandası yapanlara' ilişkin düzenlemesi kapsama alınmıştır. Eylemleri kamu düzenini bozan, kamu vicdanını inciten ve karşılığı idam cezası olan TCY'nin 450. maddesiyle (adam öldürme), müebbet ağır hapislik maddeler kapsama alınmasına karşılık, 7 günden 2 yıla kadar hapis cezası öngörülen tehdit suçuyla, 3 yıl hapis gerektiren firar suçunun kapsam dışı bırakılması çelişkidir. Irza geçme eylemleriyle mağdurun ölümüne neden olanlara müebbet hapis öngören 418. madde kapsam dışıyken, kaçırılan kimsenin ölümüne neden olanlara müebbet hapis öngören 439. madde kapsamındakiler kapsam içindedir. 240. madde (etki altında karar veren yargıçlar) kapsam dışıyken görevi kötüye kullanma kapsamdadır"

Hükümet ortaklarının tasarının aynen Cumhurbaşkanı Sezer'e gönderilmesi kararının ardından 21 Aralık günü yasa yeniden TBMM Genel Kurulu'nda ele alındı. Yine sert tartışmaların ardından aynen kabul edilen yasa, Cumhurbaşkanı Sezer tarafından aynı gün onaylandı. Daha sonra bir açıklama yapan Sezer, "Anayasa uyarınca yasa'yı onaylamak zorunda olduğumu" bildirdi.

Yaklaşık 35 bin mahkumun yararlanacağı hesaplanan yasanın uygulamaya konulmasıyla birlikte, 21 Aralık gününden itibaren, yasa kapsamına giren mahkumların tahliyesine de başlandı. Yasadan, haklarındaki ölüm cezası kararı kesinleşen ve dosyaları Meclis Adalet Komisyonu'nda bekleyen 64 kişiden 35'i de yararlandı.

4. Burdur Cezaevi Operasyonu

Türkiye çapında gerek cezaevlerinde gerekse dışarıda tutuklu yakınları ve sivil toplum örgütleri tarafından gerçekleştirilen F tipi cezaevleri protestolarında ilk patlama, Burdur Cezaevi'nde yaşandı. F tipi cezaevlerini protesto için mahkemelere çıkmayan DHKP-C, TİKB, TİKKO davalarından yargılanan 11 tutuklunun bulunduğu koğuşa 5 Temmuz günü askerler tarafından operasyon düzenlendi.

Sabah saatlerinde İzmir DGM'de görülen davalarına zorla götürülmek istenen tutuklular, koğuşa kapılarını barikat kurdular. Cezaevi yönetimi ile tutuklular arasında anlaşma sağlanamaması üzerine jandarmalar,

²⁴ Emniyet Genel Müdürü Turan Genç, 6 Aralık günü TBMM'ye gelerek DSP Grup Başkanvekilleri ile 7 Aralık günü de diğer grup başkanvekilleriyle görüştü. Turan Genç'in işkençe suçundan yargılanan veya mahkum edilen polislerin yasa kapsamına alınmasını istediği öğrenildi.

23 NİSAN 1999 TARİHİNE KADAR İŞLENEN SUÇLARDAN DOLAYI ŞARTLA SALIVERİLMEMEYE, DAVA VE CEZALARIN ERTELENMESİNE DAİR KANUN

Kabul Tarihi : 21.12.2000

MADDE 1. – 23 Nisan 1999 tarihine kadar işlenen suçlar nedeniyle;

1. Verilen ölüm cezaları yerine getirilmez. Bu durumda olanlar hakkında tabi oldukları kanunlardaki infaz hükümleri aynen uygulanır.

2. Müebbet ağır hapis cezasına hükümlü olanların çekmeleri gereken toplam cezalarından; şahsi hürriyeti bağlayıcı cezaya mahkum edilenler ile aldıkları ceza herhangi bir nedenle şahsi hürriyeti bağlayıcı cezaya dönüştürülenlerin toplam hükümlülük süresinden on yıl indirilir. İndirim, verilen her bir ceza için ayrı ayrı değil, toplam ceza üzerinden bir defaya mahsus yapılır. Ancak bir kişinin muhtelif suçlarından dolayı cezaları ayrı ayrı tarihlerde verilmiş olsa bile, bu cezalarının toplamı üzerinden yapılacak indirim on yılı geçemez.

Tabi oldukları infaz hükümlerine göre çekmeleri gereken toplam cezalarından veya toplam hükümlülük sürelerinden on yıllık indirim yapıldıktan sonra ceza süresi veya hükümlülük süresi dolmuş olanlar, iyi halli olup olmadıklarına bakılmaksızın ve istemleri olmaksızın derhal; toplam cezaları on yıldan fazla olanlar ise tabi oldukları infaz hükümlerine göre fazla olan cezalarını çektikten sonra şartla salıverilirler.

3. 23 Nisan 1999 tarihine kadar işlenen suçlar nedeniyle tutuklu olan sanıklardan;

a) Hazırlık soruşturmasında, iddianameye esas olan suçun niteliğine,

b) Son soruşturmada, iddianamede yazılı suça veya değişen suç niteliğine

göre kanunda belirtilen cezanın asgari haddi esas alınmak suretiyle, tabi oldukları infaz hükümlerine göre on yıllık indirim göz önüne alınarak, bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren otuz gün içinde, kamu davası açılmamışlar için savcılıklarca, kamu davası açılan tutuklu sanıklar için mahkemelerce, dosyaları Yargıtayda veya Askeri Yargıtayda bulunanlar ilgili dairesince veya başsavcılıklarınca bu Kanuna göre hesaplamalar yapılarak; tutukluluk halinin devamı veya kaldırılması hakkında karar verilir.

23 Nisan 1999 tarihine kadar işlenmiş ve ilgili kanun maddesinde ölüm, müebbet ağır hapis ve üst sınırı on yılı aşan şahsi hürriyeti bağlayıcı ceza öngörülen suçlardan dolayı haklarında henüz takibata geçilmemiş veya hazırlık soruşturmasına girişilmiş olmakla beraber dava açılmamış olan sanıkların yargılamaları yapılır. Yapılan yargılama sonunda mahkumiyetine karar verilenlere de hükmün kesinleşmesinden sonra bu maddedeki şartla salıverilme hükümleri uygulanır.

4. 23 Nisan 1999 tarihine kadar işlenmiş ve ilgili kanun maddesinde öngörülen şahsi hürriyeti bağlayıcı cezanın üst sınırı on yılı geçmeyen suçlardan dolayı haklarında henüz takibata geçilmemiş veya hazırlık soruşturmasına girişilmiş olmakla beraber dava açılmamış veya son soruşturma aşamasına geçilmiş olmakla beraber henüz hüküm verilmemiş veya verilen hüküm kesinleşmemiş ise, davanın açılması veya kesin hükme bağlanması ertelenir; varsa tutukluluk halinin kaldırılmasına karar verilir. Bu suçlarla ilgili dosya ve deliller, bu bentte öngörülen sürelerin sonuna kadar muhafaza edilir.

Erteleme konusu suç kabahat ise bir yıl, cürüm ise beş yıl içinde bu kabahat veya cürüm ile aynı cins veya daha ağır şahsi hürriyeti bağlayıcı ceza gerektiren bir suç işlendiğinde, erteleme konusu suçtan dolayı da dava açılır veya daha önce açılmış bulunan davaya devam edilerek hüküm verilir. Öngörülen süreler, erteleme konusu kabahat veya cürüm ile aynı cins veya daha ağır şahsi hürriyeti bağlayıcı ceza gerektiren bir suç işlenmesinin geçirildiğinde, erteleden yararlanan hakkında kamu davası açılmaz, açılmış olan davanın ortadan kaldırılmasına karar verilir.

5. Ancak;

a) Türk Ceza Kanununun 125 ila 157, 161, 162, 168, 171, 172, 188, 191, 192, 202, 205, 208, 209, 211 ila 214, 216 ila 219, 240, 243, 264, 298, 301 ila 303, 305 inci maddelerinde, 312 nci maddenin ikinci fıkrasında, 313'üncü maddesinde, 314'üncü maddesinin birinci fıkrasında, 339 ila 349, 366, 367, 383, 394, 403 ila 408, 414 ila 418 ve 503 ila 506'ncı maddelerinde,

b) Askeri Ceza Kanununun 54 ila 62, 69, 76, 78, 79 ila 82, 85, 87 ila 102, 118, 121 ila 129, 131, 134, 135, 140, 148, 153, 159 ve 160'uncü maddelerinde,

c) Kaçakçılığın Men ve Takibine Dair Kanunun 26 ila 30, 33 ve 36'ncü maddelerinde,

d) Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda,

e) Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanunun 1' nci maddesinde,

f) Orman Kanununun 91 ila 94, 104 ila 114'üncü maddelerinde,

g) Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 68'inci maddesinde,

h) Mal Bildiriminde Bulunulması, Rüşvet ve Yolsuzluklarla Mücadele Kanununda,

ı) Kararın Aklanmasının Önlenmesine, 2313 Sayılı Uyuşturucu Maddelerin Murakabesi Hakkında Kanunda, 657 Sayılı Devlet Memurları Kanununda ve 178 Sayılı Maliye Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamede Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 7'nci maddesinde,

i) Bankalar Kanununda,

j) Vergi, resim ve harçlara ilişkin kanunlarda

yer alan suçları işleyenler hakkında bu madde hükümleri uygulanmaz.

6. Daha önce şartla salıverilme hükümlerinden yararlandığı halde yeniden suç işleyerek hüküm giyenler ile daha önce çıkarılmış bir aftan yararlananlar, bu madde hükümlerinden yararlanamazlar.

7. Bu maddeden yararlanacaklar hakkında 647 sayılı Cezaların İnfazı Hakkında Kanunun Ek 2'nci maddesindeki indirim hükümleri uygulanmaz.

8. Bu Kanunun yayımı tarihinden sonra, cezaevinin disiplinini bozucu hareketlerinden dolayı disiplin cezası alanlar, Ceza İnfaz Kurumları ile Tevkifevlerinin Yönetimine ve Cezaların İnfazına Dair Tüzük hükümlerine göre disiplin cezaları kaldırılmadığı sürece, bu madde hükümlerinden yararlanamazlar.

9. Haklarında yakalama, tutuklama veya mahkumiyet kararı bulunup da firar halinde olanlar bu Kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren bir ay içinde resmi mercilere başvurup teslim olmadıkları takdirde bu madde hükümlerinden yararlanamazlar.

MADDE 2. – 28.8.1999 tarihli ve 4454 sayılı Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelemesine Dair Kanunun 1'inci maddesinin Anayasa Mahkemesince bir bölümü iptal edilen birinci fıkrası aşağıdaki şekilde yeniden düzenlenmiştir.

23 Nisan 1999 tarihine kadar sorumlu müdür sıfatı ile işlenmiş suçlar dahil, basın yoluyla veya sözlü veya görüntülü yayın araçlarıyla yahut miting, kongre, konferans, seminer, sempozyum, açık oturum veya panel gibi her türlü toplantılarda yapılan konuşmalarla işlenmiş olup; ilgili kanun maddesinde öngörülen şahsi hürriyeti bağlayıcı cezanın üst sınırı oniki yılı geçmeyen suçlardan dolayı oniki yıl veya daha az şahsi hürriyeti bağlayıcı bir cezaya mahkum edilmiş bulunan kimselerin cezalarının infazı ertelenmiştir.

MADDE 3. – Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 4. – Bu Kanun hükümlerini Bakanlar Kurulu yürütür.

sis ve gaz bombaları ile koğuşlara operasyon düzenledi. Daha sonra bir açıklama yapan Burdur Valisi Kaya Uyar operasyon sonucunda bir tutuklunun sağ kolunun koptuğunu, 10 tutuklu ve 10 askerin yaralandığını söyledi.

Operasyonda, Veli Saçılık adlı tutuklunun kolu koğuş duvarlarının iş makinası ile kırılması sırasında ezilerek koptu²⁵, Yusuf Timur, Asiye Güden, Kadir Ağbaba, Tuncay Yıldırım, Osman Özarlan, Neriman Saylı, Kazım Ceylan, Nuray Özçelik, Hülya Turuş, Mehmet Leylek, Ahmet Gün, Ali Aycan, Barış Gönülşen, Özgür Şahin ve Birsan Dermanlı adlı tutukluların ise ilk tedavilerinin yapılmasının ardından tekrar cezaevine getirildiği bildirildi.

Avukat Zeki Rüzgar, olay sırasında başına gaz bombası isabet eden Sadık Türk adlı mahkumun Antalya Devlet Hastanesi Beyin Cerrahi Yoğun Bakım Servisi'ne kaldırıldığını bildirdi. Bu arada 6 mahkumun Bergama, 12 mahkumun Aydın, 2 mahkumun Gebze, 8 mahkumun Uşak ve 13 mahkumun da Bursa'ya sevk edildiği, 18 mahkumun da tek kişilik hücrelerde tutulduğu bildirildi.

Tutuklular tarafından yapılan açıklamada, hücrelerin yerin 2 metre altında olduğu ve içinden kanalizasyon geçtiği bildirildi. Açıklamada, 5 Temmuz günü yaşanan olay sırasında yangının jandarmalar tarafından çıkarıldığı belirtilerek, operasyon şöyle anlatıldı:

"5 Temmuz günü saat 08.00'de tüm koğuşların çevresinde ve çatılarda askerleri gördük. Ulucanlar'da yaşananların tekrar yaşanacağını düşünerek barikatlar kuruldu. 08.30 sıralarında gaz, ses ve sis bombaları atılmaya başladı. Biz de geri, koğuşlara kaçmaya başladık. Tazyikli su püskürtüyorlardı. Suda yapışkan bir madde vardı. Bariyerleri biz yakmadık. Bizi dumanda boğmak için kendileri yaktılar. Ellerinde ateş püskürten bir şey vardı. Bu yüzden Yunus Aydemir ve

Cemil Aksu'nun yüzü yandı. Azime Arzu Torun'a gardiyanlar floresan lamba ile tecavüz etti. Kanaması sürüyor. Adil Coşar'ın cinsel organlarına vurulan cop darbesi nedeniyle kanaması devam ediyor. Tuncay Yıldırım ve Yusuf Timur isimli hükümlüler 3 metre yükseklikten aşağı atıldılar. İnanet Kandemir, Makbule Akdeniz kepçeye konularak toprak gibi hücreler tarafına boşaltıldılar. Yerde cop ve tekme ile dövüldüler. Halil Tiryaki cop ve kalasla dövüldü. Yere yatırılıp üstünde tepinildi. Kazım Ceylan'ın ise aldığı kalas darbeleri nedeniyle nefes alırken ciğerleri zorlanıyor. Ali Mitil ve Hüseyin Kilit'in ayakları, kalasla vurulması nedeniyle kırık ve alçıda. Yusuf Timur'un kafası ve yüzünde derin yara izleri var. Asiye Güden'in çenesinde 7 dikiş var. Hüseyin Bulut'un boynu mor ve yara içinde, Şahin Geçit'in eli çarpan sis bombası nedeniyle parçalandı. Veli Saçılık'ın kolu koptu. Sadık Türk'ün, kafasına bomba atılması nedeniyle kafatası çatladı. Özgür Kılınc'ın kolu, demir darbeleriyle kırıldı. Hülya Turuş'un da kaburgaları kırıldı. Astım hastası olan Birsan Dermanlı'nın durumu, aldığı darplar nedeniyle çok ağır"

İzmir Barosu avukatları Seray Topal, Gül Kireçkaya, Hacer Çekiç, Bahattin Özdemir ve Zeynel Kaya'nın 8 Temmuz günü cezaevinde yaptıkları incelemeden sonra hazırladıkları raporda, Cezaevi 1. Müdürü Katip Özen, 2. müdürler Naci Çan, Yavuz Erdemir, Mustafa Atlıhan ve Mehmet Öztürk, başgardiyanlar Ali Coşar,

²⁵ Operasyonda yaralandıktan sonra kopan kolunun yerine dikilmesi Isparta Süleyman Demirel Üniversitesi Hastanesi'ne sevk edilen Saçılık'ın kolu 11 Temmuz günü bir sokak köpeğinin ağzında bulundu. Olayla ilgili olarak açıklama yapan Isparta Valisi İbrahim Daşöz ise "Hastane görevlisi kolu biraz az derine gömmüş ya da mezarlığa bırakmış. Yani görevini tam yapmamış. Olay duyulunca ilk akla gelen, köpeğin bir insanı parçaladığı yönünde oldu. Polis ekiplerimiz büyük çaplı bir alarma girdi. Ama akla gelmeyen bir şekilde olduğu öğrenilince rahat bir nefes aldık. Görevli hakkında da bir soruşturma başlatacağız. Zaten kol, tıbbi bir müdahale ile kesilmiş" dedi.

Adil Akgün ve Bayram Özen ile Mehmet Ceylan, Ali Özmen, Murat Yılmaz, soyadları öğrenilemeyen Abdurrahman ve Süleyman adlı gardiyanların tutuklulara işkence yaptığı vurgulandı. Ali Coşar ve Adil Akgün adlı başgardiyanların bazı tutuklu ve hükümlülere tecavüz ettiği kaydedilen raporda, saldırının bir hafta önceden planlandığı savunuldu. Saldırıya 3 ilden gelen özel birliklerin de katıldığı belirtilen raporda, Cezaevi 1. Müdürü Katip Özen'in tutuklulara, "Burada Ulucanlar katliamı yapmak isteyenler var, gerginlik yapmadan çıkmanızı öneririm, aksi halde aradan çekilirim" dediği öne sürüldü. Olayların ardından Adalet Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada, cezaevi görevlileri hakkında soruşturma başlatıldığı bildirildi.

Bu arada Burdur Devlet Hastanesi'nden mahkumlara verilen raporlarda, "darp, gaz zehirlenmesi, vücuttan parça kopması, taciz ve tecavüze maruz kalma, kafada travma" gibi bulgulara rastlandığı belirtildi. Raporlarda, Sadık Türk, Asiye Güden, Veli Saçılık, Osman Özarslan, Kadir Ağbaba, Neriman Sayılı, Birsen Dermanlı, Yusuf Timur, Kazım Ceylan, Barış Gönülşen, Ahmet Gün, Mehmet Leylek, Tuncay Yıldırım, Hülya Turuş, Nuray Özçelik, Ali Aycan, Özgür Şahin adlı tutuklularda hayati tehlike bulunduğu kaydedildi. Tutuklulardan 32'sine de 2 gün ile 1 ay arasında değişen rapor verildi.

Olayın ardından Aydın E Tipi Cezaevi'ne sevk edilen H. Ali Günay, M. Devrim Şenöz, Osman Ali Çöpel, Yaşar Çavuş ve Emre Güneş adlı tutuklular ise 10 Temmuz günü Aydın Devlet Hastanesi'ne kaldırıldı. Burdur'dan Bergama Cezaevi'ne gönderilen tutuklular, saldırı sırasında güvenlik görevlilerinin, ses ve sis bombası kullandıklarını, yerlere mazot dökerek yangın çıkardıklarını, kepçelerle duvarları yıktıklarını ve basınçlı su sıkıldıklarını söylediler.

Bu arada operasyonda yaralandıktan sonra Bergama Cezaevi'ne gönderilen 6 tutuklu ve hükümlünün vücutlarındaki işkence izlerini gösteren fotoğraflarının gazetelerde yayımlanması üzerine İçişleri Bakanlığı'ndan yapılan yazılı açıklamada, mahkumların güvenlik görevlilerine "delici ve kesici" aletlerle direndikleri iddia edilerek, şöyle denildi:

"Koşuğlara girilmek suretiyle direniş gösteren 61 tutuklu ve hükümlüden, göz yaşartıcı gazdan etkilenen 15, kolundan yaralanan 1 tutuklu saat 23.30'da Burdur Devlet Hastanesi'ne sevk edilmişlerdir. Olay sonunda eyleme katılan 45 tutuklu ve hükümlü enterne edilerek Cumhuriyet Başsavcısı'nın talimatı ile müşahade koşuğlarına konulmuştur. Duvarın delinmesi maksadıyla kullanılan iş makinesinin çalışmasına engel olmak için iş makinesine saldıran bir tutuklu saldırı esnasında kolunu iş makinesine kaptırması ve yaralanmıştır. Göz yaşartıcı gaz ortamında ve olay anındaki aydınlatma koşullarının elverişsizliği nedeniyle tutuklunun bu hareketine mani olunamamıştır"

Açıklamada, "direnişin kırılmasına gerekecek kadar zor kullanılmasına, modern müdahale araç ve gereçlerinden yararlanılmasına, ateşli silah kullanılmamasına ve herhangi bir zayıya neden olunmaksızın isyanın sona erdirilmesine dikkat edildiği" de iddia edildi.

Adalet Bakanlığı da tutukluların fotoğraflarının basına yansması nedeniyle Bergama Cezaevi'nde bulunan yaralılar ve onları görüntüleyen tutuklular hakkında disiplin soruşturması başlattı.²⁶

TAYAD'dan yapılan açıklamada, cezaevi idaresinin, amacına aykırı kullanıldığını iddia ederek tutukluların elinde bulunan fotoğraf makinesini istediği belirtildi. Olaylardan sonra Bergama Özel Tıp Cezaevi'ne gönderilen ömür boyu hapis cezasına hükümlü Kemal Benli, 12'şer yıl 6 ay hapis cezasına hükümlü Özgür Kılınç, Ali Mital, Tuncay Yıldırım, 8 yıl 4 ay hapis cezasına hükümlü Yılmaz Babatümgöz ve tutuklu Ali Aycan'ın cezaevi yönetimi tarafından açılan soruşturma sonucunda hücre hapsine mahkum edildikleri bildirildi.

Operasyonda yaralananların tedavileri de yapılmadı. Veli Saçılık'ın annesi Kezban Saçılık, 20 Temmuz günü yaptığı açıklamada, oğlunu hastanede 10 dakika ziyaret edebildiğini belirterek, Saçılık'ın hijyenik olmayan bir ortamda ayaklarından zincirli olduğunu söyledi. Olaylarda kafatasından yaralanarak Antalya Devlet Hastanesi'ne kaldırılan Sadık Türk'ün de tedavisinin yarım bırakılarak Antalya Cezaevi'ne gönderildiği bildirildi. Avukatları Zeki Rüzgar ve Betül Vangölü, Türk'ün Bursa'ya sevk edilme kararı çıkmasına rağmen yeniden Burdur Cezaevi'ne gönderileceğini öğrendiklerini ve ilaçlarının cezaevine alınmadığını söylediler. Gebze Cezaevi'ne sevk edilen astım hastası Birsen Dermanlı'nın cezaevinde astım krizi ve kalp spazmı geçirdiği, ambulans olmadığı için hastaneye kaldırılmadığı, ancak hemşire ve doktorların müdahalesi ile yaşamının kurtarıldığı öğrenildi.

17 Eylül günü tutuklu yakınları tarafından yapılan açıklamada da operasyonun ardından Ceyhan Cezaevi'ne sevk edilen tutukluların tedavilerinin yapılmadığı bildirildi. Tutuklulardan Mustafa Candan'ın başındaki dikişlerin alınmadığı, Halil Tiryaki'nin gözlerinden rahatsız olduğu ve kaburgalarının kırık olduğu, Yusuf Demirtaş'ın kollarının tutmadığı, Hüseyin Tiryaki'nin vücudunda uyuşmalar olduğu, Kazım Ceylan'ın belinde rahatsızlık olduğu, Mehmet Leylek'de eklem ağrıları olduğu ve yüksek tansiyon hastası İbrahim Bozay'da görme kaybı yaşandığı, ağır yaralanan ve sol bacağı alçıda olan Ali Mital'in kangrene çevirme tehlikesi

²⁶ Burdur'dan Bergama Cezaevi'ne gönderilen Özgür Kılınç, Kemal Denli, Ali Mital, Tuncay Yıldırım, Ali Aycan ve Yılmaz Babatümgöz'ün 26 Temmuz günü Bergama Cezaevi'ne düzenlenen operasyonda dövüldükleri ve yaralandıkları bildirildi.

olduğu, Cem Şahin'in saldırı sırasında aşırı kan kaybettiği halde tedavi edilmedikleri öğrenildi.

Bu arada Burdur Cezaevi'ndeki olaylarda yaralanan 62 tutuklu ve hükümlünün avukatları, Konya Jandarma Bölge Komutanı Tahsin Baltacı, Burdur İl Jandarma Alay Komutanı Ali Sait Erduran, Cezaevi Müdürü Katip Özen'in de aralarında bulunduğu 54 jandarma, özel tim görevlisi ve infaz koruma memuru hakkında "işkence, tehdit, hakaret, tecavüz, cinsel taciz, gasp, yağma, görevi suistimal ve ihmal" suçlamasıyla suç duyurusunda bulundular.

IHD Ankara Şube yöneticileri ve tutuklu yakınları tarafından 7 Eylül günü Yüksel caddesinde yapılan basın açıklamasında Veli Saçılık'ın Haymana Cezaevi'nden Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'ne getirildiği belirtilerek, yolda jandarmaların cezaevinde de gardiyanların kötü muamelesine maruz kaldığı kaydedildi.

Ekim ayı ortalarında Burdur'daki olaylar nedeniyle 61 tutuklu ve hükümlüye, "Kamu malına zarar verdikleri ve disiplini bozdukları" iddiasıyla açılan soruşturma kapsamında 15 gün hücre cezası verildi. Burdur Cumhuriyet Savcılığı da Kasım ayında bu mahkumlar hakkında dava açtı. İddianamede, mahkumların "cezaevi idaresine karşı toplu isyan" suçu işledikleri iddia edilerek, operasyonun 11 hükümlünün İzmir DGM'de sürdürülen bir soruşturma ile ilgili Burdur Ağır Ceza Mahkemesi'nde ifadelerinin alınmasına ilişkin gönderilen yazıya rağmen, mahkemeye çıkmak istememeleri üzerine düzenlendiği belirtildi. Operasyonda bazı görevlilerin yaralandığı, cezaevinde 30 milyar liralık zararın meydana geldiği öne sürülen iddianamede, mahkumların TCY'nin 304/1. maddesi uyarınca 7 yıl 6 aya kadar hapis cezasına mahkum edilmesi istendi. 20 Aralık günü Burdur Asliye Ceza Mahkemesi'nde başlayan ve duruşma tarihi tebliğ edilmediği için mahkum avukatlarının katılmadığı dava, 2001 yılına ertelendi.

5. Bergama Cezaevi

26 Temmuz günü Bergama Cezaevi'ndeki DHKP-C davasından yargılanan tutukluların koğuşunda tünel bulunduğu iddia edilerek operasyon²⁷ düzenlendi. Cezaevi idaresinin sayım almak istemesiyle başlayan gerginlik sonucunda düzenlenen operasyonda, koğuşların çatıları yıkıldı. Burdur Cezaevi'ne düzenlenen operasyonda olduğu gibi iş makinelerinin kullanıldığı ve silah seslerinin duyulduğu belirtilen operasyon sırasında avukatların cezaevine girmesine izin verilmedi. Bergama Cumhuriyet Başsavcısı Ahmet Berke ve İzmir Vali Vekili Ramazan Türk, yaptıkları açıklamalarda cezaevine operasyon düzenlenmediğini iddia ettiler.

Mahkumların barikat kurduğu C-2, C-3 ve C-4 koğuşlarına 27 Temmuz günü sabah saatlerinde de gaz bombası atıldı, çatıdaki güvenlik görevlileri içeri

basınçlı su sıktı. Bergama Cumhuriyet Başsavcısı Ahmet Berke ile birlikte tutuklularla görüşen İzmir Baro Başkanı Çetin Turan daha sonra yaptığı açıklamada, "Mahkumların bir isteği var, koğuş kapılarının gece kilitlenmesi, gündüz ise açık bırakılması. Bunu cezaevi yönetimi ve Adalet Bakanı'na ilettik. Hem bakanlık hem cezaevi yönetimi bu isteği kabul etmedi" dedi.

Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk yaptığı açıklamada, "Bir kısım hasar güvenlik kuvvetlerinin müdahalesiyle gerçekleşti. Bir kısım hasar da tutuklular tarafından meydana getirildi" dedi. 75 siyasi mahkumun bir koğuşta toplandığını ve arama yapılmasına izin vermediğini söyleyen Türk, şöyle konuştu:

"Bu, devletin özellikle terör suçluları olarak nitelendirilen suçlular üzerindeki egemenliğinin ne kadar zayıf olduğunu gösterir. Bu egemenliği sağlamak istiyoruz. Bu gruplar üzerinde düzenli genel arama yapılacak olsa sık sık olaylarla karşılaşabiliriz. Yani, herhangi bir olayda kan dökülmesine meydan verilmemesine çalışılmaktadır. Ama, bu bir kontrol zafiyetini de ortaya koymaktadır. Son tünel olayı da bunun acı bir ifadesidir. Bu olayda kimin ihmali var, tünel kazma işi nasıl böyle uzun bir süre saklanabilir, bu konu için müfettiş görevlendireceğiz"

29 Temmuz günü mahkumlarla cezaevi yetkilileri arasında yapılan görüşmelerde, PKK davalarından yargılananlar dışındaki 75 siyasi mahkumun Buca Cezaevi'ne sevk edilmesine karar verildi. Anlaşmanın ardından mahkumların kazdığı tünel ve koğuşları gazetecilere gezdiren Bergama Cumhuriyet Başsavcısı Berke, tünelin derinliğinin 3 metre 80 santimetre, genişliğinin 35x40 santimetre olduğunu belirtti. Berke, tünelin cezaevi çıkışına 15-20 metre kala fark edildiğini söyledi. Cezaevinde DHKP/C davalarından yargılanan mahkumların kaldığı koğuşlarda isyan çıktığını ve 4 koğuşun tamamen, 2 koğuşun da kısmen yandığını söyleyen Berke, mahkumların kaldıkları koğuşları yakarak tek bir koğuşa geçtiklerini iddia etti. Berke, mahkumlar hakkında "firar teşebbüsünde bulunmak", "isyan çıkarmak" ve "kamu malına zarar vermek" iddiasıyla soruşturma açıldığını söyledi.

IHD İzmir Şubesi yöneticilerinden Meral Ünal 2 Ağustos günü yaptığı açıklamada, Buca Cezaevi'ne sevk edilen tutukluların tedavilerinin yapılmadığını ve tutuklularda, gaz bombasından kaynaklanan nefes alamama, kırık-çıkık, mide kanaması gibi rahatsızlıkların bulunduğunu söyledi. Ünal, Bergama'da çenesi kırılan Mesut Avcı adlı tutuklunun

²⁷ Bergama Cezaevi'nde bulunan siyasi mahkumlar, Mart ayı içinde "provokasyon yaratmaya çalıştığı" gerekçesiyle Cezaevi Müdürü Nedim Elbistan hakkında suç duyurusunda bulundular. Mahkumların açıklamasında, koğuş temsilcilerinin yaptığı bir toplantıda Elbistan'ın "Akacak kan damarda durmaz. Burayı başınıza yıkarım" dediği ve 23 Şubat günü cezaevinde yapılan arama sırasında Elbistan'ın B-3 koğuşundaki mahkumları "Yarın burası karıştığında 'bulduk' diye göstereceğimiz silahları hazırladık" sözleri ile tehdit ettiği belirtildi.

sadece çocuk maması ile beslenebildiğini, Tamer Çadırcı'nın (Çadırcı) kolundan yaralandığını, Mesut Taşdemir'in kolunun çıktığını, Veli Aktan'ın ise mide kanaması geçirdiğini kaydetti.

Operasyonla ilgili olarak İzmir Barosu avukatları tarafından hazırlanan raporda, tutukluların, idarenin yapmak istediği aramaya karşı çıkmadığı ancak, yeni yapılan hücrelere konulma isteğine karşı çıktığı belirtilerek, "Ertesi gün jandarma ve gardiyanların katıldığı operasyonda cezaevi çatısı açılarak içeriye gaz bombaları atılmış, koşullara jandarma tarafından ateş açılmış, tazyikli su sıkılmıştır" denildi. Avukatların arabuluculuk istemlerinin başsavcı tarafından kabul edilmediği kaydedilen raporda, "29 Temmuz günü yapılan girişimlerle, PKK davalarından tutuklu ve hükümlüler hariç 77 tutuklu ve hükümlünün Buca Cezaevi'ne sevki için anlaşma sağlanmış ve olaylar sona erdirilmiştir. Tutuklular sevk sırasında ve Buca Cezaevi'nde kötü muamelede bulunduğu ve dövüldüklerini söyledi" denildi. Raporda, şu belirlemeler de yer aldı:

"Dayak sırasında Mesut Avcı'nın çenesi kırılmış, Avcı elleri kelepçeli olduğu halde ameliyat edilmiştir. Barış Yıldırım, Ulaş Gökteş, Gürsel Akmaz, Sinan Akbayır, Mesut Taştemur, Veli Akdağ, Taşkın Türkmen, Veli Velidedeoğlu, Ali Aycan, Alican Kaya ve Ümit Kanlı'nın kafa ve vücutlarında darp izleri bulunduğu, gazdan zehirlendikleri, bazılarının mide kanaması geçirdiği, nefes darlığı çektikleri belirlenmiştir."

Bergama Cezaevi operasyonunun ardından Buca Cezaevi'ne gönderilen tutukluların durumu ile ilgili olarak hazırlanan rapor, 12 Ağustos günü açıklandı. Raporda, Bergama Cumhuriyet Başsavcısı'nın, olaylar sırasında arabuluculuk teklifinde bulunan İHD İzmir Şube Başkanı Avukat Ercan Demir ve ÇHD İstanbul Şube Başkanı Avukat Murat Çelik'e "terör avukatları"

dediği belirtildi. Buca Cezaevi'ne gönderilen tutuklularla görüşmek isteyen avukatların Buca Cezaevi Müdürü Ali Koç'un tehdit ve hakaretlerine maruz kaldığı vurgulanan raporda, Burdur Cezaevi'ndeki operasyonda iki ayağı da kırılan Ali Mitil adlı tutuklunun Buca'da sedyeden indirilerek duyarlı kapıdan yürüyerek geçmeye zorlandığı kaydedildi. Tutukluların doktor kontrolünden geçirilmedikleri vurgulanan raporda, şu saptamalara yer verildi:

"Dayağa maruz kalan Avcı'nın çenesi kırılmış. Yeşilyurt Devlet Hastanesi'ne götürülen Avcı'ya 15 adet uyuşturucu iğne yapılmış, elleri kelepçeli olduğu halde ameliyat edilmiştir. Dönem dönem ağzından kan gelmektedir. Çocuk maması ile arkadaşları tarafından beslenmektedir. Turan Ustabaş'ın ise bir gözünün çürümüş olduğu saptanmıştır. En temel insani ihtiyaçları bile karşılanmayan tutuklu ve hükümlüler, bu nedenle ihtiyaçları karşılanıncaya kadar üç saatte bir slogan atma eylemi yaptıklarını bize bildirmişlerdir"

6. Ölüm Oruçlarının Başlaması

DHKP-C ve TIKKO örgütleri davalarından Çankırı ve İstanbul Ümraniye Cezaevi'nde bulunan tutuklu ve hükümlüler 20 Ekim günü açlık grevine başladılar. Hücre tipi cezaevlerini protesto etmek için açlık grevine başlayan tutuklu ve hükümlüler adına yapılan açıklamada, Adalet, Sağlık ve İçişleri Bakanlıkları arasında imzalanan protokolün kaldırılması, TMY'nin gözden geçirilmesi ve cezaevlerinin sivil toplum örgütlerinden oluşan bir heyet tarafından denetlenmesi istendi. Açlık grevine 26 Ekim gününden Bayrampaşa, Bartın, Çankırı, Çanakkale, Aydın, Bursa, Uşak, Malatya, Niğde, Buca, Ankara Merkez Kapalı, Konya Ermenek, Nevşehir, Gebze ve Ceyhan cezaevlerinde yaklaşık bin tutuklu ve hükümlü katıldı.

Son Posta/1931

"Adliyemizde İlk Görülen Vaka. İki Mahkum Açlık Grevi Yapıyorlar. Doktorlar Aşağı Kısımlar İle Burunlarından Zorla Gıdalandırılacaklar."

"İstanbul adliyesi, tarihi adlimizde (adliye tarihimizde) ilk defa tesadüf olunan mühim bir vaka ile karşılaşmıştır. Bu hadise elyevm (halen) tevkifhanede (cezaevinde) bulunan iki idam mahkumunun açlık grevi yapmalarıdır.

Açlık grevini yapan mahkumlar (Hamdi) ve (Niyazi) isminde iki bahriyelidir (denizci askerdir). Bir arkadaşlarını parasına tamaan (parası için) bıçakla ve bir koyun boğazlar gibi kesmişlerdir.

Mahkemenin haklarında idam kararı verdiğini gören ve temyiz mahkemesinin (Yargıtay'ın) bu cezayı hafifletmesi ihtimali olmadığını anlayan mahkumlar, on üç gün evvel açlık grevi yapmaya başlamışlardır. Bunun için de hücrelerinde yüzükoyun yere yatarak, verilen ekmeği yememeye başlamışlardır. Mahkumların günden güne zayıflayıp kuvvetten düşüklerini gören tevkifhane idaresi, hadiseden müddeiumumliliği (savcılığı) haberdar etmiş, bu suretle grev yapan mahkumların suni ve cebri surette (zorla) gıdalandırılmaları düşünülmüştür.

Bu iş için Tıbbi Adli (Adli Tıp) müessesesinin fikri alınmıştır. Bu müessese cebren gıda verecek vasıtası olmadığını bildirmiştir. Bunun üzerine mahkumlar hapis hanesinde gıdalandırılmak istenmiş, fakat orada da vasıta olmadığı görülmüştür.

Nihayet bunların Bakırköy tımarhanesine (akıl hastalıkları hastanesine) sevkleri düşünülmüş ise de, kaçmaları ihtimali üzerine bu fikirden de sarfınazar edilmiştir (vazgeçilmiştir).

Şimdi tevkifhane ve hapis hane doktorları bileşerek mahkumların aşağı kısmından yumurtalı etsuyu ve yukarı kısımlarından lastik borularla midelerine gliserin akıtarak gıdalandırmaya çalışacaklardır.

Bu nevi açlık grevlerine başka memleketlerde sık sık tesadüf edilir. Yedi sekiz sene evvel İrlanda'da (Kork) belediye reisi yüz gün kadar grevden sonra ölmüştür.

Fransa'da büyük bir mali rezalet çıkaran Madam (Hano) da yine açlık grevi yapmış, fakat zorla gıdalandırılmıştı."

Türkiye genelinde 18 cezaevinde 816 siyasi mahkumun başlattığı açlık grevi, 19 Kasım gününden itibaren ölüm orucuna çevrildi.²⁸

Bu arada Aydın E Tipi Kapalı Cezaevi'nde açlık grevini sürdüren 36 tutuklunun 18 Kasım gecesi koşullararası pencereleri söktükleri ve cezaevinde direniş başlattıkları bildirildi. Direniş, tutuklular ile cezaevi yönetimi arasında yapılan görüşmeler sonucunda anlaşma sağlanarak, 19 Kasım gecesi sona erdi.

Adalet Bakanlığı tarafından yapılan yazılı açıklamada, 23 Kasım günü itibarıyla ölüm orucuna 57, süresiz açlık grevine de 805 mahkumun katıldığı bildirildi. Açıklamada şu görüşler savunuldu:

"F tipi cezaevleri barınma, iâşe, havalandırma ve doğal ve suni aydınlatmaya ilişkin olarak Birleşmiş Milletler ve Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nce belirlenen her türlü standardın üzerinde olduğu gibi, eğitim, sağlık, spor, psiko-sosyal yardım hizmetleri ve çalışma koşulları açısından da mevcut kapalı cezaevlerinden daha uygundur. Henüz eksiklikleri giderilmemiş ve personel istihdamı yapılmamış olmaları nedeniyle yüksek güvenlikli F tipi cezaevlerinin yakın bir tarihte hizmete açılmaları beklenmemektedir. Açlık grevi ve ölüm orucu eylemlerinin yüksek güvenlikli kapalı cezaevleri yapımını durdurmayacağı gibi kamuoyumuzca desteklenen faaliyetlerimizi de aksatmayacağı bilinmelidir. Taleplerin sadece F tipi cezaevleri yapımının durdurulmasına yönelik olmadığı, açıktır. Bakanlığımıza intikal eden bilgilerden, süresiz açlık grevi eylemine ya da ölüm orucuna yönlendirilen bazı tutuklu ve hükümlülerin bu eylemlere örgütsel baskılar nedeniyle katılmaya zorlandıkları ve ellerinden 'Eylemlere kendi iradeleriyle katıldıklarına dair yazdırılıp imzalatılan dilekçe' alındığı anlaşılmaktadır"

27 Kasım günü Sincan F Tipi Cezaevi'ni gezen siyasi parti, meslek örgütü, sendika ve kitle örgütü yöneticileri, hükümeti "hücre tipi cezaevlerinden vazgeçmeye" çağırdı. İncelemeden sonra yapılan basın açıklamasında, "tehlike sınırına yaklaşan açlık grevlerinin sona ermesi için" hükümetin F tipi cezaevleri konusunda bir an önce adım atması gerektiği vurgulandı. TMY'nin 16. maddesinin "terör suçlarının hücreye konulması" hükmü taşıdığı için kaldırılması gerektiği belirtilen açıklamada, F tipi cezaevlerinin insanları sosyal çevrelerinden kopartacağı, bu durumun psikolojik ve bedensel sorunlara yol açacağı ifade edildi.

Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk ise 28 Kasım günü gazetecilere yaptığı açıklamada eylemin arkasında "terör örgütlerinin bulunduğu" öne sürerek bu örgütlerin merhamet duygusunu sömürerek insanları intihara yolladıklarını iddia etti. Cezaevlerindeki

yönetim sorununun çözümü için İçişleri ve Sağlık bakanlıkları ile imzaladıkları protokolün yeniden gözden geçirildiğini anlatan Türk, sorunun "adli polis" uygulamasıyla çözülebileceğini söyledi.

Aynı gün TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu üyeleri Mehmet Bekaroğlu, Yakup Budak, Eyüp Fatsa ve Ömer Vehbi Hatipoğlu'ndan oluşan heyet, cezaevinde açlık grevini sürdüren 7 tutuklu ile görüştü. Bekaroğlu, daha sonra gazetecilere yaptığı açıklamada, 7 kadın tutukludan ikisinin ölüm orucunda olduğunu belirterek, "Açlık grevi 3. haftasına girdikten sonra dönüşü olmayan ciddi problemlerin çıkmasına neden oluyor. Amacımız, 1996'da olduğu gibi ölümler olmadan kamuoyunun dikkatini bu grevlere çekmek. 800 civarında insan, Türkiye genelinde açlık grevi yapıyor. 110 kişi şu anda gelen bilgiye göre, ölüm orucunda. Adalet Bakanlığı yetkilileriyle görüşmeler yapacağız. Bakanlık, her defasında böyle davrandı. 'Biz pazarlık yapmayız' diye. Burada devlet küçük düşmez. Can söz konusu. Bu kompleksi atmamız lazım" dedi.

30 Kasım günü Bakanlar Kurulu toplantısının ardından açıklama yapan Devlet Bakanı ve Hükümet Sözcüsü Tunca Toskay, "Eylemlerin kendiliğinden, müdahaleye gerek kalmaksızın sona erdirilmesini diliyoruz. Eylemlere, örgüt baskısıyla katılmak zorunda kalan tutuklu ve hükümlülerin tedavileri için ve onlara müdahale için her türlü tedbirin alındığını Sayın Adalet Bakanı, Bakanlar Kurulu'na ifade etti. Bütün iyi niyete rağmen eylemler sona erdirilemezse, yetkililerin gereğini yerine getireceğinden hiç kimsenin şüphesi olmayacağına ifade ediyoruz" dedi. Bakanlar Kurulu'nun, F tipi cezaevlerinin ivedi olarak hizmete sokulması görüşünde olduğunu kaydeden Toskay, "Sağlık Bakanlığımız, doktor müdahalesi konusunda gerekli tedbirleri alacaktır. Ancak, devletin yetkilileri, kanunlara aykırı olarak devam eden

²⁸ 12 Eylül 1980 tarihinden 1999 yılı sonuna kadar geçen sürede 27 kişi 'yaşam koşullarının iyileştirilmesini sağlamak' amacıyla cezaevlerinde yapılan açlık grevlerinde yaşamını yitirdi. TİHV'nin belirlemelerine göre, açlık grevi ve ölüm orucu nedeniyle ölen tutuklu ve hükümlüler şöyle:

Diyarbakır Askeri Cezaevi: Ali Ereğ (20.04.1981), Kemal Pir (07.09.1982), M. Hayri Durmuş (12.09.1982), Akif Yılmaz (15.09.1982), Ali Çiçek (17.09.1982), Orhan Keskin (02.03.1984), Cemal Arat (05.03.1984), Mehmet Emin Yavuz (18.02.1988)
Sağmalcılar Cezaevi: Abdullah Meral (15.06.1984), M.Fatih Öktülmüş (17.06.1984), Haydar Başbağ (17.06.1984), Hasan Telci (26.06.1984)
Muş E Tipi Cezaevi: Abdullah Fidan (09.04.1993)
Yozgat E Tipi Cezaevi: Fesih Beyazçiçek (23.07.1995)
Amasya E Tipi Cezaevi: Remzi Altıntaş (11.08.1995)
Ümraniye Cezaevi: Aygün Uğur (21.07.1996), Osman Akgün (27.07.1996)
Bayrampaşa Cezaevi: A. Berdan Kerimgiller (23.07.1996), İlginç Özkeskin (24.07.1996), Tahsin Yılmaz (26.07.1996), Yemliha Kaya (27.07.1996)
Ankara Merkez Kapalı Cezaevi: Hüseyin Demircioğlu (25.07.1996)
Bursa Özel Tip Cezaevi: Ali Ayata (25.07.1996), Ulaş Hicabi Küçük (27.07.1996), Hayati Can (28.07.1996)
Aydın E Tipi Cezaevi: Müjdat Yanat (25.07.1996)
Çanakkale E Tipi Cezaevi: Ayşe İdil Erkmen (26.07.1996)

eylemleri sona erdirmeye görevi ile karşı karşıyadırlar. Onu da yerine getireceklerdir, bu iyi niyetlere rağmen gereken sonuç alınmazsa..." dedi.

Toskay'ın açıklamalarının ardından TTB tarafından yayınlanan "Acil Çağrı Metni"nde, eylemleri başlatan nedenlerin ortadan kaldırılmaması durumunda "geç kalınacağı" belirtildi.

Ancak olayın siyasi boyutunu gözardı eden hükümet yetkilileri, açlık grevlerine müdahale etmeyen hekimleri suçladılar. Başbakan Bülent Ecevit, 5 Aralık günü yaptığı açıklamada, mahkumların intihar eylemi gerçekleştirdiklerini ileri sürerek, hekimlerin eylemcilere müdahale etmesi gerektiğini söyledi. F tipi cezaevinin hücre sistemi olmadığını ve hükümetin

2 Aralık 2000

CEZAEVLERİNDEKİ ÖLÜM ORUÇLARI İÇİN

ACIL ÇAĞRI METNİ

Türk Tabipleri Birliği, çeşitli cezaevlerindeki 137 tutuklu ve hükümlünün 44. gününe giren ölüm oruçlarını üzüntü ile izlemektedir.

Varlık sebebi, insan sağlığının korunup, geliştirilmesi ve iyileştirilmesi olan bir meslek kuruluşu olarak, bir yandan ahlaki yükümlülüklerimiz, öte yandan mesleki sorumluluklarımız çerçevesinde, bu trajik durum karşısında derin bir infial duymaktayız.

"İnsan sağlığı ve yaşamı"söz konusu olduğu bugün; açlık grevi yapan tutuklu ve hükümlülerin bu tercihlerinin doğruluğu veya yanlışlığı üzerine tartışma zamanı değil, açlık grevlerine yol açan ortamların insanı merkez alan bir şekilde düzeltilmesi için HEMEN adım atmak zamanıdır. YARIN çok geç olacaktır.

Daha dört sene önce çok sayıda insanın ölümü ya da ciddi tahribatı ile sonuçlanan ve kamu vicdanını derinden yaralayan Açlık Grevleri hatırlandığında, bir kez daha benzer tabloya yaşamaya mahkum olmadığımızı inancındayız.

Türk Tabipleri Birliği Açlık Grevlerini başından beri izlemektedir. İlgili Tabip Odalarında izleme ve olası durumlar için Muayene Birimleri oluşturulmuştur. Cezaevi Hekimleri ve ilgili meslektaşlarımızla Açlık Grevinde Hekim Tutumu ve Tıbbi Yaklaşım bir kez daha paylaşılmıştır. Yine Tabip Odalarımız gerekli muayeneler için Cumhuriyet Başsavcılıkları düzeyinde, sorunun çözümü için de çeşitli kurumlar düzeyinde girişimlerde bulunmaktadır. TTB Merkez Konseyi de Adalet Bakanlığı başta olmak üzere benzer girişimler gerçekleştirmektedir.

İstanbul Tabip Odası ilgili birimlerinin İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı izni ile Bayrampaşa Cezaevi'ndeki ölüm orucunda olan tutuklu ve hükümlüleri kendi istekleri doğrultusunda ve uygun prensipler ışığında muayene etmeye başlamasını ve dün Ümraniye Cezaevi için de izin verilmesini olumlu bir adım olarak değerlendiriyoruz. Bu uygulamanın yaygınlaşacağını umuyoruz.

Buna karşın, son günlerde Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'ün tehlikeli durumların ortaya çıkması halinde doktorların müdahalesini içeren (tarafımızdan bilinmeyen) bir genelge yayınladıklarını ifade etmesi, Bakanlar Kurulu'nun ise "gerekli müdahale kararı" alması en azından büyük bir talihsizliktir ve sorunu daha da ağırlaştırır. Yıllardır oluşturulan insanlık ve tıp biliminin birikimlerini bir genelge ve/veya idari emir ile ya da hekimlik mesleği açısından hiçbir bağlayıcılığı olmayan Cezaevi Protokolü ile yokedebilmek mümkün değildir, dahası böyle bir tutum idari işlevlerin sınırlarını unutmak anlamına gelir.

Bu sebeple hekimlik mesleğinin çeşitli amaçlar için bir araç haline getirilmesine Türk Tabipleri Birliği'nin izin vermesi düşünülemez.

Açlık grevi kişilerin kendi iradeleri ile karar verdikleri trajik bir tutumdur ve konuyla ilgili Uluslararası ve Ulusal Hekim Belgeleri çok açıktır.

"Bir hekim açlık grevcisinin bakımını üstlendiği andan itibaren o kişi hekimin hastası olur. Bu durumda hasta-hekim ilişkisindeki tüm uygulama ve sorumluluklar, karşılıklı güven ve gizlilik de dahil olmak üzere geçerlidir".

"Hastanın kendi aldığı karara saygı göstermek hekimin görevidir."

"Son karar temel çıkarları hastanın iyiliği olmayan üçüncü tarafların müdahalesine bırakılmadan hekimin bireysel inisiyatifine terkedilmelidir. ... Eğer doktor hastanın tedaviyi reddetme kararını kabul etmeyecekse, hastanın başka bir doktora yetki vermesine olanak tanınmalıdır."

"Eğer hastanın bilinci bulanır ya da komaya girip kendi başına karar alamayacak durumda olursa, hekim hastanın açlık grevi sırasında aldığı kararı daima dikkate alarak ve bu bildiğinin 4. maddesini (bir üst paragraf) göz önünde bulundurarak hastanın çıkarı için en iyi olan bundan sonraki tedavi konusunda serbest olacaktır."

(Dünya Tabipler Birliği-Açlık Grevcileri konusunda Malta Bildirgesi, 1991)

"Hastanın tedaviyi reddetmesi temel bir haktır ve hekimin hastanın bu arzusuna hürmet etmesi (ölümüne neden olsa bile) etik olmayan bir davranış sayılmaz."

(Dünya Tabipler Birliği, 1992)

Bu bölüme, son günlerde çözüme hiçbir katkısı olmayan kimi açıklamalar sebebiyle zorunlu olarak yer verilmiştir.

Başta cezaevi hekimleri olmak üzere tüm meslektaşlarımız bu prensipler ışığında mesleklerini uygulamaktadırlar. İdari yöneticilerin de mesleğimizin prensiplerine hürmet edeceklerini, meslektaşlarımızı zor durumda bırakmayacaklarını umuyoruz. Aksi durumda Türk Tabipleri Birliği'nin gerekli çabayı göstereceği açıktır.

Biz ölümü konuşmak istemiyoruz. YAŞAMI konuşmak/korunmak istiyoruz.

Açlık grevlerine yol açan ortamların, insanı merkez alan bir şekilde düzeltilmesi ve dolayısıyla ÖLÜM'ü aşmak mümkündür. Bunun için ilgili bakanlıklar, meslek kuruluşları, ilgili kurumlar, tutuklu ve hükümlüler ile hep birlikte üretilen çözüm yolları mevcuttur.

Bunun için biraz CESARET gerekiyor. Önce İNSAN demek gerekiyor.

Türk Tabipleri Birliği olarak, bu süreçte üzerimize düşen tüm görev ve sorumlulukları yerine getireceğimizi kamuoyuna duyuruyoruz.

YARIN çok geç olacaktır.

TÜRK TABİPLERİ BİRLİĞİ

MERKEZ KONSEYİ

F tipi cezaevi modelinde kararlı olduğunu söyleyen Ecevit, ölüm oruçlarının sona erdirilmesi için çözüm girişiminde bulunan aydın ve sanatçılara da tepki göstererek, şöyle konuştu:

"Bu arada bazı edebiyatçıların ve yazarların bile bu ölüm oruçlarına katılma kararı vermelerini anlamak mümkün değildir. Bazı doktorlar da, 'ölüm orucunu tutan bir kimse eğer kendisi istemezse onu tedavi edemeyeceklerini' söylüyorlar. Oysa bir kimse bir evin damından yere atlamaya kalktığı vakit, intihara kalktığı vakit, ister doktor olsun ister olmasın, onu kurtarmak için herkes gayret içine girer. Ölüm orucu da bir tür intihardır"

Meclis İnsan Hakları Komisyonu da 5 Aralık günü ölüm orucunu görüştü. Toplantıda komisyon üyelerinden, MHP'li Mehmet Aslan'ın ölüm orucundaki eylemciler için "gebersinler, ölsünler ne yapalım, kendileri istedi" şeklindeki sözleri üzerine Mehmet Bekaroğlu, "Ölsünler gebersinler ne demek? Bunların ölmesini engellemek bizim görevimiz" dedi. Bekaroğlu'na tepki gösteren Aslan ise "Ne yani ölmemeleri için altlarına mı yatacağız?" diye konuştu. Bekaroğlu hekimlik etiğine ilişkin uluslararası belgelere değinerek, eylemcilere doktor müdahalesinin söz konusu olamayacağını söyledi. Komisyonun diğer MHP'li üyeleri de Bekaroğlu'nu "örgütten bilgi" almakla suçladılar. Daha sonra ölüm oruçlarının sona erdirilmesi konusunda girişimlerde bulunmak üzere alt komisyon oluşturuldu. Mehmet Aslan'ın yer almasına itiraz edilen Komisyon, FP'li Mehmet Bekaroğlu, ANAP'lı Miraç Akdoğan, MHP'li Ali Keskin, DYP'li Kamer Genç ve DSP'li Tunay Akman'dan oluştu.

Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, 9 Aralık günü F tipi cezaevlerine sevklerin ertelendiğini ve bir toplumsal mutabakata ulaşmak amacıyla F tiplerinin mimarisi dahil her yönden inceleneceğini ve bu incelemenin de TTB, TBB ve TMMOB'nin katılımıyla gerçekleştirileceğini açıkladı. 1996 yılındaki ölüm orucunda sakatlanan 12 tutuklu ve hükümlünün de Af Yasası'ndan yararlanacağını açıklayan Türk, bu konuda çalışmaların başlatılması için başsavcılıklara yazı yazıldığını söyledi.

10 Aralık günü (ölüm orucunun 53. günü) Bayrampaşa Cezaevi'nde yazarlar ve gazetecilerden

oluşan heyet ile eylemciler arasındaki görüşmeler, Adalet Bakanı'nın açıklamasının mahkumlar tarafından "tatmin edici bulunmaması" nedeniyle tıkandı.

TBMM İnsan Hakları İnceleme Alt Komisyonu üyeleri de aynı gün Bayrampaşa Cezaevi'nde eylemcilerle görüştü. Komisyon üyeleri 10 Aralık günü Ankara'ya dönerek eylemcilerin F tipi cezaevlerindeki bir ve üç kişilik odaların duvarlarının yıkılması önerisini Hikmet Sami Türk'e iletiler. Türk ise "F tipi cezaevlerinin açılmasını erteleyerek biz elimizden geleni yaptık. Herkesin bunu iyi değerlendirmesi lazım" dedi. Türk, eylemcilerin F tipi yerine 20 kişilik oda talebine "Koşuş sistemi kesinlikle sona erdirilecektir. Türkiye, koşuş sistemine devam ederse cezaevlerindeki sorun ebediyen devam edecektir" yanıtı verdi.

Başbakan Bülent Ecevit, 13 Aralık günü Başbakanlık binasında yaptığı açıklamada, ölüm oruçlarının sona erdirilmesi için ellerinden gelen her şeyi yaptıklarını iddia ederek, "Fakat, şu ana kadar maalesef olumlu bir yanıt alamadık. Eğer, Allah esirginsen bazı ölümler olacak olursa herhalde bundan hükümet sorumlu olmayacaktır. Bu gençleri ölüme iten arkadaşları sorumlu olacaktır" dedi.

Bu arada İstanbul DGM, 14 Aralık günü ölüm oruçları ve 'F' tipi cezaevleriyle ilgili "yasadışı örgütlerin açıklama ve propagandası" niteliğindeki haber ve görüntülere yayın yasağı koydu. İstanbul DGM Başsavcılığı'nın istemi üzerine İstanbul DGM tarafından alınan kararda, "ölüm oruçları" ve 'F' tipi cezaevlerini protesto eylemlerine ilişkin haberlerde, "Amacı ve hedefi kamu otoritesini yok etmeye, cezaevlerindeki yönetimin kamu görevlilerinde değil, kendi militanlarında olduğunu göstermeye yönelik olan ve yasadışı terör örgütlerince planlanıp uygulamaya konulan eylemlerin gereğinden fazla yer aldığı" belirtildi. (Bkz. Düşünce Özgürlüğü)

6. 19 Aralık Operasyonu

F tipi cezaevlerinde ölüm orucu ve açlık grevlerinin sona erdirilmesi için yürütülen çabalar sürerken Hükümet tarafından bir operasyonun düşünülmeyeceği defalarca ifade edildi. Ancak, açlık grevi ve ölüm orucunun sürdürüldüğü tüm cezaevlerinde 19 Aralık sabah saat 04.30 sıralarında "hayata dönüş" adı

altında operasyon başlatıldı. Ölüm oruçları ve "Hayata Dönüş" olarak sunulan 19 Aralık operasyonları sürecinde medya da kendine düşen görevi yerine getirerek, resmi devlet politikasını sorgulamadan olayları sadece resmi açıklamalar yönünden kamuoyuna sundu. Sözde "Hayata Dönüş" operasyonunda iki askerle birlikte 32 kişi öldü, yüzlerce tutuklu ve hükümlü yaralandı.

Operasyon sabahı bir açıklama yapan Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, 18 Aralık itibarıyla ölüm orucuna katılanların sayısının 284'e açlık grevinde bulunanların da 1139'a yükseldiğini ve bazı eylemlerin 60. gününü doldurduğunu ifade ederek, şunları söyledi:

"Son ana kadar bu eylemlerin kendiliğinden sona erdirilmesi yönünde girişimler sürdürülmüştür. Ancak maalesef sağduyu egemen olamamıştır ve bu eylemler kendiliğinden sona erdirilememiştir. Devletin insanların göz göre göre ölüme sevk edilmesine seyirci kalması düşünülemez. Bu nedenle 20 cezaevinde bir müdahale kaçınılmaz hale gelmiştir. Müdahalenin amacı, insanların hayatını kurtarmaktır. Şu ana kadar 4 cezaevinde eylem tamamıyla sona ermiştir. Bunlar Ankara, Kırşehir, Niğde ve Elbistan cezaevleridir. Buca, Aydın ve Uşak cezaevlerinde operasyon sona erdirilmek üzeredir. Operasyon şu ana kadar tam bir başarı ile yürütülmüştür. Herhangi bir zaiyat yoktur, bunun böyle olmasına temenni ediyorum. Bugüne kadar da bu konuda bir operasyona başlanmasında dikkat olunan nokta operasyonun getirebileceği risklerdir. Ama her türlü tedbir alınmak suretiyle bu operasyon başlatılmıştır ve şimdi herkesin devlete yardımcı olması gerekir"

Başbakan Bülent Ecevit de öğle saatlerinde yaptığı açıklamada, şunları söyledi:

"Böyle bir silahlı müdahaleye mecbur kalınmaması için haftalardır büyük sabır gösteriyorduk. Teröristlerin normal bir yola dönmeleri için uğraşılmasına rağmen sonuç alınmadı. Bu mücadele teröristleri kendi terörizmlelerinden koruma ve kurtarma girişimidir. Bütün güvenlik güçlerimiz, tam bir uyum içinde ve sabırla çalışıyorlar. Cana kıyılmaması için ellerinden geleni yapıyorlar. O yüzden bazı cezaevlerinde özellikle Bayrampaşa ve Ümraniye'de zaman alabilir. Çünkü kırıp dökmeden, olabildiğince barışçı yollardan sorun çözülmeye çalışılıyor. Birçok cezaevinde sorun çözüldü. Hastalar tedavi kabul etmeye başladı. Umarım Bayrampaşa ve Ümraniye'de de en kısa zamanda olumlu bir sonuç alınır"

Bu arada müdahalenin hemen ardından F tipi cezaevlerine sevkler de başladı. İçişleri Bakanı Sadettin Tantan 19 Aralık günü sabah saatlerinde "Bartın Özel Tip Cezaevi'ndeki 24 mahkum Sincan'a sevk edilmektedir" açıklamasını yaptı. Tantan operasyonlarla ilgili olarak Milliyet gazetesine yaptığı açıklamada, "Cezaevinden alınarak hastanelere

getirilen mahkumların çoğunun ölüm orucunda olmadıkları yapılan sağlık muayenelerinden anlaşıldı" iddiasında bulundu. Açlık grevi ve ölüm orucuna katılanlarının sayısının az olduğunu ileri süren Tantan, eyleme katılan mahkumların "örgütün infaz etmek üzere seçtiği kişiler" olduğunu iddia etti. Mahkumların kendilerini "örgüt liderleri tarafından verilen emirle" yaktıklarını da öne süren Tantan, "Operasyona katılacak jandarma özel timleri bir yıldan beri, müdahalede bulunacakları cezaevlerinin maketleri üzerinde uygulamalı eğitim alıyordu. Cezaevlerine nereden girileceği, operasyon sırasında nasıl davranılacağı bir yıldır kendilerine öğretiliyordu" dedi.

Hedeflerinin cezaevlerini kontrol altına almak olduğunu söyleyen Tantan, operasyon yapılan cezaevlerindeki tutuklu ve hükümlülerin F tipi cezaevlerine nakil edilmesine önceden karar verildiğini söyledi. Tantan, "Operasyon sonucunda kimin hangi cezaevine nakil edileceği de önceden planlanmıştı" dedi.

Operasyonlardan yaralı olarak kurtulan mahkumlar hücrelere konuldu, mahkumlardan bazılarının gönderildikleri cezaevlerinde tecavüz edildiği iddiaları gündeme geldi. Bayrampaşa Cezaevi'ndeki tutuklular, üzerlerine güvenlik güçleri tarafından kimyasal bir toz atıldığı bu tozun vücuda değince alev aldığını ileri sürdüler. İstanbul Adli Tıp Kurumu tarafından 21 Aralık günü düzenlenen raporda da, altı tutuklunun vücudunda ateşli silah yarası saptandığı, bir tutuklunun dumandan boğularak öldüğü ve getirilen cesetlerden sadece birinin üzerinde elbise olduğu belirtildi.

19 Aralık Operasyonu'nda ölenler

Bayrampaşa: Cengiz Çalıkoparan, Ali Ateş, Mustafa Yılmaz, Murat Ördemci, Nilüfer Alcan, Fırat Tavuk, Aşur Korkmaz, Şefinur Tezgel, Yazgülü Güder Öztürk, Gülser Tuzcu, Seyhan Doğan, Özlem Ercan.

Ümraniye: Ahmet İbili, Ercan Polat, Umut Gedik, Alp Ata Akçagöz, Rıza Poyraz, Haydar Akbaba, Muharrem Buldukoğlu. (Akbaba ve Buldukoğlu'nun "ajan oldukları" gerekçesiyle mahkumlar tarafından öldürüldükleri iddia edildi)

Çanakkale: Fidan Kalşen, Fahri Sarı, Sultan Sarı, İlker Babacan.

Bursa: Murat Özdemir.

Çankırı: İrfan Ortakçı, Hasan Güngörmez, Ali İhsan Özkan.

Uşak: Berrin Bıçkılar, Yasemin Cancı.

Ceyhan: Halil Önder.

Ümraniye'de Nurettin Kurt ve Çanakkale'de Mustafa Mutlu adlı askerler

Eylemcilerin kendilerini yaktığına dair açıklamalar, 19

Bayrampaşa operasyonundan sonra Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'ne sevk edilen Filiz Gencer:

"...Kendimizi ıslak havlularla korumaya çalıştık. Bir ara değişik bir bomba atıldı... Solunum duruyor, kasılıyorsun. Bütün iç organların patlıyormuş gibi bir acı veriyor. Bu bomba hepimizi bayılttı. Sonra tekrar kalktık. Cam kenarında olduğumuzu bildikleri için, yanlış hatırlıyorsam 7-8 delik açıldı. Diğer yandan sürekli taciz edici konuşmalar, küfürler savuruyorlardı... Tekrar bomba sağanağı başladı... Ben yere düştüm. Kafamı yana çevirdiğimde bir arkadaşın, saçlarını yolarak bağırıldığını gördüm... Sarı duman yayan gaz bombası ve yangın bombaları atılmaya başladı. Arka ranzalar yanıyordu. Mazgallardan da alev fışkırtıyorlardı. Ortalık duman kaplı ve birçoğumuz baygın durumdaydık... Nilüfer, Seyhan Doğan, Özlem Ercan da baygın olanlar içindeydi. Seyhan'ı kaldırdım, kendine geldi. Öne doğru çıkıp kapıyı açmalarını, koğuştaki boşaltacağımızı söyledik... Merdivenlere indim. Bir grup arkadaşımız aşağıdaydı. Sonra yukarıdan tekrar sesler gelmeye başladı. 'Yanıyorlar, yanıyorlar' diye bağırıyorlardı. Birsen Kars, Gülizar Kesici'nin kafaları yanmış bir şekilde merdivenden indirdiler, onları çeşmeye götürüp suya soktuk...Dışarıda Hacer'i yere yatırmış, üzerine su döküyordu arkadaşlar. Neredeyse beline kadar yanıktı. Üst kat tamamen yanıyor ve merdiven başına çıkmak bile mümkün olmuyordu. Birçok arkadaşımız çeşitli yerlerinden yandılar. Özellikle başları yanmıştı. Bunun bir nedeni mazgaldan, kapının önüne gelen yere alev püskürtülmesiydi. Birçok arkadaş burada kapıya yakın yerde yanıyor. Yine duman nedeniyle fenalaşmış düşenler kapıyı tikiyor. Kapının önüne Gülser düşmüş, onu dışarı çekmek mümkün olmadı. Sıkışmış ve baygındı. En uçta o vardı. Diğer yanan arkadaşlarımızı görmedim..."

Ölüm orucu 1. gruptan Ayla Özcan:

"...Daha üzerimizi bile giymeden ateş ettiler, hepimiz kendimizi yerlere attık. Bulabildiğimiz tüm havluları elimize alıp ıslattık. Ardından yukarıdan çeşitli yerlerden tavanı delmeye başladılar. Bu sırada sürekli küfür ediyorlardı. Tavanda birkaç delik açtıktan sonra bu deliklerden bombardıman halinde sürekli gaz bombası atmaya başladılar. Biz boğulacak gibi oluyor, nefes alamıyorduk. Biz koğuştan ortasından camların kenarına geçtik rahat nefes alabilmek için. Arkadaşlarımızın bazıları içerideki gazın etkisiyle fenalaşmaya başladılar. Bu sırada bize sürekli megafonla bağırıyorlardı; 'Teslim olun. Teslim olmazsanız hepinizi geberteceğiz' Saat 12.00'ye kadar sürekli sinir gazı bombası altında kaldık. Yaklaşık 700-1000 arasında bomba atıldı üzerimize. Bizim elimizde ise hiçbir şey yoktu. Bu arada bombalar üzerimize düşmeye ve yakmaya başlıyordu. Onu söndürelim derken gaz yutuyorduk. Bu arada timler çatıdan ipler atarak havalandırmaya inmeye çalıştılar ama başaramadılar. Bunun üzerine yangın bombası da atmaya başladılar. Sinir gazından kaynaklı çoğumuzun nefesi kesildi, kendimizi kaybettik. Bir taraftan da koğuştan yangın başlamıştı. Yangın koğuştaki yere yayılıyordu. Hızla kapıya yöneldik. Kapı önce açılmadı. Her taraf dumandan kapkara ve ateş içindeydi. Kapıya hızla giderken içerideki gazın etkisiyle kapıya yakın yerde düşenlerimiz oldu. Bende düştüm, üzerime birkaç yoldaşım daha düştü. Nefes alamıyordum. Bir ara nefesimi düzenlediğimde zar zor ayağa kalkabildim. Her iki taraftan ateş çevrelemişti bizi. İtilip dışarı çıktığımızı hatırlıyorum. Sinir gazının etkisiyle çok yaşıyorduk. Bazı şeyleri algılayamıyorduk. Çoğumuzun saçları, elleri, sırtı, iyice yanmıştı. Sonra bir yoldaşımız, "Yukarda yananlar var, ateşin içinden çıkamayanlar var" deyince birçoğumuz hızla merdivenlere yöneldik. Ebru Dinçer'in, her tarafı yanık bir şekilde merdivende oturduğunu gördüm. Sesi zor çıkıyordu. Elleri, yüzü, saçları, vücudunun büyük bir bölümü yanmıştı. Sonra Hacer Arıkan, Birsen Kars, Gülizar Kesici zorla ateşin içinden çıkarıldı. İçeride kalan yoldaşlarımız vardı daha. Gülser Tuzcu kapının ağzında yanmaya başlamıştı. Herkes oradan oraya koşturuyordu. En son iki yoldaşımız bir kez daha bakmak için yanan koğuştan içine girdiler. Kimseyi bulamayıp döndüklerinde onlarında yüzleri, saçları ve elleri yanmıştı. Aşağı indiğimizde Nilüfer, Seyhan, Özlem, Şefinur, Gülser'in olmadığını gördük. Onlar alev alev yanan koğuştan içinde kalmışlardı. Katliamcılar ise çatıdan kamerayla eserlerini seyrediyorlardı zevkle. Ellerinde ise itfaiyenin su hortumları vardı ama yanan koğuştan sıklıyorlardı. Bir süre sonra alt koğuştan topluca havalandırmaya çıktık. Ardından C-2'nin alt koğuştan girdik. Bu arada tekrar içeri gaz bombası atmaya ve 'Teslim olun' diyerek küfretmeye başladılar. Biz yanık yaralı olan arkadaşların üzerine su dökmeye çalışıyorduk. Gaz bombalarının etkisi fazlalaşınca tekrar havalandırmaya çıktık. Bu sefer havalandırmada bizi bomba yağmuruna tuttular. Özellikle üzerimize üzerimize atıyorlardı bombaları. Bu böyle bir süre devam ettikten sonra bu sefer de itfaiye hortumlarıyla tazyikli su sıkılmaya başladılar. Bunun üzerine bir grup arkadaş yaralı arkadaşları alarak tekrar koğuştan altına girdiler. Oraya da bombalar atıldı. Bu sırada kapıyı kesmişler. Saat iki civarında içeri girmeye başlamışlardı. Direnişimiz 7 saattir sürüyordu. Yaralı arkadaşlar koğuştan çıkmaya çalışırken, üzerlerine çatıdan uzun namlulu silahlarla ateş açıldı. Arkadaşlarımız havalandırmaya çıktığında tazyikli su altında bizim yanımıza zorla ulaşabildiler. Biz havalandırmanın orasında toplanarak birbirimize kenetlendik. Bu saatlerde askerler koğuştan girdiler ve silahlarını üzerimize doğrulttular. Bize parmaklarıyla işaret ederek 'Tek tek gelin, teslim olun' diyorlardı. Teslim olmayacağımızı söyledik. Yavaş yavaş bize yaklaşmaya başladılar. Tek tek koparmaya çalıştılar. Zorla yerlerde sürükleyip bizi koridora çıkardılar. Oradan ise bizi döverek büyük bir salona götürdüler. Bizi daha sonra tek tek hastanelere götürdüler. Burada da üst araması yaptırmadığımız için dövüldük. Bana ve Suna Ökmen'e tedavi kabul edip etmediğimizi sordular. Biz de, 'Hayır etmiyoruz. Ölüm orucuna devam ediyoruz' dedik. Ondan sonra bizi alıp tekrar aynı salona getirdiler. Bir süre sonra ise 14 kişiyi küçük bir ring arabasına koyarak saatlerce üzerimiz tepeden tırnağa ıslak bir şekilde beklettiler. Hepimiz tir tir titriyorduk. Tuvalet ve su ihtiyaçlarımızı karşılamadılar. Böyle saatlerce bekledikten sonra Bakırköy Tutukevi'ne getirdiler. Burada ölüm orucuna devam ediyoruz."

Aralık günü sabah saatlerinde Bayrampaşa Cezaevi'nde mahkumların Bartın Cezaevi'ni arayarak "yakma emri verdikleri" iddia edilen bir telefon konuşmasının kayıtlarına dayandırıldı. Ancak daha sonra Bartın Cezaevi'ndeki aramalarda herhangi bir telefon bulunmadı. Ayrıca operasyonun başladığı saatlerde Turkcell ve Telsim şebekelerinin kapatıldığı açıklamasına rağmen, bu telefon görüşmesinin nasıl

yapıldığı da soru işaretine neden oldu. Ölüm oruçlarının sona erdirilmesi için girişimlerde bulunan heyet içinde yer alan sanatçı Zülfü Livaneli de katıldığı bir televizyon programında Bayrampaşa Cezaevi'nin yakınında yer alan trafo nedeniyle cezaevi içinden hiçbir şekilde telefon görüşmesi yapılmadığını açıkladı.

Akşam saatlerinde İçişleri Bakanlığı'ndan yapılan açıklamada, Bartın'dan 47, Aydın'dan 69, Ceyhan'dan 31, Malatya'dan 36, Çankırı'dan 47 ve Nevşehir Cezaevi'nden 4 olmak üzere toplam 234 tutuklu ve hükümlünün Sincan F Tipi Cezaevi'ne sevk edildiği bildirildi. Bayrampaşa Cezaevi'ndeki operasyonun akşam saatlerinde durdurulmasının ardından, burada bulunan 140 tutuklu ve hükümlü Edirne F Tipi Cezaevi'ne sevk edildi. Edirne F Tipi'ne İstanbul'un yanı sıra Çanakkale ve Bursa'dan da sevk yapılacağı belirtildi. Çankırı E Tipi Kapalı Cezaevi'nde de ölüm orucunda bulunan mahkumlarla birlikte toplam 68 tutuklu ve hükümlünün de F tipi cezaevlerine sevk edildiği açıklandı. Bayrampaşa ve Gebze Cezaevlerinden ayrıca 300 tutuklu ve hükümlü Kocaeli F Tipi Cezaevi'ne sevk edildi.

Meclis İnsan Hakları Komisyonu üyesi FP Milletvekili Mehmet Bekaroğlu ise, Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'ü kendilerini kullanmakla suçladı. Bekaroğlu, "Adalet Bakanı Türk ve hükümet, bizi, herkesi aldattı. Bakan bizzat kendisi bu durumu hesaplamış, bizleri de aldatmış" dedi. Bekaroğlu, son olarak 17 Aralık günü Başbakan Bülent Ecevit, DSP Genel Başkan Yardımcısı Raşan Ecevit ve Başbakan Yardımcısı Hüsamettin Özkan'dan randevu istediğini, yanıt alamayınca, 18 Aralık günü Bakan Türk'le görüştüğünü söyledi. Bekaroğlu, Türk'e "Müdahalenin siyasi sorumluluğu çok ağır olur. Çok insan ölür. Görüşmeleri tekrar başlatalım. Karşı taraftan da talep var" dediğini, Türk'ün ise "Hayır oyalama yapıyorlar" yanıtı verdiğini anlattı. Müdahalenin başladığı saatlerde Türk'e ulaşmaya çalıştığını ancak başarılı olmadığını ifade eden Bekaroğlu mahkumların 'F' tipi cezaevlerine kalıcı olarak gönderildiklerinin ortaya çıkması durumunda İnsan Hakları Komisyonu üyeliğinden istifa edeceğini de kaydetti.

"Tutuklu ve hükümlülerin ölüm orucu tutmadıklarına" ilişkin iddiaları yanıtlayan TTB 2. Başkanı Metin Bakkalıcı hekimlerin ölüm orucu süresince hazırladıkları muayene tutanaklarında, mahkumlarda yüzde 20'ye ulaşan kilo kaybı, açlıktan kaynaklanan tansiyon, ateş ve yürüme bozukluğu saptandığını söyledi.

Bu arada Çanakkale Cezaevi'ndeki operasyon 21 Aralık, Ümraniye Cezaevi'ndeki operasyon ise 22 Aralık günü sona erdi. Operasyonların ardından Sincan, Edirne ve Kandıra F tipi cezaevlerine sevk edilen tutuklu ve hükümlülerin bazılarında kurşun ve şarapnel yaraları bulunduğu, bazılarında kol, bacak ve kafa kemiklerinde kırıklar olduğu bildirildi.

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu Başkanı Hüseyin Akgül ve komisyon üyesi Mehmet Bekaroğlu, 31 Aralık günü Sincan F tipi Cezaevi'nde incelemelerde bulundular. Bekaroğlu daha sonra yaptığı açıklamada, şunları kaydetti:

"Yaralılarla ilgili hiçbir rapor alınmamış, hastaneye götürülenlerin hastanede raporları vardır diye düşünüyorum. Ama diğerleri itile kalkıla, dövülerek getirilmişler. Doktor kabaca şöyle bir bakmış ve sözlü değerlendirme yapmış. Bunların durumuna ilişkin hiçbir rapor ya da kayıt yok. Çok sayıda kırığı olan var, çürüğü olan var, ama raporu olan yok. Alçıklı kolu bacağı olan var ama rapor yok. Bence, mahkumlardaki yaraların geçmesi bekleniyor. Biz, bakanlık üzerinden gelmeye çalışsaydık, mutlaka engellenecektik. Avrupa'dan cezaevlerini incelemek için gelecek olanların da geç gelmesi için ellerinden geleni yapıyorlar. Bu durum çok sıkıntı çıkaracak. Ama biz komisyon olarak bunları tutanaklara geçiriyoruz"

Komisyon Başkanı Hüseyin Akgül ile birlikte örnekleme yaparak 40 kişi ile görüştiklerini anlatan Bekaroğlu, bu görüşmelerde sevk sırasında dayak yememiş bir mahkumun bulunmadığını saptadıklarını söyledi. Bekaroğlu, ölüm orucundaki bir mahkumda çok derin yanık izleri bulunduğunu kaydederek, "Ölüm orucu nedeniyle protein kaybı var. Yanık yaraları derinleşiyor. Oral olarak tedavi kabul etmiyor. Sadece pansuman yaptırıyor. bu durumda olan pek çok mahkum bulunuyor. Kötü haber almamız an meselesi" dedi.

Adalet Bakanlığı'nın 2000 yılı sonu itibarıyla ölüm orucu ve açlık grevlerine ilişkin verileri şöyle:

"41 cezaevinde 395 kişi ölüm orucu, 1118 tutuklu ve hükümlü süresiz açlık grevi,

Sincan F Tipi Cezaevi: 103 kişi ölüm orucu, 165 kişi süresiz açlık grevi

Edirne F Tipi Cezaevi: 99 kişi ölüm orucu, 192 kişi süresiz açlık grevi

Kocaeli F Tipi Cezaevi: 28 kişi ölüm orucu, 159 kişi ise süresiz açlık grevini sürdürüyor."

2000 yılı sonu itibarıyla cezaevlerinde ölüm sınırında bulunan 91 tutuklu ve hükümlünün adları şöyle:

Vicdan Şahin, Semra Askeri, Gönül Aslan, Zehra Kurtay, Ergül Acer, Ayşe Baştımur, Ayşe Eren, Nazan Yılmaz, Kemal Altıngül, Tuncay Berber, Muharrem Güzel, Daimi Ateş, Berna Ünsal, Esmâ Aslanboğan, Murat Özten, Hakkı Alphan, Mahmut Mete, Ali Ekber Doğan, Havva Doğan, Mustafa Erkan Çetin, Ali Koç, Sevgi Erdoğan, Ümit Kanlı, Barış Yıldırım, Suna Ökmen, Ayla Özcan, Mesut Avcı, Abdullah Bozdağ, Serhat Karadumanlı, Celal Alpay, Hatice Yürekli, Recep Cingitaş, Kadir Kaya, İsmet Ünver, Mehmet Kan, Murat Kırsay, Orhan Gül, Hıdır Açıklı, Haydar Demir, Fatma Hülya Tümgan, Murat Targay, Hüseyin Aslan, Ökkeş Karaoğlu, Hamit Süren, Ali Çolak, Cengiz Soydaş, Tayyar Bektaş, Özgür Saltık, Resul Ayaz, Nebahat Polat, Yedigâr Bayar, Ali Rıza Dermanlı, Çetin Can, Düzgün Zengin, Ahmet Yılmaz, Yıldız Gemicioğlu, Ümüş Şahingöz, Mehmet Zincir,

Gülây Kavak, Muharrem Genç, Veli Güneş, Hasan Pınar, Osman Osmanağaoğlu, Alişan Şanlı, Ali Rıza Demir, Durmuş Kurt, Mehmet Kerem, Cem Yıldız, Özgür Ayrılmaz, Yaşar Yağan, Servet Paksoy, Cihan Şeker, Temel Çağırtekin, Özgür Soner, Muharrem Kurşun, Erdal Arıkan, Mesut Örs, Orhan Budak, Erdal Çetinkaya, Ali Köçmen, Adil Kaplan, Özgür Koçak, Yusuf Karaca, Sinan Eren, Suat Karabulut, Burhan Gardeş, Fatma Ersoy, Erkan Kaya, Ali Karataş ve Hasan Hüseyin Mert.

Kurşun yarası olmasına karşın tedavisi yapılmayan tutuklular:

Tayyar Sürül (sağ bacağına kurşun yarası), Bülent Özdemir (üç kurşun yarası), Serdar Karaçelik (kurşun ya da şarapnel yarası), Çetin Dönmez (kurşun ya da şarapnel yarası).

4. 2. 2. Cezaevlerinde Ölümmler

2000 yılında cezaevlerinde düzenlenen operasyonlar (19 Aralık operasyonu dahil), mafya çatışmaları, intiharlar, sağlık gibi nedenlerle 56 kişi öldü. 19 Aralık operasyonu ve mafya çatışmaları sonucu cezaevlerindeki ölüm olayları, ilgili bölümlerde anlatılmıştır.

Ali Er

Ali Er adlı adli tutuklu Bayrampaşa Cezaevinde 16 Ocak günü, adli tutuklu Levent Kulaberoğlu ile arasında çıkan tartışma sonucunda silahla vurularak öldü.

Mehmet Dinçer

İstanbul Bayrampaşa Cezaevi'nde bulunan Mehmet Dinçer adlı adli hükümlü 23 Ocak günü kendini asarak intihar etti. Dinçer'in Af Yasası'nın çıkmamasını protesto amacıyla intihar ettiği iddia edildi.

Yaser Kurtoğlu

1 Mart gecesi İstanbul Bayrampaşa Cezaevi'nde Yılmaz Çağlayan adlı adli tutuklunun, Yaser Kurtoğlu adlı adli tutukluyu silahla öldürdüğü bildirildi. Çağlayan'ın, Kurtoğlu'nu kendisini dövdüğü için öldürdüğü iddia edildi.

Ioan Ventuneac

İstanbul Avcılar'da C.A. (2) adlı çocuğu tecavüz ettikten sonra öldürdüğü iddiasıyla tutuklanan Romen uyruklu Ioan Ventuneac, 1 Haziran günü Metris Cezaevi'nde intihar etti. Diğer mahkumların saldırısından korunması amacıyla, yine tecavüz suçundan tutuklanan bir başka mahkumla birlikte hücrede tutulan Ioan Ventuneac'ın, battaniyesinin kenarlarından yırttığı şeritlerle kendisini astığı bildirildi.

Ahmet Yıldız

Adana Kürkçüler Cezaevi'nde 3 Haziran günü Ahmet

Yıldız adlı adli hükümlü Nihat Pehlivan adlı adli hükümlü tarafından işlenerek öldürüldü.

Orhan Pala, Mahmut Boyacıoğlu

Bayrampaşa Cezaevi'nde 16 Haziran günü kapalı görüş sırasında çıkan silahlı çatışmada Orhan Pala ve Mahmut Boyacıoğlu adlı adli tutuklular öldürüldü. Mafya liderleri Alaattin Çakıcı ve Sedat Peker'in adamları arasında çıktığı bildirilen olayda, Cenk Kocaali, Bülent Elmacı, Fatih Eşne, İsmet Karaman, Şenol Uran ve Osman Duran adlı tutuklular ile infaz koruma memuru Savaş Turan ve Dursun Atalay adlı cezaevi görevlisi yaralandı. Olayla ilişkisi olduğu iddia edilen Osman Tabakdüzen adlı kişi 19 Haziran günü İstanbul'da tutuklanarak Bayrampaşa Cezaevi'ne gönderildi.

Firuz Fethizade

PKK lideri Abdullah Öcalan'ın serbest bırakılması ve cezaevindeki koşulların düzeltilmesini için 24 Mayıs günü Ümraniye Cezaevi'nde Firuz Fethizade ve Reşat Durgaz adlı kişilerin kendilerini yaktıkları bildirildi. Fethizade kaldırıldığı hastanede öldü.

Erdal Asal

Nevşehir E Tipi Kapalı Cezaevi'nde 23 Temmuz günü adli hükümlü ve tutuklular arasında çıkan kavgada Erdal Asal adlı hükümlü işlenerek öldürüldü. Olayda Kadir Yılmaz ve Sacit Çakı adlı hükümlüler ise ağır yaralandı. Olayların ardından tutuklu ve hükümlülerin 5 hükümlüyü rehin aldıkları öğrenildi.

Murat Aslanhan

Zonguldak Beycuma Cezaevi'nde Murat Aslanhan adlı adli tutuklunun 20 Temmuz günü cezaevinde intihar ettiği öne sürüldü. Cezaevinde merdiven demirine kendini astığı öne sürülen Aslanhan'ın ölümünden bir gün sonra yargılandığı davada hakkında tahliye kararı verildiği bildirildi. Aslanhan'ın avukatı Yılmaz Gülşen, müvekkili ile bir ay önce görüştüğünü belirterek, intihar etmesinin inandırıcı olmadığını söyledi. Aslanhan'ın ağabeyi Savaş Aslanhan ise kardeşinin psikolojik tedavi görmek amacıyla bulunduğu Bayrampaşa Cezaevi'nden Beycuma Cezaevi'ne gönderilirken, ring aracında askerler tarafından, koğuş duvarına PKK Lideri Abdullah Öcalan'ın resmini astığı için dövüldüğünü anlattığını söyledi.

Cuma Aktar

Şanlıurfa Kapalı Cezaevi'nde Cuma Aktar adlı adli hükümlü 22 Temmuz günü koğuşunda ölü bulundu. Aktar'ın cesedinde darp izleri bulunduğu belirtildi. Aktar'ın cesedi otopsi yapılmak üzere Adana Adli Tıp Kurumu'na gönderildi.

Ali Kazan, Yıldırım Kırdı

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi içinde bulunan Bakırköy Adli Tıp Kurumu Gözlem İhtisas Dairesi'nde

akli dengelerinin yerinde olup olmadığının anlaşılması için gözlem altında tutulan Ali Kazan (18) ve Yıldırım Kırdı (16) adlı adli tutuklular, 25 Temmuz günü yataklarında ölü bulundular. Fatih Oktay ve Fatih Rençber adlı tutuklular tarafından çarşafı boğuldukları ileri sürülen Kazan ve Kırdı'nın cesetleri Adli Tıp Kurumu'na kaldırıldı. Bakırköy 1. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından tutuklanan Oktay ve Rençber'in, suçlamayı kabul ettikleri bildirildi. Sanıkların, Kazan ve Kırdı'yı birbirleriyle cinsel ilişkiye girdikleri için öldürdüğü iddia edildi.

Durdu Meriç

Bayrampaşa Cezaevi'nde Durdu Meriç adlı adli tutuklu Serkan Demir adlı adli tutuklunun silahlı saldırısı sonucu öldü.

Bilal Gülçeltik

Gümüşhane E Tipi cezaevinde, 7 Ekim günü adli tutuklular arasında çıkan kavgada yaralanan Bilal Gülçeltik (19) adlı tutuklu 13 Ekim günü öldü. Tedavi gördüğü Gümüşhane Devlet Hastanesi'nden taburcu edildikten sonra cezaevine geri gönderilen Gülçeltik'in cesedi, Trabzon Adli Tıp Kurumu'na gönderildi.

Nizamettin Dal

Uşak E Tipi Cezaevi'nde bulunan adli hükümlü Nizamettin Dal, 16 Ekim günü çıkan bir kavgada, diğer mahkumlar tarafından dövülerek öldürüldü. Dayak sonucu komaya giren Dal'ı mahkumların tedavi etmeye çalıştığı ancak, Dal'ın 20 Ekim günü öldüğü bildirildi.

Sağlık Sorunları Nedeniyle Ölenler

Murat Dil

Atılım gazetesinden Mayıs ayı içinde yapılan açıklamada, TİKB üyesi olduğu iddiasıyla İstanbul DGM tarafından 21 yıl 8 ay hapis cezasına mahkum edilen Murat Dil adlı siyasi tutuklunun yakalandığı karaciğer kanseri hastalığına rağmen tedavi edilmediği bildirildi. Bayrampaşa Devlet Hastanesi'ne kaldırılan Murat Dil'e sadece ağrı kesici verildiği kaydedilen açıklamada, altı ay kadar önce hepatit B ve safra kesesi iltihabı teşhisi konulan Murat Dil'in karaciğerinde ur olduğu bildirildi.

Avukat Mihriban Kırdök de Haziran ayı başında yaptığı açıklamada, Dil'in Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu (CMUK) 399. madde uyarınca tedavi edilmesi için Adalet Bakanlığı ve savcılığa başvurduklarını bildirdi. Murat Dil'in ağabeyi Niyazi Dil, kardeşinin çok fazla kilo kaybettiğini ve bilincini yitirmeye başladığını açıkladı. Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, 3 Haziran günü yaptığı açıklamada, Dil'in tedavisinin yapılacağını söyledi.

Ancak Avukat Sevim Akat 5 Haziran günü İHD İstanbul Şubesi'nde düzenlediği basın toplantısında, Murat Dil'in sağlık durumuna ilişkin Sağlık Kurulu

Raporu'nda eksikler bulunduğu gerekçesiyle tahliye edilmediği açıkladı. Akat, Dil'in İstanbul Üniversitesi Çapa Tıp Fakültesi Hastanesi'nde yapılan muayenesinde "habis tümör nekroze görünümlü hücreler" bulunduğu, buna rağmen hastane tarafından verilen Sağlık Kurulu Raporu'nda eksiklikler bulunduğu gerekçesiyle Savcılığın tahliye işlemlerini başlatmadığını ifade etti. Murat Dil'in annesi Zöhre Bad²⁹ ise oğlu ile görüşülmediğini belirterek, askerlerin kendisine "O yatalağı ziyarete mi geldin?" dediklerini aktardı.

8 Haziran günü Bayrampaşa Cezaevi Hastanesi'nden Adli Tıp Kurumu'na getirilen Dil'e Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Dairesi'nin olumlu rapor vermesi üzerine, Dil'in cezasının infazı, CMUK 399. maddesi uyarınca 1 yıl süreyle ertelendi. Dil, İstanbul Beyoğlu Eğitim ve Araştırma Hastanesi'nde tedavi altına alındı.

9 Haziran günü İstanbul Bayrampaşa Cezaevi'nden tahliye edilen Murat Dil, 6 Temmuz günü öldü.

Halef Özer

Aydın E Tipi Cezaevi'nde bulunan Halef Özer (70) adlı siyasi hükümlü 30 Ocak günü öldü. Kalp, prostat, şeker ve yüksek tansiyon gibi rahatsızlıkları bulunan Halef Özer'in tedavisi için 1998 yılında İHD tarafından kampanya açılmıştı. Birçok kez hastaneye kaldırılan ve "cezaevinde tedavi edilemeyeceği" yönünde rapor verilen Halef Özer için Adli Tıp Kurumu'na yapılan başvurular sonuçsuz kalmıştı.

Cezaevlerinde Ölüm Davaları

Mustafa Duyar

9 Ocak 1996 tarihinde işadamı Özdemir Sabancı (55), Haluk Görgün (43) ve sekreter Nilgün Hasefe'nin (40) öldürülmesi nedeniyle yargılanan ve 15 Şubat 1999 tarihinde Afyon Kapalı Cezaevi'nde itirafçı Mustafa Duyar'ın öldürülmesinden sorumlu olduğu iddiasıyla Nuri Ergin, Vedat Ergin ve Ahmet Yargüder hakkında açılan davaya, 2000 yılında devam edildi. Davanın sanıklarından Yargüder'in Mayıs ayı içinde öldürme emrini "Yeşil" kod adlı Mahmut Yıldırım ve Afyon Cezaevi yetkilileri Osman Sert ve Sefer Aksu'dan aldığını iddia etmesinin ardından Adalet Bakanlığı, Afyon Cezaevi yetkilileri hakkında idari soruşturma başlattı.

Davanın 18 Ekim günü DGM'de yapılan duruşmada, soruşturmanın takipsizlikle sonuçlandığı açıklandı. Nuri ve Vedat Ergin'in duruşmalara katılmadığı dava, 2000 yılı içinde sonuçlanmadı.

Engin Huylu

Engin Huylu adlı siyasi hükümlünün tedavi edilmediği için 6 Şubat 1999 tarihinde ölmesinden sorumlu

²⁹ Murat Dil'in serbest bırakılması için 6 Haziran günü basın açıklaması yapmak isteyen 20 tutuklu yakını polisler tarafından dövülerek gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar arasında Murat Dil'in annesi Zöhre Bad ve kardeşi Niyazi Dil'in de bulunduğu bildirildi.

oldukları iddiasıyla Nisan ayında 8 cezaevi görevlisi hakkında "görevi ihmal" suçlamasıyla dava açıldı. Huylu ailesinin avukatı Ender Büyükçulha'nın cezaevi görevlileri hakkında daha önce yaptığı suç duyurusu üzerine, Cezaevi 2. müdürlerinden Hürrem Yazıhan hakkında "görevini ihmal ettiği" suçlamasıyla dava açılmış, diğer cezaevi görevlileri hakkında takipsizlik, cezaevi doktorları hakkında ise görevsizlik kararı verilmişti. Ancak, Ender Büyükçulha'nın bu karara itirazı üzerine, Sungurlu Ağır Ceza Mahkemesi takipsizlik kararını iptal etti. Çankırı Cumhuriyet Savcılığı, yeniden yapılan soruşturma sonucunda Cezaevi Müdürü Ali Rıza Yıldırım, 2. müdürler Nevzat Koraman, Hürrem Yazıhan, İbrahim Fakı, Aziz Gürer, Düzgün Çakmak, cezaevi hekimi Selim Engez ve cezaevi hastabakıcısı Hüseyin Kaş hakkında TCY'nin 230. maddesi uyarınca dava açtı. Davada, sanıklar hakkında 3 aydan bir yıla kadar hapis cezası verilmesi istendi.

6 Nisan günü Çankırı Asliye Ceza Mahkemesi'nde başlayan davada ifade veren cezaevi hastabakıcısı Hüseyin Kaş, hasta mahkumların sevklerine genellikle hekimlerin karar verdiğini, ancak Huylu'nun cezaevi aracı ile Ankara'ya götürülmesine ise "güvenlik" gerekçesiyle jandarmaların karar vermiş olabileceğini söyledi. Kaş, Engin Huylu'nun durumu hakkında "koma halindeydi, sedyede yatıyordu, ayağa kalkacak durumu yoktu" dedi. Dava, 2000 yılı içinde sonuçlanmadı.

Bu arada Çankırı İl İdare Kurulu da Mayıs ayı içinde Huylu'nun ölümü nedeniyle Çankırı Devlet Hastanesi'nde görev yapan Cüneyt Uzunlar ve Selim Engez adlı hekimler hakkında soruşturma açılmasına izin verdi. Huylu'nun gereği gibi muayene edilmediği, kendisine yanlış teşhis konulduğu belirtilen kararda, şöyle denildi:

"Hükümlü Engin Huylu, 27 Ocak 1999'da sürekli baş ağrısı şikayetiyle Çankırı Devlet Hastanesi Nöroloji Polikliniği'ne getirilmiştir. Poliklinik doktoru Cüneyt Uzunlar tarafından reçete yazılarak geri gönderilen Huylu, 5 Şubat 1999'da tekrar rahatsızlanması sonucu acil servise getirilmiş, burada Dr. Soner Işık tarafından hiçbir tetkik ve tedavi yapılmadan reçete yazılarak taburcu edilmiştir. Maktul Huylu, Adli Tıp Grup Başkanlığı raporundan anlaşılacağı üzere fenalaşması sonucu kaldırıldığı Ankara Numune Hastanesi'nde akciğer iltihabına bağlı solunum ve dolaşım yetmezliğinden ölmüştür. Bu rapordan da anlaşılacağı gibi, her iki doktor da Huylu'nun hastalığı hakkında doğru teşhis koymamış, hastaya yeterli ilgiyi göstermemiş, görevlerini tam olarak yapmamış ve hastanın ölümüne sebebiyet vermiştir. Dr. Uzunlar ve Işık hakkında 4483 sayılı yasanın (Memurin Muhakematı) 3-b maddesi gereğince soruşturma izni verilmesine karar verilmiştir"

Uzunlar ve Engez hakkında Çankırı Asliye Ceza Mahkemesi'nde açılan ikinci dava da, 2000 yılı içinde sonuçlanmadı.

Cezaevi Davaları

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi (Ulucanlar)

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'ne 26 Eylül 1999 tarihinde düzenlenen operasyonda, Habib Gül (Nevzat Çiftçi), Ahmet Savran, Ümit Altıntaş, Halil Türker, Mahir Emsalsiz, Abuzer Çat, Önder Gençarslan, Zafer Kırbıyık, Aziz Dönmez ve İsmet Kavaklıoğlu adlı mahkumların silahla ya da dövülerek öldürülmesini araştırmak amacıyla Meclis İnsan Haklarını Araştırma Komisyonu bünyesinde kurulan alt komisyon, 2000 yılı içinde çalışmalarını sürdürdü. Ancak Şubat ayında bir açıklama yapan TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Başkanı Sema Pişkinsüt, alt komisyonun ölen mahkumların Adli Tıp Kurumu'nda çekilen fotoğraflarını ve Adalet Bakanlığı ile mahkumlar arasında yapıldığı söylenen protokole ulaşmadığını, cezaevleri konusunda Meclis'te daha önce hazırlanan raporların da komisyona gönderilmediğini söyledi.

Mayıs ayında yeniden çalışmalarına başlayan Komisyon'un hazırladığı rapor, 29 Haziran günü açıklandı. Raporda, olayın planlı yapıldığı belirtilerek, "Müdahale için günlerce hazırlanmış, yeterli sayıda personel getirilmiş, hatta özel hareket birliğinden de takviye alınmıştır. Cezaevindeki tutuklu ve hükümlülerin can güvenliği devlete, dolayısıyla da güvenlik güçlerine emanet edilmiştir, yani bu operasyonda ölen insanların can güvenliğinden devlet sorumludur" denildi.

Olayda yaralananların tedavisinin geciktirildiği ve hastaneye kaldırılan mahkumların tedavileri tamamlanmadan cezaevine geri götürüldüklerinin belirtildiği raporda, katliamda, üç mahkumun av tüfeği ile öldürülmüş olmasına dikkat çekilerek, "İddia edildiği gibi tutuklular, av tüfeği ile üç arkadaşlarını öldürmüş iseler niçin av tüfeği ile güvenlik güçlerine ateş etmemişlerdir" sorusu soruldu.

Dava Süreci

Katliamdan kurtulan 85 mahkum hakkında 1999 yılı içinde dava açıldı. İddianamede, sanık mahkumların "adam öldürmek, faili belli olmayacak şekilde adam öldürmek, adam öldürmeye teşebbüs etmek, adam yaralamak, cezaevi yönetimine karşı ayaklanmak, silah bulundurmamak ve cezaevi binasına zarar vermek" suçlarından yargılanması istendi.

Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılan dava, 22 Şubat günü başladı. Mahkeme Heyeti, dava dosyasını, görevsizlik kararı vererek DGM'ye gönderdi. Dosyayı inceleyen Ankara DGM'nin 9 Nisan günü görevsizlik kararı verdiğini açıklaması üzerine, dosya, davaya hangi mahkemenin bakacağına belirlenmesi amacıyla Yargıtay'a gönderildi. Yargıtay da davayı yeniden Ankara 5. Ağır Ceza Mahkemesi'ne gönderdi.

24 Ekim günü yapılan duruşmada ifade veren Yıldırım Doğan, olay günü saat 06.00'da hamama

götürüldüğünü belirterek, burada delici ve kesici aletlerle vücutlarının kesildiğini, açık yaralarına içeriğini bilmedikleri kimyasal bir maddenin sürüldüğünü anlattı. Operasyonda tutukluların isimlerinin anons edilerek hamama alındığını ve burada ateşli silahlarla öldürüldüklerini belirten Yıldırım Doğan, mahkumlarda silah ve benzeri aletler bulunmadığını söyledi.

Tutuklu sanıklardan Devrim Turan da “Koğuşun havalandırmasına giren askerler, küfürler savurarak, üzerimize taş ve gaz bombaları atılar. Ellerindeki demir kancalarla bize vuruyorlardı. Ben de olaylarda yaralandım. Gaz bombasının etkisinden nefes bile alamıyorduk. Silah sesleri geliyordu. Ağzımıza, burnumuza biber gazı sıkıyorlardı ve cinsel tacizde bulunuyorlardı. Bizi sonra görüş yerlerine aldılar ve oradan da başka cezaevlerine gönderdiler” dedi.

Sanıklar, kendilerine işkence yapan görevlilerin isim ve eşkallerini de verdiler. Sanıklardan Cemaat Ocak’ın sara krizi geçirmesine rağmen işkenceye devam edildiğini anlatan diğer sanıklar, bir askerin silahını üzerlerine doğrultması üzerine bir subayın, “Kadınlardan ölü istemiyorum” diye bağırdığını söyledi. Operasyondan sonra 25 gün tutuldukları hücrelerde de işkence gördüklerini belirten sanıklar, gardiyanların işkencelerin ardından ‘alkış ve ısıklarla’ kutlama yaptığını söylediler.

Sanık Saime Örs ise olaylardan bir gün sonra Ulucanlar Cezaevi’ne konulduğunu, dolayısıyla o geceki olaylarda bulunmasının mümkün olmadığını söyledi. Tutuklular operasyona neden olduğu iddia edilen tünelin cezaevi yönetimi tarafından kazılmasını hücrelerin penceresinden gördüklerini söylediler. Sanık Cemaat Ocak’ın, kendisine işkence yapan Dilek isimli gardiyanın duruşma salonunda bulunduğunu açıklaması üzerine Avukat Zeki Rüzgar, gardiyanın kimlik tespitinin yapılmasını istedi. Bu sırada jandarmalar gardiyanı gizlice salondan kaçırdı. Bunun üzerine mahkeme heyeti ile avukatlar arasında tartışma çıktı. Mahkeme Başkanı, Ocak’ın suç duyurusu talebinin dava sonunda değerlendirilmesini, diğer taleplerin ise reddedilmesini kararlaştırdı.

5 Aralık günü yapılan duruşmada ölüm orucunun 41. gününde olan Hatice Yürekli savunmasını yaptı. Yürekli, “F tipi cezaevleri ve DGM’lerin kapatılmasını, Terörle Mücadele Yasası’nın kaldırılmasını, rahatsızlıkları olan arkadaşlarının salıverilmesini ve çeşitli cezaevlerinde olaylara karışan cezaevi görevlilerinin yargılanmalarını istediklerini” söyledi. Daha sonra Mahkeme Başkanı’nın, sanıklardan Fatma Hülya Tümgan’ın da ölüm oruçlarına ilişkin dilekçesini okumak istemesine izin vermemesi, avukatlar ve mahkeme heyeti arasında gerginlik yarattı.

Mahkeme Başkanı’nın Tümgan’a “Siz şimdi hepsini söyleyeceksiniz, sonraya ne kalacak. Savunma

bitmiştir, tamam” demesi üzerine, sanık avukatları bu sözlerin tutanağa geçirilmesini istedi. Yaman’ın sözlerinin tutanağa farklı geçirilmesi üzerine Avukat Zeki Rüzgar, heyetin tarafsız olmadığını belirterek, redd-i hakim talebinde bulundu. Duruşmaya verilen aradan Mahkeme Heyeti, “Sanık avukatları mahkemeye güvensizlik beyan ettiklerinden, mahkeme heyeti olarak davaya bakmaktan çekildiklerini ve dosyanın redd-i hakim talebi doğrultusunda karar vermek üzere Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesi’ne gönderilmesine” karar verildiğini açıkladı.

Bu arada tutuklu yakınları ve avukatları da Haziran ayında katliama katılan 150 jandarmanın yargılanmasına gerek olmadığı yönündeki karara itiraz etti. Tutuklu yakınları tarafından Ankara Bölge İdare Mahkemesi’ne yapılan itirazda, Valilik tarafından alınan kararda, jandarmaların idari görevli sayılarak “Men-i Muhakeme kararı” verildiği ifade edildi. İtiraz dilekçesinde, soruşturma yapılmayan Metin Abdurrahmanoğlu, Şevket Süner, Mehmet İşler, Ahmet Özkan ve Kubilay Uçar adlı jandarmaların, tutuklular aleyhine açılan davada ‘mağdur’ olarak gösterildiği, böylece operasyona katıldıklarının kanıtlandığı savunuldu. Ankara Bölge İdare Mahkemesi itirazı kabul ederek, Valilik tarafından verilen “Men-i Muhakeme kararı”nı kaldırdı ve 13’ü subay toplam 161 asker hakkında soruşturma açılmasına karar verdi.

Katliamdan Kurtulanlar

Tutuklu yakınları ve avukatlardan alınan bilgilere göre Ankara Merkez Kapalı Cezaevi’ndeki katliamdan yaralı olarak kurtulan mahkumların sağlık durumlarına ilişkin Temmuz ayı itibarıyla bilgiler şöyle:

Enver Yanık: Sol bacağından iki kurşun yarası alan Yanık’ın beyininde rahatsızlık olduğu ifade edildi. Tedavisinin Ankara Numune Hastanesi’nde sürdüğü, ancak ilgili bölüme sevk edilmediği öğrenildi.

Sevinç Şahingöz: Sirtında, çiğneme ve darptan kaynaklanan yoğun ekimoz olduğu belirtilen Şahingöz, Ulucanlar Cezaevi’nde ve tedavi edilmiyor.

Halil Doğan: Vücudunda halen operasyondan kalma saçma taneleri bulunuyor. Tüy dökülmesinin görüldüğü Doğan, sevk edildiği Ceyhan Cezaevi’nde tedavi görmüyor.

Nihat Konak: Kangren tehlikesi olan Konak’ın ameliyat edilmesi gerekiyor.

Savaş Kör: Operasyonda parmaklarını kaybetti. Kafasında darp, burnunda kırık, kalçada çatlak tespit edildi. Sırtından mermi yiyen Kör’ün tedavisi yapılmadı.

4. 2. 2. 1. Mafya Eylemleri

Siyasi tutuklu ve hükümlülerin kaldığı cezaevlerine yönelik baskıların arttığı, operasyonların düzenlendiği, mahkumların öldürüldüğü 2000 yılında yeraltı

dünyasının üyeleri ise kaldıkları cezaevlerinde dışarıyı aratmayacak şekilde yaşadılar. Yurtdışında tutuklu bulunan mafya üyelerinin Türkiye'ye gelmek istemesini değerlendiren Tüm Yargı-Sen Genel Başkanı Tekin Yıldız, "Neden gelmek istemesinler, cezaevi müdürleri emirlerinde, infaz koruma memurlarını hizmetçi gibi kullanıyorlar, ayaklarına

kadın bile götürülüyor. Her türlü teknolojik olanaktan yararlanıyorlar. Bunlar sivil hayatta bile mümkün olmayan şeyler" dedi. Cezaevlerine silah ve cep telefonu sokan mafya üyeleri, bunlar bulunduğu "Kendileri veriyor, kendileri alıyorlar. Üç bin dolar veririz bir tane daha getiririz" deme cesaretini bile buldular.

Devlet huzurunda Racon (Tuncay Özkan/Radikal/23.03.2000)

Babalar birbirlerine devlet koruması altında meydan okuyor. Cezaevlerinde kıyasıya bir rant ve sokağa hakim olma savaşı yaşanıyor. Buna seyirci kalanlar ise rant savaşından pay alanlardır

'İt de ölse kardan, kurt da ölse kardan.'

'İti ite kırdırırım.'

Bu sözler son günlerde cezaevlerindeki mafya dalaşmalarının görevliler gözündeki algılanış biçimini ortaya koyan yaklaşımın sloganları. Duyduklarımız mafya babalarının naraları değil aslında. Türkiye'de cezaevi ve yargı sistemine inen en büyük darbenin sesleri. Çeteler karşısında cezaevlerinde çaresizlik ve bitişin ifadeleri. (...)

(...) Cezaevlerini hükümlülerin yönetimine bırakan anlayışların sona ermesi gerekiyor. Cezaevlerini babalar ve çeteler arasında pay eden, böylece sorunları engellediğini sanan anlayışların sonucudur gelinen nokta. Adalet Bakanlığı'nı yöneten zihniyetlerin yol açtığı erozyondur karşımızda duran. 'Af çıkartalım da kurtulalım' diye bütün bürokrasi ve siyasilerin bağırmasının başka bir nedeni yok ki. Yönetemiyoruz, sahip olamıyoruz diyemeyecekleri için af çıksın diyorlar. Birbirlerini öldürmelerinden medet umuyorlar.

Pisliği halı altına itiyorlar

Pisliği halı altına iter gibi, sokaklara akıtmaya çalışıyorlar. Kapıları güya temiz kalacak. Kafalarını ne kadar sert bir kayaya vurduklarını dün anlamadılar, bugün de anlamazlarsa yazık olduğunun resmidir bu ülkeye. Çete liderleri, mafya babaları karanlık dünyanın koridorlarında kendilerine yol açan, yer gösteren siyasetçilerle, onların bürokratlarıyla, devlet içindeki güvenlik çeteleriyle, işadamlarıyla etmediklerini bırakmazlar. Devleti soyarlar. Soyanları haraca bağlarlar. Onlar da döner yine devleti soyar. (...)

(...) Çakıcı çatışacaktır

Alaattin Çakıcı'nın eski dostları olan Susurluk çetesinin ünlüleri Eskişehir Cezaevi'nde Alaattin Çakıcı için adam öldürecekler. Bunu deneyecekler. Nereden mi biliyorum? Olaylara bakın anlarsınız. Nuri Ergin (Nuriş), Eskişehir'de Haluk Kırıcı ve Yaşar Öz'ün saldırısına uğradı. Oradan Kartal'a geldi. Çakıcı'nın yeğeni ve en yakın adamı olan Kenan Ali Gürsel'i öldüren Hakan Çillioğlu Eskişehir'e yollandı. Kartal Cezaevi'nde Nuri Ergin ile Çakıcı birbirlerine hasımlar. Eskişehir Cezaevi'nde Özdemir Sabancı'nın katili Mustafa Duyar'ı vuran Ahmet Yargüder, Nuri Ergin'in adamıydı. Jandarmadan kaçtı. Şimdi sokaklarda talimat bekliyor. Çakıcı'ya ne diyor Ergin, sen önce intikamını almayı başar, sonra gel bizle uğraş. Yanıt basit olacaktır. Çakıcı, Eskişehir Cezaevi'nde ve dışarda hem yeğenin, hem kardeşinin vurulmasından sorumlu kişilerle çatışacaktır. Desteği eski ülkücü dostlarından alır. Susurluk'la dayanışır. Sedat ve Vedat Şahin'den yardım alır. Sedat Peker de hazır kuvvet olarak kendi tarafını belli eder. Ortalık kan gölüne döner.

Çözüm hukukta

Bu çatışmadan, 'bunlardan kurtuluruz' umudunu taşıyanlar yanılırlar. Çözümü hukukta ve adalette aramak gerekir. Gerisi kan ve kavgadan başka bir şey getirmez. Hukuku ve devlet otoritesini zedeler. 'Nasıl olsa af kapıda' izlenimi de bu çatışmaları artırıcı bir faktördür.

Mafya istedi mi hükümet kurduyor, istedi mi yıkıyor. Türkiye'de hukukun can çekişmesini sona erdirmek için ne yapıyor?

Babalar hem de devlet koruması altında meydan okuyorlar. Bağıra bağıra. Korkak ve cahil oldukları için bunların ekmeğine yağ süren görevliler var. Son günlerde toplumun geneline hakim olan hukuksuzluk anlayışını, mektupları yoluyla bir kara hançer gibi adliyenin en önemli birimine; cezaevlerine sapladılar. Cezaevlerinde devletin ve hukukun koruması ve kollaması altında bulunan mafya ve çete reisleri bu mektuplardaki sözleriyle aslında birbirlerine değil, devlete ve hukuka başkaldırıp 'racon' kesiyorlar. Neden mi? Çünkü cezaevlerinde bir rant ve sokağa hakim olma savaşı yaşanıyor da ondan. Buna seyirci kalanlar bu rant savaşından pay alanlardır.

'Sizi öldürtecek' dedi

Görevliler suskun. Mafyanın mektuplarını taşıyorlar. Savunma hakkının kutsallığı üzerinde yaşayan avukatlar, Türkiye üzerindeki bu büyük karanlığın posta kutusu oldular. Yazık. Bir hafta önce Kartal Cezaevi'nden ziyaretime gelen avukat, ezile büzüle "Sizi öldürtecek" dedi. Kendisi de daha önce aynı mafya babasının kurşunlarını yiyen ama sonra yine de onu savunmak zorunda kalan avukata baktım, acıdım. Bana bir mafya babasının öldürüleceğine dair mesajını getirmek görevi bir avukata mı düşmeli? Hukuk adına yüzüm kızardı. O avukatın içinde bulunduğu açmazı gözlerinden okudum. Sordum, "Neden öldürülecekmişim?" "Yazılarınız ve yayınlarınız" dedi. Haklılığımı dile getirdi. Çaresizliğini aktardı.

Haberciyim, işimi yaparım

Avukata, "Gidin ona söyleyin. Benim kimseyle husumetim yok. Haberci işini yapar sonucuna katlanır. O da ne yaparsa sonucuna katlanır. Öyle her öldüreceğim diyenin sözüyle haberdan, dünya görüşünden vazgeçilmez. Bu ülkede ölümü göze almadan, buralarda durulur mu? Eğer yanlış ve yalan diyorsa belgesini yollar, açıklamasını yapar, bakar düzeltiriz. Gerisi beni

değil onu bağlar” dedim.

Avukat çıktı gitti. (...)

(...) Düşünün Alaattin Çakıcı ve Nuriş lakaplı Nuri Ergin’in söylediklerini. İkisi de Kartal Cezaevi’nde. İkisi de devletin ve hukukun korumasında. Ama karşılıklı mektuplarıyla ne demeye getiriyorlar, “Biz nerede olursak olalım, hukuk da devlet de bize vız gelir. Biz ağzımıza geleni söyleriz. Canımız ne isterse onu yaparız.”

Her şeyi o kadar ucuzlattılar ki hukuk ayaklar altında. Devlet, mafyanın tehdidinde dur diyemiyor. Birileri iti ite kırdırılm olsun bitsin diyor. Ama cezaevlerinde yaşanan ve bundan sonra artarak yaşanacak olan olaylar aslında hukukumuzdan geri kalanlarını da yok ediyor. Yarın Eskişehir, Kartal ve diğer cezaevlerinde olacak kan, mafyayı ve sokakları yeniden çatışma alanına dönüştürecek. Siyasetin cumhurbaşkanlığı seçimiyle kilitlendiği bu noktada birileri cezaevinde kapıları açık bırakıp siyaseten ve ekonomik olarak kan üzerinden rant toplayacak. Bilmem fark ediliyor mu?

Mafya üyelerinin cezaevlerindeki eylemlerine ilişkin bazı olaylar şunlar:

Bayrampaşa ve Kürkçüler Cezaevleri

“Şirinler Çetesi” olarak bilinen gruptan 4 kişinin Adana Kürkçüler Cezaevi’nden Gaziantep Cezaevi’ne gönderilmek istenmesi üzerine 23 Ekim günü sabah saatlerinde olaylar çıktı. Koşularını ateşe veren tutuklular daha sonra isyanı “af talebi”ne dönüştürerek, 21 gardiyan ve tutuklulardan Yasin Altınbaş’ı rehin aldılar. Jandarmaların sis ve gözyaşartıcı bombalar atarak koşulara girdiği olaylarda 3 mahkumun yaralandığı belirtildi. Akşam saatlerinde koşullardaki yangın söndürülürken, kurdukları barikatları kaldırmayan mahkumların bazı basın kuruluşlarını arayarak “Bu eylemimizi af çıkmaması halinde 29 Ekim’e kadar sürdüreceğiz. 50 kişilik de intihar timi seçtik” dedikleri bildirildi.

Af talep eden diğer mahkumların da katılması ile büyüyen olaylarda 24 Ekim günü öğle saatlerinde 6 gardiyan serbest bırakıldı. 25 Ekim günü cezaevine operasyon düzenlenmesine karar verilmesinin ardından 15 gardiyanı serbest bırakan mahkumlar, eylemlerini sona erdirdi. Kasım ayı içinde isyana katılan 74 mahkum hakkında Adana Cumhuriyet Savcılığı tarafından dava açıldı. Hazırlanan iddianamede, isyanı yönettikleri öne sürülen Ali Aksoy, Mahmut Kurt, Mehmet Yılmaz ve Rıdvan Demir’in de aralarında bulunduğu sanıkların “isyana, hürriyeti tahdit ve kamuya ait binaları yakmak” suçlamalarıyla 5 yıldan 12 yıla kadar hapis cezasına mahkum edilmesi istendi.

Bu arada İstanbul Bayrampaşa Cezaevi’nde de 20 Ekim günü 225 tutuklu ve hükümlünün sevk edilmesi üzerine başlayan gerginlik de 23 Ekim günü akşam saatlerinde isyana dönüştü. Sevklerin durdurulmasını ve gönderilen adli tutuklu ve hükümlülerin geri getirilmesini talep eden mahkumlar, 16 gardiyanı rehin aldı. Af çıkartılması ve cezaevlerindeki koşulları protesto etmek için çıktığı belirtilen isyan, Başsavcı Ferzan Çitici ile yapılan görüşmelerden sonra sona erdirildi.

Uşak Cezaevi

“Karagümrük çetesi” olarak bilinen yeraltı dünyasının tanınan isimlerinden “Nuriş” takma adlı Nuri Ergin, kardeşi Vedat Ergin ve adamları cezaevine nakledilen

Orhan Cemal Yeşilkaya, Varol Özdemir, Reşat Taşçı, Faik Yağı, Erol Neşet, Ahmet Sinan Össarı, Nihat Yağı ve Murat Eryılmaz adlı mahkumların kendilerini öldürmek için Alaaddin Çakıcı tarafından gönderildiği iddiasıyla 1 Kasım akşamı saat 20.30 sıralarında isyan başlattı. Silahlı oldukları belirtilen Ergin ve adamları, 8 tutukluyu koşullarından aldılar. Olaya müdahale etmek isteyen Cezaevi Müdürü Mustafa Kurt, 4 yardımcısı, 16 infaz koruma memuru, 8 hizmetli ve bazı mahkumlar da isyan sırasında rehin alındı.

Aralıklı olarak silah seslerinin geldiği cezaevi, jandarma tarafından ablukaya alındı. Bu sırada Ergin ve adamları altı tutukluyu “öldü” diyerek pencereden avluya attılar. Ancak mahkumlardan ikisinin öldüğü, diğerlerinin yaralı olduğu anlaşıldı. Bu mahkumlardan biri de hastanede öldü.

2 Kasım günü sabah saatlerinde Uşak Valisi Ayhan Çevik ve Jandarma Komutanı Albay Canan Türkan, megafonla Ergin ve adamlarına teslim olmaları çağrısında bulundular. Bunun üzerine öldürülen iki mahkumun daha cesedi avluya atıldı. Bu arada Ergin ve adamları tarafından rehin tutulan Cezaevi 2. Müdür Yardımcısı Ersin Yılmaz, camdan atlayıp kaçarken yaralandı. İsyanın sona erdirilmemesi üzerine öğle saatlerinde başlatılan ve akşam saatlerine kadar süren operasyon ise sonuçsuz kaldı.

Adalet Bakanlığı’ndan yapılan açıklamada, mahkumların bugün 3 Kasım sabahı isyana son vereceklerini açıkladıkları, teslim olmalarını durumunda operasyona devam edileceği bildirildi. Açıklamada, yetkililerin tüm çağrılarına karşın 1 Kasım günü gece yarısından sonra bazı rehin tutukluların işgal altındaki idari büro penceresinden atılmaya başlandığı, tutuklulardan birinin öldürüldükten, üçünün silahla yaralandıktan, birinin de dövüldükten sonra binadan atıldığı, hastaneye kaldırılan bu yaralıların da ölmesi sonucu toplam ölü sayısının beşe ulaştığı belirtildi. Ölen mahkumların adlarının Reşat Taşçı, Orhan Cemal Yeşilkaya, Erol Neşet, Nihat Yağı ve Faik Yağı olduğu belirtilen açıklamada, yaralılardan Metin Erdoğan, Mustafa Özder, Metin Güney, Kenan Altınsabah, Varol Özdemir, Hasan Düz, Murat Eryılmaz ve Ünal Genç’in kimliklerinin tespit edildiği bildirildi. İsyana katılanların bir infaz koruma memuru ile bir hükümlüyü de serbest bıraktığı belirtilen açıklamada,

isyancı mahkumların elinde çok sayıda silah ve bir el bombası olduğu bildirildi. Uşak Devlet Hastanesi Başhekimi Özlem İlbey de yaptığı açıklamada, hastaneye gelen yaralılarından ikisinde kurşun yarası bulunduğunu belirtti.

Olaylar sırasında cezaevine gelerek çete lideri Ergin kardeşlerle görüşen Avukat Hikmet Çarboğa, isyanın nedeni ile ilgili olarak şunları söyledi:

“Nuri Ergin, bir hafta kadar önce Kasarteks isimli fabrikayı basan 12 kişiden sekizinin Uşak Cezaevi’ne tutuklu olarak geldiğini, bu kişilerin Alaaddin Çakıcı ile yakınlıklarının olduğunu söyledi. Biz bu durumu daha önceden bildirmiştik. Ama işlem yapılmadı. Müvekkilim de çeşitli cezaevlerinde bulunan bazı arkadaşlarının Uşak Cezaevi’ne nakledilmesini talep etmişti. Buna da yanıt verilmedi”

Uşak Valisi Ayhan Çevik ise yaptığı açıklamada, “Nuri Ergin ve arkadaşlarının başlattığı olaylara, cezaevindeki diğer adli mahkumlar da destek veriyor. Cezaevinde 600 mahkum kalıyor. Cezaevi üç katlı bir bina. İçeri girdik, ancak rehineleri de düşünerek nokta operasyonu için zorlanıyoruz. Nuri Ergin ve adamları 2 aydır cezaevi yönetimini ellerine geçirmişler. Koğuş kapılarının ve bölmelerin anahtarları var. İstedikleri yeri açıp kapıyorlar. Nokta olarak nerede oldukları net değil” dedi. 3 Kasım sabahı Uşak Valisi Ayhan Çevik’in cezaevine giderek mahkumlarla görüşmesinin ardından Karagümrük çetesi elemanlarının silahlarını isyanı sona erdirdikleri bildirildi.

İsyanın sona ermesinin ardından Nuri Ergin ve dokuz adamı Bilecik Cezaevi’ne gönderildi. Nuri Ergin’in saat 18.00’de Bilecik’e ulaştığı haberinin alınmasından sonra elindeki rehineleri serbest bırakan Vedat Ergin ve altı adamı da bu cezaevine gönderildi.

Uşak’tan geceyarısı cezaevi aracıyla yola çıkan Vedat Ergin ve altı adamı Bilecik Özel Tıp Cezaevi’ne geldikten sonra araçlardan üç hükümlü indirilerek cezaevine alındı. Sevk sırasında silahlı olduğu öğrenilen Vedat Ergin ise üç adamıyla cezaevi bahçesindeki araçtan inmedi. Tabancasını çekerek araçlarda bulunan güvenlik güçlerini uzaklaştıran Vedat Ergin’i, Bilecik Başsavcısı İlmengin Köklü ve Jandarma Komutanı Albay Orhan Güngören ikna etmeye çalıştı. Vedat Ergin’in ikna edilememesi üzerine 4 Kasım günü saat 09.45’te jandarmalar cezaevi aracına “operasyon düzenledi”. Vedat Ergin ve üç adamı etkisiz hale getirilerek cezaevine sokuldu. Bu sırada, Nuri Ergin de Bilecik’e ulaşmasından 10 saat kadar sonra 12 adamıyla birlikte Bergama Cezaevi’ne gönderildi.

Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, olayların sona ermesinden sonra düzenlediği basın toplantısında, cezaevinde yapılan aramada, 4 tabanca ile çok sayıda şiş ve bıçak ele geçirildiğini belirterek, şunları söyledi:

“Daha fazla ölüm olaylarının olmaması için 3 Kasım günü başlatılan operasyona ara verilmişti. Cuma günü saat 08.00’de teslim olacaklarını bildirmişlerdi. Önce Nuri Ergin 9 tutuklu ile daha sonra da Vedat Ergin 6 tutuklu ile teslim oldu. Nuri Ergin ve 9 tutuklu saat 12.00’de, Vedat Ergin ve 6 tutuklu da tedbir olarak saat 19.00’da Bilecik Cezaevi’ne gönderildi. Bu olayla F tipi cezaevinin önemi anlaşılmıştır. Terör ve çıkar amaçlı suç örgütü elemanlarına karşı bu cezaevleri hizmete sokulmuş olsaydı, son 3 gündür süren vahim olaylar cereyan etmeyebilirdi” dedi.

Bu arada olayda Reşat Taşçı adlı mahkumun silahla, Orhan Cemal Yeşilkaya, Erol Neşet, Nihat Yağı ve Faik Yağı’nın şiş ve bıçakla öldürüldüğü bildirildi. Mahkumlara öldürülmeden önce işkence yapıldığı, Erol Neşet’in bir gözünün oyulduğu, yaralılarından Kenan Altınsabah’ın da dil ve dudaklarının dikildiği öğrenildi. Olaylar sırasında Cezaevi Müdürü Mustafa Kurt’un, Vedat Ergin tarafından sol kolundan ve ayağından vurulduğu belirtildi.

İsyanın ardından Ödemiş Cezaevi’ne gönderilen Vedat Ergin, 7 Kasım günü İçişleri Bakanlığı müfettişlerine ifade verdi. Vedat Ergin’in ifadesinde, cezaevindeki olayları ve itirafçı Mustafa Duyar’ın 15 Şubat 1999 tarihinde Afyon Cezaevi’nde öldürülmesi olayını anlattığı öğrenildi. Ergin’in Adalet Bakanlığı’ni protesto amacıyla açlık grevine başladığı bildirildi.

Olaylar nedeniyle Adalet Bakanlığı tarafından açılan soruşturma çerçevesinde cezaevi yöneticileri görevden alındı. Bakanlıktan yapılan açıklamada, Adalet Bakanlığı müfettişlerince yürütülen soruşturma çerçevesinde, Cezaevi 1. Müdürü Mustafa Kurt ile 2. müdürler Ahmet Çalışkan, Bekir Yeşilyurt, Yılmaz Ersoylu, Rıfki Demirci, İsmail Tosun ve Hıdır Kılıçaslan’ın görevlerinden uzaklaştırıldıkları belirtildi. Bu arada Adalet Bakanlığı, Nuri ve Vedat Ergin’in avukatları Hikmet Çarboğa ve Tuncay Kütükoğlu hakkında “cezaevine silah, cep telefonu ve uyuşturucu madde soktukları” iddiasıyla soruşturma başlatıldı.

4. 2. 2. 2. Diğer Olaylar

Metris ve Bandırma Cezaevleri

Balıkesir Bandırma Cezaevi’nde bulunan İBDA/C davası tutukluları 5 Ocak günü İstanbul Bayrampaşa Cezaevi’ne gönderilme isteğiyle açlık grevi ve sayım vermeme eylemine başladı. 29 tutuklunun açlık grevine başlamasının ardından cezaevi yönetimiyle mahkumlar arasında gerginlik yaşandığı bildirildi. İBDA/C Haber Bürosu adına gazetelere gönderilen açıklamada da, oruç tutan mahkumlara küfredilmesi üzerine, mahkumlarla askerler arasında çatışma çıktığı iddia edildi.

İBDA/C’li mahkumlara, 7 Ocak günü sabah saatlerinde güvenlik görevlileri müdahale etti. Mahkumların koğuşlarda yangın çıkardığı ve bir

duvarı yıkarak iki koğuşu birleştirdikleri iddia edildi. Askerler ve gardiyanlarla, mahkumlar arasında çıkan çatışmada Ayhan Sönmez adlı mahkum silahla öldürüldü. Çatışmada, 11 mahkum, bir subay ve üç er yaralandı.

Çatışmanın duyulması üzerine Metris Cezaevi'ndeki mahkumlar da direnişe geçtiler. Bir başgardiyan ve 16 gardiyanı rehin alan mahkumların eylemi, akşam saatlerinde anlaşmayla sonuçlandı. Eylem sırasında Metris Cezaevi önünde toplanan tutuklu yakınlarından bir kişi polis tarafından gözaltına alındı. Bu arada Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, Bandırma Cezaevi'nde eyleme katılan mahkumlardan 26'sının Eskişehir Özel Tip Cezaevi'ne nakledildiğini bildirdi.

İstanbul Metris Cezaevi'nde bulunan İBDA/C davası tutukluları ile güvenlik görevlileri arasında 25 Ocak günü yeniden çatışma çıktı. Güvenlik görevlilerinin silah kullandıkları olayda yaralanan Sancar Kartal adlı mahkum öldü.

Tutukluları başka cezaevlerine nakletmek ve örgüt lideri Salih İzzet Erdişi' (Salih Mirzabeyoğlu) 26 Ocak günü yapılacak duruşmaya çıkarmak amacıyla güvenlik görevlileri tarafından düzenlenen operasyon saat 05.30 sıralarında başladı. Operasyonu Ankara'dan getirilen jandarma timlerinin düzenlediği öğrenildi. Bunun üzerine İBDA/C davası tutukluları, buldukları B-1 ve B-2 koğuşlarının kapılarının arkasına barikat kurdular. Mahkumlar iki koğuş arasındaki havalandırmada da şilte ve battaniyeleri ateşe verdiler. Yangın itfaiye tarafından söndürüldü. Koğuşlara duvarları delerek ve göz yaşartıcı bomba atarak giren jandarmalar saat 12.00 sıralarında 16 mahkumu, ardından saat 15.30 sıralarında da yine göz yaşartıcı bombalar atarak 44 mahkumu koğuşlardan çıkardılar. Operasyon saat 17.00 sıralarında sona erdi.

Aralarında Salih İzzet Erdişi'nin de bulunduğu 15 tutuklu Kartal F Tipi Cezaevi'ne nakledildi. Diğer mahkumların cezaevinde birbirlerinden ayrı koğuşlara yerleştirdiği bildirildi. Çatışma sırasında Turan Bartın (33), Gürsel Alçı (27), Mehmet Yavuz Uçkan (23), Şükrü Sak, Murat Çilhan, Hayrettin Soykan, Sebhattin Arslan, İbrahim Tatlı ve Osman Hakan Hira adlı mahkumlar yaralandı. Yaralanan mahkumlardan Sancar Kartal, saat 21.00 sıralarında Haseki Hastanesi'nde öldü. Bu arada cezaevi önünde bekleyen 3'ü kadın 4 tutuklu yakını ile Hasan Uçar ve Harun Yüksel adlı avukatlar, gazetecilere açıklama yaptıkları sırada polisler tarafından tartaklanarak gözaltına alındı. Esenler semtinde de Metris Cezaevi'ne giden tutuklu yakınlarının bulunduğu bir otobüsü durduran polisler, 21 kişiyi gözaltına aldı.

Kartal F Tipi Cezaevi'nde bulunan Erdişi'nin 25 Haziran günü kendini asarak intihar etmek istediği ve ipin kopması sonucu başını duvara çarptığı açıklandı. Hastaneye kaldırılan Erdişi'nin tedavi edildikten sonra

cezaevine geri gönderildiği bildirildi. Erdişi, daha sonra psikolojik durumunun araştırılması için Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesi'ne kaldırıldı.

Erdişi'nin avukatları Harun Yüksel ve Hasan Ölçer tarafından 27 Haziran günü yapılan açıklamada, "Birincisi, Metris operasyonu sırasında operasyonu yapan özel jandarma birliği müvekkilimizi ağır işkenceye tabi tutmuştur. İkincisi, Kartal Özel Tip Cezaevi hücre cezaevlerinin bir nevi laboratuvarı olarak kullanılmakta ve bir çok bölümünde tecrit politikası uygulanmaktadır. Müvekkilimiz beş aydır hücrede tutulmaktadır" denildi.

Avukatlar 30 Haziran günü İHD İstanbul Şubesi'nde yaptıkları açıklamada da Erdişi'nin yemeklerine psikolojik durumunu bozan kimyevi maddeler konulduğunu ileri sürdüler. Avukat Harun Yüksel, cezaevi şartlarının Erdişi'nin psikolojik durumunu bozduğunu belirterek, "Müvekkilimizde Mart ayı başından itibaren bir takım rahatsızlıklar gözlemlenmeye başladık. Halisünasyona benzeyen ve kendisini 24 saat kesintisiz rahatsız eden bir takım insan seslerinden söz ediyordu. İlk aklına gelen sebep yemeklerine birtakım ilaç veya kimyevi maddelerin karıştırılacağı ihtimaliydi" diye konuştu.

Bu arada İstanbul Metris Cezaevi'nde 5 Aralık 1999 tarihinde çıkan olaylar nedeniyle İBDA/C davalarından yargılanan tutuklular hakkında Ocak ayı içinde Bakırköy Cumhuriyet Savcılığı tarafından da dava açıldı. İddianamede, aralarında örgütün lideri Salih İzzet Erdişi'nin (Salih Mirzabeyoğlu) de bulunduğu 66 tutuklunun, olay günü biri binbaşı çok sayıda askeri rehin aldıkları, kamu malına zarar verdikleri ve cezaevi kantinini yağmaladıkları ileri sürüldü. Dava, yıl içinde sonuçlanmadı.

4. 2. 3. Cezaevlerinde Baskılar

Afyon Cezaevi'nde bulunan Lale Açık adlı tutuklu, Şubat ayı içinde başka bir cezaevine sevk talebi ile açlık grevine başladı. Açık'ın açlık grevinin 39. gününde bir açıklama yapan Avukat Kazım Genç, müvekkilinin yargılandığı mahkemeye yakın bir cezaevine sevk edilmesi talebinin, Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü tarafından "adı geçen tutuklunun can güvenliğinin tehlikeye gireceği" ileri sürülerek kabul edilmediğini söyledi. Avukat Ali Esin Gür, 15 Nisan günü yaptığı açıklamada, açlık grevinin 55. gününe gelen Açık'ın yürüyemediğini ve konuşamadığını bildirdi. Açık, Adalet Bakanlığı'nın istemini kabul etmesi üzerine Nisan ayı ortalarında açlık grevini sona erdirdi. Açık hastaneye götürüldükten sonra Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'ne gönderildi.

Amasya Cezaevi'nde bulunan Beşir Gün, 28 Şubat günü başka bir cezaevine sevk talebi ile açlık grevine başladı. Gün'ün ağabeyi Rıza Gün yaptığı açıklamada, kardeşinin cezaevindeki diğer tutuklularla

görüştürülmediğini ve gözaltında iken gördüğü işkenceler nedeniyle beyin travması geçirdiğine ve sağlık durumunun bozuk olmadığını bildirdi.

İstanbul Kartal Özel F Tipi Cezaevi'nde bulunan 16 siyasi mahkum Mart ayında "baskılara son verilmesi, avukat görüşlerindeki kısıtlamaların kaldırılması, sağlık harcamalarının kaldırılması ve tek kişilik koşullarda tutulan mahkumların, diğer mahkumların bulunduğu koşullara verilmesi" istemiyle açlık grevine başladılar. 7 Mayıs günü Mazlum-Der İstanbul Şubesi tarafından açıklanan raporda, mahkumlardan ikisinin, açlık grevinin 40. gününde kısmi felç geçirdikleri belirtildi. Raporda, avukatların tüm ısrarlarına karşın, Cezaevi Müdürü ve Kartal Cumhuriyet Başsavcısı ile görüşemedikleri kaydedildi.

13 Nisan günü müvekkilleriyle görüşmek için İstanbul Bayrampaşa Cezaevi'ne giden Gülizar Tuncer, Keleş Öztürk, Semih Akat, İbrahim Ergün, Yüksel Hoş, Göksel Arslan, Hüdaî Berber, Gülay Erpul ve Behiç Aşçı, üzerlerinin elle aranmak istenmesi üzerine görüşme yapmadan cezaevinden ayrıldılar.

Bursa E Tipi Cezaevi'nde Nisan ayı ortalarında tutukluların avukatları ve yakınları ile görüştürülmediği bildirildi. 14 Nisan günü de idarenin koğuş kapılarını kapattığı, bu nedenle tutukluların sayım vermeme eylemi başlattıkları ifade edildi. İHD Bursa Şube Başkanı Deniz Aslan yaptığı açıklamada, 18 Nisan günü Bursa Cumhuriyet Başsavcısı Emin Özler ile cezaevindeki sorunların giderilmesi için görüştüğünü, ancak savcının sorunları ile ilgilenmediğini bildirdi.

14 Mayıs günü İstanbul Ümraniye Cezaevi'ne görüşe giden tutuklu yakınlarının askerlerin hakaretlerine maruz kaldığı ve Jale Çelik adlı tutuklu yakınının askerler tarafından dövüldüğü bildirildi.

2000 yılı başından itibaren hücrede tutulan ve itirazçıların konulduğu Kırklareli Cezaevi'nde bulunan Selçuk Güngör, Fikret Eski, Ramazan Şevket Yılmaz ve Turan Obay adlı tutukluların başka bir cezaevine sevk edilme talebi ile 17 Mayıs günü açlık grevine başladıkları bildirildi. Güngör'ün avukatı Metin Filorinalı, açlık grevinin 63. gününde yaptığı açıklamada, tutukluların hayati tehlikesi olduğunu ve 2 gün önce Kırklareli Devlet Hastanesi'ne götürüldüklerini ancak tedaviyi kabul etmemeleri üzerine cezaevine geri gönderildiklerini söyledi. Metin Filorinalı, Selçuk Güngör'ün daha önce Ocak ayında aynı taleple 53 gün açlık grevi yaptığını, eylemin sonuçsuz kalması üzerine 28 gün ara verdikten sonra 17 Mayıs günü tekrar başladığını bildirdi. Filorinalı, cezaevi doktorunun 14 Temmuz günü tutukluların sağlık durumuna ilişkin bir raporu Adalet Bakanlığı'na gönderdiğini söyledi. Raporda, tutukluların hayati tehlikelerinin bulunduğu, büyük oranda görme kaybı, kas çekilmesi, hafıza ve bilinç kaybı yaşandığı belirtildi.

18 Temmuz günü İstanbul Barosu'na bağlı avukatlar, İHD temsilcileri ve siyasi parti temsilcilerinden oluşan gözlemci bir heyet incelemelerde bulunmak üzere Kırklareli Cezaevi'ne gitti. Heyetten Avukat Gülseren Yoleri ve Avukat Kemal Aytaç'ın tutuklularla görüşmesine izin verildi. Avukatlar görüşmeden sonra, tutuklulardan Selçuk Güngör'de bilinç ve duyma kaybı, belden aşağısını hissedememe ve kas çekilmesi gibi rahatsızlıkların ortaya çıktığı açıklandılar. Tutukluların eylemi 65. gününde taleplerinin kabul edilmesi üzerine sona erdi. Tutuklular Kırklareli Devlet Hastanesi'nde tedavi altına alındı.

Bu arada Eylül ayı içinde de Kırklareli Cezaevi'nde bulunan siyasi tutuklulara itirazçı olmaları için baskı yapıldığı bildirildi. Fatma Kaya adlı tutuklunun itirazçıların bulunduğu koşullarda kalmayı reddettiği için müşahade altında tutulduğu, cezaevinde baskıların arttığı, görüşe çıkarken itirazçılarla tutukluların karşı karşıya getirildiği öğrenildi.

Diyarbakır Barosu Cezaevi Komisyonu'nun, Mardin Cezaevi'ndeki uygulamalara ve baskılara ilişkin hazırladığı rapor Temmuz ayında açıklandı. Komisyon Genel Sekreteri Avukat Fehime Kaş Danış ve komisyon üyesi Müzeyyen Nergiz tarafından hazırlanan raporda, tutukluların avukatları ile görüşmelerinin engellendiği, hasta tutukluların tedavilerinin yapılmadığı belirtildi. Raporda, Ferhan Yavuz (75) adlı hükümlünün ve Halil Acar adlı tutuklunun acilen ameliyat olması gerektiği halde hastaneye götürülmedikleri bildirildi. Tutuklu yakınlarının görüşlerde de sorunlar yaşandığı vurgulanan raporda, "Tutuklular, hiç Türkçe bilmeyen kişilerin Kürtçe konuşmalarının yasaklandığını, fazla yiyecek getirilmesine karşı çıkıldığını, cezaevinde hijyen sorunu olduğunu, yemeklerin temiz yapılmadığını, suyun az olması nedeniyle banyo sorunu yaşadıklarını ifade etmişlerdir" denildi.

17 Ağustos günü Diyarbakır E Tipi Cezaevi'nden, Midyat (Mardin) E Tipi Cezaevi'ne gönderilen 8 siyasi tutuklunun, Midyat E Tipi Cezaevi'nde dövüldüğü bildirildi.

Aydın E Tipi Cezaevi'nde Gürhan Tamer adlı tutuklunun 25 Ağustos günü gece sayımı sırasında askerlerin saldırısı sonucu yaralandığı bildirildi. Tutuklular tarafından yapılan açıklamada, gardiyanların sayım sırasında yarattığı gerginlik sonucu çıkan tartışmada yaralanan Gürhan Tamer'in 6 aydır hepatit-C tedavisi gördüğünü ve sağlık durumunun ciddi olduğunu bildirildi.

Diyarbakır Barosu Cezaevi Komisyonunun Batman Cezaevi'nde bulunan kadın tutukluların sorunlarına ilişkin raporu 5 Eylül günü açıklandı. Diyarbakır Barosu Cezaevi Komisyonunda yer alan Avukat Hatice Deyar, cezaevindeki bayan tutukluların büyük bir çoğunluğunun 'kadın hastalıkları'na yakalandığını söyledi. Yaygın olarak 'adet görmeme' sorununun

yaşandığına dikkat çekilen raporda, "15 tutuklu bayan üzerinde baş gösteren ve cezaevindeki olumsuz koşullardan kaynaklanan 'hormon bozukluğu', 'adet görmeme' gibi hastalıkların beraberinde getirdiği Hirsutism (Kıllanma) ve iç organlarda sancı gibi rahatsızlıklar mevcuttur" denildi.

Tutukluların tedavilerinin Batman'da yapılamadığını ve sevklerin geciktirildiğini belirten Avukat Deyar, tutukluların jinekoloğa götürüldüklerinde jandarmanın muayene odasından çıkmamaları nedeni ile muayene edilmeden cezaevine geri getirildiklerini vurguladı. Raporda ayrıca, 1996 yılında Bingöl'de çıkan bir çatışmada yaralı olarak yakalanan Diyarbakır DGM'de ölüm cezası istemiyle yargılanan Semire Direk adlı tutuklunun vücudunda şarapnel parçaları bulunduğu ve sol yumurtalığının alındığı ifade edildi. Raporda, 1998 yılında bir çatışmada yakalanan Ayten Gülsün adlı tutuklunun da başında bulunan şarapnel parçalarından kaynaklı olarak sık sık bayıldığı ve sağlık durumunun bozuk olduğu belirtildi.

Ağrı Cezaevi'nde tutuklu bulunan Nesim Özağaçe ve Cesim Özağaçe'nin babası Bekir Özağaçe 29 Ağustos günü görüştüğü oğullarının durumunun kötü olduğunu söyledi. Oğullarının cezaevlerinde kötü muameleye maruz kaldığını anlatan Özağaçe avukatları aracılığı ile Ağrı Cumhuriyet Savcılığı'na cezaevindeki görevliler hakkında suç duyurusunda bulduklarını bildirdi.

Elazığ E Tipi Cezaevi'nde Hizbullah davalarından yargılanan tutuklu ve hükümlülerinin baskı gördükleri, cezaevine getirilen yiyecek ve eşyalarının parçalandığı, kitap ve dergilerin cezaevine alınmadığı bildirildi. Tutuklu ve hükümlü yakınları tarafından İHD Elazığ Şubesi'ne Eylül ayı sonlarında yapılan başvuruda, tutukluların hücreye konulmak istendiği belirtildi.

Mersin Cezaevi'ndeki baskıları protesto etmek amacıyla daha önce koşuşunu ateşe veren Derviş Orhan adlı tutuklunun başka bir cezaevine gönderilmesi istemiyle Ekim ayında açlık grevine başladığı bildirildi. Derviş Orhan'ın annesi Şerife Orhan, oğlunun açlık grevinin 31. günü yaptığı açıklamada, sağlığını iyice bozulduğunu, cezaevine yeni atanan müdürün de olaya duysuz davrandığını söyledi.

Elazığ Cezaevi'nde Hatice Aldemir, Remziye Elgörüşmüş, Emine Harman ve Yeşim Taş adlı tutuklular, cezaevindeki baskıları protesto etmek amacıyla Ekim ayında açlık grevine başladılar.

Antalya E Tipi Kapalı Cezaevi'nde bulunan Seyithan Akan adlı tutuklu, başka bir cezaevine sevk edilmesini talebi ile 9 Kasım günü açlık grevine başladığını açıkladı. Akan, 2 ay kadar önce tutuklandığını belirterek "24 Ekim günü duruşmam vardı. 16 Ekim günü sevk kağıdımın geldiğini öğrendim. Cezaevi idaresi bana 25 Ekim günü haber vererek, '24 Ekim'de

duruşman varmış' diyor. Diyarbakır Cezaevi'ne sevkimin yapılması için benden 40 milyon istendi. Başgardiyana bunu veremeyeceğimi söylediğimde 'O zaman ölene kadar buradasın' cevabını verdi" dedi. Akan, Diyarbakır Cezaevi'ne gönderilene kadar açlık grevini sürdüreceğini açıkladı.

Muş Cezaevi'nde siyasi tutuklular tarafından yapılan açıklamada, 26 Kasım günü sabah sayımı sırasında koşullara baskın düzenleyen güvenlik görevlilerinin, 12. koğuştta bulunan Ali Karasaylı ve Ethem Ölmez adlı tutuklulara işkence yaptığı bildirildi. Batman Özel Tıp Kapalı Cezaevi'nde bulunan PKK'li tutuklular tarafından yapılan açıklamada da, Zikrettin Duvarcı adlı tutuklunun kalp krizi geçirdiği halde, resmi işlemler gerekçe gösterilerek 2 saat cezaevinde bekletildiği ifade edildi.

4. 2. 3. 1. Sağlık Sorunları

Hediye Aksoy

Ümraniye Cezaevi'nde bulunan Hediye Aksoy adlı siyasi mahkumun cezası "cezaevinde tedavi edilemeyeceği" gerekçesiyle ertelendi. Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk tarafından yapılan açıklamada, iki gözü görmeyen, bir böbreği işlevini yitiren, diğer böbreğinin de tedavi edilmesi gereken Hediye Aksoy'un "Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Dairesi Başkanlığı'nın 4 Şubat 2000 tarihli raporu üzerine" tahliye edildiğini bildirdi.

Anemi, ülser, eklem romatizması rahatsızlıkları olan, yüz, göz ve başında şarapnel parçaları bulunan, böbreklerinden biri işlevsiz olan ve gözleri görmeyen Hediye Aksoy, 24 Temmuz günü böbrek ameliyatı oldu. 1 Ağustos günü ambulansla getirildiği İHD İstanbul Şubesi'nde bir açıklama yapan Aksoy, "Adli Tıp hayatı tehlike olmadığını söylüyor ama içeri girersem öleceğimi biliyorum. Tekrar içeri sokarlarsa ölüme bir adım kala çıkarılmayı kabul etmiyorum" dedi.

Basın toplantısında konuşan Avukat Derya Bayır, Hediye Aksoy'un Ümraniye Cezaevi'nde tedavi edilmediği için gözlerini kaybettiğini, bir böbreğinin taş nedeniyle işlevini yitirdiğini söyledi. Avukat Bayır, kalp hastası Hediye Aksoy'un yanında patlayan bir mayın nedeniyle yüzünde şarapnel parçaları olduğunu belirtti. Aksoy'un 24 Temmuz günü ameliyat olduğunu ve ameliyattan önce cezasının infazının ertelenmesi için Adli Tıp Kurumu'na başvurduklarını belirten Avukat Derya Bayır, başvuruya olumsuz yanıt aldıklarını vurguladı. Bayır, Adli Tıp Kurumu'nun "cezaevine dönmesinde sakınca olmadığı" yolundaki raporu nedeniyle Hediye Aksoy'un 7 Ağustos günü cezaevine gireceğini bildirdi.

Sevgi İnce

Bayrampaşa Cezaevi'nde bulunan Sevgi İnce (18) adlı tutuklunun göğsündeki iki kurşun yarasına karşın

tedavi edilmediği bildirildi. İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin, 1996 yılında bir çatışmada göğsüne isabet eden iki, ayağına isabet eden bir kurşunla yaralanan Sevgi İnce'nin nefes alıp vermede zorluk çektiğini, tansiyonunun sürekli olarak düştüğünü, yüksek ateş ve terleme görüldüğünü bildirdi. Eren Keskin, Sevgi İnce'nin durumunun son olarak 17 Mart günü ağırlaştığını ve koğuştaki arkadaşlarının İnce'nin öldüğünü zannettiklerini belirtti. Eren Keskin, Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk, insan haklarından sorumlu Devlet Bakanı Mehmet Ali İrtemçelik ve Meclis İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu'na gönderdiği mektupta, "Durumu böylesine vahim olan müvekkilemin, 4 yıldır ameliyat değil, gerektiği gibi tedavi dahi edilmemiş olması hiçbir hukuk kuralı veya anlayış ile izah edilemez" dedi.

Sevgi İnce, Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'ün Haziran ayı başında tedavisinin yapılacağı açıklamasının ardından 8 Haziran günü tahliye edildi. İstanbul DGM'ye çıkarılan Sevgi İnce, ifadesi alındıktan sonra serbest bırakıldı. İnce 11 Aralık günü arkadaşlarını ziyaret için gittiği Bayrampaşa Cezaevi'nde gözaltına alındı.

Zeyni Arap

PKK lideri Abdullah Öcalan'ın İtalya'da bulunduğu dönemde siyasi sığınma hakkı tanınması istemiyle 16 Kasım 1998 tarihinde Gaziantep Cezaevi'nde kendini yakan Zeyni Arap adlı mahkumun tedavi edilmediği bildirildi. Vücudunda ikinci dereceden yüzde 70 oranında yanık bulunan Zeyni Arap'ın annesi Reşe Arat, hastanede yeterince tedavi edilmeyen oğlunun tedavi edilmesi için Mart ayı sonlarında İHD Gaziantep Şubesi'ne başvurdu. Reşe Arap, "Boynundaki yanıklar iyileşmediği için boyun damarları birbirine yapışmış, yüz ve ağızdaki yanıklar nedeniyle dudakları yapıştığı için yemek yiyemiyor. Ayrıca ellerini kullanamıyor. Dişleri dökülmüş. Cezaevindeki arkadaşları tarafından ağzına yemek veriliyor" dedi. Reşe Arat, oğlunun birkaç kez hastaneye götürüldüğünü, ancak tedavisi tamamlanmadan cezaevine geri gönderildiğini de kaydetti.

Leyla Büyükdağ Bütüner

Adli Tıp Kurumu 3. İhtisas Kurulu, 7 Nisan günü işkence nedeniyle bir gözünün retinası yırtılan Leyla Büyükdağ Bütüner hakkında olumsuz rapor verdi. Raporunda, Gebze Cezaevi'nde bulunan Bütüner için "Şahista, doğuştan bünyesel (dejeneratif) miyopi hastalığının, cezaevi şartlarında hayatı için kati tehlike tevlid eder nitelikte olmadığı, Ceza Muhakemeleri Usulü Yasası'nın 399/2 maddesi gereği cezasının infazının tehirine gerek olmadığı ve Anayasanın 104/2-b maddesinde kayıtlı sürekli hastalık, sakatlık, kocama hali kapsamında bulunmadığı oybirliği ile mütalaa olunur" denildi. Daha önce Cerrahpaşa Tıp Fakültesi tarafından hazırlanan raporda ise, Leyla

Büyükdağ Bütüner'in cezaevinde kalmasının uygun olmadığı belirtilmişti.

Filiz Güllökuer

Tutuklular tarafından Temmuz ayı sonlarında yapılan açıklamada, Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde bulunan "Akdeniz anemisi" ve "orak hücre anemisi" hastası Filiz Güllökuer adlı hükümlünün tedavisinin engellendiği açıklandı. Filiz Güllökuer'in karaciğerine takılan bir pompa ile yaşadığı ve sağlık durumunun ağırlaştığı bildirildi.

Adalet Bakanlığı Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürü Ali Suat Ertoşun, 31 Ağustos günü yaptığı açıklamada, Güllökuer'in Adalet, Sağlık ve İçişleri bakanlıkları arasında düzenlenen üçlü protokolün 66. maddesinde yer alan "jandarmanın muayene odasında bulunması" hükmünü protesto etmek amacıyla tedaviyi kabul etmediğini ileri sürdü. Ertoşun, Filiz Güllökuer'in tedavisinin yapılabilmesi için kendi isteği ile 21 Ağustos günü Gebze Özel Tıp Cezaevi'ne sevk edildiğini açıkladı.

Güllökuer, Eylül ayı ortalarında Ertoşun'un açıklamalarını yalanladı. Güllökuer, Adalet, Sağlık ve İçişleri Bakanlıkları arasında düzenlenen üçlü protokolün gereği "jandarmanın muayene odasında bulunduğunu" belirterek, tedavisinin "araç ya da asker yok" gerekçeleriyle yapılmadığını söyledi. Güllökuer, sevk talebine uzun süre yanıt alamadığını, daha sonra da Gaziantep Cezaevi'ne sevk edilmeye ve adli tutuklularla kalmaya zorlandığını da belirtti. Güllökuer ayrıca, Gebze Cezaevi'nde Birsen Dermanlı ve Pervin Kurtulmaz adlı tutukluların sağlık durumlarının bozuk olmasına rağmen tedavi edilmediklerini bildirdi.

Caner Aslan

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde 26 Eylül 1999 tarihinde yaşanan katliamda yaralı kurtulan mahkumlardan Caner Aslan'ın, tedavi edilmediği için bir gözünün alındığı açıklandı. Operasyonda, sol gözü yırtılan ve kulağı parçalanmış Caner Aslan, kaldırıldığı Numune Hastanesi'nde gözüne dikiş atılarak, Yozgat Cezaevi'ne sevk edilmişti. Burada tedavisi engellenen Caner Aslan 3 ay sonra rahatsızlanarak Yozgat Devlet Hastanesi'ne kaldırılmıştı. Doktorların "Gözünün alınmaması durumunda diğer gözünü de kaybedeceği"ni bildirmesine rağmen tekrar cezaevine gönderilen Caner Aslan, Bursa Cezaevi'ne sevk edilmiş ve burada da 8 ay süresince tedavi edilmemişti. Caner Aslan 14 Haziran günü Bursa Devlet Hastanesi'ne kaldırıldı ve sol gözü alındı.

Hüsnü Erkek

Adana Kozluk Cezaevi'nde bulunan kalp hastası ve felçli Hüsnü Erkek (78) adlı tutuklunun Batman Devlet Hastanesi mahkum koğuşunda cezasını tamamlamak üzere bekletildiği bildirildi. 12 Haziran günü bir

açıklama yapan Erkek'in oğlu Abdurrahman Erkek, babasının 1 Haziran günü hastaneye kaldırıldığını belirterek, "Doktorlar taburcu ettikten sonra babamın tedavisine son verildi. Babam şu anda tedavi edilmiş mahkum konumunda olduğu için fenalaştığı durumlarda bile müdahale edilmiyor" dedi.

Mahmut Yıldız

İHD Muş Şube Başkanı Sevim Yetkiner, Haziran ayında yaptığı açıklamada, Muş E Tipi Cezaevi'nde Mahmut Yıldız adlı tutuklunun gözaltında gördüğü işkence nedeniyle kırılan kolunun tedavisinin engellendiğini bildirdi. Van'da gözaltına alınan Yıldız'ın işkence nedeniyle kırılan kolunda sinirlerin tahrip olduğu, duyu kaybı ve hareket kısıtlılığı ortaya çıktığını belirten Yetkiner, Yıldız'ın tedavi edilmesi için Adalet Bakanlığı'na yaptıkları başvuruların sonuçsuz kaldığını söyledi.

Yıldız'ın yakınları da Ağustos ayı başlarında yaptıkları açıklamada, Yıldız'ın kangren tehlikesi ile karşı karşıya bulunduğunu bildirdiler.

Ramazan Yıldız

Burdur Cezaevi'nde 1999 yılında boğazından ameliyat edilen Ramazan Yıldız adlı tutuklunun tedavisinin engellendiği bildirildi. Güvenlik gerekçesiyle tedavisi tamamlanmadan cezaevine geri gönderilen Yıldız'ın sağlık durumunun Haziran ayı sonlarında bozulduğunu öğrenildi.

Ergün Sarıtaş

Malatya Cezaevi'nde bağırsak kanseri hastası Ergün Sarıtaş'ın 22 Haziran günü Turgut Özal Tıp Merkezi Araştırma Hastanesi'ne kaldırıldığı ve kelepçeli olarak tedavi edildiği öğrenildi. Daha sonra tedavi edilmek üzere Adana Kürkçüler Cezaevi'ne gönderilen Sarıtaş'ın tedavisinin burada da engellendiği bildirildi. Doktorlar tarafından Ağustos ayında yapılan açıklamada birkaç ay ömrü kaldığı bildirilen Sarıtaş'ın Adana Balcalı Hastanesi'nde tedavi edilmeden cezaevine geri gönderildiği ifade edildi.

Memduh Kılıç

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde bulunan Memduh Kılıç adlı tutuklunun tüberküloz hastalığına karşı tedavi edilmediği bildirildi. Kılıç, Temmuz ayında İHD'ye gönderdiği mektupta hastalığını şöyle anlattı:

"1997'de tüberküloz olduğum için Çankırı Cezaevi'nden Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'ne sevk edildim. Götürüldüğüm Atatürk Göğüs Hastalıkları Hastanesi'nde yer olmadığı için birkaç ay bekledim. Sonra Sanatoryum Hastanesi'ne kaldırıldım. İlaç tedavisine başladım. Ancak cezaevinin koşulları sağlıksız olduğu için dokuz aylık ilaç tedavisi işe yaramadı. Hastalık daha da yayıldı ve sol akciğerimün üçte ikisi alındı. Tedavi bitmeden Çankırı Cezaevi'ne gönderildim. Burada geçirdiğim krizden sonra Bursa'ya sevk edildim"

Bursa'da durumunun kötüye gitmesi üzerine tekrar Ankara'ya gönderilen Kılıç, şiddetli ağrı ve vücudunda şişlik olduğunu, zaman zaman kanama ve bilinç kaybı yaşadığını kaydetti. Kılıç'ın annesi Sıdıka Kılıç da oğlunun tahliyesi için Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na başvurduklarını, ancak sonuç alamadıklarını bildirdi.

Kadri Gökdere

Muş E Tipi Cezaevi'nde bulunan Kadri Gökdere adlı siyasi tutuklunun siroz hastalığına yakalandığı halde tedavi edilmediği bildirildi. İHD Muş Şubesi tarafından Temmuz ayında yapılan açıklamada, 1996 yılında tutuklanan Kadri Gökdere'nin 1998 yılında karaciğerinden ameliyat olduğu, ancak hastanede tedavi altına alınması gerektiği halde halen cezaevinde tutulduğunu bildirildi.

Hüseyin Atıcı

Bayrampaşa Cezaevi'nde bulunan Hüseyin Atıcı adlı siyasi mahkumun Nisan ayında Veremle Savaş Derneği'nin cezaevinde yaptırdığı tarama sırasında muayene edildiği ve doktorların cezaevi yönetimine Atıcı'nın akciğerlerindeki rahatsızlık nedeniyle hastaneye kaldırılması gerektiğini ilettikleri öğrenildi. Bu uyarıya karşın cezaevinde tutulan Hüseyin Atıcı'nın sık sık bayılması üzerine Bayrampaşa Cezaevi Hastanesi'ne kaldırıldığı bildirildi. Yedikule Göğüs Hastanesi'nde de muayene edilen Hüseyin Atıcı'nın hastalığına tam bir teşhis konulmadığı bildirildi.

Ağustos ayında Bayrampaşa Cezaevi Hastanesi'ne gönderilen Atıcı'nın burada da AIDS'li hastalarla birlikte tutulduğu ve tedavisinin yapılmadığı öğrenildi.

Hasan Gürkan

Amasya Cezaevi'nde bulunan mahkumlar tarafından Ağustos ayı içinde yapılan açıklamada, vücuttaki tüm tüylerin dökülmesine neden olan bir hastalığa yakalanan Hasan Gürkan adlı siyasi hükümlünün tedavi edilmediği bildirildi. Ankara Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi'ne götürülen Hasan Gürkan'ın tedavi edilmeden geri getirildiği belirtilen açıklamada, cezaevinde çok sayıda mahkumun Hepatit-B hastası olmasına ve tifonun yayılmasına karşın önlem alınmadığı da vurgulandı.

Cemal Çakmak

Ulucanlar ve Burdur Cezaevlerinde gerçekleştirilen operasyonlarda ağır yaralanan ve Ağustos ayı itibarıyla Bursa Cezaevi'nde bulunan Cemal Çakmak adlı tutuklunun tedavisinin engellendiği bildirildi. Cemal Çakmak'ın annesi Zekiye Çakmak, 9 Haziran günü İHD İstanbul Şubesi'nde düzenlenen basın toplantısında, "Oğlumun Burdur Cezaevi'ndeki saldırıda ayağı kırıldı. Sonra Bursa'ya sevk edildi. Cezaevi girişinde çırılçıplak soyularak aranmak istenmiş. Karşı çıkınca falakaya yatırılmışlar" dedi.

Çakmak, oğlunun ayak bileği ve kaburgalarının kırıldığını belirterek, yarı felç durumunda olduğunu söyledi.

Emin Özkan

Gözaltında gördüğü işkence nedeniyle sağlık durumu bozuk olan Emin Özkan (64) adlı tutuklunun tedavisinin engellendiği bildirildi. Kahramanmaraş Cezaevi'nde bulunan Emin Özkan'ın başından aldığı darbeler sonucu beyinde zedelenme meydana geldiği, sık sık bayıldığı ve aşırı kilo kaybettiği öğrenildi.

Veli Şimşek

Bayrampaşa Cezaevi'nde bulunan Veli Şimşek adlı tutuklunun "derin toplardamar yetmezliği" hastalığına rağmen tedavisinin engellendiği bildirildi. 1994 yılında gözaltına alınan ve gördüğü işkence nedeniyle sağlık durumu bozulan Veli Şimşek'in Kayseri Tıp Fakültesi'nde uygulanan yanlış tedavi sonucu 6 ay geçici körlük yaşadığı belirtildi. Daha sonra İstanbul'a gönderilen Şimşek'e toplar damar yetmezliği teşhisi konulduğu ve Şimşek'in kullandığı ilaçların vücudunda yarattığı etki nedeniyle sağlık durumunun daha da kötüleştiği öğrenildi.

Hasan Kızılkaya, Kazım Yılmaz

IHD İstanbul Şubesi'nde 22 Eylül günü basın açıklaması yapan Avukat Mehmet Erbil ve Avukat Fatma Karakaş, Ümraniye Cezaevi'nde bulunan siroz hastası Hasan Kızılkaya ve kalp damarları tıkalı olan Kazım Yılmaz adlı tutukluların sağlık durumlarının kötüleştiğini ve tedavilerinin yapılabilmesi amacıyla bir an önce tahliye edilmeleri gerektiğini açıkladılar. Kızılkaya'nın hastalığına teşhisin üç yıl önce konulduğunu belirten avukatlar, tutukluların tahliye taleplerinin reddedildiğini söylediler.

"PKK'ye yardım ve yataklık ettiği" iddiasıyla yargılandığı davada 3 yıl 9 ay hapis cezasına mahkum edilen Dr. Abdullah Gündüz de Ekim ayı başlarında yaptığı açıklamada, bulunduğu Ümraniye Cezaevi'nde hasta tutukluların tedavilerinin yapılmadığını açıkladı. Kazım Yılmaz'ın işkence nedeniyle sağlık durumunun ciddi olduğunu belirten Gündüz şunları söyledi:

"Gözaltındayken çok ağır işkenceler görmüş. Üç kroner damarında yüzde 80 oranında tıkanma oluşmuş. Yapılan müdahaleler olumsuzlukla sonuçlanınca buraya sevk edilmiş. Buraya geldiğinde yürüyemeyecek durumdaydı. Koşuyolu Kalp ve Araştırma Hastanesi'ne sevk edilmiş olan hastaya iki ay sonraya randevu verildi. Hasta on gün içinde fenalaşınca zorunlu olarak hastaneye yatırıldı. Hasta en az bir ay hastanede yatması gerekirken, cezaevine geri getirildi."

Dr. Abdullah Gündüz, cezaevinde iki kez kalp krizi geçiren Turan Volkan ve siroz hastası Hasan Kızılkaya'nın da sağlık durumunun ciddi derecede bozuk olduğunu açıkladı.

Gülazer Akın

10 Kasım 1996 tarihinde gözaltına alınan Gülazer Akın adlı tutuklunun ileri derecede görme bozukluğu, omuriliğinde zedelenme, aşırı kilo kaybı ve jinekolojik sorunları olmasına rağmen tedavi edilmediği bildirildi. Mardin'in Midyat Cezaevi'nde bulunan Akın'ın avukatı Metin Kılavuz, Ekim ayı sonlarında yaptığı açıklamada, Adalet Bakanlığına yaptıkları başvuruların sonuçsuz kaldığını belirtti. Kılavuz, Akın'ın daha önce birkaç kez hastaneye götürüldüğünü, ancak jandarma eşliğinde muayene edilmeden cezaevine geri getirildiğini bildirdi.

4. 2. 3. 2. TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu

Meclis İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu tarafından 2000 yılında çok sayıda cezaevinde hem mahkumlar hem de yöneticilerle görüşülerek ve ağırlıklı olarak 1998-2000 yıllarının değerlendirildiği cezaevleri raporlarını kamuoyuna açıkladı.

Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi

3 Mayıs günü yapılan toplantıda oybirliği ile kabul edilen Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi ile ilgili raporunu Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt, düzenlediği basın toplantısı ile açıkladı. Tutukevi'nin fiziki şartları itibarıyla son derece kötü durumda olduğuna işaret edilen raporda, özetle şu saptamalar yer aldı:

"Tutukevinde, cezaevinden daha kötü koşullar bulunuyor. 1998'de ve bu yıl yaptığımız incelemelerde hiçbir gelişme sağlanamadığı belirlendi. Haklarında şikayet bulunan görevliler hakkındaki idari tahkikat ve yargılama 2 yıldır devam etmesine rağmen bir sonuç alınmadı. Kötü muamele ve rüşvet iddiaları sürüyor. 16 kişi hakkında tahkikat açıldı. Bunlardan 7'sine kınama cezası verildi. Bu kişiler, görevlerine devam ediyor. Gerçek suçlular tespit edilmiyor. Daha çok orta ve alt kademedeki görevliler hakkında işlem yapılıyor. Gerçek suçlular, doğru olarak tespit edilmeli ve saklanmamalı. En üst düzeyde vali ve savcılar, denetim görev ve sorumlulukları bulunuyor. Bunların görevlerini gereği gibi yerine getirmemeleri nedeniyle işlem yapılmalı. Görevlerinde zafiyet gösteriyorlar"

Raporun açıklanmasının ardından Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi'nde görevli birinci müdür, dört ikinci müdür ve idari müdürün tayinlerinin başka illere yapıldığı açıklandı. Bu arada İzmir Barosu İnsan Hakları ve Hukuk Araştırmaları Merkezi Daimi Çalışma Grubu üyesi avukatlar da Rapor'da söz edilen kamu görevlileri hakkında suç duyurusunda bulundular. Suç duyurusunda, Rapor'un kapsadığı 1 Ocak 1998 ile 31 Temmuz 2000 tarihleri arasında görev yapan İstanbul valileri, Bakırköy Cumhuriyet savcıları, Bakırköy Kadın ve Çocuk Tutukevi savcıları, cezaevi müdürleri Kemal Eryaman, Cumhuriyet Müştebaoglu, Nurdoğan Ertuğrul, Özen Korkmaz,

Fehmi Demir ile çok sayıda infaz koruma memuru ve askerin “görevi ihmal, işkence ve kötü muamele” suçlamasıyla yargılanması istendi.

Şanlıurfa ve Erzincan Cezaevleri

Komisyon Başkanı Sema Pişkinsüt, 9 Mayıs günü Komisyon tarafından oybirliği ile kabul edilen Şanlıurfa ve Erzincan cezaevlerinde yeniden gerçekleştirilen incelemelere ilişkin raporu açıkladı. Şanlıurfa ve Erzincan cezaevlerinde işkence uygulamalarının sürdüğü ve işkence aletleri bulunduğu kaydedilen raporda, özetle şu ifadeler yer aldı:

“1998 yılındaki kötü muamele ve işkence yapmaya uygun olan mekanların 2000 yılında boşaltılmış ve askı için kullanılan deliklerin betonlanmış olmasına karşın yeni yapılan ve güvenlik birimlerinin tümü tarafından kullanılan mekanlarda istenmeyen işlemlerin devam ettiği kanaati heyetimiz tarafından net olarak oluşmuştur. Suç oranının az, organize suç ve terör suçlarının hemen hiç olmadığı, kısmen adli suçların görüldüğü Erzincan’da kötü muamele ve işkence olaylarına ilişkin iddialar ile bu denli karşılaşılmış olması son derece ilginçtir. Emniyet görevlilerinin bu suçların yaygın olarak işlendiği bölgelerden Erzincan’a tayin olarak gelmeleri ve oralarda edindikleri alışkanlıkları Erzincan’da devam ettirmiş olmalarının da düşünülmesi gerekir”

Erzurum ve Tunceli Cezaevleri

TBMM İnsan Hakları İnceleme Komisyonu’nun Erzurum E ve A Tipi Cezaevleri ile Tunceli Cezaevi’ndeki incelemelerine ilişkin raporu, 11 Mayıs

günü açıklandı. Pişkinsüt düzenlediği basın toplantısında, Erzurum Cezaevlerinde tutukluların işkence ve kötü muamele gördüklerine ilişkin iddiaların çok yaygın olduğunu ve işkence yapılan yerin tariflerinin verilen ifadelerle aynen tuttuğunu belirterek, “Erzurum’da 1998’den 2000’e soruşturma ve kovuşturma sistemine ait önemli bir değişimin olmadığı, Emniyet Müdürlüğü’nün değişik birimlerine ait iç mekanlarda hemen hiç değişiklik olmadığı gözlemlenmiştir” dedi. Pişkinsüt, çalışmalarında Tunceli’de geçmişe göre bir düzelme gözlemlediklerini iddia etti.

Batman Cezaevi

Komisyon Başkanı Pişkinsüt, Batman’da yaptıkları incelemeleri içeren “Batman Soruşturma, Kovuşturma, Yargılama, Ceza ve İnfazı 1998-2000” Raporu’nu 15 Haziran günü bir basın toplantısı ile açıkladı. Batman’da gözaltına alınan herkesin işkence gördüğünü belirten Pişkinsüt, 1998 yılı ile 2000 yılı arasında soruşturma ve kovuşturma sistemine ait bir gelişme sağlanmadığını kaydetti. Batman Emniyet Müdürlüğü’nün değişik birimlerine ait iç mekanlarda askı izlerinin kapatıldığını anlatan Pişkinsüt, “Ancak, askı değil ama 120 volt civarında elektrik verildiğini de belirten bulgulara rastladık. Tutuklular da, kendilerine çocukları olmayacak şekilde elektrik verildiğini söylediler” dedi. 350 kişi kapasiteli Batman Cezaevi’nde 574 tutuklunun kaldığını belirten Pişkinsüt, tuvaletlerin kapı önleri de dahil olmak üzere her yere yatak ve ranza konulduğunu, dört kişinin barınması gereken yerde 16-18 kişinin yattığını anlattı.

5. DÜŞÜNCE ÖZGÜRLÜĞÜ

“Düşünce özgürlüğü” başlığı altında ele alınan haklara¹, yönelik engelleme ve ihlaller 2000 yılında da yoğun biçimde sürdü. Yetkililerin “devlet politikası” olarak belirlediği argüman ve uygulamaları eleştiren kişi ve kurumlar keyfi gözaltılarla, tehditlerle karşılaştılar, yargılandılar. İnsan hakları savunucuları ve sivil toplum örgütü temsilcileri başta olmak üzere, “devlet politikalarının” dışında görüşleri savunan kişiler; bu kişilerin örgütlendiği dernek, sendika, siyasal partiler ve yayın kuruluşları 2000 yılında da DGM ve cezaevleri tehdidi altında faaliyetlerini sürdürdüler. Olağanüstü Hal Bölgesinde, düşünce özgürlüğüne yönelik engellemeler yoğun olarak devam etti. Pek çok kitabın, gazetenin, müzik kasetinin Olağanüstü Hal bölgesi sınırları içinde dağıtılması, satılması ve yayınlanması yasaklandı. Bölgede faaliyet gösteren sivil toplum örgütleri, kültür sanat kurumları hakkında davalar açıldı, ya da bu kurumlar yargı kararı olmaksızın geçici sürelerle kapatıldı. Olağanüstü Hal Bölgesi’nde görev yapan pek çok kamu çalışanı ‘sakıncalı görüşleri’ nedeniyle, Bölge Valiliği kararıyla ya görevden alındı ya da bölgeden sürgün edildi.

Kürt sorununun kamusal alanda tartışılması, dile getirilmesi düşünce özgürlüğü kategorisine giren hakların yoğun biçimde ihlal edilmesine neden olmaya devam etti. Kürt sorunu, telaffuz edildiği her yerde ‘ulusal çıkar ve güvenliği tehdit edici bir unsur’ olarak algılanarak, ‘sakıncalı’ bulunan konuşmalar, yazılar ve haberler ‘cezalandırıldı’.

Cezaevlerinde 20 Ekim günü başlayan ölüm oruçları ve F Tipi cezaevlerinin tartışılması da ihlallere neden olan bir diğer sorun oldu. Aralık ayında ölüm oruçları ve F tipi cezaevleriyle ilgili haber ve açıklamalar yazılı ve görsel yayın organlarında yasaklandı. 13 Aralık günü Radyo Televizyon Üst Kurulu’nun, 3984 sayılı yasanın 4. maddesinde belirtilen ilgili bentlere dikkat çekerek, cezaevleri operasyonları ile ilgili haber yapılması konusunda uyarıda bulunmasının ardından 14 Aralık günü İstanbul 4 Nolu DGM, ölüm orucuna ilişkin haberlere yasak getirdi.

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü verilerine göre, Basın Yasası’na “muhalfeft” suçlamasıyla 2000 yılında toplam 2 bin 786 kişi hakkında 2 bin 231 dava açıldı. Bu gerekçeyle açılan toplam 2 bin 394 davadan 216’sı beraat, bin 610’u mahkumiyet ile sonuçlandı.

TCY’nin “devleti tahkir ve tezyif” suçunu tanımlayan 159. maddesi uyarınca 2000 yılında açılan davalardan 105’i beraat, 82’si mahkumiyetle sonuçlandı. Bu madde uyarınca 2000 yılında 568 kişi hakkında dava açıldı. “Halkı dil, din ve ırk esasına göre kin ve düşmanlığa tahrik etme” suçunu tanımlayan TCY’nin 312. maddesi uyarınca açılan davalardan 334’ü sonuçlandı; bu davalardan 91’inde beraat ve 179’unda mahkumiyet kararı çıktı. 2000 yılında bu madde ile ilgili olarak 780 kişi hakkında dava açıldı. “Halkı askerlikten soğutma suçu” ile ilgili TCY’nin 155. maddesi uyarınca toplam 37 kişi hakkında 23 dava açıldı, 2000 yılında bu suçla ilgili hiçbir dava sonuçlanmadı. 2000 yılında Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasasına “muhalfeft” suçlamasıyla, 5 bin 410 kişi (349’u 18 yaşın altında) hakkında dava açıldı. 2000 yılında aynı gerekçeyle açılan 475 davadan 256’sı beraat ve 141’i mahkumiyet kararıyla sonuçlandı.

Yasal Düzenlemeler

Türkiye’de düşünce özgürlüğüne engel oluşturan yasal düzenlemelerin başında, TCY’nin 155, 159, 311, 312. maddeleri; TMY’nin 6, 7, 8. maddeleri, 5816 sayılı Atatürk’ü Koruma Yasası, Basın Yasası ve RTÜK Yasası geliyor. İl İdare Yasası ile Sıkıyönetim ve Olağanüstü Hal Yasaları ise, belirli durumlarda, askeri ve idari yetkililere, yargı kararı olmaksızın yasaklayıcı önlemler alma olanağı tanıyor.

Basın Yasası, basın yoluyla işlenen suçlarda, yazarla birlikte yayın kuruluşunun yazışmaları müdürünü ve

¹ İfade özgürlüğüne ve “iletişim” (“basın özgürlüğü” ve “haber alma özgürlüğü” olarak anlaşılan haklar) özgürlüğüne ilişkin haklar, bu raporda, düşünce özgürlüğü başlığı altında ele alındı. “Örgütlenme özgürlüğü” ile “toplantı ve gösteri özgürlüğü” olarak adlandırılan hakların engellenmesi ve insan hakları savunucularına baskılar da, genellikle görüş, kanaat ya da bilgilerin ifade edilmesi, aktarılması ya da faaliyetlere temel oluşturmasıyla ilgili olarak ortaya çıktı.

sahibini de sorumlu tutuyor; böylece aynı suçtan birden çok kişi cezalandırılıyor². Aynı yasanın 31. maddesi Bakanlar Kurulu'na "Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne, milli egemenliğine, Cumhuriyetin varlığına, milli güvenliğe, kamu düzenine, genel asayişe, kamu yararına, genel ahlaka ve genel sağlığa aykırı olup yabancı memleketlerde çıkan basılmış eserlerin Türkiye'ye sokulması veya dağıtılmasını yasaklama", İçişleri Bakanlığı'na da "Türkiye'de yayınlanmış eserleri toplatma" yetkisi tanıyor.

TCY'nin 162. maddesinde, "kanunun cürüm saydığı neşriyatı nakletmenin belli başına bir cürüm olduğu" belirtiliyor³. Bu düzenlemeye göre, eleştiri, tartışma ya da kamuyu bilgilendirme amacıyla alıntı yapanlar da cezalandırılabilir. Ancak, DGM savcıları tarafından "terör amaçlı propaganda yapmakla" suçlananlara, yaptıkları alıntının doğrudan kaynağı oldukları gerekçesiyle ceza verilebilir.

TCY'nin 159. maddesi "Türklüğü, Cumhuriyeti, Büyük Millet Meclisini, Hükümetin manevi şahsiyetini, Bakanlıkları, Devletin askeri veya emniyet muhafaza kuvvetlerini veya Adliyenin manevi şahsiyetini alenen tahkir ve tezyif etme" suçunu tanımlayarak söz konusu suçu işleyenlere 1 ile 6 yıl arası hapis cezası öngörüyor. Eleştiri ile hakaret sınırının keyfi olarak belirlendiği Türkiye'de, bu hüküm özellikle insan hakları ihlalleri, Türk Silahlı Kuvvetleri ve MGK'nin kamu yaşamındaki rolüne ya da politikalarına yönelik her türlü eleştirinin suç kapsamında değerlendirilerek cezalandırılmasına yol açıyor.

TCY'nin 155. maddesinde, "ülkenin emniyetini tehlikeye sokacak" ya da "halkı askerlikten soğutabilecek" konuşmalar yapan ya da yazılar yazan kişilerin 2 aydan 2 yıla kadar hapsedilmesini öngörüyor

TCY'nin 312. maddesi, "halkı kin ve düşmanlığa tahrik etme" suçunu düzenliyor.⁴ Özellikle, TMY'nin 8. maddesinde 1995 yılında yapılan değişiklikten sonra "düşünce suçluları"na karşı yoğun olarak uygulanan 312. madde şu ana değin ulusal ve uluslararası hukuk çevreleri ve insan hakları kuruluşları tarafından ciddi eleştirilere konu oldu.

TCY'nin "Terör amacı ile işlenen suç" kapsamında belirtilen "silahlı çeteye yardım ve yataklık etme" suçunu düzenleyen 169. maddesi de, muhalif basın yayın organları mensuplarına, buralarda yayımlanan haberlerle yasadışı örgütün faaliyetlerini kolaylaştırdığı gerekçesiyle yüklenilmektedir.

TMY'nin 8. maddesinde tanımlanan, "Türkiye Cumhuriyeti Devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü bozmayı hedef alan yazılı ve sözlü propaganda ile toplantı, gösteri ve yürüyüş" yapma suçu Kürt sorunuyla ilgili muhalif görüşlerde olduğu gibi, "milli güvenlik" siyaseti konusunda aykırı bilgi ve kanaatleri ifade eden ya da aktaran kişilere karşı

sıkça uygulanan hükümlerden birisi oldu. 8. madde 1 ile 3 yıl arasında hapis ve para cezası öngörüyor. Bu kapsamda cezalandırılan yayınların sahiplerine para cezası, yazışmaları müdürlerine ise 6 aydan 2 yıla kadar hapis cezası ve para cezası verilmesi öngörülüyor.

TMY'nin 6. maddesi "Yasadışı örgütlerin bildiri veya açıklamalarını basma veya yayınlama" ve "terörle mücadelede görev almış kamu görevlilerini hedef gösterme" suçlarını düzenliyor. Bu madde, işkence, tecavüz, yargısız infaz ve benzeri insan hakları ihlallerinden yargılanan resmi görevliler için kalkan olarak kullanılmaktadır.

1402 Sayılı Sıkıyönetim Yasası'nın 3. maddesinin (b) bendi, sıkıyönetim ilanı halinde sıkıyönetim komutanlarına "telefon, telsiz, radyo, televizyon gibi her çeşit araçlarla yapılan yayım ve haberleşmeye sansür koymak, kayıtlamak veya durdurmak ve hizmetin gerektirdiği ahvalde bunlardan öncelikle faydalanmak" yetkisini veriyor. Aynı maddenin (c) bendine göre sıkıyönetim komutanları "Söz, yazı, resim, film ve sesle yapılan her türlü yayım, haberleşme, mektup, telgraf gibi haberleşme araçlarını kontrol etmek; gazete, dergi, kitap ve diğer yayınların basımını, yayımını, dağıtımını, birden fazla sayıda bulundurulmasını veya taşınmasını veya sıkıyönetim bölgesine sokulmasını yasaklamak veya sansür koymak; sıkıyönetim komutanlığınca basımı, yayımı ve dağıtılması yasaklanan kitap, dergi, gazete, broşür, afiş, bildiri, pankart, plak, bant gibi bilcümle evrakı, yayım ve haberleşme araçlarını toplatmak; bunları basan matbaaları, plak ve bant yapım yerlerini kapatmak, müsaderesine karar verilmemekle birlikte, sıkıyönetim komutanlıklarınca sahiplerine iadesinde sakınca görülenlerin imhası için gerekli önlemleri almak; yayına, yeni gelecek gazete ve dergilerin çıkarılmasını izne bağlamak" yetkisine sahiptir.

2935 Sayılı Olağanüstü Hal Kanunu'nun 11. maddesinin (e) bendi, valilere "Gazete, dergi, broşür, kitap, el ve duvar ilanı ve benzerlerinin basılmasını, çoğaltılmasını, yayımlanmasını ve dağıtılmasını, bunlardan olağanüstü hal bölgesi dışında basılmış veya çoğaltılmış olanların bölgeye sokulmasını ve dağıtılmasını yasaklamak veya izne bağlamak; basılması ve neşri yasaklanan kitap, dergi, gazete,

³ TCY Madde 162/1: "Kanunun cürüm saydığı neşriyatı nakil etmek başlı başına bir cürüm olup, faili aynı cezaya tabidir. Nakil olunan bu gibi neşriyatın muhteviyatı tasdik olunmadığına veya ihtiyatla nakil edildiğine yahut mesuliyeti başka bir kimsenin tamamıyla deruhte eylediğine dair bir kayıt ilavesi naklini mesuliyetten varestede kılamaz."

⁴ TCY Madde 312: 1. Bent "Kanunun cürüm saydığı bir fiili açıkça öven veya iyi gördüğünü söyleyen veya halkı kanuna itaatsizliğe tahrik eden kimse altı aydan iki yıla kadar hapis ve ikibin liradan onbin liraya kadar para cezasına mahkûm olur".
2. Bent - "Halkı; sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik eden kimse bir yıldan üç yıla kadar hapis ve üçbin liradan onikibin liraya kadar para cezasıyla cezalandırılır. Bu tahrik umumen emniyeti için tehlikeli olabilecek bir şekilde yapıldığı takdirde faile verilecek ceza üçte birden yarıya kadar artırılır."

broşür, afiş ve benzeri matbuayı, toplatmak"; (f) bendi ise "Söz, yazı, resim, film, plak, ses ve görüntü bantlarını ve sesle yapılan her türlü yayını denetlemek gerektiğinde kayıtlamak veya yasaklamak" yetkisi veriyor.

Kamuoyunda SS (Sürgün-Sansür) Kararnamesi olarak bilinen 430 No'lu Kanun Hükmünde Kararname'nin 1. maddesinin (a) bendi Olağanüstü Hal Bölge Valisi veya Olağanüstü Hal Bölgesindeki il valilerine "Bölgedeki faaliyetleri yanlış aksettirmek veya gerçek dışı haber ve yayınlar yapmak suretiyle bölgedeki kamu düzeninin ciddi şekilde bozulmasına veya bölge halkının heyecanlanmasına neden olacak veya güvenlik kuvvetlerinin görevlerini gereği gibi yerine getirmelerini engelleyecek şekilde yayınlanan her türlü basılmış eserin; kitap, dergi, gazete, broşür, afiş ve benzeri matbuanın basılmasını, çoğaltılmasını, yayınlanmasını ve dağıtılmasını, bunlardan Olağanüstü Hal Bölgesi dışında basılmış veya çoğaltılmış olanların bölgeye sokulmasını ve dağıtılmasını yasaklama veya izne bağlama" yetkisi tanıyor. Bu düzenlemeye göre, gerektiğinde, Olağanüstü Hal Bölge Valisi'nin teklifi üzerine veya görüşünü almak suretiyle İçişleri Bakanı, "bu yayınların bölge içinde veya dışında basılmış olup olmadığına bakılmaksızın, yayınların durdurulması veya yayından kaldırılması için sahip ve/veya yayın sorumlularına yazılı ihtarda bulunabilir; çoğaltılmalarını, yayınlanmalarını veya dağıtılmalarını süreli veya süresiz yasaklayabilir". Madde, İçişleri Bakanı'na bu yayınları basan matbaaları da on güne kadar, tekerrüründe ise bir aya kadar kapatma yetkisi tanıyor.

2954 sayılı Türkiye Radyo ve Televizyon Yasası da iletişim ve haber alma özgürlüğünü ciddi ölçüde kısıtlayan hükümler içeriyor. Yasada, TRT'nin yurtiçi yayınlardaki görevleri, şu şekilde tanımlanıyor:

"1. Atatürk ilke ve inkılaplarının kökleşmesine, Türkiye Cumhuriyetinin çağdaş uygarlık düzeyinin üstüne çıkmasını öngören milli hedeflerin gerçekleşmesine; 2. Devletin varlık ve bağımsızlığının, ülkenin ve milletin bölünmez bütünlüğünün, toplumun huzurunu, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı ve Atatürk Milliyetçiliğine dayanan demokratik, laik ve sosyal hukuk devleti niteliklerinin korunmasına ve güçlendirilmesine; 3. Milli eğitim ve milli kültürün geliştirilmesine; 4. Devletin milli güvenlik siyasetinin, milli ve ekonomik menfaatlerinin korunmasına; 5. Kamuoyunun Anayasa ilkeleri doğrultusunda serbestçe ve sağlıklı bir şekilde oluşmasına yardımcı olmak" (Madde 9-e).

"Milli güvenlik açısından yayınların men edilmesi" konusundaki düzenleme ise şöyle:

"Başbakan veya görevlendireceği bakan, milli güvenliğin açıkça gerekli kıldığı hallerde, bir haber

veya yayını menetmeye yetkilidir. Men kararının yazılı olması esastır. Ancak, acele hallerde men kararı sözlü olarak da iletilebilir. Bu durumda men kararının en kısa zamanda yazı ile tekrarlanması şarttır. Türkiye Radyo Televizyon Kurumunun sorumluluğu altında yapılmayan yayınların men edilmesi halinde, men kararı ilgililere Genel Müdürlükçe alındığı tarihten başlayarak yirmi dört saat içinde bildirilir" (Madde 23).

Radyo ve Televizyon Yayınları Yayın Esas ve Usulleri Hakkında Yönetmeliğin 22. maddesinde de, "Yargı kararları saklı kalmak kaydıyla yayınlar önceden denetlenemez ve durdurulamaz. Ancak milli güvenliğin açıkça gerekli kıldığı hallerde yahut kamu düzeninin ciddi şekilde bozulması kuvvetle ihtimal dahilinde ise Başbakan veya görevlendireceği Bakan yayını durdurabilir" düzenlemesi getiriliyor. Bu çerçevede cezaevlerindeki ölüm oruçları ile ilgili her türlü haber İstanbul DGM tarafından 14 Aralık günü yasaklandı ve aksi yönde hareket eden kişiler hakkında ceza davaları açıldı. Karara uymayan basın yayın kuruluşları hakkında toplatma ve kapatma cezaları verildi. 1996 yılında cezaevlerinde yapılan açlık grevleriyle ilgili haber ve görüntüler de aynı gerekçeyle yasaklanmıştı.

13 Nisan 1994 tarihinde yürürlüğe giren 3984 sayılı "Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkındaki Kanun" da ifade, iletişim ve haber alma özgürlüklerini engelleyici hükümler taşıyor. Örneğin, RTÜK Yasası'nın 4. maddesinin (a) bendi "Türkiye Cumhuriyetinin varlık ve bağımsızlığına, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne", (b) bendi "Toplumun milli ve manevi değerlerine", (c) bendi "Anayasanın Genel Esaslar kısmında yer alan ilkelere, demokratik kurullara ve kişi haklarına, (d) bendi "Genel ahlak, toplum huzuru ve Türk aile yapısına", (e) bendi "Anlatım özgürlüğüne, iletişim ve yayında çoğulculuk esasına", (f) bendi "İnsanların ırk, cinsiyet, sosyal sınıf veya dini inançları dolayısıyla hiçbir şekilde kınanmaması ilkesine", (g) bendi "Toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevk eden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlarla imkân verilmemesi ilkesine" aykırı yayınlar yapılmasını cezai hükme bağlıyor. Bu hükümlere göre, hangi yayınların "ülkenin ve halkın çıkarına", "ahlaki", "çoğulcu demokratik ilkelere uygun", "faklılıklara karşı hoşgörüyü ve ortak yaşam kültürünün geliştirici" olduğunu takdir yetkisi RTÜK'e bırakılıyor.

Basın Affı

Anayasa Mahkemesi, Fazilet Partisi'nin 4454 sayılı "Basın ve Yayın Yoluyla İşlenen Suçlara İlişkin Dava ve Cezaların Ertelemesine Dair Kanunun" 1. maddesindeki "Basın yoluyla, ya da sözlü veya görüntülü yayın araçlarıyla işlenmiş olup" ifadesinin iptali ve yürürlüğün durdurulması istemiyle açtığı davayı Eylül ayında sonuçlandırdı. Anayasa Mahkemesi bu düzenlemeyi Anayasa'nın 2.

maddesindeki “Adalet anlayışı” ve 10. maddesindeki “Yasa önünde eşitlik ilkesine” aykırı olduğu gerekçesiyle iptal etti. Anayasa Mahkemesi’nin kararı, iptal gerekçesinin Resmi Gazete’de yayımından 1 yıl sonra yürürlüğe girecek. Anayasa Mahkemesi kararları geriye doğru yürümediği için yasadan faydalananların durumunda herhangi bir değişiklik olmayacak. Ancak

Anayasa Mahkemesi’nin iptal kararının yürürlüğe girmesi için verdiği süre sonuna kadar, yasa geçerliliğini koruyacak. 1999 yılı Eylül ayında yürürlüğe giren yasa uyarınca 50 kadar gazeteci serbest bırakılmıştı. Ancak, Fazilet Partisi, yasanın Anayasa’ya aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilmesi istemiyle Anayasa Mahkemesi’ne başvurmuştu.

5.1 İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ

2000 yılında da siyasal parti ya da hükümet dışı kuruluşlara, gazeteci, yazar ya da sanatçılara yönelik baskı ve yargılamaların önemli bir kısmı, ifade ettikleri görüş, kanaat ya da bilgilerden kaynaklandı. İfade özgürlüğü ihlalleri ile ilgili bilgiler şöyle:

Akın Birdal

İHD eski Genel Başkanı Akın Birdal, 1 Eylül 1995 tarihinde Mersin’de, 1 Eylül 1996 tarihinde Ankara’da yaptığı iki ayrı konuşma nedeniyle Adana ve Ankara DGM’lerince TCY’nin 312/2. maddesi uyarınca verilen 2 yıl hapis cezasını tamamlamak üzere 28 Mart günü cezaevine girdi. Birdal’a 24 Mart günü Ankara Numune Hastanesi Sağlık Kurulu’nun verdiği “sağlık nedeniyle infazın ertelenmesi” kararına karşın Adli Tıp Kurumu tarafından “tedavisini cezaevinde sürdürmesinde sakınca olmadığı” yönünde rapor verildi. Kesinleşen hapis cezası nedeniyle 3 Haziran 1999 tarihinde Ankara Merkez Kapalı Cezaevi’ne konulan Birdal kemik erimesi nedeniyle 25 Eylül 1999 tarihinde 6 aylığına serbest bırakılmıştı. Birdal’a Ankara Numune Hastanesi tarafından 24 Eylül 1999 tarihinde verilen raporda, “tedavinin cezaevi koşulları dışında yapılması gerektiği” belirtilmişti.

Akın Birdal 23 Eylül günü cezasını tamamlayarak Ankara Merkez Kapalı Cezaevi’nden çıktı. Birdal, cezaevi kapısında yaptığı açıklamada, “Umuyor ve diliyorum ki, düşüncelerinden, düşüncelerini yazmak ve anlatmaktan ötürü cezaevine giren ve çıkan son kişi ben olayım” dedi.

Birdal’ın yargılandığı davalar:

Akın Birdal, İHD Şanlıurfa eski Şube Başkanı Aziz Durmaz ve Mazlum-Der Şanlıurfa Şube Başkanı Avukat Şehmus Ülek hakkında, Mazlum-Der Şanlıurfa Şubesi’nin 16 Mayıs 1999 tarihindeki Genel Kurulu’nda yaptıkları konuşmalar nedeniyle “emniyet görevlilerine hakaret ettikleri” iddiasıyla TCY’nin 312. maddesi uyarınca Mayıs ayında dava açıldı.

1996 yılının Aralık ayında gerçekleştirilen “İnsan Hakları Haftası” etkinliklerindeki konuşmaları nedeniyle, Akın Birdal, HADEP Parti Meclisi üyesi Recep Doğaner, EMEP Ankara İl Başkanı Haydar Kaya ve gazeteci Ragıp Duran hakkında açılan dava 11 Temmuz günü Ankara DGM’de sonuçlandı. Duruşmada, tüm sanıklar beraat etti. 30 Aralık 1998

tarihinde Ankara DGM’de sonuçlanan davada Haydar Kaya 1 yıl hapis ve 600 milyon lira para cezasına mahkum olmuş, diğer sanıklar beraat etmişti. Karar, Yargıtay’da bozulmuştu.

İstanbul DGM Başsavcılığı, Akın Birdal hakkında Almanya’nın Bremenhaven kentinde düzenlenen “Avrupa’da İnsan Hakları-Türkiye AB’nin yeni partneri mi?” konulu paneldeki konuşması nedeniyle Ekim ayında soruşturma açtı. Birdal hakkında, konuşmasında geçen “Türkiye, soykırım için Ermeniler’den özür dilemeli” sözleri nedeniyle TCY’nin 312. maddesi uyarınca hapis cezası istemiyle dava açılabilir.

Ahmet Kaya

16 Kasım günü Paris’te ölen ses sanatçısı Ahmet Kaya hakkında açılan davalar şöyle gelişti:

10 Şubat 1999 tarihinde Magazin Gazetecileri Derneği tarafından düzenlenen gecede yaptığı konuşmada “Kürtçe çekeceği klibi yayınlayacak bir televizyon kanalı istediğini” söylediği için “PKK’ye yardım ettiği ve halkı düşmanlığa kışkırttığı” iddiasıyla açılan davanın 10 Mart günü yapılan duruşmasında beraat etti. Kaya bu davada TCY’nin 169 ve TMY’nin 5. maddeleri uyarınca 4 yıl 6 ay, 7 yıl 6 ay arasında hapis cezası istemiyle yargılanıyordu.

1993 yılında Berlin’de verdiği bir konser sırasında yaptığı konuşma nedeniyle İstanbul DGM’de açılan dava 10 Mart günü sonuçlandı. DGM Kaya’ya TCY’nin 169 ve TMY’nin 5. maddesi uyarınca 3 yıl 9 ay hapis cezası verdi.

Ahmet Kaya hakkında çeşitli tarihlerde Almanya’da verdiği konserlerdeki konuşmaları nedeniyle “örgüte yardım ve yataklık ettiği” iddiasıyla açılan diğer üç dava sanatçının ölümü nedeniyle düştü.

Ahmet Turan Demir

Dönemin HADEP Genel Başkanı Ahmet Turan Demir hakkında, 28 Ekim 1999 tarihinde Ankara’da düzenlenen “Barış Şölenu”ndeki konuşması nedeniyle Ankara DGM Savcılığı tarafından TMY’nin 8. maddesi uyarınca dava açıldı. Şölende sunuculuk yapan Esin Akgül de okuduğu şiir nedeniyle aynı gerekçeyle yargılandı. 1 Haziran günü Ankara DGM’de sonuçlanan davada Demir ve Akgül’e 1’er yıl hapis ve 800’er milyon lira para cezası verildi.

Ahmet Turan Demir'in de aralarında bulunduğu 19 parti yöneticisi hakkında 1 Eylül Dünya Barış Günü'nde dağıtılan "Özgürlük, Eşitlik ve Barış" başlıklı bildiriye "bölücülük propagandası yaptıkları" iddiasıyla Ankara DGM'de dava açıldı. Davada, Ahmet Turan Demir'in yanı sıra HADEP Genel Başkan Yardımcıları Hamit Geylani, Niyazi Bulgan, Eyüp Karageçi, Mehmet Tekin, Genel Sekreter Mahmut Şakar, Genel Sekreter Yardımcıları Sevahir Bayındır, Ali Rıza Yurtsever, Salih Özdemir, Genel Sayman Filiz Uğuz, Genel Sayman Yardımcısı Veysel Turhan, Merkez Yürütme Kurulu üyeleri Cemal Coşgun, Fatma Kurtulan, M. Salih Yıldız, Aslan Türk, Murad Akıncılar ve Hikmet Fidan yargılanıyor.

Demir hakkında 6 Eylül 1998 tarihinde HADEP Manisa İl Örgütü'nün kongresinde yaptığı konuşmada "devletin bölünmezliği aleyhine propaganda yaptığı" gerekçesiyle İzmir DGM'de açılan dava Kasım ayında sonuçlandı. Mahkeme, Demir'i "konuşmasında PKK'nin eylemlerini meşru göstererek, desteklediği" gerekçesiyle TMY'nin 8 maddesi uyarınca 1 yıl hapis cezasına mahkum etti. DGM, Demir'in duruşmalardaki iyi halini göz önüne alarak, cezaı 10 ay hapis ve 666 milyon lira para cezasına çevirdi.

Abdurrahman Dilipak

Akit gazetesi yazarı Abdurrahman Dilipak ve Yeni Şafak gazetesi yazarı Ahmet Taşgetiren'in de aralarında bulunduğu 10 kişi hakkında Malatya'da 1998 yılında düzenlenen "İnsana Saygı, Düşünceye Özgürlük" konferansında yaptıkları konuşmalar nedeniyle TCY'nin 312. maddesi uyarınca açılan dava 18 Ocak günü Malatya DGM'de sonuçlandı. Mahkeme heyeti Abdurrahman Dilipak, Ahmet Taşgetiren, Sezgin Topçu Dilipak ve Adil Akkoyunlu'yu 1'er yıl hapis cezasına mahkum etti. Diğer 6 sanık ise beraat etti.

Aynı konferans nedeniyle Dilipak hakkında "Adliyenin manevi şahsiyetini alenen tahkir ve tezyif ettiği" iddiasıyla TCY'nin 159. maddesi uyarınca Malatya Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılan dava 20 Eylül günü sonuçlandı. Mahkeme heyeti Dilipak, Avukat Raşit Alaca ve Avukat Doğan Karaoğlu hakkında beraat kararı verdi.

Ahmet Ünlü

Kamuoyunda "Cüppeli Ahmet Hoca" olarak bilinen Ahmet Ünlü hakkında 17 Ağustos 1999 depreminden sonra "depremin dini gereklere uygun yaşamayanların cezalandırılması olduğu" yönündeki açıklamaları nedeniyle TCY'nin 312/2. maddesi uyarınca açılan dava İstanbul DGM'de 17 Ekim günü sonuçlandı. Ahmet Ünlü, 2 yıl 7 ay 3 gün hapis ve 177 milyon 450 bin lira para cezasına mahkum edildi. Mahkeme ayrıca Ünlü'nün yurtdışına çıkışına da yasak getirdi.

Ender İmrek

EMEP Genel Yönetim Kurulu üyesi Ender İmrek'e

EMEP Elazığ İl Örgütü'nün 19 Mart 1998 tarihinde düzenlediği bir toplantıda yaptığı konuşma nedeniyle Malatya DGM tarafından TCY'nin 312. maddesi uyarınca verilen 1 yıl hapis ve 520 bin lira para cezası Ocak ayında Yargıtay'da onandı. Yargıtay cezaı 5 yıl süreyle erteledi.

Aynı konuşma nedeniyle TCY'nin 159. maddesi uyarınca Elazığ Ağır Ceza Mahkemesi'nde de yargılanan İmrek, 21 Nisan günü 1 yıl hapis cezasına mahkum oldu. Mahkeme, cezaı 10 aya indirdi ve 5 yıl süreyle erteledi.

Haydar Kaya, Sinan Turgut, Hakan Aslan ve Barış Kaya

EMEP tarafından 8 Mart 1997 tarihinde düzenlenen şenlikte yaptığı konuşma nedeniyle EMEP Genel Başkan Yardımcısı Haydar Kaya, Sessizliğe Çağrı müzik grubu üyeleri Sinan Turgut, Hakan Aslan ve Barış Kaya hakkında da söyledikleri şarkılar nedeniyle açılan dava 11 Mayıs günü sonuçlandı. Ankara DGM'de yapılan duruşmada, Haydar Kaya ve grup üyeleri "Devlete ve güvenlik güçlerine hakaret ettikleri" iddiasıyla TCY'nin 159. maddesi uyarınca 1'er yıl hapis cezasına mahkum oldular. Sanıklar hakkında daha önceden verilen 1 yıllık hapis cezaları Yargıtay tarafından bozulmuş ve yargılama 25 Ocak günü yeniden başlamıştı.

Mustafa Yalçın

EMEP Genel Yönetim Kurulu Üyesi Mustafa Yalçın hakkında 1993 yılında Keçiören (Ankara) Halkevi tarafından düzenlenen bir paneldeki konuşması nedeniyle verilen 13 ay hapis cezası Temmuz ayında Yargıtay tarafından onandı. Yalçın, Ankara DGM tarafından TCY'nin 312. maddesi uyarınca mahkum edilmişti.

EMEP ve ÖDP Yöneticileri

Çorum'da gerçekleştirilen Newroz kutlamaları nedeniyle EMEP ve ÖDP yöneticileri hakkında TCY'nin 312. maddesi uyarınca Eylül ayında dava açıldı. Davada, EMEP İl Başkanı Satılmış Türkoğlu, ÖDP İl Başkanı Mehmet Arslan, EMEP Merkez İlçe Başkanı Cafer Gökmen ve ilçe yöneticisi Erdal Koç, EMEP üyeleri Yılmaz Gültekin, Hüseyin Demirkaya, Seher Bola, Muharrem Özünel, Fezullah Aygün, Nail Dertli, Taner Şimşek, Eren Can, Ali İhsan Koca, ÖDP üyeleri Müzeyyen Zeren, Süleyman Kamışlı, Eğitim-Sen üyeleri İsmail Öztoran, Hikmet Aydın, Canan Çağlayan, Hüsnü Murat Aydın ve SES üyeleri Fikret Çağlayan ile Gülcihan Öztürk hakkında 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezası istendi.

Necmettin Erbakan

Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılan Refah Partisi (RP) Genel Başkanı Necmettin Erbakan hakkında, 25 Mart 1994 tarihinde Bingöl'de yaptığı konuşma

nedeniyle açılan dava 10 Mart günü sonuçlandı. Diyarbakır DGM, Necmettin Erbakan'ı TCY'nin 312. maddesi uyarınca 1 yıl hapis ve 220 bin lira para cezasına mahkum etti. Erbakan'ın cezası 8 Haziran günü Yargıtay tarafından onaylandı. 6 Eylül günü teslim olması gereken Erbakan'ın cezası avukatlarının Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı'na başvurusu üzerine 4 ay ertelendi. Erteleme süresi 14 Ocak 2001 tarihinde doluyor.

Kasım ayında Yargıtay Cumhuriyet başsavcılığının karar düzeltme başvurusunu reddetmesiyle de Erbakan hakkında verilen karara ilişkin hukuki yollar tamamlanmış oldu. Hapis cezasının infazını durdurmak üzere ihtiyati tedbir kararı alınması yönünde AHM'e yapılan başvuru da Ağustos ayında reddedildi. Necmettin Erbakan Aralık ayı sonunda 4616 sayılı Şartla Salıvermeye, Dava ve Cezaların Ertelenmesine Dair Yasa'dan yararlanmak üzere başvuruda bulundu.

Hasan Celal Güzel

Yeniden Doğuş Partisi (YDP) eski Genel Başkanı Hasan Celal Güzel ve Recep İhsan Eliaçık hakkında, 13 Haziran 1998 tarihinde Kayseri'de düzenlenen İnsan Hakları mitinginde yaptıkları konuşmalarda "halkı kin ve düşmanlığa tahrik ettikleri" iddiasıyla Ankara DGM'de açılan dava 27 Ocak günü sonuçlandı. Mahkeme Güzel ve Eliaçık'a 1'er yıl hapis ve 160 bin lira para cezası verdi. Cezalar Temmuz ayında Yargıtay tarafından onaylandı.

Hasan Celal Güzel Ankara DGM tarafından 1997 yılında Kayseri'de yaptığı bir konuşma nedeniyle TCY'nin 312. maddesi uyarınca verilen 1 yıl hapis cezasını çekmek üzere 16 Aralık 1999 tarihinde girdiği (Ankara) Ayaş Cezaevi'nden 10 Mayıs günü tahliye edildi.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu, Hasan Celal Güzel'e "eski Cumhurbaşkanı Süleyman Demirel'e hakaret ettiği" iddiasıyla verilen 1 yıl 3 ay hapis cezası kararını Ekim ayında bozdu. Güzel, Ankara 2. Asliye Mahkemesi tarafından Yeni Günaydın gazetesinin 23 Haziran 1997 tarihli sayısında Demirel'e yönelik sözleri nedeniyle TCY'nin 158. maddesi uyarınca 1 yıl 3 ay hapis cezasına mahkum edilmişti. Yargıtay'ın kararı bozmasının ardından Ankara 2. Asliye Mahkemesi'nin kararında direnmesi üzerine dosya Yargıtay Ceza Genel Kurulu'na gönderilmişti.

Dino Frisullo

Diyarbakır'da 21 Mart 1998 tarihinde yapılan Newroz gösterileri sırasında gözaltına alınan ve "halkı kin ve düşmanlığa kışkırttığı" iddiasıyla Diyarbakır DGM'de yargılanan İtalyan gazeteci Dino Frisullo'nun davası Türkiye'ye girişi engellendiği için 2000 yılında da sonuçlanmadı. 22 Şubat ve 3 Nisan günlerinde duruşma için Türkiye'ye gelen Frisullo İstanbul Atatürk Havaalanı'nda gözaltına alınarak sınır dışı

edildi. 23 Mayıs günkü duruşması için de Türkiye'ye girişi engellenen Frisullo'nun avukatı Muharrem Erbey, 28 Kasım günü görülen duruşmada müvekkilinin duruşmaya katılıp savunma yapabilmek için başvurmadığı makamın kalmadığını ifade ederek, "Mahkeme Frisullo'nun gelip ifade vermesinde ısrar ediyor, müvekkilim de ifade vermek için girişimlerde bulunuyor. Ancak, Frisullo geldiği İstanbul Atatürk Havaalanı'nda çoğu kez, gözaltına alındıktan sonra sınır dışı edildi" dedi.

Dino Frisullo, Diyarbakır DGM tarafından TCY'nin 312. maddesi uyarınca 1 yıl hapis ve 6 milyar 100 milyon lira para cezasına mahkum edilmiş, ancak karar Yargıtay tarafından bozulmuştu.

Cihan Sancar

İsveç'te yayınlanan bir gazetede yer alan demecinde "bölücülük" propagandası yaptığı iddiasıyla hakkında TMY'nin 8. maddesi uyarınca Diyarbakır DGM'de dava açılan Mardin'in Kızıltepe ilçesi Belediye Başkanı Cihan Sancar'ın yargılanmasına 24 Ekim günü başlandı. Sancar savunmasında İsveçli gazeteciyle tercüman aracılığıyla röportaj yaptığını söyleyerek "Ben Kürdistan biçiminde herhangi bir coğrafi belirleme yapmadım" dedi. Duruşmada tanık olarak dinlenen gazeteci Per Jönsson da Sancar'ın bölgeyi "Kürdistan" olarak tanımlamadığını belirterek şunları söyledi: "Ama ben yabancı bir gazeteci olarak Kuzey Irak'ı ve bu bölgeyi "Kürdistan" olarak bilirim; okurlarımız da bu bölgeyi böyle bildikleri için gazetede "Kürdistan" olarak verdim." Dava 22 Kasım günü yapılan duruşmada beraat kararıyla sonuçlandı.

Hasan Beliren

HADEP Adana İl Örgütü yöneticisi Hasan Beliren 4 Ekim 1998 tarihinde yaptığı bir konuşmada "bölücülük propagandası yaptığı" gerekçesiyle TMY'nin 8. maddesi uyarınca verilen 9 ay hapis cezasını tamamlamak üzere Mayıs ayında cezaevine girdi. Bahçe (Adana) Cezaevi'ne konulan Hasan Beliren, Adana DGM tarafından TMY'nin 8. maddesi uyarınca 1 yıl hapis, 6 milyar 100 milyon lira para cezasına mahkum edilmişti. Yargıtay'ın kararı bozmasından sonra yenilene yargılamada, Beliren 9 ay hapis ve 800 milyon lira para cezasına mahkum edilmişti.

HADEP Merkez Yürütme Kurulu üyeleri

HADEP Merkez Yürütme Kurulu üyeleri hakkında 18 Nisan 1999 tarihinde yapılan seçimlerden önce parti örgütlerine gönderilen propaganda kasetleri nedeniyle "PKK'ye yardım edildiği" iddiasıyla Ankara DGM'de açılan dava 7 Şubat günü Basın Affı uyarınca üç yıl süreyle ertelendi. Davada, Mehmet Satan, Hamit Geylani, Ali Hıdır Doğan, Mehmet Salih Yıldız, Osman Özçelik, Cemal Coşgun, Ali Özcan, Mehmet Tekin, Filiz Oğuz ve Sevahir Bayındır'ın TCY'nin 169. ve TMY'nin 5. maddesi uyarınca cezalandırılması isteniyordu.

Hamit Geylani

HADEP Genel Başkan Yardımcısı Hamit Geylani hakkında, 1. Barış ve Demokratik Çözüm Grubu'nun Abdullah Öcalan'ın çağrısıyla teslim olacağını açıklanması üzerine 1 Ekim 1999 tarihinde düzenlediği basın toplantısındaki konuşması nedeniyle Van 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde açılan dava 23 Mart günü yapılan ilk duruşmada beraatla sonuçlandı. Geylani'nin TCY'nin 312. maddesi uyarınca cezalandırılması isteniyordu.

Abdullah Akın

HADEP'li Batman Belediye Başkanı Abdullah Akın hakkında, 29 Kasım 1999 tarihinde Danimarka'da yapılan bir toplantıdaki konuşması nedeniyle TCY'nin 312. maddesi uyarınca Nisan ayında açılan dava 20 Eylül günü sonuçlandı. Diyarbakır DGM'de yapılan duruşmada, beraat kararı verildi.

Alaeddin Erdoğan, Hacı Ateş

HADEP Parti Meclisi üyesi Alaeddin Erdoğan ve Tarsus eski İlçe Başkanı Hacı Ateş hakkında 1 Eylül 1999 tarihinde yaptıkları konuşmalar nedeniyle TCY'nin 312. maddesi uyarınca açılan dava 4 Mayıs günü sonuçlandı. Adana DGM Erdoğan ve Ateş 1'er yıl hapis cezasına mahkum etti.

Feridun Çelik

HADEP'li Diyarbakır Belediye Başkanı Feridun Çelik hakkında, 2 Mart günü yayınlanan Özgür Politika gazetesine verdiği demeçte "bölücülük propagandası yaptığı" gerekçesiyle, TMY'nin 8. maddesi uyarınca dava açıldı. Çelik, Diyarbakır DGM'de 12 Ekim günü yapılan duruşmada beraat etti.

Kamber Söylemez, Hacı Yavuz, Zeki Kılıçgedik, Mustafa Türk, Abdullah Saygın, Ali Çintay, Ahmet Yücedağ.

HADEP Malatya İl Örgütü 8 yöneticileri hakkında 1996 yılında toplanan kongredeki konuşmaları nedeniyle Malatya DGM Savcılığı tarafından "bölücülük propagandası yaptıkları ve halkı kin ve düşmanlığa kışkırttıkları" iddiasıyla açılan dava 6 Eylül günü sonuçlandı. Davada, Kamber Söylemez, Hacı Yavuz ve Zeki Kılıçgedik 3'er milyon lira para cezasına mahkum edildi. Mustafa Türk, Abdullah Saygın ve Ali Çintay ise beraat etti. DGM, yakalanamayan sanık Ahmet Yücedağ hakkındaki dosyanın ayrılmasına, Avukat Hasan Doğan hakkında da, Adalet Bakanlığı'ndan izin alınarak, "devletin manevi şahsiyetini küçük düşürmek" iddiasıyla Malatya Cumhuriyet Savcılığına suç duyurusunda bulunulmasına karar verdi.

Abdullah Akın, Şahabettin Özaslaner

HADEP'li Van Belediye Başkanı Şahabettin Özaslaner ve Batman Belediye Başkanı Abdullah Akın hakkında, 3 Eylül 1998 tarihinde HADEP Ağrı İl Örgütünün

kongresinde yaptıkları konuşmalar nedeniyle TCY'nin 312. maddesi uyarınca açılan dava 25 Kasım günü sonuçlandı. Erzurum DGM, Özaslaner ve Akın'a 10'ar ay hapis ve 1 milyar 260'şar milyon lira para cezası verdi.

Hasan Hüseyin Ceylan

RP eski Milletvekili Hasan Hüseyin Ceylan, tutuklu bulunduğu Çubuk (Ankara) Cezaevi'nden 31 Ocak günü tahliye edildi. Hasan Hüseyin Ceylan, 14 Mart 1993 tarihinde Kırıkkale'de yaptığı konuşmada "din farklılığı gözeterek halkı düşmanlığa kışkırttığı" iddiasıyla Ankara DGM'de yargılanmış ve 1 yıl hapis, 160 bin lira para cezasına mahkum edilmişti. Hasan Hüseyin Ceylan, kararın Yargıtay'da onaylanması üzerine İnfaz Yasası uyarınca cezasının 4 ay 26 günlük bölümünü cezaevinde geçirdi.

Ceylan hakkında 14 Ocak 1995 tarihinde Konya'da Milli Gençlik Vakfı tarafından düzenlenen bir konferansta yaptığı konuşmada "Cumhurbaşkanına hakaret ettiği" gerekçesiyle TCY'nin 158. maddesi uyarınca açılan dava Konya 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nde sürdü.

Mehmet Kutlular

Kocatepe Camii'nde Saidi Nursi için 10 Ekim günü düzenlenen mevlitten sonra yaptığı açıklamada 17 Ağustos depreminin "ilahi ikaz" olduğu yönündeki sözleri ve başta başörtüsü yasağı olmak üzere 28 Şubat sürecine ilişkin eleştirileri nedeniyle Yeni Asya gazetesinin sahibi Mehmet Kutlular hakkında TCY'nin 312. maddesi uyarınca açılan dava sonuçlandı. Ankara DGM'de 9 Mayıs günü görülen duruşmada Kutlular 2 yıl 1 gün hapis cezasına mahkum edildi. Mahkeme cezayı "sanığın ileride suç işlemekten çekinmesine sebep olacağı yönünde mahkemeye kanaat gelmediğinden" erteledi.

Mehmet Özer

Fotoğraf sanatçısı Mehmet Özer 4 Mart 1999 tarihinde 8 Mart Dünya Kadınlar Günü kutlamaları çerçevesinde düzenlenen "Savaş ve Kadın" konulu panelde gösterdiği dialar nedeniyle "PKK'ye yardım ettiği" iddiasıyla yargılandı. Ankara DGM'de görülen dava, 19 Eylül günü beraatla sonuçlandı. Özer'in dia gösterisinde fotoğrafı yer alan Filistinli gerilla Leyla Kasım'ın "PKK militanı" olduğu iddia edilen bilirkişi raporunun hatalı olduğu daha sonra raporu hazırlayan kişi tarafından kabul edildi.

Hasan Mezarıcı

RP eski milletvekili Hasan Mezarıcı hakkında 23 Mayıs 1992 tarihinde Kahramanmaraş'ın Elbistan ilçesinde yaptığı bir konuşmada "Atatürk'e ve hükümetin manevi şahsiyetine hakaret ettiği" iddiasıyla açılan dava mahkumiyetle sonuçlandı. Elbistan Ağır Ceza Mahkemesinde 16 Temmuz günü yapılan duruşmada Mezarıcı TCY'nin 159. ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine

İşlenen Suçlar Hakkında Yasa'nın 1. maddesi uyarınca toplam 2 yıl 6 ay hapis cezasına mahkum edildi.

Mezarcı'nın "orduya ve adliyeye hakaret ettiği" gerekçesiyle 6 yıla kadar hapis cezası istemiyle Ankara 6. Ağır Ceza Mahkemesinde yargılandığı diğer bir dava da "Mezarcı'nın adresi tespit edilemediğinden" 2000 yılında sonuçlanmadı.

11 Kasım 1997 tarihinde Trabzon'da bir yerel televizyon kanalında yaptığı konuşmada "devlete ve orduya hakaret ettiği" gerekçesiyle TCY'nin 159. maddesi uyarınca Trabzon Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılan dava Mart ayında beraatla sonuçlandı.

Yılmaz Odabaşı

Şair Yılmaz Odabaşı, "mahkemeye hakaret ettiği" gerekçesiyle Ankara 5. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından verilen 7 ay hapis cezası nedeniyle 8 Mart günü Tekirdağ'ın Saray ilçesinde cezaevine girdi. Odabaşı 2 Haziran günü serbest bırakıldı.

Yılmaz Odabaşı, "Düş ve Yaşam" adlı kitabında "bölücülük propagandası yaptığı" iddiasıyla Ankara DGM tarafından 6 Mart 1997 tarihinde 1 yıl 6 ay hapis ve 933 milyon lira para cezasına mahkum edilmişti. Kararı "sizinle aynı çağda ve ülkede yaşamaktan utanç duyuyorum" diyerek protesto eden Yılmaz Odabaşı, aynı gün tutuklanmış ve hakkında "mahkemeye hakaret ettiği" gerekçesiyle dava açılmıştı.

Odabaşı, aynı kitapta "Atatürk'e ve ulusal marşa hakaret edildiği" iddiasıyla Ankara 2. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından verilen 1 yıl 6 ay hapis cezası nedeniyle 12 Mart 1999 tarihinde cezaevine girmiş, Basın Affı uyarınca 8 Eylül 1999 tarihinde Saray Cezaevi'nden serbest bırakılmıştı.

Odabaşı tahliye işlemlerinin polis kayıtlarına geçilmemesi nedeniyle 5 Ağustos günü gözaltına alındı ve 17 saat sonra serbest bırakıldı.

Yusuf Akbulut

Ermeni soykırım tasarısının ABD Temsilciler Meclisi Uluslararası İlişkiler Komitesi'nde kabul edilmesi üzerine "Ermeniler ile birlikte Süryaniler de soykırıma uğradı" şeklinde açıklama yapan Diyarbakır Süryani Meryem Ana Kilisesi Papazı Yusuf Akbulut hakkında "halkı kin ve düşmanlığa tahrik ettiği" iddiasıyla TCY'nin 312. maddesi uyarınca dava açıldı. 21 Aralık günü yapılan ilk duruşmada söz alan Akbulut, basın mensuplarının Ermeni soykırımı yasa tasarısına ilişkin röportaj isteklerini kabul etmediğini, sadece yayınlanmamak kaydıyla sohbet ettiğini söyledi. Akbulut, sarfedilen sözlerin de daha önce kiliseyi ziyaret eden büyükleri tarafından kullanılan sözler olduğunu söyledi. Akbulut'un avukatı Abdülkadir Pekdemir, Akbulut'un gazetecilerle görüşmesi sırasında "basın ahlakı ve ilkelerinin çiğnendiğini, müvekkiline komplo kurulduğunu" söyledi. Dava 2000 yılında sonuçlanmadı.

Murat Çelik

ÇHD İstanbul Şube Başkanı Avukat Murat Çelik, "adliyeye hakaret ettiği" iddiasıyla yargılandığı davada beraat etti. Karar, Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde 3 Mayıs günü yapılan duruşmada "delil yetersizliği" nedeniyle verildi. Murat Çelik, 13 Aralık 1998 tarihinde İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 50. yıldönümü nedeniyle İHD İstanbul Şubesi tarafından düzenlenen bir panelde yaptığı konuşmada, "faşist DGM" dediği için yargılanıyordu.

Mehmet Ali Özudoğru

İzmir'in Kemalpaşa ilçesinin FP'li Belediye Başkanı Mehmet Ali Özudoğru hakkında, 11 Mayıs 1996 tarihinde kıydığı nikah sırasında yaptığı konuşmada "Medine yasalarının bana verdiği yetkiye dayanarak sizi karı koca ilan ediyorum" ve "Yaşantımızı inancımıza göre tanzim etmeliyiz" demesi nedeniyle TCY'nin 312. maddesi uyarınca "Halkı kin ve düşmanlığa açıkça tahrik ettiği" gerekçesiyle açılan dava 29 Şubat günü sonuçlandı. İzmir DGM'de görülen davada Özudoğru 10 ay hapis ve 350 bin lira para cezasına çarptırıldı.

Ali Bayramoğlu

Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD) Başkanı Ali Bayramoğlu, 28 Haziran 1999 tarihinde MÜSİAD Kayseri Şubesi'nin açılışında yaptığı konuşmada "halkı kin ve düşmanlığa kışkırttığı" iddiasıyla TCY'nin 312/2. maddesi uyarınca 1 yıl hapis ve 1 milyon 500 bin lira para cezasına mahkum oldu. 20 Mart günü Ankara DGM'de sonuçlanan davada ceza, beş yıl süreyle erteledi.

Teatra Jiyana Nü

Teatra Jiyana Nü (Yeni Yaşam Tiyatrosu) tiyatro grubu üyeleri hakkında "bölücülük propagandası" yaptıkları iddiasıyla açılan dava 10 Nisan günü sonuçlandı. Adana DGM'de yapılan duruşmada, Saniye Tunç, Erdal Ceviz, Turan Adıgüzel, Erhan Yıldırım, Ali Köroğlu, Servet Özkan, Kemal Ulusoy, Kemal Orgun, Yıldız Gültekin, Cihan Özdemir ve Murat Batgi 10'ar ay hapis cezasına mahkum oldu. Ceza daha sonra para cezasına çevrildi. Tiyatro oyununun sahnelendiği Mezopotamya Kültür Merkezi (MKM) Mersin Şubesi Tiyatro Salonu 2 Kasım 1997 tarihinde polisler tarafından basılmış, tiyatro grubu üyeleri gözaltına alınmıştı. Tiyatrolardan Kemal Ulusoy ve Servet Özkan tutuklanmıştı. Tiyatro salonu da mühürlenmişti.

Yılmaz Çamlıbel

Demokrasi ve Barış Partisi Genel Başkanı Yılmaz Çamlıbel hakkında, 14 Aralık 1992 tarihinde İHD Kütahya Şubesi'nde düzenlenen bir toplantıda yaptığı konuşmada "halkı kin ve düşmanlığa tahrik ettiği" iddiasıyla TCY'nin 312. maddesi uyarınca Adana DGM'de açılan dava Nisan ayında 1 yıl hapis cezası

kararıyla sonuçlandı. Çamlıbel'in cezası Haziran ayında Yargıtay tarafından onaylandı.

Çamlıbel hakkında 21 Mart günü İçel'de yayın yapan TV 33'ün haber programında yaptığı konuşma nedeniyle TMY'nin 8/1. maddesi uyarınca Mersin Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılan dava 2000 yılında sonuçlanmadı.

Tarık Algın

Cumhurbaşkanlığı, Başbakanlık, TBMM Başkanlığı, Anayasa Mahkemesi Başkanlığı ve DGM başkanlıklarıyla bazı siyasi parti genel başkanlarına bir mektup göndererek devlet görevlilerini, "Müslümanlar'a hakaretlere varan saldırılarda bulunmakla" suçlayan Tarık Algın adlı kişi Ankara DGM'de yargılandı. Algın'a TCY'nin 312. maddesi uyarınca verilen 2 yıl hapis cezası Nisan ayı sonunda Yargıtay tarafından onaylandı.

Hüseyin Gazi Metin

Yazar Hüseyin Gazi Metin hakkında, "İnsan, Tanrı, Dinler ve Alevilik" adlı kitabında "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik ettiği" iddiasıyla TCY'nin 312. maddesi uyarınca Ankara DGM'de açılan dava Eylül ayında sonuçlandı. Mahkeme Metin hakkında "suçun unsurlarının oluşmadığı" gerekçesiyle beraat kararı verdi.

Yalçın Küçük

Yargıtay, yazar Yalçın Küçük hakkında bir konuşmasında "PKK'nin eylemlerini kutsal mücadele olarak nitelediği ve böylece propaganda yaparak örgütün eylemlerini kolaylaştırdığı" nedeniyle TCY'nin 169. maddesi uyarınca verilen 4 yıl 6 ay hapis cezasını Mayıs ayında onadı.

Yalçın Küçük, Gebze Özel Tıp Cezaevi'nden 23 Aralık günü Şartla Salıverilme ve Cezaların Ertelenmesi Yasası kapsamında tahliye edildi. Küçük, 1994 yılında yurtdışına çıktıktan sonra hakkında Ankara DGM'de açılan bir davada, TCY'nin 312. maddesi uyarınca yargılanmış ve toplam 8 yıl hapis cezasına mahkum edilmişti. 30 Ekim 1998 tarihinde Türkiye'ye girişinin ardından tutuklanmıştı. Küçük serbest bırakılmasının ardından şunları söyledi: "Cezaevi kapısının bu tarafında olmak ve özgürlük, çok güzel bir duygu. Bu açıdan seviniyorum. Hayata dönüş operasyonlarını üzücü, Şartlı Salıverilme ve Cezaların Ertelenmesi Yasası'nı da eksik buluyorum. Ama, yine de af hayırlı olsun. Ben Paris'ten geldiğimde, ülkemin büyüleyici bir hapisane olduğunu söylemişim. Şimdi de aynı şeyi düşünüyorum."

Zeynel Abidin Kızılyaprak

Gazeteci Zeynel Abidin Kızılyaprak, kapatılan Özgür Bakış gazetesi tarafından dağıtılan "1900'den 2000'e Kronolojik Albüm Kürtler" adlı kitabın editörü olarak yazdığı iki yazıda "bölücülük propagandası" yaptığı

gerekçesiyle İstanbul DGM'de yargılandı. Aralık ayında sonuçlanan davada Kızılyaprak 1 yıl 4 ay hapis cezası ve 1 milyar 612 milyon lira para cezasına mahkum oldu. Gazete tarafından kupon karşılığı verilen kitap, 2 Şubat günü dağıtımını gerçekleştirilmeden toplatılmıştı.

Nurullah Aydın

Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi öğretim görevlisi Nurullah Aydın, "Milli Stratejik Konsept" adlı kitabında "orduya hakaret ettiği" iddiasıyla TCY'nin 159. maddesi uyarınca yargılandığı davada 27 Mart günü beraat etti. Ankara 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nin verdiği beraat kararının gerekçesinde, "asker de dahil hiçbir kurumun eleştirilemez olmadığı" belirtildi.

Fikret Başkaya

Fikret Başkaya hakkında 1 Haziran 1999 tarihli Özgür Bakış gazetesinde yayınlanan "Tarihi Dava mı?" başlıklı yazısında "bölücülük propagandası yaptığı" iddiasıyla TMY'nin 8. maddesi uyarınca açılan dava 13 Haziran günü sonuçlandı. İstanbul DGM'de yapılan duruşmada Başkaya, 1 yıl 4 ay hapis, 1 milyar 66 milyon lira da para cezasına mahkum edildi. Başkaya ile birlikte yargılanan gazetenin sahibi Halis Doğan'a 1 milyar 824 milyon 120 bin lira, Yazıişleri Müdürü Hasan Deniz'e de 960 milyon lira para cezası verildi.

Şevki Yılmaz

Yargıtay 9. Ceza Dairesi, RP milletvekili Şevki Yılmaz'a Düzce Ağır Ceza Mahkemesi tarafından "hükümete hakaret ettiği" ve 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Yasa'ya muhalefet ettiği" gerekçesiyle verilen 25 ay hapis cezasını Temmuz ayında onadı.

Feridun Yazar

Demokrasi Hareketi Girişim Grubu üyesi Avukat Feridun Yazar hakkında, 16 Ocak günü Medya TV'de yaptığı bir konuşmada "bölücülük propagandası yaptığı" iddiasıyla Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından Temmuz ayında dava açıldı. Davada, Feridun Yazar'ın, konuşmasında geçen "Abdullah Öcalan'a verilmiş idam kararı, Avrupa Birliği'ne girmeye çalışan Türkiye'nin içinde bulunduğu duruma ters düşer" şeklindeki ifadeler nedeniyle TMY'nin 8. maddesi uyarınca cezalandırılması istendi.

Yıldız İmrek

EMEP Malatya eski İl Başkanı Yıldız İmrek hakkında, 19 Aralık 1998 tarihinde düzenlenen bir toplantıdaki konuşmasında "güvenlik güçlerine hakaret ettiği" iddiasıyla TCY'nin 159. maddesi uyarınca açılan dava 20 Haziran günü sonuçlandı. Malatya Ağır Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, Yıldız İmrek beraat etti. İmrek hakkında aynı konuşmada "Yaşasın Türk ve Kürt halklarının birliği ve mücadelesi" dediği için "halkı düşmanlığa kışkırttığı" iddiasıyla açılan

dava ise Malatya DGM'de 7 Mart günü başladı. Yıldız İmrek, DGM Savcılığı tarafından açılan soruşturmanın 6 Mayıs 1999 tarihinde takipsizlik kararıyla sonuçlandığını ancak, yaklaşık 8 ay sonra savcılığın yeni bir delil ya da itiraz olmamasına karşın takipsizlik kararını kaldırarak dava açtığını belirtti.

Teoman Ergül

Manisa Barosu Başkanı Teoman Ergül hakkında Baro dergisinin 71. sayısında yer alan savunma hakkıyla ilgili olarak Adalet Bakanlığını eleştirdiği "Yazıklar Olsun" başlıklı yazısı nedeniyle Adalet Bakanlığı tarafından Eylül ayında soruşturma başlatıldı.

Nihat Behram

29 Kasım 1997 tarihinde İstanbul Atatürk Havalimanı'nda hakkında giyabi tutuklama kararı bulunduğu gerekçesiyle gözaltına alınan yazar Nihat Behram, haksız yere gözaltında tutulduğu gerekçesiyle İçişleri Bakanlığı aleyhine açtığı tazminat davasını kazandı. Ekim ayında sonuçlanan davada Mahkeme, İçişleri Bakanlığı'ndan 250 milyon lira tazminat talebinde bulunan Nihat Behram'a, 100 milyon lira tazminat ödenmesine karar verdi. Nihat Behram hakkında 1976 yılında Vatan gazetesinde yayımlanan "Darağacında Üç Fidan" başlıklı yazıda "komünizm propagandası" yaptığı iddiasıyla 1984 yılında açılan dava, 1 Aralık 1989 tarihinde zamanaşımı nedeniyle düşmüş ve giyabi tutuklama kararı geri alınmıştı.

Feyhan Güver

Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı Leman dergisinin 22 Temmuz günü yayınlanan sayısında "Bayırgülü" köşesinde yer alan bir karikatürün, "halkın cinsel arzuları tahrik ve istismar eder nitelikte olduğu" iddiasıyla karikatürist Feyhan Güver ve derginin Yazışmaları Müdürü Zafer Aknar hakkında para cezası istemiyle Kasım ayında dava açtı. Dava Beyoğlu 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülecek.

İsmail Türüt

Şarkıcı İsmail Türüt hakkında, RP Rize milletvekili Şevki Yılmaz'a, seçim çalışmalarında kullanılmak üzere hazırladığı türküde "Kanunun suç saydığı fiili övdüğü" iddiasıyla İstanbul 3. Asliye Ceza Mahkemesi'nde dava açıldı. İstanbul Cumhuriyet Savcılığı tarafından Kasım ayında hazırlanan iddianamede, türküde geçen "Hocam icraatların göğsümüzü kabartıyor. Otuz tane dosyaya bilmem ki ne yazdılar" sözlerinin suç olduğu iddia edildi. İddianamede, Türüt'ün TCY'nin 312/1. maddesi uyarınca 6 ay ile 2 yıl arasında hapis cezasına mahkum edilmesi istendi.

Ahmet Altan

Yazar Ahmet Altan ve Aktüel dergisi Yazışmaları Müdürü Murat Tunalı hakkında, "orduya hakaret ettikleri" iddiasıyla açılan dava 8 Aralık günü İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi'nde başladı. Aktüel

dergisinde yayınlanan "Bir Sabah Korkmak" başlıklı yazısı nedeniyle yargılanan Ahmet Altan, duruşmada verdiği ifadede, "generalleri eleştirdiği için yargılandığını, eleştirdiği bu kişilerin bazı davranış ve eylemlerinin görmezlikten gelinmesi nedeniyle dokunulmaz olduklarını" söyledi. "Sanık sandalyesine sadece yazarlar ve aydınların oturtulduğunu" kaydeden Altan, "yazıları nedeniyle dava açan savcıların, suç işleyen generallere dava açmadığını" belirtti.

Suzan Samancı, Ayşe Düzkan, Semra Somersan, Sevil Erol, Gülizar Tuncer

8 Mart Dünya Kadınlar Günü nedeniyle Diyarbakır'da düzenlenen "Yaşamda Kadın, 8 Mart'ta Kadın" konulu panele katılan yazar Suzan Samancı, gazeteci Ayşe Düzkan, KESK Genel Sekreteri Sevil Erol, Avukat Gülizar Tuncer ve akademisyen Semra Somersan hakkında Diyarbakır DGM Savcılığı tarafından, TMY'nin 8. maddesi uyarınca dava açıldı. Dava 22 Aralık günü yapılan duruşmada beraatla sonuçlandı.

Songül Özkan

Evrensel Basın Yayın Sahibi Songül Özkan hakkında Ocak ayında yayınlanan "Kürt Sorunu ve Demokratikleşme" adlı kitapçık nedeniyle TCY'nin 312. maddesi uyarınca açılan dava 11 Temmuz günü sonuçlandı. İstanbul DGM'de yapılan duruşmada, Songül Özkan 2 yıl hapis 182 milyon lira para cezasına mahkum edildi.

Cinsel Taciz ve Tecavüze Hayır Kurultayı

İstanbul'da 10-11 Haziran günlerinde düzenlenen "Cinsel Taciz ve Tecavüze Hayır" kurultayını düzenleyenler ve konuşmacılar hakkında Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı tarafından "Cumhuriyet ve orduya hakaret ettikleri" iddiasıyla Kasım ayında dava açıldı. TCY'nin 159. maddesi uyarınca yargılanacak sanıklar şunlar:

Gülizar Tuncer, Fatma Karakaş, Özgül Han, Duygu Aydın, Nazlı Top, Fatma Deniz Polattaş, Hayriye Ümin Yurdakul, Suna Aras, Tülay Çağlar, Berrin Taş, Safiye Top, Sultan Seçik, Temin Salmanoğlu (Fatma Deniz Polattaş'la birlikte işkence gören N.C. Samanoğlu'nun babası), Cemile Güçlü, Derya Engin, Songül Yıldız, Nahide Kılıç, Zeynep Ovayolu ve Fatma Kara.

Abdurrahman Sarıoğlu

22 Mayıs günü İstanbul DGM'de yapılan "İslami Hareket Örgütü" davasında yargılanan sanıkların tuvalete gittikleri sırada kelepçelerinin çıkarılmamasını protesto eden Avukat Abdurrahman Sarıoğlu hakkında, TCY'nin 312. maddesi uyarınca İstanbul DGM'de dava açıldı. Abdurrahman Sarıoğlu, duruşmada yaptığı konuşmada, "Bu sanıklar laik değil, Müslümandır. Beş vakit namaz kılıyorlar. Çamaşırlarının temiz olması gerekir. Bu nedenle

ellerindeki kelepçelerinin tuvalette açılması gerekirdi. Tuvalete gidemeyen bir insan, mahkemede nasıl savunma yapar” demişti.

Mehmet Ali Birand

7 Ocak günü Metris Cezaevi’nde İBDA/C davasından yargılanan tutukluların çıkardığı isyanı, cezaevinde bulunan Burak Çileli adlı tutuklu ile kurduğu telefon bağlantısıyla CNN Türk’te “Gündem” adlı programda canlı olarak aktaran M. Ali Birand hakkında, “İBDA/C’ye yardım ve yataklık ettiği” iddiasıyla TCY’nin 169. maddesi uyarınca 3 yıl 9 ay hapis cezası istemiyle dava açıldı. İstanbul DGM’de görülen dava 13 Aralık günü Birand hakkında beraat kararıyla sonuçlandı.

Yargılanan Diğer Gazeteci ve Yazarlar

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan
Davaya Konu Olan Yazı: 03.01.2000 tarihli gazetede yer alan “Demokrasi Sözle Olmaz” başlıklı yazı.
İddia: “Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak” TMY’nin 6/2., Basın Yasası’nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 17.05.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan’a 1.888.080.000 TL., Cihan Çapan’a 644.040.000 TL para cezası verdi.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan
Davaya Konu Olan Yazı: 06.01.2000 tarihli gazetede yer alan “Güneylü Güçlere Uyarı “ başlıklı haber.
İddia: “Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak” TMY’nin 6/2., Basın Yasası’nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 17.05.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan’a 1.280.000.000 TL., Cihan Çapan’a 644.080.000 TL para cezası verdi.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan

Davaya Konu Olan Yazı: 07.01.2000 tarihli gazetede yer alan “Liderler Zirvesine Çağrı” başlıklı haber, “PKK Merkez Komitesinden Açıklama”

İddia: “Yasadışı örgüte yardım ve yataklık” TCY’nin 169., TMY’nin 6/2., Basın Yasası’nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 19.06.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan’a 1.288.000.000 TL., Cihan Çapan’a 644.000.000 TL para cezası verdi.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan

Davaya Konu Olan Yazı: 08.01.2000 tarihli gazetede yer alan “İmha Meşru Savunmaya Sebep Olur-

Yüzyılın Kaybı Yaşanır” başlıklı haber, “Önce Adını Koyun” başlıklı haber, “Seni Geç Anladık” başlıklı okur mektubu.

İddia: “Yasadışı örgüte yardım ve yataklık” TCY’nin 169., TMY’nin 6/2., Basın Yasası’nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 26.09.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan’a 2.576.000.000 TL., Cihan Çapan’a 1.835.000.000 TL para cezası verdi. Mahkeme ayrıca gazetenin de 6 gün kapatılmasını kararlaştırdı.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan

Davaya Konu Olan Yazı: 09.01.2000 tarihli gazetede yer alan “İnfaz Savaşı Başlatır” başlıklı haber, “ERNK den Halka Meşru Eylem Çağırısı” başlıklı haber, “Onbinler Ölmesin” başlıklı kitap tanıtım yazısı.

İddia: “Yasadışı örgüte yardım ve yataklık” TCY’nin 169., TMY’nin 6/2., Basın Yasası’nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 13.09.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan’a 2.576.000.000 TL., Cihan Çapan’a 1.191.000.000 TL para cezası verdi. Mahkeme ayrıca gazetenin de 7 gün kapatılmasını kararlaştırdı.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan

Davaya Konu Olan Yazı: 10.01.2000 tarihli gazetede yer alan “KNK, ERNK, HİK, KAB: Kürtlerde İdama Tepki”

İddia: TMY’nin 6/2., Basın Yasası’nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 01.08.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan’a 1.288.000.000 TL., Cihan Çapan’a 644.000.000 TL para cezası verdi.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan

Davaya Konu Olan Yazı: 12.01.2000 tarihli gazetede yer alan “PKK Baş.Kon.Üyesi Murat Karayılan: Öcalan Türkiye’nin Geleceğidir” başlıklı haber, “Amed’den Seslenişinizi Bekliyoruz” başlıklı okur mektubu.

İddia: TMY’nin 6/2. ve 8/2 son, Basın Yasası’nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 08.11.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan’a 2.144.000.000 TL., Cihan Çapan’a 647.000.000 TL para cezası verdi. Mahkeme ayrıca gazetenin de bir ay süreyle kapatılmasını kararlaştırdı.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan

Davaya Konu Olan Yazı: 15.01.2000 tarihli gazetede yer alan “PKK Merkez Komitesi Zirvede Alınan Kararları Değerlendirdi” başlıklı haber

İddia: TMY’nin 6/2., Basın Yasası’nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 02.08.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan'a 1.288.000.000 TL., Cihan Çapan'a 644.000.000 TL para cezası verdi.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan

Davaya Konu Olan Yazı: 18.01.2000 tarihli gazetede yer alan "Buradan İmralı'ya Kadar Saygı İle Eğiliyorum" ve "2000'li Yıllar Kürt Halkının Özgürlük Yıllarıdır" başlıklı okur mektupları.

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık" TCY'nin 169., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet. Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 21.09.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan'a 1.288.000.000 TL., Cihan Çapan'a 6.180.000.000 TL para cezası verdi.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan Davaya Konu Olan Yazı: 23.01.2000 tarihli gazetede yer alan "Hizb-i Kontra Operasyonları Üzerine" başlıklı yazı. (S.Aydınlık), "Şartlı Erteleme ve Tarafların Artan Sorumlulukları" başlıklı yazı.

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık" TCY'nin 169., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet. Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 24.10.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Cihan Çapan'a 4.152.000.000 TL para cezası verdi.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan

Davaya Konu Olan Yazı: 25.01.2000 tarihli gazetede yer alan "Ülkeye Dönüş Barış ve Özgürlüğe Yürüyüşü", "Susurluktan Hizbullaha" başlıklı yazılar.

İddia: "Bölücülük propagandası yapmak" TMY 8/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet. Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 08.11.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan'a 1.073.000.000 TL., Cihan Çapan'a 1 yıl 1 ay 10 gün hapis ile 111.000.000 TL para cezası verdi. Mahkeme ayrıca gazetenin de bir ay süreyle kapatılmasını kararlaştırdı.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan

Davaya Konu Olan Yazı: 04.02.2000 tarihli gazetede yer alan "Kürtler Demokrasinin Motor Gücüdür" başlıklı yazı.

İddia: "Bölücülük propagandası yapmak" TMY 8/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet. Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 28.06.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan'a 1.735.900 TL., Cihan Çapan'a 783.300.000 TL para cezası verdi.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan

Davaya Konu Olan Yazı: 08.02.2000 tarihli gazetede yer alan "Batman'da Kürt İsyancıları Paneli" başlıklı yazı.

İddia: "Bölücülük propagandası yapmak" TMY 8/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 18.08.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan'a 1.735.920.000 TL., Cihan Çapan'a 1 yıl 4 ay ağır hapis ve 1.622.400.000 TL para cezası verdi. Mahkeme ayrıca gazetenin de 7 gün süreyle kapatılmasını kararlaştırdı.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan

Davaya Konu Olan Yazı: 10.02.2000 tarihli gazetede yer alan "PKK'nin 7. Olağanüstü Kongre Kararları Açıklandı: Kongrede Değişim Çıktı" başlıklı haber.

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık" TCY'nin 169., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet. Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 13.06.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan'a 1.735.600.000 TL., para cezası verdi.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan

Davaya Konu Olan Yazı: 11.02.2000 tarihli gazetede yer alan "Kongreden" başlıklı yazı, "PKK Başkanlık Konseyi Üyesi O. Öcalan 7. Kongre Kararlarını Değerlendirdi" başlıklı haber.

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık" TCY'nin 169., TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 28.06.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan'a 1.735.900.000 TL., Cihan Çapan'a 3.459.000.000 TL para cezası verdi.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan

Davaya Konu Olan Yazı: 15.02.2000 tarihli gazetede yer alan "Büyük Oyun", "Ortadoğu'dan Tarihi Çıkış", "Kürt Liderler Tiyatro Sahnesinde" başlıklı yazılar.

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık" TCY'nin 169., "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak" TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 21.09.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan'a 1.720.000.000 TL., Cihan Çapan'a 4.147.000.000 TL para cezası verdi. Mahkeme ayrıca gazetenin de 5 gün süreyle kapatılmasını kararlaştırdı.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan

Davaya Konu Olan Yazı: 16.02.2000 tarihli gazetede yer alan "Sayın Başbakan Masimo D'Alema" başlıklı yazı (A.Öcalan'ın mektubu), "Kürt Liderler Tiyatro Sahnesinde" başlıklı yazı.

İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak" TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 03.10.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan'a 1.446.000.000 TL., Cihan Çapan'a 723.000.000 TL para cezası verdi. Mahkeme ayrıca gazetenin de 5 gün süreyle kapatılmasını kararlaştırdı.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan
 Davaya Konu Olan Yazı: 17.02.2000 tarihli gazetede yer alan "Demokrasi Sözde Kalmasın" başlıklı yazı.
 İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak" TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.
 Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
 Karar: Dava 28.06.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan'a 1.735.900.000 TL., Cihan Çapan'a 867.900.000 TL para cezası verdi.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan
 Davaya Konu Olan Yazı: 19.02.2000 tarihli gazetede yer alan "PKK Başkanlık Konseyi Üyesi D.Kalkan: Komplo Aydınlanmadan Demokratik Toplum Olmaz" başlıklı haber.
 İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık" TCY'nin 169., "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak" TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.
 Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
 Karar: Dava 02.11.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan'a 1.735.000.000 TL., Cihan Çapan'a 5.788.000.000 TL para cezası verdi.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan
 Davaya Konu Olan Yazı: 20.02.2000 tarihli gazetede yer alan "Öcalan İçin Roma'da Yürüyüş" başlıklı haber, "Soruların Yanıtı Bulundu" başlıklı dizi yazı.
 İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık" TCY'nin 169., "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak" TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.
 Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
 Karar: Dava 13.09.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan'a 867.000.000 TL., Cihan Çapan'a 5.850.000.000 TL para cezası verdi. Mahkeme ayrıca gazetenin 7 gün süreyle kapatılmasını kararlaştırdı.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan
 Davaya Konu Olan Yazı: 21.02.2000 tarihli gazetede yer alan "PKK Başkanlık Konseyi: Başkanlara Sahip Çıkın", "Yeniden Gerginliğe Yol Açar" başlıklı haberler.
 İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık" TCY'nin 169., "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak" TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.
 Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
 Karar: Dava 13.06.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan'a 1.446.000.000 TL., Cihan Çapan'a 723.000.000 TL para cezası verdi.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan
 Davaya Konu Olan Yazı: 22.02.2000 tarihli gazetede yer alan "Barış Süreci Baltalanmak İsteniyor-Barışı Baltalamak İstiyorlar" başlıklı haber.

İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak" TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.
 Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
 Karar: Dava 02.08.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan'a 1.735.000.000 TL., Cihan Çapan'a 867.900.000 TL para cezası verdi. Mahkeme ayrıca gazetenin 90 gün süreyle kapatılmasını kararlaştırdı.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan
 Davaya Konu Olan Yazı: 24.02.2000 tarihli gazetede yer alan "Öcalan: Rant Çevrelerinin Oyunu" başlıklı haber, "Gerginlik Üretenlerin Son Çırpınışları" başlıklı dizi yazı.
 İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık" TCY'nin 169., "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak" TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.
 Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
 Karar: Dava 03.10.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan'a 1.446.000.000 TL., Cihan Çapan'a 4.875.000.000 TL para cezası verdi. Mahkeme ayrıca gazetenin bir ay süreyle kapatılmasını kararlaştırdı.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan
 Davaya Konu Olan Yazı: 25.02.2000 tarihli gazetede yer alan "A.Öcalan: Rant Çevrelerinin Oyunu" başlıklı haber, "M. Karasu: Çözümde Kaçmayın" başlıklı yazı.
 İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak" TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.
 Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
 Karar: Dava 06.05.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan'a 1.735.920.000 TL., Cihan Çapan'a 867.000.000 TL para cezası verdi. Mahkeme ayrıca gazetenin 6 gün süreyle kapatılmasını kararlaştırdı.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan
 Davaya Konu Olan Yazı: 26.02.2000 tarihli gazetede yer alan "PKK Başkanlık Konseyi; Barış Projesi Saldırı Altında" başlıklı haber, "Kim İçin Özgürlük, Kiminle Dayanışma" başlıklı yazı.
 İddia: "Bölücülük propagandası yapmak", "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak" TMY'nin 6/2. ve 8/2-son, Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.
 Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
 Karar: Dava 13.06.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan'a 1.446.000.000 TL., Cihan Çapan'a 723.300.000 TL para cezası verdi.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan
 Davaya Konu Olan Yazı: 27.02.2000 tarihli gazetede yer alan "PKK HADEP ile ilişkilerinin olmadığını Belirtti-Karayılan Yalanladı" başlıklı haber.
 İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"

TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 12.07.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan'a 1.735.920.000 TL., Cihan Çapan'a 867.960.000 TL para cezası verdi.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan

Davaya Konu Olan Yazı: 2902.2000 tarihli gazetede yer alan "Basırma Çözümüzlüktür" başlıklı haber. İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık" TCY'nin 169., "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak" TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 26.9.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan'a 1.735.000.000 TL., Cihan Çapan'a 867.000.000 TL para cezası verdi. Mahkeme ayrıca gazetenin 3 gün süreyle kapatılmasını kararlaştırdı.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan

Davaya Konu Olan Yazı: 01.03.2000 tarihli gazetede yer alan "Sorunlar Tek Taraflı Çözülemez" başlıklı yazı.

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık" TCY'nin 169., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 13.09.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Cihan Çapan'a 4.988.000.000 TL para cezası verdi. Mahkeme ayrıca gazetenin 7 gün süreyle kapatılmasını kararlaştırdı.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan

Davaya Konu Olan Yazı: 07.03.2000 tarihli gazetede yer alan "PJJK Merkez Komitesi: Barış, Özgür Kadının Yüreği İle Yaratılacak" başlıklı haber.

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık" TCY'nin 169., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 19.10.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan'a 1.420.000.000 TL para cezası, Cihan Çapan'a 3 yıl 9 ay hapis cezası verdi.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan

Davaya Konu Olan Yazı: 08.03.2000 tarihli gazetede yer alan "Kadınlar Köleliği Karanlığa Gömdü" başlıklı haber.

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık" TCY'nin 169., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava beraatla sonuçlandı.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan

Davaya Konu Olan Yazı: 09.03.2000 tarihli gazetede yer alan "PKK'den Barış Projesi" başlıklı haber, "Demokrasi Kadının Özündü Var" başlıklı yazı.

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık" TCY'nin

169., "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak" TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 13.06.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan'a 1.183.500.000 TL., Cihan Çapan'a 591.258.000 TL para cezası verdi.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan

Davaya Konu Olan Yazı: 12.03.2000 tarihli gazetede yer alan "O. Öcalan; Projenin Esası Kimlik" başlıklı haber.

İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak" TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 02.08.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan'a 1.420.600.000 TL., Cihan Çapan'a 710.900.000 TL para cezası verdi. Mahkeme ayrıca gazetenin 90 gün süreyle kapatılmasını kararlaştırdı.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan

Davaya Konu Olan Yazı: 13.03.2000 tarihli gazetede yer alan "Barış Projesini Destekliyoruz KNK: Çalışma Başlattık" başlıklı haber, "Editörden: Barış Projesi ve Asker Anketi" başlıklı yazı.

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık" TCY'nin 169., "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak" TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 13.06.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan'a 1.183.500.000 TL., Cihan Çapan'a 591.258.000 TL para cezası verdi.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan

Davaya Konu Olan Yazı: 14.03.2000 tarihli gazetede yer alan "Kalıcı Barışa Davet Projesi Demokratik Güçlere Sunuyoruz" başlıklı haber "Etnik İrtica Demogojisi ve Gerçekler" başlıklı yazı.

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık" TCY'nin 169., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 01.08.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan'a 1.420.500.000 TL., Cihan Çapan'a 5.680.000.000 TL para cezası verdi.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan

Davaya Konu Olan Yazı: 21.03.2000 tarihli gazetede yer alan "Lastikler Hazır Abe", "Ölümü Öldüren Üç Kibrit Çöpü", "Operasyon Çözüm Değil", "Öcalan: Çözümün Dili Uzlaşma ve Barış" başlıklı haberler.

İddia: "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek" TCY'nin 312. "Bölücülük propagandası yapmak", "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak" TMY'nin 6/2 ve 8/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 19.10.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan'a 1.420.000.000 TL., Cihan Çapan'a 710.000.000 TL para cezası verdi.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan Davaya Konu Olan Yazı: 24.03.2000 tarihli gazetede yer alan "Barış Projesi ve Türkiye'nin Tercih Sorunu" başlıklı yazı.

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık" TCY'nin 169., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 01.11.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Cihan Çapan'a 3 yıl 9 ay hapis cezası verdi.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan

Davaya Konu Olan Yazı: 02.04.2000 tarihli gazetede yer alan "PKK İttifaktan Yana" başlıklı yazı.

İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak" TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 12.09.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan'a 1.479.000.000 TL., Cihan Çapan'a 739.490.000 TL para cezası verdi. Mahkeme ayrıca gazetenin 3 gün süreyle kapatılmasını kararlaştırdı.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan

Davaya Konu Olan Yazı: 04.04.2000 tarihli gazetede yer alan "Geleceği Temsil Etsin-Geleceğe Taşınacak Cumhurbaşkanı", "Öcalan'ın Doğum Günü Kutlanıyor" başlıklı haberler.

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık" TCY'nin 169., "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak" TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: DGM Halis Doğan'a 21.12.2000 tarihinde 1.479.000.000 TL. hapis cezası verdi. Cihan Çapan'ın yargılanması devam ediyor.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan

Davaya Konu Olan Yazı: 11.04.2000 tarihli gazetede yer alan "Amaçlarına Hep Bağlı Kaldı", "Tüm Toplumunu Temsil Etmeli" başlıklı yazılar.

İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak" TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 18.08.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan'a 1.479.420.000 TL., Cihan Çapan'a 739.710.000 TL para cezası verdi. Mahkeme ayrıca gazetenin 6 gün süreyle kapatılmasına karar verdi.

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan

Davaya Konu Olan Yazı: 14.04.2000 tarihli gazetede yer alan "Özgür Bir gelecek Yaratacağız" başlıklı yazı. İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak"

TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 19.12.2000 tarihinde sonuçlandı. DGM Halis Doğan'a 1.479.000.000 TL., Cihan Çapan'a 739.490.000 TL para cezası verdi.

Sanıklar: Yeni Evrensel gazetesi Yazıişleri Müdürü Tuncay Seyman

Davaya Konu Olan Yazı: 6 Haziran 1999 tarihli gazetede yer alan "Kürt Sorunu ya da Tam Hak Eşitliği Mücadelesi" başlıklı yazı.

İddia: "Halkı düşmanlığa kışkırtmak", TCY'nin 312. maddesi.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: 17 Şubat günü sonuçlanan davada Tuncay Seyman 1 yıl 8 ay hapis cezasına çarptırıldı. Hapis cezası paraya çevrildi. Mahkeme ayrıca gazetenin de 10 gün süreyle kapatılmasına karar verdi.

Sanıklar: Hürriyet Yazıişleri Müdürü Hasan Kılıç

Davaya Konu Olan Yazı: 4 Kasım 1997 tarihli gazetede yer alan ve Milli Güvenlik Kurulu'nun yaptığı bir toplantıda irtica ve ülkücü mafya konusunda alınan kararlarla ilgili "İşte Tarihi Karar" başlıklı haber.

İddia: "Devletin gizli kalması gereken sırlarını yayın yoluyla ifşa etmek."

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava 3 Mayıs günü beraatla sonuçlandı.

Sanıklar: Cumhuriyet Yazıişleri Müdürü Fikret İlkiz, gazete yazarı Sadullah Usumi

Davaya Konu Olan Yazı: 24 Mayıs 2000 tarihli gazetede yer alan ve "12 Eylül'e Yargı Yolu Açılıyor mu?" başlıklı yazı.

İddia: "Cumhuriyete ve Türk Silahlı Kuvvetleri'ne hakaret etmek."

Görüldüğü Yer: İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi

Karar: Dava 10 Kasım günü beraatla sonuçlandı.

Sanıklar: Cumhuriyet Yazıişleri Müdürü Fikret İlkiz, gazete yazarı Aydın Engin

Davaya Konu Olan Yazı: 24 Mayıs 2000 tarihli gazetede yer alan ve "Adalet Bakanlığı ve Tutuklular Hazır. Ya Biz?" ve "Vazgeçtim, Yazmayacağım" başlıklı yazılar

İddia: "Cumhuriyete ve Türk Silahlı Kuvvetleri'ne hakaret etmek"

Görüldüğü Yer: İstanbul 2. Ağır Ceza Mahkemesi

Karar: Dava 10 Kasım günü beraatla sonuçlandı.

Sanıklar: Emekçiler dergisi Sahibi ve Yazıişleri Müdürü Ahmet Kaya

Davaya Konu Olan Yazı: Derginin 11. sayısında yer alan "Dönem Fiili Durumlar Yaratmayı Dayatmıştır" başlıklı yazı.

İddia: "Bölücülük propagandası yapmak."

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Karar: Dava Aralık ayında sonuçlandı. Mahkeme Kaya'yı TMY'nin 8/2 maddesi uyarınca 6 ay hapis, 180 milyon lira para cezasına mahkum edildi. DGM,

bu cezayı 5 ay hapis 150 milyon para cezasına indirdikten sonra hapis cezasını da para cezasına çevirerek, toplam 450 milyon lira para cezası verdi.

Sanıklar: Haftalık Roja Teze gazetesi sahibi Veddat Mavlay, Yazışleri Müdürü Salih Sevinç
Davaya Konu Olan Yazı: 4 Ekim 1999 tarihli gazetede yer alan üç yazı
İddia: "Bölücülük propagandası yapmak"
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM
Karar: Dava 26 Mayıs günü sonuçlandı. Mahkeme Sevinç'e 1 yıl 10 gün hapis ve 800 milyon lira, Mavlay'a 1 milyar 80 milyon lira para cezası verdi. 2000 Yılında Sonuçlanmayan davalar

Sanıklar: Özgür Bakış Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 08.11.1999 tarihli gazetede yer alan Barış ve Demokratik Çözüm Grubu üyesi Haydar Ergül'ün yazısı.
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık" TCY'nin 169. maddesi
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış Yazışleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan
Davaya Konu Olan Yazı: 12.02.2000 tarihli gazetede yer alan "Başkanlık Konseyi-Özgürlük çağrısı" başlıklı haber, "Yeni Dönem" başlıklı yazı.
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık" TCY'nin 169., TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış Yazışleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan
Davaya Konu Olan Yazı: 13.02.2000 tarihli gazetede yer alan "Komploya Dev Protesto" başlıklı haber ve "PKK Başkanlık Konseyi'nden Çağrı: 15 Şubat'ta Evinizden Çıkmayın"
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık" TCY'nin 169., TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 05.03.2000 tarihli gazetede yer alan "FORUM-HADEP'e Yönelik Saldırıları Üzerine" başlıklı yazı.
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık" TCY'nin 169., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış Yazışleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan
Davaya Konu Olan Yazı: 10.03.2000 tarihli gazetede yer alan "Öcalan PKK'nin Siyasallaşma Tartışmalarını Değerlendirdi: Daha Fazla Demokrasi", "Öcalan'dan Şiirli Mesaj" başlıklı haberler, "FORUM- 8 Mart" başlıklı yazı.
İddia: "Yasadışı örgüte yardım" TCY'nin 169., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış Yazışleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan
Davaya Konu Olan Yazı: 17.03.2000 tarihli gazetede yer alan "Yeni Kürt Stratejisinin Bazı Özellikleri" başlıklı yazı (Kani Yılmaz), "Demokratik Cumhuriyet" başlıklı yazı (Veysi Kemal Sarısözen).
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık" TCY'nin 169., "Bölücülük propagandası yapmak" TMY'nin 8/2-son., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış Yazışleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan
Davaya Konu Olan Yazı: 19.03.2000 tarihli gazetede yer alan "Ya Hepsini Ya Hiçbiri", "Kan İsyanı Doğurur" başlıklı haberler.
İddia: "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak" TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış Yazışleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan
Davaya Konu Olan Yazı: 20.03.2000 tarihli gazetede yer alan "PKK ile Paralel Çözüm Önerileri", "Hedef Bölge Birliği", "Çözümde Sadece Çeteciler Korkuyor" başlıklı haberler, "Newroz Barış Olsun" başlıklı yazı.
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık" TCY'nin 169., "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak" TMY'nin 6/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış Yazışleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan
Davaya Konu Olan Yazı: 28.03.2000 tarihli gazetede yer alan "Operasyon Gerginliği" ve "Karasu: Operasyon Savaş Demektir" başlıklı haberler, "Soruna İşik Tutmak" başlıklı yazı.
İddia: "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek" TCY'nin 312. "Bölücülük propagandası yapmak", "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak" TMY'nin 6/2 ve 8/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış Yazışleri Müdürü Cihan Çapan
Davaya Konu Olan Yazı: 29.03.2000 tarihli gazetede yer alan "Newroz ve Ardındaki Gerçekler" başlıklı yazı.
İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık" TCY'nin 169., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış Yazışleri Müdürü Cihan Çapan, gazete sahibi Halis Doğan
Davaya Konu Olan Yazı: 05.04.2000 tarihli gazetede yer alan "Güneşimizin Doğuşunu Kutluyoruz" başlıklı haber.

İddia: "Bölücülük propagandası yapmak", "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak" TMY'nin 6/2 ve 8/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan Davaya Konu Olan Yazı: 06.04.2000 tarihli gazetede yer alan "Yükselen Çelişki: Cinsler"ve "Yazıyorum" başlıklı yazılar.

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık" TCY'nin 169., "Bölücülük propagandası yapmak" TMY'nin 8/2-son., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Özgür Bakış Yazıişleri Müdürü Cihan Çapan, gazete yazarı A.Yılmaz

Davaya Konu Olan Yazı: 07.04.2000 tarihli gazetede yer alan "Savaş ve Barış Üzerine Duyarlılık" başlıklı yazı.

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık", "Yasadışı örgütün açıklamalarını yayınlamak" TMY'nin 6/2 ve 8/2., Basın Yasası'nın Ek.2/1. maddesine muhalefet.
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem Yazıişleri Müdürü Erdal Taş, yazar Ahmet Kahraman Davaya Konu Olan Yazı: 04.09.2000 tarihli gazetede yayınlanan "Merhaba" başlıklı yazı.

İddia: "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek" TCY'nin 312., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet.

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazıişleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız Davaya Konu Olan Yazı: 26.09.2000 tarihli gazetede yayınlanan "PKK: Ateşkes Tehlikede" başlıklı haber

İddia: "Terörle Mücadelede Yer Alanları hedef göstermek"; TMY'nin 6., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem Yazıişleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız Davaya Konu Olan Yazı: 10.11.2000 tarihli gazetede yayınlanan "PKK Lideri Öcalan: Demokrasi güçlerini AB Sürecine Uygun Proje Hazırlamaya Çağırır. Projesi Olan Kazanır" başlıklı haber

İddia: "Terörle Mücadelede Yer alanları Hedef göstermek"; TMY'nin 6., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem Yazıişleri Müdürü Erdal Taş

Davaya Konu Olan Yazı: 24.11.2000 tarihli gazetede yayınlanan "Çağımız Korku ve Rezalet" başlıklı yazı

İddia: "Halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek"; TCY'nin 312., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazıişleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız Davaya Konu Olan Yazı: 27.11.2000 tarihli gazetede yayınlanan "Meclis Yalnız Türk Değil", "İmralı'ya Bin Selam-Yaşasın Halkların Kardeşliği" ve "Yürüyüşümüz Özgürlük İmkandır" başlıklı haberler

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek", "Bölücülük propagandası yapmak; TCY'nin 169., TMY'nin 8. ve 5. maddeleri, Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazıişleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız Davaya Konu Olan Yazı: 03.12.2000 tarihli gazetede yayınlanan "PKK'li Tutuklular da Açlık Grevinde" başlıklı haber

İddia: "Terörle mücadelede yer alanları hedef göstermek"; TMY'nin 6., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazıişleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız Davaya Konu Olan Yazı: 24.11.2000 tarihli gazetede yayınlanan "Kürtler ve Değişim" başlıklı haber

İddia: "Bölücülük propagandası yapmak"; TMY'nin 8., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem Yazıişleri Müdürü Erdal Taş Davaya Konu Olan Yazı: 08.12.2000 tarihli gazetede yayınlanan "PKK Lideri A.Öcalan: Adımlar Zamanında Atılmalı, Esas Saldırı Baharda" başlıklı haber.

İddia: "Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek"; TCY'nin 169., TMY'nin 5., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazıişleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız Davaya Konu Olan Yazı: 13.12.2000 tarihli gazetede yayınlanan "YNK'ye Protesto-PKK Ateşkesine Hazır" başlıklı haber.

İddia: "Bölücülük propagandası yapmak"; TMY'nin 8., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazıişleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız Davaya Konu Olan Yazı: 15.12.2000 tarihli gazetede yayınlanan "YNK Saldırıları Üzerine" başlıklı haber.

İddia: "Bölücülük propagandası yapmak"; TMY'nin 8., Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddesine muhalefet

Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000'de Yeni Gündem gazetesi Yazıişleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız Davaya Konu Olan Yazı: 21.12.2000 tarihli gazetede yayınlanan "Bayrampaşa Fatih", "Bartın Cepten

Aranmıyor”, “Tutuklular Öldürülerek Kurtarılıyor. Yaralıları Uzun Yola Dayanabilir Raporu Verilecek”, “Kaset Oyunu Tutmadı”, “Adım Adım Katliam”, “F Tipini Kanla Açtılar”, “Gerçek Kayıp Gizleniyor”, “Ölümler Devletten Geldi”, “Ölüm Yağdı Üzerimize” başlıklı haberler ile “Tarihi Operasyon, Tarihi Dezenformasyon”, “Zulmünüz Payidar Olmayacaktır” başlıklı yazılar
İddia: “Halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek”, “Terörle mücadelede yer alanları hedef göstermek”; TCY’nin 312., TMY’nin 6., Basın Yasası’nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanık: 2000’de Yeni Gündem Yazışleri Müdürü Erdal Taş
Davaya Konu Olan Yazı: 22.12.2000 tarihli gazetede yayınlanan “Kendilerini Yaktılar Söylemini Bizzat Olayı Yaşayan Tutuklular Yalanladı. Onlar Bizi Yaktı”, “Çocuklarımızı Yakıp Verdiler”, “5 Tutuklu Kurşunlandı” ve “Aydınlanması Gereken Noktalar Var” başlıklı haberler.
İddia: “Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek”, “Halkı kin ve düşmanlığa kışkırtmak; TCY’nin 169. ve 312. maddelerine, Basın Yasası’nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanık: 2000’de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş
Davaya Konu Olan Yazı: 25.12.2000 tarihli gazetede yayınlanan “Kararılan: Tasfiye Planı Var-PKK: Tasfiye Planı Var” başlıklı haber
İddia: “Yasadışı örgüte yardım ve yataklık etmek”, TCY’nin 169., TMY’nin 5., Basın Yasası’nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000’de Yeni Gündem Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 28.12.2000 tarihli gazetede yayınlanan “PKK Ramazan Bayramını Kutladı” başlıklı haber
İddia: “Terörle mücadelede yer alanları hedef göstermek”; TMY’nin 6., Basın Yasası’nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: 2000’de Yeni Gündem gazetesi Yazışleri Müdürü Erdal Taş, gazete sahibi M. Emin Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 302.2000 tarihli gazetede yayınlanan “2001 Yılında PKK Güneyde Kürt Partilerine Elini Uzattı” başlıklı haber
İddia: “Terörle mücadelede yer alanları hedef göstermek”; TMY’nin 6., Basın Yasası’nın Ek 2/1. maddesine muhalefet
Görüldüğü Yer: İstanbul DGM

Sanıklar: Yeni Evrensel Yazışleri Müdürü Fatih Polat, Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu
Davaya Konu Olan Yazı: 21 Nisan tarihli gazetede yer alan “Komuta Altındaki Demokrasi” başlıklı yazı

İddia: “Orduya hakaret etmek” TCY’nin 159. maddesi
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi
İzleyen Duruşma: 21 Mart 2001

Sanıklar: Yeni Evrensel Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu, yazar Ahmet Yaşaroğlu
Davaya Konu Olan Yazı: 8 Mart ve 3 Nisan tarihli gazetelerde yer alan “Taşeron Olma Hevesi” ve “Mantık Harika” başlıklı yazılar
İddia: “Orduya ve TBMM’ye hakaret etmek” TCY’nin 159. maddesi
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi
İzleyen Duruşma: 21 Mart 2001

Sanıklar: Yeni Evrensel Yazışleri Müdürü Bülent Falakoğlu, yazar Cihan Soylu
Davaya Konu Olan Yazı: 2 Nisan ve 17 Nisan tarihli gazetelerde yer alan “Milli İrade Yalanı” başlıklı yazı ve 17 Nisan günü yayımlanan “Demokrasi Tiyatrosu” başlıklı yazılar
İddia: “Orduya ve TBMM’ye hakaret etmek” TCY’nin 159. maddesi
Görüldüğü Yer: Bakırköy 2. Ağır Ceza Mahkemesi
İzleyen Duruşma: 21 Mart 2001

Sanıklar: Açık Sayfa Aktüel Hukuk dergisi Yazışleri Müdürü Avukat Ahmet Çoban, Avukat Adnan Ekinci
Davaya Konu Olan Yazı: İstanbul Barosu tarafından yapılan “Adli Yargıda Yolsuzluk Araştırması”nın sonuçlarının yer aldığı “Yargıda yolsuzluk filan yok!” başlıklı yazı
İddia: TCY 159. madde, “Adliyenin manevi şahsiyetine hakaret etmek”
Görüldüğü Yer: İstanbul Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesi

Sanıklar: Çınar gazetesi Yazışleri Müdürü Güler Yıldız
Davaya Konu Olan Yazı: 15 Eylül 1999 tarihli gazetede yer alan “Her Hafta Bir Kitap” köşesinde Nadire Mater’in yazdığı “Mehmetin Kitabı”nın tanıtıldığı yazı
İddia: TCY’nin 159. maddesi, “Devletin askeri kuvvetlerini tahkir ve tezyif etmek
Görüldüğü Yer: Mersin 1. Ağır Ceza Mahkemesi
İzleyen Duruşma: 2 Nisan 2001

Hasan Çakkalkurt, Eren Güvener, Doğan Satmış, Semra Uncu, Saffet Serdar Akbıyık

Mafya liderleri Alaattin Çakıcı ve Nuri Ergin’in Kartal Cezaevi’nden gönderdikleri mektupları yayımlayan gazetelerin yazışleri müdürleri hakkında “çeteye yardım ettikleri” iddiasıyla dava açıldı. 21 Kasım günü, İstanbul DGM’de başlayan duruşmada ifade veren Radikal gazetesi Yazışleri Müdürü Hasan Çakkalkurt, Milliyet gazetesi Yazışleri Müdürü Eren Güvener ve Hürriyet gazetesi Yazışleri Müdürü Doğan Satmış, suçlamayı reddettiler ve mektupların “haber kaygısıyla yayımlandığını” vurguladılar. Duruşma, davanın diğer sanıkları Sabah gazetesi

Yazışleri Müdürü Semra Uncu ve Star gazetesi Yazışleri Müdürü Saffet Serdar Akbıyık'ın ifadesinin alınması için ertelendi.

Sedat İmza

Özgürlük Dünyası dergisi sahibi ve Yazışleri Müdürü Sedat İmza hakkında derginin Eylül 2000 tarihli 103. sayısında Dünya Barış Günü ile ilgili bir yazıda "Cumhuriyeti ve hükümetin manevi şahsiyetinin neşren tahkir ve tezyif edildiği" iddiasıyla Aralık ayında dava açıldı. Beyoğlu Cumhuriyet Savcılığı'nca hazırlanan iddianamede, İmza'nın TCY'nin 159/1 ve Basın Yasası'nın 16/1 maddeleri uyarınca cezalandırılması istendi.

Ayşe Düzkan, Nur Balkanlı

Aylık yayınlanan Pazartesi dergisinin Ağustos sayısında yer alan "Cezaevlerinde Nazi Yöntemleri" başlıklı yazı nedeniyle derginin Yazışleri Müdürü Ayşe Düzkan ve sahibi Nur Balkanlı hakkında dava açıldı. İstanbul DGM'de 17 Ekim günü başlayan dava 2000 yılında sonuçlanmadı.

5.1.1. Toplatılan Kitaplar ve Haklarında Açılan Davalar

TİHV'nin derlediği bilgilere göre 2000 yılında 20 yayınevini 24 kitabı hakkında yasaklama ve yargılama kararı verildi. Yasaklanan kitapların büyük bir bölümü Kürt sorunu, insan hakları ihlalleri, Türkiye solunun tarihi, cinsellik gibi 'tabu' temaları işleyen kitaplar ve karikatür albümlerinden oluşuyordu. İsveç'te yaşayan yazar Mehmed Uzun'un altısı Kürtçe olan yedi kitabı hakkında Diyarbakır DGM toplatma kararı verdi.Yapılan itiraz üzerine DGM kararını geri aldı.

"İBO-İbrahim Kaypakkaya"- Turan Feyizoğlu

Türkiye İşçi Köylü Kurtuluş Ordusu'nun (TİKKO) kurucusu İbrahim Kaypakkaya'nın yaşamının anlatıldığı "İBO-İbrahim Kaypakkaya" adlı kitapta "yasadışı örgüt ve bölücülük propagandası yapıldığı" iddiasıyla yazar Turan Feyizoğlu ile yayıncı Mustafa Demir hakkında açılan dava, 14 Ağustos günü İstanbul DGM'de başladı. Turan Feyizoğlu, kitabın daha önce yayınlanmış bilgi ve belgelere dayandığını belirterek kitapta sadece bilgi verdiğini, düşüncelerini açıklamadığını söyledi. Dava 2000 yılında sonuçlanmadı. Kitap hakkında toplatma kararı bulunuyor.

"Kod Adı Hizbullah-Türkiye Hizbullahı'nın Anatomisi"-Faik Bulut ve Mehmet Faraç

Gazeteci Yazar Faik Bulut ve gazeteci Mehmet Faraç hakkında yazdıkları "Kod Adı: Hizbullah, Türkiye Hizbullahının Öyküsü" adlı kitabın ikinci baskısı "Cumhuriyete ve emniyet güçlerine hakaret edildiği" gerekçesiyle İstanbul 3. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından Nisan ayında toplatıldı.

Kitabın yazarları hakkında aynı gerekçeyle İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'nde açılan dava sonuçlandı. 22 Eylül günü yapılan duruşmada, Faik Bulut, Mehmet Faraç ve kitabın yayıncısı Mustafa Demir beraat etti.

"Kim Bu Fethullah Gülen"- Faik Bulut

Gazeteci yazar Faik Bulut'un yazdığı "Kim Bu Fetullah Gülen" adlı kitap, 25 Şubat günü İstanbul 2. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından toplatıldı. Kitap 1999 yılında da toplatılmış ve kitabı yayınlayan Ozan Yayınevi'nin yöneticisi Mustafa Demir ile Faik Bulut hakkında "Atatürk'e hakaret" iddiasıyla dava açılmıştı. İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen dava 28 Nisan 1999 tarihinde beraatla sonuçlanmıştı. Mustafa Demir, ikinci toplatma kararının gerekçesini öğrenemediklerini bildirdi.

"Teyre Baz ya da Bir Kürt İşadamı: Hüseyin Baybaşın"- Mehmet Baksi

Peri Yayınları tarafından yayınlanan Mehmet Baksi'nin yazdığı "Bir Kürt İşadamı: Hüseyin Baybaşın" adlı kitap İstanbul DGM tarafından, "Halkı kin ve düşmanlığa açıkça tahrik" suçunun işlendiği gerekçesiyle, Anayasa'nın 28, CMUK'un 86 ve Basın Yasası'nın Ek 2/1. maddeleri uyarınca Ocak ayında toplatıldı. Peri Yayınları sahibi Ahmet Önal hakkında da aynı gerekçeyle İstanbul DGM'de dava açıldı.

"Ben Kimin Kurbanıyım," "Burası Cezaevi"- Emine Şenlikoğlu

Yazar Emine Şenlikoğlu tarafından yazılan ve ilk basımı 10 yıl önce yapılan "Burası Cezaevi" adlı kitap ile ilk basımı 5 yıl önce yapılan "Ben Kimin Kurbanıyım" adlı kitap, "halkı kin ve düşmanlığa tahrik ettiği" iddiasıyla TCY'nin 312. maddesi uyarınca İstanbul DGM tarafından Eylül ayında toplatıldı.

"Ben Kimin Kurbanıyım" adlı kitap nedeniyle yazar Emine Şenlikoğlu ve kitabın yayıncısı Recep Özkan hakkında TCY'nin 312. maddesi uyarınca dava açıldı. Şenlikoğlu 6 Aralık günü İstanbul DGM'de yapılan ilk duruşmaya polis zoruyla getirildi. Duruşmada ifade veren Recep Özkan, kitabın 6 yıl önce basıldığını belirterek, "Ben bu yayınevini sorumlusuyum. Kitabı basmadan önce avukatlarıma, tanıdıklarına okuttum. Bana suç unsuru herhangi bir şeyin olmadığını söylediler ve baskı gerçekleşti." dedi. Duruşma, Şenlikoğlu'nun savunmasını hazırlaması için ertelendi.

"Yıkılan/Boşaltılan Köyler ve Göç"- Vedat Çetin, Şükrü Erbaş

"Yıkılan/Boşaltılan Köyler ve Göç" adlı kitabın yazarı Vedat Çetin ve kitapta yer alan bir yazısı nedeniyle şair-yazar Şükrü Erbaş hakkında "Orduya ve emniyet güçlerine hakaret ettikleri" iddiasıyla Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından TCY 159. madde uyarınca Temmuz ayında dava açıldı.

Daha Önceki Yıllarda Toplatılan ve 2000 yılında Davası Süren Kitaplar

“Mehmedin Kitabı”-Nadire Mater, Semih Sökmen

Güneydoğu’da savaşmış 42 asker ve ailesinin anlatımlarından oluşan “Mehmedin Kitabı-Güneydoğu’da Savaşmış Askerler Anlatıyor” adlı kitabın yazarı Sınır Tanımayan Gazeteciler Türkiye Temsilcisi, gazeteci Nadire Mater ve kitabı yayınlayan Metis Yayınları sahibi Semih Sökmen hakkında “orduya hakaret ettikleri” iddiasıyla açılan dava Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesi’nde 2 Ekim günü sonuçlandı. Mahkeme Mater ve Sökmen’in beraatine ve kitap hakkındaki toplatma kararının kaldırılmasına karar verdi. Mahkeme ayrıca, aynı kitabın Mart 1999 ve Nisan 1999 baskıları nedeniyle açılan davanın, Basın Affı uyarınca ertelenmesine karar verdi.

“Bir Gizli Servis Mensubunun Anıları”-Yılmaz Tekin

MİT eski görevlisi Yılmaz Tekin ve yayıncı Ümit Gürtuna hakkında, 1999 yılı Kasım ayında toplatılan “Bir Gizli Servis Mensubunun Anıları” adlı kitap nedeniyle Ankara Cumhuriyet Savcılığı tarafından “devlet sırlarını açıkladıkları” gerekçesiyle dava açıldı. Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesinde görülen davanın 13 Nisan günü yapılan duruşmasında “suçun unsurları gerçekleşmediğinden” Tekin ve Gürtuna hakkında beraat kararı verildi.

“Portnoy’un Feryadı”- Philip Roth

ABD’li yazar Philip Roth’un “Portnoy’un Feryadı” adlı romanı nedeniyle çevirmen Özden Arıkan ve Ayrıntı Yayınevi Koordinatörü Ömer Faruk hakkında “Halkın

ar ve haya duygularını inciten nitelikte genel ahlaka aykırı yayın yaptıkları” gerekçesiyle açılan davaya 25 Ocak günü İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi’nde devam edildi. Ömer Faruk, savunmasında “yüzyılın en iyi romanları” arasında sayılan kitabın yasaklanmasının son derece yanlış olacağını bildirdi. Dava 2000 yılında sonuçlanmadı.

5.1.2. Yasaklanan Oyunlar, Müzik Kasetleri ve Diğer Etkinlikler

Tohum Kültür Merkezi’nin düzenlemek istediği halk konseri Ocak ayında İstanbul Valiliği tarafından engellendi.

20 Şubat günü yapılması planlanan Mezopotamya Kültür Merkezi, Tunceliler Derneği ve Kıyı, Karakoçan, Adaklı Yayladere ve Yedisu İlçeleri Sosyal Yardımlaşma, Kalkınma ve Kültür Derneği’nin ortaklaşa düzenledikleri Halk Dansları Şöleni İstanbul Valiliği tarafından yasaklandı.

Dicle Kadın Kültür Merkezi ve HADEP Genel Merkezi Kadın Komisyonu’nca Şubat ayında düzenlenmek istenen “Uluslararası Kadın Konferansı” İstanbul Valiliği tarafından yasaklandı.

Uluslararası Ekin Sanat ve Estetik Araştırmaları Laboratuvarı Tiyatro ekibinin Gaziantep’te oynayacağı, “Küçük Kara Balık” ve “Delivizyon” adlı oyunlar Şubat ayında Gaziantep ve Şanlıurfa valilikleri tarafından yasaklandı. Engelleme kararına ilişkin başvuru üzerine Gaziantep İdare Mahkemesi Mayıs ayında “yürütmeyi durdurma” kararı alarak yasaklamayı kaldırdı.

2000 yılı içinde toplatılan kitaplardan bazıları şunlar:

Yayınevi	Yazar	Kitabın Adı
Peri Yayınları	Hayri Argav	“Batının Yeni Doğu Seferi”
Sorun Yayınları	Mehmet Kemal Işık	“Ünlü Kürt Bilgin ve Birinci Kuşak Aydınları”
İletişim Yayınları	Jonathan Ames	“Fazladan Bir Adam”
Aram Yayınevi	Mahmut Baksi	“Her Kuş Kendi Sürüsüyle Uçar”
Aram Yayınevi	Mahmut Baksi	“Roma Yürüyüşü”
Aram Yayınevi	Abdullah Öcalan	“Roma Konuşmaları”
Avesta Yayınları	Mehmed Uzun	“Roni Mina Evine Tari Mina Mirine”
Avesta Yayınları	Mehmed Uzun	“Bira Qedere (Kader Kuyusu)”
Gendaş Yayınları	Mehmed Uzun	“Aşk Gibi Aydınlık Ölüm Gibi Karanlık”
Nujen Yayınları	Mehmed Uzun	“Ziman u Roman (Dil ve Roman)”
Beybun Yayınevi	Mehmed Uzun	“Destpeka Edebiyata Kurdi (Kürt Edebiyatına Giriş)”
Tüm Zamanlar Yay.	Mehmed Uzun	“Antolojiya Edebiyata Kurdi (Kürt Edebiyatı Ant-2)”
Ozan Yayınevi’	Nihat Behram	“Bir Komünistin Biyografisi; İbrahim Kaypakkaya”
Arayış Yayınları	Yaşathak Arslan (Ed.)	“1982 Yazıları”
İletişim Yayınları	Wadie Jwaideh	“Kürt Milliyetçiliğinin Tarihi: Kökenleri ve Gelişimi”
Evrensel Basım Yayın	Derleme	“Kürt Sorunu ve Demokratikleşme”
Hades	Apollanaire	“Binbir Kırbaç”
Hades	Hurşit Dara	“Ergenlik Çağı”

Ankara Birlik Tiyatrosu'nun "Gurbet Kuşları" adlı oyunu Van ve Siirt'te sergilemesi valilikler tarafından engellendi. Oyunun 27 Şubat günü Van'da sergilenmesine Van Valiliği'nin izin vermediği, 28 Mart günü Siirt'te yapılacak gösterimin de Halk Eğitim Merkezi salonunun tahsisi iptal edilerek engellendiği bildirildi.

HADEP Şanlıurfa İl Gençlik Kolları'nın 8 Nisan günü düzenlemek istediği "HADEP Gençlik, Barış ve Kardeşlik Şöleni" Valilik tarafından yasaklandı. Şiddet ortamının sona ermesinden sonra bölgede, kültürel ve sanatsal etkinliklerin arttığına dikkat çeken HADEP Şanlıurfa İl Başkanı Ziya Çalışkan, bu tür etkinlikleri Şanlıurfa'da da hayata geçirmek istediklerini, ancak her defasında da yasaklarla karşı karşıya kaldıklarını belirtti.

Batman'da Barış Kültür Merkezi tarafından düzenlenen ve 4 ve 11 Haziran günlerinde yapılması planlanan Grup Yorum ve Koma Agire Jıyan müzik gruplarının konserleri Batman Valiliği tarafından yasaklandı. Yasaklama kararının "grup üyelerinin yasadışı örgüt üyesi olmaları" nedeniyle alındığı öğrenildi.

15-22 Temmuz günlerinde gerçekleştirilmesi planlanan "Madencinin Işığında Kozlu Gençlik Buluşması"na Kozlu Belediyesi ve Emniyet Müdürlüğü tarafından izin verilmedi.

Yedikule Zindanlarında 22 Temmuz günü Fuat Saka, Nurettin Rençber, Metin Kahraman, Hakan Yeşilyurt, Enver Çelik, İsmail Özden, Yeninur Ada ve Beyhan Aksoy'un katılacağı "Birlikte Söylüyoruz" isimli yaz konseri İstanbul Valiliği tarafından yasaklandı.

Doğu ve Güneydoğu'daki 12 kentte, ücretsiz film gösterimi için Ankara Birlik Tiyatrosu'nun (ABT) belediyelerin desteğiyle başlattığı "Merhaba Sinema" projesinin engellendiği bildirildi. ABT yetkililerinden Gül Göker, film gösterimi için Ağustos ayında Bingöl'de valilikten izin istediklerini, ancak belirlenen iki mekana da "güvenlik sağlanamayacağı" gerekçesiyle izin verilmediğini söyledi. Göker, "Oyalama taktikleri uyguluyorlar. Yasaklama riskine girmeden bizi yıpratıyorlar. Batman'da filmler şehir stadında 15 bin kişiye gösterildi ve hiçbir sorun yaşanmadı." dedi. Göker, Bismil ve Ergani'de ise "HADEP'li belediyeler organizasyonda yer aldığı" gerekçesiyle gösterimlere izin verilmediğini söyledi. Göker, "Bismil Kaymakamı 'Bize bir hafta önce kurşun atan insanları biz bugün belediye de olsa muhatap almayız' dedi. Belediye başkanlarının halk tarafından seçildiğini ve bu organizasyonlar için yerel yönetimlerle işbirliği yapmak zorunda olduğumuzu anlattığımızda da kaymakam, 'Eğer belediyeyi bunun içine sokarsanız kesinlikle yasaklarını' diye yanıt verdi." dedi.

Bahçelievler (İstanbul) Demokrasi Platformu'nun Ekim ayında düzenlemeyi planladığı şenliğe, Bahçelievler

Kaymakamlığı tarafından "güvenliğin sağlanamayacağı ve yasadışı örgütlerin gösteri yapacağı" gerekçesiyle izin verilmedi.

Tiyatro Amisos tarafından sahneye konulan Başar Sabuncu'nun "Şerefiye" isimli oyunun sergilenmesi Ekim ayında Tokat Valiliği tarafından "argo sözler olduğu" gerekçesiyle engellendi.

Trabzon'da 30 Ekim günü Karadeniz Güneşi, Potkal ve Serander dergilerinin ortaklaşa düzenlediği 'Küreselleşme ve Medya' konulu panele polis müdahale etti. Hamamizade İhsanbey Kültür Merkezi'nde yapılan panele katılan İşçi gazetesi yazarlarından Köksal Kayısı, konuşmasını tamamladıktan sonra hakkında gıyabi tutuklama kararı bulunduğu gerekçesiyle salona giren polisler tarafından gözaltına alınmak istendi. Katılımcıların, Kayısı'nın panelin bitiminde gözaltına alınabileceğini belirtmeleri üzerine polisler ile katılımcılar arasında arbede çıktı. Polislerin müdahalesi sonucu, Köksal Kayısı ile birlikte aralarında Sosyal Demokrasi Vakfı (SODEV) kurucularından Necdet Durgun ile panel yöneticisi Hüseyin Güler'in de bulunduğu 12 kişi gözaltına alındı. Gözaltında bir gece kalan 12 kişi 31 Ekim günü savcılığa çıkarılmadan serbest bırakıldı.

Ankara Birlik Tiyatrosu (ABT) tarafından değişik ülke ve kentlerde 1400 kez sergilenen, Erol Toy'un yazdığı "Pir Sultan Abdal" adlı oyun Van ve Adıyaman valilikleri tarafından Kasım ayında yasaklandı. Toy ve Ankara Birlik Tiyatrosu'nun, bölge idare mahkemesine dava açmaları üzerine Gaziantep İdare Mahkemesi yürütmeyi durdurma kararı verdi. Aynı oyunun 24 Kasım günü Muş'ta sergilenmesi de Muş Valiliği tarafından yasaklandı. Öğretmenler Günü nedeniyle, Eğitim-Sen tarafından Muş'a davet edilen ABT oyuncularını, 24 Kasım günü sabah saatlerinde oyunun hazırlıklarını yaptıkları sırada, salona gelen polisler oyunun yasaklandığını bildirdiler. Tiyatrocular salondan çıkarılırken, Atatürk Bulvarı üzerinde oyunun biletlerini satan Burhan Kaya, Serdar Aydın, Fırat Taylan Yılmaz ve Gürkan Gülaçtı da sivil polisler tarafından tartaklanarak gözaltına alındı. Yönetmen Zeki Göker, oyunun Van'da da yasaklandığını, Van Bölge İdare Mahkemesi'ne başvurarak aldıkları kararla oyunu sahnelediklerini söyledi. Göker, bu kararı Muş Valiliği'ne faksmalarına karşın, valiliğin kararın aslının getirilmesini isteyerek oyuna izin vermediğini bildirdi.

Mezopotamya Kültür Merkezi (MKM) Genel Merkezi, 17 Kasım günü Uluslararası Ankara Tiyatro Festivali'ne hazırlanmak için tanıtımı yapılan "Ta" adlı oyunun galası sırasında polisler tarafından basıldı. Hürriyet gazetesinde "İstanbul'da Kürtçe oyun" başlıklı haber nedeniyle yapılan baskında tiyatro salonu yeniden mühürlendi. Baskında MKM Genel Müdürü Türkan Çetin, şirketin sahibi Yemlihan Adıgüzel ve Jiyane Revşen dergisi çalışanı Abdurrahman Çiğlik gözaltına alındı.

Diyarbakır'da Bilimsel Sanat Merkezi bünyesinde faaliyet gösteren Tiyatro Arayış grubunun, Yücel Sarpdere'nin kitabından uyarlanan "Vatandaş Abuzer" adlı oyunu Diyarbakır'da sahnelemesi "ortam uygun olmadığı" gerekçesiyle Aralık ayında yasaklandı. Yasaklama kararının, tiyatro grubuna sözlü olarak iletildiği öğrenildi.

İstanbul-Hakkari Sanat Köprüsü Etkinlikleri kapsamında 15 Ekim'de gerçekleşmesi beklenen Ferhat Tunç konseri Hakkari Valiliği tarafından "izdiham yaşanacağı gerekçesiyle" yasaklandı.

Diyarbakır'da çoğunluğu Kürtçe şarkılardan oluşan toplam 242 kasetin satışı Ağustos ayında valilik kararıyla yasaklandı. Yasağa gerekçe olarak da, Kültür Bakanlığı Telif Hakları Genel Müdürlüğü'nün bu kasetlere ait "Eser İşletme Belgesi"ni iptal etmesi olarak gösterildi. Kasetleri yasaklanan sanatçılar arasında Ahmet Kaya, Songül Karlı, Emin Arhani, Ferhat Tunç, Selda Bağcan, Şivan Perver, Grup Kızılırmak, Grup Yorum, Grup Munzur ve Kutup Yıldızı, Aram, Grup Revşen, Grup Berxvedan, Grup Amed, Şeymus Kaya, Grup Şirvan ve Grup Rojhilat bulunuyor.

5.1.3. Düşünceye Özgürlük Kampanyası

"Düşünceye Özgürlük-38"

Sanatçı Şanar Yurdatapan ve ÇGD İstanbul Şube Başkanı Nevzat Onaran hakkında, vicdani retçi Osman Murat Ülke'nin bir açıklamasını içeren "Düşünceye Özgürlük-38" kitapçığı nedeniyle Genelkurmay Askeri Mahkemesi'nde açılan dava 1 Şubat günü sonuçlandı. Askeri mahkeme, Yurdatapan ve Onaran'ı TCY'nin 155. maddesi uyarınca "halkı askerlikten soğutma yönünde yayın yaptıkları" iddiasıyla 2'şer ay hapis ve 2 milyon 620 bin lira para cezasına mahkum etti. Hapis cezalarının Askeri Yargıtay'da 16 Mayıs günü onaylanmasının ardından Nevzat Onaran 23 Kasım günü Metris Cezaevi'ne, Şanar Yurdatapan ise 11 Aralık günü Kartal Cezaevi'ne girdi.

"Düşünceye Özgürlük-2000"

"Düşünceye Özgürlük Kampanyası" çerçevesinde yayınlanan 43 kitapçıkta yer alan yasaklanan 1 kitap ve 60 makaleyi içeren "Düşünceye Özgürlük-2000" kitabına yayıncı olarak imza atan 23 aydın ve sanatçı 17 Nisan günü İstanbul DGM Başsavcılığına giderek kendileri hakkında suç duyurusunda bulundular. Kitaba imza atanlardan Yavuz Bingöl, Yılmaz Erdoğan, Hüseyin Hatemi, Kezban Hatemi, Ahmet Hakan Coşkun, İbrahim Sadri Eren, Perihan Mağden ve Mina Urgan hakkında takipsizlik kararı verilirken, 16 aydın ve sanatçı hakkında dava açıldı.

İstanbul DGM Savcılığı'nın "yasaklanan yazıları yayınlamak", "halkı kin ve düşmanlığa tahrik etmek", "PKK'ye yardım etmek", "bölücülük propagandası yapmak" ve "Basın Yasası'na muhalefet etmek"

iddiasıyla cezalandırılmalarını istediği sanatçı ve aydınların isimleri şöyle: Vahdettin Karabay (DİSK Genel Başkanı), Salim Uslu (Hak-İş Genel Başkanı), Siyami Erdem (KESK Genel Başkanı), Hüsnü Öndül (İHD Genel Başkanı), Yavuz Önen, Cengiz Bektaş (Türkiye Yazarlar Sendikası Başkanı), Atilla Maraş (Türkiye Yazarlar Birliği Genel Başkanı), Yılmaz Ensaroğlu (Mazlum-Der Genel Başkanı), Zuhâl Olcay, Lale Mansur, Şanar Yurdatapan, Ali Nesin, Erdal Öz, Ömer Madra, Etyen Mahçupyan, Sadık Taşdoğan.

Davanın 17 Ekim günü görülen duruşmasında sanık avukatlarının yeniden yayın suçunun TCY'nin 162. maddesinde tanımlandığı ve bu maddenin DGM'nin görev alanına girmediği gerekçesiyle görevsizlik kararı verilmesi talebi reddedildi. Sanıklar, ifadelerinde 'ifadeyi' suç olarak kabul etmediklerini belirterek, anti-demokratik yasaların düzeltilmesi amacıyla kitaba yayıncı olarak imza attıklarını söylediler. Dava 2000 yılında sonuçlanmadı.

"Düşünceye Özgürlük 2000" kitapçığını yayıncı olarak imzalayan 16 aydın ve sanatçı hakkında Kasım ayında Üsküdar Cumhuriyet Savcılığı tarafından ikinci bir dava açıldı. Üsküdar Asliye Ceza Mahkemesi'nde başlayan davada sanıkların kitabı yayınlayarak "Atatürk'e, Türkiye Cumhuriyetine, Türk bayrağına, Adliye'ye, dini değerlere ve mahkeme heyetine hakaret ettikleri" iddia edildi.

'Düşünce Özgürlüğü: Herkes İçin' Kampanyası

Necmettin Erbakan, Hasan Celal Güzel, Murat Bozlak, Akın Birdal ve Eşber Yağmurdereli'nin suç sayılan açıklamalarının yer aldığı 'Düşünce Özgürlüğü: Herkes İçin' adlı kitapçık, kitlesele bir katılımıla yayınlandı. Temmuz ayında başlayan ve iki ay süren kampanya sonunda toplanan 77 bin 663 imza "Düşünceye Özgürlük: Herkes İçin" isimli kitapçığına yayıncı adı olarak eklendi.

15 Ocak 1996 tarihinde Şırnak'ın Güçlönokak beldesi yakınlarında bir minibüste bulunan 9'u korucu 11 kişinin öldürülmesi nedeniyle 31 Ocak günü üçüncü kez suç duyurusunda bulunuldu. İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na giden sanatçı Şanar Yurdatapan, Avukat Ercan Kanar ve Tuncelililer Derneği eski yöneticisi Hasan San, olay yerinde inceleme yapan 13 kişinin imzaladığı suç duyurusu dilekçesini savcılığa verdiler. Şanar Yurdatapan, daha sonra yaptığı açıklamada, olayın üzerinden 4 yıl geçmesine karşın ciddi bir soruşturma yapılmadığını belirtti ve "Hiçbir kişi ya da organ, yargı denetiminden muaf kabul edilemez. Olayda kuşkular, ağırlıklı olarak ilgili karakol mensupları ve özel tim üzerinde yoğunlaştığına göre, bu katliamın şu ana kadar ortaya çıkartılmamasından, olup bitenlerden sorumlu makamlar olarak Genelkurmay Başkanlığı ve onun doğrudan bağlı olduğu makam olan Başbakanlık görülmektedir" dedi. Olay yerinde inceleme yapan ve Genelkurmay Başkanlığı hakkında suç duyurusunda bulunan Ercan Kanar, Şanar Yurdatapan ve Petrol-İş

Sendikası eski Genel Başkanı Münir Ceylan hakkında İstanbul 4.Ağır Ceza Mahkemesi'nde dava açılmıştı. Önce 10'ar ay hapis cezasına mahkum olan sanıklar, kararın Yargıtay'da bozulmasından sonra 21 Eylül 1999 tarihinde yapılan duruşmada beraat etmişti.

5.1.4. Zorunlu Askerlik

İstanbul Antimilitarist İnisiyatif üyeleri Gökhan Birdal, Mustafa Şeyhoğlu ve Yasin Yıldırım 15 Mayıs 1999 Dünya Vicdani Retçiler Günü'nde yaptıkları basın açıklamasında "halkı askerlikten soğuttukları" gerekçesiyle Genelkurmay Askeri Mahkemesi'nde

yargılandılar. 5 Aralık günü görülen duruşmada mahkeme heyeti, suçun unsurları oluşmadığı gerekçesiyle üç vicdani retçinin beraatine karar verdi. Birdal, Şeyhoğlu ve Yıldırım, "izinsiz bildiri dağıttıkları" gerekçesiyle yargılandıkları davada da beraat etmişlerdi. Duruşmayı izleyen gözlemci delegasyonunun kararın ardından yaptığı yazılı açıklamada, Türk Hükümeti'nden, Türkiye'nin taraf olduğu Avrupa Konseyi, Avrupa İşbirliği ve Güvenlik Örgütü (OESD) ve Birleşmiş Milletler karar ve önerilerinde belirtildiği şekilde, "Askerliği vicdani gerekçelerle reddetme hakkının" tanınması istendi.

5.2 İLETİŞİM ÖZGÜRLÜĞÜ

Türkiye'de iletişim özgürlüğü, önceki yıllarda olduğu gibi 2000 yılında da, yasal önlemlerin yanı sıra keyfi uygulamalarla kısıtlandı. Resmî görüşe aykırı yayın yapan ve "devlet politikaları"na aykırı haberlere yer veren Özgür Bakış, 2000'de Yeni Gündem ve Yeni Evrensel gibi gazeteler, Özgür Radyo ve Demokrat Radyo gibi radyo istasyonları üzerindeki baskılar 2000 yılında da devam etti. Birçok basın yayın kuruluşunun büroları basıldı, gazeteciler keyfi olarak gözaltına alındılar, gösteri ve yürüyüşlerde, hatta mahkeme koridorlarında saldırıya uğradılar. Muhafız yayınlara OHAL bölgesine giriş yasağı 2000 yılında da devam etti. Radyo Televizyon Üst Kurulu yayın kuruluşlarına yıl içinde toplam 4 bin 832 gün yayın durdurma cezası verdi.

Büyük basın yayın kuruluşları, 19-22 Aralık günlerinde Türkiye'nin 20 hapisanesinde on bine yakın güvenlik görevlisinin görev aldığı ve 32 insanın ölümüyle, yüzlencesinin yaralanmasıyla sonuçlanan operasyonuna ve bu operasyona konu olan F tipi cezaevleri sorununa, insan haklarına duyarlı bir bakış açısından yaklaşmak bir yana, böylesi bir bakış açısını karalamaya, suçlamaya dönük bir tutum içinde oldu. Medya, gerek operasyon öncesinde, gerekse operasyon sırasında ve sonrasında sergilediği ve birçok durumda "ateşli", "saldırgan" deyimlerini kullanabileceğimiz bu tutumla, devlet politikasının propagandasını üstlenerek barışçı bir çözümü teşvik etmek yerine müdahaleyi kışkırttı. Bu süreçte kaynağı belli olmayan ya da doğruluğu sorgulanmadan yayınlanan yalan/çarpıtılmış haberlerle kamuoyu yönlendirilmeye, operasyonlar meşrulaştırılmaya çalışıldı. Operasyonlar sırasında ve sonrasında kendini gösteren ciddi insan hakkı ihlali iddiaları ya görmezden gelinip ya da magazinleştirilerek verilirken operasyonda kullanılan olağanüstü şiddet olağanlaştırıldı ve çoğu yerde "ulusal güvenlik ve ulusal çıkar" argümanları temelinde kutsallaştırıldı. Operasyonun bitirilmesinden sonra medyaya hakim olan yoğun bir duyarsızlıkla, hapisane sorunu bitmiş sayılarak bir kenara bırakıldı. F tipi cezaevlerine sevk edilenlere yapılan muameleye ilişkin belgeli, tanıklı

iddialar çok satışlı gazetelerde yer bulamadı; bu duyum ve bilgiler yok sayıldı. (Bkz. TIHV Hapishane Operasyonu ve Medya Raporu)

14 Aralık günü İstanbul DGM Savcılığı tarafından getirilen basın yasağına karşı medya genellikle bu yasaklamaya itiraz etmeyen, onu olağan sayan bir tutum sergiledi. Yasağa sadece TGS, ÇHD ve Cumhuriyet gazetesi DGM nezdinde itiraz etti.

RTÜK'ün, 3984 sayılı yasanın 4. maddesine dikkat çekerek, cezaevleri operasyonları konusunda uyarıda bulunmasının ardından gelen DGM'nin yayın yasağına uymadıkları gerekçesiyle İstanbul DGM Savcılığı, Sabah ve Radikal gazeteleri hakkında Aralık ayında inceleme başlattı. Gaziantep'te yayınlanan haftalık Fırat'ta Yaşam gazetesinin yayını, "ölüm oruçlarına geniş yer verdiği" ve "eylemi desteklediği" gerekçesiyle 25 Aralık gününden itibaren 3 yayın süresince durduruldu. Çorum'da yayınlanan Çorum Haber, Çorum Gündem, Merhaba, Çorum Hakimiyet, Dost Haber gazeteleri hakkında da, F tipi cezaevleri ve ölüm oruçlarıyla ilgili haberlerden dolayı 23 Aralık günü Çorum 1. Sulh Ceza Mahkemesi toplatma kararı verdi.

Ekim ayında Yeni Şafak gazetesi köşe yazarı Nazlı Ilıcak tarafından ortaya çıkarılan "Andıç" adlı belge basın-devlet ilişkileri konusunda önemli gerçekleri gözler önüne serdi. Ilıcak'ın 21 Ekim günü gazetede yayınlanan yazısında sözünü ettiği "Andıç" olarak anılan belge ile generallerin basını dolayısıyla kamuoyunu nasıl yönlendirdikleri ortaya çıktı. Yazıda, Genelkurmay Başkanı'nın 15 Nisan 1998 tarihli ve 313 sayılı emri üzerine Genelkurmay Başkanlığı'nın 21 Nisan 1998 gün ve Gensek 3050-212-98/lcra SB. direktifi hazırlanan ve dönemin Genelkurmay 2. Başkanı Çevik Bir'in oluru ile yayımlanan "Güçlü Eylem Planı" adlı bir belgenin varlığı açığa çıktı.

Nazlı Ilıcak 31 Ekim günü de "Andıç" başlıklı "Güçlü Eylem Planı" adlı belgeyi Meclis gündemine getirdi. Çevik Bir imzasını taşıyan "Güçlü Eylem Planı"nın, "Şemdin Sakık'ın yakalanmasından yararlanılarak, bazı kişi ve kurumların hedef alındığını ve

kamuoyunda itibarsız hale getirilmesinin" hedeflendiğini savunan Ilıcak, belgeyi köşe yazısında yayımladığını ve hiçbir kurum tarafından yalanlanmadığını söyledi. Belgede hedef alınan kişiler arasında İHD eski Başkanı Birdal'ın bulunduğunu da ifade eden Ilıcak, Birdal'ın bu tarihlerde hem suçlandığını hem de saldırıya uğradığını, hedef alınan partilerin HADEP ve FP, gazetecilerin ise Mehmet Ali Birand, Cengiz Çandar, Mahir Kaynak, Yalçın Küçük ve Mahir Sayın olduğunu, bildirdi. Nazlı Ilıcak konuşmasında, "Kullanılacak yöntem, örgütün para ile herşeyi kendine yardım eden gazetecilere yaptırdığının aktarılması, bazı gazetecilerin terör örgütünün oyuncağı olduğu konusunda bilgi notunun hazırlanması, mektup kampanyası açılması olarak gösteriliyor. FP için PKK ile işbirliği ortaya çıkarılarak, yıpratılması yer alıyor. Hedef alınan milletvekilleri için parti içi yıpratmalarını sağlayacak, siyasi kariyerlerini etkileyecek bilgi notunun hazırlanarak kamuoyuna sızdırılmasından söz ediliyor. Biz böyle bir olayı 1998 Nisan'ında yaşadık. Andıç'ı teyit eden vakalar mevcut. Milli Savunma Bakanı Çakmakoglu'na soru önergesi verdim ama bu konudaki sorularımı yanıtlamadı." dedi.

25, 26 ve 27 Nisan 1998 tarihlerinde, Hürriyet ve Sabah başta olmak üzere birçok gazetede yayımlanan "haberler"de, Şemdin Sakık'ın "PKK-İHD" ve "PKK-HADEP" bağlantıları konusunda söylediği iddia edilen sözlere yer verilerek İHD Genel Başkanı Akın Birdal, HADEP ve pek çok kitle örgütü, basın kuruluşu, gazeteci ve sanatçı hakkında iddialar yayınlanmıştı. Bu iddialar yüzünden Cengiz Çandar ve Mehmet Ali Birand gibi gazeteciler işlerinden olurken, İHD eski Genel Başkanı Akın Birdal da bir suikast girişiminden ağır yaralı olarak kurtuldu.

Genelkurmay Başkanlığı tarafından 3 Kasım günü yapılan basın açıklamasıyla böyle bir belgenin varlığı

doğrulandı; ancak bunun "karargah içi bir metin" olarak kaldığı ve uygulamaya konulmadığı ifade edildi. Nazlı Ilıcak, 9 Kasım günü, Orgeneral Çevik Bir hakkında, "görevi kötüye kullanma" "ifadeyi değiştirme" ve " görev makamını suiistimal etme" suçlarını düzenleyen TCY ve Askeri Ceza Kanunu hükümleri uyarınca suç duyurusunda bulundu.

4 Kasım günü, Mazlum-Der Genel Başkanı Yılmaz Ensaroğlu Genelkurmay yetkilileri hakkında; 30 Kasım günü de eski İHD Genel Başkanı Akın Birdal, Orgeneral Çevik Bir hakkında suç duyurusunda bulundular. Birdal ve Ensaroğlu'nun ardından, 7 Aralık günü Yeniden Doğuş Partisi eski Genel Başkanı Hasan Celal Güzel ve müzisyen Şanar Yurdatapan da Çevik Bir hakkında "görevini kötüye kullandığı gerekçesiyle suç duyurusunda bulundular. Suç duyuruları takipsizlikle sonuçlandı.

5.2.1. Metin Göktepe Davası

8 Ocak 1996 tarihinde Ümraniye Cezaevi'nde öldürülen tutukluların cenaze törenlerini izlemek isterken gözaltına alınan Metin Göktepe'yi döverek öldüren polislerin yargılandığı dava 2000 yılında sonuçlandı. 20 Ocak günü temyiz davasında kararını açıklayan Yargıtay 1. Ceza Dairesi Metin Göktepe'nin öldürülmesi nedeniyle yargılanan 10 polis hakkındaki kararı onadı, Emniyet Amiri Seydi Battal Köse hakkındaki kararı ise bozdu. Kararda, 7 yıl 6 ay hapis cezası onanan Murat Polat, Şuayip Mutluer, Saffet Hızarcı, Fedai Korkmaz ve Metin Küşat hakkında şöyle denildi: "...8 Ocak 1996'da gözaltına alınan ve aralarında Metin Göktepe'nin de bulunduğu kişiler Eyüp Kapalı Spor Salonu'nda polislere teslim edilmiştir. Salonda görevli polis memurlarından sanık Şuayip Mutluer'in, isimleri saptanamayan polis memurlarınca dövülmekte olduğunu görüp Metin Göktepe'ye tekmeyle vurmaya başladığı, vurma eyleminin görevli polisler Saffet Hızarcı, Metin Küşat,

İstanbul DGM Savcılığı 14.12.2000 günlü ve 2000/2511 sayılı yazısında:

"Yazılı, sesli ve görsel basın yayın organlarında, ölüm oruçları ve F Tipi cezaevlerini protesto eylemlerine ilişkin haberlerde" "Amacı ve hedefi kamu otoritesini yok etmeye, cezaevlerindeki yönetimin kamu görevlilerinde değil, kendi militanlarında olduğunu göstermeye yönelik olan ve yasadışı terör örgütlerince planlanıp uygulamaya konulan eylemlerin" gereğinden fazla yer alması; yasadışı terör örgütlerinin açıklamaları, yasadışı terör örgütlerinin propagandası ve organize suç örgütlerinin sindirme ve yıldırma gücünün artırılması boyutlarına ulaştığı ve bu haliyle TMY'nin 6/2 ve 7/2 ile 4422 sayılı kanununun 1/7 maddelerine aykırılık teşkil ettiğinin anlaşıldığı, keza bu yöndeki yayınların ayrıca halkı kin ve düşmanlığa tahrik ve suç işlemeye teşvik ettiği ve bu tahrik ve teşviklerin eyleme dönüştüğünün görüldüğü, nitekim 12 Aralık 2000 tarihinde Ankara ilinde F tipi cezaevi uygulamasını protesto etmek amacıyla yasadışı gösteri yapan grupla, olay mahalline gelen başka bir sivil grup arasında taşlı- sopalı çatışma meydana geldiği, yine 13 Aralık 2000 tarihinde İstanbul Üniversitesi ve Marmara Üniversitesi öğrencileri arasında bu olaylarla ilgili olarak taşlı-sopalı çatışma meydana geldiğinin tespit edildiği de belirtilmek suretiyle, bu yöndeki yayınların bu suretle ülkenin iç güvenliği ve kamu düzenini ihlal ettiği ve suç teşkil eden eylemlerin vukuuna sebebiyet verdiği anlaşıldığı, belirtilen bu tarz yayın yapılmasının yasaklanmasına karar verilmesini İstanbul Devlet Güvenlik Mahkemesi'nden talep etmiştir.

İstanbul 4 No'lu DGM yapılan başvuru üzerine; Savcılık talebini yukarıdaki gibi özetledikten sonra talebin yasal ve yerinde görüldüğünü belirterek; "Anayasanın 28 ve Basın Yasası'nın Ek 1. maddeleri gereğince, yazılı, sesli ve görsel basın-yayın organlarında, ölüm oruçları ve F tipi cezaevleriyle ilgili olarak, yasadışı terör örgütlerinin açıklamaları, propagandaları, halkı kin ve düşmanlığa tahrik, suç işlemeye teşvik ve organize suç örgütlerinin korkutma, sindirme ve yıldırma gücünü arttırmaya yönelik yayın yapılmasının yasaklanmasına karar" vermiştir.

Fedai Korkmaz ve Murat Polat tarafından da gerçekleştirildiği, ancak hangi sanığın müessir fiili ile ölüme husule geldiği saptanamayacak şekilde adı geçen sanıkların birlikte gerçekleştirdikleri müesser fiil sonucu otopsi ve Adli Tıp raporlarında işaret edildiği gibi maktulün ölümüne neden oldukları anlaşılmıştır.”

Yargıtay, Burhan Koç, İlhan Sarıoğlu, Selçuk Bayraktaroğlu, Tuncay Uzun ve Fikret Kayacan hakkındaki beraat kararını da onadı. Seydi Battal Köse'nin cezası ise “öldürme olayına katılma iradesi bulunmadığı” gerekçesiyle bozuldu. Köse'nin “öldürme olayına vakıf olduğu halde olayı ve failleri gizleme gayretinde bulunduğu, yasaların kendisine yüklediği görevin aksine tutum sergileyerek görevini kötüye kullanmak suçundan” yargılanması gerektiği belirtildi.

Metin Göktepe davası, 18 Ekim 1996'da “güvenlik” gerekçesiyle, Aydın'da başladı. Duruşmaya yoğun katılım nedeniyle, dava bu kez yine aynı gerekçeyle, Afyon'a sürüldü ve 6 Şubat 1997'den itibaren Afyon Ağır Ceza Mahkemesi'nde devam etti. Afyon'da 19 Mart 1998 tarihli duruşmada 6 sanık hakkında beraat, 5 sanık hakkında da “kastı aşan surette adam öldürmek ve faili belli olmayacak şekilde adam öldürmek” suçlarından verilen 7 yıl 6'şar ay hapis cezası, Yargıtay 1. Ceza Dairesi tarafından 16 Temmuz 1998'de eksik soruşturma gerekçesiyle bozuldu. Yeniden Afyon Ağır Ceza Mahkemesi'nde görülmeye başlanan dava, 6 Mayıs 1999 tarihinde görülen 25. duruşmada, beş polis dışında Murat Polat'a da 7 yıl 6 ay hapis cezası verilmesiyle sonuçlanmıştı.

Afyon Ağır Ceza Mahkemesi tarafından “Kastı aşan surette adam öldürmek” ve “Faili belli olmayacak şekilde adam öldürmek” suçlarından verilen 7 yıl 6 ay hapis cezası Yargıtay tarafından bozulan Emniyet Amiri Seydi Battal Köse'nin tekrar yargılanmasına 20 Nisan günü başlandı. Duruşmada esas hakkında mütaalasını veren savcı Zeki Orhan Deşat, Göktepe'nin öldürülmesinde sanık Köse'nin iştiraki ve iradesi bulunmadığını öne sürerek, Köse'nin sadece görevini suistimal ettiğini iddia etti. Yargıtay'ın bozma kararına uyulmasını isteyen Köse ise, “Olay tarihinde Emniyet Müdürü dahil bir sürü görevli müdür vardı. Benim yargılanmam haksızlıktır” dedi. Mahkeme heyeti, Köse'ye 1 yıl 8 ay hapis, 375 bin lira para cezası ve 5 ay memuriyetten men kararı verdi. Heyet bu cezaların ertelendiğini açıklayarak duruşmaya son verdi. İnfaz Yasası'na göre, 1 yıl 8 ay hapis cezası için 8 ay hapiste yatması gereken Köse'nin tutukluluk halinin 18 ay sürdüğü, hapiste 10 ay fazla yatmış olduğu bildirildi.

Metin Göktepe davası tanığı Ali Ekber Palabıyık 12 Nisan günü İstanbul'da Gazi mahallesindeki evine giderken Kamil Doğdu adlı polis tarafından ölüme tehdit edildi. Ali Ekber Palabıyık'ın Kamil Doğdu hakkında Gaziosmanpaşa Cumhuriyet Savcılığı'na

yaptığı suç duyurusu, Ağustos ayında takipsizlikle sonuçlandı.

Göktepe'nin 3. ölüm yıldönümü olan 8 Mart 1999 tarihinde mezarı başında ananlar hakkında “Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasasına muhalefet ettikleri” iddiasıyla açılan dava sonuçlandı. 28 Şubat günü Bakırköy 6. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen duruşmada Metin Göktepe'nin annesi Fadime Göktepe, ağabeyi İbrahim Göktepe, EMEP Genel Başkanı Levent Tüzel, Avukat Kamil Tekin Sürek ve Evrensel gazetesi Yazıişleri Müdürü Fatih Polat beraat ettiler.

5.2.2. Yayın Kuruluşlarına ve Gazetecilere Yönelik Baskı ve Saldırıları

Ülkede Gündem

7 Temmuz 1997-24 Ekim 1998 tarihleri arasında yayınlanan Ülkede Gündem gazetesi Diyarbakır Temsilcisi İsmet Bakaç hakkında “Olağanüstü Hal Bölge Valiliği'nin kararına karşın, bölgeye gazete soktuğu” gerekçesiyle açılan dava 23 Şubat günü Diyarbakır 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada beraatla sonuçlandı. Ülkede Gündem gazetesinin 1 Aralık 1997 tarihinden itibaren OHAL Valiliği tarafından bölgeye sokulmasının yasaklanmasından sonra, büro temsilcisi İsmet Bakaç, 15 Aralık 1997 günü OHAL yasasına muhalefet ederek gazeteyi bölgeye soktuğu gerekçesiyle yargılanıyordu.

Özgür Bakış

19 Nisan 1999 tarihinde yayın hayatına başlayan Özgür Bakış gazetesi 22 Nisan günü kapandı. Gazetenin yayınlanan 370 sayısından 125'i hakkında İstanbul DGM Savcılığı tarafından soruşturma ve dava açıldı. Yıl içinde sonuçlanan davalarda, gazetenin sahibi Halis Doğan'a toplam 189 milyar 955 milyon 901 bin para cezası verilirken, Yazıişleri Müdürleri Hasan Deniz, Zeynep Tusun ve Cihan Çapan'a toplam 72 milyar 841 milyon lira tutarında para cezası verildi.

Özgür Bakış gazetesi tarafından kupon karşılığı verilen “1900'den 2000'e Kronolojik Albüm Kürtler” adlı kitap İstanbul DGM tarafından dört ayrı yazıda “Türkiye Cumhuriyeti devleti ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmayı hedef alan propaganda yapıldığı” iddiasıyla Anayasa'nın “milli güvenlikle” ilgili 28. maddesi ile Basın Yasası'nın Ek 1 ve 2. maddeleri uyarınca 2 Şubat günü dağıtımı gerçekleştirilmeden toplatıldı. Toplatmaya gerekçe olarak albümün 56. sayfasındaki “12 Eylül Kürtlere İllallah Dedirtti”, 62. sayfadaki “Yeni Dönem”, 96. sayfadaki Abdullah Öcalan'ın kaleme aldığı “20. Yüzyıldan 21. Yüzyıla Kürtler” ve 100. sayfadaki “20. Yüzyıla İlişkin Özet Bir Analiz” başlıklı yazıları gösterdi. Kitabın toplatılmasına yapılan itiraz İstanbul DGM tarafından gerekçe gösterilmeden reddedildi.

İskenderun'da coplu tecavüze uğradıkları raporlarla kanıtlanan lise öğrencileri ile ilgili haber yapan Özgür Bakış gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Ragıp Zarakolu, Yazışmaları Müdürü Cihan Çapan ile muhabir Faruk Aktaş aleyhine İçişleri Bakanlığı ve Emniyet Müdürlüğü tarafından Aralık ayında 10 milyarlık tazminat davası açıldı. İçişleri Bakanlığı'nın suç duyurusu üzerine Beyoğlu 1. Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından açılan davada Özgür Bakış gazetesinin 1 Kasım 1999 tarihli sayısında yer alan haberle "Emniyet teşkilatının kamuoyu önünde itibarının ve Bakanlık manevi şahsiyetinin alenen tahkir ve tezyif edildiği" iddia edildi.

Özgür Bakış gazetesinin 19, 27 Aralık 1999 ve 3 Ocak günkü sayıları İstanbul DGM tarafından toplatıldı. Toplatma kararları uyarınca 7 Ocak günü gazetenin İzmir Temsilciliği'ne giden polisler söz konusu sayılara el koydular.

Siirt'te 13 Ocak günü Özgür Bakış gazetesi dağıtımını yapan Hakan Koçak adlı kişi ile birlikte ismi öğrenilemeyen bir kişi Siirt Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı polisler tarafından gözaltına alındı.

Özgür Bakış gazetesi muhabirlerinden Cengiz Kapmaz 15 Şubat günü PKK lideri Abdullah Öcalan'ın Türkiye'ye getirilmesinin yıldönümü nedeniyle İstanbul Gazi mahallesinde yapılan kepenk kapama eylemini izlerken "şüpheli şahıs" olduğu gerekçesiyle gözaltına alındı. Kapmaz ertesi gün serbest bırakıldı.

Özgür Bakış muhabirlerinden Ayşe Tusun, 18 Şubat günü Adana'da gözaltına alındı. Ayşe Tusun'un, işkenceye maruz kalan Kaze Özlü adlı kişiyle ilgili olarak 17 Şubat günü yayınlanan "Onlar Utansın" başlıklı haberi nedeniyle gözaltına alındığı öğrenildi. İfadesi alındıktan sonra serbest bırakılan Tusun gözaltında hakarete uğradığını bildirdi.

HADEP'li belediye başkanlarının gözaltına alınmalarını protesto amacıyla Siirt'te HADEP İl Örgütü tarafından yapılacak basın açıklamasını izlemek isteyen Özgür Bakış gazetesi muhabiri Salih Erol 21 Şubat günü gözaltına alındı. Erol'un polisler tarafından "seni bir daha Siirt'te görmeyelim. Yoksa senin için kötü olur" denilerek tehdit edildiği bildirildi. Gazetenin Siirt dağıtımcısı Sıddık Çelik de aynı gün HADEP'e gazete götürürken gözaltına alındı. Çelik ve Erol 23 Şubat günü yeniden HADEP İl binası önünde "Toplatma olasılığı olan gazete dağıttıkları" gerekçesiyle gözaltına alındı. Daha sonra savcılık tarafından serbest bırakılan Çelik ve Erol'un yanında bulunan 305 adet gazeteye polis tarafından el konuldu.

HADEP'li belediye başkanlarının gözaltına alınmasını protesto amacıyla 23 Şubat günü Mersin'in Selen mahallesinde gerçekleştirilen protesto gösterisini izleyen Özgür Bakış gazetesi muhabiri Numan Altıntaş 25 Şubat günü Özgür Bakış gazetesi bürosuna

yaşanan baskında gözaltına alındı. Eylemi izlediği için "ifadesine başvurulmak üzere" gözaltına alınan Numan Altıntaş, 26 Şubat günü tutuklandı.

Özgür Bakış Adana dağıtımcılarından Emre Erdem, 4 Mart günü sivil polisler tarafından dövüldüğünü ve gazete satmaması için tehdit edildiğini bildirdi.

Özgür Bakış Şanlıurfa bürosuna 7 Mart günü düzenlenen baskında muhabirler Faysal Sarıyıldız ve Ramazan Peköz ile Mehmet Çoban, Mithat Kuş ve Kasım Güler adlı dağıtımcılar gözaltına alındı. Gazetenin İstanbul dağıtımcılarından Faris Aslan ve Bursa dağıtımcılarından Abdülveysel Işık da aynı gün gözaltına alındı. Gazete dağıtımcıları Mehmet Çoban, Mithat Kuş ve Kasım Güler (İlık) 8 Mart günü serbest bırakıldı.

İstanbul DGM, Özgür Bakış gazetesinin 19 Mart günü yayınlanan sayısı hakkında, Meclis Anayasa Komisyonu Başkanı Ertuğrul Yalçınbayır'ın Cumhurbaşkanlığı seçimine ilişkin bir açıklaması nedeniyle toplatma kararı verdi. Toplatma kararında "Ya Hepsi Ya Hiçbiri" başlıklı haberin "terör örgütü açıklaması" olduğu ileri sürüldü. ANKA haber ajansı tarafından 18 Mart günü geçilen haberin 19 Mart günü Milliyet gazetesinde de "5+5 Garantiye Alındı" başlığıyla yayınlandığı öğrenildi.

Gazetenin İzmir Büro Temsilcisi Kazım Aslan, 1999 yılında yapılan Newroz etkinliklerine katıldığı gerekçesiyle arandığı öne sürülerek 5 Nisan günü Ege Üniversitesi çıkışında gözaltına alındı.

Özgür Bakış gazetesinin İzmir Temsilcisi Kazım Aslan, Malatya DGM tarafından verilen gıyabi tutuklama kararı nedeniyle 3 Mayıs günü gözaltına alındı. Kazım Aslan daha sonra tutuklandı. Kazım Aslan'ın, Malatya DGM'de "yasadışı örgüt propagandası yaptığı" iddiasıyla yargılandığı öğrenildi.

HADEP'li Adana Küçükçekirli Belediye Başkanı Mehmet Yaşık ve belediye çalışanları Abdülkerim Timur, Kutbettin Örnek, Emin Erin, Bekir Emen ve Hasan Güneş hakkında belediye binasında kapanan Özgür Bakış gazetesi ile Özgür Halk dergilerini bulundurmaları nedeniyle "PKK'ye yardım ve yataklık ettikleri" iddiasıyla Adana DGM'de Eylül ayında dava açıldı.

2000'de Yeni Gündem

2000'de Yeni Gündem gazetesi 27 Mayıs günü yayınlanmaya başladı. Gazetenin yayın hayatının 5. gününde "sakıncalı" olduğu gerekçesiyle OHAL Valiliği'nin 1 Haziran 2000 tarihli kararıyla Van, Diyarbakır, Siirt, Şırnak ve Hakkari illerini kapsayan bölgeye girişi yasaklandı.

14 Haziran günü Batman'da yargılandığı bir dava nedeniyle gözaltına alınan 2000'de Yeni Gündem gazetesi Adana Temsilcisi Hayrettin Çelik 15 Haziran günü serbest bırakıldı.

2000'de Yeni Gündem gazetesinin 60. sayısı hakkında Burdur Cezaevi olaylarına ilişkin haberlerde "terörle mücadelede görev alanların kimliklerinin açıklandığı" gerekçesiyle toplatma kararı verildi. Radikal ve Yeni Binyıl gazetelerinde yayımlanan söz konusu haberlerde de cezaevi savcısının ismi geçmişti.

2000'de Yeni Gündem gazetesi Adana bürosu dağıtımçılarından Kemal Acar ve İdris Yılmaz, 26 Ağustos günü Barbaros Mahallesi'nde polisler tarafından gözaltına alındı. Hürriyet Karakolu'na götürülen Acar ve Yılmaz'ın polis tarafından dövüldüğü ve gazete dağıtımını yapmamaları için tehdit edildikleri bildirildi. Acar ve Yılmaz daha sonra serbest bırakıldı.

Mardin'in Derik ilçesinde 6 Ekim günü polisler tarafından sokakta tartaklanarak gözaltına alınan 2000'de Yeni Gündem gazetesi dağıtımçılarından M. Salih Kıran sevk edildiği mahkeme tarafından "polise mukavemet ettiği" gerekçesiyle tutuklandı. Derik Asliye Ceza Mahkemesinde 1 Kasım günü yapılan duruşmada Kıran tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı.

2000'de Yeni Gündem Malatya dağıtımcısı Doğan Dünder 10 Kasım günü gözaltına alındı.

2000'de Yeni Gündem foto muhabiri Zeriman Dağdelen, 8 Aralık gecesi İstanbul Ümraniye'deki evine düzenlenen baskında gözaltına alındı. Dağdelen 11 Aralık günü İstanbul DGM Savcılığı tarafından serbest bırakıldı.

2000'de Yeni Gündem gazetesi muhabiri Ayşe Oyman 12 Aralık günü HADEP Malatya İl Örgütü binasında F Tipi cezaevlerini protesto etmek için yapılan açık grevinin haberini yapmak isterken binaya yapılan baskında eylemcilerle birlikte gözaltına alındı. Oyman 16 Aralık günü çıkarıldığı Savcılıkça serbest bırakıldı.

Siirt'te Yeni Gündem gazetesinin dağıtımını yapan Osman Tekmen, 17 Aralık günü sivil polisler tarafından zorla bir arabaya bindirildiğini ve şehir dışına götürüldüğünü bildirdi. Osman Tekmen, burada polisler tarafından tartaklandığını ve dağıtım işini bırakması için tehdit edildiğini söyledi.

Yeni Evrensel

Yeni Evrensel gazetesi, 6 Haziran 1999 tarihinde yayınlanan A. Cihan Soylu'nun yazdığı "Kürt Sorunu ya da 'Tam Hak Eşitliği' Mücadelesi" başlıklı köşe yazısı nedeniyle İstanbul DGM tarafından verilen 10 gün kapatma cezasının onanması üzerine 6 Ekim günü 10 gün süreyle kapatıldı. 17 Şubat günü İstanbul DGM'de yapılan duruşmada Yazıişleri Müdürü Tuncay Seyman TCY'nin 312. maddesi uyarınca 1 yıl 8 ay hapis, 6 milyon lira da para cezasına mahkum olmuştu. Seyman hakkında verilen ceza para cezasına çevrilmiş, gazete hakkında da 10 gün kapatma cezası verilmişti. Karar 14 Haziran günü Yargıtay tarafından onanmıştı.

Yeni Evrensel, İstanbul DGM tarafından TCY'nin 312/2. maddesi uyarınca 1 ay süreyle kapatıldı. Kasım ayında verilen karara gerekçe olarak, gazetede 17 Mart günü Ender İmrek imzasıyla yayınlanan "Ateşten Bir Bayram Newroz" başlıklı yazı gösterildi.

5 Aralık 1997 tarihinde Altı Nokta Körler Derneği'nin gerçekleştirdiği eylemi izleyen Evrensel gazetesi muhabiri Barış Erbektaş'ı döven belediye görevlileri beraat etti. Ankara 11. Sulh Ceza Mahkemesi'nde 27 Ocak günü sonuçlanan davada, Ankara metrosunun güvenlik hizmetlerini sağlayan DAK şirketi çalışanları Bekir Yıldırım ve Macit Yurdağül hakkında "yeterli delil olmadığı" için beraat kararı verildiği bildirildi.

Yeni Evrensel muhabiri Muzaffer Özkurt 24 Mart günü İstanbul Teknik Üniversitesinde düzenlenen Newroz kutlaması sırasında 17 kişi ile birlikte gözaltına alındı. Özkurt 21 Mart günü de Sarıgazi Mehmetçik Lisesi'nde yapılan Newroz kutlamasını izlerken jandarma tarafından gözaltına alınmış ve filmlerine el konulmuştu.

Yeni Evrensel gazetesinin 17 Mart günü yayınlanan 541. sayısında yer alan "Ateşten Bir Bayram: Newroz" başlıklı yazıda, "Türkiye Cumhuriyeti devletinin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünün aleyhine propaganda edildiği" iddiasıyla İstanbul DGM tarafından toplatıldı.

Adana'nın Yüreğir ilçesinde Yeni Evrensel gazetesinin dağıtımını yapan EMEP İlçe Örgütü yöneticisi Muzaffer Altıntaş, 18 Mayıs günü polisler tarafından dövüldü. Muzaffer Altıntaş, motosikletiyle gazete dağıtırken Karşıyaka Karakolu'nda görev yapan polislerin kendisini izlediklerini ve daha sonra polis aracını üzerine sürerek yere düşürdüklerini bildirdi. Muzaffer Altıntaş, ekip arabasından inen polisler tarafından arandığını, sonra da dövüldüğünü bildirdi.

Yeni Evrensel gazetesinin sahibi Halit Keskin, 6 Temmuz gecesi gözaltına alındı. Keskin'in kapatılan Emek gazetesinin yayımlandığı dönemde verilen ancak, Basın Affı uyarınca ertelenen bir ceza nedeniyle gözaltına alındığı öğrenildi.

Yeni Evrensel muhabiri Jülide Kalıç 17 Ağustos günü Nevşehir'in Hacıbektaş ilçesinde düzenlenen Hacı Bektaş-ı Veli etkinlikleri sırasında hücre tipi cezaevlerini protesto eden bir grupta birlikte gözaltına alındı. 18 Ağustos günü akşam saatlerinde savcılık tarafından serbest bırakılan Kalıç, törenler sırasında dövülerek gözaltına alındığını, tutuklu yakınlarıyla birlikte bindirildiği polis aracında da dövüldüğünü ve hakarete maruz kaldığını söyledi.

Yeni Evrensel İzmir dağıtımçıları Ahmet Çetin ve Günay Ayaz 21 Eylül günü gözaltına alındı. "Gazete hakkında toplatma kararı olabilir" ve "Suçlu olarak aranıyor olabilirsiniz" gibi hukuken dayanağı bulunmayan nedenler gösterilerek gözaltına alınan dağıtımçıların Çiğli Merkez Polis Karakolu'na götürülerek, iki saat sorgulandıkları bildirildi.

Yeni Evrensel gazetesinin 23 Ekim günü yayınlanan 750. sayısı İstanbul DGM tarafından toplatıldı. Toplatmaya gerekçe olarak, 9. ve 10. sayfalarda yer alan hücrelere karşı başlatılan eylem ve tepkileri dile getiren ilanlarda “yasadışı silahlı terör örgütlerinin açıklamalarına yer verilerek, yayın yoluyla suç işlenmesi” gösterildi

24 Ekim günü Ankara Merkez Kapalı Cezaevi’ndeki katliamla ilgili dava öncesinde tutuklu yakınlarına yönelik polis saldırısını izleyen Yeni Evrensel gazetesi muhabiri Erdal Kara gözaltına alındı. Kara akşam saatlerinde serbest bırakıldı.

9 Kasım günü Adana’da Özdemir Sabancı Kapalı Yüzme Havuzu’nun açılış törenini izleyen Yeni Evrensel gazetesi muhabirleri Halil İmrek ve Sinan Araman ile Yeni Adana gazetesi muhabiri Çetin Gülbasar, tartaklanarak gözaltına alındı. Çetin Gülbasar, gözaltına alındıktan hemen sonra, Yeni Evrensel gazetesi muhabirleri ise bir saat sonra serbest bırakıldı.

Yeni Evrensel gazetesinin 3 Aralık tarihli sayısı 6. sayfada yer alan A. Cihan Soylu’nun “Yedekle ve Kullan” başlığını taşıyan köşe yazısında, “Halkı kin ve düşmanlığa tahrik suçunun” işlendiği iddiasıyla İstanbul DGM tarafından toplatıldı.

13 Aralık günü İstanbul Şirinevler’de Yeni Evrensel gazetesi satan Yılmaz Ağbulut ve Metin Yıldırım adlı kişiler gözaltına alındı. Bahçelievler Emniyet Müdürlüğü’ne götürülen Ağbulut ve Yıldırım’ın tartaklandığı ve 7 saat boyunca kalorifer borularına kelepçelendiği bildirildi.

25 Aralık tarihli Yeni Evrensel gazetesi 2. sayfada yer alan alan “Şefkat, Adalet ve Hikmetli Hikmet Bey” başlıklı yazıda “Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk’ün cezaevlerindeki olaylar ve ölümlerden sorumlu gösterilerek açıkça hedef gösterildiği” iddiasıyla İstanbul DGM tarafından toplatıldı.

12 Eylül günü Yeni Evrensel gazetesi muhabiri Özlem Dinler, haber yapmak üzere gittiği Kutlu Aktaş İlköğretim Okulu’nda okul müdürü Cengiz Derman tarafından tartaklandı. Dinler’in üstüne yürüyerek fotoğraf makinesini kıran Müdür Derman’ın, “Seni öldürürüm” şeklinde tehditler savurduğu öğrenildi.

Yeni Evrensel yazarı ve EMEP yöneticilerinden Avukat Kamil Tekin Sürek 24 Haziran günü Ankara’da HADEP Gençlik Komisyonu tarafından düzenlenen “Demokratik Anayasa ve Türkiye” konulu panelin çıkışında polisler tarafından gözaltına alındı. Sürek’in haftalık Gerçek dergisinin sahipliğini yaptığı 1993 yılına ilişkin ertelenmiş bir para cezası bahane gösterilerek gözaltına alındığı öğrenildi. 2 gün gözaltında tutulan Sürek haksız yere 48 saat gözaltında tutulduğu gerekçesiyle İçişleri Bakanlığı aleyhine 10 milyar lira tazminat istemiyle dava açtı.

Azadiya Welat

Azadiya Welat gazetesi Mersin bürosu çalışanlarından Sabahat Demir, 4 Ocak günü Tarsus’ta polis tarafından dövülerek gözaltına alındı. Üç gün gözaltında tutulan Demir, 7 Ocak günü tutuklandı. Sabahat Demir’in 15 gün sonra serbest bırakıldığı öğrenildi. 25 Ekim günü de gözaltına alınan Sabahat Demir, gözaltında işkence gördüğünü ve tecavüz edilmekle tehdit edildiğini açıkladı (Bkz.Kişi Güvenliği).

Azadiya Welat gazetesi Mersin çalışanları Elif Doyan ve Gülizar Bor 6 Ocak günü gözaltına alındılar. Doyan ve Bor 24 saat sonra serbest bırakıldılar. Gazete çalışanlarının, baskıları protesto amacıyla 11 Ocak günü yaptıkları basın açıklamasından sonra, büro polisler tarafından basıldı ve gazete çalışanları gözaltına alındı. Gazetenin Mersin bürosu 26 Ocak günü de Mersin Tugay Komutanı ve askerler tarafından bir saat boyunca arandı.

15 Ocak günü Azadiya Welat Çukurova Bölge Temsilcisi Fatma Demirtaş ve Adana Temsilcisi Necat Ayaz, gazetede çalıştıkları için tehdit edildiler.

4 Mayıs günü Azadiya Welat gazetesinin Batman bürosuna polisler tarafından baskın yapıldı. Gazete arşivine el konulan baskında, Orhan Ekinci ve Ruken Ekinci adlı gazete çalışanları gözaltına alındı.

2 Temmuz günü gözaltına alınan Azadiya Welat Adana bürosu çalışanı Hakan Bozkurt (15) aynı gün serbest bırakıldı. Gazete dağıtımını yaparken gözaltına alınan Hakan Bozkurt, polisler tarafından dövüldüğünü söyledi.

26 Eylül günü Diyarbakır’da gözaltına alınan Azadiya Welat Diyarbakır Temsilcisi Suat Özalp, 3 günlük gözaltı süresinden sonra 29 Eylül günü çıkarıldığı mahkeme tarafından serbest bırakıldı. Özalp’in gözaltında gazetede çalışmaması yönünde tehdit edildiği bildirildi

Azadiya Welat gazetesi ile Piné (Yama) dergisinin Diyarbakır bürosu 9 Aralık günü polis tarafından basıldı. Baskında büroda bulunan gazetelere el konuldu ve gazetenin Diyarbakır Temsilcisi Suat Özalp gözaltına alındı. Aynı gün gazetenin dağıtımcısı Ali Kemal Çalışkan’ın da gözaltına alınması üzerine, Özalp ve Çalışkan’ın durumlarını öğrenmek için Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü’ne giden gazetenin Genel Müdürü Seyit Karabaş da gözaltına alındı. Suat Özalp ve Seyit Karabaş, 14 Aralık günü Diyarbakır DGM tarafından tutuklanırken, Ali Kemal Çalışkan 19 Aralık günü mahkeme tarafından serbest bırakıldı. Karabaş ve Özalp’in yargılanmasına, 15 Şubat 2001 tarihinde başlanacak.

21 Aralık günü Azadiya Welat gazetesinin Van bürosu, kendilerini polis olarak tanıtan 5 kişi tarafından basıldı. Kapıyı çilingire açtırarak büroya giren kişiler içerideki eşyaları tahrip ettiler, duvarlara

tehdit ve hakaret niteliğinde yazılar yazdılar, bürodaki tüm arşiv ve eşyaları alarak gittiler. Gazete yetkilileri, olayın faillerinin bulunması için Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulundu.

16 Aralık günü Sator Baz ve Rojev Girtîgeh adlı yayıncıları almaya giden Azadiya Welat ve Pine dergisinin Diyarbakır Temsilcisi Erdem Yücedağ gözaltına alındı, yayıncılara da el konuldu. Yücedağ gözaltında, gazetede görevini bırakması için ölümle tehdit edildiğini bildirdi. Azadiya Welat ve Pine Genel Koordinatörü Sami Tan, söz konusu yayıncılar hakkında herhangi bir toplatma kararı olmadığını bildirdi.

Yerel Basın Yayın Kuruluşlarına Yönelik Baskılar

Fırat'ta Yaşam

Gaziantep'te yayımlanan haftalık Fırat'ta Yaşam gazetesinin 2000 yılında yayımlanan sayılarında 6 tanesi hakkında toplatma kararı verildi. Toplatılan sayılarla ilgili olarak gazetenin Yazışmaları Müdürü Halil Şahin hakkında açılan davalardan biri beraatla sonuçlandı, diğerleri devam ediyor.

Fırat'ta Yaşam gazetesinin 27 Mart tarihli 54. sayısı Ercan Yalçın imzalı "Kapitalizm ve Savaş" adlı yazı nedeniyle toplatıldı. Gazete, söz konusu yazının olduğu sayfanın boş bırakılmasıyla ikinci kez baskıya verildi. Gazetenin 2. baskısı da başka yazılar nedeniyle ikinci kez toplatıldı.

2 Nisan gecesi gazete bürosuna arama emri olmaksızın yapılan baskında çalışanlar tehdit edildi, dağıtımçı Serdar Yılmaz gözaltına alındı.

Fırat'ta Yaşam gazetesinin yayını "Ne Baharı Birê Mın (Ne Baharı Kardeşim?), Açlık Var" başlıklı yazıda yer alan Kürtçe "kardeşim" anlamına gelen "birê mın" sözcüğü nedeniyle 29 Mayıs günü Gaziantep 2. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından geçici olarak durduruldu.

Fırat'ta Yaşam gazetesinin 28 Ağustos tarihli 74. sayısı Fırat'ta Yaşam köşesinde yer alan "Başkasının Hesabına Savaşmak" başlıklı yazıda "Türkiye'de iki ayrı halk varmış gibi yayın yapmak" suçlamasıyla toplatıldı.

Gaziantep 2. Asliye Ceza Mahkemesi, 22 Eylül günü Fırat'ta Yaşam gazetesinin İmtiyaz Sahibi Hasan Buran'ın 1986 yılında yürürlükte olmayan TCY 141/5'ten aldığı cezayı gerekçe göstererek Basın Yasası'nın 5.maddesinin 6. bendi uyarınca gazetenin yayını durdurdu. Karara itiraz edilmesi üzerine Gaziantep 1.Ağır Ceza Mahkemesi, yayın durdurma kararının yürürlükte olmayan bir yasa maddesine dayandığından dolayı hukuki olmadığı gerekçesiyle 29 Eylül günü yürütmeyi durdurma kararı aldı.

Fırat'ta Yaşam gazetesinin yayımı, "Cezaevleri eylemlerine çokça yer vermek ve destekler mahiyette yayın yapıldığı" iddiasıyla Gaziantep 2. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından 22.12.2000 tarih ve 2000/121

sayılı karar ile 25 Aralık gününden itibaren 3 yayın süresince durduruldu. Kararın, gazetenin 88. sayısında yer alan ölüm orucuna ilişkin haberlerde İstanbul 4 No'lu DGM'nin ölüm oruçları ve F tipi cezaevlerine ilişkin haberlere yayın yasağı getirmesi ile ilgili kararının "ihlal edildiği" gerekçesiyle alındığı bildirildi.

Diğer Yerel Basın Yayın Kuruluşları

Osmaniye'de yayımlanan "Türkmen" gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Doğan Tolu, gazete çalışanı Ferdane Tolu, Asi gazetesi Genel Yayın Yönetmeni Gülay Arslan, gazete çalışanı Süleyman Özalp, Gültekin Arslan, Sunay Demir, her iki gazetenin sahipliği yapan Karip Polat Hatay'ın Erzin İlçesi'nde 5 Ağustos günü gözaltına alındı. Ferdane Tolu ve Sunay Demir 9 Eylül günü serbest bırakılırken diğer kişiler "yasadışı örgüt üyesi oldukları" iddiasıyla tutuklanarak cezaevine gönderildi.

1 Aralık günü Bolu'da yayın yapan "Bolu Ekspres" ve "Bolu Haber" gazeteleri "işyeri açma ve çalıştırma ruhsatı almadan faaliyet" gösterdiği gerekçesiyle Bolu Belediyesi tarafından 15 gün süreyle kapatıldı. Gazetelerin, Belediye Başkanı Yüksel Ceylan'ın (DSP) hakkındaki eleştirel haberler nedeniyle kapatıldığı bildirildi. Gazetelerin kapatılması üzerine, 2 Aralık günü gazeteciler Belediye Binası önünde protesto eylemi düzenledi. Fotoğraf makinelerini ve kameralarını yere bırakarak eylem yapan gazeteciler hakkında izinsiz gösteri düzenledikleri gerekçesiyle soruşturma başlatıldı.

Hatay'ın İskenderun ilçesinde yayımlanan "Demokrat İskenderun" gazetesinde 10 Ekim günü yayımlanan "ABD Kazığı" başlıklı yazı nedeniyle gazete sahibi Ersen Korkmaz hakkında TCY'nin 159. maddesi uyarınca "Hükümete hakaret ettiği" iddiasıyla dava açıldı.

9 Kasım günü Adana'da bir açılış törenini izleyen yerel "Yeni Adana" gazetesi muhabiri Çetin Gülbasar Evrensel gazetesi muhabirleri Halil İmrek ve Sinan Araman ile birlikte tartaklanarak gözaltına alındı. Gazeteciler kısa süre sonra serbest bırakıldı.

Çorum'da yayımlanan günlük "Dost Haber" gazetesi Yazışmaları Müdürü İsmail Kabakdere ve yazarı Mahmut Tunaboş, gazetenin 17 Aralık 1999 tarihli sayısında yer alan "Koyunlar Mezbahada Ağlaşır, Ayılara Kıyak Emeklilik Yaraşır" başlıklı yazıda 'Meclisin manevi şahsiyetine hakaret ettikleri' iddiasıyla TCY'nin 159. maddesi uyarınca yargılandıkları dava 24 Ekim günü sonuçlandı. Kabakdere ve Tunaboş 10'ar ay hapis cezasına çarptırıldılar. Kabakdere'nin cezası 600 milyon TL para cezasına çevrilirken, her iki ceza da 5 yıl süreyle ertelendi.

Siirt'te yayımlanan "Demokrat Baykan" gazetesi sahibi Erhan Palabıyık ve Yazışmaları Müdürü Sönmez Palabıyık, Basın Affından yararlanmalarına rağmen,

12 Ekim günü 1998 yılında "Devletin Emniyet kuvvetlerini tahkir ve tezyif" iddiasıyla açılan bir dava kapsamında tutuklanarak Hatay Reyhanlı Cezaevi'ne konuldu. Gazeteciler 19 Ekim günü serbest bırakıldılar.

Evrakta sahtekârlık iddiasıyla yargılanan FP'li Adıyaman Belediye Başkanı Abdülkadir Kırmızı aleyhine yayın yapan Gazete GAP'ın sahibi Erdal Özkaynar 7 Eylül günü saldırıya uğradı. Ağır yaralanan Özkaynar Adıyaman Devlet Hastanesi'nde tedavi altına alındı. Özkaynar saldırıyı belediyede görevli Alaattin Bilen'in organize ettiğini iddia etti.

31 Ağustos günü Eskişehir'de yayınlanan "İstikbal", "Sakarya", "Mili İrade", "İki Eylül" ve "Son Haber" gazetelerinin basıldığı matbaalara giden polis DYP Eskişehir Merkez İlçe Başkanı Bekir Sıtkı Saraç'ın aynı gün yaptığı basın açıklaması ile ilgili haberin yayınlanmaması için tehdit etti.

İzmir'de yayın yapan Ege TV'ye 16 Ağustos günü kimliği belirlenemeyen üç kişi silahlı saldırıda bulundu. Saldırının 15 Ağustos günü Ege TV haber bülteninde Uşak E Tipi cezaevinde bulunan Nuri Ergin'e ayrıcalık tanındığı yönünde bir habere yer verilmesi üzerine gerçekleştiği iddia edildi. 23 Ağustos günü Ege TV kameramanları Bülent Velioğlu ve Fatih Öner, DYP İzmir İl Başkanlığı binasının açılışında basını duyarsızlıkla suçlayan DYP'liler tarafından dövüldü.

16 Haziran günü İskenderun Adliyesi'nde Fatma Deniz Polattaş ve N.C. Samanoğlu'na gözaltında işkence yapan polislerin yargılandığı davanın çıkışında duruşmayı izleyenlerin gözaltına alınışını görüntüleyen İhlas Haber Ajansı (İHA) muhabiri, "Hatay" gazetesi yazarı Mehmet Hüseyin Zorkun polislerin tekmeli yumruklu saldırısına uğradı. Kamerası ve fotoğraf makinesi kırılan Zorkun İskenderun Başsavcılığı'na suç duyurusunda bulundu.

Batman'da yayın yapan 8 yerel gazetenin yazışları müdürleri Newroz etkinliklerine ilişkin haberlerde "Newroz" sözcüğünün "w" ile yazılması nedeniyle yargılandılar. Feremez Doğan (Bayram gazetesi), Ercan Atay (Batman gazetesi), Muzaffer Işık (Batman Postası), Arif Arslan (Çağdaş gazetesi), M. Şah Ayaz (Batman Expres), Recep Okuyucu (Güncel gazetesi), Murat Beytüt (Mücadele gazetesi), Şefik Aydın (Aydınlık Rota gazetesi) hakkında Bölge Jandarma Komutanlığı tarafından Batman Cumhuriyet Savcılığı'na suç duyurusunda bulunulması üzerine TCY'nin 312. maddesi uyarınca açılan dava 9 Haziran günü Batman Ağır Ceza Mahkemesi'nde beraatla sonuçlandı.

Çorum'da yayımlanan 5 gazete hakkında, F Tipi cezaevleri ve ölüm oruçlarıyla ilgili İHD'nin açıklamalarını ve eylemlerini haberleştirdikleri gerekçesiyle 23 Aralık tarihinde toplatma kararı verildi. Çorum 1. Sulh Ceza Mahkemesi, İstanbul 4

No'lu DGM'nin yayın yasağına dayanarak, Çorum Haber ve Çorum Gündem gazetelerinin 18, 20, Çorum Hakimiyet gazetesinin 18, Merhaba gazetesinin 18, 19, 20, Dost Haber gazetesinin 16, 18, 20 Aralık 2000 tarihli sayıları hakkında toplatma kararı verdi.

OHAL Bölgesine Girişi Yasaklanan Yayınlar

22 Nisan günü yayın hayatına son veren Özgür Bakış ve Yeni Evrensel gazetelerine uygulanan OHAL bölgesine giriş yasağı devam etti. Nisan ayında bu gazetelere Pine, Roja Teze ve Deng dergileri de eklendi. Kürtçe yayınlanan mizah dergisi Pine'nin sahibi M. Nuri Karakoyun yasak hakkında yaptığı açıklamada dergileriyle ilgili şimdiye kadar herhangi bir toplama kararı alınmadığı ve soruşturma açılmadığını belirterek Pine dergisinin sadece Kürtçe olduğu için yasaklandığını belirtti. 27 Nisan günü Diyarbakır Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı polislerin derginin Diyarbakır bürosuna gelerek, 27 Nisan 2000 tarihli kararı ilettiğini belirten Karakoyun, büroda bulunan Diyarbakır Bölge Temsilcisi Suat Özalp, çalışanlardan Serap Karademir ve Murat Öztürk'ün gözaltına alındığını ve bürodaki tüm arşive el konulduğunu bildirdi. Yasaklama kararı ile ilgili olarak Pine dergisi Ekim ayında AİHM'e başvurdu.

Kürtçe yayımlanan diğer dergiler Roja Teze, Deng ve Rewşen ile Özgür Halk, Yaşamda Gençlik, Özgür Kadının Sesi'nin de 24 Nisan tarihinden itibaren OHAL bölgesine girişinin yasaklandığı bildirildi. OHAL bölgesine girişi yasaklanan diğer yayınlar şöyle: Azadiya Welat, Rewşen, Yaşamda Gençlik, Bir Adım Daha İleri, Duvarların Ardındaki Özgürlük, Yaşamda Özgür Kadın, Yeni Özgür Halk ve Özgürleşen Yurtseven Gençlik, Sator Baz, Kermeş.

15 günde bir yayınlanan Zırpine dergisinin OHAL bölgesine sokulması ve dağıtılması 2935 sayılı OHAL Yasası'nın 11/e maddesi gereğince 18 Mayıs günü yasaklandı.

27 Mayıs günü yayın hayatına başlayan 2000'de Yeni Gündem gazetesinin de OHAL bölgesine girişi OHAL Valiliği'nin 1 Haziran tarihli kararıyla Van, Diyarbakır, Siirt, Şırnak ve Hakkari illerini kapsayan bölgeye girişi yasaklandı. Yasak Ağustos ayında AİHM'e götürüldü. Gazetenin sahibi, çalışanları ve yazarlar tarafından yapılan başvuruda, yasakla AİHS'nin "Haber alma" ve "Düşünceleri ifade etme özgürlüğü"nü düzenleyen maddelerinin ihlal edildiği belirtilerek, Türkiye'nin OHAL Yasası'nda düzenleme yapmaya yönlendirilmesi istendi.

İçişleri Bakanı Sadettin Tantan, DSP İstanbul Milletvekili İsmail Aydın'ın Yeni Gündem ve kapanan Özgür Bakış gazetelerinin OHAL Bölgesine'ne girişinin yasaklanmasına ilişkin soru önergesine verdiği yanıtta söz konusu gazetelerin PKK propagandası yaptığını, bu nedenle OHAL Bölgesine girişlerinin yasaklandığını belirtti.

Ekim ayında yayın hayatına başlayan Rojeva Welat adlı Kürtçe derginin OHAL'e girişi 10 Kasım günü yasaklandı. 15 günde bir çıkarılan derginin İmtiyaz Sahibi M. Nuri Karakoyun tarafından yapılan yazılı açıklamada, son altı ay içerisinde çıkardıkları tüm Kürtçe yayınların OHAL'e girişinin engellendiği bildirildi.

Tuncelililer Derneği'nin yayın organı olarak çıkan Dersim dergisinin Tunceli'de dağıtılması Tunceli Valiliğinin 18.01.2000 tarih 47 sayılı kararı ile 430 sayılı KHK'nın 1. Maddesi ile OHAL Kanununun 11/E maddesi gereğince Tunceli'ye girişi/dağıtılması yasaklandı.

5.2.3. Diğer Olaylar

6 Ocak günü MHP Elazığ Milletvekili Mustafa Gül, Afyon'da aşırı hız nedeniyle kendisine ceza kesmek isteyen trafik polisleriyle tartışmasını görüntüleyen gazetecilere saldırdı. Olayda CHA kameramanı Mesut Mercan'ın kamerası kırıldı.

Akit gazetesinin İstanbul'daki merkez binasına, 10 Ocak günü saat 01.00 sıralarında plakası belirlenemeyen bir araçtan uzun namlulu silahlarla ateş açıldı. Saldırıda yönetim biriminin bulunduğu 3. katın bir üst katına isabet eden kurşunlar, camların kırılmasına neden olurken, olayın ardından otomobille kaçan saldırganların, uzun namlulu "Kalaşnikof" marka bir silahı ve bir çift eldiveni de olay yerinde bıraktıkları ve bina çevresinde 13 adet boş kovan bulunduğu öğrenildi.

Yeni Demokrasi Yolunda Özgür Gelecek dergisi Malatya Temsilcisi Muharrem Yiğitsoy, 12 Ocak günü gözaltına alındı.

12 Ocak günü şarkıcı Tarkan'ın İstanbul'da vereceği bir konserin provasını izlemeye çalışan gazeteciler, Mydonose Showland gece kulübünün koruma görevlileri tarafından tartaklandı. Koruma görevlileri Show TV kameramanı Mesut Gengenç'i dövdüler.

Özgür Gelecek Malatya Temsilcisi Muharrem Yiğitsoy, 12 Ocak günü gözaltına alındı.

İstanbul Güneşli'deki Hürriyet Medya Towers'a 16 Ocak günü kimlikleri belirsiz 3 kişi tarafından bomba atıldı. Saldırıdan yaklaşık 1 saat sonra sonra gazeteyi telefonla arayan bir kişi eylemi yasadışı İBDA-C örgütü adına üstlendi.

Özgür Gelecek İzmir Temsilcisi Betül Kılıçaslan, 25 Ocak günü dergi bürosuna yapılan baskında gözaltına alındı.

Kızıl Bayrak Yazışları Müdürü İbrahim Gümüş, 3 Şubat günü derginin İstanbul'daki merkezine gelen polisler tarafından gözaltına alındı.

1999 yılı Aralık ayında Antakya'da tutuklanan Yaşadığımız Vatan dergisi muhabiri Leyla Ayçıl'ın, cezaevinde ajanlık yapması için zorlandığı bildirildi. 7

Şubat günü İHD Antakya Şubesi'nde basın toplantısı düzenleyen tutuklu yakınları, Leyla Ayçıl'ın "avukatın geldi" denilerek koğuşundan alındığını ve gözaltındayken kendisine işkence yapan sivil polislerin yanına götürüldüğünü bildirdiler. Polislerin, Ayçıl'den serbest bırakılması karşılığında arkadaşları aleyhine ifade vermesini istedikleri öğrenildi. Polislerin, Ayçıl'ın kız kardeşini de gözaltına aldıkları öğrenildi.

Mücadelede Memur Gerçeği dergisinin Yazışları Müdürü Sema Günay, 28 Şubat gecesi İstanbul'da evine düzenlenen baskında gözaltına alındı.

Akit gazetesi Bayburt temsilcisi Alim Kıracı 28 Şubat günü Hizbullah'a yönelik operasyonlar sırasında gözaltına alındı.

Kaldıraç dergisinin Kartal'da bulunan merkez bürosu 6 Mart günü Terörle Mücadele Şubesi'ne bağlı polisler tarafından basıldı. Hiçbir gerekçe gösterilmeden yapılan baskında, büroyu dağıtan polisler, bazı dergi ve kitaplara da el koydu.

İstanbul Şişli'deki evine 6 Mart gecesi polisler tarafından yapılan baskında gözaltına alınan Alinterimiz gazetesi Yazışları Müdürü Yaşar Çamyar, 7 Mart günü "TİKB örgütüne yardım ettiği" iddiasıyla İstanbul DGM tarafından tutuklandı. Aynı gece Alinterimiz gazetesi eski Yazışları Müdürü Gülseren Yeşiloğlu da İstanbul DGM'nin tutuklama kararı nedeniyle gözaltına alındı.

Şanlıurfa'da 7 Mart günü gözaltına alınan Özgür Halk dergisi çalışanı Mahmut Yıldırım da 9 Mart günü serbest bırakıldı.

Yaşadığımız Vatan dergisinin İstanbul Çağaloğlu'ndaki merkezine 9 Mart günü polisler tarafından düzenlenen baskında, dergi çalışanları Lütfiye Aygün, Derya Duman, Volga Cıvak, Şevket Dalboy, Sevilay Çalışkan, Halil Çelik, İbrahim Bozçelik, Özgül Emre, Selma Kubat, Özlem Kütük, Nazmi Saz ve soyadı öğrenilemeyen Sultan adlı dergi çalışanları gözaltına alındı. Avukat Metin Narin, polislerin bürodaki eşyalara zarar verdiklerini bildirdi. Aynı gün Devrimci Gençlik dergisinin bürosuna düzenlenen baskında da Nergis Sarı ve Övünç Bilgin adlı dergi çalışanları gözaltına alındı.

Devrimci Demokrasi gazetesi 10 Mart günü siyasi şubeye bağlı polisler tarafından basıldı. Gazete tarafından yapılan açıklamada polislerin büroyu talan ettiği, arşivde bulunan resim ve gazetelere el koyduğu bildirildi. Baskında ayrıca gazetenin Yazışları Müdürü Özlem Yunç, Genel Yayın Yönetmeni Murat Kahraman ve gazete çalışanlarından Ertaç Öztürk, Ali Doğan, Turabi Yazar, Heval Demir ve misafir Hasan Yengi'nin de gözaltına alınarak Beyazıt İlçe Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldükleri bildirildi.

Kapatılan Yeni Politika gazetesinin sahibi Necati Taniyan 30 Mart günü İstanbul Atatürk

Havalimanı'nda gözaltına alındı. Aynı gün serbest bırakılıp yeniden gözaltına alınan Taniyan 3 Nisan günü çıkarıldığı İstanbul DGM tarafından serbest bırakıldı. Taniyan'ın İstanbul DGM tarafından verilen mahkumiyet kararlarının "Basın cezalarının 3 yıl boyunca ertelenmesini öngören yasa" gereğince düşmesine rağmen Emniyet Genel Müdürlüğü bilgisayar kayıtlarına işlenmemesi nedeniyle gözaltına alındığı öğrenildi.

Odak dergisinin Aksaray'da bulunan merkez bürosu, 30 Mart günü polis tarafından basıldı. Büroda bulunanlar kimlik kontrolünden geçirildi.

Kocaeli Sendikalar Birliği'nin (KSB) 1 Nisan günü İzmit'te düzenlediği mitingde gözaltına alınan Alinterimiz gazetesi muhabiri Ayfer Kaplan'ın gözaltında yoğun işkenceye maruz kaldığı bildirildi. (Bkz. Kişi Güvenliği)

Alinteri gazetesi muhabirlerden Ayça Taşkaya, Sakine Yalçın ve Manolya Gültekin ile Özgür Barikat dergisi çalışanı Seval Uzun, "Devrimci Tutsakları Sahiplenmek Geleceği Sahiplenmektir" başlıklı özel sayıyı dağıtırken gözaltına alındı.

Odak dergisinin yayını Fatih (İstanbul) 2. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından "derginin sahibi ve Yazışları Müdürü Aydın Kırılgaç'ın ikamet adresinde bulunamadığı" için Nisan ayında durduruldu.

2 Nisan günü Alinterimiz, Direniş, Mücadele Birliği, Barikat, Odak ve Özgür Gelecek imzalı "Hücreler Ölümdür" başlıklı bildiri dağıtımına müdahale eden polis Alinterimiz muhabirleri Ayca Taşkaya ve Manolya Gültekin'i, Mücadele Birliği çalışanları Şerife Tuğlu ve Beyhan Yüce'yi, Odak çalışanı Yılmaz Özdem'i ve Barikat çalışanı Betül Altındağ'ı gözaltına aldı.

Kapatılan Özgür Gündem gazetesi Yazışları Müdürü Işık Ocak Yurtçu, 5 Nisan gecesi, İstanbul Taksim'de gözaltına alındı. Işık Ocak Yurtçu'nun, daha önce hakkında verilen bazı gıyabi tutuklama kararlarının polis kayıtlarından düşülmemesi nedeniyle gözaltına alındığı öğrenildi.

5 Nisan günü İstanbul Sarıgazi'de "arabasında Özgür Halk dergisi bulunduğu" için gözaltına alınan Ahmet Bozan adlı kişi, jandarmalar tarafından dövüldüğünü ve ölüme tehdit edildiğini bildirdi. (Bkz. Kişi Güvenliği)

Özgür Halk dergisinin Batman bürosu çalışanlarından Kemal Onar 7 Nisan günü Çarşı Mahallesi'nde dergi dağıtırken gözaltına alındı. Aynı gün Onar'ın evine de baskın düzenleyen polisler evde bulunan kitap ve dergilere el koydu.

16 Nisan günü İstanbul'da Zeytinburnu semtinde 1 Mayıs afişleri asan Dayanışma gazetesi çalışanları Aynur Akkemik, Hüseyin Akçiçek ve Kadir Bat gözaltına alındı.

Kaldıraç dergisi çalışanları Yavuz Gönençer ve Ali Suat Güven, 20 Nisan günü İstanbul Aksaray'da gözaltına alındı.

Hücre tipi cezaevlerine karşı 23 Nisan günü İstanbul'da basın açıklaması yapan gazetecilere müdahale eden polisler, 15 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanlardan ikisinin Alinterimiz dergisi muhabirleri Manolya Gültekin ve Ekrem Erdem olduğu öğrenildi.

Devrim İçin Mücadele Birliği muhabiri Erbakan Yelderden 26 Nisan günü gözaltına alındı.

Alinterimiz gazetesi Gaziantep muhabirlerinden Servet Özdemir ve Mustafa Göçmen 28 Nisan günü gözaltına alındı.

İstanbul Gülsuyu semtinde 10 Mayıs günü gazete dağıtımını yaparken gözaltına alınan Neriman Şaşmaz ve Şahin Şeker adlı Atılım gazetesi dağıtımcılarının gözaltında işkence gördükleri açıklandı. Götürüldükleri Esenkent Karakolu'nda dövüldüklerini ve hakarete maruz kaldıklarını belirten Neriman Şaşmaz, Adli Tabiplikten işkence gördüğüne dair rapor aldığını söyledi. Gözaltına alındıktan bir gün sonra savcılık tarafından serbest bırakılan Şaşmaz ve Şeker hakkında "polise mukavemet etikleri" iddiasıyla dava açıldı.

Osmaniye'nin Düziçi ilçesinde Sulh Ceza Mahkemesi hakimi Mustafa Önyaş'ın komşuları ile arasında çıkan tartışma sonucunda yaralanarak hastaneye kaldırılmasını görüntülemek isteyen Doğan Haber Ajansı muhabiri Ali Gülyüz 17 Mayıs günü gözaltına alındı. Polisler Düziçi Savcısı Mustafa Turhan'ın emriyle Sabah gazetesi muhabiri Nazan Erdem ve akşam gazetesi muhabiri Mehmet Varan'ın da makinelerine ve filmlerine el koydu. Savcı ile tartışan gazeteciler gözaltına alınmakla tehdit edildi. Ali Gülyüz Osmaniye Savcısı'nın talimatıyla serbest bırakılırken, gazetecilerin fotoğraf makineleri ve filmleri de iade edildi.

2 Haziran günü Antalya'da Anavatan Partisi Diyarbakır Milletvekilleri Sebhatullah Seydaoğlu ve Nurettin Dilek'i görüntülemek isteyen Akşam gazetesi muhabiri Hakkı Sargın ve Doğan Haber Ajansı muhabiri Volkan Gürak, Seydaoğlu'nun saldırısına uğradı. Seydaoğlu tarafından dövülen Hakkı Sargın üç günlük rapor aldı.

Devrimci Demokrat gazetesi Ankara bürosu muhabirlerinden Solmaz Yılmaz'ın Haziran ayı başında gözaltına alındığı bildirildi. Gazeteden yapılan açıklamada bürolarının polis tarafından iki kez basıldığı da kaydedildi.

Atılım gazetesi muhabiri Ethem Açıkalin 13 Haziran günü Adana'da Öğrenci Seçme Sınavına ilişkin uygulamaları protesto etmek ve parasız eğitim uygulamasının gerçekleştirilmesi talebi yapılan gösteride 7 kişi ile birlikte dövülerek gözaltına alındı. Açıkalin aynı gün serbest bırakıldı.

Haftalık Roja Teze gazetesine, 6. sayıda yayınlanan "Köhne Düzen ve Kürtler" başlıklı bir yazıda, "Türkiye Cumhuriyeti devletinin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmaya yönelik" propaganda yapıldığı iddiasıyla verilen 15 günlük kapatma cezası 15 Haziran günü Yargıtay 9. Ceza Dairesi tarafından onaylandı.

Bağcılar Cumhuriyet Başsavcılığı, Akit gazetesi yöneticileri hakkında, Adalet Bakanlığı'nın yazısı üzerine, eski Deniz Kuvvetleri Komutanı Emekli Oramiral Güven Erkaya'nın vefatının ardından gazetesinin 25 Haziran tarihli sayısındaki "Hakkımızı Helal Etmiyoruz" ve 26 Haziran tarihli sayısındaki "Rantçılar Üzülüyor" başlığı altında yayımlanan haber ve yazılarla ilgili olarak soruşturma başlattı. Ayrıca gazete 28 Haziran tarihli nüshasında yer alan "İmam Hatiplerin kökünün kazınmasına, Kur'an kurslarına kilit vurulmasına, binlerce öğrencinin başörtülü diye okuldan atılmasına sebep olanlara hakkımızı helal etmeliyiz... Hata etmişiz!" şeklindeki ifadeler nedeniyle İstanbul DGM tarafından "Halkı, sınıf, ırk, din, mezhep veya bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik edildiği" gerekçesiyle toplatıldı.

20 Haziran günü Şanlıurfa'ya giden Başbakan Bülent Ecevit'i görüntülemek isteyen gazetecilere polis sert bir şekilde müdahale etti. DHA muhabirleri Bülent Okutan, Ramazan Yavuz ve Star muhabiri Kadir Çelikcan polislerin sert engellemeleriyle karşılaşırken, Show TV kameramanı Hikmet Tekemen, bir grup polisin tekmeli tokatlı saldırısına maruz kaldı. Tekemen'in üstündeki giysiler yırtıldı.

Cezaevlerinde 1996 yılında 12 kişinin ölümüyle sonuçlanan ölüm orucu eylemi nedeniyle, 15 Temmuz 1996 tarihinde İstanbul Çağaloğlu'nda düzenlenen bir gösteri sırasında tutuklu yakınlarını ve eylemi izleyen gazetecileri TGC binasına girerek döven polislerden üçünün yargılanmasına 2000 yılında devam edildi. İstanbul 12. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülen davada Zeki Eşiyok, Zafer Dursun ve Fırat Arıkan adlı polislerin "görevi kötüye kullanmak" suçundan 6 ayla 3 yıl arasında hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyor. Tutuksuz yargılanan polislerin duruşmalarına katılmadığı dava 2000 yılında sonuçlanmadı.

Fransız Arte TV adına Avrupa Birliği'ne üye ve aday ülkelerin tanıtımı için hazırlanan belgeselin Türkiye bölümünü çeken Case Productions'un elemanları Esen Işık, Durul Gür, Celal Çimen, Özgür Gülbir 3 Ağustos günü Beyoğlu'ndaki Mezopotamya Kültür Merkezi'ne polis tarafından yapılan baskında 22 kişiyle birlikte gözaltına alındı. Case Productions ekibi aynı gün akşam saatlerinde serbest bırakıldı.

Devrimci Demokrasi gazetesi muhabiri Tuncay Sezgin Ağustos ayında haber yapmak üzere gittiği Kartal Adliyesi'nde gözaltına alındı. Sezgin ifadesi alındıktan sonra serbest bırakıldı.

Atılım gazetesi Gaziantep temsilcisi Erdal Gülmüş 15 Ağustos günü gözaltına alındı.

Yaşadığımız Vatan gazetesi muhabiri Hakan Dana 20 Ağustos günü gözaltına alındı.

20 Ağustos günü F tipi cezaevleri uygulamasını protesto etmek amacıyla Kartal ve Maltepe Demokrasi Platformu tarafından Kartal Meydanı'nda yapılan basın açıklaması sırasında Yaşamda Atılım gazetesi muhabiri Nuran Doğan ve Atılım gazetesi Çalışanı Neriman Şaşmaz diğer eylemcilerle birlikte gözaltına alındı. Doğan gözaltında işkence gördüğünü açıkladı. (Bkz. Kişi Güvenliği)

23 Ağustos günü Alinterimiz ve Atılım büroları basılarak yayınlara el konulurken çalışanlar tehdit ve hakaretlere maruz kaldılar.

Duvarların Ardındaki Özgürlükler Haber Bülteni çalışanları Aysel Tırak, Fırat Demirel, Ramazan Yakut 26 Ağustos günü İstanbul Ümraniye'de bulunan bürolarının çıkışında gözaltına alındılar. Bülten çalışanlarının yanısıra büroda bulunan 5 kişinin de gözaltına alındığı öğrenildi.

Yaşadığımız Vatan dergisi Ankara Temsilciliğine 30 Ağustos günü polisler tarafından baskın düzenlendi. Baskında derginin Ankara Büro Temsilcisi Esra Özkan'ın da aralarında bulunduğu beş kişinin gözaltına alındığı öğrenildi.

Özgür Gelecek gazetesi muhabiri Derya Binay 30 Eylül günü İstanbul Galata Kulesinde tutuklu yakınlarının eylemini izlerken 8 tutuklu yakını ile birlikte gözaltına alındı. Binay 1 Ekim günü tutuklanarak Ümraniye cezaevine gönderildi.

Elazığ'da 30 Eylül günü gözaltına alınan Devrimci Demokrasi gazetesi çalışanı Zeynel Engin, çıkarıldığı mahkeme tarafından tutuklandı. Daha önce Partizan Sesi ve Halkın Günlüğü gazetelerinin Yazışları Müdürlüğünü yaptığı öğrenilen Engin önce Elazığ cezaevine daha sonra da Malatya cezaevine kondu. Malatya DGM'de "yasadışı örgüte yardım ve yataklık ettiği" iddiasıyla yargılanan Engin 7 Kasım günü serbest bırakıldı.

Özgür Halk dergisi Şanlıurfa Bürosu Emniyet Müdürlüğü'ne bağlı Güvenlik Şube polisleri tarafından 5442 Sayılı İl İdaresi Kanununun 11/C maddesi ve temsilcinin olmayışı gerekçe gösterilerek 13 Ekim günü kapatıldı.

Yaşadığımız Vatan dergisinin İstanbul Çağaloğlu'nda bulunan merkezi 31 Ekim günü polisler tarafından basıldı. Dergide bulunanların kapıları açmaması üzerine polisler büroya kapıları kırarak ve bir duvarı da balyozla delerek girdiler. Bürodaki eşyaları tahrip eden polisler, dergi çalışanlarını ve baskına karşı dergi çalışanlarını desteklemek için gelen yaklaşık 30 kişiyi gözaltına aldı.

“Ta” adlı Kürtçe oyunun galasının yapıldığı Mezopotamya Kültür Merkezi’ne 17 Kasım günü düzenlenen baskında gözaltına alınan Jiyana Rewşen dergisi Yazışleri Müdürü Rahman Çelik, 30 Kasım günü İstanbul DGM tarafından tutuklandı.

22 Kasım günü Anayasa Mahkemesi’nde yapılan yemin törenini izleyen TGRT televizyonu kameramanlarından Şakir Aksu Ankara Emniyet Müdürlüğü Devlet Büyüklerini Koruma Şubesi’nde görevli Mustafa Topaloğlu adlı polis memuru tarafından dövülerek gözaltına alındı. Şakir Aksu, Yıldızevler Karakolu’na götürüldü. Olaydan sonra TGRT yöneticilerini arayan Emniyet Genel Müdürü Turan Genç’in “Polis hakkında soruşturma açtırdım, açığa alıracam” dediği öğrenildi.

Özgür Halk dergisi çalışanı Mehmet Emin Duman 25 Kasım günü HADEP Yüreğir ve Seyhan ilçe örgütlerine düzenlenen baskınlarda birçok parti yöneticisi ve üyesi ile birlikte gözaltına alındı. Duman aynı gün serbest bırakıldı.

Malatya Valiliği, 1 Aralık günü düzenlenen iş bırakma eylemi öncesinde yerel basın-yayın organlarını, iş bırakma eylemi ile ilgili haber yapılmaması konusunda uyardı. Valilik’ten gönderilen yazıda, eylemlerle ilgili haber yapmanın “Topluma Şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevk etme” anlamı taşıyacağını ve bunun “suç” olduğu belirtildi. Malatya’daki yerel sendika yöneticileriyle bir açık oturum programı yapacağını duyuran yerel Güneş TV yazı nedeniyle programı yayından kaldırmak zorunda kaldı.

Kızıl Bayrak dergisi Antakya bürosu çalışanları Ziya Nihadioğlu ve Abdullah Lif, 9 Aralık günü tutuklandı.

10 Aralık günü İstanbul Okmeydanı’nda afiş asan 4 kişiye polisin ateş açması sonucu çıkan çatışma sırasında görüntü almak isteyen İnterstar televizyonu muhabiri Muharrem Çağlar ve BRT muhabiri Boğaçhan Kaplan, sivil polislerin saldırısına uğradılar. Çağlar, kafasına aldığı yumruk darbeleri sonucu baygınlık geçirdi. Kaplan ise elmacık kemiğine yediği dipçik darbesiyle hafif yaralandı. Olayda Özkan Tekin (21) öldü, Şükrü Yıldız (18) ve Fatih Buğrul (Barbul-26) adlı kişiler de yaralandı. (Bkz. Yaşam Hakkı)

İnterstar kameramanı Ertuğrul Uzunoğulları ve Milliyet gazetesi muhabiri Veysi Şahin 12 Aralık günü İstanbul Gazi Mahallesinde öldürülen iki polis memuru için yapılan yürüyüşü görüntülemek isterken polisler tarafından dövüldü.

13 Aralık günü Ankara Güvenpark’ta Adalet Bakanlığı’na yürümek isteyen tutuklu yakınlarına müdahale eden polisi izleyen Kanal D kameramanı Ali Berber, Cumhuriyet gazetesi muhabiri Serdar Özsoy ile Yeni Evrensel gazetesi muhabiri Jülide Kalıcı da cop ve tekmelerle saldırıya uğradı.

5.2.4. Tutuklu ve Hükümlü Gazeteciler

TİHV’in derlediği bilgilere göre 2000 yılında en az 17 gazeteci tutuklandı. Bu gazetecilerin adları ve çalıştıkları yayın kuruluşları şöyle:

Numan Altıntaş, Özgür Bakış gazetesi (Tutuklanma tarihi: 26 Şubat 2000)

Kazım Aslan, Özgür Bakış gazetesi İzmir Temsilcisi (3 Mayıs 2000)

Seyit Karabaş, Azadiya Welat gazetesi Genel Müdürü (13 Aralık 2000)

Suat Özalp, Azadiya Welat gazetesi Diyarbakır Temsilcisi (13 Aralık 2000)

Sönmez Palabıyık, Demokrat Baykan gazetesi Yazışleri Müdürü (12 Ekim 2000)

Erhan Palabıyık, Demokrat Baykan gazetesi sahibi (12 Ekim 2000)

Doğan Tolu, Türkmen gazetesi Genel Yayın Yönetmeni (9 Eylül 2000)

Gülşay Arslan, Asi gazetesi Genel Yayın Yönetmeni (9 Eylül 2000)

Süleyman Özalp, Asi gazetesi çalışanı (9 Eylül 2000)

Gültekin Arslan, Asi gazetesi çalışanı (9 Eylül 2000)

Karip Polat, Türkmen ve Asi gazetelerinin sahibi (9 Eylül 2000)

Rahman Çelik, Jiyana Rewşen dergisi Yazışleri Müdürü (17 Kasım 2000)

Ziya Nihadioğlu, Kızıl Bayrak dergisi Antakya bürosu (9 Aralık 2000)

Abdullah Lif, Kızıl Bayrak dergisi Antakya bürosu (9 Aralık 2000)

Zeynel Engin, Devrimci Demokrasi gazetesi çalışanı (2 Ekim 2000)

Yaşar Çamyar, Alinterimiz gazetesi Yazışleri Müdürü (7 Mart 2000)

Derya Binay, Özgür Gelecek muhabiri (30 Eylül 2000)

İçişleri Bakanı Saadettin Tantın, Fazilet Partisi Rize Milletvekili Prof.Dr.Mehmet Bekaroğlu’nun verdiği bir yazılı soru önergesini yanıtlarken, “1 Ocak 1999 ve 3 Mayıs 2000 tarihleri arasında Emniyet Genel Müdürlüğü birimlerinin 65, jandarmanın ise yedi gazeteciyi gözaltına aldığı, 3 Mayıs 2000 tarihi itibarıyla 43 gazetecinin hapisteye bulunduğunu, bunlardan 17’sinin tutuklu, diğerlerinin hükümlü olarak ceza ve tutukluveinde olduklarını” bildirdi. Tantın, polis tarafından gözaltına alınan gazetecilere kötü muamelede bulunduğu ya da işkence yapıldığı yapılmadığı ile ilgili olarak da bu konuya ilişkin istatistiki bilgi olmadığını belirtti.

Basın Konseyi Başkanı Oktay Ekşi 24 Temmuz günü yaptığı açıklamada Basın Konseyi'ne göre "gazetecilik" işlevi nedeniyle hapsedilmiş ya da tutuklanmış olduğu ileri sürülebilecek kişi sayısının Bakanın açıkladığı gibi 43 değil 4 (Ramazan Yılmaz, Muharrem Karademir, Mustafa Benli, Tülin Soyhan) olduğunu belirtti.

Oktay Ekşi açıklamasında ayrıca bazı mahkumların durumlarıyla ilgili bilgilerin de yetersiz olduğunu, gerçekte "gazetecilik işleviyle ilgili bir nedenle" hapsedildiği halde bunu yargıya kabul ettiremeyip başka bir suç işlemiş gibi hapis cezası alanların bulunduğu kuşku oldukları isimleri şöyle sıraladı: Abdurrahman Kırmızıtoprak, Ali Rıza Demir, Asiye Zeybek Güzel, Aynur Cihan Alak, Burhan Gardaş, Çetin Aydemir, Devrim Demir, Fatma Harman, Fatma Hülya Tamgan, Hasan Hüseyin Ebem (Erdem), Hamit Baldemir, İbrahim Çiçek, Kazım Albayrak, Kemal Evcimen, Mehmet Bahri Kurt, Mehmet Tari, Mehmet Yaman, Meral Kızır, Nurettin Şirin, Ömer Yıldırım, Sadık Çelik, Serdar Gelir, Sezgin Çelik, Süleyman Altun, Şengül Akkurt, Uğur Türkmen, Veysel Eroğlu, Yalçın Küçük.

Sınır Tanımayan Gazeteciler Örgütü (RSF) tarafından Aralık ayında yapılan açıklamada ise kendilerine göre dört gazetecinin (Hepileri gazetesi yazarı Yalçın Küçük, Özgür Gündem gazetesi temsilcisi Hasan Özgün, Atılım gazetesi muhabiri Asiye Zeybek Güzel ve Selam gazetesi yazarı Nureddin Şirin) cezaevinde bulunduğunu belirterek "Diğer 65 gazetecinin ise, meslekleri nedeniyle mi, yoksa düşüncelerinden dolayı mı cezaevinde buldukları tam olarak bilinmiyor" dedi.

Uluslararası Gazetecileri Koruma Komitesi'nin (CPI) 2000 yılı raporunda ise hapisteki gazeteci sayısı en az 14 olarak verildi.

5.2.5. Toplatılan Yayınlar

2000 yılında da muhalif basın yayın organları üzerinde yoğunlaşan toplatma kararları devam etti. İçişleri Bakanlığından yapılan açıklamaya⁵ göre 2000 yılında adli makamlarca bin 565 adet çeşitli yayın hakkında toplatma kararı verildi. Muhalif basın yayın organları üzerinde yoğunlaşan toplatma kararları çoğunlukla bölücülük propagandası ve yasadışı örgüt propagandasını düzenleyen maddeler uyarınca alındı. 14 Aralık günü İstanbul 4 No'lu DGM'nin, "Yazılı, sesli ve görsel basın-yayın organlarında ve F Tipi cezaevleriyle ilgili olarak yayın yapılmasını yasaklamasının ardından" bu konuda yazılmış haber ve makaleler gerekçe gösterilerek toplatma cezaları verildi. F tipi cezaevleri ve 19 Aralık cezaevi operasyonu hakkında yapılan haberler başta TCY'nin 159., 168., 169., 312. ve 8. maddelerinin ihlali kapsamında değerlendirilerek, bu haberlere yer veren gazete ve dergiler toplatıldı; yazarları müdürleri ve yazarlar hakkında aynı maddeler uyarınca davalar açıldı. Bazı yerel basın

kuruluşları da F Tipi Cezaevleri ve operasyonlar ilgili yayın yasağına uymadıkları gerekçesiyle çeşitli yaptırımlarla karşılaştılar.

Örneğin Çorum'da yayımlanan 5 gazete hakkında, F Tipi cezaevleri ve ölüm oruçlarıyla ilgili İHD'nin açıklamalarını ve eylemlerini haberleştirdikleri gerekçesiyle 23 Aralık günü toplatma kararı verildi. Çorum 1. Sulh Ceza Mahkemesi, İstanbul 4 No'lu DGM'nin yayın yasağına dayanarak, Çorum Haber ve Çorum Gündem gazetelerinin 18, 20, Çorum Hâkimiyet gazetesinin 18, Merhaba gazetesinin 18, 19, 20, Dost Haber gazetesinin 16, 18, 20 Aralık 2000 tarihli sayıları hakkında toplatma kararı verdi.

5.2.6. Radyo Televizyon Üst Kurulu (RTÜK)

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu'nun 22 Aralık tarihli basın bildirisinde verilen bilgiye göre kurul tarafından 2000 yılı içinde radyo ve televizyonlara toplam 223 uyarı cezası verildi, yayınlar 4 bin 832 gün süreyle durduruldu. Basın bildirisinde ayrıca Kurulun 1994 yılından bu yana toplam 11 bin 430 gün yayın durdurma cezası verdiği ve bunun 8 bin 321 günü bölücü nitelikte yayın yapan kuruluşlara uygulandığı, irticai nitelikte yayın yapan kuruluşların ise 2 bin 362 gün kapatıldığı bilgisi yer aldı.

Yine aynı açıklamaya göre RTÜK'ün 2000 yılında aldığı kararları hakkında 118 dava açıldı. Üst Kurul aleyhine açılan davalardan, yayın ihlalleri ile ilgili davaların yüzde 95-96, düzeltme ve cevap haklarına ait davaların yüzde 99, suç duyurularına ait davaların yüzde 90-95, çeşitli davaların yüzde 90'ı Üst Kurul lehine sonuçlandı.

RTÜK'ün yıl içinde en çok tepki alan kararlarından biri CNN Türk televizyonuna verdiği bir günlük yayın durdurma cezası idi. 13 Ocak günü yayınlanan 32. Gün programında program sunucusu Mehmet Ali Birand'ın konuklarına yönelttiği "Öcalan bundan sonra Mandela'laşacak mı?" sorusu nedeniyle Üst Kurul 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanununun 4. maddesinin "Türkiye Cumhuriyeti'nin varlık ve bağımsızlığına, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne aykırı yayın yapılamayacağı" ilkesine ilişkin (a) bendini ihlal ettiği gerekçesiyle bir gün yayın durdurma cezası verdi. Kapatma kararı Associated Press ve Reuters gibi ajanslardan haber olarak verilirken pek çok televizyon kuruluşu, gazeteci ve yazarın yanı sıra siyasi partilerin temsilcileri de kararı protesto eden açıklamalar yaptılar.

RTÜK karara gelen tepki üzerine 24 Şubat günü yaptığı açıklamada "Yayıncının özgürlük savaşçısı Mandela ile bir bebek katili teröristi özdeşleştirmesi, devletimizin uluslararası arenada haklı olarak

⁵ Açıklama İstanbul Milletvekili Emre Kocaoğlu'nun verdiği soru öngesine 11.02.2002 tarihinde İçişleri Bakanı Rüştü Kazım Yücelen tarafından yanıt olarak gönderilen metinden alınmıştır.

savunduğu tüm argümanları zedeleyici, katledilmiş onbinlerce insanın yakınlarını tahrik edici, terör hareketinin iç ve dış destekçilerine cesaret verici nitelikte bulunmuştur” görüşünü savunarak Mandela ile Öcalan’ın özdeşleştirilmesiyle “neredeyse terör örgütünün siyasallaşma çabalarına alet olunmuştur” ifadesine yer verdi.

13 Aralık günü RTÜK’ten yapılan yazılı bir açıklamayla yayın kuruluşları F Tipi cezaevlerini protesto eylemlerine ilişkin haberler konusunda uyarıldı. Açıklamada şunlar kaydedildi:

“Bilindiği gibi terör örgütlerinin amacı, ölüm orucu ve benzeri eylemlerle kamuoyunun dikkatini çekmek, kendilerine prestij sağlayarak taraftar toplamak, örgütün korkutma, sindirme ve yıldırma gücünü ispata çalışmak ve devleti güçsüz, zaaf içinde göstererek otorite boşluğu yaratmaktır. Amacı ve hedefi, kamu otoritesini yok etmeye, cezaevlerindeki yönetimin kamu görevlilerinde değil, kendi militanlarında olduğunu göstermeye yönelik olan ve terör örgütüne planlanıp uygulamaya konulan ölüm orucu ve benzer eylemlerin, bazı görsel ve işitsel medyada gereğinden fazla yer alması ve haber kurgusunun da devleti güçsüz, zamanında önlem alamayan ve kararlarının meşruiyeti tartışılan bir tarzda düzenlenmesinin, 3984 Sayılı Yasa’nın temel sistematiğini oluşturan ‘yayınların kamu hizmeti anlayışıyla yapılması’ ilkesine ve 4422 Sayılı Çıkar Amaçlı Suç Örgütleriyle Mücadele Yasası’na aykırı olduğu görülmektedir. Söz konusu yayınlar, Üst Kurulumuzca kesintisiz olarak izlenip değerlendirilmektedir. Görsel ve işitsel medya kuruluşlarımızın, haber, yorum ve görüntü sunumlarında 3984 Sayılı Yasa hükümlerine ve yürürlükteki diğer kanunlara uygun davranmaları özel ve öncelikli bir önem taşımaktadır.”

RTÜK tarafından 2000 yılında 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkındaki Kanunun “Toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevkeden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkan verilmemesine” ilişkin (g) bendinin ihlal edildiği gerekçesiyle toplam 2798 gün olmak üzere 27 kez yayın durdurma ve 28 kez uyarı cezası, “Kişi ya da kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağılayıcı veya iftira niteliği taşıyan yayın yasaklarına” ilişkin (j) bendi gerekçesiyle toplam 240 gün olmak üzere 20 kez yayın durdurma ve 22 kez uyarı cezası, “Türkiye Cumhuriyetinin varlık ve bağımsızlığına, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne” aykırı yayın yapılamayacağına ilişkin (a) bendini ihlal gerekçesiyle toplam 418 gün olmak üzere 5 kez yayın durdurma ve 9 kez uyarı cezası verildi.

RTÜK tarafından 2000 yılında haklarında uzun süreli yayın durdurma cezası verilen radyo ve televizyon kanallarından bazıları şöyle:

Özgür Radyo

İstanbul’da yayın yapan Özgür Radyo’nun yayını 1 Mayıs günü Gökkuşluğu programında yayınlanan Avusturya İşçi Marşı’nın sözleri nedeniyle 31 Temmuz gününden itibaren 1 yıl süreyle durduruldu. RTÜK 25 Haziran günü yaptığı toplantıda marşta geçen “Hazırladık kanlı kavgaya / Başta bayrağımız sosyalizm / Bayrağını yükselt, daha daha yükselt / Yükselt bayrağın yukarı / Bugüne vuralım, yarını kuralım / Kaldıralım sınıfları” sözlerinin 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanununun 4. maddesinin “Toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevkeden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkan verilmemesi” ne ilişkin (g) bendini ihlal ettiğine karar verdi.

Özgür Radyo, RTÜK’e başvurarak karar düzeltme isteminde bulundu. Radyonun başvurusunda kapatmaya neden olan marşın Kızılırmak’ın “Gidenlerin Ardından” adlı kasette yer aldığını ve kasetin halen piyasada satılmakta olduğu belirtildi. Özgür Radyo 18 Şubat 1999 tarihinde de 1 yıl kapatma cezası almıştı.

Özgür Radyo’nun karar hakkındaki yürütmenin durdurulması istemi Ankara 3. İdare Mahkemesi tarafından reddedildi.

Kapatma kararının ardından RTÜK’ün Özgür Radyo Genel Yayın Koordinatörü Füsün Erdoğan ve programın sunucusu Seher Karadeniz hakkında suç duyurusunda bulunması üzerine İstanbul DGM Savcılığında soruşturma açıldı. Soruşturma Ekim ayında takipsizlikle sonuçlandı.

RTÜK 23 Ağustos günü aldığı bir kararla yine aynı maddenin ihlal edildiği gerekçesiyle Özgür Radyo’ya bir yıl daha yayın durdurma cezası verdi. Cezaya gerekçe olarak bu kez radyoda 9 Temmuz günü yayınlanan kitap tanıtım programı “Önsöz”de çalınan Grup Kızılırmak’ın “Gidenlerin Ardından” kasedinde yer alan “Oğul Oğul” adlı parçası gösterildi.

Aralık ayında Özgür Radyo 24 Temmuz günü yayınlanan bir programda KKTC Cumhurbaşkanı Rauf Denktaş’ı eleştiren yayını nedeniyle 3984 Sayılı yasanın “Kişi ya da kuruluşları eleştiri sınırları ötesinde küçük düşürücü, aşağılayıcı veya iftira niteliği taşıyan yayın yapılamayacağı” ilkesinin ihlal edildiği gerekçesiyle 180 gün daha yayın durdurma cezası aldı. RTÜK’ten yapılan yazılı açıklamada programda Denktaş hakkında “KKTC’deki otellerde büyük hisseleri bulunduğu, adadaki gayrimenkullerin, malvarlıklarının önemli bölümünün Denktaş ailesine ait olduğu ve adadaki fuhuşun rantını Denktaş ailesinin yediği” yolunda ifadeler kullanıldığı belirtildi.

Demokrat Radyo

RTÜK 5, 6 Ocak günlerinde yaptığı toplantılarda İzmir’de yayın yapan Demokrat Radyo’ya 3984 Sayılı

Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunun 4. maddesinin "Türkiye Cumhuriyetinin varlık ve bağımsızlığına, Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne" aykırı yayın yapılmamasına ilişkin (a) bendini ihlal ettiği gerekçesiyle 30 gün, 9 Şubat, 22 Mart ve 12 Nisan günlerinde yaptığı toplantılarda "Toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevkeden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkan verilmemesi" ne ilişkin (g) bendini ihlal ettiği gerekçesiyle 365'er gün ve 15 gün olmak üzere toplam 775 gün süreyle yayın durdurma cezası verdi.

Medya FM

RTÜK 5, 6 Ocak ve 12 Nisan günlerinde yaptığı toplantılarda Şanlıurfa'da yayın yapan Medya FM'e 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunun 4. maddesinin "Toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevkeden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkan verilmemesi" ne ilişkin (g) bendini ihlal ettiği gerekçesiyle toplam 545 gün süreyle yayın durdurma cezası verdi.

Antalya FM

RTÜK 12 Nisan günü yaptığı toplantıda Antalya FM hakkında 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunun 4. maddesinin "Türkiye Cumhuriyetinin varlık ve bağımsızlığına, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğüne" ilişkin (a) bendini ihlal ettiği gerekçesiyle 365 gün süreyle yayın durdurma cezası verdi.

Mesaj FM

RTÜK 5, 6 Ocak günlerinde yaptığı toplantılarda Kocaeli'de yayın yapan Mesaj FM hakkında 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunun 4. maddesinin "Toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevkeden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkan verilmemesi" ne ilişkin (g) bendini ihlal ettiği gerekçesiyle 365 gün süreyle yayın durdurma cezası verdi.

Seher FM

RTÜK 5, 6 Ocak günlerinde yaptığı toplantılarda Van'da yayın yapan Seher FM hakkında 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunun 4. maddesinin "Toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevkeden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkan verilmemesi" ne ilişkin (g) bendini ihlal ettiği gerekçesiyle 180 gün süreyle yayın durdurma cezası verdi.

Radyo Umut

RTÜK 26 Temmuz günü yaptığı toplantıda Antalya'da yayın yapan Radyo Umut hakkında 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında

Kanunun 4. maddesinin "Toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevkeden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkan verilmemesi" ne ilişkin (g) bendini ihlal ettiği gerekçesiyle 90 gün süreyle yayın durdurma cezası verdi.

Radyo Arkadaş

RTÜK 7 Aralık günü yaptığı toplantıda Adana'da yayın yapan Radyo Arkadaş hakkında 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunun 4. maddesinin "Toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevkeden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkan verilmemesi" ne ilişkin (g) bendini ihlal ettiği gerekçesiyle 180 gün süreyle yayın durdurma cezası verdi. Karara gerekçe olarak radyonun 15.8.2000 tarihinde yayınladığı "İstekler" programı içinde Grup Yorum'un seslendirdiği "Cemo" şarkısı gösterildi.

Radyo Nur

RTÜK 7 Aralık günü yaptığı toplantıda İstanbul'da yayın yapan Radyo Nur hakkında 3 Ekim günü yayınlanan "Hadisi Şerifler" adlı programda yer alan bazı ifadelerde 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunun 4. maddesinin "Anayasanın Genel Esaslar kısmında yer alan ilkelere, demokratik kurallara ve kişi haklarına" ilişkin (c) bendinin ihlal edildiği gerekçesiyle 180 gün süreyle yayın durdurma cezası verdi.

Mihr TV

RTÜK 12 Nisan günü yaptığı toplantıda Denizli'de yayın yapan Mihr TV hakkında 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunun 4. maddesinin "insanların ırk, cinsiyet, sosyal sınıf veya din" inançları dolayısıyla hiçbir şekilde kınanmamasına" ilişkin (f) bendini ihlal ettiği gerekçesiyle 365 gün yayın durdurma cezası verdi.

Özel FM

RTÜK 5, 6 Ocak ve 6 Aralık günlerinde yaptığı toplantılarında İstanbul'da yayın yapan Özel FM hakkında 3984 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunun 4. maddesinin "Toplumu şiddet, terör ve etnik ayrımcılığa sevkeden ve toplumda nefret duyguları oluşturacak yayınlara imkan verilmemesi" ne ilişkin (g) bendini ihlal ettiği gerekçesiyle toplam 150 gün süreyle yayın durdurma cezası verdi.

Can TV

RTÜK tarafından bir haber programında Kürtçe yayın yaptığı gerekçesiyle kapatılan Diyarbakır'da yayın yapan Can TV'nin, karara karşı açtığı dava, Kasım ayında Danıştay'da sonuçlandı. İdare Mahkemesi'nin verdiği kararı bozan Danıştay 10. Dairesi'nin kararında, Diyarbakır Valiliği ve Emniyet Müdürlüğü

tarafından RTÜK'e yapılan başvuruda "Can TV'nin sık sık Kürtçe müzik parçalarına yer verdiği ve canlı bağlantı sırasında çeşitli röportajların Kürtçe yapıldığı gerekçesiyle gereğinin yapılmasının istendiği" vurgulandı. Danıştay'ın bozma kararında, Can TV'nin Türkçe hazırlanıp sunulan bir program içinde önemli bir yer tutmayacak ölçüde Türkçe dışında bir dille yapılmış röportaja yer verdiği, bunun radyo ve televizyon yayınlarının Türkçe yapılması ilkesine aykırılık oluşturmadığı belirtildi.

6. TOPLANTI ve GÖSTERİ ÖZGÜRLÜĞÜ

8 Mart Dünya Kadınlar Günü

8 Mart Dünya Kadınlar Günü nedeniyle düzenlenmesi planlanan çeşitli etkinlikler yasaklandı. Van Valiliği, Van Kadın Demokrasi Platformu tarafından miting için yapılan başvuruya, Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası ile Olağanüstü Hal Bölge Yasası'nı gerekçe göstererek izin vermedi. Şanlıurfa'da ve Tunceli'de KESK tarafından 4 Mart günü yapılması planlanan panellere de valilikler tarafından izin verilmedi. HADEP Kadın Komisyonu tarafından hazırlanan "Kadınlara Özgürlük, Dünyaya Barış, Yaşasın 8 Mart" yazılı afişler de Şanlıurfa Sulh Ceza Mahkemesi tarafından toplatıldı. Gaziantep'te HADEP Kadın Komisyonu'nun 5 Mart günü düzenlemeyi planladığı etkinliğe izin verilmedi.

8 Mart Dünya Kadınlar Günü nedeniyle Diyarbakır, Tunceli, Siirt'te düzenlenmek istenen mitingler Valilikler tarafından yasaklandı.

Gaziantep'te Demokratik Kadın Platformu tarafından düzenlenen basın açıklamasından önce Enerji Yapı-Yol-Sen Şube Başkanı Turgut Darıcı, polisler tarafından gerekçe gösterilmeden gözaltına alındı. Basın açıklamasından sonra da, metni okuyan SES üyesi Serpil Dağdemir gözaltına alındı. Konya'da Kayalı Park'ta yapılacak basın açıklamasına katılan 50 kadar kadın polisler tarafından tartaklanarak dağıtıldı.

Newroz Kutlamaları

15 Mart günü Mardin Cumhuriyet meydanında kendini yakan Abdulvahap Aksoy (30), 16 Mart günü öldü. Abdulvahap Aksoy'un annesi Halime Aksoy, oğlunun "21 Mart Newroz bayramını karşılamak için kendini yaktığını" söyledi.

16 Mart günü saat 22.00 sıralarında İstanbul'un Kartal ilçesi 2. Soğanlık caddesinde Newroz Bayramına ilişkin bildiri dağıtan üç kişi ile polisler arasında çatışma çıktığı bildirildi. Çatışmada polis aracının ön camına isabet eden bir kurşunun, bir polisin hafif yaralanmasına neden olduğu öğrenildi. Olaydan sonra gözaltına alınan Özgür Tezcan ve Tuncay Bozkurt adlı kişiler tutuklandı. Tezcan ve Bozkurt'un "TIKKO üyesi oldukları" iddia edildi.

İstanbul Valiliği, HADEP'in Şişli Abide-i Hürriyet meydanında yapmayı planladığı Newroz etkinliklerine

izin vermedi. Valilik, HADEP İl Başkanlığı tarafından düzenlenmek istenen resepsiyona da davetiyelerde "Newroz" yazıldığı gerekçesi ile izin vermedi.

Malatya'da da ÖDP, HADEP ve EMEP tarafından düzenlenecek kutlamaya "bölücülük propagandası yapılabileceği" gerekçesiyle valilik tarafından izin verilmedi. HADEP Mardin İl Örgütü'nün Valiliğe yaptığı başvuru da 6 Mart tarihli İçişleri Bakanlığı genelgesi gerekçe gösterilerek reddedildi. HADEP Kızıltepe, Nusaybin ve Derik ilçe örgütlerinin kaymakamlıklara yaptıkları başvurular aynı gerekçe ile reddedildi. HADEP Siirt İl örgütünün başvurusu ise "açık alanda izin verilmeyeceği" gerekçesiyle reddedildi. Şanlıurfa'nın Ceylanpınar ilçesindeki başvuru da Valilik kararı gerekçe gösterilerek reddedildi. Van, Şanlıurfa, Siirt, Tunceli, Hakkari, Muş, Bitlis, Kars, Iğdır, Ağrı ve Ağrı'ya bağlı Doğubeyazıt'ta da Newroz kutlamalarına izin verilmedi.

Bu arada DBP tarafından bastırılan "Newroz Özgürlüktür", "Hiç Bir Şey Özgürlükten Daha Değerli Değildir. Yaşasın Newroz" afişlerinin İstanbul Valiliği tarafından yasaklandığı bildirildi.

Ankara Valiliği ise HADEP, ÖDP, EMEP, SİP ve DBP'nin başvurusuna "Newroz Piroz Be", "Kahrolsun MİT, CIA, Yaşasın Newroz" ve "Bijî Newroz" sloganlarının atılmaması ve pankartlarının açılmaması şartıyla izin verdi.

19 Mart günü akşam saatlerinde İstanbul Küçükçekmece'nin Kanarya mahallesinde 50, Tepeüstü mahallesinde 40, Bayramtepe mahallesinde 20, İkitelli Parseller Ayazma mahallesinde 30, İnönü mahallesinde 20 ve Söğütlüçeşme'de ise 5 kişinin gözaltına alındığı bildirildi.

HADEP Maltepe (İstanbul) İlçe Örgütü, 20 Mart akşamı "Newroz hazırlığı yapıldığı" gerekçesi ile basıldı. HADEP Beyoğlu İlçe Başkanı Ali Gök'ün evine de 19 Mart akşamı baskın düzenlendiği öğrenildi.

21 Mart günü gerçekleştirilen Newroz kutlamaları birçok ilde olaysız geçti. İstanbul'da 19 Mart günü akşam saatlerinde HADEP İstanbul İl örgütü yöneticileri Şişli Abide-i Hürriyet meydanında Newroz

kutlaması yapmak amacıyla ikinci kez valiliğe yapılan başvuruya izin verilebileceğinin bildirilmesi üzerine, Kartal sahil meydanı ve Bakırköy pazaryerindeki kutlamalar iptal edildi. Ancak, bu gelişmeyi öğrenemediği için 21 Mart günü Bakırköy Pazaryerine gelenlerden aralarında HADEP Bakırköy İlçe Başkanı Mehmet Sedat Bilge'nin de bulunduğu 25 kişi gözaltına alındı. Kartal Sahil Meydanında yapılan kutlamalara müdahale etmeyen polislerin, grubun dağıldığı sırada bazı kişileri gözaltına aldığı öğrenildi. Tekirdağ ve Çorlu ilçesinde de 20 kişi gözaltına alındı.

Şanlıurfa'da başta Haleplibahçe Fuar Alanı olmak üzere çeşitli semtlerde düzenlenen kutlamalara müdahale eden polis, yaklaşık 200 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar 22 Mart günü serbest bırakıldı. Mersin'deki kutlamalara müdahale eden polislerin de en az 86 kişiyi gözaltına aldığı bildirildi.

İstanbul'un çeşitli semtlerinde 21 Mart gecesi ve 22 Mart günü yapılan kutlamalara müdahale eden polislerin en az 250 kişiyi gözaltına aldığı ileri sürüldü.

Şanlıurfa'nın Ceylanpınar ilçesinde 21 Mart gecesi ateş yakan bir grubu dağıtmak isteyen polislerin çoğunluğunu çocukların oluşturduğu göstericiler tarafından taşlandı. Havaya ateş açarak grubu dağıtan polisler iki kişiyi gözaltına aldı.

21 Mart günü Şırnak'ın Beytüşşebap ilçesinde Newroz kutlamaları nedeniyle ateş yakan Hıdır Ataman (16) ve Selim Ataman (12) adlı çocuklar "görevli koruculara karşı geldikleri, ateş yakarak halkın huzurunu bozdukları" gerekçesiyle tutuklandı. Cemal Ataman (14) ise tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı.

1 Mayıs Kutlamaları

13 Nisan günü Ankara Bentderesi'nde EMEP'in 1 Mayıs afişlerini asan Ankara İl Örgütü yöneticisi Hakan Şahin ve EMEP üyesi Turan Yalçın polis tarafından gözaltına alındı. Şahin ve Yalçın akşam saatlerinde çıkarıldıkları Cumhuriyet Savcılığı tarafından serbest bırakıldı.

İstanbul Zeytinburnu'nda 1 Mayıs afişi asan Dayanışma gazetesi çalışanları Aynur Akkemik, Hüseyin Akçiçek ve Kadir Bat 16 Nisan günü gözaltına alındı.

29 Nisan günü İstanbul'un Sultanbeyli semtinde 1 Mayıs afişleri asan EMEP üyesi 6 kişi polisler tarafından gözaltına alındı. Amasya'nın Merzifon ilçesinde de EMEP Merzifon İlçe yöneticileri Erhan Aydoğan ve İbrahim Özeren 1 Mayıs günü gözaltına alındılar.¹

1 Mayıs İşçi Bayramı kutlamaları birçok ilde ve OHAL Bölgesinde yasaklandı. Trabzon ve İskenderun'da yapılan gösterilerde 20 kişi gözaltına alındı.

İstanbul'da Çağlayan Meydanı'nda yapılan miting olaysız geçti. İstanbul'da sabah saatlerinde gösteri yapmak isteyen 7 kişi gözaltına alındı. İstanbul'da 25 bin kişinin katıldığı kutlamalarda 27 bin polis görev aldı. İstanbul Emniyet Müdürlüğü kutlamalar sırasında 238 kişinin gözaltına alındığını açıkladı.

1 Mayıs İşçi Bayramı'nda İstanbul'da düzenlenen miting nedeniyle DİSK Genel Sekreteri Murat Tokmak, DİSK Yönetim Kurulu üyesi Hüseyin Hulusi Karlı, Türk-İş 1. Bölge Başkanı Ömer Faruk Büyükkucak, Hak-İş Marmara Bölge Başkanı Halil Akçay, KESK Yönetim Kurulu üyeleri İsmail Hakkı Ortaköy ve İbrahim Kudış ile Haber-Sen 1 No'lu Şube Başkanı Levent Dokuyucu hakkında daha sonra "izinsiz gösteri düzenledikleri" iddiasıyla dava açıldı. 23 Kasım günü Şişli 8. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada teptip komitesi üyeleri beraat etti.

Eskişehir'de 1 Mayıs Tertip Komitesi üyeleri hakkında "Dernekler Kanunu'na muhalefet ettikleri" iddiasıyla açılan dava, 13 Eylül günü Eskişehir Asliye Ceza Mahkemesi'nde sonuçlandı. Duruşmada, tertip komitesinde yer alan DİSK Bölge Temsilcisi İsmet Ayrancı, Harb-İş Şube Başkanı Mustafa Kaya, Tez Koop-İş Şube Başkanı Taner Demirdağ, Enerji Yapı-Yol Sen Şube Başkanı İbrahim Akgün ve ÇGD Şube Başkanı Ali Baş hakkında beraat kararı verildi.

Ankara'da 1998 yılında gerçekleştirilen 1 Mayıs İşçi Bayramı kutlamaları nedeniyle 29 kişi hakkında açılan dava 3 Şubat günü sonuçlandı. Ankara DGM, sanıklardan Mutlu Perçin'e "yasadışı örgüte yardım" gerekçesiyle TCY'nin 169. ve TMY'nin 5. maddesi uyarınca 2 yıl 6 ay, 28 sanığa da aynı maddeler uyarınca 3 yıl 9'ar ay hapis cezası verdi.

1 Eylül Dünya Barış Günü

HADEP tarafından 1 Eylül Dünya Barış Günü nedeniyle Diyarbakır'da düzenlenmek istenen miting Diyarbakır Valiliği tarafından "hoşgörü ortamının zedelenmemesi" gerekçesiyle yasaklandı.

1 Eylül Dünya Barış Günü nedeniyle Türkiye'nin birçok yerinde yapılması planlanan etkinliklerin İçişleri Bakanlığı tarafından yasaklandığı bildirildi. Dünya Barış Günü nedeniyle Diyarbakır, Mersin, Ankara ve İzmir'deki mitingler Valilik kararıyla yasaklandı. Antalya ve İstanbul'daki şenlikler de Valilik engeline takıldı.

1 Eylül günü birçok kentte düzenlenen miting ve etkinlikler de polis tarafından zor kullanılarak engellendi. Diyarbakır'da HADEP İl Örgütü binası önünde toplanmak üzere ara sokaklardan yürüyüşe geçen gruplara polis müdahale etti. Cadde üzerinde oturma eylemi yapan grubu dağıtmak isteyen polislerle göstericiler arasında çıkan arbedede Medeni

¹ Aydoğan ve Özeren hakkında "izinsiz bildiri dağıttıkları" iddiasıyla Merzifon Asliye Ceza Mahkemesi'nde açılan dava, 13 Aralık günü yapılan duruşmada beraatle sonuçlandı.

Kaya, Zeki Eminoğlu, Hüseyin Çelik ile Nazmi Çağan adlı kişilerin de aralarında bulunduğu 10 kişi yaralandı, çok sayıda kişi gözaltına alındı. Yaralılar bir gün hastanede kaldıktan sonra 2 Eylül günü taburcu edildi. Yaralıların Medeni Kaya'nın durumunun ağır olduğu bildirildi. Olaylarda Yeni Gündem muhabiri Laleş Aslan da polis tarafından tartaklandı.

Ankara'da düzenlenmek istenen Demokrasi ve Barış Yürüyüşü'nün iptal edilmesini protesto eden bir grubun, Konya'da yapmak istediği basın açıklamasına müdahale eden polis, HADEP İl Başkanı Mehmet Bozdoğan'ın da aralarında bulunduğu 29 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar 2 Eylül günü serbest bırakıldı.

Malatya'da Eğitim-Sen binasını basan polis, HADEP binaları önünde barikat kurarak 58 kişiyi gözaltına aldılar. Muş'ta düzenlenen basın açıklamasına müdahale eden polis, aralarında KESK ve İHD Muş Şube yöneticilerinin de bulunduğu yaklaşık 100 kişiyi gözaltına aldı. Polisin müdahalesi sırasında HADEP Muş Merkez İlçe Yöneticisi Muhlise Karagüzel, Güler Özen ve adları öğrenilemeyen 3 kişi çeşitli yerlerinden yaralandı.

Van'da HADEP binası önünde toplanan 40 kişi, Konya'da ise basın açıklaması yapmak isteyen 29 HADEP'li gözaltına alındı. Diyarbakır, Bingöl, Van, Muş ve Malatya'da gözaltına alınanlar 2 Eylül günü serbest bırakıldı.

Bu arada Ankara, Diyarbakır, İzmir, Mersin ve Antalya'da yapılması planlanan mitinglerin ardından İstanbul'da Abide-i Hürriyet Meydanı'nda 3 Eylül günü yapılması planlanan miting de Valilik tarafından yasaklandı. Bunun üzerine İstanbul'un çeşitli ilçelerinden araç konvoyu oluşturarak Beyoğlu'na gelmek isteyen gruplar, polis tarafından Avcılar semtinden itibaren durdurularak gözaltına alındı. ÖDP, DBP, HADEP İstanbul il örgütleri, İHD İstanbul Şubesi, KESK İstanbul Şubeler Platformu ve TMMOB tarafından mitingin yasaklanmasını protesto amacıyla Beyoğlu'nda düzenlenen eyleme yaklaşık 3 bin kişi katıldı. Mis sokakta toplanan grup, alkışlar ve sloganlar eşliğinde İHD İstanbul Şubesi'ne doğru yürüyüşe geçti. İHD İstanbul Şubesi önünde yapılan basın açıklamasının ardından İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin, EMEP İstanbul İl Başkanı Mehmet Kılınçaslan, EMEP İl Yönetim Kurulu üyesi Kamil Tekin Sürek ve Genel Yönetim Kurulu üyesi Seyit Aslan, Esra Çiftçi, ÖDP İstanbul İl Sekreteri Sinan Tural, İl Yönetim Kurulu üyeleri Meriç Eyüpoğlu, Recep Yılbaş, DBP İstanbul İl Başkanı Mustafa Aytaç İl Sekreteri Turan İl, HADEP Merkez Yürütme Kurulu üyesi Cemal Coşgun, İstanbul İl Sekreteri Mahmut Can, KESK İstanbul Şubeler Platformu Dönem Sözcüsü Ahmet Korkmaz, izinsiz basın açıklaması yaptıkları gerekçesiyle gözaltına alındılar. Gözaltına alınanlar savcılık tarafından ifadeleri alındıktan sonra serbest bırakıldılar.

Basın açıklamasına katılan Mehmet Kılınçaslan, Kamil Tekin Sürek, Seyit Aslan, Esra Çiftçi, Sinan Tural, Meriç Eyüpoğlu, Recep Yılbaş, Mustafa Aytaç, Turan İl, Cemal Coşgun, Mahmut Can, Ahmet Korkmaz hakkında "izinsiz gösteri düzenledikleri" iddiasıyla dava açıldı.

Diğer Toplantı ve Gösteriler ²

İHD İstanbul Şubesi tarafından 12 Şubat günü İstanbul Taksim'de düzenlenmesi planlanan "2000'li Yıllarda İnsan Haklarına Saygı" yürüyüşü polisler tarafından engellendi, aralarında İHD yönetici ve üyelerinin de bulunduğu 221 insan hakları savunucusu gözaltına alındı. (Bkz. İnsan Hakları Savunucuları)

Depremde ağır hasar gören Bolu'nun Düzce ilçesinde sorunların çözülmesi istemiyle 13 Şubat günü D-100 karayolunu keserek gösteri yapan bir grup polisler tarafından engellendi. Protestocuların "izinleri olmadığı" gerekçesi ile kente girişleri engellenirken, aralarında Eğitim-Sen Düzce Şubesi eski başkanı Aydın Şengül'ün de bulunduğu 11 kişiyi gözaltına alındı.

Şefkat-Der tarafından 12 Şubat günü "sokaklarda yaşayan insanların sorunlarına dikkat çekmek amacıyla" gerçekleştirilmesi planlanan "bir gün aç kalarak sokakta yaşama" eylemi polis tarafından engellendi. Kadıköy İskele Meydanı'nda toplananları dağıtan polisler, Şefkat-Der Genel Başkanı Hayrettin Bulan'ı gözaltına aldı.

"Nükleer Santrallere Karşı Güç Birliği" üyelerinin 29 Şubat günü İstanbul Taksim Meydanı'nda basın açıklaması yapmasına izin vermeyen polisler, yere yatarak protesto gösterisini sürdüren gruptan 45 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar hakkında Beyoğlu 6. Asliye Ceza Mahkemesi'nde açılan dava, 2000 yılı içinde sonuçlanmadı.

HADEP İstanbul Maltepe İlçe Örgütü tarafından 5 Mart günü düzenlenmesi planlanan "Barış ve Dayanışma Şöleni" İstanbul Valiliği tarafından yasaklandı.

Birleşik Taşımacılık Çalışanları Sendikası (BTS) tarafından "demiryollarının geliştirilmesi ve ulaşım sektöründe çalışanların sendikal, ekonomik haklarının iyileştirilmesi" istemiyle başlatılan eylem kapsamında Siirt'in Kurtalan ilçesinden Batman'a gelen eylemciler, polisler tarafından engellenmeye çalışıldı. Buna karşın yürüyüşe devam eden BTS üyeleri, 23 Mart günü de Diyarbakır'da polisler tarafından durduruldu. 27 Mart günü Sivas'tan Kayseri'ye yürümek isteyen aralarında BTS Genel Sekreteri Süleyman Eryılmaz, Genel Örgütlenme Sekreteri Özdemir Genç'in de bulunduğu Sivas, Samsun, Malatya ve Diyarbakır şube yöneticilerinden oluşan 16 kişi gözaltına alındı.

² F tipi cezaevlerini protesto gösterileri için (Bkz. Kişi Güvenliği)

26 Mart günü Çankaya Köşkü'ne çıkan rektörleri protesto etmek üzere Ankara Kızılay meydanında toplanan öğrencilerin eylemi, polisler tarafından engellendi.

İzmit'te 1 Nisan günü yapılan "Sosyal Devlete Sahip Çık" mitinginde 125 kişi gözaltına alındı. 2 Nisan günü gözaltına alınanlardan 54'ü hakkında "izinsiz gösteri düzenledikleri" gerekçesiyle dava açıldı. Gözaltına alınanlardan Volkan Dal ise hakkında başka bir davadan gıyabi tutuklama kararı olduğu gerekçesiyle tutuklandı.

İçel Nükleer Karşıtı Halk Hareketi'nin, Akkuyu'da yapılması planlanan nükleer santrale karşı 7 Nisan günü Mersin'de gerçekleştirdiği gösteri polis tarafından engellendi. Mersin Belediye binası önünde toplanan göstericileri tartaklayarak dağıtan polisler 85 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanlardan 25 kişi hakkında "izinsiz gösteri düzenledikleri" iddiasıyla dava açıldı. Mersin Asliye Ceza Mahkemesi'nde 31 Mayıs günü sonuçlanan davada, tüm sanıklar hakkında beraat kararı verildi.

Akkuyu'da yapılması planlanan nükleer santrale karşı 10 Nisan günü İstanbul Sultanahmet'te basın açıklaması yapan 7 Greenpeace gönüllüsü gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar hakkında 15 Nisan günü "izinsiz gösteri düzenledikleri" gerekçesiyle dava açıldı.

İstanbul Nükleer Santrale Karşı Güç Birliği'nin tarafından 26 Nisan günü İstiklal caddesinde düzenlenmek istenen yürüyüşü engelleyen polisler, 20 kişiyi gözaltına aldı.

11 Nisan günü İstanbul Üniversitesi'nde YÖK'ü ve eğitimin özelleştirilmesini protesto etmek için basın açıklaması yapmak isteyen öğrencilere müdahale eden polis, 20 öğrenciyi tartaklayarak gözaltına aldı.

Aynı amaçla 15 Nisan günü İzmir Konak meydanında toplanan öğrenciler ve eyleme destek veren sivil toplum örgütü temsilcilerine müdahale eden polisler, 29 kişiyi gözaltına aldı.

17 Nisan günü İstanbul'da Dolmabahçe Sarayı önünde IMF karşıtı gösteri düzenlemek isteyen öğrencilere müdahale eden polisler, 43 öğrenciyi tartaklayarak ve yüzlerine biber gazı sıkarak gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar 18 Nisan günü tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı, ancak dört öğrenci haklarında gıyabi tutuklama kararı olduğu için yeniden gözaltına alındı. Polisler ayrıca İstanbul Teknik Üniversitesi önünde toplanan öğrencilerden de 20 kişiyi gözaltına aldılar.

Türkiye'yi ziyaret eden Çin Devlet Başkanı Jiang Zemin'i protesto amacıyla 21 Nisan günü İstanbul Üniversitesi önünde gösteri düzenleyen sağ görüşlü bir gruba müdahale eden polisler 8 kişiyi gözaltına aldı.

Ortadoğu Teknik Üniversitesi'nde (Ankara) gerçekleştirilen geleneksel bahar şenliklerine katılan Koma Agire Jıyan müzik topluluğunun 12 Mayıs günü verdiği konsere jandarmalar müdahale etti. Olaylarda üç öğrenci yaralandı, üç öğrenci de gözaltına alındı.

Japonya'da katı atıkların yakılmasına karşı 15 Mayıs günü Japonya'nın İstanbul Başkonsolosluğu binasına kendilerini zincirleyen 14 Greenpeace gönüllüsü gözaltına alındı. Sabah erken saatlerde Başkonsolosluk önüne gelen Greenpeace gönüllüleri, konsolosa bir mektup vermek istediklerini söylediler. Greenpeace temsilcisi Tolga Temuge'nin de aralarında bulunduğu göstericiler polisler tarafından yerlerde sürüklenerek gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar 16 Mayıs günü Savcılık tarafından serbest bırakıldı.

22 Mayıs günü ABD Konsolosluğu önünde IMF'yi protesto etmek üzere toplanan İstanbul Demokratik Liseli Öğrenciler Birliği üyelerine müdahale eden polisler, 25 kişiyi gözaltına aldı.

25 Mayıs günü İstanbul Kartal meydanında toplanarak başarı puan uygulamasıyla düz liseler ile meslek liselerinde okuyan öğrencilerin üniversiteye girme haklarının engellendiği gerekçesiyle basın açıklaması yapmak isteyen 22 öğrenci gözaltına alındı.

MKM tarafından 28 Mayıs günü Marmara Otelinde düzenlenmesi planlanan "Çokkültürlülük ve Demokrasi Sempozyumu" İstanbul Valiliği tarafından "bölücülük propagandası yapılabileceği" gerekçesiyle yasaklandı.

İstanbul'da Nazım Hikmet'in Türk vatandaşlığından çıkarılmasına ilişkin Bakanlar Kurulu kararının iptali için başlatılan imza kampanyası ile ilgili afiş asmak isteyen SİP'liler polisler tarafından engellendi. Polisler, Beşiktaş'ta partinin avukatları Bilgütay Hakkı Durna ve Basri Akyüz'ü, Taksim'de ise Özgür Özdemir, Burcu Görür, Fikret Sancaklı, Emre Şahin, Eylem Toğluk ve İnci Boyacıoğlu'nu gözaltına aldı.

Boğaziçi Üniversitesi'nde bildiri dağıttığı için tutuklanan Cihan Yücel adlı SİP üyesi öğrencinin serbest bırakılması istemiyle 31 Mayıs günü gösteri yapan öğrenciler, polisler tarafından zor kullanılarak dağıtıldı. Üniversite kampüsünde basın açıklaması yaptıktan sonra yürüyüşe geçen öğrencilere müdahale eden polisler, öğrencileri döverek dağıttı. Yanlışlıkla bir sivil polisi de döven polisler, beş öğrenciyi gözaltına aldı.

Balıkesir'de 31 Mayıs günü DSİ 25. Bölge Müdürlüğü, Bayındırlık İl Müdürlüğü, TEDAŞ, Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Karayolları Genel Müdürlüğü ve Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü'nde çalışan 200 kamu çalışanın sendika binası önünde yapmak istedikleri eylem, polisler tarafından engellendi.

Diyarbakır'ın Silvan ilçesinde S.Y. (14) adlı ilkököl öğrencisi, 1 Haziran günü okulda sahnelenmesi

planlanan bir tiyatro oyunu için izin almak üzere gittiği Emniyet Müdürlüğü'nde gözaltına alındı. S.Y. ile birlikte Emniyet Müdürlüğü'ne giden iki öğretmenin ise ifadeleri alındıktan sonra serbest bırakıldığı öğrenildi.

Greenpeace gönüllülerinin 7 Haziran günü İskenderun Demir Çelik Fabrikası Limanı'nda zehirli madde taşıdığı iddia edilen İspanyol bandıralı "Mvulla" adlı gemide yaptıkları eyleme polisler müdahale etti. Geminin üzerine pankart açan çevrecilerin eyleminden sonra beş Greenpeace gönüllüsü gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar daha sonra serbest bırakıldı.

ÖSS'yi protesto etmek ve parasız eğitim talebiyle İstanbul, Adana ve Mersin'de öğrenciler tarafından 13 Haziran günü yapılan gösterilere polis müdahale etti. İstanbul'da Milli Eğitim Müdürlüğü önünde yapılmak istenen basın açıklamasına müdahale eden polis, 64 öğrenciyi döverek gözaltına aldı. Adana'da da Miray Ögrü, Serdar Örnek, Cihan Yurtsever, Deniz Yurtsever, Sinan Tut, Derya Taşkıran, Nilüfer Yeloğlu ve Atılım gazetesi muhabiri Ethem Açıkalin dövülerek gözaltına alındı. Derya Taşkıran ve Ethem Açıkalin daha sonra serbest bırakıldı. Olay sırasında yaralanan Songül Yurtsever ise hastaneye kaldırıldı. Mersin'de de Ali Haydar Keleş, Müge Molvalli, Meral Tatar, Hüseyin Özdemir, Mehtap Kaz ve Ayhan Gerçek adlı öğrenciler gözaltına alındı. Dövülen öğrenciler, 3 ile 7 gün arasında değişen sağlık raporları alarak polisler hakkında suç duyurusunda bulundular.

13 Haziran günü Türkiye Kamu-Sen üyeleri "Kamu Görevlileri Sendikaları Yasa Tasarısı'nın Meclis gündemine alınmamasını protesto amacıyla Kızılay'da oturma eylemi yaptılar. Eylemden sonra Türkiye Kamu-Sen Genel Başkanı Resul Akay'ın da aralarında bulunduğu 66 kişi gözaltına alındı.

Gözaltına alınanlar hakkında "izinsiz gösteri düzenledikleri" iddiasıyla Ankara 14. Asliye Ceza Mahkemesi'nde açılan dava, 2000 yılı içinde sonuçlanmadı.

27 Haziran günü SES üyeleri tarafından SSK Okmeydanı Hastanesi'nde yapılan toplantıya müdahale eden polisler, aralarında işyeri temsilcileri Akife Aktaş ve Fatma Akaltun'un da bulunduğu 19 sendikacıyı hastane koridorunda döverek gözaltına aldı.

1 Ağustos günü 19 Mayıs Üniversitesi'ndeki rektör atamasını protesto eden yaklaşık 100 öğretim görevlisi polisler tarafından engellendi. Samsun Atatürk anıtı önünde toplanan öğretim üyelerinin basın bildirisi okumasına izin vermeyen polisler, gruptan dağılmalarını istedi. Daha sonra öğretim görevlileri ile polisler arasında çıkan arbede sonrasında aralarında İllkadam Belediye Başkanı Necmi Akkoyunlu ve 3 öğretim görevlisinin de bulunduğu 8 kişi gözaltına

alındı. Samsun Cumhuriyet Başsavcılığı, Kasım ayı sonlarında 85 öğretim görevlisi hakkında "İzinsiz gösteri düzenledikleri" iddiasıyla dava açtı.

Samsun Öğretim Elemanları Derneği Başkanı Prof. Dr. Süleyman Çelik ve derneğin yönetim kurulu üyeleri Prof. Dr. Mehmet Dağ, Prof. Dr. Ahmet Rifat Şahin, Prof. Dr. Güven Özbilgin, Prof. Dr. Sabri Acar, Prof. Dr. Yıldız Pekşen ve Doç Dr. Haluk Kefelioğlu hakkında 1999 yılı içinde "izinsiz basın açıklaması düzenledikleri" gerekçesi ile açılan dava, 13 Nisan günü sonuçlandı. Samsun 4. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada 19 Mayıs Üniversitesi öğretim görevlileri hakkında beraat kararı verildi.

TÜMTİS'in toplu sözleşme yapma yetkisinin, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından düşürülmesini protesto amacıyla 2 Ağustos günü Samsun'da yapılan gösteri polisler tarafından engellendi. TÜMTİS üyesi işçilerin gösterisine müdahale eden polisler, TÜMTİS Bölge Temsilcisi Muharrem Yıldırım'ı gözaltına aldı. Olayın ardından toplu halde karakola giden işçilerin, "Yıldırım serbest bırakılıncaya kadar karakolun önünden ayrılmayacaklarını" belirtmeleri üzerine Yıldırım serbest bırakıldı.

11 Ağustos günü İstanbul'da YÖK'ü protesto amacıyla, İstanbul'daki üniversitelerin öğrenci dernekleri ve İstanbul Demokratik Lise Birliği'nden 25 öğrencinin düzenlediği gösteriye müdahale eden polisler, 25 öğrenciyi tartaklayarak gözaltına aldı.

Cep telefonu şirketleri tarafından kentlere yerleştirilen baz istasyonlarının kaldırılması istemiyle 14 Ağustos günü İstanbul Mecidiyeköy Ortaklar caddesinde gösteri yapan Cevriye Aydın, Ayla Belek, Yüksel Akkaya, Bülent Ulus, Mutlu Dursun, Mehmet Avşar, Vedat Ünal, Erdal Çınar, Nurhan Çalışkan, Yasemin Sayılı, Meryem Durmaz, Nihat Koruk, Eylem Sağıroğlu, Özgür Sağıroğlu, Mahir Coşkun, Cem Demirezer, Hasan Ulusoy, Renan Hunulu, Canan Danacı, Neslihan Demir, Murat Kırkgöze, Yılmaz Ağabulut adlı EMEP üyeleri gözaltına alındı.

Nevşehir'in Hacıbektaş ilçesinde 16 Ağustos günü düzenlenen Hacı Bektaş-ı Veli'yi anma törenleri çerçevesinde ilçe meydanında yapılan semah gösterileri sırasında, hücre tipi cezaevlerini protesto amacıyla slogan atan 15 kişi tartaklanarak gözaltına alındı. Olay sırasında Evrensel gazetesi muhabiri Jülide Kalıç da polisler tarafından tartaklandı. Gözaltına alınanlar, törenin bitmesinin ardından serbest bırakıldı.

16 Ağustos günü Kayseri'de hükümete, memurları yargı kararı olmadan işten atma olanağı veren kanun hükmünde kararnameyi protesto amacıyla KESK ve Memur-Sen'in düzenlediği gösteri polisler tarafından engellendi. Merkez postanesi önünde toplanan memurlara müdahale eden polisler, KESK Kayseri Dönem Sözcüsü Halil Ünal, BES Kayseri Şube Başkanı

Dursun Şimşek ile Yusuf Karaca ve Mehmet Köşeler adlı memurları gözaltına aldı.

Greenpeace üyeleri tarafından 18 Ağustos günü Petkim İzmir Aliğa Kompleksi'nde PVC plastiğinin üretiminin ve ithalinin yasaklanması istemiyle gerçekleştirilen eyleme müdahale eden polisler Gemi kaptanı John Castel (İngiliz), Greenpeace Akdeniz Ofisi Toksik Maddeler Kampanyası sorumlusu Tolga Temuge, Erkut Ertürk, Daniel Josef (ABD), Ziya Çobanoğlu, Hatice Dökmeci, Benjamin Scott, Deniz Güman ve kaptan yardımcısı Perete Rince (Fransız)'ı gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar daha sonra serbest bırakıldı.

HADEP Çanakkale İl Örgütü tarafından 20 Ağustos günü düzenlenmek istenen "Barış ve Demokrasi" şöleni Valilik tarafından yasaklandı.

Aralarında İHD, KESK, DİSK, ÖDP ve HADEP'in de bulunduğu çeşitli örgütler tarafından oluşturulan "2000 Yılı Dünya Kadın Yürüyüşü Türkiye Koordinasyonu" üyelerinin basın açıklaması, polisler tarafından zor kullanılarak engellendi. Barış talebiyle topladıkları imzaları 9 Eylül günü Sirkeci Postanesi'nden Birleşmiş Milletler'e gönderen kadınlara postane çıkışında müdahale eden polisler, 50 kişiyi tartaklayarak gözaltına aldı.

Avustralya'nın Melbourne kentinde yapılan Dünya Ekonomi Zirvesi'ni protesto etmek amacıyla 11 Eylül günü İstanbul'daki ABD Başkonsolosluğu önünde yapılan gösterilere müdahale eden polisler, 30 öğrenciyi gözaltına aldı. Aynı gün Adana'da da IMF'yi protesto eden İHD Adana Şubesi ve Halkevi üyesi 11 kişi polisler tarafından dövülerek gözaltına alındı.

İstanbul'da Kadıköy Karaköy iskelesinde 12 Eylül askeri darbesini protesto amacıyla yapılan basın açıklamasına müdahale eden polisler, ÖDP üyesi 50 kişiyi gözaltına aldı.

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde 26 Eylül 1999 tarihinde düzenlenen operasyonda ölen Ümit Altıntaş'ın ölüm yıldönümünde İstanbul Karacaahmet Mezarlığı'nda Tutuklu ve Hükümlü Yakınları Birliği (TUYAB) ve Devrimci Tutsak Aileleri Komiteleri (DEKAK) üyelerinin düzenlediği törene polis müdahale etti. Törenden sonra yürüyüş yapmak isteyen grup, polisin gözaltına almak istemesi üzerine oturma eylemi yaptı. Daha sonra polisler 150 kişiyi döverek gözaltına aldı. Bazı göstericilerin yaralandığı saldırıda, gazeteciler de tartaklandı Samsun'da yapılan anma törenine de müdahale eden polisler, 4 kişiyi döverek gözaltına aldı.

7 Ekim günü Bolu'nun Düzce ilçesinde düzenlenmesi planlanan "2000 Yılı Dünya Kadın Yürüyüşü" zor kullanılarak engellendi. 12 Ekim günü İstanbul Cumhuriyet Başsavcılığı'na olayla ilgili olarak yapılan suç duyurusunda saldırıda birçok kadının yaralandığı kaydedildi.

20 Ekim günü TTB tarafından İzmir'de düzenlenmesi planlanan "Cezaevleri ve Sağlık" konulu toplantı, polisler tarafından engellendi. TTB 2. Başkanı ve TİHV Tedavi ve Rehabilitasyon Merkezleri Koordinatörü Dr. Metin Bakkalcı, polislerin toplantıda ses ve görüntü kaydı yapma konusundaki ısrarı nedeniyle toplantının fiilen engellendiğini bildirdi.

20 Ekim günü Bahçelievler (İstanbul) Demokrasi Platformu'nun düzenlemeyi planladığı şenliğe, Bahçelievler Kaymakamlığı tarafından "güvenliğin sağlanamayacağı ve yasadışı örgütlerin gösteri yapacağı" gerekçesiyle izin verilmedi.

İskenderun limanında bekleyen İspanya bandıralı bir gemideki zehirli atıkların geri alınmasını isteyen bir grup Greenpeace üyesi, 26 Ekim günü İspanya'nın Ankara Büyükelçiliği önünde gösteri düzenledikten sonra gözaltına alındı. Çevreciler ifadeleri alındıktan sonra serbest bırakıldı.

YÖK'ün 19. kuruluş yıldönümü nedeniyle 6 Kasım günü Ankara'da düzenlenecek mitinge katılmak üzere 5 Kasım günü İstanbul Taksim'den iki otobüsle yola çıkan İstanbul Yüksek Öğrenim Gençliğiyle Yardımlaşma Derneği (İYÖ-DER) üyeleri, polisler tarafından durduruldu. Öğrenciler, otobüslerden indirilmeden Beyoğlu Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldü. Kimlik tespitinden sonra öğrencilerin yola devam etmesine izin verildi.

Miting için Ankara'ya gelen öğrencileri taşıyan otobüsler, Ankara'ya sokulmadı. Bunun üzerine polisler TEM otoyolunun Ankara girişindeki turnikelerde yolu trafiğe kapatmak isteyen grubu zor kullanarak dağıttı. Polis ve öğrenciler arasında çıkan arbedede iki öğrenci ve iki polis yaralandı. Yaralı öğrenciler, yoldan geçen iki özel arabayla hastaneye gönderildi. Olayın ardından bir süre kendi aralarında konuşan öğrenciler, tekrar polis engelini aşmak istedi. Bunun üzerine 95 öğrenci gözaltına alındı. Kızılay Meydanı'nda düzenlenen gösteri ise olaysız geçti. Trafiki kesen öğrenciler, basın açıklamasından sonra olaysız dağıldı. Toplu halde Ankara Üniversitesi Cebeci Kampüsü'ne yürüyen öğrenciler, Cemal Gürsel caddesini de bir süre trafiğe kapattı. Burada da YÖK'ü eleştiren açıklamalar yapan öğrenciler kampüse girerek dağıldı.

İstanbul Üniversitesi Beyazıt Kampüsü önünde yapılan gösteri de olaysız geçti. Ancak, Çarşıkapı'daki İETT duraklarında Beyazıt Meydanı'na gitmek isteyen bir gruba müdahale eden polisler, 25 öğrenciyi gözaltına aldı. Bu kişiler kısa bir süre sonra serbest bırakıldı. Bursa Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi önünde basın açıklaması yapmak isteyen öğrencilere de müdahale eden jandarmalar, Hulusi Ç. adlı öğrenciyi gözaltına aldı. Trabzon Karadeniz Teknik Üniversitesi'nde yapılan gösteriyi müdahale eden jandarmalar 15 kişiyi gözaltına aldı. Diyarbakır Dicle Üniversitesi ve Siirt'teki Eğitim Fakültesi'nde de, toplam 85 öğrenci gözaltına alındı.

13 Kasım günü Eurogold firmasının çalışmalarını sürdürmesi nedeniyle Çanakkale'ye doğru yürüyüş başlatan Bergama köylülerinden Ali Topuz, arandığı gerekçesiyle jandarma tarafından gözaltına alındı.

KESK tarafından 2001 yılı bütçesini protesto amacıyla, 9 ve 10 Kasım günleri Ankara Güvenpark'ta gerçekleştirilen oturma eyleminin ardından 11 Kasım günü Kızılay Meydanı'nda miting düzenlendi. Çeşitli illerden binlerce memurun katıldığı miting olaysız sona erdi. Ancak Diyarbakır İl Milli Eğitim Müdürlüğü 19 Kasım günü mitinge katılan 358 öğretmen hakkında "İzinsiz il dışına çıktıkları" iddiasıyla soruşturma başlattı.

Diyarbakır'da 28 Kasım günü KESK üyeleri tarafından düzenlenmek istenen yarım saatlik oturma eylemine müdahale eden polisler, aralarında Haber-Sen Şube Başkanı Mehmet Işıktaş, KESK Dönem Sözcüsü ve SES Şube Başkanı Yaşar Türk, Eğitim-Sen Şube Sekreteri Figen Aras'ın da bulunduğu çok sayıda kişiyi taktakladı.

1 Aralık günü işçi ve memur sendikaları ile kitle örgütlerinden oluşan Emek Platformu tarafından düzenlenen bir günlük iş bırakma eylemi Türkiye çapında uygulandı. Eylem nedeniyle çeşitli kentlerde düzenlenen mitinglerde yaklaşık 500 kişi gözaltına alındı. Eğitim-Sen tarafından yapılan açıklamada, eylemlerde 300'den fazla öğretmenin gözaltına alındığı bildirildi.

İstanbul ve Ankara'da düzenlenen mitinglere yaklaşık 20'şer bin kişi katıldı. Zonguldak'ın Ereğli ilçesinde yaklaşık 600 kişinin katıldığı eylem polisler tarafından engellendi. Polisler aralarında Kamu-Sen Zonguldak Temsilcisi Salih Alemdar'ın da bulunduğu 188 kişiyi gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar daha sonra serbest bırakıldı. Zonguldak genelinde iş bırakma eylemine katılan 3 bin memur hakkında da soruşturma açıldığı bildirildi. Şanlıurfa'da KESK İl Temsilciliği önünde düzenlenen gösteriye katılan 300 kadar gösterici polisler tarafından zor kullanılarak dağıtıldı. Polisler, 50 kişiyi gözaltına aldı. Konya'da düzenlenen mitingde "DHKP-C üyesi oldukları" iddia edilen 3 kişi gözaltına alındı. Sinop'ta İtfaiye meydanında düzenlenen gösteride 20 memur gözaltına alındı. Kayseri'de memur ve işçilerin taleplerini içeren dilekçeleri valiliğe götürülen 3 sendika yöneticisi gözaltına alındı. Eylem nedeniyle yıl içinde çok sayıda kamu çalışanı hakkında soruşturma başlatıldığı bildirildi.

"Dünya Özürlüler Günü" nedeniyle 3 Aralık günü İstanbul'da yürüyüş yapmak isteyen Altı Nokta Körler Derneği yöneticileri gözaltına alındı. Öğle saatlerinde Taksim Tünel'de toplanan dernek yöneticisi ve üyeleri, kısa bir süre yürüdüktan sonra Galatasaray Lisesi yakınlarında polisler tarafından durduruldu. Polislerle dernek yöneticileri arasındaki görüşmeden sonra grubun Taksim Meydanı'na kadar yürütmesine izin

verildi. Burada okunan basın açıklamasından sonra dernek yöneticileri gözaltına alındı.

Dünya İnsan Hakları Haftası nedeniyle 10 Aralık günü Diyarbakır'da yapılması planlanan miting Diyarbakır Valiliği tarafından yasaklandı.

Davalar

23 Aralık Eylemleri

İzmir'in Dikili ilçesinde KESK tarafından 23 Aralık 1999 tarihinde yapılan basın açıklaması nedeniyle 19 sendika üyesi hakkında "izinsiz gösteri düzenledikleri" iddiasıyla açılan dava 12 Haziran günü sonuçlandı. Dikili Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada sanıklar hakkında beraat kararı verildi.

Çorum'un Sungurlu ilçesinde aynı tarihte KESK'in ülke çapında düzenlediği eyleme katılan 16 Eğitim-Sen üyesi hakkında Ocak ayı başında soruşturma başlatıldı. 12 Ocak günü 16 Eğitim-Sen üyesi "izinsiz gösteri düzenledikleri" iddiasıyla İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü'nde ifade verdi.

Antalya'da KESK'in eylemine katılan KESK'e bağlı Eğitim-Sen Şube Başkanı Kadir Zeybek, Tarım-Sen Şube Başkanı Harun Sarıkaya, Tüm Enerji Yapı Yol-Sen Şube Başkanı Ali Keleş, Haber-Sen Şube Başkanı Türker Özdemir, BES Şube Başkanı Mustafa Ayar ve SES Şube Başkanı Adnan Küçükler hakkında açılan soruşturmada ise Cumhuriyet Başsavcılığı 11 Mayıs günü takipsizlik kararı verdi.

Karadeniz Ereğlisi'nde 23 Aralık 1999 tarihinde yapılan toplu vizite eylemi nedeniyle 123 Eğitim-Sen'li öğretmen hakkında açılan dava 18 Eylül günü beraat verdi. Davada 123 sendika üyesi hakkında, "Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası'na muhalefet ettikleri" iddiasıyla 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezası isteniyor.

Diğer Davalar

İstanbul Gazi mahallesinde 6 Ekim 1998 tarihinde "derslerin boş geçmesini protesto amacıyla" gösteri yapan 6 ilköğretim okulu öğrencisi hakkında açılan dava, 1 Mart günü sonuçlandı. Duruşmada, "çocukların suç kastı bulunmadığı ve suçun manevi unsurları oluşmadığı" gerekçesiyle Y.T. (14), S.K. (13), G.Ü. (13), D.D. (12), E.İ. (12) ve G.K. (13) hakkında beraat kararı verildi. Öğrenciler, Mayıs ayı içinde davadan olumsuz etkilendikleri gerekçesiyle, İçişleri Bakanlığı aleyhine 10 milyar liralık tazminat davası açtılar. Çocukların avukatı Derya Arın, Eyüp Ağır Ceza Mahkemesi'ne verdiği dilekçede yaşları 13 ile 14 arasında değişen çocukların ruh sağlığının İstanbul Çocuk Mahkemesi'nde görevli sosyal hizmet uzmanları tarafından hazırlanan raporlarla da ortaya konulduğunu söyledi.

Bursa Tabip Odası yöneticileri hakkında, "Bursa Valiliği'ne bilgi vermeden, deprem bölgesindeki

çalışmalarına ilişkin basın açıklaması yaptıkları” gerekçesiyle açılan dava, Bursa 1. Asliye Ceza Mahkemesi’nde 21 Şubat günü yapılan duruşmada, beraatla sonuçlandı.

KESK Kayseri Şubeler Platformu yöneticileri hakkında 21 Kasım 1999 tarihinde düzenlenen basın açıklaması nedeniyle “izinsiz gösteri düzenledikleri” iddiasıyla açılan dava 28 Şubat günü sonuçlandı. Kayseri 3. Asliye Ceza Mahkemesi’nde yapılan duruşmada KESK yöneticileri hakkında beraat kararı verildi.

Orta öğrenimde uygulanan sınav sistemini protesto etmek amacıyla 5 Mart 1999 tarihinde İstanbul Kadıköy’de gösteri düzenleyen 14 öğrenci ve öğrenci velisi hakkında “izinsiz gösteri düzenledikleri” iddiasıyla açılan dava, 1 Mart günü Bakırköy 7. Asliye Ceza Mahkemesi’nde beraatla sonuçlandı.

Batman Demokrasi Platformu üyeleri hakkında, ölüm cezasının kaldırılması için 29 Kasım 1999 tarihinde “izinsiz basın açıklaması yaptıkları” gerekçesiyle açılan dava 30 Mart günü Batman Asliye Ceza Mahkemesi’nde başladı. İHD Şube Başkanı, Avukat Sedat Özevin, Batman Barosu Başkan Yardımcısı Avukat Mehdi Öztüzün, SES Şube Başkanı Yusuf Öner, Eğitim-Sen Şube Sekreteri Nevin İşbilen, Petrol-İş Sendikası Yönetim Kurulu Üyesi Mehmet Çelik, Tek Gıda-İş Şube Başkanı Mahmut Ekin, Yol-İş 2 No’lu Şube Temsilcisi Şakir Alay, Tes-İş Temsilcisi Nezir Tenha, Esnaf ve Sanatkarlar Odası Başkan Vekili Ahmet Candemir ve HADEP İl Başkanı Hasan İlten hakkında “Dernekler Yasasına muhalefet ettikleri” iddiasıyla açılan davada 1 yıldan 3 yıla kadar hapis cezası isteniyor.

15 Aralık 1999 tarihinde Uşak’ta köylülerle siyanürlü altın çıkarılması ile ilgili olarak biraraya gelen Ege Üniversitesi Fen Fakültesi öğretim üyesi Doç. Dr. Hüseyin Yıldırım, İP İl Başkanı Gürcan Sağcan ve Köylü Gazetesi Başyazarı İsmail Durna hakkında “Toplantı ve Gösteri Yürüyüşleri Yasası’na muhalefet” ettikleri iddiasıyla açılan dava, 19 Haziran günü sonuçlandı. Eşme Asliye Ceza Mahkemesi, sanıklar hakkında 1 yıl 3’er ay hapis cezası verdi.

Yargıtay, haziran ayı içinde Tüm Yargı-Sen üyesi 33 gardiyanın sürgün edilmesini protesto amacıyla 31 Ocak 1997 tarihinde Ankara Merkez Kapalı Cezaevi önünde yaptıkları basın açıklaması nedeniyle aralarında Tüm Yargı-Sen Genel Başkanı Tekin Yıldız’ın da bulunduğu 8 sendikacıya verilen cezayı bozdu. Yargıtay 8. Ceza Dairesi’nin kararında, “eylemin demokratik tepki niteliğinde olduğu” vurgulandı. Ankara 10. Asliye Ceza Mahkemesi’nde 2 Aralık 1998 tarihinde sonuçlanan davada, Tekin Yıldız, Tüm Yargı-Sen eski Genel Başkanı Hacı Çoban, MYK üyeleri Özlem Yılmaz, Tacim Alıncak, Cengiz Garip, Musa Garip Şahin, Rauf Tepe ve Muharrem Akburak 1’er yıl 6’şar ay hapis ve 1’er milyon para cezasına mahkum edilmiş ve cezalar ertelenmişti.

Bergama Cumhuriyet Savcılığı Eylül ayı içinde İzmir’in Bergama ilçesine bağlı Ovacık köyü yakınlarında Eurogold firmasına karşı gerçekleştirdikleri eylemler nedeniyle Bergama Çevre Yürütme Kurulu Başkanı Oktay Konyar, eski Belediye Başkanı Sefa Taşkın ve 80 köylü hakkında “örgüt kurdukları” iddiasıyla soruşturma başlattı. Bergama Asliye Ceza Mahkemesi’ne gönderilen dosya görevsizlik kararı verilerek, İzmir DGM’ye gönderildi. İzmir DGM’nin dosyayı yeterli bulmayıp geri göndermesi üzerine Bergama Savcılığı, 82 kişinin yeniden ifadesinin alınmasına karar verdi.

13 Ekim günü de “Siyanürsüz Bergama Hareketi” adı altında bir grup, Bergama köylüleri hakkında “gizli örgüt kurmak”, “örgüt bağlantısı bulunmak” iddiasıyla açılan soruşturmayı protesto amacıyla kendilerini DGM’ye ihbar ettiler. Sabah saatlerinden İstanbul DGM’ye kendilerini ihbar etmek isteyen protestocular daha sonra suç duyurusu dilekçesini İzmir DGM Cumhuriyet Başsavcılığı’na iletmek üzere Nöbetçi Cumhuriyet Savcılığı’na verdiler. “Siyanürsüz Bergama Hareketi” üyeleri dilekçede, Bergama köylülerine destek oldukları için kendilerinin de soruşturma kapsamına alınmasını istediler.

Bu arada Eurogold firmasına karşı düzenlenen eylemler nedeniyle Eğitim-Sen yöneticileri ve üyeleri hakkında Bergama Cumhuriyet Savcılığı tarafından “örgüt kurmak” ve “örgüte yardım ve yataklık etmek” iddiasıyla soruşturma açıldı. Bergama Cumhuriyet Savcılığı’nın bu nedenle Eğitim-Sen Bergama Temsilcilik Sekreteri Düzgün Aslan ile işyeri temsilcileri Hüseyin Özdemir, Uyar Demircioğlu ve Kadir Uludağ’ın ifadelerini aldığı bildirildi.

“DHKP-C üyesi oldukları ve ‘İstanbul Gazi mahallesinde yaşanan olayları protesto amacıyla’ 1995 yılında DYP İzmir İl Başkanlığı’nı işgal ederek basın açıklaması yaptıkları” iddiasıyla 15 genç hakkında açılan dava, 20 Aralık günü sonuçlandı. Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 14 gençle ilişkin hükmü onadı, bir sanık hakkındaki mahkumiyet kararını ise esastan bozdu. Yargıtay kararında, İzmir DGM tarafından 2 yıl 6 ay hapis cezasına mahkum edilen Şenal Kaplan hakkında beraat kararı verilmesi gerektiği belirtildi. İlk yargılamada Mehmet Göçekli 14 yıl 7 ay, Sami Güvercin 15 yıl, Ümit Kanlı, Enis Aras, Tamer Çadırcı, Barış Yıldırım ve Ayten Anlaş (Andaş) 12 yıl 6 ay, Rıza Doğru 10 yıl, Sinan Doğan, Özsev Alev Özcan 8 yıl 4 ay, Şenal Kaplan, Mahir Biçici, Ebru Özdağ, Şair Nedim ve Malik Bahalı ise 2 yıl 6’şar ay hapis cezasına mahkum olmuşlardı. Dosyayı inceleyen Yargıtay 9. Ceza Dairesi, eksik soruşturma gerekçesiyle kararı bozmuş, ancak, İzmir DGM ilk kararında direnmişti. Yargıtay ise kararı 10 Mart 1999 tarihinde yine bozmuştu. İzmir DGM davanın 27 Ocak günü yapılan duruşmasında ilk iki kararında direnmiş, dava tekrar Yargıtay’a gönderilmişti.

7. ÖRGÜTLENME ÖZGÜRLÜĞÜ

Türkiye’de 2000 yılında da örgütlenme özgürlüğüne yönelik engellemeler yoğun olarak devam etti. Özellikle HADEP ve EMEP gibi siyasi partiler ile FP’nin üzerinde yoğunlaşan baskılardan, sendika, dernek gibi sivil toplum örgütleri de payına düşeni aldı.

Olağanüstü Hal Yasası kapsamındaki bölgede “devletin resmi politikasını benimsemeyen” muhalif politik örgütlenmeler üzerindeki baskılar, bu dönemde de tüm hızıyla sürdü. Siyasi parti örgütlerinin dışında herhangi bir gerekçe gösterilmeksizin çok sayıda derneğin faaliyetleri süreli ya da süresiz olarak durduruldu. 1997 yılında başlayan “28 Şubat” sürecinin etkilerinin sürdüğü bu dönemde MGV’ye bağlı 60 şube geçici olarak kapatıldı.

1. SİYASİ PARTİLER

Halkın Demokrasi Partisi (HADEP)

Başbakan Bülent Ecevit’in 2000 yılının ilk günlerinde HADEP’e yönelik “PKK ve onu temsil eden çevreler, HADEP’i kendi gayri meşru hareketlerinin uzantısı gibi kullanmak istiyorlar. HADEP’in buna fırsat bırakmayacağını umuyorum” şeklindeki sözleri yıl içinde HADEP’e yönelik baskıların süreceğinin ilk işareti oldu.

Başbakan Ecevit 5 Temmuz günü düzenlediği basın toplantısında da “Devletin yetkili kurullarından aylardır CHP-HADEP diyaloguna ilişkin duyular almıştı” belirterek, CHP Genel Başkanı Altan Öymen’i uyardığını söyledi. Ecevit, şöyle konuştu:

“... Son günlerde sayın Öymen’in de, diğer çalışma arkadaşlarının da yaptıkları açıklamalar CHP ile HADEP arasında ciddi bir ilişki, işbirliği ve en azından diyalog olduğunu açıkça gösteriyor. Hem adı Cumhuriyet Halk Partisi olan bir partiden böyle bir davranış gelmesini o partinin geçmişi, mazisi açısından üzücü bulurum hem de Türkiye’de rejim bakımından sakıncalı bulurum. Daha önce, SHP zamanında HEP adlı parti Meclis’e taşınmış, bu yüzden ciddi sorunlar ortaya çıkmıştı. O deneyimin de hatırlanmasını temenni ederim”

CHP Genel Başkanı Altan Öymen ise HADEP’le partisi arasındaki ilişkinin işbirliği değil, diyalog olduğunu belirterek, ayrıca “HADEP ile konuşulmaz

ve diyalog kurulmaz” gibi bir zihniyetin de “herkesin istediği iç barışa hizmet etmeyeceğini” vurguladı.

Genelkurmay Başkanlığı İstihbarat Daire Başkanlığı’nın 8-9 Nisan günlerinde Diyarbakır’da gerçekleştirilen “CHP Halkla Birlikte Çözüm Üretiyor Kurultayı”na ilişkin raporu, Kasım ayında basına sızdı. Raporun sonuç bölümünde şu ifadelere yer verildi:

“CHP’nin ‘Halkla Birlikte Çözüm Projesi’ çerçevesinde yaptığı toplantılarda dile getirdiği hususların, terörist başının cezaevinde belirlediği ‘barış planı’ ile paralellik arz etmekle birlikte yeni olmadığı, CHP’nin geçmişte de Erdal İnönü, Murat Karayalçın ve Deniz Baykal’ın liderlik yaptığı dönemlerde de benzer tarzda projeler geliştirdiği, son olarak CHP MYK Üyesi Algan Hacaloğlu tarafından 1 Ocak 2000 tarihi itibarıyla ‘Demokratikleşme ve Doğu-Güneydoğu Anadolu Kalkınması Temel Politikaları’ adı altında hazırlanan bir çalışmanın mevcut olduğu bilinmektedir. Sonuç olarak CHP’nin son seçimlerde ülke barajını aşamamasını muhtemelen Doğu ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ndeki mevcut tabanını HADEP ve FP’ye kaptırmasına bağladığı, benzer durumu yeniden yaşamamak endişesi ile söz konusu çevreleri memnun edecek sözlerle bölgedeki tabanını yeniden kazanmayı ve geçmişte olduğu gibi yapılıcak ilk seçime HADEP ve benzeri çevrelerle ortak bir platformda girmeyi amaçladığı değerlendirilmektedir”

Davalar

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı’nın HADEP’in kapatılması istemiyle 29 Ocak 1999 tarihinde açtığı davada, 2000 yılı içinde herhangi bir gelişme yaşanmadı. Başsavcılık, HADEP’in “Anayasa’nın 68. maddesinde belirtilen ‘Devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü’ne aykırı eylemlerin odağı haline geldiği” iddiasıyla kapatılmasını istemişti. Ancak kapatma istemine dayanak olarak gösterilen “takvim davası” ve “bayrak davası” yıl içinde Ankara DGM’de sürdü. “HADEP ile PKK arasında organik bağ olduğu” iddiasıyla açılan dava ise Şubat ayında sonuçlandı.

“PKK ile Organik Bağ” Davası

Ankara DGM Savcılığı’nın, HADEP Genel Başkanı Ahmet Turan Demir, eski Genel Başkanı Murat

Bozlak, Genel Başkan Yardımcısı Bahattin Günel ve Ankara İl Başkanı Kemal Bülbül'ün de aralarında olduğu 47 parti yöneticisi hakkında "PKK ve HADEP arasında organik bağ bulunduğu" iddiasıyla 28 Aralık 1998 tarihinde açtığı dava, 24 Şubat günü sonuçlandı.

Duruşmada, Abdullah Öcalan'ın İtalya'dan Türkiye'ye iade edilmesini protesto amacıyla basın açıklaması yaptıkları ve açlık grevi başlatarak, "PKK'ye yardım ettikleri" gerekçesiyle Ahmet Turan Demir, Murat Bozlak, Kemal Bülbül, Bahattin Günel, Ağrı Belediye Başkanı Hüseyin Yılmaz, Keçiören eski İlçe Başkanı Ali Akgül, Parti Meclisi üyesi Emine Mısır, Ankara İl Yönetim Kurulu eski üyeleri Rezzan Sümbül, Mehmet Emin Aras, Sevgi Önal, Sultan İzra, Dursun Turan, Cevdet Malgaz, Safiye Akalın, Ahmet Aydın, İlhan Aydın, Hüsametdin Avşar ve Şaziye Zoroğlu'na TCY'nin 169. ve TMY'nin 5. maddesi uyarınca 3 yıl 9 ay hapis cezası verildi. Diğer 29 parti yöneticisi ise "delil yetersizliği" gerekçesiyle beraat etti.

Davanın Yargıtay'daki temyiz duruşması 16 Kasım günü yapıldı. Duruşmada, açlık grevlerinin başlı başına suç oluşturmayacağını belirten Avukat Yusuf Alataş, "Bir insan intihar etmeye teşebbüs ederse hakkında dava açamazsınız. Bu onun kişisel tercihidir. Açlık grevi de öyledir. Kimi protesto etmek, kimi hakkını aramak için açlık grevi yapar. HADEP açlık grevi yapana kadar kimse 'açlık grevi suçtur, dava açalım' demedi. HADEP'te açlık grevi yapıldığında dava açıldı. Açlık grevlerinin neden suç olduğunu bilmek istiyorum, bunun tartışılmasını istiyorum." dedi. Duruşma, davanın karara bağlanması için ertelendi.

Takvim Davası

HADEP'in 1998 yılında bastırılan takvimlerinde, Kürdistan haritasının yer aldığı iddiasıyla 16 Mart 1998 tarihinde açılan davada HADEP eski Genel Başkanı Murat Bozlak'ın da aralarında bulunduğu 56 parti yöneticisi ve üyesinin yargılanmasına 2000 yılı içinde devam edildi.

Yıl içinde sonuçlanmayan davada, Murat Bozlak, Hamit Geylani, Ali Rıza Yurtsever ve Mehmet Satan'ın "PKK'nin siyasi kanat yöneticisi oldukları" iddiasıyla 22 yıl 6 aya, HADEP Ankara İl Başkanı Kemal Bülbül, HADEP Ankara İl Yönetim Kurulu üyeleri Şaize Zoroğlu ve Gülser Aydoğan, Yenimahalle İlçe Yönetim Kurulu üyeleri Yıldız Kılınc ve Serpil Salman'ın da aralarında olduğu diğer sanıkların TCY'nin 169. maddesi uyarınca 4 yıl 6 aydan 7 yıl 6 aya kadar hapis cezasına mahkum edilmesi isteniyor.

Bayrak Davası

HADEP'in 23 Haziran 1996 tarihinde yapılan 2. Olağan Kongresi'nde Türk bayrağının indirilmesi nedeniyle açılan davaya Ankara DGM'de yıl içinde devam edildi.

Ankara DGM'de 4 Haziran 1997 tarihinde sonuçlanan davada, HADEP Genel Başkanı Murat

Bozlak ve Kongre'nin Divan Başkanı Hikmet Fidan (İstanbul İl Başkanı) "yasadışı örgüte yardım ettikleri" iddiasıyla 6'şar yıl hapis cezasına mahkum olmuştu. 28 parti yöneticisinin ise 4'er yıl 6'şar ay hapis cezasına mahkum olduğu davada, 14 kişi beraat etmişti. Yargıtay 18 Haziran 1998 tarihinde, aralarında Murat Bozlak'ın da bulunduğu 43 sanık hakkındaki kararı "eksik soruşturma" gerekçesiyle bozmuştu. Yargıtay, Sırrı Sakık ve Abdurrahim Bilen hakkındaki beraat kararı ile "bayrağı indirdiği" gerekçesiyle Faysal Akcan'a verilen 22 yıl 6 ay hapis cezasını onaylamıştı. Dava 1 Haziran 1999 tarihinde yeniden başlamıştı.

Diğer Davalar

HADEP Van İl Başkanı Abdurrahman Doğar hakkında, "parti binasındaki masasının çekmecesinde el bombası bulunduğu" iddiasıyla açılan dava beraatla sonuçlandı. Van Ağır Ceza Mahkemesi'nde 17 Şubat günü yapılan duruşmada "bombayı kimin koyduğunun belirlenememesi" nedeni ile Doğar hakkında beraat kararı verildi. Dava, PKK lideri Abdullah Öcalan'ın İtalya'da bulunduğu dönemde yapılan açlık grevi sırasında, 19 Kasım 1998 tarihinde polisler tarafından düzenlenen baskında bomba bulunduğu gerekçesiyle açılmıştı. Gözaltında işkence gören Doğar, dava nedeniyle 4 ay kadar tutuklu kalmıştı.

Bu arada PKK lideri Abdullah Öcalan'ın İtalya'da bulunduğu dönemde destek vermek amacıyla açlık grevi yaptıkları için yargılanan HADEP Van eski İl Başkanı Abdurrahman Doğar, Kadın Kolları eski Başkanı Güllü Fırtına, Merkez İlçe eski Başkanı Selahattin Endakçı, parti yöneticileri Fevzi Melet, Battal Basut ve 40 kişi hakkındaki dava, 12 Nisan günü beraatla sonuçlandı. 19 Kasım 1998 tarihinde HADEP İl Binası'na yapılan baskında 150 kişi gözaltına alınmış, bunlardan 45'i tutuklanmıştı.

Yargıtay 9. Ceza Dairesi, HADEP Adıyaman İl Örgütü ve Kahta İlçe yöneticilerinden oluşan 18 HADEP'liye Malatya DGM tarafından "PKK'ye yardım" gerekçesiyle TCY'nin 169. maddesi uyarınca verilen 3 yıl 9'ar ay hapis cezasını, Mayıs ayı sonlarında onayladı.

Adana'nın Küçükdikili beldesi Belediye Başkanı Mehmet Yaşık (HADEP) ve 5 belediye çalışanı hakkında "PKK'ye yardım ettikleri" iddiasıyla dava açıldı. 22 Kasım günü Adana DGM'de yapılan duruşmada, belediye binasının aranmasına katılan Astsubay Bahtiyar Doğan tanık olarak dinlendi. Doğan, Mehmet Yaşık'ın makam odasındaki dolapta yırtılmış bir Türk bayrağı bulduklarını öne sürerek, "Başkanın ziyarete gelenlere 'TC'yi tanımiyorum' diyerek, yırtık bayrağı gösterdiğini duymuştuk" dedi. Belediye binasında, kapanan Özgür Bakış gazetesi ve Özgür Halk dergilerinin ve yırtıldığı iddia edilen Türk bayrağının bulunması nedeniyle Mehmet Yaşık,

Abdülkerim Timur, Kutbettin Örnek, Emin Erin, Bekir Emen ve Hasan Güneş hakkında TCY'nin 169. maddesi uyarınca 4 yıl 6'şar ay hapis cezası istemi ile açılan dava, 2000 yılı içinde sonuçlanmadı.

Ankara DGM Savcılığı ve Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, 26 Kasım günü yapılan HADEP 4. Olağan Kongresi nedeniyle ayrı ayrı inceleme başlattı. Ankara DGM Savcılığı, "kongrede PKK lideri Abdullah Öcalan lehine atılan sloganlar" nedeniyle başlattığı inceleme çerçevesinde Ankara Emniyet Müdürlüğü'nden kongreye ilişkin kayıtları istedi. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın da, HADEP'in kapatılması istemiyle Anayasa Mahkemesi'nde açılan davada, ek delil olarak kullanmak üzere kongre görüntülerini incelediği bildirildi.

Belediye Başkanlarına Baskılar

Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanı Feridun Çelik, Siirt Belediye Başkanı Selim Özalp ve Bingöl Belediye Başkanı Feyzullah Karaaslan, Diyarbakır DGM Savcılığı'nın talimatı üzerine 19 Şubat günü gözaltına alındı. Edinilen bilgiye göre, saat 15.30 sıralarında Yenişehir semtinde makam aracı durdurulan Feridun Çelik ile araçta bulunan HADEP eski İl Başkanı Avukat Selim Kurbanoglu ve TOHAV (Toplum ve Hukuk Araştırmaları Vakfı) Diyarbakır Temsilcisi Avukat Sinan Tanrıkkulu gözaltına alındı. Kurbanoglu ve Tanrıkkulu kısa bir süre sonra serbest bırakıldı. Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na 16.30 sıralarında baskın düzenleyen siyasi polis ve jandarma ekipleri, Çelik'in makam odasında arama yaptılar. Arama, Diyarbakır Barosu'na bağlı avukatlar tarafından izlendi.

Selim Özalp de aynı saatlerde, Siirt'te evine yapılan baskında gözaltına alındı. Özalp daha sonra Diyarbakır'a götürüldü. Aynı gün akşam saatlerinde de Almanya'dan Türkiye'ye dönen Feyzullah Karaaslan Diyarbakır Havaalanı'nda gözaltına alındı. Olağanüstü Hal Bölge Valiliği tarafından yapılan açıklamada, Diyarbakır ve ilçelerinde sürdürülen operasyonlarda gözaltına alınan 47 kişiden 25'inin tutuklandığı belirtilerek, "gözaltına alınanların ifadelerinden belediye başkanlarının, PKK'nin yurtiçi ve yurtdışı çalışmalarına katkı sağladıkları ve PKK'ye maddi yardımda bulduklarının anlaşıldığı" iddia edildi. Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanvekili Ramazan Tekin de bir süre önce tutuklanmıştı.

Belediye başkanlarının gözaltına alınmasının "hukuka aykırı olduğu" gerekçesiyle avukatların yaptığı itiraz, 22 Şubat günü Diyarbakır DGM tarafından reddedildi. Bu arada TIHV Diyarbakır Temsilcisi Avukat Sezgin Tanrıkkulu, Selim Özalp'ın gözaltında işkence gördüğü yönünde bulgular olduğunu bildirdi. Sezgin Tanrıkkulu yaptığı açıklamada, "Devlet Hastanesi'nden iki doktor müvekkilimizin bulunduğu Jandarma Alay Komutanlığı'na götürülmüş, müvekkillerimiz kısmi muayeneden geçirilmişler. İşkence bulgularını tam olarak ortaya çıkaracak bir muayene olmamasına

rağmen, müvekkillerimizden Selim Özalp'ın koltuk altlarında nedeni saptanamayan sıyrıklar tespit edilmiş" dedi.

Belediye Başkanları, 4 günlük gözaltı sürelerinin dolmasının ardından 24 Şubat günü Diyarbakır DGM'ye çıkarıldıktan sonra "PKK terör örgütüne yardım ve yataklık yaptıkları" iddiasıyla tutuklandılar. Bu arada DGM önünde HADEP'liler ile polisler arasında çıkan tartışmanın ardından HADEP eski Genel Başkanı Murat Bozlak ve 34 belediye başkanının binaya girmesine izin verilirken dışarıda toplanan partililer polisler tarafından uzaklaştırıldı. DGM'ye gelmek isteyen HADEP'lilere sokak aralarında müdahale eden polisler, görevden alınan eski Lice Belediye Başkanı Zeynel Bağır'ın da aralarında olduğu 15 kişiyi gözaltına aldı.

Çelik, Özalp ve Karaaslan'ın avukatları, 25 Şubat günü tutuklama kararına itiraz ettiler. Avukat Sinan Tanrıkkulu, kırsal alanda yakalanan üç kişinin ifadeleri üzerine Abdülkadir Güzel adlı kişinin gözaltına alındığını ve belediye başkanları hakkında, bu kişinin ifadesi dışında herhangi bir delil olmadığını bildirdi. Sinan Tanrıkkulu, belediye başkanlarının dosyasının "PKK üyesi olduğu" iddiasıyla gözaltına alınan 47 kişinin dosyası ile birleştirildiğini kaydetti. İçişleri Bakanlığı 24 Şubat günü, Selim Özalp, Feyzullah Karaaslan ve Feridun Çelik'i "tutuklandıkları için" görevden aldı.¹

İtirazı değerlendiren DGM, 28 Şubat günü "Suçun niteliği, yargılamadan kaçacakları ve kanıtları karartacakları kuşkusunu uyandıran olguların bulunmaması ve sabit ikametgah sahibi olmaları" nedeniyle belediye başkanlarının tahliye edilmesine karar verdi. Belediye Başkanları serbest bırakılmalarının ardından İçişleri Bakanlığı tarafından görevlerine de iade edildiler.

Diyarbakır DGM Savcılığı Mart ayı başında Çelik, Özalp ve Karaaslan'ın da aralarında bulunduğu 22 kişi hakkında dava açtı. PKK'nin siyasi kanadı ERNK'nin Diyarbakır Sorumlusu olduğu ileri sürülen Abdülkadir Güzel adlı kişinin ifadelerine dayanan iddianamede, Belediye başkanlarının "Almanya'da PKK yöneticilerinden Murat Karayılan ile görüştikleri, PKK'den talimat aldıkları ve PKK'ye para yardımı yaptıkları" iddia edildi. İddianamede, Feridun Çelik, Selim Özalp, Feyzullah Karaaslan, Mehmet Aslan, Ömer Taş, Seyit Ahmet Öcalan, Tahir Burhankulu, Hüseyin Utanç, Ömer Özer, Hacı Kaydı, İlhan Kazıkçı, Recai Kazıkçı, Keziban Kazıkçı ve Hüseyin Akman'ın TCY'nin 169. maddesi ile TMY'nin 5. maddesi uyarınca 7 yıla kadar hapis cezasına mahkum edilmesi istendi. Davada, Ramazan Tekin'in de aralarında bulunduğu Abdülkadir Güzel (itirafçı), Mustafa Yıldız, Sadullah Özdemir, Mehmet Maksut,

¹ İçişleri Bakanlığı, Ağrı Belediye Başkanı Hüseyin Yılmaz'ı da Ankara DGM tarafından verilen 3 yıl 9 ay hapis cezası nedeniyle görevden aldı.

Medine Yakut, Sabiha Zengin ve Hayrettin Aktepe'nin ise TCY'nin 168/2 ve TMY'nin 5. maddesi uyarınca hapis cezasına mahkum edilmesi istendi.

Dava 24 Nisan günü Diyarbakır DGM'de başladı. Duruşmada, itirafçı Abdülkadir Güzel ile ilişkisi olduğu iddia edilen Büyükşehir Belediye Başkan Vekili Ramazan Güzel gözaltında alınan ifadelerini kabul etmediğini belirtti. Duruşmada, tutuklu sanıklardan Mehmet Maksut, Mehmet Aslan, Ömer Taş, Seyit Ahmet Öcalan, Ömer Özer, Hüseyin Utanç ve İlhan Kazıkçı tahliye edildi.

20 Haziran günü yapılan duruşmada, Feridun Çelik hakkındaki suçlamaları reddederek, gözaltında tehdit edildiği için ifadeyi imzalamak zorunda kaldığını söyledi. Duruşmada, Feridun Çelik, Selim Özalp ve Feyzullah Karaaslan hakkındaki yurtdışına çıkış yasağının kaldırılmasına ve Medine Yakut'un tahliyesine karar verildi.

Davaya 29 Ağustos günü Diyarbakır DGM'de devam edildi. Duruşmada Abdülkadir Güzel ve Hayrettin Aktepe adlı sanıkların itirafçı olma istemlerinin İçişleri Bakanlığı'na bildirilmesi kararlaştırıldı. 5 Aralık günü yapılan duruşmada da, Abdülkadir Güzel, Mustafa Yıldız, Hayrettin Aktepe, Tahir Burhankulu ve Hacı Kaydı tahliye edildi. Dava, 2000 yılında sonuçlanmadı.

Protestolar

Belediye Başkanlarının gözaltına alınması dış dünyada tepki ile karşılandı. Türkiye'nin de üye bulunduğu Avrupa Konseyi Parlamenterler Asamblesi tarafından 23 Şubat günü yapılan ortak yazılı açıklamada, "Bugünkü siyasi iklimde, Türk yetkililerin diyalog yolunu açık tutmak yerine, kentlerindeki vatandaşların güvenini kazanmış olan ve seçimle işbaşına gelen yetkilileri hapse atması şaşırtıcıdır" denildi. Avrupa Parlamentosu Başkanı Nicole Fontaine de Türkiye'yi tutuklanan belediye başkanlarının serbest bırakılması için uyardı. "Seçilmiş temsilcilerin tutuklanması kabul edilemez" diyen Fontaine, tutuklamaların Türkiye'nin imajına ciddi biçimde zarar verdiğini vurguladı.

Belediye başkanlarının gözaltına alınması üzerine, 20 Şubat günü Diyarbakır Büyükşehir Belediye binası önünde toplanan bir grup protesto gösterisi yaptı. HADEP Diyarbakır İl Başkanı Ali Ürküt, Başbakan Bülent Ecevit'in "HADEP bölücü akımları siyasallaştırıyor. Belediyeciliği ülke bütünlüğünü bozmak için kullanmak yanlıştır" sözlerini anımsattı ve belediye başkanlarının Başbakan Ecevit tarafından hedef gösterildiğini söyledi. Bu arada, aynı gün Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi Tiyatro Salonu'nda yazar Orhan Pamuk'un yapacağı söyleşi için gelen çok sayıda kişi de polisler tarafından zor kullanılarak dağıtıldı. Burada polisler tarafından dövülen Nuran İmir adlı kadın hastaneye kaldırıldı.

Diyarbakır ve Bingöl'deki gösteriler olaysız geçerken,

Siirt'te yapılan gösteriye polisler müdahale etti. Polisin uyarısı üzerine basın açıklaması parti binasında yapıldı. Parti binası önünde toplanmak isteyenler ise zor kullanılarak dağıtıldı. Bunun üzerine Tillo caddesinde yapılan yürüyüş de müdahale eden polisler çok sayıda kişiyi gözaltına aldı. Evren mahallesinde ve Aydınlar caddesinde de çok sayıda kişinin dövülerek gözaltına alındığı bildirildi. Gözaltına alınanlar arasında Selim Özalp'in koruma görevlisi Ender Öner ve oğlu Firat Özalp'in de bulunduğu öğrenildi.

Basın açıklaması için Siirt HADEP İl Örgütü'ne giden Özgür Bakış gazetesi muhabiri Salih Erol'un, gözaltına alındığı ve polisler tarafından "seni bir daha Siirt'te görmeyelim. Yoksa senin için kötü olur" denilerek tehdit edildiği bildirildi. Gazetenin Siirt dağıtımcısı Sıddık Çelik de HADEP'e gazete götürürken gözaltına alındı. HADEP Malatya İl Binası da saat 13.30 sıralarında polisler tarafından basıldı. Bazı belgelere el koyan polisler, "tutanakları imzalamaları için" Malatya Merkez İlçe Örgütü Başkanı Zeki Kılıçgedik, il yöneticisi Fahrettin Karagöz ve İl Gençlik Komisyonu Başkanı Eylem Kaplan'ı gözaltına aldı. Gözaltına alınanlar akşam saatlerinde serbest bırakıldı. HADEP Van İl Binası önünde bekleyen polisler tarafından gözaltına alınan Yeşim Acı, Servet Aslan, Bayram Kılınç, Pelin Yılmaz ve Yılmaz Korkmaz adlı lise öğrencilerinin yakınlardaki bir banka şubesine götürülerek dövüldüğü bildirildi. İHD Van Şubesi'ne başvuran öğrenciler, polisler tarafından tehdit edildiklerini de söylediler.

Belediye başkanlarının gözaltına alınmasını protesto amacıyla 23 Şubat günü Diyarbakır ve Siirt'te belediye binaları önünde toplanmak isteyenler polisler tarafından dövülerek dağıtıldı. Çok sayıda kişi gözaltına alındı. Diyarbakır Büyükşehir Belediye Başkanlığı'nın bulunduğu bölgedeki tüm sokak ve caddeleri kesen polisler, gruplar halinde toplanarak slogan atan grupları copluyarak dağıttı. Sabahtan öğle saatlerine kadar göstericilerle polisler arasında süren kovalamacada, HADEP il yöneticileri Cemal Koçer, Vahdettin Tayfur, HADEP Kayapınar Belde Başkanı Mehmet Uçar, HADEP Diyarbakır Merkez İlçe Örgütü yöneticileri Mehmet Deviren ve Edip Yaşar'ın aralarında bulunduğu 300'e yakın kişi gözaltına alındı. Polisler tarafından dövülen çok sayıda kişinin hastanelerde tedavi gördüğü öğrenildi. Siirt'te aralarında Eğitim-Sen Siirt Şube Başkanı Şahin Kayıkçı, Eğitim-Sen Şube Sekreteri Abdülhakim Yıldır ve Sosyal Sen Şube Başkanı İbrahim Şahin'in de bulunduğu 99 kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan Ali İhsan Kaçar ve Celal Yeşildağ tutuklandı, 97 kişi serbest bırakıldı.

HADEP Malatya Merkez İlçe Örgütü Başkanı Zeki Kılıçgedik ve İlçe Yönetim Kurulu üyesi Mehmet Yücedağ, 22 Şubat günü evlerine yapılan baskında gözaltına alındı.

23 Şubat günü Mersin'in Selen mahallesinde gerçekleştirilen protesto gösterisinde 9 kişi gözaltına alındı. Eylemi izleyen Özgür Bakış gazetesi muhabiri Numan Altıntaş ise 25 Şubat günü Özgür Bakış gazetesi bürosuna yapılan baskında gözaltına alındı. Eylemde gözaltına alınan Piran Deniz ve Mehmet Sıdık adlı kişiler ile Numan Altıntaş, 26 Şubat günü tutuklandı.

Diğer Baskılar

HADEP il örgütünün kurulması çalışmaları nedeni ile Siirt'e giden HADEP Genel Başkan Yardımcısı Niyazi Bulgan, Parti Meclisi üyesi Veysel Turhan, Siirt İl Başkanı Ahmet Konuk ve il yöneticilerinden Tahir Can, 15 Şubat günü gözaltına alındı. Belediye Meclisi'nin HADEP'li üyeleriyle toplantı yapan Bulgan, kendisini toplantıdan çağıran polisler tarafından "ifadesinin alınacağı" gerekçesiyle Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldü. Bir süre sonra toplantıdan ayrılan Veysel Turhan, Ahmet Konuk ve Tahir Can da gözaltına alındı.

HADEP Genel Başkan Yardımcısı Eyyüp Karageçi, Şırnak'ta partilerinin örgütlenmesinin engellendiğini bildirdi. Şubat ayında Şırnak'ta örgüt kurulması için yaptıkları başvuruların sonuçsuz kaldığını belirten Karageçi, Şırnak'a gittiklerinde kendileri ile ilişki kurmak isteyen kişilerin de tehdit edildiğini söyledi. İl Başkanı Resul Sadak da 28 Mart günü yaptığı açıklamada, parti binasının açılması için Valiliğe yaptıkları üç başvurunun da sonuçsuz kaldığını bildirdi. HADEP'in yaptığı çok sayıda başvurunun ardından 5 Temmuz günü il örgütü açılması için izin çıktı.

Muş'un Bulanık ilçesine bağlı Rüstemgedik, Elmakaya, Sarapınar, Yemiş ve Uzgörü beldelerinde HADEP'in örgütlenmesine izin verilmediği ve örgütlenme için resmi başvuru yapan yöneticilerin Bulanık Karakol Komutanı tarafından tehdit edildiği bildirildi.

HADEP Diyarbakır Hani İlçe Örgütü'nün 24 Haziran günü yapılması planlanan 1. Olağan Kongresi polisler tarafından engellendi.

Diyarbakır'da 4 Ocak günü HADEP, MKM, İHD, KESK'e bağlı tüm sendika şubeleri, Evrensel ve Özgür Bakış gazeteleri büroları ve Dicle Kadın Merkezi, polisler tarafından basıldı. Baskınlarda MKM, HADEP ve İHD tarafından çıkarılan 2000 yılı takvimlerine ve arşivde bulunan dergilere el konuldu.

Aramalardan sonra HADEP Diyarbakır İl Başkanı Ali Ürküt, Merkez İlçe Başkanı Zeynel Bağır, Bismil İlçe Başkanı Nedim Biçer ve Ergani İlçe Başkanı Mehmet Umutlu'nun da aralarında bulunduğu 14 kişi gözaltına alındı. Evrensel ve Özgür Bakış gazeteleri Diyarbakır bürolarına yapılan baskınlarda da söz konusu takvimlere el konuldu.

Baskınlarda gözaltına alınanlardan HADEP Bismil İlçe

Başkanı Nedim Biçer, İlçe Sekreteri Rifat Sevim, Ergani İlçe Başkanı Mehmet Umutlu, Silvan İlçe Başkanı M. Şah Yurter, HADEP yöneticileri Hikmet Korkmaz, Ahmet Şahin ve İl Genel Meclis üyesi Şehmus Metin aynı gece savcılıkta ifadeleri alındıktan sonra serbest bırakıldı. Nedim Biçer'in babası Abdulvahap Biçer ise evine yapılan baskında gözaltına alınarak Diyarbakır'a getirildi. HADEP İl Başkanı Ali Ürküt, Merkez İlçe Başkanı Zeynel Bağır, Kayapınar Belde Başkanı Mehmet Uçaş, yöneticiler Zübeyde Zümrüt, Nuran İmir, Abdülkadir Baz ve Cengiz Akın, Tes-İş 1 No'lu Şube Başkanı Ali Öncü, Enerji Yapı Yol-Sen Yönetim Kurulu üyesi Fuat Kumruaslan'ın gözaltı süreleri uzatıldı.

HADEP Ağrı ve Muş İl örgütleri binaları, Kürtçe dil kursları verildiği gerekçesiyle 3, 4 ve 5 Ocak günleri polisler tarafından basıldı. HADEP Ağrı İl Binası ve İl Başkanı İsmail İşçimen ve İl örgütü yöneticisi İsmail Aydemir'in evleri 3 Ocak günü yasak takvim bulundurdukları gerekçesiyle basıldı. Baskında Ali Çorboğa adlı öğrenci gözaltına alındı. Eğitim-Sen Ağrı Şubesi de aynı gerekçeyle basıldı ve Şube Başkanı Çerkes Aydemir gözaltına alındı.

HADEP Kırşehir İl Binası da Muş HADEP İl örgütünde verilen Kürtçe kurslar gerekçe gösterilerek basıldı. Binada arama yapan polis, Özgür Bakış gazetesine, Özgür Kadın ve Yurtsever Gençlik dergilerine, öldürülen HADEP'lilerin panoda bulunan fotoğraf ve kupürlerine, sosyalist dergiler ile arşivde bulunan kitaplara el koydu.

5 Ocak günü akşam saatlerinde HADEP Ceylanpınar (Şanlıurfa) İlçe Binası siyasi polis tarafından basıldı. Baskında, İlçe Başkanı Ahmet Dağtekin, Müslüm Solmaz, Cuma Sürer ve Hasan Dağ bir süre gözaltına alındı. 6 Ocak günü de HADEP Van il binası ile Muş'un Varto ve Malazgirt ilçelerindeki HADEP ilçe merkezleri polisler tarafından basıldı. Bu baskınlarda gözaltına alınan olmadı.

Diyarbakır'ın Bağlar ilçesinde 7 Ocak günü düzenlenen ev baskınlarında HADEP Diyarbakır İl Örgütü yöneticisi Vahdettin Tayfur, Rıza Tayfur, Bayram Özyılmaz, Sariya Yiğit, Berivan Yağni, Tarık Çiftçi, Abdullah Değirmen ve soyadı öğrenilemeyen Ferhat adlı kişi gözaltına alındı.

HADEP İstanbul Esenler İlçe Örgütü'ne 11 Ocak günü akşam saatlerinde düzenlenen baskında Özkan Demir adlı parti üyesi gözaltına alındı. Üsküdar İlçe Örgütü'ne 12 Ocak günü düzenlenen baskında ise Kenan Sayat, Selahattin Aslan ve soyadı öğrenilemeyen Yasin adlı parti üyeleri gözaltına alındı. Baskın sırasında binada bulunan İlçe Örgütü yöneticisi Burhan Öncel, polislere arama izinleri olup olmadığını sorunca, bir polisin "Sen kimsin, bizden izin kağıdı istiyorsun" diyerek kendisini tokatladığını söyledi.

13 Ocak günü Batman HADEP İl Binası polisler tarafından MKM'nin 2000 yılı takvimi bulundurulduğu gerekçesi ile basıldı. Baskında, parti arşivi, seçim çalışmalarının kaydedildiği 6 adet video kaset ile çok sayıda dergi, gazete ve kitaba el koydu.

Pasaport almak için 2 Şubat günü Antalya Emniyet Müdürlüğü'ne başvuran HADEP Antalya İl Saymanı Selami Ayçiçek, "PKK'ye yardım ve yataklık yaptığı" iddiasıyla tutuklandı. Ayçiçek, Mahkeme'ye çıkarılmadan 3 Mart günü serbest bırakıldı.

HADEP Şanlıurfa Ceylanpınar İlçe Binası'nı 5 Şubat günü basan polisler, Gençlik Kolları Başkanı Kamil Solak ile Azadiya Welat gazetesi dağıtımıcısı Müslüm Solmaz'ı Özgür Halk dergisini dağıttıkları gerekçesi ile gözaltına aldı.

13 Şubat günü İstanbul'da HADEP Esenler, Bahçelievler ve Güngören ilçe örgütlerini kuşatan polisler, 13 HADEP yönetici ve üyesini gözaltına aldı. "Barış Süreci" konulu panel nedeniyle HADEP Esenler İlçe Örgütü binasını sabah saatlerinde ablukaya alan polisler, Necmi Sapan, Fatma Koçak ve Tafil İnal adlı ilçe yöneticilerini gözaltına aldı. Panelin Bahçelievler İlçe Örgütü'nde yapılacağına açıklanması üzerine, burada da Sebahattin Çelik, Necmettin Çeçen, Şükrü Nariç, İdris Yılmaz, Ferhan Aksoy ve İdris Bulut gözaltına alındı. Güngören İlçe Örgütü'nde de Hasan Nargül, Şahin Ovan ve Mehmet Öztekin adlı parti üyeleri gözaltına alındı.

HADEP Van İl Örgütü Kadın Komisyonu üyesi Sinan Sayan, Merkezi Kadın komisyonu üyesi Nesrin Çıplak, Mehmet Akçadağ ve Aliye Güven 26 Şubat günü HADEP Erciş binasının çıkışında gözaltına alındı.

HADEP Batman İl Örgütü tarafından 6 Şubat günü düzenlenen "Son yüzyılda Kürt isyanları" konulu panelde konuşma yapan Batman Belediye Encümeni üyesi Cemil Çiftçi ve Belediye Encümeni eski üyesi Salih Altun 2 Mart günü tutuklandı

HADEP Gaziantep İl Merkezi ile Şahinbey ve Şehitkamil ilçe merkezleri 7 Mart günü polisler tarafından basıldı. Baskınlarda, Gaziantep İl Başkanı Burhanettin Bolu, il yöneticilerinden Abdullah Kırmızıtaş, Gençlik Kolları İl Başkanı Ercan Sezer, Şehitkamil İlçe Başkanı Abdullah İnce, ilçe yöneticisi Osman Kaya, Şahinbey ilçe Başkanı Rıdvan Özer ile soyadı öğrenilemeyen Özgür adlı kişi gözaltına alındı.

Şanlıurfa'da 7 Mart günü gözaltına alınan HADEP İl Başkanı Ziya Çalışkan ve İHD Şube Sekreteri Bülent Mermer 9 Mart günü serbest bırakıldı.

Parti çalışmaları nedeniyle Batman'da bulunan HADEP Genel Başkan Yardımcısı Eyyüp Karageçi, 13 Mart günü tutuklandı. 9 Mart günü Batman İl Binası'nda düzenlenen bir toplantıda "PKK propagandası yaptığı" iddiasıyla 13 Mart günü Emniyet Müdürlüğü'ne çağrılan Karageçi, Diyarbakır

DGM Savcılığı'nın isteği üzerine 13 Mart günü Batman Sulh Ceza Mahkemesi'nde ifadesi alındıktan sonra "Devletin bölünmez bütünlüğü aleyhine propaganda yapmak, halkı ırk ve bölge farklılığı gözeterek kin ve düşmanlığa açıkça tahrik ettiği" gerekçesiyle tutuklandı. Karageçi, 24 Mart günü Diyarbakır DGM'de yapılan ilk duruşmada serbest bırakıldı.

Bu arada Batman İl Binası'nda düzenlenen toplantıya katıldığı iddiasıyla Batman'da 10 ayrı eve düzenlenen baskınlarda da aralarında mahalle muhtarlarının da bulunduğu çok sayıda kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar daha sonra serbest bırakıldı.

16 Mart günü HADEP Salihli (Manisa) İlçe Örgütü'ne baskın düzenleyen polisler, parti binasında bulunan Özgür Halk ve Yurtsever Gençlik dergilerini gerekçe göstererek, İlçe Başkanı Mehmet Emin Gezer, İlçe Gençlik Komisyonu Üyeleri Alaaddin Yeşilkaya ve Mehmet Özdemir'i gözaltına aldı.

HADEP İstanbul Esenler İlçe Örgütü yöneticisi Sabahat Tuncer 21 Mart günü parti binasına girerken sivil polisler tarafından gözaltına alındı.

HADEP Ağrı Belediye Meclis Üyesi M. Ali Turan, 24 Mart günü işyerine gelen polisler tarafından tehdit edilerek muhbirlik yapmaya zorlandığını açıkladı.

HADEP İzmir Narlıdere İlçe Örgütü eski yöneticisi Hasan Hayri Tekin ile Ayhan Kaya ve Mehmet Aykut adlı kişiler 29 Mart günü "PKK'ye yardım ettikleri" iddiasıyla İzmir DGM tarafından tutuklandı.

30 Mart günü açılması planlanan ancak "güvenlik" gerekçesi ile açılmasına izin verilmeyen HADEP Pervari (Siirt) İlçe Örgütü Başkanı Temel Özer ve İlçe Örgütü yöneticileri Mehmet Uzunay, Rasim Cuci ve Zahit Yücel 29 Mart günü gözaltına alındı.

Nisan ayı başında Diyarbakır DGM Başsavcılığı, HADEP tarafından Diyarbakır'da düzenlenen Newroz kutlaması tertip komitesi üyeleri hakkında soruşturma başlattı. SPY'nin 81. maddesi uyarınca başlatılan soruşturmaya gerekçe olarak kutlamada yapılan Kürtçe konuşmalar gösterildi.

HADEP tarafından Mersin'de düzenlenen Newroz kutlamasında Kürtçe konuşulduğu ve türkü söylendiği gerekçesiyle tertip komitesi üyeleri hakkında Nisan ayı içinde SPY'nin 81. maddesi uyarınca dava açıldı. Mersin 6. Asliye Ceza Mahkemesi'nde 27 Ekim günü yapılan duruşmada, tertip komitesi üyeleri hakkında beraat kararı verildi.

HADEP eski Genel Başkanvekili Güven Özata, hakkında Ankara DGM tarafından tutuklama kararı verildiği gerekçesiyle 1 Nisan günü HADEP Antalya İl Binası'nda gözaltına alındı. Özata, Ankara DGM tarafından verilen 2 yıl hapis cezası nedeni ile 4 Nisan günü tutuklandı. Özata, 6 aylık cezasını tamamlayarak 24 Eylül günü tahliye edildi.

Adana DGM Başsavcılığı HADEP tarafından Adana'da düzenlenen Newroz kutlaması tertip komitesi üyelerinin de aralarında bulunduğu 28 HADEP'li hakkında Nisan ayı başlarında soruşturma başlattı. SPY'nin 81. maddesi uyarınca başlatılan soruşturmaya gerekçe olarak kutlamada yapılan Kürtçe konuşmalar gösterildi.

HADEP Genel merkezi tarafından hazırlanan 1 Mayıs bildirilerinin dağıtımını, sloganlar içinde "Newroz" kelimesi geçtiği için Aydın Emniyet Müdürlüğü tarafından yasaklandı.

HADEP Diyarbakır İl Örgütü'ne 11 Mayıs günü yapılan baskında, parti yöneticilerinden Zübeyde Zümrüt ve Kadın Komisyonu üyesi Elif Toktay gözaltına alındı.

Van'ın HADEP'li Belediye Başkanı Şehabettin Özarlaner ve Viranşehir (Şanlıurfa) Belediye Başkanı Emrullah Cin'in Amerikan Kongresi'ne bağlı Helsinki Komisyonu'nun Haziran ayı başında yapılan toplantısına katılmak için yurtdışına çıkışlarına Valilik tarafından izin verilmedi. Emrullah Cin, valilik tarafından gönderilen yazıda, borçları bulunan belediyelerin yurtdışına çıkışlarının uygun görülmediğinin ifade edildiğini söyledi.

HADEP üyesi kadınlar tarafından 6 Haziran günü İstanbul'da ayrımsız bir "genel af" çıkarılması, PKK lideri Abdullah Öcalan'ın cezaevindeki yaşam koşullarının düzeltilmesi ve anayasal değişikliklerin yapılması amacıyla yapılmak istenen basın açıklaması polisler tarafından engellendi. Polisler çok sayıda HADEP'li kadını tartaklayarak gözaltına aldı. İstanbul Eminönü'nde yapılan basın açıklamasına polislerin müdahalesinde iki kişi yaralandı, aralarında HADEP İstanbul İl Başkanı Kemal Peköz'ün de bulunduğu 12'si kadın 47 kişi gözaltına alındı.

Gözaltına alınanlar, 7 Haziran günü savcılığa çıkarıldı. İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi tarafından serbest bırakılan 47 kişi hakkında "izinsiz gösteri düzenledikleri", "görevli memura direndikleri" ve "suç sayılan fiili övdükleri" iddiasıyla dava açıldı.

İstanbul'da 10 Haziran günü HADEP Üsküdar İlçe Örgütü yönetici ve üyeleri Bilgin Akkoyun, İsmail Subaşı, Arzu İpek, Kerem Mergen, İrfan Kaya, Fatma İpek, Mehmet Şerif Mergen, Abdulmecit Arakkı, Ali Çelik Kasımoğulları, Burhan Öncel, Mehmet Oktay, Musa Art, Süleyman Kümek, Hüseyin Salman, Hasan İlhan, İbrahim Emektar, Sevda Ayazgün, Kasım Kılıç, Zafer Ay, Yusuf Demir, Binali Karadut, Berhan Karabulut, Mehmet Güreş, Mehmet Karabulut, Hayati Aras, Koçer Aras, Erhan Avşar ve isimleri öğrenilemeyen iki kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınan 29 kişiden 23'ü Savcılığa çıkarılmadan serbest bırakıldı.²

Van'ın Özalp ilçesinin HADEP'li Belediye Başkanı Salih Haktan, İçişleri Bakanlığı tarafından gerekçe

gösterilmeden geçici olarak görevinden alındı.

HADEP İstanbul İl Örgütü, Bağcılar, Eminönü ve Gaziosmanpaşa ilçe örgütlerine 26 Haziran günü düzenlendi. 24 Haziran günü Emek Platformu tarafından düzenlenen mitingle ilgili olarak gerçekleştirildiği belirtilen baskınlarda aralarında İstanbul İl Başkanı Kemal Peköz'ün de bulunduğu 30 kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan bazılarının adları şöyle:

Yusuf Yıldırım, Ferhat Tugay, Ali Gülün, Kudret Gülün, Saim Aktürk, M. Haluk Dağ, Naciye İlbasan, Özlem Atbaş, Murat Yıldız, Şaize Çelik, İrfan Beder, Hamza Kocaman, Yakup Döner, Müdür Duman, Mahmut Can, Selah Kemaloglu, Bayram Güneş, Gülay Çelik, soyadı öğrenilemeyen Müştak ve isimleri öğrenilemeyen 10 kişi.

28 Haziran günü İstanbul Beyoğlu İlçe Örgütü'ne yapılan baskında, İlçe Başkanı Ali Gök gözaltına alındı.

HADEP Bingöl İl Örgütü tarafından 2 Temmuz günü Turanlar Gölü yakınlarında düzenlenen piknikten dönen 66 kişi askerler tarafından engellendi. Aralarında Solhan İlçe Örgütü Başkanı Remzi Sönmez ile yöneticiler Selami Mollaoğlu, Ömer Çelikel ve Ramazan Buyruk'un da bulunduğu 9 kişi "izinsiz piknik düzenledikleri ve piknikte seminer verdikleri" iddiasıyla gözaltına alındılar. 9 kişi aynı gün akşam saatlerinde serbest bırakıldıklarını ve gözaltında tutuldukları sürede HADEP'te çalışmamaları için tehdit edildiklerini açıkladılar.

HADEP Osmaniye merkez ilçe yöneticisi Cafer Karataş'ın Temmuz ayı içinde 4 sivil polis tarafından Güneysu Polis Karakolu'na götürülerek, bir daha HADEP'e gitmemesi yönünde tehdit edildiği bildirildi.

1991 yılında öldürülen HEP Diyarbakır İl Başkanı Vedat Aydın'ın mezarı başında 10 Temmuz günü yapılan anma töreninin ardından aralarında HADEP Diyarbakır İl Başkanı Ali Ürküt ve Merkez İlçe Başkanı Şerif Camcı'nın da bulunduğu 15 kişi gözaltına alındı. 11 Temmuz günü HADEP Merkez ilçe binasına yapılan baskında ise 8 kişi gözaltına alındı. Aynı gece, Diyarbakır Demokrasi Platformu sözcüsü Ali Öncü'nün de evi basıldı. Öncü'nün anmada yaptığı konuşma nedeniyle gözaltına alındığı öğrenildi. Gözaltına alınanlardan Mehmet Tali ve Esat Güler, 13 Temmuz günü tutuklandı.

25 Temmuz günü HADEP'li Batman Belediye Meclis Üyesi M. Emin Altun'un evine baskın düzenleyen polisler, Altun'un eşi Türkiye Hatun'u (60) Yargıtay tarafından onaylanmış hapis cezası olduğu gerekçesi ile gözaltına aldı.

² Gözaltına alındığı önce Emniyet Müdürlüğü yetkilileri tarafından doğrulanmayan Bilgin Akkoyun ile Burhan Öncel, Yaseri İşleme ve Cevher Ay, gözaltında işkence gördüklerini açıkladılar.

1 Ağustos günü HADEP Van İl Örgütü, HADEP Özalp İlçe Binası ve Başkale’de çok sayıda eve polisler tarafından baskın düzenlendi. İl Jandarma Komutanlığı’nda sorgulanan HADEP’lilerden Mehmet Özdemir, Nurettin Duman ve Gıyasettin Kılıç ile adları öğrenilemeyen 2 kadın tutuklandı. Van HADEP İl Genel Meclis Üyesi Baki Özcan ve 4 kişi ise tutuksuz yargılanmak üzere serbest bırakıldı.

1 Eylül Dünya Barış Günü nedeniyle 29 Ağustos gecesi Ankara’da Yılmaz Güney Salonu’nda düzenlenen “Emperyalist Saldırıları, Dünyada ve Türkiye’de Barış” konulu panele katılan HADEP İstanbul İl Başkanı Mahmut Şakar, panel çıkışında gözaltına alındı. Mahmut Şakar’ın, hakkında İstanbul ve Diyarbakır’da açılan iki ayrı davada ifade vermediği gerekçesiyle gözaltına alındığı öğrenildi. Aynı gece serbest bırakılan Şakar, 30 Ağustos günü ifade vermek için gittiği Ankara Emniyet Müdürlüğü’nde yeniden gözaltına alındı. Şakar, hakkında açılan davada verilen tutuklama kararının kaldırıldığına ilişkin belgelerin gönderilmesi üzerine 31 Ağustos günü serbest bırakıldı.

13 Eylül günü İzmir Kadifekale’de HADEP Kadın Kolları üyelerinin bulunduğu bir eve “izinsiz toplantı düzenlendiği” iddiasıyla polisler tarafından baskın düzenlendi. Şadiye Akçay, Nigar Ekti ve Semra Doğan’ı üç saat evde tutan polisler daha sonra evden ayrıldı.

HADEP İstanbul, Diyarbakır, Adana, Mersin ve Van’da bulunan tüm il ve ilçe örgütleri 15 Eylül günü polisler tarafından basıldı. Baskınların Ankara DGM’nin talimatıyla 1 Eylül Dünya Barış Günü bildirileri nedeniyle yapıldığı bildirildi. Baskınlarda, Diyarbakır il örgütü yöneticileri Mehmet Çetin, Hanifi Yatmış, Mehmet Çelik, Mehmet Özdemir, Orhan Ekinci, Bismil İlçe Başkanı Nedim Biçer, İlçe Sekreteri Latif Kandemir, Nuri Çalan, Aziz Demir, Sultanbeyli (İstanbul) İlçe Başkanı Kubettin Öşenç, Sevim Hanoğlu, Cihan Yavuz, Yaşar Çiçekdağ, Ramazan Kınay, Alaattin Demir, Mehmet Cihan, Meryem Songur, Muzaffer Ölmez ve Belma Alper’in de aralarında bulunduğu 22 kişi gözaltına alındı. HADEP Genel Sekreteri Mahmut Şakar, Barış bildirisi nedeniyle Mersin 2. Sulh Ceza Mahkemesi’nin toplatma kararı vermesi nedeniyle barış bildirilerin dağıtılmadığını belirtti.

24 Eylül günü HADEP Bahçelievler İlçe örgütünde, Kürdistan Yurtseverler Birliği (YNK) ile PKK arasında çıkan çatışmaları protesto etmek amacıyla yapılan açlık grevi nedeniyle 22 kişi gözaltına alındı. 24 Eylül günü parti binalarını abluka altına alan polis, Ümraniye İlçe örgütü binası çıkışında da Filiz Avuç adlı kişiyi gözaltına aldı.

HADEP Şırnak İl Başkanı Resul Sadak ile il yöneticileri Abdülrezzak İnan, Cengiz Balık, Mehmet Çakar, Rüstem Bayar, M. Nezir Ayan, Mehmet Temelkuran,

İzzet Belge, Tahir Kutlu, Nihat Uysal, 25 Eylül günü Batman’da katıldıkları il kongresinden dönerken Cizre yakınlarında jandarmalar tarafından gözaltına alındı. Aynı gün parti binasına düzenlenen baskında, bilgisayarlara el konuldu. Şırnak Jandarma İl Komutanlığı’na götürülen Resul Sadak’ın İdil’deki evinde yapılan aramada patlayıcı madde ve silah ele geçirildiği iddia edildi. 26 Eylül günü de İl Sekreteri Erdal Güler, parti binasına yapılan baskında gözaltına alındı. Olayla ilgili inceleme yapmak üzere Şırnak’a giden İHD Genel Başkan Yardımcısı Osman Baydemir ve Diyarbakır Barosu’na bağlı bir grup avukatın şehre girişine izin verilmedi. Gözaltı süreleri dört güne uzatılan HADEP’liler, 1 Ekim günü tutuklandı.

Diyarbakır DGM Savcılığı, Resul Sadak, parti yöneticileri Nihat Osal, Mehmet Çakar, Rüstem Bayar, Tahir Kutlu, Cengiz Balık, İzzet Belge, Abdurrezzak İnan, Mehmet Temelkuran, Mehmet Nezir Ayan, Erdal Güler ile Yakup Uyar (tutuksuz) hakkında “PKK’ye yardım ettikleri” iddiasıyla dava açtı. İddianamede, sanıkların “PKK’ye yardım ettikleri” iddiasıyla TCY’nin 169. ve TMY’nin 5. maddeleri uyarınca 5 yıla kadar hapis cezasına mahkum edilmesi istendi. 12 Aralık günü Diyarbakır DGM’de başlayan davada, tüm tutuklu sanıklar tahliye edildi.

Bu arada HADEP Şırnak örgütü 30 Eylül günü üçüncü kez basıldı. Baskında Şırnak Merkez İlçe Başkanı Asgar Uysal ve Azad Çakar gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar daha sonra serbest bırakıldı. Gözaltına alınanların durumları hakkında bilgi edinmek üzere Şırnak’a giden İHD Genel Başkan Yardımcısı Avukat Osman Baydemir, TİHV Diyarbakır Temsilcisi Avukat Sezgin Tanrıkulu ve Diyarbakır Barosu yöneticilerinden Avukat Mesut Beştaş, 29 Eylül günü Şırnak Tugay Komutanı, Cumhuriyet Başsavcısı ve partililerle tutuklanmadan önce görüştüler. Baydemir, İl Başkanı Resul Sadak’ın ifade vermediğini, imzalatılmak istenen belgelere imza atmadığını, diğer müvekkillerinin ise gözleri bağlı olarak hiç okutulmadan hazırlanan belgelere zorla imza atmak zorunda bırakıldıklarını kendilerine aktardıklarını açıkladı.

Hakkari’nin Şemdinli ilçesi Belediye Başkanı Ferman Özer (HADEP), 11 Ekim günü “PKK’ye yardım ettiği” iddiasıyla gözaltına alındı. Önce Yüksekova Tümen Komutanlığı’na götürülen Ferman Özer, çıkarıldığı Van DGM tarafından serbest bırakıldı. Özer, 23 Aralık günü İçişleri Bakanlığı tarafından görevden alındı.

HADEP Cizre (Şırnak) İlçe Başkanı Mehmet Dilsiz, 15 Ekim günü evine yapılan baskında gözaltına alındı. Mehmet Dilsiz’in eşi Behiye Dilsiz, jandarmaların evde bulunanları bir odaya kilitledikten sonra arama yaptıklarını, daha sonra da “evde, PKK bayrağı, telsiz ve dergiler bulunduğu” yolunda bir tutanağı kendilerine imzalatmaya çalıştığını bildirdi. Mehmet Dilsiz, 20 Ekim günü tutuklandı.

Bitlis'in Güroymak ilçesinde bir itirafçının ifadelerinin ardından 26 Ekim günü Van ve Yüksekova'da gözaltına alınan HADEP Güroymak İlçe Başkanı Cahit Göktaş, Delibaş Göktaş Ayhan Tekin, Tevfik Türkdal, Seyfettin Aysay, İzzet Ersoysal, İsa Ersoysal, Hikmetullah Solcun ve Burhan Soyuran, 1 Kasım günü tutuklandı.

Muş'un Varto ilçesinde HADEP İlçe Örgütü binasına 23 Kasım günü polisler tarafından yapılan baskında İlçe Başkanı Behçet Özen gözaltına alındı.

Adana DGM'nin kararı üzerine HADEP Yüreğir ve Seyhan ilçe örgütlerine 24 Kasım günü düzenlenen baskınlarda, Adana İl Başkanı Fatih Şanlı, Başkan Yardımcısı Mustafa Çampınar, İl Sekreteri Reşit Gültekin, Gençlik Kolları Başkanı Bayram Altındemir, Seyhan İlçe Örgütü yöneticisi Zülküf Tezkorkmaz, parti üyeleri Mehmet Akif Can, Salih Erdem, Kemal Acar, Abdurrahman Yakut ve Özgür Halk dergisi çalışanı Mehmet Emin Duman gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan Altındemir, Can, Erdem ve Acar tutuklandı, diğer kişiler serbest bırakıldı.

HADEP Malatya İl Örgütü 12 Aralık günü polisler tarafından basıldı. Baskında, aralarında HADEP İl Başkanı Önder Şahiner'in de bulunduğu 26 kişi gözaltına alındı.

12 Aralık günü HADEP İzmir İl Örgütü Yönetim Kurulu üyesi Ferhat Karaca, Buca ilçe yöneticisi Fadile Acar ile Ercan Örnek, Hakan Kızıl, Fikret Arslan, Serhat Yaşar ve soyadı öğrenilemeyen İsa adlı HADEP üyeleri evlerine yapılan baskınlarda gözaltına alındılar.

İzmir'in Buca ilçesinde HADEP Gençlik Kolu Başkanı Hakan Kızıl, Gençlik Kolu yöneticileri Mahir Dinler, Serhat Yaşar, Ahmet Kaya, Fikret Arslan ve Sedile Acar 12 Aralık günü "PKK ile YNK arasındaki çatışmaları protesto amacıyla gösteri düzenledikleri" gerekçesi ile gözaltına alındı. Hakan Kızıl ile Fikret Arslan, Serhat Yaşar, Mahir Dinler ve Ahmet Kaya adlı kişiler 15 Aralık günü tutuklandı.

Kasım ayı sonlarında İstanbul'da gözaltına alınan HADEP Van Merkez İlçe Örgütü eski Başkanı Selahattin Endakçı, 11 Aralık günü Van Emniyet Müdürlüğü'ne gönderildi.

30 Kasım günü Siirt'te gözaltına alınan HADEP Merkez İlçe Sekreteri Hasan Dünder, İl Genel Meclisi Üyesi Beşir Aşkara, Kurtalan Belediye Meclisi Üyesi İhsan Kınık ile Hüseyin Acar, Hüseyin Kaçar ve Emin Nazlı adlı HADEP üyeleri 15 Aralık günü tutuklandı.

Fazilet Partisi (FP)

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın 7 Mayıs 1999 tarihinde "kapatılan RP'nin devamı olduğu ve laiklik karşıtı eylemlerin odağı haline geldiği" gerekçesiyle FP'nin kapatılması istemiyle Anayasa Mahkemesi'nde açtığı dava, 2000 yılında sürdü.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Vural Savaş, 18 Ocak günü Anayasa Mahkemesi'ne yaptığı sözlü açıklamada, öncelikle parti kapatmaları zorlaştıran SPY'nin 103. maddesinin 2. fıkrasında yapılan değişikliğin Mahkeme tarafından Anayasa'ya aykırı olduğu gerekçesiyle iptal edilmesini istedi. FP yöneticilerinin eylemlerinin RP yöneticilerinin eylemlerinden daha aşırı olduğunu öne süren Başsavcı, FP'nin RP'nin devamı olduğunun açık olduğunu savunarak, FP'nin temelli olarak kapatılmasını istedi. Savaş, sözlü açıklamasının sonuç bölümünde şöyle dedi:

"FP, Anayasa Mahkememizin kararlarına ve Anayasamızın yasaklayıcı hükümlerine adeta meydan okuyor. Ancak unuttukları birşey var, cumhuriyetimizi savunmakla görevli kurumlarımızı yozlaştırmak, onların zannettiği kadar kolay değil. Tüm bu nedenlerle ve Anayasamızın 2, 24/son, 68, 69, 84, Siyasi Partiler Kanunu'nun 78, 86 ve 87. maddeleri gereğince FP'nin temelli kapatılmasına karar verilmesi görüşünde olduğumuzu bilgilerinize arz ederim."

25 Ocak günü de FP adına milletvekilleri Cemil Çiçek ve Mehmet Ali Şahin Anayasa Mahkemesi'nde sözlü savunma yaptılar. Savunmalarının ardından açıklama yapan Çiçek, şunları söyledi:

"Davanın FP'nin laiklik karşıtı eylemlerin odağı haline geldiği ve kapatılan RP'nin devamı olduğu iddiasıyla açılmıştır. İçeride bu iddiaların gerçeği yansıtmadığını, delil bulunmadığını belirterek davanın reddedilmesini istedik. Kapatma davasının açıldığı tarihin incelenmesi durumunda hukuki değil konjonktürel nedenlere dayandığı görülecektir. FP kanunlara nizamla, Anayasa'ya, demokratik sisteme inanmış bir partidir, meşru bir partidir ve ana muhalefet partisi olarak görevini yapmaktadır"

Anayasa Mahkemesi Başkanvekili Haşim Kılıç, Nisan ayında yaptığı açıklamada, öncelikli olarak SPY'nin 103. maddesinde yapılan değişikliğe itirazın görüleceğini belirterek, bu maddeye ilişkin başvurunun karara bağlanmasının ardından davanın esasına ilişkin görüşmelerin yapılacağını bildirdi.

Davada adı geçen Kayseri milletvekili Abdullah Gül, Sivas milletvekili Abdullatif Şener ve İstanbul milletvekili Nazlı Ilıcak'ın Anayasa Mahkemesi'ne "şahıs olarak savunma yapma" başvuruları, Kasım ayı içinde reddedildi. Mahkemenin başvuruları, "parti kapatma davası tüzel kişiliği ilgilendiren bir davadır" gerekçesi ile geri çevirdiği öğrenildi.

Bu arada FP tarafından hazırlanarak Kasım ayı içinde TBMM Başkanlığı'na sunulan bir yasa teklifinde de SPY'nin 95. maddesine, "Kapatılan partinin devamı olduğu iddia edilen bir parti için bu Kanunun 104. maddesine göre işlem yapılır; ancak bu parti hakkında, kuruluş belgelerinin İçişleri Bakanlığı'na tesliminden itibaren 30 gün geçtikten sonra devamı

olduğu iddiası ile işlem yapılamaz, kapatma davası açılmaz” hükmünün eklenmesi öngörüldü.

Yasa önerisinin gerekçesinde, Anayasa’da temelli kapatılan bir partinin başka bir ad altında kurulamayacağı hükmü bulunduğu dikkat çekilerek, “Dolayısıyla konu herhangi bir partinin kurulmasında, bu yeni partinin temelli kapatılan bir siyasi partinin devamı olarak kurulup kurulmadığıyla ilgili bir konudur. Bu yüzden bu konunun bir partinin kuruluşu anında incelenerek karara bağlanması gerekir. Nitekim, bir partinin kuruluşunda tüzük ve programında yasalara aykırı herhangi bir husus varsa bunun da tespit edilerek partiye bildirilmesi böyle bir süreye bağlanmıştır” denildi.

Aynı günlerde koalisyon ortağı partiler tarafından TBMM Başkanlığı’na sunulan Anayasa değişikliği teklif paketinde parti kapatmaları ile ilgili düzenlemeleri içeren Anayasa’nın 69. maddesinin de değiştirilerek, parti kapatmaların zorlaştırılması öngörüldü.

FP’nin kapatılması istemiyle açılan davanın görülmesine 12 Aralık günü Anayasa Mahkemesi’nde başlandı. Anayasa Mahkemesi, Başsavcılık tarafından gönderilen kasetlerin çözümünün yapılması ve FP Genel Başkanı Recai Kutan tarafından verilen SPY’nin 104. maddesinin işletilmesi talebine ilişkin Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı’nın görüşlerinin alınmasına karar verdi. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı görevini 21 Ocak 2001 tarihinde bırakacak olan Vural Savaş ise kendisi görevden ayrılmadan önce bu istemi yerine getirmeyeceğini açıkladı. Böylece kapatılma davası, 2001 yılına ertelenmiş oldu.

Bu arada Anayasa Mahkemesi, 12 Aralık günü yaptığı oturumda öncelikle “siyasi partilerin laiklik karşıtı eylemlerin odağı haline gelmelerinin ölçütlerini sıralayan ve parti kapatmayı güçleştiren” SPY’nin 103/2. maddesini görüştü. Anayasa Mahkemesi, SPY’nin 103/2. maddesini, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı Vural Savaş’ın isteği doğrultusunda iptal etti.³

Anayasa Mahkemesi’nin iptal ettiği madde şöyle:

“Bir siyasi parti; birinci fıkrada yazılı fiiller o partinin üyelerince yoğun bir şekilde işlendiği ve bu durum o partinin büyük kongre, merkez karar ve yönetim kurulu veya TBMM’deki grup genel kurulu veya grup yönetim kurulunca zimnen (örtülü) veya açıkça benimsendiği yahut bu fiiller doğrudan doğruya anılan parti organlarıncaya kararlılık içinde işlendiği takdirde, söz konusu fiillerin odağı haline gelmiş sayılır”

Karar uyarınca, Anayasa Mahkemesi, bir partinin laiklik karşıtı eylemlerin odağı haline gelmesinin kriterlerini, Anayasa’nın 68/4. maddesindeki “Siyasi partilerin eylemleri devletin demokratik ve laik Cumhuriyet ilkelerine aykırı olamaz” şeklindeki hükmüne göre kendisi belirleyecek. Anayasa

Mahkemesi, bu kararıyla ilk kez Anayasa’da sayılan makam ve kişiler dışında kalan bir başvuruya iptal kararı almış oldu. Anayasa uyarınca yasaların iptali Cumhurbaşkanı, ana muhalefet partisi, Meclis üye tam sayısının beşte biri (110 milletvekili) ya da bir dava vesilesiyle yerel mahkemeler istenebiliyor. Mahkeme, Yargıtay Başsavcısı’nın başvurusunu kabul ederek, gelecekte yapılacak başvurular için de örnek bir karar almış oldu.

Anayasa Mahkemesi’nin gerekçeli kararı, 22 Aralık günü Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girdi. Anayasa’nın 68/4 fıkrasında yer verilen yasaklar hakkında açıklamalar yapılan gerekçeli kararda, daha sonra 69/6 fıkrada, bu yasaklara (laiklik karşıtı eylemler dahil) aykırı hareket eden partinin kapatılmasına, ‘ancak onun bu nitelikteki fiillerin işlendiği odak haline geldiğinin Anayasa Mahkemesi’nce tespit edilmesi halinde’ karar verileceğinin düzenlendiğine dikkat çekildi.

Baskılar

Siirt’in Eruh Belediye Başkanı Abdülhamit Nas, (FP) 22 Ocak günü gözaltına alındı. Nas 26 Ocak günü de Hizbullah örgütü ile bağlantılı olduğu iddiası ile tutuklandı. Diyarbakır DGM Savcılığı tarafından Mart ayı başında açılan davada da Nas ve beraberindeki 10 kişinin “yasadışı örgüt üyeliği” suçundan cezalandırılması istendi. 30 Mart günü Diyarbakır DGM’de yapılan duruşmada Nas ve beraberindekiler beraat etti.

FP Genel Başkanı Recai Kutan ve parti yöneticilerinin, 19 Mart günü gerçekleştirilen Diyarbakır Kongresi’nde yaptıkları konuşmalar nedeniyle DGM Savcılığı tarafından başlatılan inceleme Mayıs ayı başında takipsizlikle sonuçlandı.

Kasım ayı içinde FP İstanbul İl Başkanlığı tarafından hazırlanan “Eğitim Özgürlüğünü Kim Engelliyor” yazılı afiş İstanbul Valiliği tarafından yasaklandı.

Emeğin Partisi (EMEP)

EMEP’in OHAL Bölgesi’nde başlattığı “Süleyman’lar ölmesin, OHAL kaldırılсын”⁴ imza kampanyasını yürüten Tunceli’nin Hozat ilçe yöneticileri Ali Han ve Özdal Akbaba, 8 Ocak günü gözaltına alındı. Han ve Özbaba’nın yanında bulunan imza metnine polisler tarafından el konuldu

İmza kampanyasını yürüten Zülfü Yıldız ve Önder Anar adlı EMEP üyeleri 15 Ocak günü Göktepe köyünde askerler tarafından gözaltına alındı.

EMEP Ankara Yenimahalle İlçe Örgütü’nün 15 Ocak günü yapılacak kongresinin afişlerini asan Ziya Doğan, Oğuz Bozkuş ve Hüdaverdi Tutgun 13 Ocak

³ Anayasa Mahkemesi, 1998 yılında RP’nin kapatılması davasında, Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı’nın iptal istemi bulunmadığı halde SPY’nin 103/2. maddesini iptal etmişti. 12 Ağustos 1999 tarihinde ise madde yeniden düzenlenmişti.

günü öğle saatlerinde gözaltına alındı. Batıkent Polis Karakolu'na götürülen 3 EMEP'li akşam saatlerinde serbest bırakıldı.

EMEP Şanlıurfa İl Başkanı Cuma İlbeyli, Gençlik Komisyonu Başkanı Sadık Güleç, Sevgi Yılmaz, Aysun Aldemir, Mehmet Kıcırcı adlı öğretmenler ile Ferdane Çakır ve Kemal Budak adlı sağlık çalışanları hakkında "izinsiz bildiri dağıttıkları ve para topladıkları" iddiasıyla açılan dava, Şanlıurfa Asliye Ceza Mahkemesi'nde 3 Şubat günü yapılan duruşmada beraatla sonuçlandı.

6 Şubat günü İstanbul Sarıgazi beldesinde EMEP 2. Genel Kurulu'nun afişlerini asan bir grup jandarmalar tarafından zor kullanılarak engellendi. Olay sırasında gözaltına alınan EMEP üye ve yöneticileri ağır bir biçimde dövüldü. Edinilen bilgiye göre olay şöyle gelişti:

Öğle saatlerinde EMEP afişi asan bir gruba jandarmalar müdahale etti. Jandarmalar, çevrede bulunan insanların kendilerine müdahale etmesi üzerine, çevredeki kahvelere de baskın yaparak çok sayıda kişiyi gözaltına aldı. Jandarmanın bu sırada havaya ateş açtığı bildirildi. Gözaltına alındıktan sonra Sarıgazi Jandarma Karakolu'na götürülenler burada sopalarla ağır bir biçimde dövüldü.

Daha sonra olayı protesto etmek üzere Sarıgazi'de izinli afiş asan EMEP yöneticileri de gözaltına alındı. Gözaltına alınan EMEP yönetici ve üyesi 22 kişi 7 Şubat günü Üsküdar Cumhuriyet Savcılığı'na sevk edildi. Olaylar sırasında jandarmalar tarafından ağır bir biçimde dövülen ve hastaneye kaldırılan Hüseyin Genç'in adliyeye yaralı olarak getirildiği bildirildi. Savcılıkta EMEP'lilerin ifadesinin alınması sırasında adliye koridorlarında ve bahçesinde bekleyen 20 kadar EMEP'li tartaklanarak gözaltına alındı.

EMEP Maltepe (İstanbul) İlçe Başkanı Enver Delibaş, EMEP üyeleri Arif Şakar, Murat Andiç, Hüseyin Genç, Cemal Genç, Güngör Doğan, Şerife Şahin, Enver Delibaş, Ebru Ünal ve Sevim Çağlar'ın "jandarmaya direndikleri ve devlete hakaret ettikleri" iddiasıyla tutuklandı. Avukat Vedat Korkmaz, EMEP'lilerin gözaltında işkence gördüklerini belirterek "EMEP'lilere gözaltında iken gözleri bağlanarak işkence yapılıyor. Daha sonra Adli Tabibe çıkartılıyor. Doktor çıkışında bu kez gözleri açık olarak dayağa maruz kalıyorlar. İşkence nedeniyle de suç duyurusunda bulunacağız" dedi.

Tutuklananlar, Üsküdar Ağır Ceza Mahkemesi'nde Şubat ve Mart aylarında yapılan duruşmalarda tahliye edildi.

24 Şubat günü akşam saatlerinde İzmir'de EMEP 2. Olağan kongresi afişlerini asan EMEP Bornova İlçe Başkanı Kemal Köroğlu, Barış Emiroğlu, Dilek Ekrem, Sinan Berk, Hasan Ataselim, A. Haydar Tuna gözaltına alındı.

Tunceli'nin Pertek ilçe belediyesindeki yolsuzluk iddialarıyla ilgili EMEP Pertek İlçe Örgütü'nün hazırladığı bildirimler, OHAL Valiliği tarafından yasaklandı.

EMEP 2. Genel Kongresi'nin afişleri Şubat ayı sonlarında Kayseri Valiliği tarafından yasaklandı. Valiliğin "Emekçiler emperyalizme ve gericiliğe karşı birleşelim. Emeğin Partisi Kongresi 5 Mart 2000" yazılı afişleri yasaklama gerekçesinde, "Siyasi parti kongrelerinin umuma ait bir toplantı olmayıp, halkı kongreye çağrı niteliğinde bu afişin asılmasının hukuken mümkün olmadığı görülmektedir" denildi.

Amasya Valiliği, EMEP Amasya İl Örgütü'nün Nisan ayı ortalarında düzenlemeyi planladığı şenliği yasakladı. Nisan ayı sonunda da EMEP Amasya İl Başkanı İsmail Arslan, il yöneticileri Erhan Demirtaş ve Barış Mayda'nın da aralarında olduğu 6 kişi, EMEP bültenleri dağıttıkları gerekçesi ile gözaltına alındı. Arslan dışındakiler aynı gün Savcılığa çıkarıldıktan sonra serbest bırakıldı. Arslan ise SPY'ye aykırı davrandığı iddiasıyla 1 yıldan 5 yıla kadar hapis cezası istemiyle mahkemeye sevk edildi. Arslan, Sulh Ceza Mahkemesi'nde yapılan ilk duruşmada tahliye edildi.

EMEP İzmir Narlıdere İlçe Başkanı Ahmet Gemici hakkında yasak yayın bulundurduğu gerekçesiyle açılan dava 26 Nisan günü sonuçlandı. Gemici'nin EMEP'in "Emeğe sesleniş" bültenlerini parti binasında bulundurduğu gerekçesiyle yargılandığı davanın İzmir 3. Sulh Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmasında, Gemici, TCY'nin 526. maddesi uyarınca 3 ay hapis 15 milyon lira para cezasına mahkum edildi. Hapis cezası 90 milyon lira para cezasına çevrildi.

Sosyalist İktidar Partisi (SİP)

İstanbul ve Bursa'da, SİP tarafından hazırlanan "Kanlı siyasete son", "İdam cezası derhal kaldırılmalıdır" başlıklı bildirimleri dağıtan SİP yönetici ve üyeleri 12 Ocak günü gözaltına alındı. SİP'ten yapılan açıklamada, Ümraniye'de İlçe Başkanı Oya Sönmez ile 3 parti üyesinin gözaltına alındığı, Kadıköy'de de aralarında parti yöneticileri Erkin Özalp ile Noyan Durna'nın da bulunduğu 15 SİP üyesinin bir saat gözaltında tutulduğu bildirildi. Bursa'da ise İl Başkanı Kenan Aktan'ı gözaltına alan polislerin, İzmir'e gönderilen bildirimlere kargo şirketinde el koyduğu kaydedildi.

6 Nisan günü İzmir'de "Bu memleket Demirel'den kurtulmalıdır" başlıklı bildirimleri dağıtan SİP İzmir İl Örgütü yöneticilerinden Zafer Erbay ile 9 SİP üyesi gözaltına alındı. Aynı bildiri dağıttıkları için Ankara'da 17, İstanbul'da da 6 SİP üyesi gözaltına alındı.

⁴ EMEP Pertek (Tunceli) İlçe Örgütü yöneticisi Süleyman Ekrem, 29 Kasım 1999 tarihinde Tunceli'nin Pertek ilçesine bağlı Piriçli köyünde askerler tarafından öldürülmüştü.

SİP üyesi Cihan Yücel, 16 Mayıs günü parti bildirisi dağıttığı iddiasıyla sivil polisler tarafından Boğaziçi Üniversitesi'nde gözaltına alındı. Yücel'in gözaltına alınmasından sonra polislerin Yücel'in evine baskın düzenlediği ve evde yaptığı arama sonucunda eşyalarının tahrip edildiği bildirildi. 17 Mayıs günü tutuklanan Yücel'in 5 Nisan günü Boğaziçi Üniversitesi'nde dağıtılan "Bu Memleket Demirel'den Kurtulmalıdır" başlıklı SİP bildirisi ile "cumhurbaşkanına hakaret" ettiği iddia edildi. Yücel hakkında İstanbul 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde açılan davaya 20 Haziran günü başlandı. Mahkeme, ilk duruşmada Yücel'in tahliyesine karar verdi.

25 Temmuz günü Kırşehir'de düzenlenen imza kampanyası nedeniyle parti binasını basan polisler, Nazım Hikmet'in kendi sesiyle okuduğu şiir kasetleri, şairin portresinin bulunduğu kokartlar ve haftalık yayımlanan 'Sol' dergilerine 'suç aleti' oldukları gerekçesiyle el koydu.

Nazım Hikmet'in vatandaşlık hakkının geri verilmesi kampanyası çerçevesinde imza toplayan SİP'li öğrenciler, 15 Eylül günü Hacettepe Üniversitesi özel güvenlik birimleri ve sivil polisler tarafından gözaltına alındı.

Demokrasi ve Barış Partisi (DBP)

25 Mart günü DBP'den yapılan yazılı açıklamada, partinin birçok etkinliğinin engellendiği belirtilerek, partilerine yönelik engellemeler şöyle sıralandı:

"Van örgütünün kuruluş yıldönümü ve 8 Mart Dünya Kadınlar Günü nedeniyle 11 Mart günü düzenlenmek istenen şölen. İzmir örgütünün 21 Mart günü açık havada düzenlemek istediği Newroz Şenliği. Adana örgütünün düzenlemek istediği Newroz etkinliği. İstanbul örgütünün parti binasına astığı "Yaşasın Newroz, Hiçbir Şey Özgürlükten Daha Değerli Değildir" pankartına el konulması. Mersin örgütünün düzenlediği Newroz Şöleni'nin Kürtçe şarkı söylendiği gerekçesi ile engellenmesi. Genel Merkez tarafından bastırılan Newroz afişinin İstanbul, Diyarbakır ve Van Valilikleri tarafından yasaklanması. Genel Sekreter Yardımcısı Nevin İl'in Newroz'dan bir gün sonra İstanbul'da gözaltına alınması"

DBP Genel Başkanı Yılmaz Çamlıbel, Genel Sekreter Yardımcısı Nevin İl, Merkez Yürütme Kurulu üyesi Kurbanî Demir, Parti Meclisi üyeleri Mehmet Baydar, Yeter Polat, Songül Yıldız, Diyarbakır İl Örgütü yöneticileri Mehmet Eren ve Kemal Aras ile İngilizce yayınlanan Turkish Daily News gazetesi muhabiri Gülşen Demir, 1 Mayıs günü Kürdistan Demokrat Partisi'nin (PDK) daveti üzerine gittikleri Kuzey Irak'tan dönüşlerinde, Habur Sınır Kapısında gözaltına alındı. Çamlıbel ve beraberindekiler aynı gün serbest bırakıldılar. Yılmaz Çamlıbel, JITEM elemanları tarafından 4 saat sorgulandıklarını bildirdi.

Demokratik Barış Hareketi (DBH)

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı'nın Demokratik Barış Hareketi'nin programının Diyanet İşleri Başkanlığı'nın kaldırılmasına ilişkin bölümünün Anayasa'nın 136. ve SPY'nin 89. maddesine aykırı olduğu iddiasıyla açtığı kapatma davası, Haziran ayı başında Anayasa Mahkemesi tarafından reddedildi. Mahkemenin red gerekçesinde, "Şiddete başvurmadan bir düşüncüyü açıklamaktan başka eylemi bulunmayan bir partinin kapatılması yanlıştır" ifadesine yer verilerek özetle şöyle denildi:

"Partinin 'Diyanet'in devlet kurumu olmaktan çıkarılmasını' savunduğu için kapatılmasına gerekçe yapılmak istenen SPY'nin 89. maddesi, örgütlenme ve düşüncüyü açıklama özgürlüğünü kullanılamaz duruma getiren bir sınırlama içeriyor.

Anayasa'nın 13. maddesinde hak ve özgürlüklerin demokratik toplum düzeninin gereklerine aykırı olarak sınırlandırılmayacağı öngörülmesi, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'ne yapılan açık bir yollama. Başka bir anlatımla sözleşmeye 13. madde kapsamında anayasal bir düzey kazandırılmıştır. Sözleşme, demokratik devletlerin hak ve özgürlük konusunda ortaklaşa saptadıkları referans normları içermekte. Bu nedenle, 13. maddeyle demokratik toplum düzeninin gereklerine yapılan yollama, sözleşmenin uygulanmasını zorunlu kılar. Ayrıca birbiriyle çelişen iki yasa arasında özel - genel ya da önceki-sonraki yasa ayrımları yapılarak Anayasa'ya açıkça aykırı bir yasaya öncelik tanımak Anayasa'nın üstünlüğü ilkesiyle de bağdaşmaz. Bu nedenle Anayasa'nın 13. maddesiyle uyum içinde olan sözleşmenin 10 ve 11. maddeleri gereğince şiddete başvurmadan bir düşüncüyü açıklamaktan başka eylemi bulunmayan DBH'nin kapatılması için yapılan başvurunun reddi gerekir"

Gerekçede, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi'nin (AİHS) 10 ve 11. maddelerinin siyasi partileri de kapsayan örgütlenme ve düşüncüyü açıklama özgürlüğünün sınırlarını belirlediği, Avrupa İnsan Hakları Komisyonu ve Divanı'nın da kararlarında bu konuda somut görüşlere yer verildiği belirtilerek, "Buna göre barışçı yolları amaç edinilenlerin şiddete başvurmadan her ortamda düşüncelerini örgütlü ya da örgütsüz ifade edebilmeleri demokratik toplum düzeninin vazgeçilmez koşuludur. Bu düşünceler hoş gitmeyen ya da toplumu rahatsız eder nitelikte olabilir, ama yine de bunları engelleyen sınırlamalar getirilemez" denildi.

Diğer Partiler

Ölüm oruçlarını desteklemek amacıyla 12 Aralık günü Ankara Kızılay'da yapılan gösteriyi zor kullanarak dağıtan polisler daha sonra TSİP Genel Merkezi'ne baskın düzenledi. Baskında, "parti genel merkezinde yasadışı örgütlere ait pankartların" bulunduğu

iddiasıyla TSİP Genel Başkanı Turgut Koçak ile Merkez Yürütme Kurulu üyeleri Hasan Yavaş ve Necmi Özyurda gözaltına alındı. Koçak, Yavaş ve Özyurda 20 Aralık günü Ankara DGM tarafından “yasadışı örgüte yardım” iddiasıyla tutuklandı.

Siirt’in Gökçeabağ ilçesinde aralarında DYP’li Belediye Başkanı Behram Aydın’ın da bulunduğu 20 kişi, 24 Şubat günü “PKK’ye yardım ettikleri” iddiasıyla gözaltına alındı. Gözaltına alınanlar 25 Şubat günü serbest bırakıldı.

Tokat’ın merkeze bağlı Yağmurlu Belediye Başkanı (CHP) Celal Yılmaz, Encümen üyesi Hüseyin Özseven, belediye memuru Ali Aykın, koruma görevlisi Rıza Demirer ve Pir Ali Yardoğan 12 Aralık günü “yasadışı örgüte yardım” iddiasıyla tutuklandılar.

Samsun’da Newroz kutlamaları sırasında ÖDP tarafından asılmak istenen “Kürt sorununun adil, demokratik, siyasal çözümü için barış” yazılı afişin mahkeme kararıyla toplatılmasının ardından Merkez İlçe Başkanı Mustafa Cengiz ve ilçe yöneticileri hakkında cumhuriyet savcılığı tarafından soruşturma açıldı.

2. SENDİKALAR

Kamu Emekçileri Sendikaları Konfederasyonu (KESK)

Uzun yıllardır kamuoyunda yoğun olarak tartışılan kamu görevlilerine sendika hakkı verilmesi, 2000 yılında bir kez daha gündeme geldi. Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı tarafından hazırlanan ve daha önce gündeme getirilen düzenlemelerden önemli bir fark içermeyen yasa taslağı, Şubat ayı ortalarında görüşleri alınmak üzere işçi ve işveren kesiminin temsilcilerine gönderildi. Taslak daha sonra Bakanlar Kurulu’nda görüşülerek TBMM’ye gönderildi.

“Kamu Görevlileri Sendika Yasa Tasarısı”, 13 Nisan günü TBMM Sağlık, Aile, Çalışma ve Sosyal İşler Komisyonu’nda kabul edildi. Kamuoyundan gelen tepkileri gözönüne alarak tasarının amacında yeralan “toplu görüşme” ifadesini, “toplu sözleşme” olarak değiştiren Komisyon, tasarının 15. maddesinde yeralan “sendika üyesi olamayacaklar” listesinden emniyet görevlilerini çıkardı. Komisyondan geçen taslakta özetle şu düzenlemeler yapıldı:

“Her hizmet kolunda en çok üyeye sahip sendika ile bunların bağlı oldukları konfederasyonlar toplu sözleşme yapmaya yetkili olacak. Toplu sözleşme en geç 15 gün içinde sonuçlandırılacak. Hizmet kolunda yetkili olan sendikaya üye olmayan kamu görevlileri dayanışma aidatı ödemeyecek. Toplu sözleşmenin tamamlanması için öngörülen süre içinde taraflar anlaşamazlarsa, taraflardan biri üç gün içinde Uzlaştırma Kurulu’nu toplantıya çağırabilecek”

Ancak, tasarı yıl içinde TBMM Genel Kurulu’nda ele alınmadı.

Baskılar

Malatya’da, Eğitim-Sen Şube Başkanı Ali Ekber Baytemur, SES Şube Başkanı Hasan Kaldık, BES Şube Başkanı Ahmet Şişman ve Tarım Gıda-Sen Şube Başkanı Hasan İlhan, 29 Şubat günü gözaltına alındı. Sendika yöneticilerinin, Diyarbakır Büyükşehir, Siirt ve Bingöl belediye başkanları ile HADEP Malatya Merkez İlçe Başkanı Zeki Kılıçgedik’in tutuklanması üzerine, HADEP Malatya İl Örgütü’nü ziyaret ettikleri için gözaltına alındıkları öğrenildi. Sendika yöneticileri akşam saatlerinde serbest bırakıldı.

KESK Genel Sekreteri Sevil Erol, 28 Haziran günü Türkiye’ye geldiği Atatürk Havaalanı’nda gözaltına alındı.

Eğitim ve Bilim Emekçileri Sendikası (Eğitim-Sen)

Yılbaşı gecesi Nurhak’da gözaltına alınan Eğitim-Sen Elbistan (Kahramanmaraş) Temsilciliği Yönetim Kurulu üyesi Ali Orak, daha sonra tutuklandı.

16 Ocak günü yapılan EMEP Tunceli Pertek İlçe Kongresi’ne katıldıkları gerekçesiyle İlhami Şahbaz, Turabi Ay, Adnan Yaşar, Cihan Sevim ve Neşe Şahbaz adlı Eğitim-Sen yönetici ve üyeleri hakkında soruşturma açıldı.

Diyarbakır Milli Eğitim Müdürlüğü, Eğitim-Sen Diyarbakır şube Örgütlenme Sekreteri Hasan Kaçan’a 21 Aralık 1999 tarihinde Medya TV’de yayınlanan “Nerin” adlı programa katılarak Kürtçe eğitim hakkında konuşma yaptığı gerekçesiyle Mart ayı başında bir yıl kıdem durdurma cezası verdi. Kaçan, bu kararın ardından da Amasya’nın Gümüşhacıköy ilçesine bağlı Köseli köyüne sürgün edildi.

Eğitim-Sen Başkanlar Kurulu toplantısının ardından 16 Nisan günü Diyarbakır’da düzenlenmek istenen miting, Valilik tarafından yasaklandı.

Eğitim-Sen Genel Başkanı Kemal Bal, Mayıs ayı sonlarında yaptığı açıklamada, son dönemde Şanlıurfa, Diyarbakır, Batman şubeleri faaliyetlerinin keyfi şekilde engellendiğini, Şanlıurfa Şubesi’nin iki kez kapatılarak üyelerinin sürgün edildiğini bildirdi. Bal, 23 Mayıs günü de Van Şubesi’nde yapılan aramada sendika binasında bulunan gazete, dergi ve üye defterlerine el konulduğunu belirtti.

Eğitim-Sen Diyarbakır Şubesi 7 Haziran günü polisler tarafından basıldı. Binada bulunan 43 kişinin bir süre mahsur kaldığı baskında, büroda bulunan bilgisayarlara el konuldu. Eğitim-Sen Diyarbakır Şube Başkanı Hayrettin Altun, Hukuk Sekreteri Medeni Alpkaya ile Mali Sekreter Vedat Kuşsever daha sora ev ve işyerlerine düzenlenen baskınlarda gözaltına alındılar. Hayrettin Altun, 17 Haziran günü yapılacak Şube Kongresi’nden bir gün önce de OHAL Valiliği ve Milli Eğitim Bakanlığı’nın “ivedi” kararı ile görev yaptığı Hürriyet İlköğretim Okulu’ndan Karaman’a bağlı Bademli köyüne sürgün edildi.

Kocaeli Eğitim-Sen Şubesi 28 Haziran günü resmi ve sivil polisler tarafından basıldı. Baskında binada bulunan yönetim kurulu üyelerinin polisler tarafından tehdit edildiği bildirildi.

Eğitim-Sen Diyarbakır Şubesi, 3 Ekim günü polisler tarafından basıldı. Baskının, 5 Ekim Dünya Öğretmenler Günü nedeniyle düzenlenmesi planlanan şenlik nedeniyle yapıldığı öğrenildi. Baskın sırasında sendika binasında bulunmayan yöneticiler görev yaptıkları okullardan gözaltına alındılar. Eğitim-Sen Genel Örgütlenme Sekreteri Emiralî Şimşek konuya ilişkin açıklamasında, Figen Aras, Nesip Gültekin, Hüseyin Kaya, Müzeyyen Akıncı, Ali Erdemirci ve Medeni Alpkaya adlı sendika yöneticilerinin gözaltına alındığını söyledi. Şube tarafından düzenlenmek istenen şenlik de Valilik tarafından yasaklandı. Valilik yasaklamaya gerekçe olarak, şenlik davetiyelerinde Kürtçe'nin de kullanılmasını gösterdi.

Gözaltına alınan sendika yöneticileri 5 Ekim günü serbest bırakıldı, ancak Diyarbakır Valiliği tarafından görevden alındılar. Valiliğin görevden almaya gerekçe olarak, "İzinsiz şölen düzenlemek istenilmesi ve bastırılan davetiyelerde Kürtçe ifadelerin kullanılmasını" gösterdiği öğrenildi.

Diyarbakır DGM Savcılığı da Kasım ayı başlarında Eğitim-Sen Diyarbakır Şube yöneticileri Figen Aras, Nesip Gültekin, Hüseyin Kaya, Müzeyyen Akıncı, Ali Erdemirci ve Medeni Alpkaya hakkında dava açtı. İddianamede, öğretmenlerin davetiyelerin tek bir dille değil, Türkçe ve Kürtçe'nin yan yana kullanılarak yazılması nedeniyle "bölücülük propagandası" yaptıkları gerekçesiyle cezalandırılmaları istendi.

Eğitim-Sen Polatlı Temsilciliği Sekreteri 18 Eylül gecesi evine yapılan baskında gözaltına alındı.

Bilecik'in Osmaneli ilçesinde KESK kararları doğrultusunda 7-11 Kasım günleri arasında "tasarruf kesintilerimizi geri istiyoruz" yazılı kokartlar takan Eğitim-Sen'li öğretmenler hakkında soruşturma açıldı.

Sağlık ve Sosyal Hizmet Emekçileri Sendikası (SES)

8 Mart günü SES Şanlıurfa yöneticileri Ramazan Kaval, Ramazan Becerman ve Hikmet Erin işyerlerinde gözaltına alındı. Daha sonra da SES Şubesi'ne polisler tarafından yapılan baskında sendikanın afişlerine el konuldu.

SES eski Yönetim Kurulu üyesi Nazif Kaya, 9 Mart günü İstanbul'da gözaltına alındı.

SES Anadolu Şubesi ve Kartal SSK Hastanesi SES Temsilcisi Dr. Ahmet Tellioglu 8 Mart günü evine yapılan baskında gözaltına alındı. Tellioglu'nun daha sonra da tutuklandığı öğrenildi.

"Türkiye İhtilalci Komünistler Birliği (TKB) üyesi oldukları ve Gazi olaylarının yıldönümünde eylem yapmaya hazırlandıkları" iddiasıyla SES Genel Yönetim Kurulu eski üyesi Nazife Kaya ve Ayşe

Kılıç'ın da gözaltına alınarak tutuklandığı öğrenildi. Nazife Kaya, Dr. Ahmet Tellioglu ve Ayşe Kılıç hakkında açılan dava, 25 Nisan günü İstanbul DGM'de başladı. İlk duruşmada Tellioglu tahliye edildi.

Ankara'da 18 ve 19 Nisan günleri evlerine yapılan baskınlarda aralarında SES yöneticileri Dr. Süda Koruk, Dr. İbrahim Koruk, Zekine Dayanıklı, Sadık Aydoğan, Köksal Yeğin ve Leyla Durmaz'ın da bulunduğu 8 kişi gözaltına alındı.

SES Malatya Şubesi'ne 9 Haziran günü yapılan baskında, afiş ve belgelere el konuldu.

İşçi Sendikaları

İskenderun'da Bamak Katı Yakıt Ambalaj Sanayi'nde çalışan 100 kadar işçi 26 Aralık 1999 tarihinde Petrol-İş sendikasına üye oldukları gerekçesi ile yılbaşı gecesi işlerinden atıldılar. İşçilere ihbar ve kıdem tazminatlarının da ödenmediği belirtildi.

3 Mart günü Türkiye Petrolleri Anonim Şirketi'nin özelleştirme ihalesinin yapılacağı saatlerde Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı önünde toplanan 200 kadar Türk-İş yöneticisi ve Petrol-İş üyesi çevik kuvvet ekiplerinin saldırısına uğradı.

19 Ocak günü Kocaeli Cumhuriyet Parkı'nda toplanıp basın açıklaması yapmak isteyen DİSK üyelerine polis müdahale etti. Basın açıklamasını engelleyen polisler Lastik-İş Kocaeli Şube Başkanı İsmail Gürel ve yönetim kurulu üyeleri ile Emekli-Sen Kocaeli Şube Başkanı Osman Nuri Şenol ve şube yöneticilerinden oluşan 13 sendikacıyı gözaltına aldı.

Kayseri'nin Develi ilçesindeki Asil deri fabrikasında çalışan 120 işçi, Nisan ayı sonlarında Türk-İş'e bağlı Deri-İş sendikası üyesi oldukları gerekçesiyle işten atıldı. Fabrika önünde bekleyen işçilere müdahale eden güvenlik güçleri, Deri-İş Sendikası Genel Başkanvekili Musa Servi'nin aralarında bulunduğu 42 kişiyi gözaltına aldı. 12 Mayıs günü de devam eden direnişe müdahale eden jandarmalar, Ferhat Çoban, Hayrullah Fırat, Osman Topal, Fatih Şimşek, Yunus Yönet ve Atilla Reşit adlı işçileri gözaltına aldı. Olayların ardından Musa Servi ve 42 işçi hakkında "güvenlik görevlilerine direndikleri" iddiasıyla Develi Ağır Ceza Mahkemesi'nde dava açıldı. 1 Haziran günü başlayan dava, 2000 yılı içinde sonuçlanmadı.

Tekirdağ'ın Çorlu ilçesinde kurulu bir fabrikada Deri-İş Sendikası'na üye oldukları gerekçesi ile işten çıkartılan işçilere destek olmak amacıyla toplanan işçilere 30 Haziran günü polisler müdahale etti. Müdahalede Deri-İş Sendikası Genel Teşkilat ve Eğitim Uzmanı Hüseyin Akgül, Mali Sekreter Naciye Özdemir ve çok sayıda işçi yaralandı. Bu arada Akgül, Özdemir ve Sendika Uzmanı Ayşe Topdemir 2 Temmuz günü tutuklandı. Ancak avukatlarının itirazı sonucu 6 Temmuz günü serbest bırakıldı. Çorlu'da

incelemelerde bulunan Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı Yaşar Okuyan'a sorunlarını anlatmak isteyen aralarında Deri-İş Genel Başkanvekili Musa Servi'nin de bulunduğu işçiler, bir kez daha gözaltına alındı. Sendikacılar, üç saat sonra serbest bırakıldı.

İstanbul Tuzla tersanesi önünde işten atılmaları protesto amacıyla düzenlenen eyleme katılan Limter-İş Sendikası Genel Başkanı Kazım Bakış, Genel Sekreter Haluk Yapıcı ve Yönetim Kurulu Üyesi Hakkı Demiral 6 Temmuz günü gözaltına alındı.

7 Eylül günü ücretlerini alamadıkları için toplanan Genel-İş üyesi 100 kadar işçinin düzenlediği eylem, polisler tarafından engellendi. Polisler 15 işçiyi gözaltına aldı.

Balıkesir'e bağlı Kayapa Belde Belediyesi'nde çalışan 8 işçi, Mart ayında Genel-İş Sendikası'na üye olmalarının ardından önce iki ay ücretli izne, sonra 4 ay ücretsiz izne çıkarılmalarının ardından Ekim ayı başlarında da işten atıldılar.

Ege Sağlık Hastanesi'nde çalışan 49 işçinin işine Sağlık-İş Sendikası'na üye oldukları için Ekim ayında son verildi.

15 Kasım günü Muğla termik santrallerinde inceleme yapmak üzere bulunan alıcı firma temsilcilerini santrale sokmak istemeyen işçilere müdahale eden polisler, Tes-İş Sendikası Yatağan Şube Sekreteri Dinçer Yıldız ile 16 işçiyi gözaltına aldı.

Türkiye Motorlu Taşıt İşçileri Sendikası (TÜMTİS)

11 Mart günü OSTİM'deki Koç Ekspres ambarına yapılan silahlı saldırıda, Akdeniz ambarında çalışan Selim İçtüzzer adlı işçinin başından vurularak öldüğü bildirildi.

Akdeniz ambarı işçilerinin Mart ayında yaptıkları direniş nedeniyle TÜMTİS Ankara Şubesi Başkanı Nurettin Kılıçdoğan'ın da bulunduğu 21 işçi ve sendika yöneticisi hakkında "iş hürriyetini bozdukları" iddiasıyla Nisan ayı başında dava açıldı. Ankara Asliye Ceza Mahkemesi'nde 20 Haziran günü yapılan duruşmada beraat kararı verildi.

TÜMTİS İzmir Şube Başkanı Hasan Yayık ve Mali Sekreter Cafer Kömürcü, 6 Temmuz günü Denizli'de gözaltına alındı. TÜMTİS Genel Başkanı Sabri Topçu yaptığı açıklamada, Yayık ve Kömürcü'nün, Denizli'de sürdürdükleri sendikal çalışmalar nedeniyle gözaltına alındığını bildirdi.

Adana Hacı Sabancı Organize Sanayi Bölgesi'ndeki EXSA fabrikasında Haziran ayında başlatılan grevi engellemek amacıyla fabrikaya getirilen grev kırıcı işçilerle, grevci işçiler arasında 17 Ağustos günü tartışma çıktı. Grev kırıcı işçilerin şikayeti üzerine TÜMTİS Adana Şube Başkanı Nazmi İncesoy ve beş işçi gözaltına alındı. Nazmi İncesoy'un tartışma sırasında fabrikada olmadığı öğrenildi.

22 Aralık gecesi TÜMTİS Genel Başkanı Sabri Topçu'nun evi polisler tarafından Mahkeme izni olmaksızın basılarak arama yapıldı.

3. DERNEK VE VAKIFLAR

Çağdaş Hukukçular Derneği (ÇHD) İstanbul Şube Başkanı Avukat Murat Çelik, "adliyeye hakaret ettiği" iddiasıyla yargılandığı Beyoğlu 2. Ağır Ceza Mahkemesi'ndeki davanın 3 Mayıs günü yapılan duruşmasında "delil yetersizliği" gerekçesiyle beraat etti. Çelik, 13 Aralık 1998 tarihinde İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi'nin 50. yıldönümü nedeniyle İHD İstanbul Şubesi tarafından düzenlenen bir panelde yaptığı konuşmada, "faşist DGM" sözleri nedeniyle yargılanıyordu.

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde 1999 yılında 10 mahkumun ölümüyle sonuçlanan olaylarla ilgili bildiri dağıttıkları iddiasıyla haklarında dava açılan ÇHD İstanbul Şube Başkanı Murat Çelik ve 5 avukat Beyoğlu 2. Asliye Ceza Mahkemesinde açılan davanın ilk duruşmasında suçun unsurları oluşmadığı gerekçesiyle beraat etti.

Diyarbakır'da bulunan Dicle Kadın Kültür Merkezi Mayıs ayı ortalarında Diyarbakır Valiliği'nin kararı ile süresiz olarak kapatıldı. Merkez Başkanı Saniye Varlı, 30 kadar polisin Valilik kararı üzerine kültür merkezine gelerek kendilerini ve bağlama kursu için kayıt yaptırmak üzere gelenleri "Buraya bir daha gelirsiniz, kafanızı kırarız" sözleri ile tehdit ettiklerini belirtti. Varlı, kapatma kararı için "anadilde eğitim" kampanyasının gerekçe gösterildiğini bildirdi.

Diyarbakır Valiliği, Mayıs ayı ortalarında Meteris Kültür Merkezi'nin sürekli olarak kapatılması kararı verdi. Merkez yöneticilerinden Remzi Yıldırım, kararları ilgili olarak merkeze gelen polislerin "PKK'nin 7. Kongresi kararları doğrultusunda faaliyet yürütüldüğü" gerekçesiyle faaliyetlerini durdurduğunu bildirdi.

1 Haziran günü İstanbul'da bulunan Gençlik ve Kültür Merkezi'ni basan polisler 28 kişiyi gözaltına aldı.

Haziran ayı başında İstanbul'da bulunan Yüz Çiçek Açsın Kültür Merkezi'ne baskın düzenleyen polisler, merkezde bulunan Ercan Konuklu'yu gözaltına aldı.

Emek Kültür Merkezi'nden yapılan açıklamada, 9 Ağustos günü Gebze Cezaevi'ni ziyarete giden Zekeriya Gürsöz, Özlem Yılmaz ve Barış Yılmaz adlı çalışanlarının yanlarında bulunan "Devletin Cezaevi Öldürme Özgürlüğü-2 Hücrelere Girmeyeceğiz Direneceğiz" başlıklı broşür gerekçesi ile gözaltına alındıkları bildirildi.

21 Eylül günü Fethullah Gülen hakkında açtıkları davaya katılan PSAKD Genel Başkanı Ali Balkız, Eğitim ve Örgütlenme Sekreteri Timurtaş Özmen, derneğin genel merkez ve şube yöneticileri İstanbul Bağcılar Adliyesi önünde basın açıklaması yapmak isterken polisler tarafından gözaltına alındı.

Yargıtay 9. Ceza Dairesi, 15 Şubat günü Tunceli Kültür ve Dayanışma Derneği hakkındaki kapatma kararını onayladı. Kararın ardından derneğin İstanbul Kartal, Kadıköy ve Ümraniye şubeleri de mühürlendi. Dava, Dernek Başkanı Selman Yeşilgöz'ün 1996 yılında derneğin kongresinde yaptığı konuşma nedeni ile Fatih 3. Asliye Ceza Mahkemesi'nde açılmıştı. 18 Kasım 1999 sonuçlanan davada, Dernekler Kanunu'na muhalefet edildiği, derneğin kuruluş amacı dışında faaliyet gösterdiği gerekçesi ile Yeşilgöz ve dernek üyesi Ali Müfit'e 1 yıl hapis cezası verilmişti.

Ankara Valiliği, kapatılan Tuncelililer Sosyal Kültür Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği tarafından açılmak istenen dil kursunu, Milli Eğitim Müdürlüğü'nden izin alınmadığı gerekçesiyle yasakladı.

20 Mayıs günü polisler tarafından basılan İzmir Tunceliler Kültür ve Dayanışma Derneği, üye olmayan kişilerin bulunduğu gerekçesiyle İzmir Valiliği tarafından 7 gün süreyle kapatıldı.

İşsizlik ve Pahalılığa Karşı Savaş Derneği Başkanı Safiye Erdoğan, yöneticiler Hüsne Aslan, Fikri Taşkın, Erdal Kopan ve Ahmet Tahsin Telci, Ercan Küçükosmanoğlu ve Hakan Aslan hakkında, 1999 yılı sonunda Sosyal Güvenlik Yasa Tasarısı'na karşı düzenledikleri basın açıklamasının ardından "izinsiz bildiri dağıttıkları" gerekçesiyle 2000 yılı içinde Eyüp 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nde dava açıldı.

Dernek hakkında tüzüğünde yer alan "işçi sınıfı" ve "emekçi halk" sözleri nedeniyle kapatılması istemiyle Fatih 2. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde açılan davaya da yıl içinde devam edildi.

Vakıflar Genel Müdürlüğü'nün, Kürt Kültür ve Araştırma Vakfı'nın kapatılması istemi ile açtığı davaya 16 Şubat günü Beyoğlu 3. Asliye Ceza Mahkemesi'nde başlandı. Vakfın avukatı Kamber Soypak, vakfın yöneticileri hakkında aynı gazete ilanı nedeniyle açılan davanın ilk duruşmada beraatla sonuçlandığı hatırlattı. (Bkz. Kürt Sorunu)

Vakfın İsveç Upsala Üniversitesi'ne burslu öğrenci göndermesinin ve Stockholm Kürt Kültür Vakfı ile ilişki kurmasının yasalara aykırı olduğu iddiası ile açılan dava, yıl içinde sonuçlanmadı.

Zehra Eğitim ve Kültür Vakfı Van Şubesi, 29 Şubat günü polisler tarafından basıldı. Vakfa ait çeşitli belgelere el koyan polisler, baskının ardından Şube Başkanı Muzaffer Van ve üyesi Gıyaseddin Şimşek'i öğretmenlik yaptıkları okullara giderek gözaltına aldı. Van ve Şimşek aynı gün geç saatlerde serbest bırakıldı.

Göç Edenler Sosyal Yardımlaşma ve Kültür Derneği (Göç-Der)

Göç-Der İzmir Şubesi Yönetim Kurulu üyeleri hakkında "bölücülük yaptıkları" iddiasıyla açılan

dava, İzmir 8. Asliye Ceza Mahkemesi'nde 22 Şubat günü yapılan duruşmada beraatla sonuçlandı. Savcının beraat istemini yerinde bulan Mahkeme, dernek yöneticilerinin beraatına karar verdi.

Göç-Der İzmir Şubesi, dernek binasında "üye olmayan" kişiler olduğu gerekçesiyle 21 Haziran günü Valilik tarafından 3 gün süre ile kapatıldı.

Mart ayı içinde Göç-Der Başkanı Mahmut Özgür ve 10 dernek yöneticisi hakkında üç ayrı dava açıldı. Mahmut Özgür ve dernek yöneticileri hakkında ilk dava, göç edenlerin köylerine dönme isteklerinin yer aldığı dilekçeleri kaymakamlık ve savcılığa bildirmeyerek, TBMM'ye göndermeleri nedeniyle "Dernekler Yasasına muhalefet ettikleri" iddiasıyla açıldı. İddianamede, Dernek Başkanı Mahmut Özgür, yönetim kurulu üyeleri Mehmet Avcı, Duran Boztepe, Semra Oğuz, Zübeyit Avras, Timur Beyköylü, Ramazan Ay, Emin Demirtaş, Ahmet Demir, Süleyman Yıldız ve Pakize Eriş'in hapis cezasına mahkum edilmesi istendi.

Göç-Der Bülteninin Aralık 1998, Mart-Şubat 1999 tarihli sayılarında "orduya hakaret edildiği" iddiasıyla TCY'nin 159. maddesi uyarınca açılan dava, Fatih 5. Asliye Ceza Mahkemesi'nde görülüyor.

Bültenin Yazışmaları Müdürü Lütfi Dağ, bültende yer alan haberlerde adı geçen Melahat İncedursun, Hikmet Kılıçaslan ve diğer göç mağdurları hakkında bir dava da İstanbul Ağır Ceza Mahkemesi'nde açıldı. İddianamede, Dağ, İncedursun, ve Kılıçaslan'ın "bölücülük propagandası yaptıkları" gerekçesiyle TMY'nin 8. madde uyarınca cezalandırılmaları istendi.

Göç-Der Genel Sekreteri Pakize Eriş, 15 Ağustos günü İstanbul Esenler semtindeki evine baskın düzenleyen polisler tarafından gözaltına alındı.

Mezopotamya Kültür Merkezi (MKM)

Yasak yayın bulduklarını ve örgüt propagandası yaptıkları iddiasıyla 1999 yılının Kasım ayında gözaltına alınan MKM Mersin Şube Başkanı Revze Öngel, şube yöneticileri Ayten Paşın, Kendal Şahin ve Arzu Kaya'nın Adana DGM'de yargılanmalarına 2000 yılında başlandı.

MKM Mersin Şubesi, 12 Temmuz günü polisler tarafından basıldı. Adana DGM Savcılığı'nın talimatı doğrultusunda yapıldığı öğrenilen baskında, 20 kişi gözaltına alındı. Arama sırasında polisler tarafından tartaklanan Şube Müdürü Servet Özkan önce hastaneye, ardından Mersin Emniyet Müdürlüğü'ne götürüldü. Bina daha sonra mühürlendi. Gözaltına alınanlardan 6 çocuk aynı gün, 11 kişi ise 14 Temmuz günü savcılık tarafından serbest bırakıldı. Servet Özkan, yöneticiler Cezmi Arkış ve Rifat Duman ise tutuklandı. Bu arada Mersin Şubesi 28 ve 29 Temmuz günleri de polisler tarafından arandı.

Adana DGM, Servet Özkan, Cezmi Arkış ve Rifat Duman hakkında “yasadışı örgüte yardım” iddiasıyla dava açtı. Özkan, Arkış ve Duman’ın TCY’nin 169. maddesi uyarınca cezalandırılması ile açılan dava, 3 Ekim günü Adana DGM’de başladı. İlk duruşmada Cezmi Arkış tahliye edildi.

MKM’nin İstanbul’daki merkezi ile bazı şubeleri 29 Temmuz günü Adana DGM Savcılığı’nın talimatıyla basıldı. Baskınlarda 41 kişi gözaltına alındı. MKM’nin İstiklal caddesindeki merkezi ile Tarlaşu semtindeki şubesine düzenlenen baskında çok sayıda kaset, kitap, video kaseti ve dokümana el koyan polisler aralarında 4 Fransız turistin de olduğu 39 kişiyi gözaltına aldı. MKM İzmir Şubesi’ne düzenlenen baskında da Şube Müdürü Hamide Yüksel ve Şahin Akyüz gözaltına alındı.

MKM’nin İstanbul Merkez ve Tarlaşu’nda bulunan binalarına 4 Eylül günü polisler tarafından baskın düzenlendi. Baskında, Nurcat Turgut adlı MKM çalışanı, hakkında açılan bir davada verilen tutuklama kararı nedeniyle gözaltına alındı.

Öğrenci Dernekleri

“Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih Coğrafya Fakültesi’nde çeşitli tarihlerde gösteri düzenledikleri ve DHKP-C üyesi oldukları” iddia edilen Türkiye Öğrenci ve Gençlik Dernekleri Federasyonu (TÖDEF) üyesi 30 öğrenci hakkında açılan dava 7 Mart günü sonuçlandı. Ankara DGM’de görülen davada, 16 öğrenci 3 yıl 9’ar ay hapis cezasına mahkum edildi. 14 öğrenci ise beraat etti.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Öğrenci Derneği’nin faaliyetleri, Mayıs ayı başında Olağanüstü Hal Bölge Valiliği tarafından 3 ay süreyle durduruldu. Bölge Valiliği tarafından derneğe gönderilen yazıda, derneğin faaliyetinin Olağanüstü Hal Yasası’nın 11. maddesi uyarınca durdurulduğu belirtildi. Dernek, Aralık ayında da Van Cumhuriyet savcılığı tarafından kapatıldı. Derneğin, Valiliğin suç duyurusu nedeniyle idare mahkemesinde açılan kapatma davası sonuçlanıncaya kadar kapatıldığı öğrenildi. Kapatma kararını uygulamak üzere 8 Aralık günü derneğe gelen polislerin, içeride bulunan dernek yöneticilerini zor kullanarak binadan çıkardığı bildirildi.

Aynı dönemde Diyarbakır Dicle Üniversitesi Öğrenci Derneği de OHAL Valiliği tarafından üç ay süreyle kapatıldı. 17 Ağustos günü dernek binasının kapısındaki mühür, dernek yöneticileri tarafından polis nezaretinde söküldü. Mührün sökülmesinden sonra polisler, yanlarında getirdikleri 3 aylık yeni kapatma kararını dernek yöneticilerinden Sıracettin İrmak’a imzalatırarak, dernek kapısını yeniden mühürlediler. Kasım ayı ortalarında da derneğin faaliyetleri bir kez daha OHAL Kanunu gerekçe gösterilerek üç ay süre ile durduruldu.

Halkevleri

Zonguldak’ın Kilimli beldesinde faaliyet gösteren Halkevi, 29 Ocak gecesi kundaklandı. Halkevi Başkanı Hüsnü Hazır, binaya giren kişi ya da kişilerin üye kayıt fişlerini, üye kimliklerini ve bazı evrakları tahrip ettiklerini ve kısmen yaktıklarını bildirdi.

Ankara Mamak Halkevi’nin üç üyesinin 8 Şubat günü Valilik’ten izin alınan afişleri dağıttıkları gerekçesi ile gözaltına alınarak, Yavuz Sultan Karakolu’nda 17 saat süre ile sorgulandıkları bildirildi.

Hatay’ın Samandağ ilçesinde bulunan Halkevi, 2000 yılının ilk altı ayında iki kez üçer gün süre ile kapatıldı.

Mamak Halkevi Temmuz ayı içinde Ankara Valiliği tarafından 20 gün süreyle kapatıldı.

Tutuklu Yakınları Dernekleri

TUAD’dan yapılan yazılı açıklamada, 10 Mart günü dernek merkezine gelen polislerin Emine Çağlayan adlı kişiyi gözaltına aldıkları ve 6 dernek bültenlerine de el koydukları bildirildi.

Tutuklu ve Hükümlü Aileleri Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği (THAY-DER) Diyarbakır Şubesi OHAL Yasası uyarınca Ekim ayı içinde 3 ay süreyle kapatıldı.

Ankara Merkez Kapalı Cezaevi’nde 26 Eylül 1999 tarihinde 10 kişinin ölümüyle sonuçlanan olayların anlatıldığı kitabı yayınlayan Tutuklu Aileleri ve İnsan Hakları İçin Dayanışma Yardımlaşma Derneği (TİYAD) Başkanı Ayşe Betül Gökoğlu, yönetim kurulu üyeleri Mehmet Bakır, Alaaddin Uğraş ve Yalçın Savcı hakkında “yasadışı örgüte yardım ve yataklık ettikleri” iddiasıyla Ankara DGM’de açılan dava, 21 Eylül günü başladı. 2000 yılı içinde sonuçlanmayan davada Ayşe Betül Gökoğlu, Mehmet Bakır, Alaaddin Uğraş ve Yalçın Savcı hakkında TCY’nin 169. maddesi uyarınca 3’er yıl 9’ar ay hapis cezası isteniyor.

Milli Gençlik Vakfı (MGV)

Anayasa Mahkemesi tarafından kapatılan RP’nin Genel Başkanı Necmettin Erbakan ile RP, MGV ve Müstakil Sanayici ve İşadamları Derneği (MÜSİAD) yöneticilerinin de aralarında bulunduğu 28 kişi hakkında “din temeline dayalı bir devlet kurmak için çalıştıkları” iddiasıyla açılan davaya 10 Mayıs günü Ankara DGM’de devam edildi.

18 Aralık günü yapılan duruşmada Mahkeme, gıyabi tutuklu sanıklar Hasan Hüseyin Ceylan, Şevki Yılmaz ve İbrahim Halil Çelik’in yakalanmaları için yazılan müzekkere yanıtının beklenmesine karar verdi. Yıl içinde sonuçlanmayan dava, 2001 yılına ertelendi.

“Şeriatçı militanlar yetiştiren kurumlar” olduğu gerekçesiyle MGV ve MÜSİAD’ın da kapatılması istenen iddianamede, RP eski Genel Başkan Yardımcısı Ahmet Tekdal ile eski milletvekilleri Şevki

Yılmaz, Hasan Hüseyin Ceylan ve İbrahim Halil Çelik hakkında, TCY'nin 146. maddesi uyarınca ölüm cezası isteniyor.

Davada, TCY'nin 146/3 ve TMY'nin 5. maddesi uyarınca 7 yıl 6'şar aydan 22 yıl 6'şar aya kadar ağır hapis cezalarına mahkum edilmeleri istenen sanıkların adları da şöyle:

Ali Nabi Koçak, İmdat Kaya, Erol Yarar, Ali Bayramoğlu, Ahmet Akgül, Süleyman Mercümeç, Adnan Demirtürk, Nevzat Laleli, Tacettin Çetinkaya, Yılmaz Bölükbaşı, Sadık Küçükğünay, Mecit Dönmezbilek, Fikret Erçoban, Ahmet Ertok, Abdülkadir Geylan, Muzaffer Baydar, Ali Tandoğan, Mehmet Bozgeyik, Mustafa Akgün, Mükrem'in Karakoç, Mehmet Karaman, Tuncer Tabak, Asım Sezen ve Nuh Mehmet Solmaz.

MGV'nin 29'u Bursa il merkezinde 12'si de ilçelerinde bulunan toplam 41 şubesi, 3 Haziran günü "izinsiz açıldıkları" gerekçesi ile polisler tarafından kapatıldı.

MGV'nin İstanbul Fatih'teki ilçe merkezi ve 38 irtibat bürosu, 21 Haziran günü polisler tarafından düzenlenen baskınlar sonrasında Vakıflar Yönetmeliği'ne aykırı faaliyet düzenledikleri iddiası ile mühürlendi. Şubelerdeki kaset ve dokümanlara da el konuldu. Vakıf görevlilerinden İmdat Kaya'nın yaptığı konuşmalarda "Cumhuriyete ve Atatürk'e hakaret ettiği" iddiasıyla arandığı bildirildi.

13 Eylül günü MGV'nin İstanbul Şubesi'ne, 14 Eylül günü de Ankara ve Kayseri Şubelerine polisler tarafından düzenlenen baskınlar sonrasında şubeler kapatıldı.

MGV'nin İzmit, Ağrı ve İzmir şubeleri de 16-17 Eylül günlerinde polisler tarafından kapatıldı. Daha sonra da sırası ile Balıkesir, Batman, Karasu (Sakarya), Sapanca (Sakarya), Kırşehir, Antalya, Erzurum, Gaziantep ve Nevşehir şubeleri kapatıldı. Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından yapılan açıklamada, FP'ye yakınlığı ile bilinen MGV şubelerinin "devam eden davalar sonuçlanıncaya kadar 'tedbir' amacıyla kapatıldığı" bildirildi.

MGV, 22 Eylül günü Vakıflar Genel Müdürlüğü Ankara Bölge Müdürlüğü'nün şubelerini geçici olarak kapatma işlemi ile kapatmaya dayanak olan yönetmeliğin bir maddesinin iptali ve yürütmenin durdurulması istemiyle, Danıştay'da dava açtı.

MGV'nin avukatı Süleyman Ünlü tarafından Danıştay'a verilen dava dilekçesinde, MGV'ye bağlı 60 şubenin geçici olarak kapatılmasına ilişkin Vakıflar Genel Müdürlüğü Ankara Bölge Müdürlüğü'nün 4 Eylül 2000 tarihli işleminin dayanağının, 'Türk Medeni Kanununa Göre Kurulu Bulunan Vakıfların Şube, Temsilcilik ve İrtibat Bürosu Açması, Denetlenmesi ve Kapatılması ile İlgili Yönetmelik'in 26. maddesinin Medeni Kanun'a aykırı olduğu savunulan dava dilekçesinde, MGV'nin kapatılması istemiyle açılan davanın adli yargıda devam ettiği kaydedildi. MGV şubelerinin kapatılmasıyla, "içindeki malların harap olacağı" savunulan dilekçede, öncelikle dava konusu işlem ve yönetmeliğin 26. maddesinin yürütmesinin durdurulması, ardından, iptali istendi. Danıştay'da açılan dava, 2000 yılı içinde sonuçlanmadı.

8. İNSAN HAKLARI SAVUNUCULARINA BASKILAR

İnsan hakları savunucularına yönelik baskı ve saldırılar 2000 yılında da sürdü. İnsan hakları savunucularına yönelik baskılardan en çok etkilenen kuruluş 2000 yılında da İHD oldu. İHD eski Genel Başkanı Akın Birdal 28 Mart günü 1995 ve 1996 yıllarında yaptığı konuşmaları nedeniyle verilen hapis cezasının kesinleşmesi üzerine cezaevine girdi. Yıl içinde İHD'nin Van, Gaziantep ve Malatya şubeleri süresiz, Diyarbakır ve Konya şubeleri ise geçici olarak kapatıldı. Mazlum-Der'in Malatya şubesi 2000 yılında da kapalı kaldı. İnsan hakları kuruluşlarında çalışanlar yaptıkları konuşmalar, basın açıklamaları nedeniyle yargılandılar.

8.1. İnsan Hakları Derneği (İHD)

Akın Birdal'a Suikast Davası

Akın Birdal'a 12 Mayıs 1998 tarihinde düzenlenen suikast girişimi nedeniyle 17 kişinin yargılandığı davanın gerekçeli kararı Şubat ayı başında açıklandı. Saldırıyı gerçekleştiren Türk İntikam Tugayı (TİT) örgütünün "kurucusu" olduğu iddia edilen Cengiz Ersever'in, saldırı emrini "Yeşil" kod adlı Mahmut Yıldırım'dan aldığı belirtilen gerekçeli kararda, TİT'in kuruluşu ayrıntılı bir biçimde anlatıldı. Kararda, Cengiz Ersever'in Tunceli'de görev yaptığı 1994-1995 yıllarında Mahmut Yıldırım'la tanıştığı belirtilerek, Yıldırım aracılığıyla tanıdığı Mehmet Cemal Kulaksızoğlu ve Semih Tufan Gülaltay'la birlikte TİT'i kurdukları iddia edildi.

Ankara DGM'de 29 Aralık 1999 tarihinde sona eren davada, Cengiz Ersever 18 yıl 10 ay 20 gün, Semih Tufan Gülaltay 19 yıl 2 ay 3 gün, Hasan Hasanoğlu 19 yıl 2 ay, suikastçı Bahri Eken 19 yıl 2 ay, suikastçı Kerem Deretarla 12 yıl 2 ay 20 gün, Cemal Kulaksızoğlu 19 yıl 2 ay, Demir Demirok 10 yıl 10 ay, Selçuk Gürz 9 yıl 2 ay, Ekrem Santulu 1 yıl 8 ay hapis cezasına mahkum edilmişti. "Yasadışı örgüte üye oldukları ve saldırganlara yardım ettikleri" suçlamasından beraat eden Mehmet Furkan Ek ve Namık Zihni Ozansoy da "esrar bulundurmak" ve "ruhsatsız silah taşımak" suçlarından 10'ar ay hapis cezasına mahkum edilmişlerdi. Davada, Ahmet Fulin, Cem Kadir, Cengiz Kördeve, Oya Kaya, Ayfer Çakar ve Nejat Algan ise beraat etmişti.

Suikast davasının Haziran ayında görülen temyiz duruşması sonucunda Yargıtay 1. Ceza Dairesi, sanıklardan Selçuk Gürz'e verilen 9 yıl 2 ay hapis cezasını "delil yetersizliğinden beraat etmesi gerektiği", Ekrem Santulu'ya verilen 1 yıl 8 ay hapis cezasını da "cezanın fazla olduğu" gerekçesiyle bozdu. Yargıtay 1. Ceza Dairesi, Cengiz Ersever, silahlı saldırıyı organize ettiği öne sürülen Semih Tufan Gülaltay, eylemi gerçekleştiren sanıklar Kerem Deretarla ve Bahri Eken ile Cemal Kulaksızoğlu, Demir Demirok, Hasan Hasanoğlu hakkında verilen mahkumiyet kararlarını onadı.

Yüksek mahkeme, sanıklar Namık Zihni Ozansoy ve Mehmet Furkan Ek hakkında verilen ve ertelenen hapis cezası kararları ve sanıklar Oya Kaya, Ayfer Çakar, Cem Kadir, Ahmet Fulin, Nejat Algan ve Cengiz Kördeve'nin beraat kararlarını da onadı.

Yargıtay Cumhuriyet Başsavcılığı, suikast davasında yargılanan sanıklardan Semih Tufan Gülaltay ve Cemal Kulaksızoğlu hakkındaki onama kararına iki sanığın "öldürmeye iştirak" suçuna katıldıklarına ilişkin yeterli bilgi ve delil bulunmadığı gerekçesiyle itiraz ederek, onama kararının kaldırılmasını istedi. Başsavcılığın bu itirazı Ekim ayında Yargıtay Ceza Genel Kurulu tarafından reddedildi.

İHD Genel Merkezi

İHD Genel Sekreteri Nazmi Gür hakkında, İnsan Hakları Bülteni'nin 1999 yılı Eylül ayında yayınlanan sayısında yer alan "Barışa Uzanmak Zor Değil" başlıklı yazısı nedeniyle "PKK'ye yardım ve yataklık ettiği" iddiasıyla açılan dava 3 Şubat günü Ankara DGM'de yapılan ilk duruşmada beraatla sonuçlandı.

İHD hakkında, dernek tüzüğü'nün 5. maddesinde yer alan "hiçbir gerekçe gösterilmeden bir kişi üyeliğe alınmayabilir" hükmünün Anayasa'ya aykırı olduğu iddiasıyla açılan kapatma davası reddedildi. Ankara 13. Asliye Hukuk Mahkemesi'nde 27 Mart günü yapılan duruşmada kapatma davasının reddedilmesine gerekçe gösterilmedi.

İHD Ankara Şubesi

İHD Ankara Şubesi 23 Aralık günü öğle saatlerinde polisler tarafından basıldı. Ankara DGM Savcılığı'nın verdiği arama emri uyarınca İHD Ankara Şubesi'ne

baskın yapan polisler, dernekte bulunanların kimliklerini tek tek kontrol etti ve binayı yaklaşık 3 saat süreyle aradı. Baskına Ankara’da gözaltına alınan bir kişinin emniyette verdiği ifadenin gerekçe gösterildiği öğrenildi.

Baskında aralarında Gökçe Otlı, Abdullah Soner ve Ekrem Dönmez’in de yer aldığı 5 kişi arandıkları gerekçesiyle gözaltına alındı.

IHD Adana Şubesi

IHD Adana Şubesi’ne 10 Şubat günü polisler tarafından baskın düzenlendi. Baskında, toplatma kararı olduğu gerekçesiyle “Köy Boşaltma ve Göç” adlı 32 kitaba el konuldu.

IHD Gaziantep Şubesi

IHD Gaziantep Şubesi, cezaevlerindeki açlık grevlerine destek amacıyla yapılan açlık grevi gerekçe gösterilerek Aralık ayı başında süresiz kapatıldı. Gaziantep Valiliği tarafından “Dernekler Kanunu’nda belirtilen amaç ve kapsam dışında faaliyet gösterildiği” gerekçesiyle kapatılan şubede, açlık grevinde bulunan tutuklu yakınları, polisler tarafından tartaklanarak dışarı çıkartıldı.

IHD Denizli Şubesi

IHD Denizli Şube Başkanı Sevgi Yamaç ve Şube Saymanı Hacı Ahmet Akkaya’nın da aralarında bulunduğu 18 kişi hakkında “DHKP-C üyesi oldukları” iddiasıyla açılan dava 31 Mayıs günü İzmir DGM’de sonuçlandı. Hacı Ahmet Akkaya 3 yıl 9 ay hapis cezasına mahkum edilirken, Sevgi Yamaç beraat etti. Davada yargılanan diğer sanıklardan 6 kişi ölüm cezasına mahkum edildi, 2 kişi 15’er yıl ve bir kişi de 5 yıl hapis cezası aldı. Diğer sanıklar beraat etti.

IHD Diyarbakır Şubesi

22 Mayıs 1997 tarihinde Diyarbakır Valiliği tarafından “yasak yayın bulundurduğu” gerekçesiyle kapatılan Diyarbakır Şubesi Nisan ayında Diyarbakır 2. Asliye Hukuk Mahkemesi’ne yapılan itirazın kabul edilmesi üzerine yeniden açıldı. 1997 yılında şubenin kapatılması ve yöneticilerinin hapis cezasına mahkum edilmesi istemiyle açılan dava 11 Mayıs 1999 tarihinde sanıkların beraatıyla sonuçlanmıştı. Ancak Diyarbakır DGM şubenin açılması konusunda “görevli ve yetkili olmadığı” gerekçesiyle karar vermemişti.

Şube açılışının üzerinden bir ay bile geçmeden Diyarbakır Valiliği tarafından OHAL Yasası’na dayanılarak 12 Mayıs günü 3 ay süreyle kapatıldı. Bu sürenin dolduğu 11 Ağustos günü yeniden kapatılan Şube, 10 Ekim günü kapatma kararının Valilik tarafından kaldırılması üzerine yeniden açıldı. Kapatma kararının 21 Ekim’de Diyarbakır’da yapılacak İnsan Hakları Üst Kurulu toplantısı öncesinde kaldırılması dikkat çekti.

IHD Elazığ Şubesi

IHD Elazığ Şube Başkanı Cafer Demir hakkında, öldürülen IHD Elazığ eski Şube Başkanı Metin Can ve IHD üyesi Hasan Kaya’nın ölüm yıldönümünde yaptığı konuşmada “devlete hakaret ettiği” iddiasıyla açılan dava 14 Temmuz günü sonuçlandı. Elazığ Ağır Ceza Mahkemesi’nde yapılan duruşmada Cafer Demir, beraat etti. Cafer Demir’in “dernekler kanuna muhalefet ettiği” iddiasıyla Elazığ 3. Asliye Ceza Mahkemesi’nde yargılandığı dava da beraatla sonuçlandı.

IHD Şanlıurfa Şubesi

10 Eylül günü düzenlenen IHD Şanlıurfa Şubesi’nin kongresinde konuşan Şanlıurfa Şubesi eski Başkanı Bülent Güleç, Şube eski saymanı Murat Yardımcı, Genel Merkez yöneticisi Hanefi Işık, Metin Kılavuz, Mazlum-Der Genel Başkan Yardımcısı ve Şanlıurfa Şube Başkanı Şehmus Ülek, Eğitim-Sen Şanlıurfa Şube Başkanı Şehmus Çakırtaş ve IHD üyesi Reşit Yardımcı hakkında TCY’nin 312. maddesini ihlal ettikleri gerekçesiyle dava açıldı.

IHD İstanbul Şubesi

IHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin hakkında Dernekler Yasası’nın 44. maddesi uyarınca “izinsiz bildiri dağıttığı” gerekçesiyle açılan dava, 3 Şubat günü İstanbul 5. Asliye Ceza Mahkemesi’nde yapılan duruşmada beraatle sonuçlandı. Keskin duruşmada, hücre tipi cezaevlerine karşı basın açıklaması yaptıklarını, basın açıklamasının Dernekler Kanunu’na aykırı olmadığını vurguladı. Mahkeme, savcının istemi doğrultusunda beraat kararı verdi.

Güneş gazetesinde yayımlanan “Apo’nun dışı avukatı hapse giriyor” başlıklı haber nedeniyle Keskin’in açtığı 2 milyarlık tazminat davası reddedildi. İstanbul 4. Asliye Hukuk Mahkemesi’nin kararında, kişilik haklarına hakaretin söz konusu olmadığı belirtilerek “Atasözlerimizde ‘dışı’ sözcüğü sıkça geçmekte olup, bu aşağılama değil, kadının bu özelliğini ortaya koyan manada kullanılmaktadır” denildi.

Eren Keskin, hakkında, İslami nitelikte yayın yapan Cuma dergisinde yayınlanan bir röportajında “orduya hakaret ettiği” iddiasıyla TCY’nin 159. maddesi uyarınca Ağustos ayında dava açıldı. Genelkurmay Başkanlığı’nın suç duyurusu üzerine açılan dava, 5 Ekim günü başladı. Davada, Keskin’le birlikte derginin Yazışmaları Müdürü Mehmet Özen ve röportajı yapan Ramazan Gözübüyük de yargılanıyor.

IHD İstanbul Şubesi tarafından 12 Şubat günü İstanbul Taksim’de düzenlenmesi planlanan “2000’li Yıllarda İnsan Haklarına Saygı” yürüyüşü polisler tarafından engellendi, aralarında IHD yönetici ve üyelerinin de bulunduğu 221 kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınmaya direnenler polis tarafından tekme, tokat, yumruk ve telsizlerle dövüldü. Sabah saatlerinden itibaren Taksim ve çevresinde önlem alan polisler,

aralarında İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin, TİHV İstanbul Temsilciliği çalışanı Hürriyet Şener ile avukatlar Gülseren Yoleri, Hüseyin Güçlü, Oya Ersoy Ataman ve Filiz Köstak'ın de bulunduğu yaklaşık 150 kişiyi İstiklal caddesi Tünel girişinde topladıkları sırada yaka paça gözaltına aldı. Galatasaray Lisesi önünde toplanan 30-40 kişi ile yürüyüş için Tünel'e doğru gidenler de tek tek ya da gruplar halinde gözaltına alındı. Polisten kaçan bir grubun ÖDP İstanbul İl Örgütü'ne sığınması üzerine bina ablukaya alındı. Bu sırada, parti binası çevresinde toplanan bazı kişiler de tartaklanarak gözaltına alındı. Binanın çevresindeki abluka da polisle ÖDP yöneticileri arasındaki tartışmadan sonra kaldırıldı. Gözaltına alınanların büyük bölümü 12 ve 13 Şubat günleri serbest bırakıldı.

İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin, 15 Şubat günü düzenlediği basın toplantısında, 12 Şubat günü gerçekleştirilmesi planlanan ancak polisler tarafından engellenen yürüyüş konusunda bilgi verdi. Keskin, "Yasalara göre, basın açıklaması yapmak izne tabi değildir. Ancak biz iyi niyet göstergesi olarak Emniyet'e giderek yapacağımız yürüyüş ile ilgili bilgi verdik. Onlar da 'Taksim ve civarında eylem yapmak yasak olduğu için biz size usulen bir tebligat yapacağız. Sessiz olmak ve trafiği kapatmamak koşuluyla yürüyüşünüze engel olmayacağız' dediler. Ancak sonra henüz eylem başlamadan, onların tabiriyle 'suç oluşmadan' yaka paça gözaltına alındık" dedi.

18 Şubat günü İstanbul Adliyesi'ne giden İHD İstanbul Şube Başkanı Eren Keskin ile HADEP, ÖDP, DBP, KESK ve Barış Anneleri İnisiyatifi temsilcileri, olay günü gözaltına alınan 216 kişi adına suç duyurusu dilekçelerini savcılığa verdiler. Suç duyurusunda, "herkesin izin almadan basın açıklaması yapabileceği" belirtilerek, yürüyüş günü görevli polisler hakkında, "görevlerini kötüye kullanmak" ve "kötü muamele" suçlarından dava açılması istendi.

İnsan Hakları Haftası etkinlikleri kapsamında 17 Aralık günü Taksim'de düzenlenen, "Meşaleli İnsan Hakları Yürüyüşü"nden sonra, İHD İstanbul Şubesi basılarak 23 kişi gözaltına alındı. Gözaltına alınanlardan Eren Keskin, Oya Ersoy Ataman, Gülseren Yoleri, Ali Durmuş, Gülizar Tuncer ve Keleş Öztürk serbest bırakıldı. 18 Aralık günü düzenlenen basın toplantısında Eren Keskin, dernek binasının izinsiz arandığını ve arama sırasında bazı pankartlara el konulduğunu söyledi.

Hücre (F) tipi cezaevlerine karşı 22 Nisan günü İstanbul Sultanahmet Meydanı'nda basın açıklaması yapmak isteyen İHD İstanbul Şubesi yönetici ve üyeleri ile tutuklu yakınları zor kullanılarak engellendi. Basın açıklamasına izin verilmeyeceğini söyleyen polislerle İHD yöneticileri arasındaki tartışmanın ardından, aralarında Eren Keskin'in de bulunduğu 39 kişi tartaklanarak gözaltına alındı.

Gözaltına alınanların üzerine, bindirildikleri polis otobüsünde biber gazı sıkıldığı bildirildi. Gözaltına alınanlar daha sonra serbest bırakıldı. Bu arada İHD Mardin Şubesi'nin aynı amaçla başlatmak istediği imza kampanyasına Mardin Valiliği tarafından izin verilmedi.

İHD İzmir Şubesi

İHD İzmir Şubesi yöneticileri hakkında "Dernekler Yasası'na muhalefet ettikleri" iddiasıyla açılan dava, 21 Nisan günü İzmir 8. Asliye Ceza Mahkemesi'nde sonuçlandı. Mahkeme, Şube Başkanı Avukat Ercan Demir, Yönetim Kurulu eski üyeleri Türkan Aslan, Songül Bilgiç, Birgül Değirmenci, Filiz Tamer, Yüksel Alp ve Ahmet Yılmaz'a 6'şar ay hapis ve 1 milyon 950 bin lira para cezası verdi. Cezalar ertelendi. 19 Şubat 1997 tarihinde İzmir Şubesi "yasak yayın" bulunduğu gerekçesiyle, İzmir Valiliği tarafından kapatılmış, şubede bulunan bazı yayınlar ve İHD Diyarbakır Şubesi'nin kapatılması nedeniyle İzmir Şubesi tarafından Diyarbakır Valiliği'ne çekilen protesto metnini gerekçe göstererek şube yöneticileri hakkında dava açılmıştı.

İHD Malatya Şubesi

İHD Malatya Şubesi, "şubede yasak yayın bulundurulduğu" gerekçesiyle Malatya Valiliği tarafından süresiz olarak kapatıldı. Şube Başkanı Avukat Doğan Karaoğlan, 16 Şubat günü şubeye gelen polislerin Özgür Bakış gazetesinin verdiği, ancak İstanbul DGM tarafından toplatılan "1900'den 2000'e Kronolojik Albüm Kürtler" adlı kitap ile kapatılan Ülkede Gündem ve Atılım gazetelerine el koyduğunu bildirdi. Doğan Karaoğlan, bunun ardından da Malatya Valiliği'nin, Dernekler Yasası'nın 54. maddesi uyarınca kapatma kararı verdiğini söyledi.

Malatya Şubesi 9 Haziran günü Malatya Asliye Mahkemesi'nde görülen kapatma davasında beraat kararı verilmesinin ardından tekrar açıldı.

Şube yine "yasak yayın" bulundurulduğu gerekçesiyle 3 Aralık günü valilik tarafından kapatıldı. Şube Başkanı Avukat Doğan Karaoğlan, hücre tipi cezaevleri konusunda yapılan bir basın toplantısından sonra derneğin kapatılmasının "tesadüf" olmadığını söyledi. Karaoğlan, "Bize, dernek binasında yasak yayın bulundurarak Dernekler Kanunu'na muhalefet ettiğimizi söylediler. Fakat el konulan yayınlar yasak yayın değil toplatılmış yayın statüsüne giriyor. Hepsinin basım yeri, yazışları müdürleri belli ve hepsinin yasal dayanakları var" dedi.

İHD Mardin Şubesi

İHD Mardin Şubesi, 3 Şubat günü polisler tarafından basıldı. Polisler, şube binasında bulunan "Köy Boşaltma ve Göç" adlı kitap ile derneğe ait takvimlere el koydular.

Mardin Şube Başkanı Cemil Aydoğan hakkında 29 Mart günü Medya TV'de katıldığı bir programdaki konuşması nedeniyle açılan dava Aralık ayında sonuçlandı. Diyarbakır DGM'de "bölücülük propagandası yaptığı" iddiasıyla yargılanan Aydoğan beraat etti. Beraat kararının gerekçesinde Aydoğan'ın katıldığı televizyon programında, "Türkiye'de herkes dili, kültürü, fikri, tarihi ve kimliği ile kendisini ifade edebilsin, özgür bir anayasa Türkiye'de egemen olsun" şeklinde görüş belirttiği, bu görüşlerde "Türkiye Cumhuriyeti devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğü aleyhinde sözler ve amaçta bulunmadığı, ayrıca suçun unsurlarının da oluşmadığı" belirtildi.

İHD Van Şubesi

İHD Van Şubesi, Van Valiliği tarafından 17 Mayıs günü hücre tipi cezaevlerine karşı başlatılan imza kampanyası gerekçe gösterilerek OHAL Yasası'nın 11. maddesi uyarınca üç ay süreyle kapatıldı. Üç aylık sürenin dolmasının ardından 19 Ağustos günü yeniden açılan şube 19 Aralık günü dernek binasına yapılan baskının ardından kapatıldı. Şubede 5 Aralık gününden itibaren cezaevlerinde yapılan ölüm oruçlarına destek amacıyla açlık grevi yapılmaktaydı.

İHD Konya Şubesi

İHD Konya Şubesi Dernekler Yasası'na aykırı davranıldığı iddiasıyla 22 Aralık günü 45 gün süreyle kapatıldı.

8.2. Türkiye İnsan Hakları Vakfı (TİHV)

26 Eylül 1999 tarihinde Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde öldürülen mahkumlardan Nevzat Çiftçi'nin cenaze törenine katıldıkları gerekçesiyle tutuklananlarla ilgili olarak Cumhuriyet gazetesinde "İşkenceyle Savaşımın Acısı Çıkarılıyor" başlığıyla açıklaması yayınlanan TİHV İzmir Temsilcisi Prof. Dr. Veli Lök, gazetenin Yazışmaları Müdürü Avukat Fikret İlkiz ve konuyla ilgili basın açıklaması yaptığı gerekçesiyle İzmir Demokrasi Platformu Dönem Sözcüsü Bahri Akkan hakkında Ocak ayında dava açıldı. Basın Yasası'nın "süren bir dava hakkında görüş bildirme" suçuna ilişkin 30/2. maddesi uyarınca İzmir 2. Asliye Ceza Mahkemesi'nde açılan dava 13 Haziran günü sonuçlandı. Mahkeme, Veli Lök, Fikret İlkiz ve Bahri Akkan'ı birer ay hapis cezasına mahkum etti. Hapis cezaları 60'şar milyon lira para cezasına çevrildi ve ertelendi. Duruşmanın ardından Prof. Dr. Lök, cezanın işkenceyle mücadele eden kesimlere karşı verildiğini vurgulayarak, "Ulucanlar Cezaevi katliamının sorumluları yargı karşısına çıkarılmazken, bizlere ceza verildi. Bu tür cezalar işkenceye karşı mücadelemizi engelleyemez" dedi.

TİHV İzmir Temsilciliği çalışanlarından Günseli Kaya ve Dr. Alp Ayan'ın da aralarında bulunduğu 14'ü tutuklu 68 kişinin Ankara Merkez Kapalı Cezaevi'nde 26 Eylül 1999 tarihinde öldürülen Nevzat Çiftçi'nin cenaze törenine katıldıkları için "izinsiz gösteri

düzenledikleri" iddiasıyla yargılanmalarına 20 Ocak günü Aliğa Asliye Ceza Mahkemesi'nde başlandı. Duruşmada Günseli Kaya ve Alp Ayan ile birlikte tüm tutuklu sanıklar tahliye edildi. Tutuklu sanıklar, yasaların "tutuklanan kişilerin tutukluluk durumlarının 30 günde bir mahkeme tarafından gözden geçirilmesi" yolundaki hükümlerine karşın yaklaşık 4 aydır cezaevinde bulunuyorlardı. Dava 2000 yılında sonuçlanmadı.

Tedavi ettiği iddia edilen iki kişinin politik kimliği gerekçe gösterilerek "yasadışı örgüte yardım ve yataklık ettiği" iddiasıyla hakkında dava açılan TİHV İzmir Temsilciliği gönüllü hekimlerinden Zeki Uzun ve 12 kişi 23 Mayıs günü beraat etti. İzmir DGM'de yapılan duruşmada Fatma Kaygısız ve Sabri Suncak adlı sanıklar ise "PKK'ye yardım ettikleri" iddiasıyla TCY'nin 169. maddesi uyarınca 3'er yıl 9'ar ay hapis cezasına mahkum edildi.

Zeki Uzun bir itirafçının ifadesine dayanarak 19 Ekim 1999 tarihinde İzmir'de gözaltına alınmış ve yedi gün gözaltında kalmıştı. Zeki Uzun'un, gözaltı sürecinde fiziksel-psikolojik işkence gördüğü raporlarla kanıtlanmıştı. Zeki Uzun "Masumluk karinesi çığnenerek teşhir edildiği ve hedef gösterildiği" için İçişleri Bakanlığı aleyhine maddi ve manevi tazminat davası açtı.

8.3. İnsan Hakları ve Mazlumlar İçin Dayanışma Derneği (MAZLUM-DER)

Mazlum-Der Şanlıurfa Şubesi'nin basılan takvim nedeniyle 31 Aralık 1998 tarihinde Dernekler Yasası'nın 54. maddesi uyarınca kapatılması üzerine AİHS'nin 11. ve 13. maddelerinin ihlal edildiği gerekçesiyle AİHM'e başvuruldu.

Avukat Orhan Kemal Cengiz, 12 Ocak günü yapılan başvuruya ilişkin açıklamasında, şubenin kapatılmasına gerekçe gösterilen takvimlerin iade edildiğini ve yargı organlarının suç olarak kabul edilmediğini de vurgulayarak, şöyle dedi; "Toplatma kararı sadece AİHS'nin değil, Türk hukukunun dahi keyfi bir şekilde uygulanmasının tezahürüdür. Oldukça uzun bir süre dernek yöneticileri hakkında bir ceza davası açılmayarak sürünceme durumu yaratılmış ve Diyarbakır DGM'nin kararına karşı şubenin kapalı olma durumuna son verilmemiştir." dedi. Mazlum-Der Şanlıurfa Şubesi Nisan ayında yeniden açıldı.

Akın Birdal, İHD Şanlıurfa eski Şube Başkanı Aziz Durmaz ve Mazlum-Der Şanlıurfa Şube Başkanı Avukat Şehmus Ülek hakkında, Mazlum-Der Şanlıurfa Şubesi'nin 16 Mayıs 1999 tarihindeki Genel Kurulu'nda yaptıkları konuşmalar nedeniyle "emniyet görevlilerine hakaret ettikleri" iddiasıyla TCY'nin 312. maddesi uyarınca Mayıs ayında dava açıldı.

Mazlum-Der Bursa Şubesi tarafından Aralık ayında düzenlenen "İnsan Hakları, Küreselleşme ve Türkiye"

konulu panele Bursa Emniyet Müdürlüğü izin vermedi. Panel, Bursa Bölge İdare Mahkemesi'nden izin alınarak gerçekleştirildi.

Mazlum-Der İstanbul Şubesi'nin İnsan Hakları Haftası etkinlikleri çerçevesinde, bir grup dağcının, işkencenin sembolü olan Filistin Askısı'nı Yalova Çınarcık Şenköy'de bulunan dağa tırmanarak toprağa gömmesi engellendi. Mazlum-Der Genel Başkanı Yılmaz Ensaroğlu, İstanbul Şubesi Başkanı Ahmet Selamet ve dağcıların bulunduğu konvoy Yalova Çınarcık Şenköy'de sivil polisler ve jandarma tarafından durdurularak Yalova sınırından çıkarıldı.

8.4. Cumartesi Anneleri

10 Ekim 1998 tarihinde İstanbul'da Galatasaray Lisesi önünde gözaltına alınan Hanım Tosun, Besra Tosun,

Mehtap Yurtluk ve Necmiye Aydın hakkında gözaltında buldukları hücrenin duvarlarına sloganlar yazdıkları iddiasıyla açılan dava 3 Ekim günü sonuçlandı. Fatih 1. Asliye Ceza Mahkemesi'nde yapılan duruşmada, Adli Tıp Kurumu'ndan yaklaşık bir yıldır beklenen bilirkişi raporu geldi. Bilirkişi raporunda, fotoğraflardan incelenen yazıların elverişsiz zemin üzerine yazıldığı belirtilerek, zemine ve yazının tarzına bağlı olarak şahısların el ürünü olup olmadığı yönünde bir tespiti gidilemeyeceği belirtildi. Bunun üzerine Mahkeme Heyeti, beraat kararı verdi.

Davada okuma yazma bilmedikleri anlaşılan Hanım Tosun ve Besra Tosun ile birlikte Mehtap Yurtluk ve Necmiye Aydın TCY'nin 312. maddesi uyarınca yargılanıyordu.